ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 22

REDAKTORI

Fabijan Trgo, pukovnik i Radako Ić Dušan, potpukovnik

Odgovorni urednik

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 22

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD
1958

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

— PROSINAC —

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 1 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I STANJU PODREĐENIH JEDINICA U MOSLAVINI I HRVATSKOM ZAGORJU[1]

Op. 860/43.
1 prosinca

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Nakon likvidacije Koprivnice,[2] jedinice XXVIII Divizije, U. Brigada »Braća Radić«, II Brigada II Oper. zone, Kalnički N.O.P. Odred i Bjelovarski nastavili su sa uništenjem komunikacija, koje vode iz pravaca Bjelovar, Križevci, Varaždin, mađarska granica prema Koprivnici, i ujedno osiguravale evakuaciju plijena iz Koprivnice.

21. XI. otpočeo je pokret XXVIII Divizije i II Brigade II Oper. zone u Moslavinu sa ciljem napada na uporište Čazmu.[3] U. Brigada »Braća Radić« prebačena je sa položaja kod Ludbrega prema Križevcima, dok je iste položaje zauzeo Kalnički P. Odred s jednim bataljonom kao pretstraža na Varaždinbregu.

Na sektoru Kalnika neprijatelj nije u međuvremenu pokušao prodirati prema Koprivnici, nego je jedino iz Križevaca vršio dnevne patrole jačim snagama [prema] okolnim selima. Naše jedinice stalno postavljaju zasjede prema Varaždinu i Križevcima, ali nije došlo do borbe sa neprijateljem.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10/7, k. 1472A.

[2] O napadu i zauzeću Koprivnice i rušenju komunikacija vidi tom V, knj. 21, dok. br. 22, 60, 62, 76, 80, 117, 179, 180, 181, 183, 184, 186 i 187.

[3] O pripremama, napadu i oslobođenju Čazme vidi dok. br. 24, 27, 39, 141, 142 i 144 i tom V, knj. 21, dok. br. 88, 140, 163, 165, 209 i 210.

Zagorski P. Odred vodio je manje borbe sa neprijateljem,[4] koji je kretao iz Zlatara i Lepoglave i Varaždina. Na pojačanu aktivnost Zagorskog odreda, neprijatelj je doveo pojačanja u Lepoglavu, Krapinu i Krapinske Toplice, i ponovno zaposjeo Zlatar.[5]

Zagrebački odred morao je ovih dana napustiti svoj sektor, jer je neprijatelj koncentrisao veće snage na tom sektoru sa ciljem čišćenja. Odred se povukao u Dubravu.

Na sektoru, koji obuhvata naša zona, od likvidacije Koprivnice, neprijatelj nije vodio ofanzivne operacije, niti je koncentrirao snage i time vršio pripreme za ofanzivu. Neprijatelj je doveo manja pojačanja u Križevce i Varaždin, koncentrirao [snage] od 3.000 »Čerkeza«[6] na sektoru Dugo Selo — Vrbovec — Lupoglav vjerojatno sa namjerom jačeg osiguranja pruge Zagreb — Banova Jaruga i Zagreb — Križevci, koje su stalno ugrožene od naših jedinica. Prema podatcima informativne službe, neprijatelj iz Zagreba šalje neke svoje jedinice u Šestine, Gračane i druga okolna sela pred opasnošću od bombardovanja. O ofanzivi,[7] koja bi trebala otpočeti početkom decembra na našu slobodnu teritoriju, ne možemo ništa konkretnog doznati, a sudeći po snagama s kojima neprijatelj raspolaže na ovom sektoru, sa ofanzivom ne može se otpočeti. Neprijatelj lansira vijesti o ofanzivi, želeći nas time obmanuti. Stavili smo u zadatak našim informativnim oficirima da obrate svu pažnju na pokret neprijatelja iz Varaždina, Križevaca, Zagreba, Zlatara, njemačke i mađarske granice, i prate da li će vršiti koncentracije, dok će jedinice na sektoru Kalnika i Zagorja dnevnim patrolama izviđačkih jedinica pratiti pokrete neprijatelja iz uporišta koja bi trebala da budu baza za ofanzivu.

Za protekli period, od zauzimanja Koprivnice do kraja mjeseca studenog, u našim se jedinicama pored akcija radilo na vojnoteorijskom uzdizanju kadrova: organizovani su vojni kursevi za desetare i vodnike u brigadama i Zagorskom odredu i razrađena su sva uputstva, koja smo dobili od Glavnog štaba, zajedno sa komandnim kadrom. Za usavršavanje i osposobljavanje desetara i vodnika organizovali smo podoficirsku školu, koja će otpočeti sa kursevima 10. XII. 43.

---

[4] O tim borbama vidi tom V, knj. 21, dok. br. 181, 183, 186 i 188.

[5] U Zlatar su ušle ustaške snage, vidi tom V, knj. 21, dok. br. 190.

[6] Riječ je o Prvoj kozačkoj konjičkoj diviziji, koja je vršila pokret za Baniju, gdje je i dislocirana, a čiji su dijelovi već 24 i 25 studenog 1943 god. prolazili kroz Kutinu. Vidi dok. br. 141 ove knjige i dok. br. 24/4—4, k. 59 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] Podaci za neprijateljsku ofanzivu nisu bili tačni. Vidi dok. br. 97, 127 i tom V, knj. 21, dok. br. 163, objašnjenje 3.

Zagrebački odred: III Bataljon 26/27 izvršio je napad na želj. stanicu Vrbovec,[8] u kojoj se nalazilo 130 domobrana. Napad nije u potpunosti izveden, jer je u toku noći stiglo Nijemaca za pojačanje za koje se nije znalo. Zarobljen je 41 domobran, zaplijenjeno 50 pušaka, 2.000 metaka i oko 100 bombi. Naši gubitci: 1 mrtav i 5 lakše ranjenih, dok gubitci neprijatelja nisu poznati, ali se pouzdano zna da je i on imao gubitke.

Aktivnost tog odreda nije zadovoljavajuća, iz razloga što neprijatelj na tom sektoru pojačava garnizone, a sam Odred, koji je sastavljen uglavnom od boraca i rukovodilaca koji nisu prošli kroz značajnije borbe, ili uopće nisu imali borbe, ne pretstavlja onu operativnu snagu koja bi po svom brojnom stanju mogla uspješno dejstvovati na neprijatelja iz zasjeda i na uništavanju njegovih komunikacija na tom sektoru. Po dolasku u Moslavinu, komandant[9] i politkomesar[10] ovog štaba izvršili su neke izmjene i popunu komandnog kadra u Odredu.

U.Brigada »Braća Radić«: nije imala borbi. Uglavnom se sav rad svodio na organizaciju vojno-političkih kurseva sa komandnim kadrom i držana je jedna vojna konferencija sa komandnim kadrom četa i bataljona Brigade, na kojoj je prisustvovao i načelnik ovog štaba. Kursevi su organizovani, i Brigada u vojničkom pogledu sada pretstavlja našu najbolju jedinicu. Štab brigade je dobar, ali nepotpun, jer im manjka načelnik Štaba. Dosadašnji v. d. načelnika Štaba, koji nije zadovoljio, jer se suviše kancelarizirao, povučen je i predviđen za nastavnika podoficirske škole, jer posjeduje solidno vojničko znanje, pošto je bio kapetan u jugoslovenskoj vojsci i mislimo da će na toj dužnosti moći najviše koristiti.

Kalnički N.O.P. Odred: Poslije izmjene Štaba, počeo se sređivati, ali još nije sređen. U Odredu su organizovana 3 bataljona. Od Međumurske i Varaždinske čete formiran je Varaždinski bataljon. Taj bataljon po svome elementu ima najbolje perspektive. 23 i 24. XI. vodio je uspješne borbe[11] sa manjim snagama ustaša, koji su krenuli iz Varaždina prema Varaždinskim Toplicama. Tom prilikom neprijatelj je imao preko 20 izbačenih iz stroja, od kojih 7 mrtvih. Među mrtvima nalazi se poznati ustaški agent iz Varaždina Medvedec, dok je najveći krvnik i razbojnik, agent Dubić, sa tri metka smrtno ranjen. U Odredu se drže savjetovanja sa komandnim kadrom i radi na organizaciji desetarskih i vodničkih kurseva. Odred stalno

[8] O toj borbi vidi tom V, knj. 21, dok. br. 147.
[9] Vlado Matetić
[10] Marko Belinić
[11] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 200.

postavlja zasjede uz Varaždin i na cesti Varaždin — Zagreb, ali pri tom nema mnogo uspjeha, jer neprijatelj samo povremeno izlazi prema našem teritoriju, a komunicira sa Zagrebom, preko teritorija koji kontrolira Zagorski P. Odred.

Zagorski N.O.P. Odred: Potpuno je vojnički oformljen u tri bataljona. Odred ima preko 500 boraca i to većim dijelom dobrovoljaca. Odred je sada sređen. U Štab odreda poslan je zamjenik komandanta. Borbenost boraca je na dosta velikoj visini. Disciplina je slaba, jer su to mahom borci koji nisu služili vojsku i politički nesvjesni. 16. XI. pokušale su ustaše u jačini od oko 100 vojnika sa 8 tanketa razbiti I Bataljon koji se nalazio u selu Sambolići (sekc. Ptuj, 1 : 100.000). Manevrom i kontranapadom bataljona neprijatelj je natjeran u bijeg u pravcu Gornje Batine. Neprijatelj je imao gubitaka, ali je nepoznat broj, jer je vršio evakuaciju pod zaštitom tenkova. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

19/20. XI. 1. četa III Bataljona izvršila je uspješan napad na žandarmerijsku stanicu u Vinici.[12] Napad je sjajno izveden i borci su na juriš upali u zgradu i nisu dali neprijatelju vremena da otvori vatru. Zarobljeno je 12 žandara, a zaplijenjeno 11 pušaka, 1 parabela, 1.500 kom. municije, 2 defanzivne i 3 ofanzivne bombe.

21. XI. izvršile su ustaše napad na položaje III Bataljona kod Prigorca.[13] Neprijatelj je tačno znao položaje Bataljona i izvršio napad sa tri jake kolone. Zahvaljujući magli i slaboj budnosti Bataljona neprijatelj je postigao iznenađenje. U toj borbi izgubljen je teški mitraljez i nestalo je 14 boraca, koji se nisu vratili, ali nije utvrđeno da su poginuli i zarobljeni. Štabu odreda uputili smo pismo da pojača saradnju sa Slovencima i zajednički s njima vrše akcije duž rijeke Sutle. Slovenskom kozjanskom odredu, koji je slab, poslali smo 13 drugova Slovenaca sposobnih za rukovodioce i 2 puškomitraljeza.

Bjelovarski N.O.P. Odred: uglavnom sprovodi mobilizaciju i vrši akcije diverznog karaktera, jer na njegovom sektoru nema manjih uporišta. Taj odred ima brojno stanje oko 700 boraca.

Moslavački Odred: Uglavnom je sprovodio mobilizaciju i danas ima 4 bataljona, i pratio je transport sa hranom za Baniju,[14] otkuda je 18. XI. dopremio sljedeće oružje: 814 pušaka, 24 puškomitraljeza, 23 t.mitraljeza »Breda«, 2 protutenkovska topa 47 m/m., 50.000 metaka za puške, 20.000 za mitraljeze i 300 granata za top.

U Moslavinu je krenuo komandant i politkomesar ovog štaba sa XXVIII Divizijom i Moslavačkom brigadom i ruko-

[12] O toj borbi vidi tom V, knj. 21, dok. br. 196.
[13] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 197.
[14] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 120.

vode sa akcijom na Čazmu, a potom će pristupiti formiranju brigade[15] od Moslavačkog, Zagrebačkog i Bjelovarskog odreda.

Poslije formiranja nove brigade, uputit ćemo U. Brigadu »Braća Radić« u Zagorje,[16] dok ćemo sa ostalim jedinicama i dalje ugrožavati neprijateljske komunikacije i izvršavati dobivene zadatke od Glavnog štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
službeno otsutan

Za komandanta — pukovnika
načelnik Štaba — major[17]

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PROSTORU IMOTSKI I POSUŠJE[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. 95/43.
2. XII. 1943. g.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Operaciski izvještaj za razdoblje od 1. XI. do 1. XII. 1943, a to je za mjesec novembar 1943.

18. XI. 1943. Ovog dana je neprijatelj još više pojačao svoje položaje prema nama, da bi odolio našim jačim pritiscima koje vršimo. Na položajima i III i IV brigade vodila se je borba, ali bez naročitih rezultata.

---

[15] O formiranju nove brigade vidi dok. br. 41 ove knjige.

[16] Udarna brigada »Braća Radić« u vremenu od 23 studenog do 28 prosinca dejstvovala je na pravcu Križevci — Koprivnica i prema Goli i Ždali. Vidi dok. br. 127 ove knjige.

[17] Rade Bulat

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/2, k. 842.

[2] Izostavljeni dio izvještaja je istovjetan sa dok. br. 134 za period od 1 do 18 studenog 1943 godine.

Vezu sa našom I brigadom i dijelovima XXVI divizije nismo mogli uhvatiti. Izgleda da je neprijatelj[3] sa jakim snagama krenuo u pravcu njih.

19. XI. 1943. Neprijatelj je ujutru rano izvršio napad[4] na čitavom sektoru IV brigade. Na Kobiliću je napadnut I bataljon i poslije jačeg pritiska potisnut u pravcu Zavelima. Neprijatelj je ovladao Kobilićem i Zagorjem, ali ga je III brigada spriječila u daljem nadiranju. Ovaj se bataljon nije baš dobro ponio u borbi, brzo je popustio. Napadnut je i III bataljon koji je bio kod Ričica. Ovaj se bataljon vrlo dobro držao, vodio je borbu čitav dan i to jaku i žilavu. Odlikovale su se čete ovog bataljona u uzajamnoj pomoći i saradnji. Nanijeli su neprijatelju preko 20 mrtvih i 30 ranjenih, a oni su imali 9 mrtvih i 6 ranjenih.

II i IV bataljon su takođe napadnuti od Studenaca i IV se pod borbom povukao prema Vinici.

II bataljon se najslabije držao u ovoj akciji i povukao se je drugim pravcem, a to je više u lijevo, tako da je pravac Studenci — Aržano ostao prazan i nezaštićen.

IV brigada je u ovim borbama, tj. njeni bataljoni nanijeli su neprijatelju u toku ovoga dana 45 mrtvih i 60 ranjenih, a naši su imali 9 mrtvih i 13 ranjenih.

III bataljon se naročito istakao u ovoj borbi.

Neprijatelj je napao i položaje XIX divizije i kod njih se je vodila borba.[5]

III brigada ovog dana nije imala borbe sem što je zaustavila napredovanje neprijatelja.

20. XI. 1943. Neprijatelj je prvi dan izbio na Stražbenicu i Orlovaču prema Aržanu, onda Zavelim i Zagorje. Ali ovog dana nije vršio nikakvih pokreta, nego se je i povukao sa Stražbenice i Orlovače u Studence.

Bataljoni IV brigade su se prikupili i sredili na položajima, pa i zatvorili pravac Aržano.

Jedinice XIX divizije su posjele položaje Aržano — Dobranje, tj. V brigada, a VI je pošla u Grabovicu i Prisoje na odmor.

---

[3] Na odbranbenu zonu Dvadeset šeste divizije, tj. na Biokovo i Makarsko Primorje dejstvovala je glavnina 7 SS divizije »Princ Eugen«. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 152, 195, 196 i 197.

[4] Vidi dok. br. 134 i tom V, knj. 21, dok. br. 195 i 196.

[5] Vidi dok. br. 135 i tom V, knj. 21, dok. br. 165 i 196.

21. XI. 1943. Neprijatelj je sa izvjesnim dijelovima svojih snaga produžio od Imotskog preko Studenaca i Prova za Šestanovac i pojačao svoje snage u pravcu mora i Biokova.
Vratila se je jedna patrola koja je još 10. ov. mj. upućena za vezu sa IX dalmatinskom brigadom[6] u pravcu Zadvarja. Ona je tamo bila za vrijeme ofanzive na obali i Biokovu, nije mogla stupiti u vezu ni sa jednim našim dijelovima koji su vodili borbu na Biokovu i obali, a koji su se pod pritiskom neprijatelja već bili prilično duboko povukli. Ova patrola je išla i po Biokovu kuda je neprijatelj prolazio, pa nas je izvijestila dokle je neprijatelj napredovao 16. i 17. ov. mj. u pravcu obale i Biokova.

22. XI. 1943. Na položaju III i IV brigade nije bilo nikakovih promjena sem što su neprijateljski tenkovi od Prova dolazili u Vel. Svib, odatle gađali topovima i mitraliirali u vremenu od 1 sata pa se opet povratili na komunikaciju.
Uz naš štab na Grabovici nalazi se i Štab XIX divizije.

23. XI. 1943. Neprijatelj nije pravio nikakve pokrete u pravcu naših položaja. Padala je jaka kiša. Na položajima III brigade dejstvovala je artiljerija, a putem Posušje — Široki Brijeg saobraćali su neprijateljski kamioni.

24. XI. 1943. Sa dijelovima u pravcu obale i Biokova još nismo uspostavili vezu. Uputili smo obavještajca sa patrolom u pravcu Zadvarja po naređenju Štaba korpusa da izvidi i ispita situaciju tamo.
Ovog dana smo dobili naređenje Štaba korpusa da naša divizija sa III i IV brigadom ima zatvoriti pravac Duvno — Posušje, a pravac Aržano — Studenci XIX divizija sa V i VI brigadom. O ovome smo obavijestili štabove brigada, a Štabu IV brigade da prikupi ljudstvo, sredi i nastoji da ga odmori dok dobije naređenje za pokret.
Naredili smo Štabu IV brigade da u pravcu Biokova uputi jednu oficirsku patrolu radi hvatanja veze sa dijelovima XXVI divizije.[7] Oni su nas

---

[6] O dejstvima Devete dalmatinske brigade vidi dok. br. 76 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 152.

[7] Tada je već Dvadeset šesta divizija otstupila sa Biokova na otoke, vidi tom V, knj. 21, dok br. 152.

poslije dva dana izvijestili da nisu postupili po naređenju iz razloga da su već uputili nekoliko patrola u tome pravcu i da im se nisu vraćale. Ovo nije bio vojnički postupak, pa smo zato njima zamjerili.

25. XI. 1943. Na položajima nije bilo nikakovih promjena.
Izdali smo zapovijest za pomjeranje IV brigade na pravac Duvno — Posušje i odredili joj držanje položaja zapadno od puta Duvno — Posušje i to: jedan bataljon na položaju Kobilić — Jelinak i Crnovro, jedan bataljon kao rezerva u Roškom Polju, dva bataljona sa neboračkim dijelovima imati na odmoru na prostoriji Brišnik — Kovači. U ovom rasporedu III brigada bi imala jedan bataljon na položajima Starka — Sniježnica — Oluja, iznad Posušja, jedan bataljon kao rezervu u s. Miljačka, a dva bataljona na odmoru, na prostoriji s. Crvenice i s. Seonica. Štab divizije i hirurška ekipa da pređu u Kolo ili Kovači.

26. XI. 1943. Ovog dana smo obaviješteni da je u Posušje došlo kao pojačanje posade još 100 Nijemaca i tri tenka. Posljednjih nekoliko dana neprijatelj iz Imotskog stalno saobraća sa Širokim Brijegom i vojska odlazi u tome pravcu. Saznali smo da će Bobanova ustaška bojna napustiti sektor Imotskog i poći za Zagreb. Nijemci su raspustili radništvo koje je pravilo put kod Širokog Brijega, bilo ih je oko 500. Seljaci govore da će Nijemci predati rudnik boksita hrvatskoj vojsci.

27. XI. 1943. IV brigada je došla na nove položaje i smijenila dijelove III brigade sa položaja Kobilić — Jelinak i Crnovro.
Na položaje III brigade je u ranu zoru neprijatelj izvršio napad[8] na položaje njihovog II bataljona na Jelinku i Crnovru. Poslije jake borbe neprijatelj je pobjegao natrag pretrpivši velike gubitke od jakog udara naših snaga. U ovoj borbi neprijatelj je imao 20 mrtvih i veći broj ranjenih. Mi smo imali jednog mrtvog i jednog ranjenog.
Istog jutra jedna neprijateljska kolona od 30 ustaša od Posušja napala je na položaje III bataljona i prišla neposredno na položaje. Jedna manja jedinica ovog bataljona dobro raspoređena u zasjedi napustila je neprijatelja i jako ga napala.

[8] Vidi dok. br. 134.

Neprijatelj je ovdje imao 8 mrtvih i 6 ranjenih Ostalo se razbjeglo kud kamo. Poslije ovakvog poraza neprijateljskih dijelova, oni su iz Posušja tukli jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, da bi omogućili izvlačenje ranjenika koji su ostali na terenu.

28. XI. 1943. Na položajima jedne i druge brigade nije bilo nikakovih promjena. Borbe nije bilo.

29. XI. 1943. Bez promjena.

30. XI. 1943. Vršene su ekonomske akcije na neprijateljsku teritoriju u cilju izvlačenja hrane.
Od Štaba korpusa izviješteni smo o kretanju neprijateljske kolone, jačine 2.000 Nijemaca i četnika, od Knina ka Grahovu,[9] kao i o pojačanju neprijateljskih garnizona u Dalmaciji, na čijoj se teritoriji nalaze tri njemačke divizije.[10]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik:
Mom.[11] Poleksić

Komandant:
Banina[12]

(M.P.)[13]

---

[9] Radi se o dijelovima 114 njemačke divizije, koje smjenjuju dijelovi 264 divizije. Vidi dok. br. 134 i 135 ove knjige.
[10] U to vrijeme u Dalmaciji su bili dijelovi 264, 118 i 114 divizije.
[11] Momčilo
[12] Ante
[13] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 3

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCIMA SINJ — LIVNO I TRILJ — ARŽANO[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE N.O.V.J.
2/12-43.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

Operativni izvještaj za jedinice ove divizije dostavljamo sa sljedećom napomenom, a to je, da ovaj izvještaj nije obuhvatio IX brigadu,[2] iz razloga tog što se ona nalazila cio period na otocima i sa kojom nismo imali veze. Njen izvještaj dostavićemo naknadno.

I. VIII brigada je u međuvremenu od 15/9 do 1/12 imala za zadatak da brani pravac Sinj — Obrovac — Livno, radi mogućnosti neprijateljskog napada iz Sinja. Za sve ovo vrijeme nije bilo nekih značajnih borbi.[3]

17/11-43. neprijatelj je iz Hana napao[4] pretstraže koje se nalaze na Obrovcu. Napad je bio odbijen i neprijatelj se je povukao u Sinj. Neprijatelj je imao jednog mrtvog i jednog ranjenog. Naše jedinice imale su jednog mrtvog.

17—18/11-43. u 8 sati jedinice su vršile demonstrativan napad[5] na neprijateljske položaje na Nebesima. Gubitci kod neprijatelja nepoznati. Mi nismo imali gubitaka.

27/11-43. neprijatelj je napao[6] pravcem Hrvace — Panj sa ciljem prelaska na drugu stranu Cetine. Neprijatelj je odbijen sa gubicima od 3 mrtva i 8 ranjenih. Sa naše strane 2 mrtva.

Inače je brigada upućivala pojedine dijelove za obezbjeđenje prenosa materijala sa Moseća i Ogorja a 19/11-43. jedna

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 1029.

[2] Detaljnije o dejstvima Devete NO dalmatinske brigade vidi u dok. br. 2, 30 i 76 ove knjige, i tom V, knj. 21, dok. br. 152.

[3] Vidi dok. br. 134, dio o Dvadesetoj diviziji.

[4] O toj borbi vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 107 i 192.

[5] Vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 87 i 195.

[6] Vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 209.

četa je krenula sa zamjenikom komesara na sektor s. Visoka — Čvrljevo zbog dejstva na tom sektoru. Izvještaja nemamo.

II. X brigada imala je za zadatak u ovom periodu da zatvori pravac Trilj — Čista — Lovreč i Trilj — Tijarica — Aržano. Na ovome sektoru nije bilo promjena koje bi izmijenile opštu sliku situacije na ovom sektoru.

19/11-43. borba[7] je vođena na sektoru Čista — Provo. Neprijatelj je bio odbijen sa gubitcima 10 mrtvih i 8 ranjenih, a na našoj strani 3 teže i 2 lakše ranjena.

U periodu od 14/11 — 18/11 jedinice ove brigade izvršile su dva noćna napada na neprijateljsku kasarnu u Budimiru.[8] Uslijed nadmoćnijeg i tehnički bolje opremljenog neprijatelja zadatak nije uspio. Neprijatelj je imao oko 50 ljudi izbačenih iz stroja, a mi jednog mrtvog i 7 lakše ranjenih.

III. Mosećki odred kroz ovo vrijeme vršio je uglavnom patrolnu službu, dok sam nije bio napadnut od neprijatelja.

Dana 23/11-43. izvršio je uspješnu zasjedu[9] i tom prilikom zaplijenio tri kamiona sa namirnicama, 2 teška mitraljeza, nešto pušaka i municije. Pored toga je zarobio jednog hrvatskog bojnika, 2 žandarska narednika, jednog radiotelegrafistu i nekoliko civila, od kojih su neki upućeni u Livno.

IV. Segetsko-marinski odred nakon povratka sa otoka izvršio je nekoliko manjih akcija i zasjeda. U jednoj takvoj akciji zarobljen je jedan njemački satnik-obavještajac, a u akciji na njemačko osiguranje, kolona koja je išla 25/11 za Trogir izbacila je neprijatelju iz stroja 20 ljudi.[10]

V. Dinarski odred držao je položaj prema Vrlici i Koljanima. Inače je patrolirao na drugu stranu Cetine, kao i slao pratnje za pojedine karavane.

Između 28 i 29 11-43. četnici su pokušali da u 5 navrata osvoje Vukovića Most i da zauzmu Gornje Koljane. Svi ovi napadi bili su odbijeni.[11] Podataka o gubitcima kod neprijatelja nemamo, a na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Prvom mogućom prilikom mi ćemo vam poslati tačan izvještaj kako operativni tako i izvještaj o brojnom stanju naše IX brigade za protekli period.

---

[7] i [8] Vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 192, 193 i 196.

[9] O ovoj uspješnoj zasjedi vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 203, 205 i 208.

[10] i [11] Vidi dok. br. 134.

Isto tako poslaćemo vam spisak mrtvih i ranjenih drugova sa svim nužnim podacima.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Živko Živković

Načelnik-major:
Čelik[12]

Komandant
p.pukovnik
Vel.[13] **M. Knežević**

BR. 4

PISMO ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA SLAVONIJE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O ZADACIMA SAMOSTALNIH ČETA[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Broj: sl.
dana 2 decembra 1943 god.

ŠTABU POSAVSKOG NOP ODREDA
ŠTABU DARUVARSKOG NOP ODREDA
ŠTABU BILOGORSKOG NOP ODREDA

Položaj

Na sektorima naših odreda formirale su se posebne čete. Da bi te čete što bolje i potpunije djelovale potrebno je da dobro poznaju svoje zadatke.

1.) Pomoću tih četa nastojimo vojnički i politički ovladati određenim sektorom. Sprečavati bandi da sa malim snagama upada na taj sektor. Stalno vršiti vojne operacije na tom sektoru, praviti zasjede, napadati neprijateljske patrole. Stalno održavati sa narodom zborove i čvrsto održavati vezu sa antifašističkim organizacijama.

---

[12] Ahmet Fetahagić, narodni heroj, poginuo 25 prosinca 1944 god. u selu Izačić, kod Bihaća, kao zamjenik komandanta Unske operat. grupe Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

[13] Velimir

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 27/1, k. 1615.

Štab
Zapadne Grupe NOP Odreda
Broj: 81.
dana 2 decembra 1943 god.

Štaba Posavskog NOP Odreda
Štaba Darvarskog NOP Odreda
Štaba Bilogorskog NOP Odreda

P o l o ž a j.

Na sektorima naših Odreda formirale su se posebne čete. Da bi te čete što bolje i potpunije djelovale potrebno je da dobru poznaju sve je nadalje;

1./ Pomoću tih četa nastojimo vojnički i politički ovladati odredjenim sektorom. Spriječavati bandi da se naših mnogima upada na taj sektor. Stalno vršiti vojne operacije na tom sektoru, praviti zasjede, napadati neprijateljske patrole. Stalno održavati na naredbe zborove i štrete održavati veze sa Antifašističkim organizacijama.

2./ Pomoću tih četa moramo mobilisati i okupiti u naše jedinice sve ljude iz dotičnih sektora, a to je najbolje političkim djelovanjem i poslanjem u vojsku. Najlakše će takva mobilizacija vršiti upravo te čete koje se stalno kreću na istom sektoru. Kako postoje na skutine vojnih bjegunaca iz Pavelićeve vojske to će ti najpogodnije biti mobilizatori tih četa, tako da će te čete brzo moći prerasti u krupnije jedinice.

3./ Zadatak takovih četa je te da spriječe izvoz hrane u gradove. Naša privredna blokada neprijateljskih uporišta neće biti sve dotle uspješna dok se uspješno ne spriječimo dovoz hrane u uporišta iz svih naših sela. Na pr. Lipik i Pakrac snabdjevaju se još jedino iz sela Jasenjani Čazmanj i sa toga sektora, a onim sela na tom sektoru ni će se spriječiti dovoz hrane u uporišta iz tih sela. Isto to vrši i sa posavske i sa podravske čete.

4./ Te čete moraće da pročiste svoj sektor od raznih petokolonaša kao i dezertera iz naših brigada i odreda.

5./ U tim četama mora politički rad biti još nervijan nego u ostalim našim jedinicama, pošto će u te čete dolaziti veoma slovi ljudi kojima će trebati dosta vremena da se moraju privikavati na partizanski način života. Te čete služit će kao neki prelaz od kuće i slobodnog načina života prema pravom partizanstvu.

Štabovi Odreda kad god to bude mogući poslati će te čete i vršiti s njima akcije, tako da bi se te čete čelično u vojnim operacijama. Osim toga moraju štabovi odreda specijalnu pažnju posvećivati tim vojnim jedinicama i ne dozvoliti da se takove jedinice ikada ili da izbjegavaju borbu kako je to svojevremeno radila posavska četa "Matija Gubec".

Ćenivanje i značaj takovih četa mora odigrati veliku ulogu u našoj borbi, pomoću tih četa mi želimo obrazati mobilizacija i ovladati svim terenima.

Smrt fašizmu - slobodu narodu !

Politički komesar;

Komandant;

Fotokopija dokumenta br. 4

2.) Pomoću tih četa moramo mobilisati i okupiti u naše jedinice sve ljude iz dotičnih sektora, a to je moguće dobrim političkim djelovanjem i pozivanjem u vojsku. Najlakše će takvu mobilizaciju vršiti upravo te čete koje se stalno kreću na istom sektoru. Kako postoje na stotine vojnih bjegunaca iz Pavelićeve vojske to će tim uspješnija biti mobilizacija tih četa, tako da će te čete brzo morati prerasti u krupnije jedinice.

3.) Dužnost takvih četa jeste da spriječe izvoz hrane u gradove. Naša privredna blokada neprijateljskih uporišta neće biti sve dotle uspješna dok ne uspijemo da spriječimo dovoz hrane u uporišta iz svih naših sela. Napr. Lipik i Pakrac snabdijevaju se još jedino iz sela Batinjani — Toranj i sa toga sektora, a osnivanjem čete na tome sektoru mi ćemo spriječiti dovoz hrane u uporišta iz tih sela. Isto to važi i za posavske i za podravske čete.

4.) Te čete moraće da pročiste svoj sektor od raznih petokolonaša, kao i dezertera iz naših brigada i odreda.

5.) U tim četama mora politički rad biti jače razvijen nego u ostalim našim jedinicama, pošto će u te čete dolaziti veoma sirovi ljudi kojima će trebati dosta tumačiti i koji će se morati mnogo privikavati na partizanski način života. Te čete služit će kao neki prelaz od kuće i mirnog načina života prema pravom partizanstvu.

Štabovi odreda kad god to bude moguće pozivati će te čete i vršiti s njima akcije, tako da bi se te čete čeličile u vojnim operacijama. Osim toga, moraju štabovi odreda specijalnu pažnju posvećivati tim vojnim jedinicama i ne dozvoliti da se takve jedinice uleže ili da izbjegavaju borbu kako je to svojevremeno radila Posavska četa »Matija Gubec«.

Osnivanje i značaj takvih četa mora odigrati veliku ulogu u našoj borbi, pomoću tih četa mi želimo ubrzati mobilizaciju i ovladati svim terenima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Grbić Čedo

Komandant:
B.[2] Vuković

[2] Branko

BR. 5

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PREDISLOKACIJU I UREĐENJE PRIHVATNIH POLOŽAJA NA PODNOŽJU VELEBITA[1]

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVJ
Dne 2. XII. 1943.

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA, TE KOMANDI PRATEĆE ČETE OVE BRIGADE

Kako neprijatelj još uvijek saobraća komunikacijom Gospić — Gračac[2] i ima izgleda da će tom komunikacijom saobraćati dulje vremena, to je za sada naš najvažniji zadatak da ga na toj komunikaciji ometamo i zadajemo gubitke. Zadatak bataljona jest da na komunikaciji Gospić — Gračac i na komunikaciji Gospić — Karlobag vrše pritisak[3] na neprijatelja:

a) u vidu prepada na neprijateljske osiguravajuće dijelove,

b) neprijateljske patrole,

c) neprijateljske transporte itd.

Ove akcije vršiti manjim jedinicama, četama ili bataljonom, ukoliko za to ima mogućnosti, ali uvijek nastojati u punoj mjeri iskoristiti automatsko oruđe. Važno je da se neprijatelju nanesu što veći gubitci u živoj snazi. Za izvršenje prednjega

naređujemo:

I bataljon: ostaje na svojem dosadašnjem otsjeku,[4] sa istim zadatkom.

III bataljon: prebaciti će se 3. o.mj. pred zoru na dosadašnje položaje IV bataljona i to sa rasporedom: jedna četa u Uzelcima, sa zadatkom zatvaranja pravca Ribnik — Počitelj, jedna četa na otsjeku prema

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 36/1, k. 920.

[2] Ovu komunikaciju neprijatelj je obezbjeđivao jačim snagama radi njene važnosti za garnizon Gospić.

[3] O borbama na tim komunikacijama vidi dok. br. 10, 31 i 94 ove knjige i dok. br. 26/2, k. 920 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] Prvi bataljon se nalazio u s. Divoselo i s. Čitluk i vršio obezbjeđenje prema Gospiću.

Medaku, za kontrolu pravca Medak — Počitelj, mitraljeska četa prema nahođenju Štaba bataljona.

IV bataljon: prebaciti će se na dosadašnji otsjek III bataljona, sa zadatkom djelovanja na komunikaciji Medak — selo Raduč. Bataljon će se rasporediti u selu Kukljić, Križaljica i Zagorci. Zadatak je bataljona da sa jednim mitraljeskim odjeljenjem i jednom desetinom ili vodom bude stalno na otsjeku prema Medačkoj crkvi, pošto terenska četa odlazi sa tog otsjeka i prebacuje se u selo Raduč.

Prateća četa:

Vod bacača: ostaje na dosadašnjem položaju i dodjeljuje se pod komandu IV bataljona.

I. Primjedba: Smjena IV i III bataljona ima se izvršiti tako, da III bataljon bude 3. o.mj. u 5 sati sa svojim jedinicama kod Počitelja i da preuzme položaj prema datoj zapovijesti. IV bataljon mora sa jednom pješadijskom četom i mitraljeskom biti u 4 sata u Kukljici, a sa ostalim jedinicama tek po preuzimanju položaja od III bataljona.

II. „ Kako postoji mogućnost da neprijatelj preduzme i napad na otsjek naše brigade,[5] u cilju izbacivanja sa tog terena, svaki će bataljon predvidjeti prihvatne položaje na rubu Velebita i potom, prema situaciji, daljnje mjere. U tom slučaju I bataljon koristiti će za svoju koncentraciju i odbranu otsjek od Velikog Kraja do Čitluka. III bataljon od sela Uzelci do kote 610 (Brezik), IV bataljon od kote 610, kao desno krilo, prema Raduču.

III. Primjedba: Svaki bataljon će po izvršenoj akciji, ma bila to i najmanja, poslati operativni izvještaj te akcije sa podacima i idejom napada i zamišljenim manevrom od strane jedinice koja je to izvela.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:[6] Komandant-major:

(M.P.)[7] **Viktor Bubanj**

---

[5] O napadu na snage Druge brigade vidi dok. br. 70 ove knjige i dok. br. 27/2, k. 920, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Milan Karadžija

[7] Okrugli pečat: Štab Druge brigade Trinaeste divizije NOV Hrvatske.

BR. 6

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET PRVE NO BRIGADE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA KOD NARTE I NOVOG ŠTEFANJA[1]

ŠTAB
XXI BRIGADE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
O. broj: 221/43
Dne 2. XII. 1943

Predmet: 10-dnevni izvještaj
o vojnom radu za vrijeme od
20. XI. od 30. XI. 1943.

ŠTABU XXVIII DIVIZIJE N.O.V.J.

I. RAD JEDINICA:

Za proteklih 10 dana jedinice ove brigade uglavnom su provele na putovanju iz Kalnika za Moslavinu. U tom vremenu stručno-vojnički rad bio je vrlo slab, jedino ovih 10 dana što se je sa rukovodiocima povuklo iskustvo iz akcije na Koprivnicu. Petnaestodnevni plan rada, koji je postojao, po njemu se uopće nije radilo iz naprijed navedenih razloga. Disciplina svakog dana se popravlja. Oružje se dosta dobro drži u redu, a naročito mitraljezi. Odnos rukovodilaca prema borcima dosta je dobar. Na svakom bivakovanju telefonska veza sa jedinicama dobro je funkcionisala.

II. IZVEDENE AKCIJE:

Za vrijeme svih 10 dana nismo izveli nijedne akcije, nego smo se nalazili u zasjedi prilikom akcije na Čazmu.[2]

Dana 28. XI. 1943 na jedinice I i II bataljona, koje su držale položaje, već prema naređenju,[3] između Stare Štefanje i sela Laminca, naišla je neprijateljska prethodnica. U roku od 10 minuta vodeći borbu[4] sa neprijateljem prisilili smo neprijatelja na povlačenje i gonjenje prema Narti. I bataljon, koji je bio u boku, otsjekao je neprijatelju otstupnicu, primio borbu

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14—2, k. 1122.
[2] O borbama na Čazmi vidi dok. br. 1, 139, 142, 144 i 176 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 88, 140, 163, 165, 209 i 210.
[3] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 130 i 140.
[4] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 209 i 210.

sa neprijateljem koji je otstupao u 4 kolone. U toku vođenja borbe od pola sata neprijatelj se uspio probiti i povući u uporište Nartu. Neprijatelj je uglavnom bio: gestapovci i švabe.

Dana 29. XI. 1943 oko 10 sati neprijatelj je krenuo u nekoliko kolona iz Narte.[5] Glavnina neprijateljske kolone koja je išla cestom bili su Švabe. Desne neprijateljske kolone bile su gestapovci, a lijeve neprijateljske kolone bile su žandari i ustaše. Oko 13 sati neprijateljske kolone naišle su na naša sva tri bataljona, koji su bili na zasjedi i to: I, II i IV bataljon. Pošto nije bila dobra kontrola terena između I i IV bataljona. neprijatelj je uspio sa nekoliko jačih kolona proći između bataljona i zaći za leđa IV bataljonu. Nakon kratke borbe II i IV bataljon morali su se povući na nove položaje za jedan kilometar nazad u visini sela Novo Štefanje. U pomoć su stigle dvije čete III bataljona, koji se nalazio na položaju Zdenčec — Sišćani. Na tim novim položajima, kada su se konsolidovale — sredile jedinice, izvršen je napad na neprijatelja, koji je već dopro do sela Novo Štefanje i u 16,30 sati uspjeli smo neprijatelja odbiti i otjerati u Nartu. Za to vrijeme I bataljon odbio je kolone koje su prema njemu nastupale i ostao i dalje na svojim položajima.

1. XII. 1943 g. naše jedinice su se povukle sa položaja Laminac — Štefanje na položaje Vagovina — Bojana. 30. XI. 1943 u 14 sati banda je stigla do Nove Štefanje i Daskatice, gdje je ostala na prenoćištu. Mi smo napravili plan za napad na bandu koja se nalazila u Novom Štefanju i 1. XII. 1943 u 7,15 otpočeo je napad[6] na neprijatelja, koji se preko noći ukopao u selo. Ostala tri bataljona imala su zadatak da udare bandu s boka i da otsijeku otstupnicu. Bataljoni nisu izvršili svoj zadatak, jer nisu mogli stići na vrijeme, nego tek kad je banda bila u povlačenju pomogli su s boka I bataljonu bandu otjerati u samo uporište Nartu. Borba je trajala do 3 sata poslije podne. Banda je uglavnom bila švabe, nešto gestapovaca i domobrana.

U ovoj borbi zarobljen je jedan njemački puškomitraljez, 2 šmajsera i 26 pušaka, 6.000 metaka, 2 pištolja, oko 15 bombi i još drugih manjih stvari, koje su, tačno se ne zna. Puškomitraljez »Zbrojovka«. koga je banda od nas zarobila, mi smo ponovo od njih oteli.

U tri dana borbe sa neprijateljem neprijatelj je imao sigurno oko 80 mrtvih i veći broj ranjenih.

U ova tri dana borbe imali smo 22 mrtva i 64 ranjenih. Mrtvi drugovi sahranjeni su u selu Vagovini i Štefanju u groblju. Naknadno umrlih od rana nemamo.

---

[5] i [6] Vidi dok. br. 139.

Nekim naročitim herojstvom nije se istakao nijedan drug koji bi se mogao proglasiti narodnim junakom. Prvog dana borbe greška je bila, pošto je postojala magla nije bilo dovoljno osmatrača i objavnica, tako da se banda [nije] dočekala iznenadno, nego je banda naišla i nije se dobro dočekala. Drugi dan borbe bila je i greška što se nije dovoljno kontrolisao teren između I i IV bataljona, tako da je banda uspjela proći I i IV bataljon i prisilila nas povratiti se na drugi položaj. Isto tako greška je bila što I bataljon, kad je odbio neprijatelja, kad je nastupao na njegove položaje, nije pritekao u pomoć II i IV bataljonu, koji su vodili borbu kod Štefanja. Trećeg dana borbe ogroman nedostatak [bio je u tome] što ti bataljoni nisu stigli na svoje položaje da bi otsjekli bandi odstupnice i udarili bandu sa bokova. Veza sa bataljonima bila je telefonska i dosta dobro funkcionisala. Starješine su se dosta dobro snalazile, bilo je slučajeva gdje se nisu momentalno snašli — slučaj komandira II čete I bataljona druga Ivković Branka, koji se za cijelo vrijeme nije snašao, a tako isto Štab II i IV bataljona, zadnjeg dana borbe, u prvim počecima, nije se dobro snašao. U ova tri dana borbe utrošeno je 30.490 metaka, 30 mina za laki bacač, 4 mine za teški bacač, naš top je ispalio 12 granata u Čazmi. U zasjedama je zarobljeno oko 6.000 metaka. U ovim borbama imali smo sljedeće gubitke:

Bosiočić Jakob, komandant I bataljona, 2 delegata, jedan komesar čete, 3 desetara.

Ranjeni dva zamj. komesara, dva zamj. komandira, jedan komandir, dva vodnika, 4 delegata i 6 desetara.

U prilogu dostavlja se spisak gore navedenih drugova.

STEČENA ISKUSTVA:

U trodnevnoj borbi stekli su ogromna iskustva. Prvi dan bila je jaka magla i hladno, tako da borci nisu mogli izdržati cio dan i noć u rovovima, nego su morali po dijelovima grijati se. Nije se postavio dovoljan broj objavnica i izviđača. Pokazalo se vrlo potrebno za postavljanje dalekih objavnica i sa njima držanje čvrste veze, a toga nije bilo i neprijatelj je došao pred same položaje, a da o tome nisu obaviještene komande četa. Desilo se je nesnalaženje u prvi mah i banda je uspjela organizirano se povlačiti.

Drugi dan borbe pokazalo se vrlo nepraktično držati jedne položaje utvrđene po dva dana. Banda je doznala za naše utvrđene položaje, tukla ih artiljerijom i bacačima, dok je jake snage bacala na krila naših jedinica, a potrebno je bilo držati jake daljnje patrole i slijediti pokret neprijatelja od samog uporišta i prema nastupanju neprijatelja rokirati jedinice i dočekati ga gdje je to najzgodnije. Neprijatelja ne do-

čekati sa svima snagama, nego sa toliko snaga koje ga mogu samo zadržati, dok veći dio snaga baciti na bokove, koje bi udarile sa bokova i leđa, a ipak pri tome imati jedan dio snaga kao rezervu. Desilo se je da naš bataljon, koji je bio zakonspirisan, trebao je udariti bandu s leđa, kada prođe. Isti je to učinio. Naše jedinice koje su gonile neprijatelja, [zbog] jake magle došlo je do pripucavanja između naših jedinica koje su gonile i koje su otsjekle otstupnicu neprijatelju. U slučaju jake magle treba biti vrlo oprezan da ne dođe do borbe između samih jedinica, dnevni znaci se na daleko ne vide, nego u tim slučajevima bilo bi potrebno davati »dnevne znake za javljanje«. Prilikom napada i manevrisanja s bočnog udaranja treba pravilno procijeniti za koliko vremena može svako odjeljenje koje je dobilo zadatak stići na svoj određeni cilj. Desilo nam se da nismo ocijenili, tj. izračunali vrijeme za koliko kolone mogu obići i kad je I bataljon napao bandu u Štefanju, uspjelo je bandu prisiliti na povlačenje. Banda je sa svima teškim oruđima u koloni otstupala neorganizovano i u panici, bez obezbjeđenja teškog oružja. Da su tri bataljona stigla udariti sa leđa sve bi oruđe palo u naše ruke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. O.

Komandant:
Dako S. Puač, v. r.

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČEHOSLOVAČKE NO BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 2 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA KOD ČAČINACA[1]

I ČS. BRIGADA NOVH
JANA ŽIŽKI Z TROCNOVA
Br. 11
Dne 2-XII-1943

Predmet: *Operativni* izvještaj
dostavlja se

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Položaj

Dostavlja se redoviti desetodnevni izvještaj naše brigade od 19. XI. 1943. do 1. XII. 1943. Uz desetodnevni izvještaj dostavljamo vam brojno stanje, naoružanje, nacionalno-socijalni sastav, kao gubitak i dobitak za ovaj period vremena naše brigade.

1.) RAD NAŠIH JEDINICA:

U periodu od 19. XI. do 1. XII. 1943. naše jedinice nalazile su se na sektoru Slatina, te u pravcu Našica, a radile su sljedeće:

20. XI. 1943. jedinice ove brigade izvršile su pokret iz Vel. Bastaja u pravcu Podravine. Istog dana dobili smo zadatak[2] da rušimo prugu na sektoru Slatina — Virovitica. Uslijed kiše i velike vode koja se izlila jedinice nisu mogle stići na vrijeme na sektor koji su trebale da poruše. Ove noći porušeno je 500 metara željezničke pruge. 21. XI. 1943. ponovno smo počeli rušiti prugu na istom sektoru, i ove noći porušeno je 1550 metara željezničke pruge. Također je miniran jedan most na zapadnom dijelu sela Sladojevaca.[3] Ovaj most minirali su divizijski diverzanti, most je bio dug 25 met., most je uništen do temelja. 22. XI. 1943. jedinice ove brigade nalazile su se

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3-2, k. 897.

[2] Dvanaesta divizija ruši prugu Virovitica — Našice i to Osamnaesta NO brigada kod sela Donji Miljan, Brodska NO brigada kod sela Cabune i Čehoslovačka NO brigada kod sela Sladojevci. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 100.

[3] i [4] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 100, 125 i 200.

u selu Lukavac i Donje Kusonje. U ovim bazama ostali smo preko cijeloga dana, tj. 22. XI. 1943. Istog dana radili smo na sređivanju jedinica. 23. XI. 1943. iz gore navedenih baza krenuli smo za selo Aleksandrovac i Hercegovac.

24. XI. 1943. naše jedinice nalazile su se u selima Aleksandrovac, Hercegovac i Miljevci i istog dana dobili smo naređenje[4] za rušenje pruge na sektoru Mikleuš — [Podrav.] Slatina. Tokom iste noći porušeno je 3.300 metara željezničke pruge; od ove pruge 1.000 metara šlipera je izrezano, tako da se ne mogu nizašto upotrijebiti. 25. XI. 1943. jedinice ove brigade izvršile su pokret za Crnac, gdje su ostale preko cijelog dana. U ovim selima, tj. Crnac, Suhomlaka i Milanovac potkivali smo tegleću stoku. 26. XI. 1943. izvršili smo pokret za Rastovac, gdje smo ostali do 27. ujutro, 27. XI. 1943. nalazile su se naše jedinice u selu Bare [Slavonske], tj. jedan bataljon, dok dva bataljona su se nalazila u selu Zdenci. Istog dana dobili smo naređenje da postavimo zasjedu sa dva bataljona na liniji ispred Đurđenovca i Feričanaca, a jedan bataljon da postavimo ispred neprijateljskog uporišta Čačinci i da spriječimo bjekstvo neprijatelja koji se nalazi u uporištu, a koga treba napasti[5] Brodska brigada. Jedna četa ovog bataljona upućena je za rezervu pri Štabu divizije, tj. ovaj položaj držali smo u noći između 27. i 28. XI. 1943. Jedinice ove brigade povlačile su se u sela: Nova Jošava i Crkvari. Pri povlačenju imali smo sukob sa tenkovima;[6] o rezultatu navešćemo u daljnjim točkama. 29. XI. 1943. i 30. dva bataljona ove brigade, tj. I i III nalazili su se u selima: Crkvari i Nova Jošava. Sa našim Drugim bataljonom ovih dana, tj. 28 i 29. . ., nismo imali nikakovih veza, kao ni sa Štabom divizije. Veza nije postojala uslijed neprijateljskog naleta tenkovima, koji nam je onemogućio saobraćati sa kuririma. 30. XI. primili smo preko Komande područja [Slat.] Drenovac naređenje od Štaba XII divizije da se prebacimo sa našim jedinicama u Orahovicu, što smo i učinili. U samoj Orahovici ostali smo 30. XI., do 16 sati, a u to vrijeme krenuli smo u sela: Drenovac, Gor. Meljani i Drežnik. Iz gore navedenih baza krenuli smo 1. XII. 1943., te istog dana stigli smo u sela: Smude, Sekulinci i Rijenci. Po dolasku u ove baze, pristupili smo sređivanju jedinica, kao i vojno-političkog kadra. U ovim selima pristupili smo vojnoj izobrazbi nižega kadra.

---

[5] O napadu na Čačince vidi tom V, knj. 21, dok. br. 169 i dok. br. 13/1—18, k. 55 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] i [9] Odnosi se na 901 motorizovani puk (bez Drugog bataljona) koji je vršio čišćenje prostora istočno od Podrav. Slatine. Sa ovim pukom učestvovala je Druga ustaška brigada i dijelovi Petnaeste ustaške bojne. Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28/20-a, k. 6; 29/20-a, k. 6 i 30/20-a, k. 6. O borbama sa tenkovima vidi i tom V, knj. 21, dok. br. 169.

II.) RAD NAŠIH ŠTABOVA:

Rad naših štabova nije se još takorekuć ništa popravio od prošlog izvještaja, što im stalno ukazujemo na kolektivan rad štaba bataljona. Još uvijek ne proraduju i ne proučavaju točno naredbe, kao i ostali materijal koji se dobiva od viših štabova. Ovo je ostalo baš kod ova dva bataljona, tj. kod I i III, [a kad] ove greške otklonimo nadamo se da će raditi mnogo bolje.

Komandant I bataljona dobar je kao borac, a u borbi sa tenkovima pokazao se kao i rukovodilac. U ovoj borbi on je uspio izvući skoro cio svoj bataljon. U ovakovoj situaciji, kao što se nalazio, izvukao se uz male gubitke. Samome njemu, kao i jedinici koja se nalazila uz njega, prijetilo je uništenje, ali vještim manevrom i zavaravanjem neprijateljskih tenkova uspio se izvući.

Komesar istog bataljona dobar je kao radnik ...

Zamjenik komandanta I bataljona nije se još snašao na svojoj dužnosti, ali ima izgleda da će biti dobar rukovodilac: pokazuje mnogo volje za rad, ali mi smatramo da će se oni na savjetovanjima koja će se s njima održavati usposobiti i biti dobri rukovodioci. Zamj. politkomesara mlad je, ali trudi se i daje od sebe sve što može za što bolji rad u svom bataljonu. Rukovodioci I bataljona ne posjeduju još toliko znanja da bi mogli pravilno da ga prenose i da rukovode, sem komandanta koji je svršio u Njemačkoj niži podoficirski kurs, što mu sada vrlo dobro dolazi i vojnički dosta je sposoban.

Komandant II bataljona dobar je kao borac, a isto tako dobar je kao rukovodilac, jedino što kod njega nema one tvrde odlučnosti, tj. samoinicijative onoliko koliko bi morao imati. Dosada je pokazao najviše sposobnosti kao rukovodilac i organizator, pošto u njegovom bataljonu najbolje su sređene jedinice. Zamj. komandanta II bataljona naočigled se popravlja, pokazuje mnogo volje za rad i smatramo da će u najskorije vrijeme odgovarati svojoj dužnosti. Njemu isto nedostaje vojničkog znanja i mora mu se pomagati na svakom mjestu. ...

Komandant III bataljona kao borac i kao rukovodilac dobar je, kao rukovodilac nešto slabiji nego borac; on se isto trudi da svoj bataljon stavi u red, a tako isto i u borbenu liniju. Dosada III bataljon pokazao je najviše uspjeha u borbama koje je vodio, jedino njegova je greška ta što je dosta tvrdoglav. Ovu grešku što posjeduje, Štab brigade nastoji da mu ju otkloni. Zamj. komandanta III bataljona isto kao borac zadovoljava, dok kao rukovodilac ne zadovoljava onako kako bi on istu dužnost mogao savladavati. Komesar i zamj. istog ba-

taljona, tj. komesar sposoban je i ima prilično znanja, ali u zadnje vrijeme primijetilo se kod njega da se je uobrazio u to svoje znanje. Njegov zamjenik smijenjen je sa dužnosti i na njegovo mjesto postavljen drug iz XVIII brigade, i od kada je ovaj drug došao u taj štab primjećuje se promjena kod članova štaba bataljona.

Naše niže rukovodstvo, tj. komandiri, komesari, vodnici i desetari dobri su, od njih jedan manji broj ne zadovoljava, koje ćemo smijeniti i na njihova mjesta postaviti drugove koje smo ocijenili, u marševima i borbama koje smo vodili, hrabrim i sposobnim rukovodiocima. U našem II bataljonu niže rukovodstvo zadovoljava i sva su mjesta popunjena; tako isto u I bataljonu, dok u III jednoj četi treba izmijeniti sve rukovodstvo sem sekretara.

Rad po vojnoj liniji: Za ovaj period vremena održali smo sa komandirima, njihovim zamjenicima, vodnicima i desetarima jedno savjetovanje, ovo savjetovanje uspjelo je, što možemo reći po tome i što smo vidjeli kod tih rukovodilaca da pokazuju mnogo volje za rad, a isto tako pokazali su dosta interesovanja, a najviše o našoj borbi.

Oficiri koji su nam dodijeljeni iz Virovitice održali su nekoliko časova, tj. sastanaka u sva tri bataljona iz topografije. Održali su sastanak 25. XI. u I bataljonu, 27. XI. u II bataljonu, a 29. XI. u III bataljonu. U ovim, tj. na ovim sastancima predavali su opću važnost topografije, orijentaciju karte i td. Po izvještaju istih oficira, kao i komandanata bataljona koji su prisustvovali na tim sastancima, [vidimo] da su drugovi pokazali mnogo zainteresovanja.

Iz ratne službe održali su [predavanje] isti dan, tj. 26. XI. u I bataljonu, 27. XI. u II bataljonu, a 29. i 30 u III bataljonu, kod Crkvara. Na ovim sastancima predavali su: o pokretu vojske, putovanje, maršovanje, kao i o stanovanju u bazama, kako se postavlja osiguranje itd. Na ovim sastancima drugovi su isto pokazali mnogo volje i zainteresovali se za sve stvari.

3.) DISCIPLINA I MORAL:

Disciplina u našim jedinicama je još na slabom nivou, moral jedinica jest na priličnoj visini poslije ovako većih marševa i borbe sa tenkovima. Drugovi govore da im se moraju osvetiti ono što su napravili u Orahovici, a isto tako kod njih postoji pjesma kao i prije dok je bila sređena brigada. Samovolje kod naših boraca još uvijek postoji. Pljačke nije se pokazalo. Borbena disciplina u III bataljonu dosta je dobra, dok za ova dva bataljona ne možemo navesti točno, ali znademo da je slabija nego u Trećem. Strojeva disciplina, kao i o pozdravljanju, dosta je slaba.

Borbenost naših jedinica jest srednja. Borbenost našeg III bataljona je dosta dobra, to se pokazalo u borbi sa tenkovima, a isto tako na samim položajima, što smo se uvjerili prilikom obilaženja drugova na terenu, u zasjedi; moglo se čuti samo ovo: neka dođu da se jednom već propisno potučemo! Borbenost našeg I bataljona pokazala se ovog puta isto prilična, iako ih je ganjalo nekoliko tenkova nisu klonuli duhom i nisu se dali zastrašiti od njih, tj. u borbi sa tenkovima. Borbenost našeg II bataljona jest isto prilična, tj. u dvjema četama, dok u jednoj četi vrlo je slaba. Ovoj četi moraće se pomoći u svakom pogledu — kako vojnički tako i politički.

4.) STANJE UNUTAR JEDINICA:

Za ovaj period vremena imali smo izbačenih iz stroja i to: 9 mrtvih, 2 ranjena, dezertera 18 sa oružjem. Broj novopridošlih boraca jest sljedeći: 6 iz Moslavine, 5 iz Bjelovarskog odreda, 3 mobilisana. Gubitak oružja: 15 mauzera, 6 manlihera i 31 talijanka. Ovo oružje ne smatramo da je palo bandi u ruke, već bolesni drugovi, koji će još doći u jedinice, odnijeli ga sa sobom. Izgubili smo jednu protivtenkovsku pušku koja nije htjela raditi, njezinog rukovaoca pogodila je topovska granata. Po izvještaju drugova, koji su bili u blizini njega, [saznajemo] da je puška uništena od topovske granate.

Što ispucane municije, što izgubljene 6.200 komada.

5.) SLUŽBA VEZE:

Veza se još uvijek u našim jedinicama održava preko kurira. Ova brigada raspolaže svega sa 5 klm. kabla i sa nekoliko telefona, koje još do sada nije upotrebljavala. Veza sa Štabom divizije za ovaj period vremena nije funkcionisala kako treba, iako smo posjedovali radio-stanicu, kurire i kabel. Često puta ostali smo bez veze, naročito smo bili bez veze pri upadu neprijatelja sa tenkovima. Veza sa potčinjenim jedinicama funkcionisala je dosta dobro, a održavala se preko kurira, jedino kada je neprijatelj upao sa tenkovima u naš teritorij nismo imali vezu sa našim Drugim bataljonom dva dana, kao ni sa Štabom divizije.

Na poboljšanju veze nije učinjeno skoro ništa, pošto smo se nalazili u Podravini, te nismo imali prilike nabasati na nikakve telefone, te ostale dijelove što bi nam trebali.

6.) IZVEDENE AKCIJE:

Ova brigada za ovaj period vremena nije učestvovala, tj. nije izvela nijednu akciju, osim sukoba s neprijateljem na terenu. 23. XI. u pokretu prema Aleksandrovcu i Hercegovcu

u selu Bukovici sukobili smo se sa ustašama,[7] tom prilikom ustaše su bile razbijene i utekle u raznim pravcima. Tom prilikom ranjeno je nekoliko ustaša, a nekoliko ih je uspjelo sakriti se u istome selu, pošto je i samo selo banditsko, te ih je sakrilo. Ustaša je bilo oko 40. Od oružja ne znamo šta su imali. Ovog puta zaplijenjeno je 100 metaka, 4 bombe, jedan šinjel. 25. XI. u selo [D.] Predrijevo stiglo je oko 300 do 400 ustaša. Jedinice našeg II bataljona dobile su zadatak da napadnu[8] istu bandu koja je zaposjela Predrijevo. Uslijed velike vode jedinice se nisu mogle približiti samome uporištu, a i sam neprijatelj osjetio je naše jedinice i otvorio vatru na njih. Mi smo bili prisiljeni da se povučemo. U toj borbi nismo imali gubitaka u ljudstvu, kao ni u oružju. Neprijateljski gubici također su nam nepoznati, njihovo naoružanje isto tako nam je nepoznato. 28. XI. između 27. i 28. jedinice ove brigade držale su zasjedu na sektoru ispred Feričanaca, a na željezničkoj pruzi Đurđenovac — Slatina. Na samu zasjedu nije naišla nikakva vojska, već u samo povlačenje nastupao je neprijatelj sa nepoznatim brojem tenkova.[9] Tenkovi su nastupali u tri pravca i to: cestom za Zdence, gdje se okretao i krenuo cestom za Orahovicu — to je nastup jedne kolone. Druga kolona nastupala je od željezničke stanice Orahovica, a od sela Duga Međa, putem prema selu Dolci. Treća kolona nastupala je cestom od Feričanaca — cestom prema Orahovici. Tenkovi uhvatili su naš III i pol I bataljona u trokut. Naš Treći bataljon, koji je išao sa Štabom ove brigade, napao je tenkove koji su išli od Feričanaca prema Orahovici i tom prilikom zapaljen je jedan tenk veće tonaže, koga je neprijatelj pogasio nekim sredstvom; sa jednog drugog tenka uništen je top. Tom prilikom neprijatelj je imao nekoliko mrtvih vojnika koje su ubacili u tenkove. Na našoj strani gubitaka nije bilo. U toj borbi ispucano je iz protivtenkovske puške 33 metka, dok iz pušaka i mitraljeza 1.300 metaka.

Naš I bataljon, koji je prelazio cestu nešto kasnije od nas, pratili su ga nekoliko tenkova. Imao je 6 mrtvih, a od oružja je izgubio protivtenkovsku pušku i nešto karabina, koji su navedeni u ovome izvještaju. Također u ovoj borbi izgubljena je radio-stanica i jedan telefon, dva jahaća konja sa sedlima, jedan konj od radio-stanice sa samarom, jedan od agitpropa sa samarom i sa njihovim materijalom, te jedna kuhinja sa kolima i konjima, konji su potučeni, a kuhinja je zapaljena.

---

[7] i [8] Jedinice Čehoslovačke NO brigade vodile su borbe sa dijelovima Drugog stajaćeg ustaškog zdruga, vidi dok. br. 13/1—18, k. 55 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

U svim borbama koje je vodila ova brigada što ispucane municije, što izgubljene municije jeste 6.200 metaka.

7.) STEČENA ISKUSTVA:

U ovim borbama sa tenkovima, a i sa ustašama kod Bukovice, vidjeli smo da samo brzina odlučuje o uspjehu dobitka, tj. uništenja neprijatelja, a tako u borbi sa tenkovima vidjeli smo da samo jedino odvažan i odlučan na... spasava jedinicu koja napada. Nalet našeg III bataljona spasio je kako s... tako i Štab ove brigade. Vidjeli smo i to da tenkovi iako su velike ton... ne usuđuju se prijeći u kontranapad kada ih jednom ospe vatra. Ovog puta borci III bataljona vidjeli su, a to i cijelo vrijeme pričaju da tenkovi nisu za njih ništa. Prije nekoliko dana ili nedjelja imali su drugačije mišljenje o tenkovima nego što imaju sada.

8.) RASPORED JEDINICA:

Naše jedinice raspoređene su u sela i to: Sekulinci, Smude i Rijenci. Sada se radi na sređivanju jedinica, pošto je za ovaj period vremena prilično drugova bilo upućeno u ambulantu, kao i ostali po selima, te se sada pristupilo prikupljanju i sređivanju. Također je pristupljeno sređivanju teških mitraljeza, tj. pravljenju samara i okivanju, kao i popravljanju neispravnog oružja.

U sadanjem mjestu boravka održavamo vojne sastanke, i to: virovitički oficiri[10] sa jednim članom štaba bataljona predaju nastupni marš, stražarsku službu, kao i o disciplini i topografiji. Svaki dan ovi oficiri održe u jednom bataljonu po dva sastanka. Oni su sastanke održavali i u samome pokretu, tj. ako se negdje manje vrijeme zadržavamo odmah pitaju štab brigade koliko će se zadržati i da li mogu održati čas, što im mi naredimo kako to situacija dozvoljava. U zadnje vrijeme ova dva oficira latili su se ozbiljno posla.

Stanje naših jedinica u odjeći i obući vrlo je slabo. U zadnjim marševima ostao nam je veći broj drugova bosih, veliko blato i kiše uništile su nam obuću, sada imademo 57 takorekuć potpuno bosih, a sigurno toliki broj za nekoliko dana još će biti.

Odjeća vrlo je slaba i usljed toga drugovi poboljevaju. Velik broj drugova iz naše brigade je bez čakšira, bez bluza i bez šinjela. Ovo sve skupa, tj. odjeća i obuća, dovodi do toga što su se drugovi razboljeli, u zadnje vrijeme imali smo 27 drugova koji su bolovali od gripe i prehlade.

---

[10] Odnosi se na domobranske oficire koji su prilikom napada na Viroviticu prešli na stranu NOV. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 26, 48, 63 i 81.

9.) DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Pošto sa svim operacijama rukovodi direktno Štab divizije, prema tome ovaj štab nema predviđenih akcija.

Jedino smatramo, da smo spremni izvršiti neki zadatak koji bi pred nas postavio Štab naše divizije. Brojno stanje dosta je malo, ali pored toga svega skupa ovo što je ostalo dosta je dobro i stalno traži gdje će sa neprijateljem jednom dobro da se potuče, pričaju da su ovo dosada samo čarkali, da to nije bila nikakva borba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Vojaček J.[11]

Komandant:
Joka[12]

(M. P.)[13]

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA INŽINJERISKOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. O RUŠENJU PRUGA U VREMENU OD 1 DO 30 STUDENOG 1943 GODINE[1]

ŠTAB II DIVERZANTSKOG BATALJ.
INŽINJERISKOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA
HRVATSKE
Broj 24
Dne 2. dec. 1943

Izvještaj o akcijama II diverzantskog bataljona u vremenu od 1-XI-43 do zaključno sa 30-XI-43 god.

I ČETA

Dana 10-XI-43, na pruzi Zagreb — Beograd, između Šaša i Živaje, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa rat-

[11] Josip
[12] Milan
[13] Okrugli pečat: kao u zaglavlju. Ova brigada je formirana 26 listopada 1943 god. o čemu vidi tom V, knj. 18, dok. br. 136.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—8, k. 121A.

nim materijalom, uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 1 vagon je iskočio iz šina, pruge je potrgano 60 m, saobraćaj je stajao 24 sata.[2]

Dana 17-XI-43, u 20 sati, na pruzi Sunja — Kostajnica, između Sunje i Majura, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Prema podatcima bilo je 24 mrtva i ranjena njemačka vojnika, pruge je potrgano 65 m, promet je stajao 24 sata.[3]

Dana 21-XI-43, u 21 sat, na pruzi Sunja — Bihać, između Sunje i Majura, dignut je u vazduh njemački transport sa ratnim materijalom, uništena je lokomotiva i 4 vagona, pruge je potrgano 50 m, promet je stajao 28 sati.[4]

II ČETA

Dana 15-XI-43, na pruzi Zagreb — Sušak, između Generalskog Stola i Donjih Dubrava, potrgano je pruge 200 m, promet je stajao 48 sati.

Dana 17-XI-43, na pruzi Zagreb — Sušak, između Generalskog Stola i Donjih Dubrava, potrgano je pruge 92 m, promet je stajao 20 sati.

Dana 29-XI-43, na električnom vodu Ozalj — Zagreb, u zajednici sa 3 četom dignuto je u vazduh 12 armirano-betonskih stupova,[5] zagrebačka industrija još i danas stoji, stajaće još dosta dugo, pošto je ponovno postavljanje stupova između Zdenčine i Rakov Potoka jako otežano i iziskuje mnogo vremena.

Dana 30-XI-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, dignut je u vazduh vlak, podatke nismo dobili.

Dana 30-XI-43, na cesti Karlovac — Pokupsko, dignut je u vazduh most dužine 25 m, kojim se je neprijatelj služio i zalijetao se u pljačku u obližnja sela.

III ČETA

Dana 1-XI-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Desinca i Jastrebarskog, dignut je u vazduh njemački transportni vlak,[6] uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 6 je izbačeno iz šina. Po podatcima od seljaka bilo je mnogo mrtvih i ranjenih, a broj se nije mogao ustanoviti, pruge je potrgano 70 m, promet je zaustavljen 36 sati.

---

[2] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 183.
[3] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 191.
[4] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 196.
[5] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 205 i 209.
[6] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 172.

Dana 2-XI-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Lekenika i Grede, dignut je u vazduh njemački transportni vlak s vojskom[7] (Austrijanci), uništena je lokomotiva sa 4 vagona, a 3 su vagona izbačena iz šina. Prema podatcima od seljaka bilo je 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, pruge je potrgano 80 m, promet je stajao 30 sati.

Dana 3-XI-43, u 9 sati, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, dignut je u vazduh njemački oklopni vlak,[8] uništena su 2 vagona sa kamenom, a lokomotiva je oštećena, pruge je potrgano 30 m, promet je stajao 10 sati.

Dana 5-XI-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Odre, dignut je u vazduh osobni vlak sa švabama, uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 su izbačena iz šina. Prema podatcima od seljaka bilo je 15 mrtvih i nepoznati broj ranjenih, pruge je potrgano 60 m, promet je stajao 20 sati.

Dana 7-XI-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Velike Gorice i Odre, dignut je u vazduh njemački transportni vlak[9] sa vojskom, uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 2 vagona su izbačena iz šina. Prema podatcima od seljaka bilo je 10 mrtvih i 12 ranjenih neprijateljskih vojnika, pruge je potrgano 70 m, promet je stajao 30 sati.

Dana 7-XI-43, na cesti između Vukovine i Velike Gorice, uništeno je 2 km. telefonskih stupova i žice.

Dana 7-XI-43, u 1 sat, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Jastrebarskog i Zdenčine, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa ratnim materijalom, uništena je lokomotiva i 4 vagona, a 3 vagona su izbačena iz šina.[10] Prema podatcima od seljaka bilo je 4 mrtva i 6 ranjenih, pruga je bila potrgana 50 m, promet je stajao 25 sati.

Dana 7-XI-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, u 9,14 i 17 sati bačeno je u vazduh 70 m pruge,[11] pomoću tempirnih olovaka, promet je stajao 24 sata.

Dana 7-XI-43, u 1 sat, dignut je u vazduh jedan armirano-betonski stup električnog voda Ozalj — Karlovac — Zagreb, prekid struje je trajao 50 sati.

Dana 8-XI-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Velike Gorice, dignut je u vazduh njemački vlak sa ratnim materijalom,[12] uništena je lokomotiva i 4 vagona. Prema podatcima od seljaka bila su 2 željezničara mrtva i 4 švabe

---

[7] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 173.
[8] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 174.
[9] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 175 i 177.
[10] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 177.
[11] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 179.
[12] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 180.

teško ranjena, pruge je potrgano 80 m. Istovremeno trgana je pruga na 6 mjesta, i iste je oštećeno 160 m, promet je stajao 24 sata.

Dana 10-XI-43, u 9 sati, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Leskovca, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak,[13] uništena je lokomotiva i 2 oklopna vagona. Prema podacima od seljaka bilo je 10 mrtvih i 6 ranjenih ustaša, pruge je potrgano 50 m, promet je stajao 20 sati.

Dana 12-XI-43, u 9 sati, na pruzi Zagreb — Sisak, između Velike Gorice i Odre, dignut je u vazduh njemački transportni vlak, uništena je lokomotiva, a druga je lokomotiva oštećena i 3 vagona, a 4 vagona su izbačena iz šina. Po podatcima od drugova koji su na vezi bilo je 4 mrtva i pruge je potrgano 70 m, promet je stajao 13 sati.

Dana 17-XI-43, u 22 sata, na pruzi Zagreb — Sisak, između Mraclina i Turopolja dignuta je pruga na 4 mjesta i uništeno je iste 80 m,[14] promet je stajao 20 sati.

Dana 19-XI-43, u 5 sati, na pruzi Zagreb — Sisak, između Lekenika i Grede, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa ratnim materijalom, uništena je lokomotiva i 5 vagona, a 5 je izbačeno iz šina. Prema podatcima od seljaka mrtvih i ranjenih je bilo ali je broj nepoznat, pruga je prekinuta na 2 mjesta, svega dignuto 150 m, promet je stajao 40 sati.

Dana 21-XI-43, u 7 sati, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Remetineca i Leskovca, postavljena je nagazna mina, ali nije naišao vlak, nego željezničar sa trokolicom i pošto je mina bila montirana tako da propusti prazne vagone od vlaka i prema tome on je minu prešao i mina je eksplodirala u njegovoj neposrednoj blizini i isti je ranjen. Pruge je razoreno 200 m, promet je stajao 24 sata.[15]

Dana 22-XI-43, u 23 sata, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, dignut je u vazduh jedan betonski bunker i potpuno je uništen, prekinuta je također i telefonska veza.[16]

Dana 25-XI-43, na cesti Velika Gorica — Posavina — Sisak, dignut je u vazduh most dužine od 30 m i potpuno je srušen.[17]

---

[13] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 181.
[14] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 191.
[15] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 197.
[16] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 198.
[17] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 199.

Dana 26-XI-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Peščenice, presječena je pruga na jednom mjestu i uništeno je iste 30 m,[18] promet je stajao 10 sati.

Dana 25-XI-43, na cesti Zagreb — Sisak, u Vukovini dignut je u vazduh most dužine od 20 m i potpuno srušen.

Dana 27-XI-43, u 11 sati, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, dignuta su u vazduh 3 betonska bunkera i 100 m pruge, promet je stajao 22 sata. Eksploziva je utrošeno 780 kg.[19]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Drago[20]

Komandant
Mićo Bulat

(M.P.)[21]

[18] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 200 i 201.
[19] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 203.
[20] Meleh
[21] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 9

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 3 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA ZA UPUĆIVANJE SLUŠALACA NA KURS PAO U S. PODLAPAC[1]

8. 12. 43.[2]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Art. br. 29
Dne 3 decembra 1943 godine

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V.J.

Uputite na protivavionski mitraljeski kurs u Podlapaču po 7 slušalaca iz VII, VIII i XIII divizije, ukupno iz IV korpusa 21 slušalac. Nastava otpočinje 15 decembra 1943 godine, a slušaoci treba da se jave P.A. školi dne 14 decembra 1943 g.

Slušaoci treba da ponesu sobom potpunu opremu (veš, ćebe, pribor za jelo sa porcijom, oružje itd.) jer u školi neće moći primiti nikakvu opremu.

Kurs će trajati oko 20 dana i nakon završetka kursa slušaoci će se vratiti u svoje divizije sa potpunom P.A. opremom, tj. 3 protivavionska mitraljeza koji će sačinjavati jedan P.A. vod.

Težiće se da se u najbližoj budućnosti svaka brigada snabdije sa 1 P.A. mitraljeskim vodom.

Za određene slušaoce poslati i njihove lične podatke — karakteristike.

Izvijestite kratkim putem koliko imate partizana koji su ranije služili u protivavionskim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dostavljeno — radi izvršenja:
Štabu IV korpusa
Štabu VII, VIII i XIII divizije
radi znanja:
P.A. centru

Šef art. otsjeka
pukovnik
Varda[3]

(M.P.)[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—11, k. 424/D.
[2] Datum prijema naređenja u Štabu Četvrtog korpusa
[3] Demetar
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

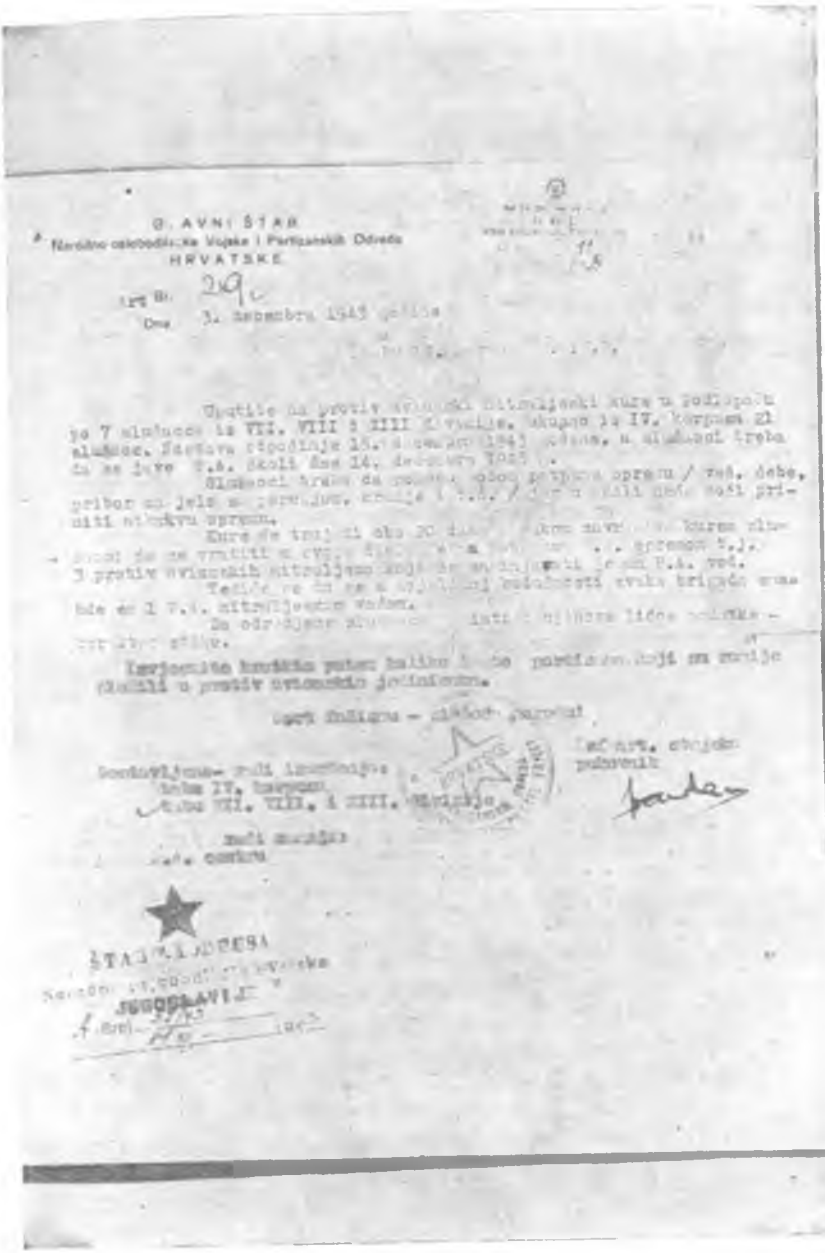

Fotokopija dokumenta br. 9

BR. 10

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 3 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MEDAK[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA LIKU
Dne 3 decembra 1943
Op. broj 2/43

OPERATIVNA ZAPOVIJEST
Za napad na neprijatelja u Metku na dan 4 decembra 1943 g.
(Sekcija: Gospić i Novigrad 1 : 100.000)

I. Podaci o neprijatelju:

Neprijatelj jačine dvije satnije ustaša[2] i četnika nalazi se na liniji Ribnik — Raduč, sa zadatkom da osiguraju Nijemcima saobraćaj cestom Gospić — Gračac. Te dvije satnije raspoređene su po brdima s obje strane ceste u Metku i zaseoka Papuča i to u grupama od po jedan vod sa automatskim oružjem na Velaguši (k. 611), Ljeskovčevoj glavici (k. 634), na Blitvinoj glavici (bezimena kota između k. 634 i k. 697), na brdu Medak (k. 697), kod Medačke crkve te na brdima Bogunica, Šušnjarica i Luluša. U mjestu Metku (Dvorina) nalazi se po noći oko jedna satnija ustaša i četnika koji po danu izlaze na okolna brda.

U Ribniku se nalazi četrdeset žandara i trideset milicionera. U Bilaju je jedna domobranska lovačka bojna[3] iz čijeg sastava jedna satnija svakodnevno osigurava cestu Gospić — Medak. U Gospiću i okolici[4] nalaze se 31, 32, 33, 34 i obranbena ustaška bojna, te tri čete Nijemaca. U Gračacu ima oko 150 Nijemaca[5] i 50 četnika.

II. Zadatak naših jedinica je: napasti neprijatelja u Metku i likvidirati ga,[6] porušiti most u Metku i tako spriječiti prolaz

---

[1] Dokumenat, nepotpun, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 37/1, k. 920.

[2] Obezbjeđenje komunikacije Medak—Raduč vršili su dijelovi Trideset prve i Trideset druge ustaške bojne.

[3] Radi se o Drugoj bojni Petnaeste domobranske pukovnije čija je jedna satnija bila u Ribniku. Vidi dok. br. 20/2—4, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] U to vrijeme u Gospiću i okolici bile su sljedeće neprijateljske snage: Zapovjedništvo Druge oružničke pukovnije sa oružničkim krilom, Zapovjedništvo operativnog područja Lika—Zapoli, Četvrti stajaći ustaški zdrug sa Devetom, Trideset prvom, Trideset drugom i Trideset četvrtom ustaškom bojnom, dijelovi Petnaeste pukovnije — Druga bojna, Treća satnija bojnih kola PTS i dijelovi 264 njemačke divizije. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 47.

[5] Dijelovi 264 njemačke divizije

[6] O rezultatima tog napada vidi dok. br. 31 i 147.

neprijateljske vojske iz Gospića za Gračac i sjevernu Dalmaciju, gdje neprijatelj vrši pritisak[7] na tamošnje naše snage. U cilju izvršenja ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

1. Dva bataljona Druge brigade XIII Div. sa Pratećom četom, pod komandom Štaba II Brigade (baza Počitelj — Brezik): Zadatak: Napasti neprijatelja na k. 611 i k. 634 sa zapadne strane, sa ciljem da se ove kote zauzmu i zadrže u našim rukama, te demonstrirati napad na crkvu i k. 697. Jedan pješadijski i jedan mitraljeski vod postaviti prema cesti Ribnik — Medak u visini zaseoka Ivančevići, sa zadatkom da tuče neprijatelja koji bi iz Ribnika kretao za Medak i da ga zadrži dok posada u Metku ne bude likvidirana.

2. Jedan bataljon II Br. i jedan bataljon IV Br.[8] ojačani brdskom baterijom, jednim bacačem i protukolskim topom (baza Vrebac): Zadatak: Napasti posadu u Metku sa sjeverne i sjeveroistočne strane s obje strane rijeke Glomočnice, sa ciljem da ovlada mostom u Metku koga odmah srušiti eksplozivom i spojiti se sa snagama koje napadaju sa zapadne strane. Jedan vod sa teškim mitraljezom i protukolskim topom postaviti u blizini ceste Ribnik — Medak naspram kote 583, sa zadatkom da spriječi intervenciju sa pravca Bilaj — Ribnik. Jednu patrolu sa puškomitraljezom uputiti prema selu Raduču (na k. 602), sa zadatkom da napuca na neprijatelja koji bi se eventualno kretao cestom od Gračaca. Brdskom bataljonu tući tačke koje budu dale jači otpor, i kotu 611, da bi se zapadnoj strani olakšalo zauzimanje ove kote.

3. Ostale jedinice II i IV Brigade koje se nalaze oko Gospića trebaju, u vrijeme akcije na Medak, biti aktivne da bi

[7] O borbama u sjevernoj Dalmaciji u to vrijeme vidi dok. br. 49, 134, 135, 139 i 144 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 144, 198, 203 i 205.

[8] Riječ je o Četvrtoj NO brigadi Trinaeste divizije NOV Jugoslavije.

skrenule pažnju neprijatelja iz Gospića i na druge strane. Haubica iz Kule tući će u grad Gospić.[9]

4. Težište napada za zapadnu stranu treba biti k. 611 jer ona dominira mostom u Metku. Najpodesniji pravac za nastupanje sa sjeveroistočne strane je pravac lijevom obalom Glomočnice i pravac Travice — žst. Medak — Dvorina. Most u Metku može se minirati i pod vatrom, jer su mu prilazi dobri.
5. Operativni štab nalazit će se od časa napada kod k. 588 na desnoj obali Glomočnice a potom će prema razvoju situacije pomicati se ka željezničkom mostu i općinskoj zgradi u Metku. Štab IV Brigade nalazit će se na istom mjestu. Štab II Brigade nalazit će se na pravcu Borik kod kuće Todele Ljubojevića — Ljuštinove pile — Velaguša.
6. Štabovi će se postarati da u toku cijele akcije budu u čvrstoj vezi sa svojim jedinicama. Štab II Brigade slat će izvještaje u Operativni štab po kuririma najprečim pravcem (Glomočnica je gazna kod k. 571). Štab IV Brigade postarat će se da između baterije i prednjih dijelova bude zagarantovana brza veza. Ukoliko jedinice sa zapadne strane izbiju još u noći na k. 611, treba da uspostave vezu signaliziranjem Morzeovom azbukom pomoću džepne lampe sa signalnom stanicom kod kuće Jandrije Potkonjaka koju će uspostaviti Štab IV Brigade. Izlazak na k. 611 i na k. 634 označit će jedinice II Brigade paljenjem veće gužve slame, da bi bateriji bio dat znak da prestane gađati k. 611. Ulazak u Medak bit će označen sa dvije crvene raketle.
7. Štabovi će se postarati za organizaciju sanitetske službe u toku akcije.
8. Znaci raspoznavanja za noć 3/4 decembra bit će: Sloboda—Sarajevo. Ugovoreni znak preko dana bit će: Dizanje puške u vis u vodoravnom položaju, a odgovor dizanje puške u vis u vertikalnom položaju.
9. Početak akcije bit će 4 decembra u 5 sati. Do tog vremena imaju jedinice podići točkama koje se imaju napasti. Vrijeme potrebno za podilaženje dobro proračunati, tako da se jedinicama pruži mogućnost odmora i spavanja bar do pola noći.

III. Napomene: Uspjeh će zavisiti u prvom redu od toga sa kakvom se energičnošću bude nastupilo i od saradnje vatre teških oružja sa pješadijom. Povesti računa o pravovremenom dobavljanju vodiča. Vezama posvetiti najveću pažnju . . .[10]

[9] Vidi dok. br. 145.
[10] Završetak dokumenta nedostaje.

BR. 11

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 3 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA I STANJU PODREĐENIH JEDINICA OD 22 STUDENOG DO 3 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Broj: 111 1943
dana 3 decembra 1943 god.

Desetodnevni operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo vam desetodnevni operativni izvještaj o radu naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) *Opća situacija na sektoru naših jedinica:*

U toku prošlih 10 dana bilo je promjena na svim sektorima naših odreda, tj. na sektoru Posavskog odreda neprijatelj je napravio upad[2] sa dvije strane: iz Okučana, Lipika i Pakraca, sa namjerom da opljačka sela na našem oslobođenom teritoriju, a također da popali naše uzdignute ustanove. Pri ovome upadu učestvovali su Nijemci, ustaše, četnici i manji broj domobrana, dok za isto vrijeme njihovog upada dolazile su neprijateljske jače motorizovane konjičke i pješadijske jedinice koje su prolazile u pravcu Zagreba. Naziv neprijateljskih jedinica je nepoznat. U njihovom prolazu za vrijeme noći vraćali su se u naša oslobođena sela gdje su većinom bili Čerkezi.[3] Neprijatelj je pljačkao po kućama šta je god uhvatio i mogao otjerati sa sobom, dočim u selu Jamaricama pozvali su sve djevojke za guliti krumpir, te su iste bile sve silovane od strane Čerkeza. Narod je vrlo ogorčen, te isti strahuju samo o pričanju od ovakve gamadi.[4]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 27—2/II, k. 470.

[2] O tim upadima neprijatelja na oslobođenu teritoriju vidi tom V, knj. 21, dok. br. 160, 199 i 200 i dok. br. 177 ove knjige.

[3] Radi se o dijelovima Prve konjičke divizije koji su prolazili kroz Slavoniju na prostoriju Sisak, Petrinja i Glina. Vidi dok. br. 141 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 200.

[4] O teroru, pljački i drugim zlodjelima Kozačke divizije vidi dok. br. 154 ove knjige, te dok. br. 42/13—1, k. 217 i dok. br. 57/13—1, k. 158 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

U uporištima na sektoru Posavskog odreda bilo je promjena što su Nijemci otišli a na njihovo mjesto dolaze ustaše, a većim brojem domobranci. Prilikom odlaska Nijemaca iz Okučana četnici majora Janjića nisu se slagali sa ustašama i nisu smjeli ostati u Okučanima, već su otišli u sela Posavine, te isti su se razdvojili svaki u svoja sela i ne pretstavljaju nikakovu vojničku snagu.

Na sektoru Daruvarskog odreda neprijatelj je u zadnje vrijeme upadao sa svojim tenkovima a po neki puta i pješadijom u Sirač, Doljani, Batinjani, Vrijesku, Bastaje i Vukovje. Jedinice Daruvarskog odreda u vremenu prošlih 10 dana bile su razdvojene, tako da se jedan bataljon nalazio na sektoru Bijela — Borci i u gore pomenutim selima, dok je jedan bataljon nalazio se na sektoru Posavskog odreda zbog akcija koje su se imale u vidu da izvrše u prošlih 10 dana.

U neprijateljskom uporištu Daruvar bilo je manje promjena, tamo je došla jedna stotina kulturbundaša za pojačanje.

Na sektoru Bilogorskog odreda također je bilo dosta znatnih promjena u neprijateljskim uporištima koja se nalaze na istome sektoru. U neprijateljskom uporištu Velika Pisanica pojačana je posada sa jednom satnijom žandara. Neprijateljsko uporište Grubišno Polje: neprijatelj je nepoznat, pošto stalno snage neprijatelja dolaze i odlaze, te broj ostalih unutra nije nam poznat.

Neprijateljsko uporište Virovitica također je pojačano u zadnje vrijeme sa nepoznatim brojem vojske, dočim su uspostavljena i nova uporišta oko Virovitice: u selu Lukač, u jačini od 50 gestapovaca, Bazije 120 gestapovaca, Terezino Polje jedna satnija gestapovaca, u selu Brezik 50 gestapovaca, tako da se u vremenu prošlih 10 dana promijenio sektor Bilogorskog odreda u pogledu neprijateljskih uporišta.

2.) *Rad naših jedinica i podređenih štabova:*

Za vrijeme prošlih 10 dana sa jedinicama Posavskog odreda pređene su najglavnije tačke iz vojnog potsjetnika iz koga se izvela nastava gađanja, borbena obuka i poradilo se na uzdizanju discipline sa drugovima. Štabovi bataljona su proučavali topografiju i poljsko utvrđivanje. Drugovi do kraja nisu pomenute tačke izučili, pošto su većim dijelom bili u pokretu.

Sa jedinicama Daruvarskog odreda u toku prošlih 10 dana prešlo se poučavanje drugova rukovati sa puškomitraljezom i održani su sastanci više puta sa komandirima i vodnicima u pogledu samih zadataka na koje su upućivani. Sa jedinicama nije se mogla izvršiti neka obuka, pošto su stalno bile u pokretu te za isti rad nije bilo mogućnosti.

Sa jedinicama Bilogorskog odreda prelazila se stražarska služba o pojačanju discipline i disciplina za vrijeme otvaranja vatre prilikom sukoba sa neprijateljem. Na svim radovima koji su pređeni sa gore pomenutim jedinicama zapazilo se da drugovi borci, kao i rukovodioci, sve više shvaćaju svoju dužnost i tačnije izvršavaju dobivena naređenja.

3.) *Disciplina i moral jedinica:*

Disciplina u jedinicama Posavskog odreda je dobra, tj. borbena disciplina, dočim obična disciplina je malo slabija koja ima i razloga u tome što ima veći broj drugova bosih i slabo obučenih, te takovi odbijaju da ne mogu bosi ni goli kao što to mi sami možemo odobriti, dočim za borbu sa neprijateljem drugovi ne odgovaraju da ne mogu bosi ni goli, već jedino štabovi bataljona, kao i odreda, takove drugove izostavljaju iza borbe te ostavljaju ih za sačuvanje nekih stvari itd.

Moral drugova je dobar, jedino u posljednje vrijeme pojavio se jedan slučaj nemorala u pogledu drugova i drugarica koji je odmah otklonjen. Borbenost drugova je vrlo dobra. Na borbenosti može se potvrditi posljednja borba u Posavini koja se vodila cijeloga dana u vodi, pa i neki put i do vrata, i drugovi borci bez izuzetka pojedinaca zaslužni su na ovoj borbi da budu i pohvaljeni.

Disciplina u Daruvarskom odredu je srednja, pošto mnogi drugovi ne shvaćaju da je potrebno da se bore i po drugim sektorima, a ne samo na sektoru svoga odreda te isti izbjegavaju i uvijek traže se natrag za svoj sektor i disciplina ne može se održati na visini na kojoj bi trebala da se održi. Moral drugova je dobar, moral se može potvrditi što je veći broj drugova bos i zajedno kreću na dobivene zadatke sa onim drugovima koji su obuveni te ne izostaju iza njih. Borbenost drugova je dobra.

Disciplina u Bilogorskom odredu je srednja, na uzdizanju discipline još uvijek se radi, ali još do danas nije se uspjelo podići običnu disciplinu na onu visinu na kojoj treba da se sastoji. Moral i borbenost drugova je vrlo dobra, koje se može potvrditi na postignutim akcijama u posljednje vrijeme i da drugovi borci, kao i rukovodioci, izvrše svoj dobiveni zadatak u traženoj mjeri.

4.) *Stanje unutar jedinica:*

Za vrijeme prošlih 10 dana iz jedinica Posavskog odreda ranjeno je 8 drugova koji su ranjeni na dan 24. XI. o. g. u borbi [kod] Donjih Rogolja i Donjeg Čaglića.[5] U istoj borbi su

[5] Detaljnije o ovoj borbi vidi tom V, knj. 21, dok. br. 160.

nestala dva druga za koje još do danas tačno [nije] provjereno gdje se nalaze, tj. da li su pali bandi u šake ili su samovoljno nekuda pobjegli. Priraštaj drugova u ovom vremenu jeste 6-torica, od kojih su dva domobrana prebjegli iz Novske, dva zarobljenika pobjegli iz logora Stara Gradiška i dva omladinca prišla su iz Bukovčana.

Priraštaj oružja: 5 mauzera — dva su donesli domobrani sa sobom, a tri mauzera su dobivena preko informativca iz Banove Jaruge. Za ovo vrijeme vođenja borbe utrošeno je 4978 metaka i 8 mina za laki minobacač. Izgubljena je jedna ruska puška i jedna oštećena za vrijeme borbe [kod] Donjeg Čaglića, kao i dvije puške sa nestalim drugovima za vrijeme borbe. Gubitak u oružju su četiri puške.

Za vrijeme prošlih 10 dana iz jedinica Daruvarskog odreda izbačeno je iz stroja 4 druga ranjena i jedan mrtav. Priraštaj: 34 druga, priraštaj oružja: 2 mauzera, od kojih je jedan dobiven od četnika a jedan je nađen u selu Lještanima sa jednom drugaricom koja je bila na bolovanju iz XVIII brigade. Manjak municije: 3488 i 6 mina za laki minobacač.

Iz jedinica Bilogorskog odreda izbačena su iz stroja 3 druga, od kojih su dva ranjena, a jedan mrtav. Gubitaka u oružju nije bilo, dobitak u oružju 12 karabina i jedan šmajser, municije dobiveno 150 komada, municije ispaljeno 1400 komada.

5.) *Služba veze:*

Veza u gore navedenim jedinicama održava se pomoću kurira a u hitnim slučajevima i telefonima sa komandama područja koje prenašaju na pomenute jedinice. Veza više puta zakašnjava kada su nevremena, radi dalekih puteva i voda koje kuriri opkoljavaju i traže bolju mogućnost za prelaz. Kuriri se po neki puta služe sa konjima, a za stalno ih nemaju, pošto iste jedinice ne raspolažu sa tolikim brojem konja da bi ih kuriri mogli stalno upotrebljavati.

6.) *Izvedene akcije:*

Jedinice Posavskog odreda izvršile su ekonomsku akciju u selu Katolička Šagovina, iz kojeg su konfiskovali imovinu od 9 ustaša koji se nalaze još i dalje u službi. Ista konfiskacija izvršena je 20. XI. o.g., u kojoj je zaplijenjeno 4 vola, tri krave i dvoja kola, kao i nešto pokućstva. Sav zaplijenjeni materijal, kao i marva, predani su II ekonomskom slagalištu.

Dana 22. ov.mj. jedna patrola Posavskog odreda sukobila se sa neprijateljem koji je pošao u selo Trnakovac iz Okučana, u jačini od 50 do 60 vojnika, naoružanih sa dva p.m., a ostalo puške. Patrola je otvorila vatru koja se odvila u dužini od

30 minuta, a zatim je neprijatelj pobjegao u Okučane. Gubitci neprijatelja nisu poznati, sopstvenih gubitaka nije bilo.

Dana 24. XI. o.g. jedinice Posavskog odreda vodile su borbu[6] sa III i I satnijom I bojne IV gorskog zdruga na čelu sa bojnikom Toljom. Satnije su brojale oko 260 ljudi, naoružanih sa 2 teška mitraljeza i više puškomitraljeza, tri laka bacača, a ostalo bile su puške. Bataljon je vodio borbu u vremenu od 4 sata, dočim je neprijatelj bio nadmoćniji sa svojom vatrom i bataljon Posavskog odreda morao se povući. Za ovo vrijeme bila su dva druga ranjena, koji su upućeni u bolnicu broj 1. Istoga dana druge jedinice Posavskog odreda imale su borbu u selu Čaprgincima i iznad sela Bobara sa neprijateljem koji je nastupao iz Okučana u nepoznatom broju. Neprijatelj se sastojao iz ustaša, Nijemaca, četnika i domobrana. Neprijatelj je uspio da se probije do sela Bobare, te da prođe kroz isto i zanoći u selu Donjim Rogoljima.

U samo veče sklopljen je plan da se neprijatelj napadne sa jedinicama Posavskog odreda i jednim bataljonom Daruvarskog odreda. Napad nije uspio, pošto je neprijatelj bio nadmoćniji.

Dana 25. XI. o.g. u jutro iz neprijateljskog logora Donji Rogolji krenulo je oko 60 četnika sa manjim brojem Nijemaca, sa namjerom da popale ustanove kod psunjskog područja. Jedinice Posavskog i Daruvarskog odreda koje su se nalazile na rubu šume Psunja mislile su uvući neprijatelja dublje u šumu, tako da bi se mogao što više da uništi, dočim su određene dvije čete sa lijeve i desne strane koje bi udarile neprijatelja sa boka i onemogućile mu povlačenje. Neprijatelj koji je dobio paljbu sa čela od strane naših boraca nije ni malo otvarao vatru, već se je davao u bijeg, te isti plan nije ispao onako kako se to mislilo. U ovoj borbi zarobljeno je 5 četnika, jedna francuska tromblonska puška i jedna radio-stanica; neprijatelj je natjeran u bijeg, a pri svom povlačenju neprijatelj je upalio 5 kuća u Bijeloj Stijeni, kao i Puhmajerov mlin u Bobarama.

Noću 28/29 XI. o. g. jedinice Posavskog odreda izvršile su pokret iz sela Brezovca u sela Posavine u vidu izvršenja akcije na četnike.[7] Sa jedinicama Posavskog odreda krenuo je komandant grupe i obavještajni oficir.[8] Napad je izvršen u 2 sata i 30 minuta. U selima koja su napadana četnička banda nije se nalazila za vrijeme samog napada, već je pri samom našem upadu u sela bježala bez otvaranja vatre pred nama. Kada su pretresena sela Čovac i Vrbovljani i neprijatelj nije se našao u ovim selima, jedinice su krenule dalje na na-

[6] i [7] Vidi dok. br. 142 i 144 ove knjige i tom V, konj. 21, dok. br. 160, 199 i 200.

[8] Nikola Kesić

pad u selo Gređane, odakle je neprijatelj uspio da pobjegne prije pola sata, tako da u ovim selima neprijatelj nije primao nikako borbe dok nije dobio pojačanje. Borba se odvijala preko cijelog dana do same noći. U ovoj borbi ubijeno je 7 četnika, a 10 ih je ranjeno. Među mrtvim četnicima nalazi se brat Čede Veledina, a među ranjenim nalazi se Čedo Veledin i Minić Emil iz Okučana. Sopstveni gubitci: tri lakše ranjena.

Jedinice Daruvarskog odreda koje su napadale zajedno sa posavskim jedinicama neprijateljski logor Donje Rogolje imale su 4 druga ranjena i jednog mrtvog. Za sve ovo vrijeme borbe, tj. napada, neprijatelj je imao 8 mrtvih i 13 ranjenih.

Jedinice Bilogorskog odreda izvršile su napad na neprijateljski voz[9] kod sela Kokinca (sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Voz koji je nailazio bio je transportni voz u kome se vozila jedna satnija žandara od 140 ljudi, jedna satnija ustaša — broj nepoznat, 90 Nijemaca i 20 domobrana. Na transport je napadalo 80 boraca Bilogorskog odreda. Napad je bio žestok i za kratko vrijeme borci pomenutog odreda morali su se povući, pošto je neprijatelju stizalo pojačanje iz Bjelovara, a i takođe bio brojčano mnogo jači od snaga koje su ga napadale. Za vrijeme ove borbe neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i veći broj ranjenih. Sopstveni gubitci: 2 druga ranjena i jedan mrtav. Plijen: 12 mauzera, jedan šmajser, 56 hlača, 6 bluza, 6 šinjela i mnogo drugih sitnih stvari. Zarobljeno je 29 neprijateljskih vojnika.

7.) *Stečeno iskustvo:*

Za vrijeme posljednjih borbi koje je imao naš Posavski odred stečeno je iskustvo da se ne prima borba sa čela sa neprijateljem sa većim snagama, već jedino da se dadnu jače snage [na] neprijatelja sa bokova, te da mu iste otsijeku otstupnicu, dočim manje snage sa čela da ga zbunjuju, jer pošto se isti od čela nada najviše vatri.

Štab Daruvarskog odreda stekao je iskustvo u posljednjoj borbi da je nepravilno puckarati se sa neprijateljem iz jednog mjesta, već naprotiv prvi napad na neprijatelja da se treba izvršiti najvećom brzinom.

Štab Bilogorskog odreda stekao je iskustvo da za svaku pripremljenu akciju skupi sve svoje snage, te da onda vrši akciju na neprijatelja, pošto to do danas nije nikako učinio, te svaka akcija koju je vršio nije dovršena do kraja.

8.) *Raspored jedinica i njihovo stanje:*

Jedinice Posavskog odreda raspoređene su na dva bataljona i dvije čete, bataljoni nalaze se u selima pod Psunjom i Trokutom. Novogradiška četa nalazi se većinom na južnom

[9] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 160, 193 i 194.

kraju Psunja, a po mogućnosti u selima [Po]savine. Novoosnovana četa nalazi se na sektoru Kraljeve Velike, Puske, Lonje, Trebeža itd. Stanje u jedinicama u obući i odjeći je vrlo slabo, a naročito u posljednje vrijeme izvođenja akcija na četnike ostalo je preko 50 drugova sasvim bosih. Ti isti drugovi ne mogu da vrše svoje dužnosti i ne mogu da idu sa svojim jedinicama, već moraju da ostaju u selima [u] kojima [su] se ranije nalazili za vrijeme kada se vršio pokret. Jedinice se hrane iz kuća i hrana je još za sada zadovoljavajuća. Bolesti u većoj mjeri do sada nije bilo dočim se može očekivati veći broj bolesti poslije akcije u Posavini koja je vođena cijelog dana u vodi.

Jedinice Daruvarskog odreda raspoređene su na dva bataljona i jednu četu. Četa je osnovana u vremenu ovih 10 dana, njoj je dodijeljen sektor Pakrački Toranj i bližnja sela oko Tornja da prikupi sve dezertere i da mobiliše nove borce iz okolnih sela. Za rukovodstvo čete postavljen je dobar komandir čete, kao i komesar čete koji je do sada vršio dužnost komesara bataljona. Stanje u odjeći i obući pomenute jedinice je vrlo slabo. Prilikom svakog pokreta ostaje 10 do 20 boraca iz jedinice, te privlače se sa kolima za svojom jedinicom. Mnogima od bosih drugova u posljednje vrijeme otekle su noge i isti neće moći koristiti ni malo zbog svoje golotinje i bosotinje, već jedino će biti na terenu. Ishrana drugova vrši se po kućama. Ishrana je dobra.

Jedinice Bilogorskog odreda razdijeljene su na dva bataljona i jednu četu, dočim je zadatak dat Štabu odreda da se postave dvije čete i to jedna kod Podravine, a druga u okolini Šandrovca, dočim Štab Bilogorskog odreda nije još objavio ovome štabu za osnivanje Šandrovačke čete, a četa za Podravinu osnovana je i ista već nalazi se na svome sektoru. Stanje odjeće i obuće u Bilogorskom odredu je dosta zadovoljavajuće, pošto još do danas u istome odredu nema bosih drugova. Ishrana drugova vrši se po kućama, a ista je za sada dobra.

9.) *Daljnje namjere za vršenje akcija:*

Štab Posavskog odreda ima u vidu za daljnje akcije praviti zasjede neprijatelju i gdje to bude moguće, a zatim kidati pruge, mostove i ceste. Novogradišku četu zadržavati što duže vremena u Posavini.

Štab Daruvarskog odreda također ima u vidu i zadatku prekratiti neprijatelju saobraćaj cestama kojima se još do danas neprijatelj služi.

Štab Bilogorskog odreda ima namjere spuštati se u Podravinu sa većim snagama i po mogućnosti vršiti akcije na manja novopostavljena neprijateljska uporišta.

RAD ŠTABA ZAPADNE GRUPE:

Za vrijeme prošlih 10 dana Štab ove grupe nalazio se većinom sa jedinicama na sektoru Bilo Gora i Posavina. Komandant ove grupe održao je jedno savjetovanje sa rukovodstvom Bilogorskog odreda na kojemu im je ukazano na sve njihove nedostatke i ukazat im je put za dalji rad. Ispunjena su upražnjena mjesta u rukovodstvu u svim odredima, tj. dat je prijedlog gore navedenom štabu za postavljanje drugova na novu dužnost. Također u posljednje vrijeme komandant Grupe i njegov zamjenik[10] nalazili su se u Posavskom odredu zajedno sa jednim bataljonom Daruvarskog odreda koji su također rukovodili sa napadom koji je vršen na neprijatelja u selu Donji Rogolji i u odbrani nailaska neprijatelja na naš oslobođeni teritorij.

Za sve ovo vrijeme vođenja borbe uviđene su pojedine greške kod naših nižih rukovodilaca koji još do danas nisu vršili manevra sa svojim jedinicama i nisu zaobilazili neprijatelja ni u kojoj borbi, te sada kada je to bilo potrebno i kada je naređivano da isti manevrišu sa svojim jedinicama nisu to znali izvesti, već su s tim omogućili neprijatelju da izbjegne iz takoreći već gotove klopke između sela Bobara i Rogolja. Komandant ove grupe povodom svih borbi ukazao je drugovima na dobre i hrđave strane koje su se odigrale za vrijeme borbe.

Članovi ovog štaba do danas žive štapskim životom i slažu se u svakom pogledu, jedino što Štab još do danas nije potpun, u kojemu fali sekretar Grupe i informativni oficir. Načelnik Štaba[11] je dodijeljen, ali još do danas, kako je postavljen u ovaj štab, nije se nalazio više od 4 dana, pošto je isti stalno na terenu, koji je upućen od strane Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

Sva dobivena naređenja od pretpostavljenih starješina proučavaju se zajednički u ovom štabu i donosi se rješenje o istima. Pošto su jaka neprijateljska uporišta, ovaj štab nema u vidu neke veće akcije koju bi mogao izvršiti sa kombinovanim snagama, jedino ovaj štab davaće savjetovanja nižim rukovodiocima za postavljanje zasjeda, kidanje pruge, mostova itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
B.[12] Vuković

---

[10] Jovo Milaković
[11] Čedomir Prica
[12] Branko

BR. 12

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 3 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ČAZMU[1]

ŠTAB
II BRIGADE II OPER. ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Dne 3. XII. 1943.
Oper. broj ...../43

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Položaj

1. *Stanje neprijatelja na sektoru djelovanja*

U posljednje razdoblje nije neprijatelj pokušavao sa jačim snagama da prodre na naš oslobođeni teritorij. Brojna stanja uporišta nisu se povećala. U samim uporištima neprijatelj je dobro naoružan i utvrđen. Pred jedno 6—7 dana primijećene su neprijateljske njemačke snage[2] koje su se smjestile duž željezničke pruge Zagreb — Križevci. Prema nekim podatcima te neprijateljske snage došle su ovamo na odmor.

2. *Akcije*

20. XI. I i III bataljon, prilikom prelaza željezničke pruge Križevci — Bjelovar, istu su razrušili oko 500 metara kod Sv. Ivana Žabna. Uništene su skretnice na kolodvoru.

28. XI. 1943 naša brigada pojačana sa jednim bataljonom Moslavačkog P. Odreda izvršila je likvidaciju neprijateljskog uporišta Čazma.[3] Brojno stanje neprijatelja bilo je sljedeće: 1 bojna gorskog zdruga smještena oko pretstojnikove kuće u bunkerima i oko crkve također u bunkerima, 200 gestapovaca smještenih niže općine u sredini samog mjesta, 30 žandara smještenih malo dalje od gestapovaca prema Narti. Naoružanje

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br 23/7, k. 1472 A.

[2] Radi se o dijelovima 367 njemačke divizije, koji su stizali u Zagreb, zatim o 505 artiljeriskom divizionu — štab i dvije baterije, Petoj, Šestoj i Sedmoj tenkovskoj četi 49 SS pancer grenadirskog puka, 57 pion. bataljonu Brigade »Niderland«. Vidi dok. br. 1/5, k. 44 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] O napadu i zauzeću Čazme vidi dok. br. 1, 139, 142, 144 i 146, te tom V, knj. 21, dok. br. 88, 140, 163, 165, 209 i 210.

Štab
II brigade II O.ver.Zone
N.O.V. i P.O.Hrvatske
Dne 8.III.1945.
O.ver.Broj:_____/45

Predmet:Operativni izvještaj.

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.HRVATSKE

P e l j a š a j

1.Stanje neprijatelja na sektoru djelovanja
u ganjanju razdalje je bilo se neprijatelj pokušavao sa jačim snagama da predre na naš oslobođeni teritorij.Brojna stanja uporišta nisu se povećala.U samim uporištima neprijatelj je dobro naoružan i utvrđen.Prvi jedan 6 i 7 dana primjećena su neprijateljske njemačke snage koje nisu sudjelovale duž željezničke pruge Zagreb - Križevci.Prema nekim podacima te neprijateljske snage došle su ovamo na odmor.

2. Snage
I i III bataljon prilikom prelaska željezničke pruge Križevci - Kalnik - Kloštar Ivanić razbilo oko 300 ustaša kod Sv.Ivana Zeline. Ujedno su skretnice na križovoru.

28.XI.1944 naša brigada pojačana sa jednim bataljonom jugoslavenskog P.Odreda izvršila je likvidaciju neprijateljskog uporišta Čazma.Brojno stanje neprijatelja bilo je slijedeće: U bojnu gorskog odruga sudjelovao su predstavnici kuće u bunkerima i oko crkve također u bunkerima. 300 pretpostavnika sudjelovalo u kretnji samog mjesta,30 žandara sudjelovali malo dalje od gestapovaca vrana Berti.Naoružanje neprijatelja oko 25 - 3 puškomitraljeza,4 teška mitraljeza dva teška minobacača,dva minobacača topa 37 mm.,4 - 6 lakih minobacača su dosta municije dima granata i bombe.neprijatelj je jako utvrđen svi bunkeri u samom uporištu međusobno spojeni.Borbenost neprijatelja velika,većinom su bosanci. Naporni napadi koje je slijedeći II bataljon napadao je sa jugozapadne strane na Gornji Grad.II bataljon trebao je proći se između uporišta i gestapovaca prema opisu.III bataljon obilazili Feldšmare, a jedna četa jugoslavenska P.Odreda obilazili šumbere,pokrivajući trebao je izvršiti i I bataljon sa likvidacijom dopunom četvrti ostatak neprijatelja.Borba je bio odrađena su I sela u jednom kasa se [illegible] nalazi naša [illegible] nije bio [illegible] i sam je dva puta jurišao na neprijateljske položaje ali je odbijen,tek treći puta cela je izvršio juriš nakon žestoke pripreme topničke i minobac vatre uspio je da se dođe na neprijateljskih bunkera koja se nalaze na najvišoj kotici uporišta čime i time postao gospodar situacije,a ujedno i prijeko pitanje pobjede.Neprijatelj je likvidiran 29.XI u 11 sati.Ne,prijatelj se utvrđivao v ljese uporno branio.Otpor svakih borova bio je ogorčen.Kod savlađivanja neprijateljskih položaja istakla se II četa i bataljona kao izvršavanje zadatka i brzo,ljeto taka su se kod položaja istaknuli vodnik Jukar i komesar Petrekanec.Napredni bataljon uporno se i odlučno borio,osobito kod onih mjesta da vrijeme brzo padao...Kod savlađivanja neprijateljskih položaja malo borci I bataljona isplijenili su 4 puškomitraljeza.U početku borbe II bataljon nije se držao kako treba pa su se čak jedna četa koja se približila neprijateljskim bunkerima vrlo blizu povukla bez izvršenja.Čajavac,vjerujući to da su previše dobivali boćnu vatru.III bataljon također se nesebično i odlučno borio.Borci kao i rukovodioci bili su uporni i odlučni.II bataljon se [illegible] tokom [illegible] borbe popravio i može se mirno reći da je čitava brigada u cijelosti zadovoljila.Mnogi i mnogi drugovi pokazali su prilikom borbe hladnokrvnost,prisebnost i neustrašivost.U jurišima nije mitko umanjeno.borba je trajala 20 sati kada se je oslatak neprijatelja pokušao spasiti bijegomito ali nije uspjelo jer je naš III bataljon u naše ruci na Vodaševačkim bataljonom koji dosi [illegible] na predaju.Neprijatelj se bilo spasiti na taj način da pregaze obližnje preplivaju Česmu.

Prilikom savlađivanja neprijateljskih položaja na sektoru I bataljona tatkao se svoju hrabrošću i preciznošću vatre topovskog odjeljenja naše brigade,III brigade,bolničko odjeljenje naše brigade kao i mitraljeski polovod I bataljona.

Na bojnom polju ostalo je mrtvih preko 240 neprijateljskih vojnika,dok je zarobljeno oko 170 domobrana,34 gestapovaca,19 žandara, 15 njemačkih i hrvatskih oficira.Među ostalima uhvaćen je i komandant gorskog odruga,a mrtav je ostao zapovjednik gestapovaca.Ukupno je poginulo i zarobljeno oko 500 neprijateljskih vojnika.Na našoj strani imali smo mrtvih i 47 ranjenih drugova a oko 20 [illegible] i to većina [illegible]

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 12

neprijatelja: oko 25—30 puškomitraljeza, 8 teških mitraljeza, dva teška minobacača, dva antitenkovska topa 37 mm., 4—6 lakih minobacača sa dosta municije, mina, granata i bomba. Neprijatelj je jako utvrđen, svi bunkeri u samom uporištu međusobno spojeni. Borbenost neprijatelja velika, većinom su Bosanci. Raspored naših snaga bio je sljedeći: I bataljon napadao je sa jugozapadne strane na gorski zdrug, II bataljon trebao je probiti se između domobrana i gestapovaca prema općini, III bataljon blokirati feldžandare, a jedna četa Moslavačkog P. Odreda blokirati žandare. Glavni napad trebao je izvršiti I bataljon i po likvidaciji domobrana čistiti ostatak neprijatelja. Napad je bio određen za 3 sata u jutro, a kako se zakasnilo udarac naših bataljona nije bio zajednički. I bataljon je dva puta jurišao na neprijateljske položaje, ali je odbijen, tek treći put, kada je izvršio juriš nakon žestoke pripreme topničke i bacačke vatre, uspio je da se dočepa neprijateljskih bunkera koji se nalaze na višoj točki uporišta Čazme i time postao gospodar situacije, a ujedno i riješio pitanje pobjede. Neprijatelj je likvidiran 29. XI. u 11 sati. Neprijatelj se kroz čitavo vrijeme uporno branio. Moral naših boraca bio je dobar. Kod zauzimanja neprijateljskih položaja istakla se II četa I bataljona, kao i puškomitraljesci Strika i Srećko. Isto tako su se kod proboja istakli vodnik Pužar i komesar Petreković. Uopće, I bataljon hrabro se i odlučno borio, moral kod njih nije za vrijeme borbe padao. Kod zauzimanja neprijateljskih položaja naši borci I bataljona zaplijenili su 4 puškomitraljeza. U početku borbe II bataljon nije se držao kako treba, pa mu se čak jedna četa koja se približila neprijateljskim bunkerima vrlo blizu povukla bez naređenja, objašnjavajući to da su previše dobivali bočnu vatru. III bataljon također se hrabro i odlučno borio. Borci, kao i rukovodioci bili su uporni i odlučni. II bataljon se tokom same borbe popravio i može se mirno reći da je čitava brigada u cjelosti zadovoljila. Mnogi i mnogi drugovi pokazali su prilikom borbe hladnokrvnost, prisebnost i neustrašivost. U jurišima nije nitko zaostajao. Borba je trajala 20 sati kada se je ostatak neprijatelja pokušao spasiti bijegom što mu nije uspjelo jer ga je naš III bataljon u zajednici sa Moslavačkim bataljonom brzo dostigao i primorao na predaju. Neprijatelj se htio spasti na taj način da pregaze, odnosno preplivaju Česmu.

Prilikom zauzimanja neprijateljskih položaja na sektoru I bataljona istaklo se svojom hrabrošću i preciznošću vatre topovsko odjeljenje naše brigade, XXI brigade, bacačko odjeljenje naše brigade, kao i mitraljeski poluvod I bataljona.

Na bojnom polju ostalo je mrtvih preko 240 neprijateljskih vojnika, dok je zarobljeno oko 170 domobrana, 34 gesta-

povca, 19 žandara, 12 njemačkih i hrvatskih oficira. Među ostalim uhvaćen je i zapovjednik gorskog zdruga, a mrtav je ostao zapovjednik gestapovaca. Ukupno je poginulo i zarobljeno oko 600 neprijateljskih vojnika. Na našoj strani imali smo 14 mrtvih i 47 ranjenih drugova i oko 20 nestalih i to većinom iz obližnjih sela.

Zaplijenjeno: dva antitenkovska topa 37 mm., dva teška bacača mina, 3 laka bacača mina, 21 puškomitraljez, 8 teških mitraljeza, oko 370 pušaka, 20 brdskih kuhinja, 20 konja, 20 raznih samara, 24 granate za top 37 mm., 50 mina za teški bacač, 120 komada mina za laki bacač, 200 handgranata, oko 300 komada ćebadi, 3 radio-stanice, 8 telefona, 4 klm. kabla, mnoštvo sanitetskog materijala, kao i mnoštvo ostalog raznog ratnog materijala. Zaplijenjena dva kamiona, 4 motorbicikla.

Napominjemo da je to materijal kojeg smo mi prebrojali, dok je mnoštvo pušaka pa i puškomitraljeza otišlo direktno za područje. Nešto puškomitraljeza, kao i ostale ratne spreme uzeto je od Moslavačkog bataljona koji je bio u rezervi uz Štab brigade. Isto tako je zaplijenjeno oko 110 hiljada municije. Akcija je potpuno uspjela.

Prilikom same akcije utrošeno preko 60 hiljada municije, oko 50 mina za teški bacač, oko 50 topovskih granata, kao i mnoštvo ručnih bomba.

Tokom same akcije zapaženi su mnogi nedostatci među kojima se najjasnije ocrtavala evakuacija plijena. Isto tako i sam Štab brigade nije iz početka imao točnu sliku borbe u samom uporištu, što se naročito ispoljavalo u tome što naši bataljoni često puta nisu jedinstveno udarali. Isto tako sama veza nije funkcionirala kako treba.

3. Stanje unutar brigade

U cjelini stanje unutar brigade zadovoljava. Osjeća se pomanjkanje ljudstva. Trebamo najmanje 300 boraca da bi popunili našu brigadu i da ju usposobimo za dalje zadatke koji će se postaviti pred nas. Borbenost i moral zadovoljava. Prije same akcije na Čazmu izmijenjeni su neki članovi štabova bataljona, što se odražava u tome što ti štabovi bataljona nisu još saživljeni. Štab I bataljona slabiji je nego do sada. Novi vršilac dužnosti komesara[4] tih je i neinicijativan čovjek, što u isto vrijeme [važi] i za njegovog zamjenika. Novi zamjenik komandanta I bataljona drug Mazalok[5] zadovoljava i pokazao se kao dobar rukovodilac i odlučan i hrabar borac. Isti imade sve uslove za komandanta bataljona. Štab II bataljona također

[4] Ivo Bobinac-Ćelo

[5] Anton, poginuo u s. Oborovo kao načelnik Štaba brigade 1944 godine.

nije saživljen. Komandant bataljona[6] je mlad i izgleda pomalo neodlučan, što se naročito vidjelo kod akcije na Čazmu, što je dopustio da mu se jedna četa bez njegovog naređenja povuče. Njegov komesar nije vojnički odlučan i trebalo mu je dati pomoć. III bataljon je saživljen. Novi zamjenik komandanta drug Dopuđa[7] zadovoljava, koji također ima uslove da se razvije u dobrog rukovodioca. Štab je odlučan. Tu i tamo ispoljavaju se neke crte familijarnosti.

Prilikom posljednjih borbi izgubili smo mnogo drugova rukovodilaca iz komandi četa i o njima, obzirom na popunu, ne možemo dati svoj sud. Komande četa koje nisu izgubile svoje članove zadovoljavaju. Prilikom borbe otkrili smo mnogo dobrih drugova koji će se razviti u dobre rukovodioce.

Komanda čete za vezu upotpunjena je, ali je suviše mlitava. Naša brigada dobila je u sastav prateće čete dva topa i još jedan teški minobacač. Izvršiti ćemo popunu tih odjeljenja sa dobrim i odanim drugovima. Sama komanda čete zadovoljava.

Koliko god prilike dopuštaju radi se sa borcima i rukovodiocima po pitanju vojne izobrazbe, čemu posvećujemo najviše pažnje. Održana su mnoga savjetovanja.

U budućem radu nastojati ćemo da što bolje sredimo i učvrstimo našu brigadu i da ju popunimo novim ljudstvom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Mutak

Komandant:
Kličković[8]

---

[6] Janko Ljubojević
[7] Milan
[8] Nikola, koji je Redakciji dao podatke o komandnom kadru ove brigade.

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGORSKOG NOP ODREDA OD 3 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O STANJU U HRVATSKOM ZAGORJU I BORBI NA CERJU[1]

ŠTAB ZAGORSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA HRVATSKE
3. 12. 1943.

ŠTABU II OPER. ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Šaljemo 2 ranjena i 1 bolesnog druga za bolnicu.

Naš II bataljon nalazi se dolje uz slovensku granicu.[2] Veze na čitavom terenu su potpunoma prekinute (radi jake reakcije neprijatelja), pa tako nemamo nikakove veze i vijesti od našeg II bataljona. Naš I bataljon, koji je krenuo, kako smo Vam već javili, na izvršenje sa Slovencima, od Vas postavljenih zadataka,[3] na svom putu napao je bandu u selu Cerje,[4] općina Đurmanec, te je tom prilikom što ubio, što teže ranio 40 ustaša, među njima i jednoga ustaškog pukovnika, a 80 ih je nestalo, za koje je banda dala proglas među seljacima da ih imadu potražiti ili u protivnom slučaju da će popaliti sela. Akcija nije potpuno uspjela, jer smo prije akcije dobili krive podatke o bandi. Mi smo dobili podatke i to da se u selu nalazi u jednoj kući oko 40—60 ustaša, a kad tamo nalazila se čitava jedna P.T.Z. bojna od koje je jedan dio bio na položajima po svim okolnim kotama, a drugi dio nalazio se u selu na spavanju. Naši su izvršili juriš na selo baš u onom momentu kada se banda postrojavala, tako da je ove, koji su se nalazili u selu, zahvatila na okupu. Borba je trajala nekoliko sati, naši su se borci herojski držali i natjerali i raspršili čitavu bojnu, ali pod pritiskom topovske vatre, teških strojnica i teških bacača povukli su se na Strahinšćicu — Sv. Jakob. Banda je osiguravala put Paveliću, koji je bio u Lepoglavi, tako da je uzduž čitave ceste od Zaboka preko Krapine, Jesenja i Lepoglave bilo svrstano nekoliko bojna sa oko 25 ten-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31/7, k. 1472 A.

[2] O dejstvu tog bataljona vidi dok. br. 35 i 42 ove knjige.

[3] Prvi bataljon je, po tom zadatku, sadejstvovao slovenačkim NOP jedinicama. Vidi dok. br. 35 ove knjige.

[4] O tom napadu vidi dok. br. 42, 149 i 156.

kova i sa topovima. U Jesenju su imali 3 topa a na svim okolnim kotama teške strojnice i teške bacače. Mi smo imali 2 mrtva i 3 lakše ranjena druga, od kojih dvojicu šaljemo u bolnicu.

Prema dobivenim podacima iz Zagreba banda sprema na svaki način čišćenje Hrv. Zagorja i to sa 1600 ustaša.[5]

Mi smo naš štab preselili malo dublje prema Krapini a čekamo onu četu koja je išla na Kalnik po puške da se vrati.[6] Ne znamo šta tako dugo radi. Trebala se vratiti već pred dva dana, a još je nema.

Naš treći bataljon nalazi se kod Lobora i patrolira okolicom Zlatara. Tako smo prema od Vas dobivenim direktivama, razdijelili naše bataljone da nas ne mogu zaokružiti.

Banda je po svim selima kojima je prošla vršila pljačku i palež, tako su zapalili čitavo selo Cerje, pokupili su civile iz više sela, odveli pod Strahinščicu i poubijali, a po selima klali su žene i djecu. Točne podatke nemamo i čim ih prikupimo poslati ćemo Vam ih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Vidiček[7]

Z. komandanta
S.[8] **Iveković**

(M.P.)[9]

---

[5] Neprijatelj je pojačavao svoje garnizone, vršio manje ispade, ali nije preduzeo u tom periodu ofanzivu u cilju čišćenja Hrv. Zagorja od naših snaga. Vidi dok. br. 42 ove knjige.

[6] Oružje koje je Štab Druge operativne zone stavio na raspoloženje Zagorskom NOP odredu.

[7] Josip

[8] Stjepan

[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 4 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GLINU I S. HRASTOVICU[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 281/43
4. XII. 1943.

Operativni izvještaj o
borbama na sektoru Glina —
Petrinja

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Poslije operacije na Cazin[2] VII divizija prebačena je na sektor Žirovca na odmor i pripremu za nove operacije. U međuvremenu VIII divizija prema direktivama GŠH[3] bila je orijentisana za prelaz preko Kupe radi izvođenja akcija sa [Štabom] Žumberačko-posavskog sektora između Kupe i Save. Brigade VIII divizije u to vrijeme nalazile su se: I brigada sa divizionom artiljerije na prostoru Vidoševac — Bučica, II brigada, koja je bila na sektoru Ogulina, smijenjena je sa snagama Plaščanskog odreda i XIII divizije, te vršila pokret prema Topuskom, a III brigada, koja je učestvovala u akcijama na Cazin, bila je prikupljena na prostoriji Kladuša — Vranograč — Pećigrad, a njen pokret aviziran je prema Topuskom.

Već prije 17. XI. dobivani su izvještaji da neprijatelj namjerava napustiti svoje uporište Glinu.[4] Na osnovu ovih izvještaja naređeno je I brigadi VIII divizije da se približi Glini i tuče neprijatelja u povlačenju, a u isto vrijeme požurivala se koncentracija ostalih snaga VIII divizije prema Topuskom i Glini sa težnjom da se što bolje iskoristi povoljna situacija u slučaju da neprijatelj napusti Glinu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 54—2, k. 105c.

[2] O toj operaciji vidi tom V, knj. 21, dok. br. 72, 84, 105 i 124.

[3] Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 119/I.

[4] Podaci da neprijatelj namjerava napustiti Glinu nisu bili tačni, radilo se o smjeni jedinica u tom i okolnim garnizonima. Vidi dok. br. 140 ove knjige, te dok. br. 28/6—1, k. 150 i dok. br. 18—4, k. 107 B u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

17. XI. I brigada VIII divizije nalazila se na položaju Vidoševac — Dvorište — Hađer sa dva bataljona, a dva bataljona prebačena su na sektor Graberja. Ova dva bataljona u zasjedi istog dana sačekali su jednu njemačku kolonu između Gline i Petrinje, koju su raspršili.[5]

Ubijeno je 30 Nijemaca, a ranjeno 20. Zapaljena su dva kamiona, a šest kamiona je oštećeno.

19. XI. jedan bataljon I brigade pojačan sa 2 protivkolska topa, 2 teška minobacača i 2 brdska topa nalazio se je u zasjedi kod Hađera.[6] Naišla je jedna njemačka kolona sa kamionima na koju je otvorena vatra iz svih oružja. Neprijatelju su nanijeti gubici od 30 mrtvih i 20 ranjenih. Dva kamiona su uništena, a šest oštećeno.

Istog dana dva bataljona I brigade koji su bili u zasjedi kod Graberja raspršili su jednu njemačku kolonu,[7] koja se kretala iz Gora prema Glini. Ubijeno je 40 a ranjeno 20 Nijemaca.

20. XI. stigla je na sektor Gline III brigada VIII divizije i raspoređena u D. i G. Selište i Pogledić. Od Štaba VIII divizije primljen je izvještaj da neprijatelj napušta Glinu, da je neprijatelj porušio Karlovački most. Na osnovu ovog izvještaja Štab korpusa donio je odluku da se VII divizija hitno prebaci sa sektora Žirovac na sektor između Gline i Petrinje[8] radi aktivnog djelovanja na komunikacijama i gonjenja neprijatelja ako bude otstupao. Jedna brigada VII divizije već od ranije prebačena je u Majske Poljane i stavljena pod komandu VIII divizije u vezi sa aviziranim odlaskom neprijatelja iz Gline.

Istog dana jedna četa I brigade VIII divizije u zajednici sa jednim bataljonom IV brigade VII divizije sačekali su jednu satniju Nijemaca koja je iz Gline kretala prema Prekopi. Neprijatelj je pušten u zasjedu, na njega je otvorena jaka vatra[9] i natjeran je na povlačenje u Glinu. Ubijeno je 20 Nijemaca, više ranjeno i 7 živih zarobljeno.

Zaplijenjeno: 3 šarca, 3 šmajsera, 1 puška, 3 pištolja, 4 sanduka municije, 1 dvogled, 9 pari obuće, 4 šinjela i nešto ostale spreme.

Naši gubici: 5 mrtvih i 14 ranjenih.

---

[5] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 156, 158, 191 i 192.

[6] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 156 i 158.

[7] Radi se o dijelovima Trećeg SS pancer korpusa. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 158 i 192.

[8] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 99.

[9] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 158 i 198.

U veče istoga dana pod dojmom neprijateljskog napuštanja Gline izvršen je pritisak na grad[10] sa dvije brigade i to III brigada VIII divizije napadala je od Selišta i Poglediča prema željezničkoj stanici, bolnici i previjalištu, a IV brigada VII divizije od Majskih Poljana napadala je Jukinački most i pilanu. III brigada VIII divizije došla je do žice gdje je sačekana organizovanim otporom neprijatelja i odbijena, a IV brigada VII divizije imala je djelimičnog uspjeha i ovladala Jukinačkim mostom, odakle je neprijatelj idućeg dana ujutro kontranapadom izbacio.

Kada se je vidjelo da neprijatelj ne napušta Glinu, donijeta je odluka da se izvrši nova koncentracija jedinica za napad na Glinu. Koncentracija je izvršena u toku 22 i 23. XI. 1943.

Pri operacijama na Glinu koje su trajale od 23. XI. do 25. XI. 43. god. VII divizija vršila je napad na neprijateljsko uporište Glinu, a VIII divizija na osiguranje od Petrinje i aktivno djelovanje između Gline i Petrinje, na komunikacijama, te uporištima Gore — Hrastovica.[11]

Podaci o neprijatelju vide se iz priložene operativne zapovijesti.[12]

Neprijateljski garnizon Glina uvučen je u našu oslobođenu teritoriju, odakle je neprijatelj ugrožavao Topusko, Obljaj i Klasnić i ostala okolna sela, a ujedno služio je kao oslonac i uporište neprijateljskih ofanzivnih pothvata i kao prednja tačka odbrane Petrinje i Siska. Prema tome Glinu kao takovo uporište neprijatelja nužno je trebalo likvidirati, da se izbije ovaj neprijateljski klin, zadobije oružja, odijela i obuće i da se olakša daljnje ofanzivno djelovanje prema Sisku i Petrinji.

Plan napada, jačina i sastav naših snaga i sredstva vide se iz priložene operativne zapovijesti.

Borba je počela 23. XI. u 16 časova, tj. sa zakašnjenjem od 1 sata iz razloga što su jedinice bile prilično udaljene i vrijeme se je pogoršalo. Prije napada uslijedila je artiljerijska priprema, koja nije bila efikasna u početku uslijed magle, koja je omela korekturu. Prateća artiljerija i minobacači u prvo vrijeme također nisu uspješno dejstvovali iz istih razloga.

Bataljoni II brigade koji su napadali od Poglediča prema željezničkoj stanici, Žirovačkoj ulici nisu organizovano nastupali i zastali su po odbijanju prve pješadijske vatre. U toku noći, na prvom pravcu napada, pokušana su još dva napada, ali ih je neprijatelj uvijek uspio odbiti.

---

[10] O borbama na Glini vidi tom V, knj. 21, dok. br. 114, 116, 122, 123, 136, 137, 150, 196, 198, 199, 200 i 201.

[11] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 154, 156, 199 i 200.

[12] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 114.

III brigada, koja je napadala od Donjeg Selišta prema bolnici i popravilištu, otpočela je napad u isto vrijeme kao Druga brigada. Artiljerijska priprema na ovom pravcu bila je dosta efikasna. U prvom naletu borci su došli do žičane prepreke gdje su dobili jaku vatru, bili zaustavljeni i povraćeni natrag. Napad je ponovljen još jedanput, ali je i ovog puta bio odbijen jakom neprijateljskom vatrom.

IV brigada, koja je napadala od pravca Majske Poljane prema Jukinačkom mostu i ciglani, sa napadom je počela kasnije nego II i III brigada. Ona je počela napad u sam sumrak, došla u blizinu neprijateljskih položaja i po dobijanju jake vatre povukla se na polazne položaje.

Jedan bataljon I brigade koja je bila u rezervi divizije napao je u sadejstvu tenkova duž ceste Gređani — most na Glini. U prvom napadu uništen je jedan naš tenk, a ostala dva tenka zajedno sa borcima povukli su se nazad. Na ovome pravcu pokušan je napad još nekoliko puta, ali bez uspjeha.

VIII divizija u prvom danu borbe za Glinu imala je raspoređene svoje brigade ovako: I brigada s. Graberje — Crkovička (k. 189) — Perkovića brdo, sa zadatkom da zatvori pravac Gore — Glina i da izvrši napad na neprijateljsko uporište u Gorama. II brigada posjela je položaje Kletišta — kota 226 — Jelačićev spomenik, sa zadatkom da zatvori pravac Petrinja — Gore.

III brigada posjela je položaje Vučnjak (kota 370) — Cepeliš (kota 415) — Tešnjak — s. Klinac, sa zadatkom da zatvori pravac Petrinja — Hrastovica — Glina.

III brigada posjela je određene položaje na vrijeme. II brigada isto tako, a I brigada imala je izvjesno zakašnjenje jer je naređenje brigade kasno primila. II brigada pri izlasku na svoj položaj kod Jelačićevog spomenika sukobila se je sa neprijateljem na cesti Gore — Petrinja, te nakon kraće borbe neprijatelj je odbačen, a brigada zauzela je predviđene položaje. Odmah iza toga naišla su dva tenka sa jednom četom Nijemaca od pravca Gora, a naše snage odbacile su ih natrag u Gore. Oko 14 časova je jedna neprijateljska motorizovana kolona sa tenkovima uspjela da se probije iz Petrinje u Gore. Drugih borbi u toku ovih dana jedinice VIII divizije nisu imale.

24. XI. 1943:

VII divizija po danu nije vršila novih napada na Glinu, već su jedinice sređivane i pripremane za ponovne napade za idući dan.

VIII divizija vodila je borbu sa neprijateljem, koji je sa kamionima krenuo iz Petrinje prema Gorama,[13] ovi kamioni

[13] i [14] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 156.

bili su povraćeni natrag, a jedan je oštećen. Oko 15 časova naišao je jedan luksuzni auto sa pravca Petrinje i zaustavljen je u selu Zupić. Naši borci napali su kamion i zapalili ga. Neprijatelj iz Gora i Petrinje tukao je naše položaje artiljerijskom i minobacačkom vatrom.

25. XI. 1943:

U toku dana VII divizija pripremala se za odlučni koncentrični napad, koji bi se imao izvršiti u prvi sumrak. Oko 13 časova naišla su 4 neprijateljska aviona, koji su žestoko bombardirali i mitraljirali položaje naših jedinica. Bombardovanje je trajalo do 17 časova. II i III brigada od bombardovanja raspršene su i napustile svoje položaje. Po odlasku aviona jedinice su prikupljene i organizirane za ponovni napad u svim pravcima. Na mjesto III brigade Štab divizije odredio je za napad I brigadu, koja je do sada bila u rezervi. Artiljerija je otpočela korekturu, pa zatim artiljerijsku pripremu, nakon čega je uslijedio napad pješadije. Jedinice I i III brigade krenule su u napad predviđenim pravcima. Jedan bataljon I brigade sa dvije čete prešao je žicu, ali zbog neodlučnosti boraca i komandnog kadra, kao i jake neprijateljske vatre iz bunkera i podruma bolnice nisu dalje prodirale. II brigada koja je napadala na željezničku stanicu također je bila zaustavljena i odbačena. Pokušan je napad i na pravcu IV brigade prema Jukinačkom mostu i pilani, ali se nije imalo uspjeha.

Kako napad na Glinu ni na jednom napadnom pravcu nije imao uspjeha, a neprijatelj se je ogorčeno branio, Štab korpusa izdao je naređenje da se daljnji napadi obustave, dvije brigade povuku se na odmor, a dvije brigade da ostanu na blokadi Gline. Time je borba za Glinu bila ustvari dovršena.

VIII divizija: obzirom na neuspjehe VII divizije pri prvim napadima na Glinu, Štab korpusa izdao je naređenje VIII-oj diviziji da u rano jutro sa jednom brigadom izvrši napad na neprijateljsko uporište u Hrastovici,[14] gdje se nalazila jedna četa Nijemaca »Danemark« puka SS »Nordland« divizije i 30 domobrana dobro utvrđenih. Napad na Hrastovicu počeo je 25. XI. u 5 časova ujutro. Naše snage pod zaštitom mraka privukle su se na polazne položaje. Napad je otpočeo pod zaštitom artiljerijske i minobacačke vatre. Prvi napad nije uspio i naše snage održale su se na polaznim položajima. U 9 časova neprijatelj je počeo da tuče artiljerijskom vatrom iz Petrinje. U 10.20 časova uz pomoć naše artiljerijske vatre i minobacača izvršen je ponovo napad. Jedan bataljon uspio je da zauzme neprijateljsko uporište na mostu, razoruža domobrane koji su se tamo nalazili i da sruši most na Petrinjčici između Hrastovice i Petrinje. Ostalim snagama uspjelo je zauzeti prve bunkere i početi sa čišćenjem sela. Nešto kasnije Nijemci su pokušali

da se probiju prema Petrinji sa jednim dijelom snaga. Oko 15 ih je uspjelo pobjeći, dok ih je isto toliko ostalo ubijenih. Preostale su još dvije kuće za likvidaciju odakle se je neprijatelj uporno branio. U 16.20 časova jedna kuća, u kojoj se je nalazio neprijatelj, zapaljena je i neprijatelj je u njoj izgorio. Napad na drugu kuću vršen je nekoliko puta bez uspjeha, te je blokirana sa slabim snagama i ostavljena za likvidaciju idućeg dana.

26. XI. 1943. god. VIII divizija sa svojom III brigadom produžila je napad na preostali dio neprijateljske posade u Hrastovici. Oko 8 časova iz Petrinje je naišlo 6 tenkova, došli do porušenog mosta na r. Petrinjčici i po dobivanju naše vatre povratili se natrag.

Oko 13 sati nakon pregovora o predaji preostali dio neprijatelja, uviđajući da im je svaki daljnji otpor uzaludan, predali su se. Time je borba za Hrastovicu bila završena našim potpunim uspjehom. Uništena je i zarobljena jedna četa Nijemaca i zaplijenjeno sve njihovo naoružanje i sprema.

Neprijateljske snage iz Gora prodrle su prema Glini sa tenkovima a istog dana na veče vratile su se natrag. Za vrijeme ovih pokreta napadani su od naših jedinica.

27. XI. 1943:

VIII divizija: jedan bataljon II brigade u zasjedi na cesti Gore — Petrinja dočekao je neprijateljsku kolonu od 200 konjanika i 200 pješaka,[15] koja se je kretala od Petrinje prema Gorama. Na neprijatelja je otvorena vatra, nanijeti mu veći gubici, ali se plijen nije mogao izvući uslijed pritiska jačih neprijateljskih snaga iz Gora, tako da su se naše jedinice povukle.

Time su i borbe VIII divizije na sektoru između Gline i Petrinje bile završene, a jedinice su povučene na odmor u oslobođeni teritorij.

Iz naprijed izloženog se vidi da postavljeni cilj likvidacije Gline nije izvršen.

Rezultati borbi na sektoru Glina — Petrinja su sljedeći:

VII divizija:

Zarobljen 1 Nijemac. Zaplijenjeno: 3 šarca, 3 šmajsera, 1 puška, 3 pištolja, 2000 puščanih i mitraljeskih metaka, 1 dvogled, 9 pari obuće, 4 šinjela i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja u mrtvim i ranjenim nisu poznati, ali ih je bilo dosta naročito od naše artiljerije.

---

[15] Radi se o dejstvima Prve kozačke konjičke divizije. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 156 i dok. br. 42/13—1, k. 217 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Naši gubici: 38 mrtvih, 111 ranjenih i 3 nestala. Izgubljeno: 3 puškomitraljeza i 6 pušaka. U borbi oštećeno: 1 brdski top, 2 teška mitraljeza i 1 puškomitraljez.

Utrošeno: 20 granata za haubice, 150 granata za brdske i poljske topove, 30 mina za teške bacače, 280 granata za protivkolske topove i 41361 puščanih i mitraljeskih metaka.

VIII divizija:

Zarobljeno: 39 Nijemaca i 27 domobrana. Ubijeno 155 Nijemaca i 60 Nijemaca ranjeno. Uništeno: 4 kamiona, 1 luksuzni auto i 1 most između Hrastovice i Petrinje. Ubijeno 10 konja. Oštećeno 13 neprijateljskih kamiona.

Zaplijenjeno: 2 teška bacača sa 144 mine, 2 puškomitraljeza, 8 šaraca, 104 puške, 6 poluautomatskih pušaka, 12 šmajsera, 20 pištolja, 8 signalnih pištolja, 95 bombi, 1 radiostanica, 1 telefonska centrala, 5 telefona, 25.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 100 odijela, 150 ćebadi, 45 šatorskih krila, 130 ranaca, 90 torbica, 6 dvogleda, 20 busola, 1 bicikl, 1 šivaća mašina, 6 pari opanaka i nešto ostale spreme.

Naši gubici: 26 mrtvih i 67 ranjenih.

Utrošeno: 98 granata za protivkolske topove, 122 mine za teške bacače, 56 mina za lake bacače, 52 bombe i 24761 puščanih i mitraljeskih metaka.

U borbama za Hrastovicu istakla se kao cjelina III brigada VIII divizije, koja je u krvavoj i upornoj borbi slomila otpor odabrane njemačke SS vojske, potpuno likvidirala jednu četu Nijemaca »Danemark« puka SS »Nordland« divizije.

Greške, koje su počinili pojedini štabovi ili pojedinci, iznesene su na konferencijama i preduzete prema njima odgovarajuće mjere. Ovo se naročito odnosi na Štab VIII divizije, koji je podnio netačan izvještaj i time doveo do stvaranja brže odluke za napad na Glinu.

Kritika operacija:[16]

Akcija nije izvedena po ranije stvorenom planu, zbog toga što se je situacija u toku razvođenja jedinica mijenjala, tj. neprijatelj je pokušavao da smijeni posadu u Glini, pa je takva situacija zahtijevala brzu koncentraciju, odluku i dejstvo. No, pokazalo se je da naše jedinice, a naročito starješinski kadar nije dorastao za ovakav vid akcije a pored toga na sva taktička preduzimanja djelovalo je nepovoljno vrijeme i putevi.

U ovoj akciji su konstantno stizali nerealni izvještaji, na osnovu kojih su donesene odluke. Primjer: na osnovu izvještaja o izvlačenju neprijatelja iz Gline ubrzana je koncentracija, na

[16] Kritičku ocjenu dao je i Glavni štab NOV i PO Hrvatske, vidi dok. br. 53 ove knjige.

osnovu izvještaja da se je već pola posade izvuklo, da je neprijatelj porušio Karlovački most donesena je odluka za napad, što sve nije bilo točno, a na osnovu traženja VII divizije da njihove jedinice napadnu Glinu dozvoljeno im je iako se je poslije pokazalo da VII divizija nema dovoljno prodornosti za akcije na utvrđeno i dobro branjeno mjesto i da u tom pogledu bolje za sada stoji VIII divizija.

Pored navedenih, veći dio ostalih izvještaja nije odgovarao stvarnosti. Štabovi ne ulaze u opću situaciju pri operacijama, tj. ne smatraju da se na osnovu njihovih izvještaja donose odluke viših štabova, već gledaju lokalno na važnost izvještaja.

Kod svih jedinica je slabo korištenje teškog oružja, a naročito artiljerije sa kojom slabo sarađuje pješadija. Ovo važi i za tenkove.

Pored ovoga, slaba veza otežavala je uzajamno pomaganje između jedinica. Primijetilo se da se jedinice mnogo oslanjaju jedna na drugu i takoreći više prate rad susjedne jedinice nego svoje, te prema tome regulišu svoj pokret.

Naš štab u ovim operacijama griješio je u tome što je smatrao dobivene izvještaje od divizije kao tačne i na osnovu istih donosio odluke, što nismo poznavali dovoljno opšte stanje u VII diviziji, te smo precijenili njezinu operativnu sposobnost.

Radi lakšeg držanja jedinica u ruci (lakšeg komandovanja) u borbi, tj. kombinacije vatre, pokreta i udara lakša je borba danju nego noću, pod uslovima da se operacije izvode bez intervencije avijatike.

Napad na utvrđeno mjesto treba vršiti sa većom pripremom i predvidjeti sve eventualnosti, a kada se na osnovu svih bitnih činjenica donese za istu odluka, dejstvovati brže, energičnije i prodornije.

Starješinskom kadru treba pomoći u toku same akcije, pošto se u toku akcije gube u sitnicama, te gube iz vida glavni zadatak.

Napomena: Pri napadu na Glinu haubička baterija našeg korpusa utrošila je 200 granata za haubice 100 mm, od kojih 40 nije eksplodiralo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Sl. o.

(M.P.)[17]

Komandant, pukovnik,
Ivo Rukavina

Prilozi: Pregled gubitaka,
operativna zapovijest i
skica Gline.

[17] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 15

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET PRVE NO UDARNE BRIGADE NOV JUGOSLAVIJE OD 4 PROSINCA 1943 GOD. ZA MARŠ IZ MOSLAVINE U TUROPOLJE[1]

ŠTAB
XXI UDARNE BRIGADE NOV
JUGOSLAVIJE
O. broj: 233/1943.
Dne 4. XII. 1943 u 21.15 sati

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA

Jedinice ove brigade, a prema naređenju Štaba divizije, a u vezi naređenja Glavnog štaba,[2] izvršit će pokret prema slijedećem rasporedu:

1. — Sve jedinice ove brigade izvršit će koncentraciju iste na određeno mjesto i to: u šumi lijevo od raskršća puteva Čazma — Grabovnica, poviše Suhaje, tačno u 10 časova do podne, odakle će jedinice ove brigade kretati se po sljedećem redu i to:

I bataljon: Na čelu kolone, za njim II bataljon, zatim Četa za vezu, Štab brigade, agit-prop i kursisti, a potom III bataljon i IV bataljon na začelju sa propisnim patrolama, kako predhodnicama, tako i zaštitnicama. Pravac kretanja je sljedeći:

Preko Čazme, te preko vode Česme, Čazmanska Dereza — Prokljuvani, zaključno selo Marčani, gdje će se izvršiti koncentracija naše divizije, gdje sve jedinice ove Brigade moraju stići najzad u 13 časova poslije podne.

2. — Sa mjesta koncentracije naša divizija kretat će se i to XVII udarna brigada na čelu, XXI udarna brigada pozadi iste, sa istim redosljedom jedinica, ovim pravcem:

Marčani — Bešlinac — Predavac — Kloštar — Ivanić, potom prelaz preko pruge i dalje preko sela Opatinec — Trebovec do Oborova.

XVII udarna brigada preći će prva Savu i osigurati prelaz našoj brigadi, dok će jedinice naše brigade za vrijeme vršenja prebacivanja obezbijediti sljedeće položaje i to:

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31—5, k. 1137.

[2] Glavni štab NOV i PO Hrvatske od 29 studenog 1943 god. naredio je radiodepešom Štabu Druge operativne zone da odmah uputi Dvadeset osmu diviziju u Turopolje, gdje je trebala sa Osmom divizijom dejstvovati, vidi dok. br. 133. O prebacivanju i dejstvima Dvadeset osme divizije u Turopolju vidi dok. br. 32, 97 i 152 ove knjige.

I bataljon: Obezbijedit će položaj sjeverozapadno od sela Oborovo.

II bataljon: obezbijedit će položaj istočno od sela Prevlaka niz Savu, dok će III bataljon obezbijediti sjeveroistočnu stranu sela Trebovec.

Jedinice na osiguranju, dok se prebaci glavnina, prebacivat će svoje jedinice po dijelovima, tj. četu po četu, tako da će za posljednji ešelon svake jedinice osiguranja ostati po jedna desetina koja će se zadnja prebaciti.

3. — Po prebacivanju sa južne strane Save, jedinice naše brigade smjestit će se u sljedeća sela:

I i II bataljon: u selo Vrbovo i davati osiguranja u pravcima i to II bataljon niz Savu, u pravcu Stružeca jednu patrolu, drugu patrolu u pravcu Senokoše, dok će I bataljon upućivati jaku patrolu, a po potrebi postavljati i zasjedu u pravcu Topolićeva ml. Isto tako postaviti dovoljan broj stražarskih mjesta i daljnih patrola objavnica.

III i IV bataljon smjestit će se u selo Orle i davati osiguranje u sljedećim pravcima. III bataljon u pravcu Drneka i položaja Granice, a IV bataljon u pravcu Opšt. Pašnik. Isto tako postaviti dovoljan broj stražarskih mjesta i patrola objavnica. Pri tome ne zaboraviti osigurati sjeveroistočnu stranu leđa, tj. da se banda ne bi prebacivala preko Save nama za leđa. Za vrijeme predanjivanja sve jedinice postavit će osmatrače neba, tako da nas neprijatelj iz vazduha ne bi iznenadio.

4. — Druga etapa naših jedinica je po istom rasporedu u sljedećem pravcu:

Kolona će se kretati pravcem i to cestom preko sela Jagodno — Novo Čiče do St. Vukovine, gdje će poslije izlaska iz sela skrenuti desno pored Mraclina na cestu kod sela M. Buna. zatim preko ceste — zaključno selo Kravarsko.

5. — Jedinice XXI udarne brigade smjestit će se u sela i to:

I bataljon sa osiguranjem u pravcu sjeveroistoka, u selo Barbarić,

II bataljon: u selo Pustike, sa osiguranjem u pravcu sjeveroistoka,

III bataljon: u selo Kravarsko, sa osiguranjem u pravcu sjeverozapada i to u pravcu Kozjača, Ključić Brdo i IV bataljon u selo Novo Brdo, u pravcu osiguranja jugozapad.

Sve jedinice u ovim selima pored navedenih osiguranja po svome sopstvenom nahođenju u slučaju potrebe postavit će i druga osiguranja. Pri tome paziti na leđa, tj. na jug.

Štab brigade, Četa za vezu i agit-prop smjestit će se u selo Kravarsko.

Još jednom se napominje jedinicama da za vrijeme predanjivanja u ovim selima budu budni i oprezni i u slučaju potrebe za tren izađu na položaj.

VAŽNE NAPOMENE:

Budući da put naših jedinica prolazi kroz sektor prepreka, voda i močvara, to treba da se vodi strogo računa o jedinicama kako za vrijeme pokreta, tako i za vrijeme predanjivanja, da vlada savršen red i vojna disciplina, da se jedinice obilaze kako u pokretu, tako i na odmoru, a za vrijeme prebacivanja da vlada uzor vojničke discipline, te da zasjede budu na svojim mjestima, te da ni jedan vojnik ne ostane prilikom prebacivanja.

Štabovi bataljona o gore navedenom vodit će strogo računa. Isto tako konjski tovari, kao i oruđa i komore moraju biti dobro spakovani, tako da za vrijeme pokreta ne bi odavali svojom lupom mjesto i pravac pokreta.

Prebacivanje boraca mora se vršiti u savršenom redu i štabovi bataljona bit će odgovorni za isti red.

Još jednom se naglašava da red i disciplina bude na svome mjestu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mišković J. Matija

Komandant:
Dako Puač

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 4 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA[1]

ŠTAB
I DIVER. BATALJONA
Dne 4. XII. 1943.

ŠEFU DIVERZANTSKE SEKCIJE INŽENJERSKOG ODREDA GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Na položaju

IZVJEŠTAJ

o izvršenim diverzantskim akcijama u vremenu od 15. XI. 1943. do 30. XI. 1943.

[2]

25. X. 1943. dignuta u zrak na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Brod — Sibinj lokomotiva koja je uništena.

27. X. 1943. postavljena mina na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Brod — Sibinj. Kad je voz naišao mina je iz nepoznatih razloga sabotirala, tako da se je morala podići.

29. X. 1943. između Andrijevaca i Kaniže sukobila se jedna grupa diverzanata sa ovećom grupom Čerkeza.[3] Nakon kratke borbe bili su Čerkezi razjureni, a na mjestu borbe je ostalo šest mrtvih Čerkeza. Za vrijeme borbe bio je jedan drug uhvaćen od Čerkeza, ali je ipak iskoristio gužvu i pobjegao.

10. XI. 1943. grupa diverzanata od 4 druga bila je u zasjedi u Klokočeviku jer tamo zalaze Nijemci i ustaše da pljačkaju selo. Nakon sukoba sa Nijemcima ostao je na mjestu borbe jedan mrtav njemački podoficir, dok su se drugi razbježali.

11. XI. 1943. na pruzi Zagreb — Beograd između stanica Sibinj — Brod oko 23 sata uništena je minom lokomotiva. Promet obustavljen 8 sati.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—2, k. 105C.

[2] Redakcija je izostavila dio izvještaja jer je istovjetan sa dok. br. 104 u 21 knjizi V toma.

[3] Radi se o dijelovima Prve kozačke konjičke divizije iz 69 rezervnog njemačkog korpusa.

18. XI. 1943. u 7 sati na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Garčin — Topolje uništen je pancer. Promet obustavljen 16 sati. Ubijena su 4 njemačka oficira i 2 vojnika.[4]

19. XI. 1943. u zajednici sa Diljskim P. Odredom srušen most na cesti Brod — Požega između sela Rastušja i Grabarja. Most je bio du . . .[5]

21. XI. 1943. kod Sladojevaca potpuno uništen željeznički most dug oko 20 m.

22. XI. 1943. srušen je most na cesti kod Pčelića dug oko 15 m.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Stevo L. Stojaković (M.P.)[6] Komandant
Borivoj S. Miličević

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 5 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCU GLINA — PETRINJA[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 164 1943.
Dne 5 prosinca 1943

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Naša IV brigada, poslije operacije na neprijateljsko uporište Glinu,[2] zadržala se blokirajući neprijatelja u Glini, na prostoriji M[ajske] Poljane — Crni Lug. Držeći ove položaje i

[4] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 193.
[5] U originalu rečenica nedovršena.
[6] Okrugli pečat: Štab diverzantskog bataljona.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13—8, k. 424 C.
[2] O borbama za Glinu vidi dok. br. 14, 53, 139, 142 i tom V knj. 21, dok. br. 114, 116, 122, 136, 137, 150, 196, 198, 199, 200 i 201.

vršeći kontrolu komunikacije Glina — Gore, brigada je imala 29 i 30. XI. 1943 borbu[3] sa neprijateljem[4] koji je vršio smjenu posade u Glini, kao i sa onima koji su izlazili iz Gline. Položaji koje je brigada držala za vrijeme ovih borbi bili su: s. M[ajske] Poljane — k. 119, Lončarev križ — K. 190 i 210 — Kosa Šuma. Ovi položaji nalaze se na sekciji Petrinja 1 : 100.000.

Borbu na gore navedenim položajima vodile su jedinice IV brigade.

Neprijateljske snage sa kojima je vođena borba bile su: dijelovi bataljona »Nordland« divizije koji je bio kao posada u Glini i koji su nastupali od Gline pravcem na k. 119 na naše lijevo krilo. Istovremeno neprijatelj je nastupao prema našim položajima od Prekope i Kihalca i glavni pravac napada bio mu je k. 106 i Papučino Križanje. Jačina neprijatelja sa jedne i druge strane bila je po 200 neprijateljskih vojnika sa teškim bacačima i pješadijskim naoružanjem. Imena komandanata ovoga neprijatelja nisu nam poznata.

Situacija bila je sljedeća: Naše jedinice držale su gore navedene položaje sa isturenim dijelovima prema Glini i komunikaciji Glina — Gore — Petrinja. Neprijatelj je napao naše položaje od Gline sa jednog pravca, a od Prekope i Kihalca sa druge strane. Namjera neprijatelja bila je zbaciti naše dijelove sa položaja, te na taj način omogućiti nesmetan saobraćaj komunikacijom Glina — Gore — Petrinja radi smjene neprijateljskog garnizona u Glini sa novim jedinicama Ukrajinske divizije. Naša odluka bila je: držati gore navedene položaje i onemogućiti nesmetan saobraćaj komunikacijom Glina — Gore. U slučaju da bi neprijatelj nastojao pod svaku cijenu ovladati ovom komunikacijom, naša odluka bila je tući neprijatelja i nanijeti mu što više gubitaka, a potom povući jedinice na pogodnije položaje.

Naročite zapovijesti za ovu akciju nisu izdavate, ali su uglavnom izdate sve potrebne direktive Štaba IV brigade za držanje položaja i eventualno vođenje borbe na ovim položajima.

Borba je počela na dan 29. XI. 1943 između 9 i 10 sati.

Tok borbe: Neprijatelj nastupajući sa dva pravca prema našim položajima i to: sa jednim pravcem od Gline prema lijevom našem krilu, a s drugim pravcem od Gora, Kihalca i Prekope prema našem desnom krilu imao je namjeru zbaciti naše jedinice sa položaja i osloboditi komunikaciju Glina — Gore — Petrinja. U tu svrhu neprijatelj je sa obadvije strane

[3] O tim borbama vidi dok. br. 142 i 144.

[4] Dijelovi Trećeg SS pancer korpusa, koji su vršili obezbjeđenje smjene. Vidi dok. br. 14 ove knjige.

uputio svoje jače pobočnice koje su vršile pritisak na naše položaje, s tim da omoguće nesmetan prolaz svojih glavnina navedenom komunikacijom. Neprijatelj koji je krenuo iz Gline uspio je da potisne naše lijevo krilo i odbaci ga sa prijašnjih položaja. Neprijatelj koji je nastupao od Prekope i Kihalca prema k. 106 u prvom početku borbe nije uspio odbaciti naše desno krilo sa položaja, ali pod jačim pritiskom i poslije više pokušanih napada od strane neprijatelja odbacili su naše desno krilo na prihvatne položaje. Sada je neprijatelj već bio zašao sa jedne i druge strane u s. M[ajske] Poljane i komunikacijom bio je nesmetan saobraćaj. Pošto je neprijatelj odbacio naše snage sa prihvatnih položaja, ponovna odluka Štaba brigade bila je: skoncentrisati svoje bataljone i izvršiti protivnapad na neprijatelja koji se u tome momentu nalazio u selu. Sa jednim ojačanim bataljonom izvršen je protivnapad koji je uspio, te je neprijatelj odbačen u pravcu Prekope. Neprijatelj, koji je pošao iz Gline, također je otstupio prema Prekopi. Naše jedinice nastavile su sa gonjenjem neprijatelja od pred samu Prekopu, a potom se povratile u s. M. Poljane gdje su pogasili nekoliko zapaljenih kuća.

Završetak borbe toga dana bio je pred samom Prekopom poslije gonjenja neprijatelja, odakle su se naše jedinice povratile na svoje položaje.

Ishod borbe: U toku ove borbe nisu se postigli postavljeni ciljevi pošto je neprijatelj odbacio naše snage i ovladao komunikacijom, te na taj način nesmetano vršio saobraćaj Glina — Petrinja, kao i vršio smjenu garnizona u **Glini.** U ovoj borbi nije zarobljeno neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: jedan poljski telefon, nekoliko kilometara kabla, jedan par odijela, 1 par cipela, 1 karabin i 400 metaka. Gubitci neprijatelja nepoznati su, ali se naknadno saznalo da je neprijatelj odvezao dvoja kola mrtvih i ranjenih sa bojišta.

Naši gubitci bili su: 2 mrtva i 13 ranjenih drugova. Zarobljenih i nestalih drugova nije bilo. Ranjen je komandant bataljona — poručnik drug Strineka Mirko, i delegat Sužnjević Petar.

U toku borbe utrošena je sljedeća municija: 5349 metaka za puške, p.mitraljeze i mitraljeze svih vrsta, 4 topovske granate za protivkolski top 47 mm, 10 mina za teški bacač 81 mm. Oštećenog i izgubljenog oružja u toku borbe nije bilo, kao ni drugih borbenih sredstava.

Lica i jedinica koji su se naročito istakli i koji bi zaslužival pohvalu u toku ove operacije nije bilo.

Lica i jedinica koji su se slabo držali, kao i onih koje bi trebalo pozvati na odgovornost i kazniti nije bilo. Sve jedinice ove brigade u toku ove borbe držale su se relativno dobro.

Kritika akcije: Ova akcija nije specijalno pripremljena, niti su izdavate naročite zapovijesti, pošto se nije tačno znalo da će neprijatelj naići gore navedenim pravcima, te se na taj način nije moglo predviđati unaprijed kakovu pripremu treba izvršiti. Jedinice su kao obično pripremane za izvođenje ovakvih operacija i u toku borbe izdavate su zapovijesti usmene i pismene od strane štaba, kakove su odgovarale stvarnoj situaciji na položaju. Komandovanje jedinica bilo je zadovoljavajuće. Krupnijih grešaka nije bilo. U ovoj akciji nisu upotrebljavani ostali rodovi oružja sem pješadije i pratećih oruđa (protivkolski topovi i minobacači), koji su dobro upotrebljeni.

Taktički i borbeni postupci naših starješina i trupa u toku ove borbe bili su u potpunom skladu sa razvojem situacija i događaja na samom bojištu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Kladarin

Komandant-p. pukovnik
P.[5] Jakšić

(M.P.)[6]

ŠTAB IV KORPUSA[7]
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 285/43
8/XII-1943

[5] Pavle
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[7] Četvrtasti štambilj

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NO DALMATINSKE BRIGADE OD 5 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCU S. STUDENCI — S. ARŽANO[1]

ŠTAB
IV DALM. BRIGADE
5/XII. 43 u 8^{30} h

ŠTABU VIII KORPUSA

Neprijatelj je juče u 6 h napao[2] položaje naših snaga na Kobiliću (k. 755), Jelinku (k. 862) i Crnovru (k. 905). Glavnina neprijatelja išla je komunikacijom, a lijeva pobočnica kretala se pravcem Vir — Kobilić — Zagorje. Naše snage poslije borbe od 2—3 h povukle su se na Livački Brijeg, Gradina, Debelo Brdo (k. 1059), Runjava (k. 866), M. Kitica (k. 866) i Kukavica (k. 974). Sa ovih položaja naši bataljoni dali su žilav otpor[3] i kasnije povuklo se naše lijevo krilo do u visinu Mesihovine. Ovo povlačenje uslijedilo je oko 16 h. Jačina neprijatelja na ovom sektoru bila je oko 1500 vojnika.[4]

Također u označeno vrijeme, tj. nešto kasnije, neprijatelj je napao[5] položaje našeg II i III bat. na Orlovači (k. 776),

---

[1] Original, pisan plavim mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28—1/5, k. 516.

[2] Neprijatelj je u cilju zauzimanja slobodne teritorije sa gradovima Livno, Duvno i uništenja glavnine snaga Osmog korpusa, a potom prodora u dolinu r. Vrbasa, preduzeo 4 prosinca 1943 god. ofanzivna dejstva pod nazivom »Ziethen«. Radi postizanja cilja, neprijatelj formira četiri operativne grupe u namjeri da ispresijeca slobodnu teritoriju, razbije naše snage, a zatim produži dejstvo u pravcu Bugojna i Jajca. Na pravcu Knin — Bos. Grahovo — Livno dejstvovala je Sjeverna grupa »Berger«, sastava: dijelovi 721 puka 114 lov. divizije, dijelovi puka »Brandenburg« i oko 600 četnika; na pravcu Sinj — Obrovac — Vaganj — Livno Srednja grupa »Schoch«, sastava: ojačani bataljon 264 divizije, 8 četa 741 puka 114 lov. div. i dijelovi Petnaeste domobranske pukovnije; na pravcu Studenci — Aržano — Prisoje — Livno Južna grupa »Hindelang« iz 118 divizije; na pravcu Posušje — Duvno — Šuica — Livno Istočna grupa, jačine do jednog puka (najvjerovatnije 738) iz 118 div. i tri ustaške bojne Petog stajaćeg zdruga. Vidi izvještaj Štaba 15 arm. brdskog korpusa od 1 prosinca 1943 god., mikrofilm »Minhen« N, br. 1024—1026, 586—587, 1034—1040 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta i dok. br. 2—4-a, k. 78-a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] O toj borbi vidi dok. br. 134, 149 i 156 ove knjige.

[4] Na pravcu Posušje — Duvno — Šuica dejstvovale su neprijateljske snage do jačine jednog puka, oko 2000 vojnika.

[5] Vidi dok. br. 134, 149, 152 i 156.

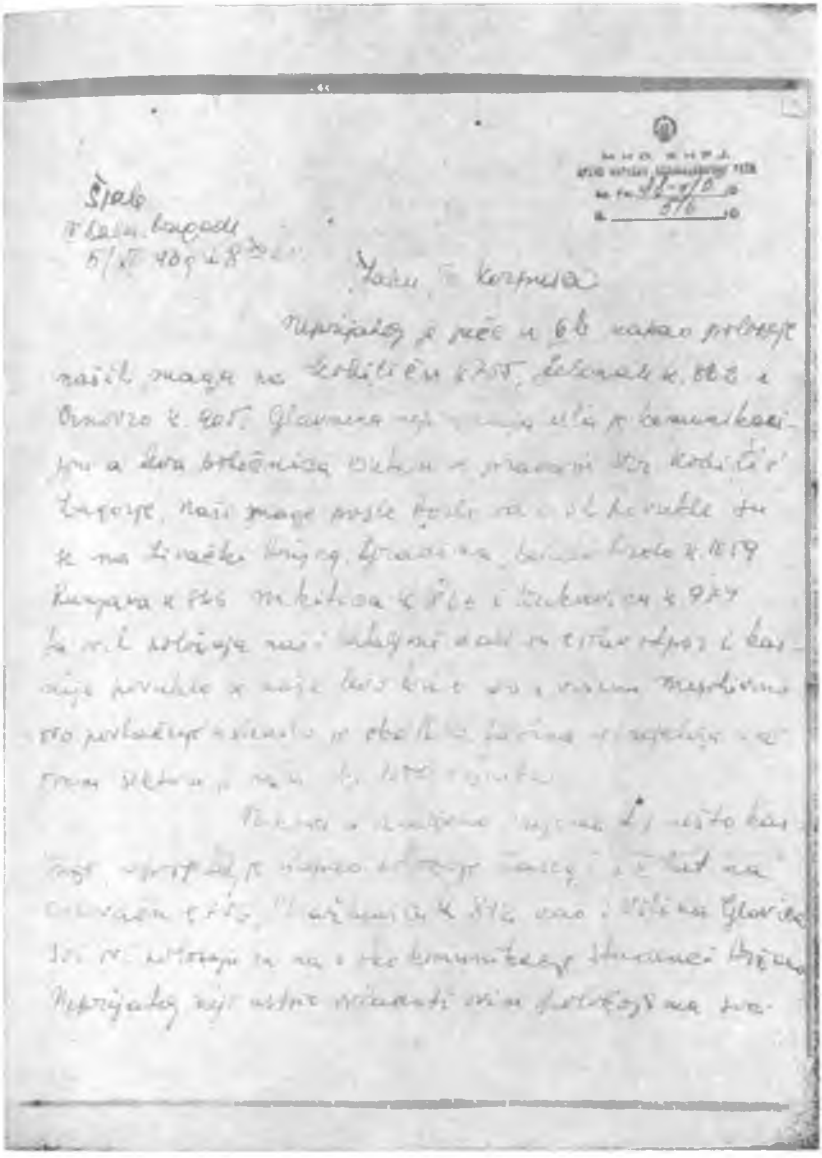

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 18

Stražbenici (k. 842), kao i Vilinoj Glavici. Svi ovi položaji su na i oko komunikacije Studenci — Aržano. Neprijatelj nije uspio ovladati ovim položajima sve do 13 h kada su se pojavili neprijateljski tenkovi za leđima u Aržano a koji su došli od pravca Tijarice (vjerovatno Provo — Dobranje — Aržano). Jedna četa koja je bila u Aržanom otvorila je vatru na tenkove i blindirane automobile i zadržala ih, tj. izazvala ih toliko koliko su se naše snage povukle sa Orlovače i Stražbenice na položaje između Dudića i Male Vinice, Pasića i Velike Gomile. Jedna četa III bat. prebacila se poslije tenkova u pravcu Tijarice i sinoć do mraka nije sa njom uhvaćena veza. Oko 14 h mehanizovane jedinice krenule su u pravcu Prisike — Bukove Gore i došle u Korito, gdje je bila naša intendantura i sanitet i iznenada ih napale,[6] tako da nam je nanijeta velika materijalna šteta, dok se ljudstvo u većini spasilo a imamo i gubitaka. Poslije pola sata tenkovi i blindirani automobili su se povratili u Aržano, gdje su naše jedinice vodile borbu sa pješadijom. Neprijatelj je zanoćio u Aržanom i M. Vinici a na lijevom krilu ispod Mesihovine. Kad smo saznali o slučaju intendanture i saniteta, sinoć u 21 h, uputili smo naš 1 bat. iz Roškog Polja u s. Korito da izvidi i ispita situaciju na tom sektoru i da prikupi razbijene dijelove, kao i stoku i namirnice i da sve to prebaci u pravcu Stipanića a sa bataljonom da zauzme položaj na M. Vjetrenjaku i Kolinovcu (k. 1355) — to je zapadno od s. Stipanići. Raspored ostalih bataljona je sljedeći: IV bat. na liniji Debelo Brdo — Vojkovići — Mesihovina, II bat. povrh V. Vinice i Rožnjače, dok III bat.: Prisika — Mijakovo Polje. Ovi bataljoni su u čvrstoj vezi ali su ipak razvučeni. Barikade se nastavljaju a već jednom stavljene očišćene su, dok smo mi bili na sektoru Roško Polje — Vojkovići — Zagorje — Jelinak — Crnovro.

Neprijatelj je imao u toku jučerašnjeg dana osjetne gubitke i po prikupljenim podacima imao je oko 15 mrtvih i 20 zarobljenih. Naši gubitci su još nepoznati zbog toga što imamo odvojenih dijelova. —

Politkomesar,
Josip Gizdić

Knt. major,
Dukljan Vukotić

---

[6] Vidi dok. br. 134 ove knjige.

BR. 19

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 6 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O STANJU I BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U ISTRI[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
6. XII 1943 g.

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOVH

Vojnička situacija na terenu Istre od posljednjeg izvještaja[2] nije se umnogome promijenila osim što je neprijatelj koncentrisao jače snage u zapadnom dijelu Istre. Prema izvještajima, u Trstu neprijatelj[3] raspolaže sa oko 10.000 vojnika, a isto tako pojačani su garnizoni u zapadnom dijelu, uz obalu. Neprijatelj je posljednjih dana krstario jačim kolonama po Istri, cestama. Tako je ovih dana prošlo preko Učke i glavnom cestom Trst — Rijeka oko hiljadu motornih vozila u pravcu Trsta, dok su se neke kolone vratile nazad u Rijeku, ali manje. U južnom dijelu Istre fašisti se kreću po selima, ponegdje pljačkaju, a to im je omogućeno zbog toga što su naše jedinice na tome terenu neaktivne, odnosno tek su u formiranju,[4] dok u istočnom dijelu Istre, kao i u srednjem dijelu aktivnošću naših jedinica to im je onemogućeno. Poduzeli smo mjere da se aktivnost naših jedinica prebaci i na južni dio Istre. Posljednjih dana naše jedinice izvele su nekoliko uspješnih akcija.

12. XI. mj. naša 2 četa sačekala je u zasjedi kod Pazina na cesti jedan fašistički kamion i potučeno je nekoliko fašista.

19. XI. 9 četa iz zasjede na cesti Veprinac — Učka napala je njemački kamion i jedan luksuzni automobil. Ubijeno je nekoliko Nijemaca i nešto ranjeno, dok su ostali pobjegli. Zaplijenjeno je nešto vojničke spreme, a vozila su spaljena.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16 1, k. 1321.

[2] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 96.

[3] Na prostoriji Trst, Udine, Gorica, Postojna neprijatelj je imao jače snage u rezervi, sa kojima je mogao intervenisati kako na talijanskom tako i na jugoslovenskom ratištu. Jačina ovih snaga bila je promjenljiva u ovom periodu, a prema neprijateljskim podacima iznosi oko tri divizije, od kojih su identifikovane 44 i 71 pješ. divizija. Sem njemačkih, bile su znatne snage Musolinijeve fašističke vojske na pomenutoj prostoriji i u Istri.

[4] O formiranju jedinica na terenu južne Istre vidi tom V, knjiga 23, dok. br. 38.

21. XI. ista četa napala je na Učki jedan njemački kamion koji je oštećen, a broj mrtvih i ranjenih nije poznat.

22/23. XI. minirana je pruga kod Šapjana, promet je stajao nekoliko dana. 23. XI. srušena je jedna lokomotiva na pruzi Šapjane — Jurdane.

23. XI. 7 četa napala je kamion na glavnoj cesti Trst — Rijeka, gubici neprijatelja nepoznati. 26. XI. ista četa napala je njemački kamion kod Pasjaka i ubila 3 Nijemca a nekoliko je bilo ranjenih.

27. XI. 4 četa izvršila je napad na željezničku stanicu Roč, uništila sve željezničke uređaje. Iste noći popalili su sve fašističke knjige u općini Roč.

30. XI. 13 četa napala je kamion koji je vozio hranu za Labin, kamion je uništen. Poginuo je jedan fašista, jedan ranjen, jedan zarobljen.

16. XI. 1 četa na cesti Trst — Rijeka ubila je tri njemačka vojnika.

17. XI. ista četa razoružala je posadu finanaca — njih 12 sa zapovjednikom posade. Zaplijenjeno je 18 pušaka, 8 pištolja, dosta municije i druge spreme. Zarobljeni su pušteni, s tim da napuste Klanu, što je i učinjeno, tako da još do sada nema nikakve posade u Klani. Ista četa 22. XI. ubila je na glavnoj cesti Trst — Rijeka sedam njemačkih vojnika i nekoliko je bilo ranjeno.

1. XII. 9 četa u 7 sati na veče razoružala je karabinjersku posadu u Ičićima, koja se nalazila u neposrednoj blizini njemačke posade. Napad je izveden iznenadno, tako da posada nije mogla dati otpor. Zaplijenjeno je 6 pušaka, 2 pištolja i druge spreme. Po završenoj akciji Nijemci su došli u pomoć.

2. XII. ista četa napala je njemački kamion na cesti Rijeka — Pula, uz more. Ubijeno je 5 njemačkih vojnika, nekoliko je ranjeno. Motorkotač je uništen, kamion oštećen. Pojačanje Nijemaca stiglo je odmah, naši su se povukli sa borbom, bez gubitaka.

3. XII. ista četa uništila je njemački kamion kod sela Lig, zaplijenjeno tri para skija, dok je ostala sprema sa kamionom uništena. Nijemci koji su se nalazili u tome selu razbježali su se čim su opazili partizane, no međutim naši nisu znali za Nijemce da se nalaze u selu. Istu večer razoružala je jednog financa.

VIII četa srušila je okna i druge uređaje rudnika u Tupljaku, iz koga je neprijatelj izvozio ugalj.

Na Učki je uništeno nekoliko njemačkih kamiona koji su dolazili po drva. Ostale naše jedinice izvršile su manje akcije

na pojedine fašiste koji su bili aktivni. Straža kod našeg štaba ubila je dvojicu fašista na glavnoj cesti Trst — Rijeka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Skoličić

Komandant major:
Savo Vukelić

I odjel[5]
unijeti podatke
za radio-vijesti
T

BR. 20

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 6 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE ZA UPUĆIVANJE DRUGE NO BRIGADE U LIKU[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. službeno
6. XII. 1943

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Danas je krenulo 6 kamiona pravcem Vrginmost — Bović — Dugoselo — Središko za prevoženje vaše II brigade u naređenom pravcu.[2] Kako je ovo srazmjerno mali broj kamiona

[5] Primjedba politkomesara Štaba Trinaeste divizije Artura Turkulina

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16—11, k. 424 D.

[2] Druga NO udarna brigada Osme divizije, po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, od 4 prosinca 1943 god., trebalo je da se prebaci iz Korduna u Liku da ometa neprijateljski saobraćaj na komunikaciji Bihać — Lapac — Knin. Za vrijeme prebacivanja neprijatelj je otpočeo ofanzivu na Kordun — operacija »Panter« (vidi dok. br. 28), tako da je Brigada stigla na prostoriju Slunj — Plaški, gdje je zadržana, sa zadatkom dejstva na komunikaciji Tržić — Slunj, a kasnije u pravcu Pećigrada i Kladuše. Vidi dok. br. 37, 38, 43, 56, 86, 133, 140, 143 ove knjige i dok. br. 1—10, k. 425 A, 1—1, k. 119/1 i 38/6, k. 8 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

za prevoz čitave brigade, to ćete prevoženje regulisati tako, da kamioni dovezu borce do Veljuna, gdje će ih istovarati i krenuti natrag po druge. Borci, koji se dovezu do Veljuna, preći će preko Korane i pješice produžiti na sektor Donje Primišlje — Tobolić, gdje će se nahraniti i odmoriti, te sačekati ostali dio brigade. Dakle, cijela brigada u prvoj etapi prebacivanja ima se koncentrisati na sektoru Tobolić — Donje Primišlje, odatle će se nastaviti daljnje prevoženje.

Komoru, mitraljesku i prateću četu i ostalo što ne može kamionima, uputiti odmah pješice, najkraćim pravcem, s tim da njihovo putovanje bude po etapama, vodeći računa o izdržljivosti ljudi i stoke.

Ukoliko nađemo još koji kamion, poslaćemo vam ga u toku današnjeg dana. Brigada za svoj pokret treba da izradi plan i maršrutu u duhu gore rečenog.

Izviješteni smo od GŠ da je 28 divizija iz Moslavine krenula za Pokupje.[3] Vaš štab treba odmah da uspostavi vezu sa 28 divizijom i sa Žumberačko-posavskim sektorom, da bi se koordinirale akcije, koje će obzirom na veće snage moći uspješno da se izvode. Prema tome, odmah izvršite sve pripreme za prelaz preko Kupe[4] i u zajednici sa gore navedenim jedinicama izabrati objekte za napad.

Netko iz našeg štaba doći će k vama.

Telefonsku vezu sa vama još nemamo iako su zato postojali uslovi.

Glavno djelovanje bit će na pruzi Zagreb — Sisak. Izvijestite nas kada ćete krenuti na zadatak i kada će sve pripreme biti izvršene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant. pukovnik,

(M.P.)[5]

---

[3] O dolasku Dvadeset osme divizije u Turopolje vidi dok. br. 15, 32, 133, 149 i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 119/I.

[4] Poslije borbi za Glinu, Osma divizija povraćena je na Kordun radi odmora i priprema za dejstvo u Turopolju sa Dvadeset osmom divizijom. Uslijed operacije »Panter«, Osma divizija, bez Druge brigade, branila je slobodnu teritoriju Korduna i nije sadejstvovala Dvadeset osmoj diviziji u borbama u Turopolju. Vidi dok. br. 28, 34, 37, 38, 44, 56, 86, 90, 123, 153, 155, 156, 157, 158, 160, 161 i 163.

[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 21

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 6 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA ORGANIZACIJU ODBRANE SLOBODNE TERITORIJE NA BANIJI[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. br. 165/1943
Dne 6-XII-1943

ZAPOVIJEST

(Sekcija Bihać — Kostajnica — Petrinja 1 : 100.000)

Vojna situacija:

Njemačke SS divizije[2] (Nordland, Tigar[3] i Princ Eugen[4] po svim znacima napuštaju dosadanja svoja uporišta i povlače se.[5] Ne znamo da li na Istočno bojište ili u kojem drugom pravcu, jer za sada još nije provjereno. Nordland divizija sa linije Glina — Gore — Petrinja i Sunja uglavnom je već povukla i svoje posljednje dijelove. Veći dijelovi Tigar divizije stigli su iz pravca Bihaća u Bos. Novi i Dvor,[6] očekuje se da će tokom ovih dana nastaviti put dalje u pravcu Kostajnice i Sunje.

Komunikacije na pravcu povlačenja svojih dijelova Nijemci hoće da drže čvrsto u svojim rukama i zbog toga na liniji Dvor — Kostajnica — Sunja svakodnevno vrše ispade u više pravaca, manjim kolonama u oslobođeni teritorij u cilju

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/1, k. 812.

[2] U Glini, Petrinji, Gorama, Sisku i Hrastovici nalazili su se dijelovi SS »Nordland« divizije iz sastava Trećeg SS pancer korpusa. Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18—4, k. 107 B i mikrofilm br. 3/608 Muzeja narodnog oslobođenja Zagreb.

[3] 373 »Tigar« divizija

[4] U to vrijeme Sedma SS divizija »Princ Eugen« bila je u Hercegovini. Vidi dok. br. 3/2 A, k. 77A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Povlačili su se dijelovi »Nordland« divizije preko Moslavine u pravcu Mađarske a mjesto njih su pristizali dijelovi Prve kozačke konjičke divizije. Ovdje se radi samo o smjeni jedinica. Vidi dok. br. 1/5, k. 44 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Ova divizija je vršila obezbjeđenje komunikacije Bos. Novi — Bihać — Lapac — Srb, a dijelovi koji su pristigli u Bos. Novi i Dvor uzeli su učešća u operaciji »Panter«. Vidi dok. br. 140, 143 i 150 ove knjige i dok. br. 38/6, k. 8 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

otkrivanja naših položaja i ometanja našeg rada. Usput vrše i pljačku.

Nove neprijateljske snage (Kozačka divizija),[7] u čijem su sastavu većinom zarobljeni crvenoarmejci, koji žele s nama vezu, i htjeli bi da se bore na našoj strani, vojnički su slabe i demoralisane. U odnosu na to stanje moramo pravilno usmjeriti naš rad i do maksimuma iskoristiti sve slabosti neprijatelja.

U vezi s tim

NAREĐUJEMO

I brigada: Razmjestiće se na prostoriji i to: dva bataljona Borojevići, jedan bataljon Bjelovac — Kostreši i jedan bataljon Babina Rijeka. Sa bataljonima Bjelovac — Babina Rijeka organizovati što čvršću vezu. Fortificirati dubinski položaj od k. 236 na pogodnim mjestima do k. 349 (Brjebrovna). Zatim fortificirati k. 327 (Žilić). Prema nahođenju i na padinama ispod k. 326. Bojne patrole isturivati što bliže neprijateljskim uporištima na liniji Kostajnica — Majur — Stubljani — Sunja, isključivši pravac M. Gradusa. Vezu održavati sa III brigadom u Jošavici i G. Mlinogi.

III brigada: Razmjestiće se na prostoriji i to: dva bataljona G. Mlinoga, jedan bataljon Klinac i jedan bataljon sjeverni dio s. Jošavica, ispod k. 341, — prekopati put Blinja — Jošavica. Fortificirati položaje k. 341, k. 409, k. 402 (Babino Brdo i Metla) i položaj od k. 357 na pogodnim mjestima do Klinca. Bojne patrole slati u pravcu Tešnjak — Hrastovica, Budičina — Taborište, Mađarik — Komarevo i Jošavica — Staro Selo i Jošavica — M. Gradusa — Drljače. Vezu održavati desno sa I brigadom u Borojevićima i lijevo sa IV brigadom u D. Bačugi.

IV brigada: Razmjestiće se na prostoriji: G. i D. Bačuga sa isturenim pretstražama Luščani — Pecki. Bojne patrole slati u pravcu Strašnik — Gore, Pecki — Križ, G. Bačuga — Hrastovica. Fortificirati Glavicu a prema nahođenju položaje G. Bačuga na istočnim padinama Tešnjaka.

---

[7] Prva kozačka konjička divizija zamijenila je SS »Nordland« diviziju, o čijem rasporedu vidi dok. br. 141 ove knjige.

Vezu održavati sa III brigadom u G. Mlinogi i Klincu.

II brigada: Za sada razmjestiće se na prostoriji Gorička — Brđani. Bojne patrole isturivati što bliže nepr. uporišta na liniji Dvor — Divuša. Brigadi se daje puna samoinicijativa za djelovanje na Dvorskom sektoru. Vezu održavati sa štabom divizije radio-stanicom.

Art. divizion: Smjestiće se u s. Šušnjar (zaselak Šuški). Telefonski se vezati sa IV brigadom i Štabom divizije.

Štab divizije sa svojim dijelovima: Smjestiće se na prostoriji s. Tremušnjak i telefonski se vezati sa I, III i IV brigadom. Hirurška ekipa za prvo vrijeme biće u s. Kraljevčani.

Napomena: Brigade će na svojim sektorima razviti do maksimuma informativnu i obavještajnu službu, uhvatiti veze sa vojnicima u neprijateljskim uporištima i širiti među njima propagandu. Imati u vidu da je veći dio crvenoarmejaca i da će rad oko uspostavljanja veze ići dosta glatko ako se pravilno postavi i uloži dosta truda.

Svaka će brigada na svome sektoru posvetiti pažnju čišćenju i hvatanju vojnih dezertera i četničkih elemenata koji u pozadini rovare. Bojnim patrolama u vezi s tim davati konkretne zadatke, a sa patrolama redovno slati bar po jednog pouzdanog i odgovornog druga.

Skreće se pažnja brigadama da u slučaju napada neprijatelja sadejstvuju sa susjednim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant,
p. pukovnik:
P.[8] Jakšić

(M.P.)[9]

---

[8] Pavle
[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 6 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA KOMUNIKACIJI GOSPIĆ — GRAČAC[1]

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVJ
Dne 6. XII. 1943 godine.

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOVJ i
OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU

Operativni izvještaj od
27. XI. do 6. XII. 1943.

Vojnička situacija: Na otsjeku djelovanja brigade neprijatelj je vršio aktivnu odbranu komunikacija[2] Gospić. U nekoliko navrata poduzeo je ispade manjim snagama preko rijeke Like i u pravcu sela Raduča. Brigada na tom otsjeku djeluje ofanzivno, ali uslijed nezgodno položenih baza za smještaj prisiljena je da sa dijelom svojih snaga drži i prelaze preko rijeke Like i da se na taj način obezbjeđuje.

Djelatnost brigade bila je uglavnom svedena na vršenje pritiska, na komunikaciji Gospić — Gračac.

Podaci o neprijatelju: Gospić:[3] 2000—3000 ustaša, 700—800 Nijemaca

Na osiguranju ceste Ribnik — Raduč dvije satnije.[4]

Zadatak: Vršiti pritisak na neprijateljske komunikacije i ometati njegov saobraćaj, te uništavati njegovu živu snagu.

Raspored snaga: Tri bataljona, Prateća četa, Četa za vezu i Štab brigade na otsjeku Brezik — Počitelj — Divoselo.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/2, k. 920.

[2] Komunikacije: Gračac — Gospić i Gospić — Karlobag.

[3] i [4] O neprijateljskim snagama u Gospiću i okolici vidi dok. br. 11 ove knjige.

II bataljon pod komandom IV brigade na otsjeku Vrebac — Barlete.

Tok borbe: Za vrijeme od 26. XI. do 5. XII. jedinice brigade vodile su šest borbi bez pripreme i plana, od kojih su dvije bile manje zasjede na komunikaciji.

Jednu borbu sa pripremom i to zasjedama na komunikaciji Medak — Gračac, kod sela Raduča, sa snagama od jednog bataljona.

Jedan napad na neprijateljsko uporište u Metku,[5] po naređenju Operativnog štaba, sa snagama od dva bataljona i Pratećom četom (detaljan operativni izvještaj o samom napadu poslan).

Ishod borbe: Od tih borbi nije uspio napad na Medak, dok su druge borbe imale uspješan ishod.

Gubitci neprijatelja u tim borbama jesu: 77 mrtvih ili ranjenih, od toga 40 njemačkih vojnika i jedan njemački oficir.

Naši gubitci: 3 mrtva, 11 ranjenih.

U naoružanju oštećen 1 puškomitraljez od minobacača.

Utrošak municije: 9500 puščane i mitraljeske, 40 minobacačkih granata i 14 protivtenkovskih granata.

Kritički osvrt: Pritisak na komunikaciju Gospić — Gračac brigada je dnevno vršila i prisilila neprijatelja da tom komunikacijom ide oprezno i sa jakim osiguranjem.

U samom napadu na Medak pokazali su se nedostatci, tj. objektivne teškoće, koje su iskrsle uslijed brzine zadatka i malo vremena za pripremu i prevazišle su pojedine rukovodioce iz bataljona, a naročito Štab II bataljona, koji je svojim zakašnjenjem onemogućio i bio je jedan od glavnih uzroka za neuspjeh napada. Tu se pokazalo: da štabovi kod brze promjene situacije i gdje treba brzo nastupati i izvršavati naređenja nemaju još dovoljno iskustva i rutine. Kod Štaba III bataljona

[5] Vidi dok. br. 10 i 147 ove knjige.

ukazala se je kao vojnička greška da nisu postavili svoj štab, odnosno jedno komandno mjesto odakle bi se rukovodilo sa bataljonima. Držanje boraca u tim borbama bilo je relativno dobro i uvijek je ovisilo o samom držanju onih koji su tim borcima rukovodili. Usprkos slabe odjeće i obuće dužnost su borci vršili redovno, ali se je to osjetilo na samom izbacivanju boraca iz stroja uslijed smrznutih nogu, kojih smo u tom roku imali oko 30. U borbama imade drugova koji su se naročito istakli svojim držanjem i koji će biti pohvaljeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: Komandant-majoi
Viktor Bubanj

BR. 23

IZVJEŠTAJ ŠTABA PARTIZANSKOG ODREDA BANIJE OD 6 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA KOD KOSTAJNICE, DVORA I S. HAĐER[1]

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
Op. broj 43/43.
6. XII. 1943.

Operativni izvještaj
dostavlja. —

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Naš I hrvatski bataljon vodio je borbu 1 i 2. XII. o.g. na Hađeru i na cesti Glina — Gore.[2] Rezultati borbe: 26 mrtvih i nepoznat broj ranjenih neprijateljskih vojnika. Nepri-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 43—2, k. 424.
[2] O tim borbama vidi dok. br. 144, 145 i 147.

jatelj je nailazio u vrlo jakoj snazi, tako da se plijen nije mogao iskoristiti. Na našoj strani nije bilo gubitaka. U ovoj borbi ispaljeno je 3.700 metaka.

Na 2. XII. o.g. naš III bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je pošao iz Kostajnice da pljačka u našoj oslobođenoj teritoriji.[3] Toga dana zarobljeno je: jedna poluautomatska puška koja se puni sa šaržerom od 12 metaka i 2 karabina, zarobljeno je 6 kola, 19 konja, 3 vojnička sedla. Neprijatelj je imao 9 mrtvih ... Također, u istoj borbi su zarobljena 2 živa Rusa, takozvana Čerkeza, koji se sada nalaze kod nas a izražavaju želju da ostanu u našoj borbi. Na neprijateljskoj strani bile su Švabe i Čerkezi (Rusi). Naši gubitci su: 1 mrtav i to Đurić Pajo i jedan lakše ranjen — Letica Nikola, desetar. U borbi je ispaljeno 710 mitraljeskih i puščanih metaka.

3. XII. 43 neprijatelj je krenuo još u toku noći u jačini jedne bojne sa 150 konjanika, 2 kamiona i 1 tenkom iz Kostajnice[4] sa namjerom da vrši pljačku po našim selima i da odbaci naše snage sa položaja koji su bili bliže Kostajnice. Neprijatelju je uspjelo pod zaštitom artiljerijske vatre da se probije kroz naše položaje i da opljačka G. i D. Pastušu. Poslije pljačke neprijatelj je pošao u koloni prema Kostajnici, gdje ga je kod Komogovine napao naš III bataljon, nanijevši mu 1 kamion mrtvih i ranjenih — koji nam je broj nepoznat. Neprijatelju je uspjelo pod zaštitom svoje jake vatre da povuče svoje mrtve i ranjene. U ovoj borbi zarobljeno je 7 jahaćih konja sa sedlima i 3 kola i sva pljačka koja je bila opljačkana od seljaka koja je povraćena seljacima. Također je zarobljen 1 t. bacač sa svim nišanskim spravama i sa 24 mine za bacač. Borba je trajala 1 sat i 45 minuta. Naši gubitci su 2 mrtva i 4 ranjena, među kojima je pao zamjenik komandanta istog bataljona drug poručnik Prečanica Janko, koji je pogođen gelerom od topovske granate. U ovoj borbi ispaljeno je 4390 puščanih i mitraljeskih metaka. Na neprijateljskoj strani u borbi su učestvovale Švabe i Čerkezi.

3. XII. 43. neprijateljska vojska[5] krenula je iz Matijevića i Dvora u našu oslobođenu teritoriju. Naš II bataljon sa istim neprijateljem vodio je borbu oko 3 sata u kojoj su nanijeti neprijatelju oko 10 mrtvih i više ranjenih, koji nam broj nije poznat. Neprijateljska jedinica koja je učestvovala u borbi jeste III bojna iz »Tigar« divizije.[6] U borbi je zaplijenjeno

[3] Vidi dok. br. 80.
[4] Vidi dok. br. 80.
[5] Vidi dok. br. 80.
[6] 373 »Tigar« divizija, vidi dok. br. 21.

nekoliko municije sa šaržerima od lakih mitraljeza (šaraca) i nešto ranaca. Neprijatelju je uspjelo pod zaštitom artiljerijske vatre koja je davata iz Dvora da povuče mrtve i ranjene. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milan Ratković

Komandant, kapetan:
Gojko Tintor

(M.P.)[7]

Listu gubitaka poslati ćemo vam naknadno.

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 6 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O FORMIRANJU NOVIH BATALJONA I O BORBAMA NA ČAZMI I OKO NARTE[1]

ŠTAB
MOSLAVAČKOG N.O.P. ODREDA
HRVATSKE
Oper. br. 23/1943.
6. XII. 1943.

ŠTABU II OPER. ZONE NOV i PO HRVATSKE

Tokom 25 i 26. XI. 1943. izvršeno je formiranje novih bataljona i to III i IV, a uz to bila je i podjela automatskog oružja, talijanskih puškomitraljeza, kao i ostalog ratnog materijala i vojničke spreme.

Tokom noći između 27 i 28. XI. 1943. Prvi bataljon ovoga odreda stupio je u vezu sa II Moslavačkom brigadom u akciju, koja je izvršena na neprijateljsko uporište Čazma,[2] odakle je zadobio slijedeći plijen:

1. jedan teški mitraljez tipa švarcloze
2. dva puškomatraljeza tipa češka zbrojovka

---

[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15/7, k. 1472 A.

[2] O borbama na Čazmi vidi dok. br. 1, 6, 139, 142, 144, 146, i tom V, knj. 21. dok. br. 88, 140, 163, 165, 209 i 210.

3. 2 šmajsera
4. 2 revolvera
5. jedan pisaći stroj
6. šapirograf za umnožavanje.

Broj zarobljenih pušaka nije nam dostavljen, te vas ne možemo da izvijestimo o broju zarobljenih pušaka.

Uz to su drugovi istoga bataljona zadobili izvjestan broj vojničke opreme kako nisu, niti jedan, ostali bosi i neobučeni. Taj bataljon je i dalje ostao po naređenju gore navedenog štaba u selu Dapcima, na osiguranju, umjesto jednog bataljona XVII Brigade.

Dok je ovaj bataljon sudjelovao u akciji, II Bataljon je bio na osiguranju, u selu Peščenici, na koti 304 i 308. Ostala dva bataljona su bili na sljedećim osiguranjima i to:

III Bataljon u selu Mustafina Klada, gdje je dao jednu četu na osiguranje u selu Kompator. IV Bataljon ovoga odreda davao je osiguranje u selu Rečica, odakle je slao patrole u svim pravcima neprijateljskih uporišta. Ostali smo tamo sve do naređenja koje je stiglo od gore navedenog štaba gdje smo krenuli u selo Ivanska sa dva bataljona, gdje je jedna četa II Bataljona srušila tri mosta u pravcu neprijateljskog uporišta Narta. Porušeni mostovi su na potoku Ivanska R., dužina mosta je 6 metara. Drugi most na Drljiškim Livadama također je širok oko 5 do 6 metara, a treći se je nalazio na polju, isti je služio kao pomoćni most za nailazak velike vode.

Na 3. XII. 1943 krenuo je II Bataljon sa Štabom odreda u Novo Selo, odakle je upućen II Bataljon na sljedeća osiguranja, s tim što je osigurao sa dvije čete selo Velika Bršljanica i sa jednom četom, koja je upućena u Malu Bršljanicu, upućujući patrole u svim pravcima neprijateljskih uporišta, navodno da smo dobili podatke o neprijateljskim jedinicama, koje su imale da se kreću u pravcu sela Podgarića, gdje se nalazi komanda područja.

III Bataljon je ostao u selu Ivanska, radi osiguranja, sa zadatkom da kontroliše kretanje neprijatelja. Naša jedna patrola III Bataljona koja je bila upućena u pravcu neprijateljskog uporišta Narte naišla je na neprijateljsku patrolu, koja je bila upućena da izvidi gdje se nalaze naše jedinice. Naša je patrola otvorila vatru na neprijateljsku patrolu, odakle se neprijateljska patrola pod pritiskom vatre naše patrole morala da povuče u svoje baze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir:
Čolak Ljuban

BR. 25

IZVJEŠTAJ KARLOVAČKOG NOP ODREDA OD 6 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O RUŠENJU MOSTA NA KUPI KOD MAHIČNA[1]

ŠTAB
I KARLOVAČKOG PART. ODREDA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE i P.O.
HRVATSKE
Br. 428
Dne 6. XII. 1943.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

U noći od 2. na 3. XII. izvršio je 3. bataljon I.K.P.O. napad na posadu kod kolnog mosta preko Kupe između Mahična i Gornjeg Pokuplja, sa zadatkom da posadu zarobi i uništi most.[2]

Kratak opis: Prema zadatku 1. četa prebacila se preko rijeke Kupe nizvodno od mosta, a prije ušća Dobre u Kupu i došla na cestu Mahično — most. Jedan vod je postavljen za osiguranje prema tvornici »Titanit« u Mahičnu (gdje se nalazi njemačka posada), a drugi vod je bio za napad na posadu mosta. 2. četa je zauzela položaje sa zapadne strane uz cestu prema mostu. U 1 sat prema zapovjedi počeo je napad i brzim naletom razoružana je neprijateljska posada (domobrani), tako, da nije ni došlo do borbe. Odmah se pristupilo postavljanju eksploziva pod most i kad je fitilj upaljen povuklo se je osiguranje. Eksplozijom je most porušen u sredini tako, da dulje vremena neće biti sposoban za promet.

Ratni plijen: Zarobljeno je 13 domobrana (bilo ih je 19, ali je 6 pobjeglo). Od spreme zaplijenjeno je 16 pušaka talijanskih, 1800 kom. metaka, 5 kom. bombi, 5 kom. noževa, 9 kom. opasača, 10 kom. fišeklija, 11 pari veša, 10 kom. torbica, 14 kom. ranaca, 11 kom. ćebadi i 1 brdski kazan.

Neprijateljski gubitci: Nije ih bilo, jer iznenađeni domobrani nisu davali otpora.

Vlastiti gubitci: Nije ih bilo.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 51—2, k. 424.

[2] O toj borbi vidi dok. br. 80 i 147 ove knjige.

Utrošak municije: Utrošeno nije ništa municije, jer se nije vodila borba.

Kritički osvrt: Akcija na most izvršena je točno prema dobro smišljenom planu. 2 $^1/_2$ km od mosta nalazila se njemačka posada, pa je trebalo napad izvesti bez borbe da Nijemci ne dođu u pomoć što je i potpuno postignuto brzim i drskim naletom, i moglo se je pristupiti rušenju mosta. Rušenje mosta je brzo i dobro izvedeno i most je potpuno uništen. Od 2 babice obje su srušene i konstrukcija mosta pala je u vodu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Furlan[3]

Komandant:
Molek[4]

(M.P.)[5]

BR. 26

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 7 PROSINCA 1943 GOD. ZA IZVRŠENJE NASTUPNOG MARŠA ZA PL. DILJ[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 331/43
Dana 7-XII-1943

ZAPOVIJEST:

(Sekcija: Slatina, D. Miholjac. Brod 1 : 100.000)

U cilju izvršenja postavljenih zadataka[2] naša divizija će preduzeti nastupni marš za Dilj [Pl.]. Radi izvršenja istog

---

[3] Herman
[4] Franjo
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 20/1, k. 881.

[2] Zadatak Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije bio je približiti se i izvršiti napad na Đakovo. Vidi dok. br. 45, 48, 60, 62, 65, 66, 71, 160, 161, 163 i 166.

NAREĐUJEMO:

1.) 8. XII. 1943 godine u 6 sati krenuće nastupnim maršem i to:

a.) **XVIII Brigada:**

Sastav:
3 bataljona
Mitraljeska četa
Vod teških bacača
Bolnička četa i
Četa za vezu
Diverzantska četa
Komora

Kreće iz svojih baza pravcem Lisičine — Voćin — Kometnik — Meljani — Đurišić — [Slat.] Drenovac za Krajnu (jedan bataljon) i za Humljane (dva bataljona).
Štab brigade u Humljanima.

b.) **Brodska brigada:**

Sastav:
4 bataljona
Mitraljeska četa
Vod teš. bacača
Bolnička četa
Četa za vezu
Komora

Kreće iz svojih baza pravcem: Macute — Bokane — Ćeralije — Mikleuš — Čačinci za Orahovicu.
Štab brigade biće u Orahovici.

c.) **Čehoslovačka brigada:**

Sastav:
3 bataljona
Mitralj. četa
Bolnička četa
Četa za vezu
Komora

Kreće iz svojih baza pravcem: Sekulinci — Smude — Rijenci — Ćeralije — za Mikleuš (jedan bataljon) i Čačinci (dva bataljona).
Štab brigade biće u Čačincima.

d.) **Štab divizije:** sa pripadajućim dijelovima biće u Orahovici.

2.) 9. XII. 1943 godine u 6 sati krenuće nastupnim maršem i to:

a.) **XVIII brigada:**

Sastav: kako je gore navedeno. Kreće pravcem Humljani — Krajna — Pištane — Orahovica za Jošavu, Crkvari i Šumeđe.
Štab brigade biće u Šumeđu.

b.) **Brodska brigada:**

Sastav: kao gore.

Kreće pravcem Orahovica — Duzluk — Gradac za Londžicu (Jelovac, Marinović, Bukovac).
Štab brigade biće u Jelovcu.

c.) **Čehoslovačka brigada:**

Sastav: kao gore.

Kreće pravcem Mikleuš — Čačinci — Orahovica — Jošava — Šumeđe za Gazije i G. Motičinu.
Štab brigade u G. Motičini.

d.) **Štab divizije:** sa pripadajućim dijelovima kretaće se sa Brodskom brigadom do Štaba Istočne grupe NOPOJ u Gradcu, gdje će ostati.

3.) 10. XII. 1943 godine u 6 sati krenuće nastupnim maršem i to:

a.) **XVIII brigada:**

Sastav: kao gore. Kreće pravcem Jošava — Crkvari — Šumeđe — Gazije — G. Motičina — Gradac — Londžica za Svibokovac i Vladkovac.

Štab brigade biče u Svibokovcu.

b.) **Brodska brigada:**

Sastav: kao naprijed. Kreće pravcem Londžica — Rozmajerovac — Paučje — Breznica za Levanjsku Varoš. Štab brigade u Levanjskoj Varoši.

c.) **Čehoslovačka brigada:**

Sastav: kao naprijed. Kreće pravcem Gazije — G. Motičina — Gradac — Londžica — Rozmajerovac — Paučje za Slobodnu Vlast.

Štab brigade biće u Slobodnoj Vlasti.

d.) **Štab divizije:** sa pripadajućim dijelovima priključiće se Čehoslovačkoj brigadi i nalaziće se u Slobodnoj Vlasti.

4.) Za sigurnost jedinica na maršu odgovorni su štabovi brigada. Zbog toga pri marševanju isturiti potrebne prethodnice, pobočnice i zaštitnice.

Po dolasku u ciljeve marševanja, svaka brigada se obezbjeđuje za sebe zbog čega će izdati potrebne zapovijesti za kantonovanje, u kojima će predvidjeti i prekopavanje ceste.

5.) Informativni oficiri uputiće svoja izviđačka odjeljenja u pravcu neprijateljskih uporišta sa ciljem da izviđaju neprijatelja i da bi blagovremeno otkrili njegove namjere.

6.) Za slučaj da jedan bataljon prima borbu, drugi ga mora potpomoći ne čekajući za to naređenje, ako situacija kod njega to dozvoljava. Isto tako moraju se brigade pomagati međusobno u slučaju napada, ako to situacija kod njih bude dozvoljavala. Zbog toga potrebno je da održavaju tijesnu vezu.

7.) Dobivenim benzinom napuniti flaše i podijeliti ih tako, da svaka četa ima izvjestan broj tih flaša, koje će upotrijebiti u slučaju nailaska neprijateljskih tenkova.

8.) Čim se stigne u baze, slati izvještaje ovom štabu po kuririma na konjima, a isto tako, u slučaju borbe, neke važne

informacije i sl. Po dolasku u baze dne 10. XII. 1943 štabovi brigada povezaće se telefonom sa ovim štabom.

9.) U slučaju borbi lakše ranjenike slati u najbližu bolnicu, a one kojima je potrebna hitna intervencija kirurške ekipe treba slati u mjesta ovoga štaba, jer će se pri istom nalaziti naprijed navedena ekipa.

10.) Po dolasku u baze, ishrana će se vršiti na kazanima.

11.) Obratiti pažnju da se tačno krene u predviđeni čas i da se povede što manji broj kola radi veće pokretljivosti jedinica (uzeti samo najpotrebniji broj kola za komoru i bose).

12.) Za vrijeme dok se divizija nalazi na maršu važe opšti znaci raspoznavanja. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Za komandanta
načelnik štaba:
major
Franc Kofler

(M.P.)[3]

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 7 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA ČAZMI[1]

Op. 897 43.
7. XII. 43.

Predmet: Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Na sektoru naše zone došlo je do izmjene u pogledu koncentracije neprijateljskih snaga. Oko 20. XI. 43. zapažena je jedna neprijateljska pukovnija u okolini Dugog Sela.[2] Tu pukovniju sačinjavaju oko 25% Nijemci, a ostalo su Holan-

[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 19/7, k. 1472 A.

[2] Radi se o dijelovima Trećeg SS pancer korpusa koji su se povlačili sa Banije — Glina, Sisak i Sunja, preko Moslavine, u pravcu Mađarske. Vidi dok. br. 21 ove knjige.

dezi, Talijani, Bjelorusi (tzv. Čerkezi), Poljaci i Hrvati. Ova jedinica ne pripada trupama generala Vlasova. Do sada ta pukovnija, čija je jačina oko 4.000 vojnika, nije nigdje aktivno učestvovala u borbama. Jedna druga pukovnija,[3] isto takovog sastava, 25. XI. 43. prebacivala se od pravca Kutine preko Posavine za Sisak. U toj pukovniji zapažen je jedan eskadron konjice. Ta bi pukovnija mogla da spada u trupe generala Vlasova, ali pozitivnih podataka o toj jedinici nismo mogli dobiti. Na ostalim sektorima naše zone nema promjena od našeg zadnjeg izvještaja.

Plan akcija: Poslije likvidiranja Koprivnice,[4] naš plan bio je likvidacija Čazme,[5] a potom u zajednici sa VI Korpusom rušenje pruge Zagreb — Beograd prema naređenju Glavnog štaba Hrvatske.[6] Poslije likvidacije Čazme došlo je do promjene plana odlaskom XXVIII Divizije[7] iz naše zone.

Akcije: 22. XI. 43. II Moslavačka brigada napustila je sektor Križevaca i krenula na sektor Čazme radi likvidacije iste. 25. XI. 43. prebačena je XXVIII Divizija sa sektora Koprivnice oko Dubrave, u istome cilju. Zbog slabih podataka koje smo imali za uporište Čazmu i prolaza neprijateljskih snaga akcija na Čazmu nije uslijedila kako je predviđeno, već je morala biti odgođena za jedan dan.

1) Neprijateljsko uporište Čazma nalazi se na jednoj prirodnoj uzvisini i sa sjeverne i zapadne strane mjesta protiče rijeka Česma. Prilazi mjestu sa sviju strana nepovoljni su i brisani. Neprijatelj je koncentrisao svoje snage u zapadnom dijelu mjesta na kosi, koja dominira i koja pretstavlja jaku prirodnu obranu. Pored toga, neprijatelj se utvrdio sa vanjskim pojasom bunkera, koji su bili povezani rovovima. Prepreka od žica nije imao. Unutrašnja obranbena linija sastojala se od čvrstih zgrada, koje se međusobno mogu potpomagati jakom vatrom.

Osiguranje prema Bjelovaru zauzelo je položaje oko sela Staro Štefanje. Ti položaji uglavnom se nalaze u ravnici i ne

---

[3] Dijelovi Prve kozačke konjičke divizije. Vidi dok. br. 21 i 140 ove knjige.

[4] O napadu na Koprivnicu vidi tom V, knj. 21, dok. br. 22, 60, 62, 76, 80, 103, 117, 179, 180, 181, 184, 186, i 187.

[5] O pripremama, napadu i oslobođenju Čazme vidi dok. br. 1, 12, 24, 139, 141, 142, 144 i tom V, knj. 21, dok. br. 88, 140, 163, 165, 209 i 210.

[6] Glavni štab NOV i PO Hrvatske uputio je to naređenje radiodepešom Štabu Druge operativne zone. Vidi dok. br. 133.

[7] Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 29 studenog 1943 god. Dvadeset osma divizija prebačena je iz Moslavine u Turopolje. Vidi dok. br. 1—1, str. 72 i 83, k. 119/I u arhivi Vojnog istoriskog instituta, a o dolasku i dejstvu te divizije u Turopolje vidi dok. br. 16, 87, 124, 182, 195, 196, 197 i 198 ove knjige.

pretstavljaju naročiti prirodni obranbeni položaj. Preduzete su mjere za rušenje ceste i iskopani rovovi, kako bi se položaj što bolje učvrstio. Mogućnost manevra sa tih položaja povoljna je obuhvatom desnog krila i nabacivanjem neprijatelja na rijeku Česmu.

Položaji prema Križu i Ivanić Gradu kod s. Sovari i Dapci povoljni su za obranu, a uz to i pošumljeni. Ispred sebe imaju prirodnu zapreku kanal, koji se razlio, tako da je odbrana sa tih položaja olakšana. Mostovi ispred tih položaja porušeni su. Za izvođenje manevra položaji nisu bili najpovoljniji zbog izliva vode i kanala, koji se nalaze ispred tih položaja.

2) Napad na neprijateljsko uporište Čazmu izvršila je II Maslavačka brigada,[8] pojačana sa jednim bataljonom Moslavačkog P. Odreda.[9] Osiguranje te akcije izvršila je XXVIII Divizija NOVJ i to sa XXI Brigadom prema Bjelovaru,[10] a sa dva bataljona XVII U. Brigade prema Križu i Ivanić Gradu.[11] Ostatak snaga Divizije, tj. dva bataljona bila su u rezervi Štaba zone. Pored toga, Moslavački P. Odred osiguravao je pravac od Popovače,[12] a Zagrebački P. Odred od pravca Križevci.[13]

3) U Čazmi nalazila se I bojna V Gorske pukovnije sa 30 Nijemaca instruktora (oko 500 vojnika) i 220 feldžandara i žandara. Komandant mjesta Čazme bio je njemački hauptman Otto, a zapovjednik I bojne satnik Ivan Lovrak.

4) Podatke o uporištu imali smo samo uglavnom. Vezu sa uporištem pokušali smo uspostaviti, ali nismo uspjeli. Neprijatelj nije znao za našu koncentraciju i namjeru. Zapovijed za napad na Čazmu izdana je 25. XI.43.[14]

5) Zapovijed Štaba II Zone prilaže se.

6) Borba je počela 28. XI. 43 u 3 sata i 25 minuta.

7) Dolazak jedinica na polazni položaj nije bio zapažen od strane neprijatelja. U toku noći II Brigada nije uspjela da prodre kroz vanjski obruč. II Bataljon Brigade uspio je da se probije u sam grad i da odvoji feldžandare od domobrana, ali se u svitanje povukao, bez da je pretrpio ikakve gubitke i na svoju ruku. Do toga je došlo usljed kolebanja rukovodioca.

---

[8] Vidi dok. br. 13.
[9] Vidi dok. br. 25.
[10] Vidi dok. br. 7 i 170.
[11] O borbama ovih snaga vidi dok. br. 87 i 170 ove knjige, te tom V, knj. 21, dok. br. 165 i dok. br. 1—1, str. 88, k. 119/I u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[12] Vidi dok. br. 25.
[13] Vidi dok. br. 86.
[14] O zapovijesti za napad na Čazmu vidi tom V, knj. 21, dok. br. 130.

Glavni napad usmjeren je na zapadni dio Čazme, tj. na ključ uporišta. Taj položaj napadao je I Bataljon II Brigade, i izvršio je prvi juriš u zoru, a drugi juriš u 9 sati u jutro, ali su oba odbijena. Treći juriš preduzet je oko 16 sati uz pripremu topova, teškog minobacača i teških mitraljeza. Proboj je uspio i I Bataljon zauzeo je sve bunkere i rovove i ustvari postao gospodar Čazme. II i III Bataljon potpomagali su I Bataljon u izvršenju juriša. III Bataljon je uspio da pomoću topa likvidira dobro utvrđenu žandarmeriju, koja se nalazila u istočnom dijelu mjesta i tim je doprinio uspjelom jurišu I Bataljona. U toku noći neprijatelj se zadržao oko crkve i u zgradama iz kojih se uporno branio. Usljed niske magle neprijateljske avijacije toga dana nije bilo.

Na zasjedama nije bilo naročite aktivnosti neprijatelja. Jači pritisak bio je od Ivanić Grada i Križa, ali je sa lakoćom odbijen. Od strane Bjelovara neprijatelj je izvršio izviđanje.

Drugog dana borbe II Brigada u ranu zoru uspjela je da izbaci domobrane iz njihovih zgrada i povukli su se u zgradu feldžandarmerije, koja je bila najbolje utvrđena. Neprijatelja je tada uhvatila panika i pod snažnim naletom naših boraca neprijatelj je počeo da bježi u pravcu sjevernog izlaza mjesta Čazme k rijeci Česmi. Tu je dočekan od jedne čete II Bataljona Brigade, a istovremeno borci iz grada jurišali su za otstupajućim neprijateljem, zatvorili oko njega obruč i uništili ga. Rijeka Česma i prilazi bili su pokriveni neprijateljskim lješevima. U 9 sati u jutro Čazma je bila likvidirana.

Toga dana neprijatelj je sa jačim snagama krenuo u pomoć opkoljenoj Čazmi od pravca Bjelovara i Križa i Ivanić Grada. XVII U. Brigada sa jednim bataljonom zadržala je frontalno neprijatelja, dok je sa jednim bataljonom izvršila obuhvatni manevar desnim krilom i oko 15 sati izvršila juriš na neprijatelja.[15] Kod neprijatelja je nastala panika i dao se u divlji bijeg. Zaplijenjen je veliki ratni plijen, a na bojnom polju ostalo je 90 mrtvih. Pored toga oborena su i dva aviona, koja su letjela vrlo nisko. Odmah po likvidaciji Čazme osiguranje je pojačano sa jednim bataljonom, koji se nalazio u rezervi Štaba zone, koji nije uspio da učestvuje u borbi, već je došao u pomoć kod izvlačenja plijena. XXI U. Brigada prema Bjelovaru bila je iznenađena. Neprijatelj se prema njenim položajima kretao u tri kolone i sa srednjom kolonom uspio je neprimijećeno da se provuče između I i IV Bataljona, i na taj način prisilio je Brigadu na povlačenje na prihvatni položaj kod s. Vagovina. Pred mrak Brigada se sredila i izvršila je protivnapad i protjerala neprijatelja u Nartu.[16]

[15] i [17] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 165.
[16] i [18] Vidi dok. br. 7.

Treći dan borbe: XVII U. Brigada ponovno je napadnuta od Križa i Ivanić Grada. Neprijatelju je došlo pojačanje sa 15 kamiona šuc-policije iz Zagreba. Toga dana neprijatelj je nastupao sa dva pravca: od Ivanić Grada preko s. Graberja i od Križa preko s. Šušnjara. Štab XVII U. Brigade riješio je da razdvoji neprijateljske kolone i da ih obuhvatom desnog krila potuče i odbije. U tome je potpuno uspio. Neprijatelj je razdvojen i obuhvaćen sa desnog krila i u panici je pobjegao za Ivanić Grad i Križ, ostavivši na bojnom polju mnogo mrtvaca i ratnog materijala.[17] Među ostalim zapaljeno je svih 15 kamiona. Istoga dana neprijatelj je krenuo i prema položajima XXI Brigade, koja je u toku noći zauzela nove položaje kod s. Vagovine. Došlo je samo do sukoba patrola, a neprijatelj se zadržao u selu Štefanje. U toku noći Štab brigade stvorio je plan da napadne neprijatelja u s. Štefanje. Napad je izvršen u samu zoru, ali zbog slabe koordinacije bataljona neprijatelj je uspio da pobjegne.[18]

8) Akcija je izvršena u potpunosti. Zarobljeno je 11 oficira, i oko 300 podoficira i vojnika, od kojih je ostalo kod nas 2 oficira i 110 domobrana, a 15 ih je pušteno svojim kućama... Zaplijenjeno je 2 brdska topa 75 mm, »škoda« M. 28 sa 150 granata, 4 protukolska topa 37 mm, 220 granata, dva teška minobacača sa 130 mina (1 minobacač bez postolja), 8 lakih minobacača sa 300 mina, 32 puškomitraljeza, 15 teških mitraljeza, 550 pušaka, 15 šmajsera, 2 vojnička automobila, 4 radiostanice (male poljske), 8 kara za topovsku municiju, 35 konja, oko 200.000 puščane i mitraljeske municije i raznog drugog ratnog materijala. Uništeno je: 15 kamiona, 3 automobila, 2 aviona (izviđačka) tipa »Heinkel 126« i 20 konja.

Gubitci neprijatelja su:[19] 8 oficira, među njima jedan major i oko 600 mrtvih vojnika i podoficira. Ranjeno je: 185 neprijateljskih vojnika.

9) Naši gubitci: II Moslavačka brigada — 14 mrtvih i 47 ranjenih i 18 nestalih (koji su pobjegli kućama).

XXI Brigada — 1 komandant bataljona, Bosiočić Jakob, poginuo, 21 mrtav i 63 ranjena.

XVII U. Brigada — 4 mrtva i 17 ranjenih, i Moslavački odred — 1 mrtvog i 5 ranjenih.

10) Utrošak municije: 120.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 148 mina za teški bacač, 53 granate za top. Onesposobljen 1 puškomitraljez.

11) Komandant XVII U. Brigade drug Nikola Demonja[20] predlaže se za odlikovanje za pravilno rukovođenje svojim

[19] O neprijateljskim gubicima na Čazmi vidi dok. br. 173 i 177.
[20] Narodni heroj, poginuo u napadu na Slav. Požegu rujna mjeseca 1944 godine.

jedinicama. Komandant I Bataljona II Moslavačke brigade drug Alojzije Kovačić predlaže se za pohvalu. Komandant XXVIII Divizije potpukovnik drug Vinko Antić predlaže se za pohvalu. Zamjenik komandanta II Moslavačke brigade drug Kučiš Stjepan predlaže se za pohvalu.

XVII U. Brigada sa Štabom brigade predlaže se za pohvalu. Borce i rukovodioce II Moslavačke brigade, a posebno sanitet iste brigade predlaže se za pohvalu.

12) U toku borbe slabo se držao komandir I Čete II Bataljona II Moslavačke brigade ... koji se povukao sa položaja bez naređenja i skrivio povlačenje cijelog bataljona.

13) Kritički osvrt akcije: Akcija je bila pripremljena u detalje. Izvršene su sve tehničke pripreme i politička priprema boraca. Donesene odluke i izdane zapovijedi bile su realne i pravilne. Upravljanje akcijom bilo je objedinjeno i sve jedinice bile su povezane sigurnom vezom sa Štabom zone i divizije, što je omogućilo pravilno rukovođenje akcijom. Štab XVII U. Brigade u svemu je pravilno rukovodio svojim jedinicama. Štab XXI Brigade ima još nedostataka, premda se u mnogome popravila, ali štabovi bataljona u toj brigadi nisu još samostalni, što je uticalo na samu borbu, koju je vodila Brigada. Štab II Moslavačke brigade nije zadovoljio. ... Saradnja artiljerije i teškog minobacača sa ostalim automatskim oruđima bila je dosta dobra, obzirom na neposrednu upotrebu tih oruđa. Taktički i borbeni postupci starješina i trupa bili su u skladu sa razvojem toka borbe.

U ovoj akciji naročito treba istaći manevarsku sposobnost XVII U. Brigade, koja proizlazi ne samo iz samoga Štaba brigade, nego iz samoinicijative štabova bataljona, pa i komanda četa. Uspješni manevri, koje je postigla ova brigada u toku drugog i trećeg dana borbe, daju nam pouku, da jedinice na osiguranju moraju uvijek težiti aktivnom osiguranju, tj. osiguranja moraju biti prožeta ofanzivnim duhom, jer samo tako će izvršiti u potpunosti svoj zadatak osiguranja.

Uništenje neprijatelja, koje je u ovoj akciji uspjelo 100%, bilo je rezultat sigurnog blokiranja neprijatelja, tako da je svaki pokušaj probijanja u drugome pravcu, a ne na rijeku Česmu bio odbijen sa teškim gubitcima za neprijatelja. Ovaj uspjeh možemo pripisati dovoljnoj količini municije koju su imali strijelci i automatska oružja. Iskorišćen je i momenat kad se neprijatelj pokolebao i počeo bježati, na taj način što su jedinice jurnule za neprijateljem i uništile ga. Ovaj uspjeh mora se zahvaliti i prirodnoj prepreci na r. Česmi, preko koje neprijatelj nije mogao da prođe, već se u istoj udavio ili je bio potučen.

Plan budućeg rada: Poslije operacije na Čazmu pristupili smo formiranju nove brigade[21] od snaga: dva bataljona Zagrebačkog P. Odreda, jednog bataljona Moslavačkog P. Odreda i jednog bataljona Bjelovarskog P. Odreda. Brigada će biti formirana u tri bataljona. Formiranju će se pristupiti na dan 10. XII. 43. II Moslavačka brigada, poslije borbe za Čazmu, spala je na svega 600 boraca. U zajednici sa O. K. Čazma pristupilo se mobilizaciji novih boraca, sa kojima će se popuniti prvenstveno Brigada. Tako će se njeno brojno stanje ojačati i popeti na 900—1.000 boraca. Odmah ćemo pristupiti sređivanju novoformirane Brigade, a sa ostalim jedinicama vršiti manje zadatke, uglavnom rušenje pruge i komunikacija koje neprijatelj koristi. Jednovremeno ispitujemo mogućnost likvidiranja manjih neprijateljskih uporišta.

Formiranje Divizije od II i III Brigade naše zone umnogome bi olakšalo rad našega štaba, pa i vojnički jedinice bi se brže učvrstile. Formiranju Divizije bez vašeg odobrenja nećemo pristupiti, pa vas molimo da nam što prije isto odobrite. Za komandanta Divizije predlažemo druga Štroka Izidora, do sada komandanta U. Brigade »Braća Radić«, koji ima preduslove za razvitak i za sigurno rukovođenje Divizijom. Za političkog komesara predlažemo druga Mutak Vladimira ili druga Robić Ivana, obojica sada na dužnosti politikomesara brigada. Drug Mutak iskusniji je kao politkomesar od druga Robića. Najviše nam brige zadaje rješenje načelnika Štaba divizije, pa vas molimo da nam ga vi pošaljete, jer drug Bobić[22] koga smo predložili, ne bi odgovorio na toj dužnosti.

Iz Zagrebačkog odreda uzeli smo 2 bataljona u Brigadu, pošto su tamo uslovi za borbu vrlo teški, naročito sada u zimi, a komandni kadar u tom odredu vrlo je mlad i neiskusan, tako da bi postojala opasnost da Odred bude raspršen. Tako će na terenu Zagrebačkog odreda ostati svega 1 bataljon, koji će biti oformljen kao odred i formiran od 3 čete, koje će djelovati samostalno na svojim sektorima. U taj odred poslat ćemo nekoliko iskusnih vojnih i političkih rukovodilaca radi učvršćivanja jedinica.

Moslavački P. Odred pred kratko vrijeme formirao je III i IV Bataljon, a njegovo brojno stanje prešlo je 600 boraca, tako da taj odred neće ni osjetiti oduzimanje jednog bataljona. Isto je tako slučaj sa Bjelovarskim P. Odredom, koji će i dalje ostati sa tri bataljona.

---

[21] O formiranju Brigade i Divizije, te postavljenju rukovodilaca, vidi dok. br. 41 ove knjige.

[22] Milan, poginuo nesrećnim slučajem 1945 god. kao komandant Osječke NO brigade.

Ostavljajući i dalje jake odrede, imat ćemo mogućnost da za kratko vrijeme pristupimo formiranju još jedne brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: Komandant pukovnik:

BR. 28

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 8 PROSINCA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA ZA DEJSTVO DRUGE NO UDARNE BRIGADE OSME DIVIZIJE I KORDUNAŠKOG NOP ODREDA[1]

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Jugoslavije[2]
Br. .....
Dne 8. XII. 1943
9^{15} sati

NAČELNIKU IV KORPUSA[3]

Jučer su dijelovi II brigade VIII divizije jurišem pretjerali Nijemce preko Mrežnice i likvidirali njihov mostobran.[4] Zarobljeno: dva šarca, 1 radiostanica i ostale spreme. Most na Mrežnici je popravljen. Točnije podatke o ovoj borbi možeš dobiti od II brigade, koja se prebacila prema Plaškom.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 41—11, k. 424 D.

[2] Na originalnim dokumentima je štambilj: Štab Prvog korpusa NOV Hrvatske i mašinom dopisano — Jugoslavije.

[3] Nikola Grubor, generalmajor JNA

[4] Iz sastava 371 njemačke pješad. divizije, za ofanzivna dejstva zvana »Panter« na Kordun i Baniju, formirane su dvije borbene grupe. Na pravcu Oštarije — Primišlje — Slunj — Kladuša dejstvovala je Južna grupa, sastava: 671 i dijelovi 670 grenadirskog puka, a na pravcu Karlovac — Vojnić — Vrgin Most — Topusko Sjeverna grupa, sastava: ojačani 669 grenadirski puk. Zadaci grupa vide se iz dok. br. 140 i 143, a uloga 670 grenadir. puka iz dok. br. 151. Podaci iz njemačke arhive, mikrofilm Minhen 5, br. 588—598 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta. Šestog prosinca 1943 god. snage 371 inžinjeriskog bataljona opravile su most na r. Mrežnici kod Tržića, a 7 prosinca produžen je pokret i dejstvo 671 puka ka Slunju, te oko 12.30 časova dolazi do susretne borbe između Druge NO udarne brigade i snaga 671 puka, koje brigada potiskuje i prisiljava na povlačenje na lijevu obalu r. Mrežnice. O toj borbi vidi dok. br. 56.

U Vojniću je noćas zanoćilo oko 2000 Nijemaca sa 10—20 tenkova, isto toliko kamiona, bornih kola i ostale motorizacije.[5] U toku jučerašnjeg dana i noćas nisu se dalje kretale. Druga neprijateljska kolona, koja je nadirala od Karlovca preko Vukmanića, došla je do Utinje i Skakavca.[6] Nemamo izvještaja od VIII divizije da li su sa njima stupili u borbu, niti znamo jačinu ovih neprijateljskih snaga. VIII diviziji izdato je naređenje[7] da djeluje bočno na neprijatelja sa sjeverne strane.

Plaščanski odred javio nam je o neprijateljskoj koncentraciji[8] kod Ogulina, Oštarija i Skradnika, te njihovim ofanzivnim namjerama prema Plaškom, Modrušu i Drežnici.[9]

II brigadi smo naredili da se stavi pod komandu GŠH, pošto mi sa njima ne možemo imati veze.[10]

Daljnje namjere neprijatelja, njegovu jačinu, sastav i naziv jedinica još ne znamo. O svemu ovome obavijesti GŠH, dogovori se sa njima o upotrebi II brigade, izdaj direktive Plaščanskom odredu, a zatim odmah dođi u ovaj štab. Naredi II brigadi da nam zaplijenjenu radiostanicu sa svim priborom odmah pošalje ovamo. Prikupu podatke o neprijatelju na tom sektoru.

Kod II brigade, koja je vodila borbu sa Nijemcima kod Mrežnice, nastoj doznati iz nađenih dokumenata naziv neprijateljske jedinice i ostalo i obavijesti o tom GŠH.

Pri povratku ovamo navrati kod Kordunaškog bataljona,[11] koji se nalazi kod Mrežnice, izdaj mu uputstva za djelovanje i on treba da brani prelaz preko Mrežnice i naredi centrali u Ćaćićima da se brine da sa nama uvijek bude telefonska veza. Bataljon Kordunaškog odreda neka se utvrdi na obali Mrežnice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant. pukovnik

---

[5] U Vojnić je 7 prosinca 1943 god. ušao ojačani 669 grenadirski puk.

[6] Odnosi se na dijelove I sektora — Karlovac, tj. snage Pete i Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 24/2, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] Vidi dok. br. 1—10, reg. br. 744, k. 425 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Odnosi se na koncentraciju snaga 671 i dijelova 670 grenadirskog puka.

[9] Ofanzivne namjere nisu prema ovim mjestima, već prema Slunju, vidi dok. br. 140 i 143.

[10] Uslijed prodora Nijemaca za Vojnić i koncentracije u Oštarijama bila je otežana veza Druge brigade sa Štabom divizije, radi čega je stavljena pod komandu Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 1—10, reg. br. 758, k. 425 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[11] Prvi bataljon Kordunaškog NOP odreda. O dejstvu ovog bataljona vidi dok. br. 56 i 123.

BR. 29

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 8 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O PRODORU NEPRIJATELJA U VOJNIĆ, SJENIČAK I O KONCENTRACIJI NEPRIJATELJA U PETRINJI, SUNJI I DVORU[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Broj: Sl. 1943.
8. XII. 1943 g.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Neprijatelj koji je od 7 ov. mj. prodro u Vojnić[2] još uvijek se tamo nalazi. Do ovoga momenta neprijatelj nije kretao u pravcu Vrgin Mosta. Da li se kretao u kom drugom pravcu do sada nam nije poznato. Neprijatelj je oko Vojnića posio dominantne kote i na istima kopa rovove. Jačinu neprijatelja u Vojniću nismo mogli još provjeriti.

Jedna neprijateljska kolona u čijem se sastavu uglavnom nalaze Nijemci prodrla je isto tako 7 ov.mj. u s. Sjeničak.[3] Ista banda pljačka po selima i pali po neku kuću. Prije kratkog vremena čula se jača paljba[4] na tome pravcu, ali još nemamo od naše III Brigade detaljnijeg izvještaja o istoj paljbi.

U [Banskom] Kovačevcu i Kablaru nalazi se jedna ustaška bojna[5] koja isto tako pljačka.

7 ov.mj. ujutro nadirala je jedna kolona nepoznate jačine od Velike Gorice u pravcu Kravarskog. Ista kolona vodila je borbu[6] sa dvije brigade XXVIII Divizije i iste je odbacila. Iste brigade tražile su od nas da im osiguramo pravac od Siska i Karlovca, što mi nismo mogli učiniti s obzirom na situaciju na našem sektoru.

U toku 7 ov.mj. u Glinu je stiglo pojačanje sa tenkovima,[7] tako da se sada u Glini nalazi oko 3.000 vojnika sa prilično

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11/3, k. 826 A.

[2] i [3] Vidi dok. br. 28.

[4] O toj borbi vidi dok. br. 90 i 123 ove knjige i dok. br. 24/2, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Odnosi se na Prvu sat Pete i stožernu sat Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 24/2, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Vidi dok. br. 32, 74 i 152.

[7] i [8] Odnosi se na Prvu kozačku konjičku diviziju, dijelove 373 legionarske »Tigar« divizije i dijelove Jedanaeste i Dvanaeste pukov-

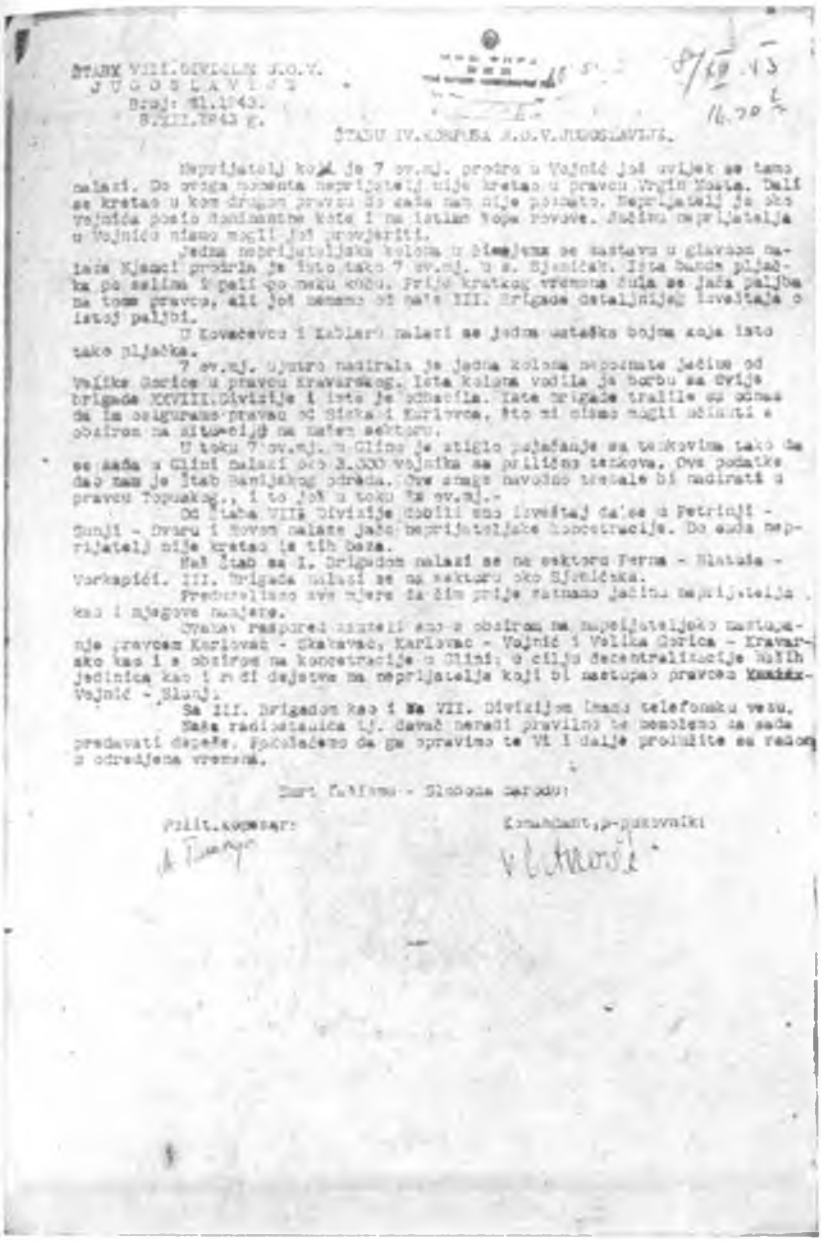

ŠTAB VIII. DIVIZIJE J.O.V.
J U G O S L A V I J E
Broj: 81.1943.
8.XII.1943 g.

8/XII.43
16.20

ŠTABU IV. KORPUSA J.O.V. JUGOSLAVIJE.

Neprijatelj koji je 7 ov.mj. prodro u Vojnić još uvijek se tamo nalazi. Do ovoga momenta neprijatelj nije kretao u pravcu Vrgin Mosta. Dali se kretao u kom drugom pravcu do sada nam nije poznato. Neprijatelj je oko Vojnića posio dominantne kote i na istim kopa rovove. Jačinu neprijatelja u Vojniću nismo mogli još provjeriti.

Jedna neprijateljska kolona u Bisnjemu se zastavu u glavnom nalaze Njemci prodrla je isto tako 7 ov.mj. u s. Sjenićak. Ista bande pljačka po selima i pali po neku kuću. Prije kratkog vremena čula se jaka paljba na tome pravcu, ali još nemamo od naše III. Brigade detaljnijeg izvještaja o istoj paljbi.

U Kovačevcu i Kablaru nalazi se jedna ustaška bojna koja isto tako pljačka.

7 ov.mj. ujutro nadirala je jedna kolona nepoznate jačine od Velike Gorice u pravcu Kravarskog. Ista kolona vodila je borbu sa dvije brigade XXVIII. Divizije i iste je odbacila. Iste brigade tražile su odnas da im osiguramo pravac od Siska i Karlovca, što mi nismo mogli učiniti s obzirom na situaciju na našem sektoru.

U toku 7 ov.mj. u Glinu je stiglo pojačanje sa tenkovima tako da se sada u Glini nalazi oko 3.000 vojnika sa prilično tenkova. Ove podatke dao nam je Štab Banijskog odreda. Ove snage navodno trebale bi nadirati u pravcu Topuskog., i to još u toku 8 ov.mj.-

Od Štaba VIII. Divizije dobili smo izvještaj da se u Petrinji - Sunji - Dvoru i Novom nalaze jače neprijateljske koncetracije. Do sada neprijatelj nije kretao iz tih baza.

Naš Štab sa I. Brigadom nalazi se na sektoru Perna - Blatuša - Vorkapići. III. Brigada nalazi se na sektoru oko Sjenićaka.

Preduzeliamo sve mjere da čim prije zaznamo jačinu neprijatelja kao i njegove namjere.

Ovakav raspored zauzeli smo s obzirom na neprijateljsko nastupanje pravcem Karlovac - Skakavac, Karlovac - Vojnić i Velika Gorica - Kravarsko kao i s obzirom na koncetracije u Glini; u cilju decentralizacije naših jedinica kao i radi dejstva na neprijatelja koji bi nastupao pravcem ~~Kaskx~~ Vojnić - Slunj.

Sa III. Brigadom kao i sa VII. Divizijom imamo telefonsku vezu.

Naša radiostanica tj. davač neradi pravilno te nemožemo za sada predavati depeše. Pokušaćemo da ga opravimo te Vi i dalje produžite sa radom u odredjena vremena.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu:

Polit.komesar: [signature]

Komandant, p-pukovnik: [signature]

Fotokopija dokumenta br. 29

tenkova. Ove podatke dao nam je Štab Banijskog odreda. Ove snage navodno trebale bi nadirati u pravcu Topuskog, i to još u toku 8 ov.mj.

Od Štaba VII Divizije dobili smo izvještaj da se u Petrinji — Sunji — Dvoru i [Bos.] Novom nalaze jače neprijateljske koncentracije.[8] Do sada neprijatelj nije kretao iz tih baza.

Naš štab sa I Brigadom nalazi se na sektoru Perna — Blatuša — Vorkapići. III Brigada nalazi se na sektoru oko Sjeničaka.

Preduzeli smo sve mjere da čim prije saznamo jačinu neprijatelja, kao i njegove namjere.

Ovakav raspored zauzeli smo s obzirom na neprijateljsko nastupanje pravcem Karlovac — Skakavac, Karlovac — Vojnić i Velika Gorica — Kravarsko, kao i s obzirom na koncentracije u Glini, u cilju decentralizacije naših jedinica, kao i radi dejstva na neprijatelja koji bi nastupao pravcem Vojnić — Slunj.

Sa III Brigadom, kao i sa VII Divizijom, imamo telefonsku vezu.

Naša radiostanica, tj. davač ne radi pravilno te ne možemo za sada predavati depeše. Pokušaćemo da ga opravimo, te vi i dalje produžite sa radom u određena vremena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[9] Šumonja

Komandant, p-pukovnik:
V.[10] Ćetković

(M.P.)[11]

---

nije. Vidi dok. br. 140, 141, 143 i 150 ove knjige i dok. br. 25/12—1, 10/12—1, k. 112 b; dok br. 24/2, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[9] Miloš

[10] Vlado

[11] Okrugli pečat: Štab VIII divizije IV korpusa NOV i PO Jugoslavije.

BR. 30

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 8 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCIMA: SINJ — VAGANJ — LIVNO I VRLIKA — S. KOLJANE — DINARA[1]

ŠTAB
XX DALMATINSKE N.O. DIVIZIJE
8/12-43.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

Jedinice ove divizije koje su se nalazile na sektoru Cetinske doline zatvarale su pravac Sinj — Vaganj — Livno i pravac Vrlika — Koljane — Vještića Gora — Dinara.

Dana 5 ovog mjeseca uslijedila je ofanziva[2] od njemačkih, ustaških i četničkih snaga iz Sinja u pravcu Vagnja i od Vrlike preko Koljana.

Ove ofanzivne operacije na ovim pravcima bile su koordinirane sa operacijama[3] koje je neprijatelj poduzeo iz Imotskog i Studenaca u pravcu Aržana i iz Knina ka Bos. Grahovu i Livnu.

U toku prvog dana borbe[4] neprijatelj je u početku sa nadmoćnijim snagama i premoći u teškom oružju uspio da zauzme izvjesne pretstražne položaje naših jedinica, na kojima su se vodile preko cijelog dana krvave borbe. U toku noći izvršen je protivnapad sa svim jedinicama ove divizije koje se nalaze na tom sektoru i tom prilikom uspjelo se je nabaciti neprijatelja na polazne položaje.

Sljedećeg dana, 6. ovog mjeseca, neprijatelju su stigla pojačanja iz Splita i Drniša u jačini do dva bataljona sa nekoliko tenkova. Ta pojačanja dolazila su u dva maha. Sa tako ojačanim snagama neprijatelj je toga dana krenuo ponovo u napad prema našim položajima. U toku borbe koja se je vodila cijelog dana neprijatelj je uspio da potisne naše dijelove sa pretstražnih položaja.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14—1, k. 1029.

[2] i [3] Radi se o ofanzivnim dejstvima nazvanim »Ziethen« — vidi dok. br. 18, indeks 2.

[4] O ovim borbama vidi dok. br. 50, 84, 134, 149, 152 i 156 ove knjige i izvještaj Štaba 15 armiskog brdskog korpusa od 6 prosinca 1943 god. — Mikrofilm »Minhen« 5, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

U samu noć 6. o.mj. saznali smo da je neprijatelj iz Grahova prodro za Livno.[5] Međutim, od 15 sati toga dana nismo imali nikakvu vezu sa Korpusom pa nismo bili ni obaviješteni uopće o ovom prodoru iz pravca Grahova. Za ovaj prodor saznali smo od sprovodnika ranjenika koji su se kretali preko Ličtana ka Priluci i Glamoču, a morali su se vratiti kada su saznali i vidjeli neprijateljsku kolonu koja je išla za Livno.

Kada smo saznali za neprijateljski prodor u Livno naredili smo hitno izvlačenje svih jedinica koje su se nalazile istočno od komunikacije Sinj — Vaganj. Pošto su se ove jedinice nalazile na prilično širokom prostoru, to se ovo prebacivanje vremenski nije moglo izvesti u toku noći nego se prebacivalo i sutradan 7/12. Radi ovoga izvjesne snage morale su primiti borbu i u toku ovog dana, koja se je borba vodila do noći sa nadmoćnijim snagama neprijatelja. U toku ovog dana uspjeli smo prebaciti sve dijelove osim nekih patrola koje su bile na terenu. Poslije napuštanja ovih položaja neprijatelj je uspio da se spoji sa snagama koje su bile ušle u Livno.

U toku ovih borbi neprijatelj je imao prema svim podacima preko 200 izbačenih iz stroja, od kojih su većina mrtvi. Naše dvije brigade u ovim borbama imale su 22 mrtva, 38 ranjenih. Od ovih su 16 težih ranjenika. Dinarski odred imao je 12 mrtvih i 5 ranjenih.

Prema naređenju Štaba korpusa mi smo ove položaje držali pod svaku cijenu, radi čega su i proizašli ovoliki gubici. Ljudstvo se je u borbama sa nadmoćnijim neprijateljem držalo veoma dobro.

Danas, 8. ovog mj., izvršila je prebacivanje IX Brigada preko Cetine i sada momentalno se nalazi u Biteliću. Sada imamo na okupu sve tri brigade i nalaze se na prostoru Bitelić — Vrdovo — Vještića Gora — Bračev Dolac. Naša je orijentacija prema Sajkovićima gdje smo preduzeli sve mjere za ispitivanje mogućnosti prebacivanja tim pravcem kako bi smo došli u dodir sa vama. Ovo izviđanje u pravcu Sajkovića vršimo iz razloga što je neprijatelj tim pravcem prolazio i tu su se vodile neke borbe, pa postoje mogućnosti da je ostavio neka osiguranja. Mi ćemo nastojati da se prebacimo u sastav Korpusa, gdje ćemo dobiti zadatke obzirom na tamošnju situaciju.

Ljudstvo u većem broju (oko 40%) ostalo je bez obuće ili sa sasvim slabom obućom i odjećom, tako da nam i sada usput izostaje veći dio ljudi jer ne može da savlada marš ovim terenom i po velikoj hladnoći. Iz ovih razloga pojavljuju se i oboljenja. Radi ovoga i ukoliko situacija dozvoljava javite nam

[5] Vidi dok. br. 54, 57, 89, 134 i 135 ove knjige.

hitno da li možemo uputiti bar jednu brigadu na trogirski sektor sa vašim ovlašćenjem koja će dobiti sa otoka odjeću i obuću, dok bismo sa ostale dvije brigade produžili pokret za vama.

Imamo ispravnu radio-stanicu i u određeno vrijeme stalno pokušavamo da uhvatimo vezu sa vama. Međutim, ili vaš radio-telegrafista neće da sluša pozive naše stanice, ili ne znamo koji je razlog tome. Ako ima neka nova šifra i novi pozivni znak i vrijeme, javite nam hitno da bi mogli uspostaviti redovnu vezu.

Na sektoru Dalmacije ostali su vrlo mali garnizoni, jer su se sve jače snage angažovale u ovoj ofanzivi prema slobodnoj teritoriji. Prema obavještenjima ima gradova koji imaju neznatnu posadu, kao Trogir, Split, pa i Sinj, zato ima povoljnih mogućnosti za akcije na ove garnizone.

Javite nam hitno situaciju i stanje na tamošnjim sektorima, naše zadatke koje bi trebali poduzeti obzirom na ovu situaciju. U međuvremenu mi ćemo se orijentisati i pokrenuti preko Sajkovića za vama, i, ukoliko ne bi smo uspjeli da se probijemo ispred neprijatelja, dejstvovaćemo u leđa neprijatelju.

Na jedan sat prije nego je neprijatelj ušao u Livno uputili smo jedan kamion sa težim ranjenicima za bolnicu Glamoč. Izvijestite nas da li je taj kamion uspio proći i što je bilo sa njim. Ovo upućivanje ranjenika smo izvršili ne sumnjajući uopšte da bi moglo doći do prodora neprijatelja iz pravca Grahova, jer smo bili tako obaviješteni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:	Načelnik-major:	Komandant
Živko R. Živković	**Čelik**[6]	p-pukovnik: **Vel.**[7] **M. Knežević**

[6] Ahmet Fetehagić. Vidi dok. br. 3.
[7] Velimir

BR. 31

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 8 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA KOMUNIKACIJI GOSPIĆ — GRAČAC I O NAPADU NA MEDAK[1]

OPERATIVNI ŠTAB
ZA LIKU
8. XII. 1943 g.
Broj: 30/43.

Operativni izvještaj
o izvedenim akcijama
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. i P.O.H.

(Sekcija Gospić, Novi Grad 1 : 100.000)

Podatci o neprijatelju: 30. XI. 1943 g. u 21 sat neprijatelj u jačini od 1500—2.000 Nijemaca[2] stigao je iz Gospića za Medak. Prema primljenim podatcima isti je imao kretati u toku 30. XI.—1. XII. prema Gračacu.

Neprijatelj za svoje osiguranje, na liniji Gračac — Medak, duž ceste postavio je osiguranja[3] (ustaše i četnike), i to na padini kote: 630 i 688 na južnoj strani ceste, kao i ostalim dijelovima ceste prema Gračacu.

Zadatak: Po inicijativi II brigade XIII divizije Treći bataljon iste brigade dobio je zadatak da zaposjedne položaj od kote 685 do bezimene kote iznad sela,[4] južno od ove kote, da sačeka neprijatelja i da ga potuče.

Raspored snaga: Dvije pješadiske čete ojačane sa jednim mitraljeskim odjeljenjem posjele su položaj od 685 (bezimene kote) iznad

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 47—2, k. 424.

[2] To su bili dijelovi 114 njemačke divizije, tj. 661 doknadna bojna, vidi dok. br. 22/2—4, k. 53 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] Osiguranje vršili dijelovi Trideset prve i Trideset druge ustaške bojne.

[4] U originalu izostavljen naziv sela, radi se o predjelu zvanom Kozarišće.

sela i jugoistočno od navedene kote. Sam raspored snaga i zaposijedanje navedenog položaja izvršeno je u određenom roku.

Tok borbe:[5] U 7.30 sati naišao je jedan neprijateljski bataljon u koloni po jedan sa otstojanjem na 10 metara uz pratnju tenkova. Na ovu kolonu otvorena je vatra iz svih oruđa i neprijatelj se razvio u streljački stroj i pod zaštitom sopstvene vatre povukao se istočno od kote 688 do kote 622 i zatim produžio pokret cestom za Gračac. Za cijelo to vrijeme isti je tučen našom vatrom. Borba je trajala sve do 13 sati. Istovremeno jedan vod ovoga bataljona ojačan sa jednim teškim mitraljezom vodio je borbu sa neprijateljskim osiguranjem — ustašama kod kote 630 i 688, koji su čitavo vrijeme zadržavani na istom položaju.

Ishod borbe: Neprijatelj je po izvršenom povlačenju produžio pokret prema Gračacu, a ovaj bataljon povukao se na svoje prvobitne položaje.

Gubitci neprijatelja: 35—40 mrtvih i ranjenih za koje je ustanovljeno da su izvučeni uz zaštitu vatre tenkova.

Naši gubitci: 1 mrtav i 4 lakše ranjena i tri sa promrzlim nogama za vrijeme borbe.

Kritički osvrt: Oštećen je jedan puškomitraljez od minobacača.

Plan akcije bio je pravilno predviđen i regulisan. Držanje boraca bilo je dobro. Snalažljivost starješina bila je takođe dobra. Uspjeh potpun nije postignut uslijed zastoja automatskih oruđa koji u prvo vrijeme nisu pravilno dejstvovali, a razlog je uslijed nestašice ulja.

Na položaju pokazala se je neizdržljivost boraca koji uslijed zime i slabe odjevenosti svi nisu mogli izdržati, što se vidi po tome što su trojici drugova smrzle noge.

---

[5] O toj borbi vidi dok. br. 5 i 22.

Podatci o neprijatelju: Neprijatelj jačine dvije satnije ustaša i četnika nalazi se na liniji Ribnik — Raduč radi osiguranja saobraćaja Nijemcima Gospić — Gračac. Te dvije satnije raspoređene su po kotama sa obje strane ceste u Metku i zaseoku Papuča i to u grupama od po jedan vod sa automatskim oruđima i to: na Velaguši (k. 611), Ljeskovčevoj glavici (k. 634), na Blitvinoj glavici (bezimena kota između k. 634 i k. 697), kod Medačke crkve, te na brdima Bogunica, Šušnjarica i Laluša. U mjestu Metku (Dvorina) nalazila se je jedna satnija ustaša i četnika koji po danu izlaze na okolne kote. U Ribniku se nalazi 40 žandara i 30 milicionera, a u Bilaju se nalazi jedna lovačka bojna iz čijeg sastava jedna satnija svakodnevno pojačava snage za osiguranje ceste Gospić — Medak. U Gospiću i okolici nalazi[6] se pet ustaških bojni i tri njemačke čete. U Gračacu 150 Nijemaca i 50 četnika.

Priprema: Dva bataljona II brigade XIII divizije, ojačana sa jednim bacačem i jednim protukolskim topom, prikupila su se na liniji Počitelj — Brezik; jedan bataljon II brigade i jedan bataljon IV brigade sa baterijom brdskih topova, jednim bacačem i jednim protukolskim topom prikupili su se u Vrepcu 3. XII. 43 g. gdje su izvršene i ostale pripreme za akciju. Izviđanje nije izvršeno zbog nepogodnosti zemljišta.

Zadatak: Napasti neprijatelja u Metku[7] i istoga likvidirati, porušiti most u Metku i tako spriječiti prolaz neprijateljske vojske iz Gospića za Gračac i sjevernu Dalmaciju, gdje neprijatelj vrši pritisak na tamošnje naše snage.

Raspored snaga: Vidi se iz priložene zapovijesti.[8]

---

[6] O neprijateljskim snagama u Gospiću vidu dok. br. 10.

[7] O tom napadu vidi dok. br. 22 i 147 ove knjige.

[8] Vidi dok. br. 10 ove knjige.

Tok borbe: Akcija je počela u 5,15 sati. Podilaženje polaznom položaju za napad izvršeno je na vrijeme osim IV bataljona II brigade, koga je spriječilo močvarno zemljište i voda, a i sam štab nije preduzeo blagovremeno potrebne mjere za ovo. Također ni brdska baterija nije na vrijeme postavila se na položaj, zbog čega nije ni dejstvovala. III bataljon IV brigade uz slabiji otpor neprijateljske vatre uspio je zauzeti most i prodrijeti u samo mjesto Medak, gdje ga je dočekao jači neprijateljski otpor. II bataljon II brigade po dolasku na polazni položaj za napad bio je otkriven od strane neprijatelja i tučen neprijateljskom vatrom, koji se kretao i krstario cestom Ribnik — Medak, uslijed toga jedna četa povukla se je nazad, a ostale čete uspjele su postaviti mine na cestu i tu se zadržale vodeći borbu sa neprijateljem sve do 6,30 sati. Tada je dobio štab bataljona direktnu usmenu zapovijest da zauzme svoje položaje, što su i pokušali ali je već bilo kasno. Neprijatelj sa tri tenka pošavši iz grada zaobišao je desno krilo Trećeg bataljona koji je bio u samome gradu, a sa lijevoga boka napadnut je sa jednim neprijateljskim vodom, koji je bio zaustavljen bočnim osiguranjem. Dva bataljona II brigade koji su imali u zadatku da napadnu neprijatelja zapadno od Metka nisu na vrijeme pristigli, ne mogavši prijeći rijeku Liku, zbog porušenog mosta nisu ni stupili u dejstvo. Nedolaskom na vrijeme bataljona koji su imali u zadatku napasti neprijatelja zapadno od samog mjesta i slabe aktivnosti II bataljona II brigade, koji nije održao određeni položaj, već se je povukao, neprijatelj je skoncentrisao najveći dio vatre na bataljon koji je upao u samo mjesto, a također djelovao tenkovima na samome mostu i desnom boku. Bataljon se povukao na polazni položaj kada su se i ostali bataljoni povukli po naređenju Operativnoga štaba. Sam teren također je

mnogo uticao na izvođenje ove akcije, pošto je isti ravan i brisan, a okolno zemljište močvarno i ispresijecano sa potocima i jarugama.

Ishod borbe: Akcija nije završena sa uspjehom. III bataljon IV brigade izvršio je svoj zadatak, dočim II bataljon II brigade nije izvršio svoj zadatak, zbog toga što se štab bataljona nije znao snaći i nije bio energičan. Brdska baterija nije se na vrijeme postavila za dejstvo. Također dva bataljona koji su imali u zadatku napasti neprijatelja sa zapadne i jugozapadne strane nisu izvršili svoj zadatak zbog nedolaska na vrijeme na polazne položaje i nepreduzimljivosti samih štabova bataljona. Borba je trajala 1,30 h, ista se vodila i u samome povlačenju sve do 8,30 sati.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i ranjenih vojnika.

Naši gubitci kod III bataljona IV brigade: 7 lakše ranjenih drugova, kod III bataljona II brigade 1 mrtav drug (komandir mitraljeske čete) za koga su dostavljeni podatci u listi gubitaka preko Štaba XIII divizije i dva druga lakše ranjena.

Zaplijenjen je jedan neprijateljski šmajser, koji je pao u vodu pri povlačenju jedinica. Izgubljen je jedan puškomitraljez, koga nije mogao iznijeti ranjeni borac koji je sa istim rukovao. Ostalih izgubljenih i pokvarenih oruđa nije bilo.

Municije utrošeno: 18 mina za teški bacač, 20 mina za mali bacač i 4.012 metaka za puške i mitraljeze, te se je u istom broju pokazao manjak pošto isto nije zaplijenjeno.

Napomena: Snalaženje komandnog kadra i boraca bilo je dosta slabo, zbog nepoznavanja terena, močvarnog zemljišta i ružnog vremena. IV bataljon II brigade nije blagovremeno preduzeo potrebne mjere da se most na rijeci Liki opravi, niti je prije pokreta proučio pravac kojim bi najbrže došao na određeno

mjesto. Također nije se dovoljno upoznao sa zadatkom, kao niti je sa ovim upoznao u detalje ostali komandni kadar u ovom bataljonu. II bataljon II brigade u prvo vrijeme nije se snašao, niti je dovoljno bio energičan. Zbog ovoga saglasnost u radu, kao i povezanost jedinica bila je vrlo slaba.

Listu gubitaka ne prilažemo, pošto su istu priložili štabovi brigada uz operativni izvještaj Štabu divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
sl. od.

Komandant, major:
Pet.[9] Kleut

BR. 32

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET PRVE NO UDARNE BRIGADE OD 8 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA KOD VELIKE BUNE I PODVORNICE[1]

ŠTAB
XXI UDARNE BRIGADE
N.O.V. JUGOSLAVIJE
O. broj: Službeno.
Dne 8. XII. 1943. u 4 sata.

Predmet: Izvještaj o borbi
kod Velike Bune i Podvornice
Dne 7. XII. 1943.

ŠTABU XXVIII DIVIZIJE N.O.V.J.

Između 6 i 7 noću, kada su naše jedinice nastavile drugu etapu[2] po naređenju toga štaba o rasporedu i smještaju jedi-

[9] Petar

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—2, k. 1137.

[2] Radi se o drugoj etapi na prebacivanju Dvadeset osme divizije iz Moslavine u Turopolje. Vidi dok. br. 15 ove knjige.

nica, naređeno je da se jedinice ove brigade smjeste u selo Mala i Velika Buna, Podvornica i Ključić Brdo.

. . .[3]

Između 9 i 10 sati banda[4] je upala u Malu Bunu i krenula za Veliku Bunu, skroz došla u selo, a da mi nismo opazili, jedino su seljaci vikali »banda je u Maloj Buni«. Štabovi bataljona nisu na to ništa polagali, znajući da je tamo XVII Udarna brigada, sve dotle dok nije banda došla u selo Velika Buna i počela pucati na naše snage. Izvještaj o toku borbe slijedi:

1. — Između 9 i 10 sati banda je upala (ustaše i švabe) u selo Mala i Velika Buna, a jedna kolona bande kretala je od Novog Sela — Buševca, Ogulinca u pravcu Podvornice. Banda je vjerojatno doznala da su naše snage u Podvornici i nije nadirala, nego banda koja je dopala u Veliku Bunu, gdje su bila naša dva bataljona, primila borbu sa bataljonima, dok je jedna neprijateljska kolona dalje prodirala cestom. Jedinice koje su u Velikoj Buni iznenađene, povukle su se u šumu iznad sela Velika Buna, uzele položaj i primile borbu sa neprijateljem. I Bataljon, koji se nalazio u Ključić Brdu, vidjevši da su iznenađeni III i IV Bataljon, povukao se više sela i zauzeo položaje u visini ostalih bataljona. Po zauzimanju novih položaja banda je žestoko nadirala (ustaše i švabe), ostalo je duže vremena dok smo mi sredili jedinice. Kad su jedinice sređene, II Bataljon, koji se nalazio u Podvornici, spustio se skroz sa dvije čete šumom kraj zaselka Grđani, udario bandu s leđa i boka i prisilio bandu na povlačenje. U tom manevru II Bataljon potukao je preko 20 ustaša i švaba, dok je našao oko 10—15 ranjenih bandita koje nije banda uspjela izvući. Iste je likvidirala u toku borbe. Dok je II Bataljon udario bandu s leđa i bokova, III i IV Bataljon koji su bili više sela Velika Buna na položaju počeli su sa žestokim napadom sa čela. U toj borbi imali smo oko 3 mrtva i 5 ranjenih. Bandu smo otjerali u pravcu Velike Gorice.

U 15 sati i 30 minuta, kad smo bandu otjerali, povukli smo jedinice u sela: jednu četu u Malu Bunu, dva bataljona u Veliku Bunu, jedan bataljon u Ključić Brdo, a jedan bataljon u Podvornicu. Kad smo se vraćali sa položaja iz Velike Bune u selo Podvornica, gdje se nalazio Štab brigade, tek što su jedinice stigle u selo oko 16.30 sati, počele primati večeru, bila je velika magla i mrak se počeo spuštati. Najednom nas izvještavaju »evo čuje se kod sela neko fićukanje i švapski

[3] Izostavljeni dio izvještaja odnosi se na dislokaciju i nije u neposrednoj vezi sa borbama ove brigade.

[4] Naše snage vodile su borbu sa jedinicama PTZ i jednom njemačkom četom. Vidi dok. br. 152 ove knjige.

govor«. Odmah smo skočili na položaje. Banda[5] je već upadala duž cijelog sela u selo. Bataljon II, koji se vratio sa borbe, sa nepotpune dvije čete bio na kazanu, zauzeo položaje i odmah primio borbu, jer su već bili u neposrednoj blizini bande. Štab brigade nalazio se u gornjoj kući sela, tj. na južnoj strani sa Četom za vezu, Intendanturom i Agit-propom; najednom stražari viknuše »evo bande na nas u selu«. Odmah svi kuriri i sve ostalo osoblje koje se nalazilo uz Štab brigade, kao i sam Štab brigade, skočili su iz kuća i otpočela borba. II Bataljon, koji se junački ponio, u tren oka snašao se, u roku 20 minuta žestokog juriša i napada našeg bataljona banda je bila potučena, razbijena i gonjena skroz u pravcu sela Novo Selo. Komesar Brigade[6] zgrabio je šmajser i skroz nepravilno istrčao u bašču i iz stojećeg stava iz šmajsera počeo pucati na švabe koji su već bili legli i uhvatili položaje. Odmah u prvom naletu teško su ga ranili iz šmajsera, koji je nakon kraćeg vremena umro, za njim je potrčao sekretar II Bataljona da ga obustavi, jer je vidio da su švabe bile u neposrednoj blizini i leteći za njim, da ga obustavi, ranjen je sekretar teško u obje noge i odbijeni su mu prsti jedne ruke. Potrčala je jedna drugarica skojevka i jedan drug (koji su bili — ona na političkom, a on na vojničkom kursu pri Štabu brigade) da spasu komesara i sekretara ranjena, ali su obadvoje pali. Ove žrtve bile su nepotrebne s obzirom da je II Bataljon baš onda se nalazio u jurišu i za nepunih 20 minuta razbio skroz bandu. U toj borbi zarobljen je jedan protivavionski laki njemački mitraljez, 3 šmajsera i još nešto ratnog plijena. U borbi su učestvovale neprijateljske jedinice i to od Male Bune napadale su ustaše i švabe u jačini dvije bojne, a od Novog Sela i Ogulinca najviše su švabe divizije koja je bila u Africi,[7] to smo doznali od jednog njemačkog oficira koji je bio u činu poručnika. Banda koja je nadirala od Novog Sela — švabe i gestapovci, bilo ih je u jačini oko jedne bojne, imali su zadatak da udare nama s leđa, kad smo vodili borbu kod Velike Bune. Međutim su zakasnili i sa nama stupili u borbu kad smo se mi povukli.

2. — Zarobljen je jedan laki njemački protivavionski mitraljez, oko 3 do 4 šmajsera, nekoliko pušaka, tačno ne znamo koliko, mina za laki bacač, mina za teški bacač, nešto topovskih granata 75 mm. Tačno koliko je čega zarobljeno dobićete naknadno.

---

[5] i [7] Najvjerovatnije se odnosi na 371 pješadisku diviziju, koja je došla na ovaj teren iz Fracuske, preko Italije, učestvovala u operaciji »Panter« i »Božić Bata« te početkom siječnja opet napustila teritoriju Jugoslavije. Vidi dok. br. 28, 140, 143 i 176.

[6] Matija J. Mišković

3. — Na sektoru Velika Buna neprijatelj je ostavio na bojištu oko 20—30 ustaša, dok je vjerojatno nešto odvukao. Na sektoru Podvornica oko 10 mrtvih švaba, među kojima 2 oficira i 1 podoficir.

4. — U jučerašnjoj borbi imali smo 8 ili 9 mrtvih, baš tačno ne znamo, dobićete u spisku ranjenih i poginulih tačan broj, te oko 10 ranjenih. Mrtve drugove sahranili smo u groblju Podvornica, a jedne u Velikoj Buni, a komesara Brigade smo odvezli u Kravarsko, gdje ćemo ga danas sahraniti uz počasti.

5. — Naknadno umrlih od rana nemamo.

6. — Naročitih heroja palih nema.

7. — U kritički osvrt možemo reći samo to: skroz nepravilno što je XVII Udarna brigada zauzela naše selo, a tamo nije bilo obezbjeđenje od V. Gorice. To je najveća greška i krivica jučerašnjih žrtava. Također nedovoljno obezbjeđenje i uzdanje u drugu jedinicu. U kratko vrijeme borbe naši se rukovodioci [nisu] dobro snašli.

Veza: Odmah čim se otpočela pucnjava zamj. komesara Brigade odmah je krenuo I Bataljonu, koji se nalazio u Ključić Brdu, da se poveže sa Štabom divizije, a liniju za telefon provukli smo do Ključić Brda. Kad je zamjenik komesara krenuo prema I Bataljonu već je banda došla na cestu više Male Bune i nije se momentalno [moglo] doći Štabu divizije. Slali smo nekoliko patrola, ali se nije mogla uspostaviti veza sa Divizijom. Veza između bataljona i Štaba brigade funkcionisala je odmah nakon jednog sata borbe.

8. — Municije smo utrošili oko 6000, a zarobili oko 2000. Utrošeno je 5 mina za laki bacač. Izgubili smo 2 puške, jednu je pušku odnio jedan domobran koji je došao iz Čazme k nama, a jučer je odbjegao neprijatelju, i jedna puška od poginulog druga nestala. Pokvarenog oružja iz borbe nemamo. Puške ranjenih drugova nalaze se kod nas.

Stečena iskustva: U jučerašnjoj borbi postigli smo iskustvo o razmještaju i osiguranju bivaka. Da je naš III Bataljon ostao u selu Mala Buna, stvar bi sasma drugačije tekla, također jedno iskustvo u novoj taktici neprijatelja, a to je da je prešao čisto na našu taktiku ratovanja, tj. da jednim snagama napada, a sa jednim daleko zaobilazi s leđa i bokova. U buduće je potrebno daleko slati patrole od kuda postoji vjerovatnoća da bi neprijatelj mogao stići, tj. zaobići nas.

P. S. Skupo iskustvo o istrčavanju rukovodilaca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:

Komandant:
Dako S. Puač

BR. 33

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD DEVETOG PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE DA PETU BRIGADU UPUTI U GLAMOČ, A DA SA ŠESTOM I SEDMOM BRIGADOM ZATVORI PRAVAC KNIN — GRAHOVO[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Br. 117, dne 9. XII. 1943.

ŠTABU XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Neprijatelj iz [Bos.] Grahova prodro je 6. XII., u 16 časova, u Livno,[2] u momentu kad smo zadržali njegove kolone iz Aržana i Imotskog kod Duvna i Karlovog Hana i pripremali protivnapad. Ovakav neprijateljski prodor od Grahova mnogo je otežao vezu, a s tim i brzinu intervencije.

Preduzeli smo hitne mjere da zadržimo neprijatelja kod Livna, koncentrišemo snage i izvršimo protivnapad, kako bismo oslobodili Livno[3] i stvorili uslove za manevrovanje i dalji razvoj naših jedinica. S tim u vezi potrebno je da hitno uradite sljedeće:

V Brigadu ubrzanim maršem uputite preko Preodaca u Glamoč, gdje da se stavi pod komandu Štaba korpusa. Ona mora učiniti krajni fizički napor da bi što prije došla na ovu prostoriju.[4]

VI Brigada sa Glamočkim odredom i udarnim bataljonom po svaku cijenu zatvoriće pravac Knin—Grahovo[5] i onemogućiti priliv novih snaga, koje bi mogle ometati naše operacije kod Livna.

Porušite što jače cestu Strmica—Derala, prosto je prekopati, što će najviše otežati pokret neprijatelja i stvoriti nam potrebno vrijeme, kao i Livno — Grahovo.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod red. br. 8—1/2, k. 516.

[2] Vidi dok. br. 18, 134, 135 i 156.

[3] Prvi napad na Livno bio je 9/10 prosinca 1943 god. Vidi dok. br. 90 i 134 ove knjige, te dok. br. 34—4/6, k. 516, 56/2, k. 842 i 33—1/5, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] Peta NO brigada Devetnaeste divizije nije otišla u naređenom pravcu, već je ostala da zatvori pravac Knin — Bos. Grahovo. Vidi dok. br. 59 i 166 ove knjige i dok. br. 38—1/6, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Šesta NO brigada Devetnaeste divizije je umjesto Pete brigade krenula u pravcu Glamoča i Livna, učestvujući u napadu na Livno. Vidi dok. br. 54, 57 i 166 ove knjige.

Uputite kurire drugu komandantu Kuprešaninu[6] da u vezi sa situacijom krene sa VII Brigadom i Kninskim odredom na sektor Grahova. Naređenje se mora izvršiti bez odlaganja.[7]

Povežite se sa XX Divizijom, koordinirajte rad. Budno pratite kretanje neprijateljskih snaga u Kninu i u povoljnim uslovima aktivno dejstvujte. XX Diviziji smo naredili da dejstvuje na Vrliku,[8] čime bi privukli na sebe snage Knina i Sinja. Njihovo aktivno dejstvo obavezuje i vas na aktivno sadejstvo.

Pismo za XX Diviziju uputite hitno.

Mi se nalazimo u Glamoču.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

V. d. komandanta
pukovnik

---

[6] Milan Kuprešanin

[7] U to vrijeme Štab Devetnaeste divizije sa Sedmom NO brigadom bio je u Gubavčevu Polju u Lici, gdje je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske ova brigada dejstvovala na komunikaciji Lapac — Srb. Vidi dok. br. 35—2, k. 105 C, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Vidi dok. br. 100, 117 i 126 ove knjige.

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 9 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA OKO VOJNIČA I SKAKAVCA[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
9 decembra 1943 g. u 13h.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Na sektoru naše III brigade situacija je sljedeća: Neprijatelj u jačini 3 ustaške bojne drži Kablar—[Banski]Kovačevac—Skakavac—Klipino Brdo i Vukmanić.[2] Četa Kordunaškog odreda uhvatila je oko s. Trebinja jednog ustaškog kurira i u njega pismo čiji sadržaj mi još ne znamo, ali smo uputili jednog druga da nam to pismo što prije dostavi. Taj ustaša izjavio je da se na sektoru oko Skakavca i Vukmanića nalazi 3 ustaška bojna,[3] 10 ustaška bojna i 5 ustaška bojna. Jučer je neprijatelj krenuo iz Sjeničaka u pravcu Kartalija kako smo jučer javili, naši su ih odbili, prešli u protivnapad i odbacili ih od Sjeničaka u pravcu [Banskog] Kovačevca i Skakavca.[4] Neprijatelj je iza sebe ostavio 1 mrtvog, koji je imao samo lične dokumente. Patrola ove brigade koja je bila upućena u pravcu Pokupskog vratila se izvijestivši da neprijatelj na terenu preko Kupe nije kretao nego je avijacija bila aktivna. Ima neka koncentracija u [V.] Gorici, ali to nije provjereno.

I udarna brigada uputila je jedan bataljon na cestu Tušilović—Vojnić, sa dva bataljona nalazi se oko Ključara prema cesti Vojnić — Crevarska Strana a s jednim u rezervi u Lackovićima. Neprijatelj je jutros u nepoznatoj jačini krenuo cestom prema Vojišnici i jednom kolonom Radonja—Ključar (k. 265). Naredili smo I brigadi da napadne kolone i sada se tamo čuje borba.[5] O toku borbe nemamo izvještaj, jer je telefonska linija prekinuta, no kad se uspostavi veza obavijestiti ćemo Vas.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12/3, k. 826 A.

[2] i [3] To su snage Prve, Pete i Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] O toj borbi vidi dok. br. 90, 123, 152 ove knjige i dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Detaljno o ovoj borbi vidi dok. br. 69.

Prema izvještajima koje je dobila naša III brigada od jedne čete Kordunaškog odreda, a koje su oni dobili od zarobljenog ustaše, neprijatelj—Nijemci imali bi da prođu komunikacijom Karlovac—Slunj—Bihać — na More.[6] Ustaška pukovnija[7] koja je razmještena na prostoriji Vukmanić—Klipino Brdo—Skakavac i Kablar, imala bi zadatak da im osigura lijevi bok.

Drugovi vijećnici iz AVNOJ-a prešli su Kam. Most i sada se nalaze na putu za Pernu.

Molimo Vas ukoliko imate kakovih podataka o neprijatelju koji je ušao u Slunj[8] da nas izvijestite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[9] Šumonja

Komandant-potpukovnik:
V.[10] Četković

(M. P.)[11]

P. S.

VII divizija obavijestila nas je da ne može da uspostavi s Vama radio vezu, jer ne čuje Vaše stanice. Na njenom sektoru danas nije bilo pokreta. Na liniji Sunja—Kostajnica— Bos. Novi imade priličan broj neprijateljskih snaga.[12] Da bi doznali kakove su to jedinice, oni će noćas izvršiti jednu akciju na prepad.

---

[6] Namjere Nijemaca vidi iz dok. br. 140 i 143.

[7] Druga pješad. pukovija. Vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Pošto je 8 prosinca odbacio snage Prvog bataljona Kordunaškog NOP odreda, 671. grenad. puk je prešao r. Mrežnicu i produžio nastupanje preko Primišlja u Slunj. Vidi dok. br. 28, 36, 37, 86 i 123.

[9] Miloš

[10] Vlado

[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[12] O tom neprijatelju vidi dok. br. 29.

BR. 35

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 9 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA ZA SADEJSTVO ZAGORSKOM NOP ODREDU U RAZBIJANJU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE U ZAGORJU[1]

NAČELNIK ŠTABA
II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O.
HRVATSKE
dne 9-XII-1943
u 4. sata

ŠTABU KALNIČKOG N.O. ODREDA

Ustaše i Nijemci otpočeli su sa ofanzivom[2] na Zagorski odred. Neprijatelj raspolaže sa nekoliko manjih tenkova. Zagorski odred na ofanzivu neprijatelja odgovorio je sa uspješnim akcijama zadajući mu jake protuudarce. Početkom ovog mjeseca II bataljon Zagorskog odreda razoružao je[3] kod Lupinjaka prema Rogatecu 80 Nijemaca, finanaca i žandara. I bataljon napao je[4] i razbio bojnu tjelesnog Pavelićevog zdruga koja je osiguravala cestu Krapina—Lepoglava za vrijeme prolaza razbojnika Pavelića u Lepoglavu gdje se ovih dana nalazio. Smionim napadom I bataljona ustašama su zadani žestoki udarci i naneseni gubitci od 60 mrtvih, među kojima se nalazi i 1 pukovnik. Naši gubitci iznose: 2 mrtva i 3 lakše ranjena.

Vaš odred svojom aktivnošću oko Varaždina treba omogućiti Zagorskom odredu brže razbijanje te ofanzive. U tu svrhu odmah ćete uputiti jedan bataljon koji će se zadržavati na sektoru Ivanec — Varaždin, ugrožavati cestu i prugu Varaždin—Lepoglava,[5] i time onemogućavati neprijatelju slanje pojačanja prema Krapini. Bataljon treba biti pokretan, ne zadržavati se na jednom mjestu. Sa sobom neka ponese samo laka

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/2, k. 1472.

[2] Neprijatelj je vršio ispade iz prethodno ojačanih garnizona. Vidi dok. br. 13 i 42 ove knjige.

[3] Vidi dok. br. 13 ove knjige.

[4] Vidi dok. br. 42 i 149 ove knjige.

[5] Kalnički NOP odred je, izvršavajući ovaj zadatak, srušio željezničku prugu kod Varaždina, te uništio oklopni voz, vršio fingirane napade na neprijateljska uporišta oko Varaždina i time sadejstvovao Zagorskom NOP odredu. Vidi dok. br. 24/2—3, k. 53 i dok. br. 39/7, k. 1472 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

oružja, a teška ostavi; jedan bataljon i dalje zadržavati na Varaždinbregu i njegovu aktivnost usmjeriti samo na prugu i cestu Zagreb—Varaždin, dok ćete jedan bataljon ostaviti u Ludbregu i Ludbreškom Vinogradu. Bataljonu pridodati teške mitraljeze.

Vaš štab, da bi mogao jedinstvenije rukovoditi, preseliće se u Varaždinske Toplice. Jedan član Štaba treba da krene sa bataljonom u Zagorje, a jedan da ostane u Ludbregu.

Upozorite svoje jedinice da međusobno održavaju vezu i da Vas o svemu pravovremeno izvještavaju. Bataljon koji će krenuti u Zagorje treba uspostaviti vezu sa Štabom Zagorskog odreda koji će se nalaziti negdje oko Lobora ili Golubovca.

Štabu Udarne brigade »Braća Radić« izdali smo naređenje da Vam uputi 30 kg. eksploziva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
major:

BR. 36

IZVJEŠTAJ ŠTABA PLAŠČANSKOG NOP ODREDA OD 9 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU KOLONU NA SLUŠNICI I O MOBILIZACIJI U PLAŠČANSKOJ DOLINI[1]

ŠTAB
PLAŠČANSKOG PARTIZANSKOG ODREDA
IV KORPUSA N.O. VOJSKE JUGOSL.
9. XII. 1943

NAČELNIKU[2] ŠTABA IV KORPUSA N.O.V. JUGOSL.

Kako smo Vam večeras javili preko telefona naš II bataljon, koji je u zasjedi iznad izvora Slušnice, slupao je danas oko 13 časova jedan auto, 1 motor-kotač[3] (auto su zapalili, motor-kotač su izvlačili, ne znamo jesu li izvukli); kasnije je odmah

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13/15, k. 1600 A.

[2] Nikola Grubor

[3] i [4] Dijelovi 671 grenadirskog puka 371 njemačke divizije, koji su prethodno preko Primišlja došli u Slunj. Vidi dok. br. 37, 90 i 123 ove knjige.

naišla jedna veća kolona tenkova sa kamionima i sa pješadijom, te je bataljon ponovo udario po neprijatelju[4] gdje mu je nanio gubitke od 20 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubitci su 1 mrtav i 3 ranjena. Zaplijenjeno je: 1 šmajser sa municijom, jedan laki mitraljez i 300 metaka, 5 karabina sa municijom, nekoliko pari cipela i odijela, kao i nešto ostale ratne spreme za koje ćemo Vam javiti.

Prvi put kad su uništili kamion posada je pobjegla ali uglavnom bilo je teže ranjenih koje je dokazao bataljonu jedan partizan od I brigade VIII divizije,[5] kojega su naši u toku borbe sa neprijateljem oslobodili. Neprijatelj je večeras uglavnom povraćen u Slunj, a bataljon ga čeka i dalje na istim položajima.

Kod bataljona ide odmah komesar ovog odreda[6] i šaljemo mu pojačanje od 5 puškomitraljeza sa mitraljescima.

Šaljemo Ti zaplijenjeni materijal, odnosno neke dokumente, koje ćete pregledati ukoliko bi nešto važilo.

Danas nam je uspjelo mobilisati stotinu i trideset novih boraca iz opštine Jesenica, a jučer 75 u opštini Plaški. Od plaščana 59 izrazilo je želju da ide u naš I bataljon, odmah na položaj, koje smo im i odobrili u sporazumu sa Manom.[7] IV bataljon nam je brojčano jak do 280 boraca.

Sutra će još komisija raditi ovdje u Jesenici do podne, jer ih ima još do 50 koji se nisu odazvali pozivu, a poslije podne idemo u Saborski. Oružje smo tražili za novomobilisane borce neposredno od Glavnog štaba. Na položaju našeg III bataljona na Prijeboju i Poljanku nema ništa novoga. Ovaj bataljon izvještava sa svog položaja novostima neposredno Glavni štab i ovaj odred.

Naš I bataljon sa položaja ispred Oštarija javio nam je večeras da Nijemci uglavnom manevrišu — odlaze prema Kordunu.[8] U Oštarijama su navodno ostali sami domobrani.[9] Naredite ovom bataljonu da budno prati pokrete neprijatelja i da Vas izvještava tri puta dnevno i da tuče neprijatelja odnosno da ga uznemirava. (Ovo smo mu sve i mi naredili.)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant-kapetan:
Miloš[10]

[5] Ranjenik, bio na liječenju, vraćajući se u jedinicu uhvaćen od Nijemaca kod Slunja.

[6] Simo Livada

[7] Trbojević, zv. »Zelja«, član Okružnog komiteta KPH za Plaški.

[8] i [9] U Oštarijama su bili dijelovi 670 grenadirskog puka uz stalnu domobransku posadu. Zapaženi manevar je dotur glavnini 671 grenad. puka koji je već bio u Slunju. Vidi dok. br. 37, 90, 123 i 153 ove knjige.

[10] Kukić

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 10 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA KORDUN I BORBAMA KOD TRŽIĆA[1]

ŠTAB IV KORPUSA NOV i PO HRVATSKE
10-XII-1943
17.30 h

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Po do sada prikupljenim podacima neprijatelj (Nijemci) jačim snagama preduzeo je pokret u pravcu *Slunj* — Vojnić i Topusko prema jugoistoku.[2] Do sada sam utvrdio da je u pokretu 371 divizija, čiji je komandant general-lajtnant Nichov. Ova je divizija došla prije 14 dana iz Italije.

Vojnici su dobili suhu hranu za 7 dana.

Cilj neprijateljskog pokreta još nije potpuno ispunjen ali je najvjerovatnije, s obzirom na snage i pravce pokreta, da ima ofanzivne namjere na Kordunu.

Dalji pokret u pravcu Primišlja neprijatelj ne vrši. Ostavio je manju snagu u Tržiću.[3] Očekujem svakog časa izvještaj o neprijateljskom daljem pokretu od Slunja, koji još do sada nisam dobio.

Detaljnije podatke o jačini, sastavu, naoružanju i namjerama neprijateljske 371 divizije dobićete od zarobljenika,[4] koje sam vam uputio preko Komande mjesta u Otočac 9/10 o.m.

Sadanji je raspored snaga sljedeći:

II udarna brigada — jedan bataljon oko Tržića, koji je dobio zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Tržiću. Borba je u toku.[5] Jedan bataljon nalazi se na cesti Primišlje — Slunj; jedan bataljon upućen je danas u Prisjeku, dok se jedan bataljon nalazi u rezervi na sektoru Plaške Doline, no ima izgleda da će u pravcu Prisjeke i ovaj biti brzo upotrijebljen.

---

[1] Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11—11, k. 424 D.

[2] O pravcima napada vidi dok. br. 28, 90 i 123.

[3] Raspored neprijateljskih snaga na pravcu Oštarije — Slunj vidi iz dok. br. 28 i 153.

[4] Riječ je o zarobljenicima zarobljenim u borbi vođenoj 7 prosinca 1943 god. kod Primišlja. Vidi dok. br. 56, 90 i 123.

[5] O rezultatu toga napada vidi dok. br. 56.

Plaščanski part. odred: jedan bataljon orijentisan je prema Oštarijama; jedan Prijeboj — Poljanak, a jedan oko izvora rijeke Slušnice, dok je IV bat. u formiranju i biće u toku sutrašnjeg dana upućen na međuprostor između Oštarija i Modruša, tj. između bataljona XIII divizije i bataljona Plaš. part. odreda, kao rezerva odbrane ogulinskog sektora. Ovo zbog nejasne situacije na ovom sektoru i zbog toga što je potrebno raditi vojnički i politički sa ovim novoformiranim bataljonom.

Primišlje i Čičin most u našim rukama. Danas je na putu Primišlje—Slunj ubijeno 6 neprijateljskih motociklista i uništena 3 motocikla.

Sve do sada preduzete mjere da uhvatim vezu sa Štabom korpusa i VIII divizijom ostale su bez rezultata.[6]

Mobilizaciju u Plaščanskoj Dolini ubrzao sam. Odziv je dobar. Do sada je mobilisano preko 250, od kojih je 40% dobrovoljaca.

Hitno je potrebno poslati što veću količinu pušaka i automatskog oružja za Plaščanski part. odred, pošto će u najkraćem vremenu biti mobilisano oko 450 boraca, a postoje uslovi i za dalju mobilizaciju.

Naredio sam da se odmah preko Primišlja hvata veza sa Kordunom.

Upućeni motociklista izjavljuje da je počeo voziti prije nekoliko dana i da ne zna voziti, a pored ovoga je vrlo plašljiv. Molim, ako ima mogućnosti, pošaljite mi drugoga, a bio bi mi neophodno potreban i još jedan za kurirske dužnosti.

Molim za podatke o situaciji na ostalim sektorima i direktivu za moj dalji rad u duhu opšte situacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab:
načelnik Štaba — major:
N.[7] Grubor

---

[6] Kurirska veza nije mogla biti uspostavljena sa Štabom Četvrtog korpusa i Osme divizije, jer je neprijatelj zaposjeo komunikaciju Tounj — Slunj i Karlovac — Vojnić, a štabovi su se nalazili na Petrovoj Gori. Vidi dok. br. 90 i 123.

[7] Nikola

BR. 38

OBAVJEŠTENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE KOMANDANTU ČETVRTOG KORPUSA O SITUACIJI NA KORDUNU, BANIJI I TUROPOLJU[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
10. XII. 1943

ŠTABU VIII DIVIZIJE
(za komandanta[2] IV Korpusa)

Od GŠH dobili smo sljedeće obavještenje:

II brigada VIII divizije djeluje na sektoru Primišlje — Slunj, a kod njih se nalazi i načelnik Grubor.[3] Da bi se rasteretila ofanziva na Kordun[4] naređeno je XXVIII diviziji i Omladinskoj brigadi da odmah otpočnu aktivno djelovanje na prugama Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac.[5] Istovremeno 13 divizija i Slovenci napadati će Vrbovsko.

Neprijatelj je noćas ušao u Kladušu,[6] a danas oko podne dva tenka i jedan kamion bez ikakve pješadije ušli su u Topusko.[7]

Naredili smo IV brigadi VII divizije da aktivno djeluju prema Kladuši i u slučaju da se tamo nalaze manje snage neka ih napadnu.[8] Ako se neprijatelj bude kretao prema Topuskom ili Krstinji, naređeno je IV brigadi i Cazinskom odredu da ih napadaju na istim komunikacijama.

Noćas je jedna brigada VII divizije napadala Majur.[9] Kozaci koji su se tamo nalazili razbježali su se bez borbe. Zaplijenjen je 1 šarac, 40 konja sa sedlima, dosta municije i dosta spreme. Tigar divizija[10] još uvijek se nalazi u Novom.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21—1, k. 424.
[2] Generalpukovnik Ivo Rukavina
[3] Nikola
[4] Vidi dok. br. 90, 123, 140 i 143.
[5] O dejstvu Dvadeset osme divizije i Omladinske NO brigade »Joža Vlahović« vidi dok. br. 32, 51, 74, 106 i 137.
[6] U Kladušu su ušli dijelovi 671 grenadirskog puka.
[7] Prednji dijelovi 669 grenadirskog puka
[8] Vidi dok. br. 122 i 125 ove knjige o dejstvu te Brigade a naređenje u dok. br. 30—1, k. 424 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[9] Vidi dok. br. 122 i 125.
[10] 373 legionarska »Tigar« divizija

Ako ona ode, sa Kozacima[11] će se dati lijepo ratovati. Ispituju se mogućnosti za još neke napade.

Jučer je neprijatelj krstario po Debeloj kosi i sa tenkovima došao u Mračaj. Drugih naročitih promjena nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za načelnika, major,
(M. P.)[12] **Jovo Lončar**

BR. 39

PREGLED BORBENIH DEJSTAVA JEDINICA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE U VREMENU OD 1 DO 10 PROSINCA 1943 GODINE[1]

AKCIJE DIVIZIJE, ODREDA I DIVERZANTSKOG BATALJONA

u vremenu od 1. do 10. XII. 1943, kao i one pre ovoga vremena, a za koje nije podnesen izveštaj.

1. — Akcije XII divizije:

U gore označeno vreme jedinice XII divizije nisu izvele nikakvu akciju. Sve vreme utrošilo se na sređivanju jedinica posle borbe sa tenkovskom kolonom 28. XI.,[2] na vojnom i političkom radu, održavanju sastanaka sa štabovima i borcima, na upoznavanju novih štabova sa svojim jedinicama i na pripremanju jedinica za put u istočni deo Slavonije.

7. XII. 1943 jedinice XII divizije krenule su na put[3] prema Paučju, sa zadatkom izvršenja nekoliko akcija i mobilizacije. Vreme do 10. o.m. jedinice su provele na putu, bez ikakvih okršaja sa neprijateljem.

2. — Akcije XXVIII divizije:

Radi velike udaljenosti iste, održavanje veze sa istom moguće je samo preko radio stanice. Divizija se je prebacila preko

---

[11] Odnosi se na Prvu kozačku konjičku diviziju, vidi dok. br. 141.
[12] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 24/2, k. 471.
[2] O toj borbi vidi dok. br. 7 ove knjige.
[3] Dvanaesta divizija NOV Jugoslavije vrši pokret ka Đakovu. Vidi dok. br. 26 ove knjige.

Save u Pokupje,[4] gde je odmah po prelazu vodila borbe[5] sa neprijateljem. Tačnih podataka o toku i rezultatu tih borbi nemamo. Preko radio stanice su nam javili da su borbe krvave ali da se neprijatelj već povlači. Samo prebacivanje jedinica XXVIII divizije preko Save prošlo je bez ikakvih smetnji. Ni o tome nemamo još pismenog izveštaja, pa nam podrobnosti nisu još poznate.

3. — Akcije Istočne grupe odreda:

2. XII. 1943 jedinice Diljskog odreda srušile su zidani most[6] između Selaca i Đakova (Sekcija Vinkovci), dugačak 12 metara. Istom prilikom je na cesti zaplenjen jedan kamion sa 24 prazna bureta i 1 buretom nafte. Pošto nije bilo moguće da se kamion izvuče, to je isti zapaljen.

Plen: 24 bureta i 1 bure nafte.

Uništeno: 1 zidani most od 12 m i 1 kamion.

2. XII. 1943 jedinice Požeškog odreda, u zajednici sa jedinicama diverzantskog bataljona, digle su[7] na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, između Nove Gradiške i St. Petrovog Sela, lokomotivu i 2 vagona koje je lokomotiva gurala pred sobom.

Zarobljen 1 domobran i 2 železničara.

Uništeno: 1 lokomotiva i 2 vagona.

2. XII. 1943 jedinice Osječkog odreda izvršile su ekonomsku akciju na pustaru Štrosmajerovac, kraj Đakova (Sekcija Vinkovci).

Plen: 10 pari konja sa zapregom
3 para konja bez zaprege
250 kg crvene soli
600 kg kukuruza
280 kom svinja
500 kg ječma
1 kovački alat i
300.000 kuna novaca

3. XII. 1943 jedinice Diljskog odreda sačekale su u šumi Dolci (Sekcija Slav. Brod) jednu neprijateljsku kolonu koja je kretala iz Broda. Posle kratke borbe[8] neprijatelj je bio prinuđen na otstupanje, ali usled blizine Broda povukle su se i jedinice odreda.

Plen: 6 pušaka
7 bombi
300 metaka i
6 kompletnih odela

[4] i [5] O prebacivanju i dejstvu Dvadeset osme divizije NOV Jugoslavije u Turopolju vidi dok. br. 15, 27, 32, 74, 106, 152, 165, 166, 167 i 168.

[6] Vidi dok. br. 47.

[7] Vidi dok. br. 144 ove knjige.

[8] Vidi dok. br. 181 ove knjige i dok. br. 14/1—12, k. 55, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav.

Zarobljeno 6 neprijateljskih vojnika.

4. XII. 1943 jedinice Diljskog odreda digle su u zrak most kameni, dugačak 10 metara, između Kondrića i Trnave (Sekcija Sl. Brod).

4. XII. 1943 jedna četa Diljskog odreda izvršila je akciju u selu Štitaru (Sekcija Vinkovci).

Plen: 1 pištolj
1 radio aparat
1 telefonska centrala
30.000 kuna u markama i
5.000 kuna u novcu

5. XII. 1943 jedna četa Diljskog odreda, koja operiše na sektoru Županje (Sekcija Vinkovci), izvršila je napad na vlak[9] u stanici Gradište (Sekcija Vinkovci) i uspela bez metka da likvidira vlak.

Plen: 7 pušaka
2 pištolja
360 metaka
21 kompletno odelo

Neprijateljski gubitci: zarobljeno 22 neprijateljska vojnika, među kojima i 1 vodnik.

Uništena: 1 lokomotiva i 20 vagona.

6. XII. 1943 jedinice Požeškog odreda sačekale su na pruzi Pleternica—Kapela-Batrina (Sekcija Požega) vlak. Kako je u mini bilo malo eksploziva, to vlak od mine nije bio uništen, već su Nemci i domobrani koji su se vozili u vlaku dali otpor. Pošto su se Nemci vozili u oklopnom vagonu, to je borba trajala 8 sati, nakon čega je vlak likvidiran.[10]

Plen: 12 karabina i dosta lekova koji su bili namenjeni ranjenim Nemcima u bolnici u Požegi.

Neprijateljski gubitci: 20 mrtvih Nemaca.

Zarobljeno: 39 domobrana
1 žandar
2 ustaše
nekoliko železničara i civila (16 železničara).

Uništeno: 1 lokomotiva, 3 vagona i oklopni vagon.

4. — Akcije Zapadne grupe odreda:

1. XII. 1943 jedan bataljon Daruvarskog odreda srušio je 2 km železničke pruge Poljana—Lipik (Sekcija Pakrac).

3. XII. 1943 jedan bataljon Daruvarskog odreda sačekao je neprijatelja koji je kretao iz Banove Jaruge za Poljanu. Neprijatelj je bio u jačini 2 satnije. Posle borbe koja je trajala 45

[9] Vidi dok. br. 149 ove knjige.
[10] Vidi dok. br. 152 i 155 ove knjige.

minuta neprijatelj se je povukao i uspelo mu je da sobom odvuče i svoje mrtve i ranjene.[11]

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 6 ranjenih.

3. XII. 1943 jedinice Posavskog odreda zajedno sa jedinicama Diverzantskog bataljona postavile su minu na pruzi kod sela Lipovljani (Sekcija Pakrac). Ali pošto je bio kod Dugog Sela srušen most, to vlak nije naišao, već je ujutro naišao vagonet sa pružnim radnicima, od kojih je 8 poginulo prilikom eksplozije mine.[12]

4. XII. 1943 na noć jedinice Posavskog odreda, pojačane sa 1 bataljonom Daruvarskog odreda, izvršile su napad na neprijateljsko uporište Novska[13] (Sekcija Pakrac), u kom je bilo 2 satnije domobrana i 80 gestapovaca. Po planu je trebala biti akcija izvedena na domobrane na prepad a uporište gestapovaca je trebalo biti samo blokirano, dok se domobrani ne likvidiraju. Akcija nije uspela iz razloga što nije bilo iznenađenja, nije bilo naleta i brzine i to je dalo neprijatelju mogućnosti da se on u situaciji snađe a našim borcima je sprečilo zauzimanje tvrdih bunkera.

Neprijateljski gubitci: 3 mrtva i 3 ranjena.

Utrošeno: 2000 puščanih i mitraljeskih metaka.

Stečeno iskustvo: za prepad je potrebno lukavstvo, smelost, brzina, nalet i odlučnost. A to je našim borcima i rukovodiocima nedostajalo.

5. — Akcije Diverzantskog bataljona:

2. XI. 1943 dignut je u zrak teretni voz[14] između Dugo Selo — Sesvetski Kraljevec (Sekcija Zagreb).

Uništena lokomotiva i 10 vagona.

Promet obustavljen 30 sati.

2. XI. 1943 dignute su u zrak[15] cevi i blokovi od nafte i plina sa plinare Gojilo. Plin je goreo 1 sat a nato ga je neprijatelj ugasio.

3. XI. 1943 na glavnom električnom vodu između Ivanić Grada i Ivanić Kloštra (Sekcija Čazma) dignuta su u zrak 2 stuba.

6. XI. 1943 na cesti Zagreb — Beograd, između Ivanić Grada i Ivanić Kloštra (Sekcija Čazma) bačena su u zrak 2 telefonska stuba. Oba mesta su ostala bez telefonske veze.

6. XI. 1943 na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, između stanica Ivanić Grad i Deanovec (Sekcija Čazma) dignut je u zrak teretni voz.[16]

[11] Vidi dok. br. 149 ove knjige.
[12] Vidi dok. br. 147 ove knjige.
[13] Vidi dok. br. 148 ove knjige.
[14] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 168 i 173.
[15] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 168 i 174.
[16] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 168 i 177.

Uništena lokomotiva i 17 vagona (od kojih je 5 izgorelo). Promet obustavljen 40 sati.

17. XI. 1943 srušen je most kod Feričanaca (Sekcija D. Miholjac), dug 12 metara.

19. XI. 1943 srušen je most, dug 18 metara, kod N. Bukovice (Sekcija Slatina).

22. XI. 1943 polupana su na železničkoj stanici Zdenci (Sekcija D. Miholjac) 3 srca.

22. XI. 1943 u 19 časova dignut[17] je na glavnoj pruzi između stanica Vrpolje—Mikanovci (Sekcija Vinkovci) transportni voz sa Nemcima.

Uništeno: 1 lokomotiva i 11 dugačkih transportnih vagona.

Neprijateljski gubitci: nisu poznati, ali su sigurno veliki, pošto su bili vagoni puni nemačkih vojnika.

Promet obustavljen na oba koloseka 24 sata.

22. XI. 1943 dignut[18] je na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd između stanica Staro Topolje—Garčin (Sekcija Brod) osobni voz.

Uništena 1 lokomotiva i 2 vagona.

Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Promet obustavljen 24 sata.

24. XI.1943 u 4.30 sati dignut[19] je osobni voz, u kome su se vozili i vojnici, na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd između stanica Ivankovo—Vinkovci (Sekcija Vinkovci).

Uništena 1 lokomotiva i 5 vagona.

Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Promet obustavljen 12 sati.

24. XI. 1943 na železničkoj stanici Pitomača (Sekcija Bjelovar) polupana su 3 srca i 2 pumpe.

30. XI. 1943 na cesti Čačinci—Orahovica (Sekcija D. Miholjac) oštećen je 1 most.

2. XII. 1943 na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd između Nove Gradiške i St. Petrovog Sela (Sekcija Slav. Požega) dignuta u zrak lokomotiva.

Uništena 1 lokomotiva.

Zarobljeno: 1 domobran, 2 železničara i 1 civil.

4. XII. 1943 postavljena je mina na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, između stanica Novska—Lipovljani (Sekcija Pakrac), kod sela Subocka. Vlak nije naišao već je ujutro naišao vagonet sa pružnim radnicima.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih radnika.

6. XII. 1943 u zajednici sa jedinicama Požeškog odreda postavljena je mina na pruzi Pleternica — Kapela-Batrina, kod sela Koprivne (Sekcija Slav. Požega).

---

[17] i [19] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 198.

[18] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 197.

Uništeno: 1 lokomotiva, 3 vagona i 1 oklopni vagon.
(Vidi izveštaj Istočne grupe odreda).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant, pukovnik:
Petar Drapšin

Šef operat. otseka:
major:
Inkret Franjo

(M. P.)

6. — UKUPAN PREGLED AKCIJA:
od 1. do 10. XII. 1943

I. Zaplenjeno je:
26 pušaka
7 bombi
660 metaka
3 pištolja
27 pari odela
1 radio aparat
1 telefonska centrala

II. Ubijeno neprijateljskih vojnika:
36 neprijateljskih vojnika (Nemaca, ustaša, žandara i domobrana) i
9 ranjenih (za koliko se tačno zna) te
77 zarobljenih

III. Uništeno:
1 kamion
9 lokomotiva
67 vagona
6 srca
2 pumpe

IV. Srušeno:
2000 metara pruge i tt. veza
4 mosta

V. Naši gubitci:
5 mrtvih i
9 ranjenih

VI. Naše jedinice izvele su:
2 akcije na neprijateljska uporišta
1 ekonomsku akciju
6 akcija na put
14 akcija na prugu

2 puta je neprijatelj imao nameru upasti na naš oslobođeni teritorij, ali je bio odbijen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant, pukovnik:
Petar Drapšin

Šef Operat. otseka,
major:
Inkret Franc

(M.P.)[20]

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 10 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA I RASPOREDU NEPRIJATELJA NA SEKTORU HRVATSKOG PRIMORJA I GORSKOG KOTARA[1]

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Op. broj 115
Dne 10/XII 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH
ŠTABU IV KORPUSA NOV I POJ

Operativni izvještaj
od 28. XI. do 8. XII. 1943.

I. sektor: PRIMORJE

Vojnička situacija:

Od posljednjeg izvještaja vojnička situacija u Primorju ostala je uglavnom nepromijenjena. Osim aktivnosti naših i neprijateljskih patrola nije bilo jače vojničke djelatnosti.

[20] Okrugli pečat Štaba Šestog korpusa NOV i PO Jugoslavije

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10/2, k. 912.

Podatci o neprijatelju:[2]

U Crikvenici posada jačine: 60 Nijemaca, 150 žandara i domobrana, 70 policajaca, 50 finansa i 20 agenata u civilu. Naoružanje: 4 topa i veći broj automatskih oruđa.

U Križišću: 150 Nijemaca sa pješad. naoružanjem, 2 topa i nepoznat broj minobacača.

U Plasama: oko 150 — 200 Nijemaca koji daju pojačanje za vrijeme noći posadi u Zlobinu.

Zlobin: oko 150 Nijemaca sa 3 topa i veći broj automatskog oružja, oko mjesta su postavljene nagazne mine.

Karlobag: 300 — 400 ustaša, žandara i domobrana sa pješadijskim naoružanjem i 5 — 6 lakih topova i 2 mala tenka.

Baške Oštarije: oko 700 ustaša, domobrana i civila sa pješadijskim naoružanjem.[3]

Raspored naših jedinica:

Štab I brigade u Bribiru,
I bataljon prema Crikvenici,
II bataljon na Kamenjaku, prema Plasama, Zlobinu i Liču,
III bataljon u Bribiru u rezervi,
IV bataljon na položaju u Cesarici, prema Karlobagu.

Tok borbe i akcije:

29. XI. 1943. Na položajima bez promjene. U 06,30 sati krenuo je III bataljon za Karlobag sa zadatkom da učestvuje u zatvaranju pravca Karlobag — Jablanac.

30. XI. 1943. I bataljon izvršio je fingirani napad na Križišće. II bataljon kod Benkovca vodio borbu sa patrolama neprijatelja koji je prodro u Lokve preko G. Jelenja. III bataljon: Neprijatelj jačine oko 200 vojnika i 2 tenka krenuo prema Cesarici, ali je nakon 2-satne borbe odbijen.[4]

1. XII. 1943. I bataljon: Neprijatelj preko dana gađao je položaje, kojom prilikom je ranjen 1 drug. U toku noći izvršen fingirani napad na neprijatelja u Crikvenici i tu su ranjena 2 neprijateljska vojnika.

2. XII. 1943. III bataljon vršio fingirani napad na Karlobag.

3. XII. 1943. brdskim topom tučeni su neprijateljski položaji kod Crikvenice i ubijena su dva Nijemca i 1 ranjen. II bataljon: Jedan naš vod sačekao jaču neprijateljsku patrolu i ubijeno 7 Nijemaca, ali pošto je neprijatelj dobio pojačanje nije

---

[2] Najvjerovatnije da su se u pomenutim garnizonima nalazili dijelovi 71 njemačke divizije, koja se u to vrijeme nalazila u Hr. Primorju i Istri, vidi dok. br. 50/7, k. 7, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] U Karlobagu i Baškim Oštarijama bile su Deveta i Trideset druga ustaška bojna.

[4] Radi se o lokalnom ispadu.

se moglo pokupiti oružje. III bataljon primio je od IV bataljona položaje na Velebitu.

4. XII. 1943. II bataljon: Neprijatelj sa 1 patrolom pošao od Zlobina prema tunelu gdje su ubijena 3 Nijemca.

5. XII. 1943. II bataljon: Kod Zlobina ubijena su 3 nepr. vojnika.

6. XII. 1943. III bataljon: Neprijatelj je krenuo od Karlobaga u jačini od oko 200 vojnika i 3 laka topa,[5] a od Baških Oštarija slabijom kolonom turističkom cestom. Uslijed jake magle neprijatelju je uspjelo da prođe naše patrole neprimijećen i da napadne glavninu bataljona smještenog u kolibama. Bataljon je prihvatio borbu i poslije 2-satne borbe neprijatelj je odbijen uz gubitke koji nisu mogli biti ustanovljeni. Na našoj strani nestalo je 10 drugova, ali ovi nisu pali neprijatelju u ruke nego su se razbježali, pa se kasnije prikupljali.

IV bataljon: vodio je borbu po dubini položaja sa neprijateljem, koji je nadirao od Karlobaga. Neprijatelj je odbijen uz znatne gubitke, a bez vlastitih.

7. XII. 1943. I. bataljon: Na položajima kod Drivenika odbijena neprijateljska patrola jačine oko 30 vojnika.

II bataljon: U 07,00 sati neprijatelj jačine oko 150 vojnika krenuo je od Zlobina ka Fužinama i bočnim dejstvom uspio odbaciti našu zasjedu. U 13,00 sati neprijatelj je sa 2 lokomotive i nekoliko oklopnih vagona krenuo od Plasa ka tunelu sa namjerom da popravi prugu kod tunela. Prilikom iskrcavanja otvorila je zasjeda vatru koju je neprijatelj prihvatio. Borba se je vodila do 15.30 sati, kada se je neprijatelj morao povući pokupivši ranjene i 8 mrtvih. Naših gubitaka nije bilo.

Gubitci neprijatelja:

U proteklih 10 dana neprijatelj je imao 50 — 60 mrtvih i veći broj ranjenih. Plijena nije bilo.

Naši gubitci:

Na našoj strani bilo je 5 ranjenih, od kojih 3 teže.

II. sektor: GORSKI KOTAR

Vojnička situacija:

Od posljednjih izvještaja situacija u Gorskom Kotaru ostala je nepromijenjena. Neprijatelj iz Ravne Gore razbijen a veći dio povukao se za Vrbovsko.

Podaci o neprijatelju:

U Karlovcu se osjeća veća koncentracija neprijateljskih snaga[6] sa nepoznatim namjerama.

[5] U borbi učestvovala glavnina Devete ustaške bojne.

[6] U to vrijeme neprijatelj je vršio pripremu za operaciju »Panter«, koncentrišući 371 diviziju na prostoru Karlovac, Ogulin. Vidi dok. br. 28 i 90 ove knjige.

U Vrbovskom se nalazi jedna satnija ustaša i dvije satnije domobrana,[7] sa nešto naoružanih civila. Od teškog oruđa imaju 1 teški bacač. Ova se je posada ograničila na pasivnu odbranu te u tu svrhu utvrđuje položaje u Vrbovskom koristeći za to i bodljikavu žicu i talijanske bunkere. Ovima je naknadno poslano pojačanje nepoznate jačine a i odbranu Vrbovskog pojačale su snage koje su otstupile iz Ravne Gore. Računa se da u Vrbovskom ima oko 700 neprijateljskih boraca.

U Ogulinu prema zadnjim informacijama ima 2500 — 3000 Nijemaca, ustaša i domobrana. Od naoružanja imaju oko 6 brdskih topova i nekoliko tenkova. Točna snaga se ne može utvrditi jer su stalno u pokretu.

Raspored vlastitih jedinica:

III brigada: I i IV bataljon na odmoru u selu Musulini.

II bataljon na položaju kod Modruša.

III bataljon na položaju prema Ogulinu (Bjelsko).

I odred: I bataljon na položaju Podkameničnik i k. 578, prema Vrbovskom.

II bataljon na Vratniku.

Pokreti i akcije:

29. XI. 1943. I bataljon se nalazi u rezervi u Musulini. IV bataljon sa 1 četom na Rožmanjovom brdu a ostatak bataljona na Brezovoj Poljani, s tim što 1 vod drži drveni most kod Vrbovskog. Noću jednim vodom izvršen fingirani napad.

II i III bataljon na istim položajima.

30. XI. 1943. I bataljon upućen na Bjelsko sa zadatkom da zatvori pravac Ogulin — Jasenak, te da vrši izviđanje u pravcu Ogulina. IV bataljon u toku noći ponovno fingirao napad na Vrbovsko,[8] potpomognut vatrom dvaju brdskih topova.

1. XII. 1943. minerski vod je porušio dva mosta na Dobri i to Gomirski most i most prema Vrbovskom. Toga dana krenula jedna ustaška kolona od 300 vojnika iz Ogulina preko Lalić Dola i Kamenskog za Vrbovsko,[9] gdje je stigla u 21 sat. Pravac kojim se je kretala ova kolona nije bio kontrolisan ni od koga. Zbog ovog pokreta odustala je brigada od napada na Vrbovsko koji je bio pripremljen zajedno sa Slovencima.[10] U sastav brigade došao je Goranski bataljon koji se je smjestio u Musulini.

[7] U Vrbovskom je bila Druga željeznička stražarska bojna i povremeno dijelovi Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Vidi dok. br. 142 i 147.

[9] Kao pojačanje u Vrbovsko je upućena Prva i Druga sat Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[10] Deveta slovenačka NO brigada učestvovala je u borbama oko Vrbovskog. Vidi dok. br. 36—2, k. 105 C, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

2. XII. 1943. ustaška kolona koja je došla u Vrbovsko povratila se je u toku noći istim pravcem za Ogulin i oko 10.00 sati sukobila se je sa III bataljonom kod Kučaja. U borbi koja se je vodila do 16.00 sati neprijatelj je imao oko 6 izbačenih iz stroja. Mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

. . .

3, 4 i 5. XII. 1943. na položajima bez promjene. Goranski bataljon smijenio je IV bataljon na položaju.

6. XII. 1943. jedna njemačka četa od 100 ljudi krenula je preko Zagorja prema Bjelskom i napala četu 1 bataljona na položaju Stožac (810). Nešto uslijed magle, a nešto uslijed neopreznosti te čete neprijatelj ju je uspio odbaciti, ali bez gubitaka. Po naređenju Štaba divizije upućen je Goranski bataljon u Kupjak sa zadatkom da produži u Mrkopalj gdje se ima javiti zamjeniku komandanta divizije.

7. XII. 1943: bez promjene.

Gubitci neprijatelja:

Neprijatelj je pretrpio gubitke od 6 izbačenih iz stroja. Plijena nije bilo.

Vlastiti gubitci:

1 mrtav, 2 ranjena i 3 nestala.

KRITIČKI OSVRT:

U toku posljednjih akcija primijećeno je da se naše jedinice u borbenom pogledu popravljaju. Fama o nepobjedivosti Nijemaca i o nemogućnosti vođenja borbe s njima otpala je kod boraca i starješinskog osoblja, ali veći su uspjesi postignuti u borbi protivu ustaša i domobrana nego sa Nijemcima.

Malobrojnost naših jedinica čini da se pothvati većega obima ne izvrše kako treba. Malim prepadima i zasjedama uspjelo se kod jedinica razbuktati želja za borbom.

Kod I i III naše brigade iako malobrojne svi postavljeni zadatci dobrim dijelom su izvršavani i zadovoljili su; s obzirom na njihov raniji rad, štabovi bataljona počeli su se snalaziti malo bolje i samostalno i samoinicijativno djelovati, ali sa izvjesnim greškama na koje im je ukazano i pomognuto im. Niži komandni kadar počeo je da se također osjeća kao starješina ali ipak ne još u dovoljnoj mjeri kako treba da bude, te je i tu učinjeno da im se najbolje pomogne. Kod brigada formirani su desetarski i vodnički kursevi, dok je kod divizije formiran niži oficirski kurs.

Direktive i upute od viših štabova mnogo su nam pomogle i sa komandnim osobljem u jedinicama su dobro prorađeni.

Naša divizija je razvučena na vrlo širokom frontu, tako da jedinice nijesu u stanju grupno djelovati, što čini da jači zadatci pred njih postavljeni ne izvrše se pored najbolje volje i zalaganja.

Moral i borbenost kod boraca rastu i pored dobrog rukovodstva naši borci mogu potpuno da zadovolje. Mobilizacijom novoga ljudstva i prikupljanjem odbjeglog nastoje se popuniti naše jedinice. Prije popune uređeno je tako da ovo ljudstvo prođe kroz jedan kurs — vojnu obuku. Za ovo je formiran Dopunski bataljon sa stručnim osobljem kao rukovodiocima.

Snabdijevanje jedinica sa hranom i spremom nije najpovoljnije, jer se hrane ne daje prema tablici uslijed pomanjkanja pojedinih artikala kod komandi gdje se jedinica snabdijeva, a sa odjećom jedinice stoje vrlo slabo, te zdravstveno stanje i fizička izdržljivost boraca nije zadovoljavajuća. Preduzeto je da se po mogućstvu na terenu poboljša hrana, dok pitanje odjeće i obuće gledamo riješiti formiranjem radiona pri Štabu divizije i štabovima brigada.

Uslijed stalnog držanja položaja, pokreta i akcija nema se dovoljno mogućnosti da se higijena održi na potrebnoj visini, ali ipak do sada nije zapaženo neko zarazno oboljenje kod boraca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.[11] Turkulin

Komandant, potpukovnik:
Sl. otsutan

Oper. oficir:

[11] Artur

BR. 41

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 10 PROSINCA 1943 GOD. ZA FORMIRANJE BRIGADE »MATIJA GUBEC« I POSTAVLJANJE NA NOVE DUŽNOSTI RUKOVODILACA U PODREĐENIM JEDINICAMA[1]

GLAVNI ŠTAB NOV I POH[2]
Broj 16 dne 1. I. 1944

NAREDBA Br. 44

Štaba II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske
od dne 10.XII.1943 g.

I. Formiranje brigade »Matija Gubec«

Nova brigada »Matija Gubec« formira se od I Moslavačkog bataljona, Moslavačkog P. Odreda, II i III Bataljona Zagrebačkog P. Odreda i jednog bataljona Bjelovarskog P. Odreda. Dan formiranja bit će 12. XII. 1943.

Za komandanta Brigade »Matija Gubec« postavljamo druga Manojlović Milana, dosada komandanta Bjelovarskog P. Odreda.

Za politkomesara Brigade »Matija Gubec« postavljamo druga . . .

Bit će naknadno određen.[3]

Za zamjenika komandanta Brigade »Matija Gubec« postavljamo druga Došen Stevana[4], dosada komandanta Zagrebačkog P. Odreda.

Za zamjenika politkomesara Brigade »Matija Gubec« postavljamo druga Jurekovića Ivana,[5] dosada na raspoloženju Štabu II Oper. zone N.O.V. i P.O. Hrvatske.

Ostale članove Štaba brigade »Matija Gubec« predložit će Štab brigade.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 29—3, k. 106.

[2] Datum prijema Naredbe u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

[3] Ahmet Delibegović je postao komesar ove brigade.

[4] Stevan Došen, poginuo 1944 god. kao komandant brigade »M. Gubec« kod Trešnjevice u Podravini.

[5] Odnosi se na Jureković Stjepana, a ne Ivana.

II. Postavljanje: Za komandanta Udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga Kučiš Stjepana, dosada zamjenika komandanta II Brigade II Oper. zone N.O.V. i P.O.H.

Za politkomesara Udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga Rukavinu Zlatka, dosada politkomesara I U. Bataljona Brigade »Braća Radić«.

Za zamjenika komandanta Udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga Korać Milana, dosada komandanta II U. Bataljona iste brigade.

Za zamjenika politkomesara Udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga Blaha Đuru, dosada na istoj dužnosti u II Brigadi II Oper. zone N.O.V. i P.O.H.

Za načelnika Štaba Udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga Bobić Milana,[6] dosada zamjenika komandanta Brigade »Braća Radić«.

Za zamjenika komandanta II brigade II. Oper. zone N.O.V. i P.O.H. postavljamo druga Kovačić Alojzija, dosada komandanta I U. Bataljona iste brigade.

Za zamjenika politkomesara II Brigade II Oper. zone N.O.V i P.O.H. postavljamo druga Micić[7] Milivoja, dosada zamjenika politkomesara U. Brigade »Braća Radić«.

Za komandanta Bjelovarskog P. Odreda postavljamo druga Volana,[8] dosada komandanta I Bataljona Kalničkog P. Odreda.

Za v.d. komandanta Zagrebačkog P. Odreda postavljamo druga Čolak Ljubana, dosada operativnog oficira Moslavačkog P. Odreda.

Za operativnog oficira Zagrebačkog P. Odreda postavljamo druga Bobinac Milana, dosada zamjenika komandanta Bataljona II Brigade II Oper. zone N.O.V. i P.O.H.

III. Formiranje Divizije u II operativnoj zoni U sastav Divizije II Operativne zone N.O.V. I P.O.H. ulazi Udarna brigada »Braća Radić« i novoformirana Brigada »Matija Gubec«.

---

[6] Vidi objašnjenje br. 22 uz dok. br. 27.
[7] Poginuo 1944 god. kod Narte kao zamjenik politkomesara brigade.
[8] Andrija Bertovščak

Za komandanta Divizije određen je drug Strok Izidor, dosada komandant U. Brigade »Braća Radić«.

Za politkomesara Divizije određen je drug Robić Ivan, dosada politkomesar U. Brigade »Braća Radić«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
Ivan A. Šibl

Komandant-pukovnik:
Vlado Matetić

(M.P.)[9]

Dostavljeno:

Glavnom štabu N.O.V. i P.O. Hrvatske
Štabu divizije
Štabu Udarne brigade »Braća Radić«
Štabu II Brigade II Oper. zone
Štabu Brigade »Matija Gubec«
Štabu Zagrebačkog P. Odreda
Štabu Bjelovarskog P. Odreda
Štabu Kalničkog P. Odreda
Štabu Moslavačkog P. Odreda
Štabu Zagorskog P. Odreda
Štabu III Diverzantskog bataljona
Komandi moslavačkog područja
Komadi kalničkog područja

[9] Okrugli pečat: Štab Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

N A R E D B A Br. 44 CLAVNI ŠTAB NOVJ POH

Štaba II. Operativne Zone N.O.V. i P.O. Hrvatske od dne 10.XII.1943 g.

I. FORMIRANJE BRIGADE " MATIJE GUBCA "

Nova Brigada " Matije Gubca " formira se od I.Moslavačkog Bataljona, Moslavačkog P. Odreda, II. i III. Bataljona Zagrebačkog P. Odreda i jednog Bata-ljona Bjelovarskog P. Odreda. Dan formiranja bit će 12.XII.1943.

Za komandanta Briga-de " Matije Gubca" postavljamo druga M a n o j l o v i ć Milana, dosada komandanta Bjelovarskog P.Odreda.

Za politkomesara Brigade " Matije Gubca" postavljamo druga

Za zamjenika komandanta Brigade " Matije Gubca" postavljamo druga D o š e n Stevana, dosada komandanta Zagrebačkog P.Odreda.

Za zamjenika politkomesara Brigade " Matije Gubca" postavljamo druga J u r e k o v i ć Ivana, dosada na raspoloženju štaba II. Oper. Zone N.O.V. i P.O.Hrvatske.

Ostale članove štaba Brigade " Matije Gubca" predložit će štab Brigade.

II. POSTAVLJANJE

Za komandanta Udarne Brigade " Braće Radića" postavljamo druga K u č i ć Stjepana, dosada zamjenika komandanta II.Brigade, II. Oper.Zone N.O.V. i P.O.H..

Za politkomesara Udarne Brigade " Braće Radića" postavljamo druga R u k a v i n a Zlatka, dosada politkomesara I. U. Bataljona, Brigade " Braće Radića".

Za zamjenika komandanta Udarne Brigade " Braće Radića" postavljamo druga K o r a ć Milana, dosada komandanta II.U.Bataljona, iste Brigade.

Za zamjenika politkomesara Udarne Brigade " Braće Radića" postavljamo druga B l a h a Duru, dosada na istoj dužnosti u II.Brigadi, II.Oper.Zone N.O.V. i P.O.H..

Za modelnika štaba Udarne Brigade " Braće Radića" postavljamo druga B a b i ć Milana, dosada zamjenika komandanta Brigade " Braće Radića".

Za zamjenika komandanta II.Brigade, II.Oper.Zone N.O.V. i P.O.H. postavljamo druga K o v a č i ć Alojzija, dosada komandanta I. U.Bataljona, iste Brigade.

Za zamjenika politkomesara II.Brigade II.Oper.Zone N.O.V. i P.O.H. postavljamo druga M i c i ć Milivoja, dosada zamjenika politkomesara U.Brigade " Braće Radića".

Za komandanta Bjelovarskog P.Odreda postavljamo druga V o l e n a, dosada komandanta I.Bataljona, Kalničkog P.Odreda.

Za v.d. komandanta Zagrebačkog P. Odreda postavljamo druga Č o l a k Ljubana, dosada operativnog oficira Moslavačkog P.Odreda.

Za operativnog oficira Zagrebačkog P. Odreda postavljamo druga B o b i n a c Milana, dosada zamjenik komandanta Bataljona II.Brigade, II.Oper.Zone N.O.V. i P.O.H.

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 41

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGORSKOG NOP ODREDA OD 10 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA I NOVOJ TAKTICI NEPRIJATELJA U ZAGORJU[1]

ŠTAB
ZAGORSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA HRVATSKE
Oper. br. 9—43.
10 prosinac 1943.

ŠTABU II OPER. ZONE N.O.V i P.O. HRVATSKE

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Od posljednjeg našeg izvještaja promijenila se situacija na našem sektoru djelovanja. O koncentraciji neprijatelja, o kojoj smo Vam javili,[2] kao i ofanzivi na naš odred,[3] možemo Vam javiti da se neprijatelj počeo služiti načinom borbe, kako ste nas već Vi o tome izvijestili. Na čitavom sektoru neprijatelj je pojačao svoje garnizone ljudstvom, oružjem i spremom, u svojim uporištima se ukopao i ogradio bodljikavom žicom i bunkerima, dapače i teže kontroliran teren za njih posijao sa nagaznim minama (kao što je slučaj sa Zlatarom). Iz svojih uporišta vrši prepade u sela, koja su kontrolirana od nas i svakodnevno se sukobljava sa našim patrolama. Ove njihove ispade vrši sa manjim snagama od 40 do 80 ljudi izvrsno naoružanih većinom automatskih oružjem. Ove ispade vrši noću i danju. Tako napr. jučer 9. o.mj. jedna njihova satnija (ustaša) krenula je iz Lepoglave u jačini od 40 ljudi naoružanih sa 12 šmajsera i 3 puškomitraljeza, krenuli su preko Košenica Gore u Novi Golubovec i natrag. Tako je i naša patrola imala sukob sa 30 neprijatelja iznad Lobora[4] i to ispod groblja; neprijatelj se nije kretao ni cestom ni putevima, nego preko Markušev Brega šumom do iznad Lobora, neprijatelj je bio naoružan većinom automatskim oružjem. U tom sukobu poginula su naša dva druga, a neprijatelj je imao 1 mrtvog i 2 ranjena. Tako imamo dnevno sukobe sa neprijateljem, u kojima trošimo municiju, a neprijatelju se ne može nikada uspješno postaviti zasjeda. Zato smo od sada odlučili postavljati neprijatelju zasjede ispred

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 40/7, k. 1472 A.
[2] i [3] Vidi dok. br. 13 ove knjige.
[4] Vidi dok. br. 155.

samih njihovih garnizona, da ih prisilimo da u većem broju izlaze, a ujedno da im spriječimo iznenađenja, koja nam spremaju takovim načinom borbe. Jedino, kada saznaju za koju jaču našu snagu, onda bace tankete, kao što je bio slučaj u St. Golubovecu, Novom Golubovecu, Loboru i dr.

Primili smo operativne izvještaje od I i II bataljona koji se nalaze u kotaru Klanjec i Pregrada, ali i ako se drugovima stalno upućivalo i upućuje se, nikako da pošalju izvještaj, iz koga bi se imala dobiti jasnija slika o njihovom djelovanju, akcijama i stanju u bataljonu. Pa prema tome i ovaj izvještaj će svakako biti manjkav, a mi ćemo nastojati da ga upotpunimo vlastitim opažanjima.

I bataljon:

30. XI. držao zasjedu na Veterničkoj Gori i to 1 četa u zasjedi. Jedan vod čete nalazio se na koti 511, prema Radoboju, a drugi vod II čete sa Štabom bataljona u selu Veternica. Ponovno su prekopane ceste i postavljene barikade u Očuri i na Veterničkoj Gori sa jedne i druge strane. Patrole su krstarile kroz Očuru, Novi Golubovec prema Starom Golubovecu i prema Radoboju, a drugim pravcem u Mihovljan. Neprijatelja nije bilo. Bataljon je krenuo u 18.00 sati na put pravac G. Jesenje.

1. XII. bataljon je zauzeo položaj poviše Jesenjsko Cerje. U Cerju se nalazio neprijatelj u jačini od 4 satnije i to ustaše P.T.Z. Bataljon je izvršio napad na neprijatelja u 6.30 sati.[5] Borba je trajala 3 sata. Neprijatelj je bio rastjeran a i bataljon se morao povući, jer je stiglo pojačanje neprijatelju i to crna legija iz Krapine, a ujedno pod jakom topničkom vatrom i minobacačkom vatrom, koja je otvorena na naš bataljon iz G. Jesenja. Neprijatelj je imao 42 mrtva i 20 ranjenih, a 80 ustaša nestalih (sumnja se da su nekoji od njih ranjeni, a nekoji da su pobjegli kućama). Prilikom borbe imali smo 2 mrtva i 3 lakše ranjena. U borbi su se istakli komandir I čete Podboj Josip i vodnik Pasariček Josip, kao i drugarica Mirt Marija. Utrošeno je 1.250 metaka.

2. XII. Bataljon se nalazi na istim položajima, tj. na Veternici, odakle je pošao.

3. XII. Bataljon je zauzeo novu bazu u Kraljevecu. Neprijatelja nije bilo.

4. XII. Bataljon zauzeo novu bazu Mala Erpenja. Neprijatelja nije bilo.

5. XII. Bataljon krenuo pravac Dubrovčana u selo Bezovina, gdje je zauzeo novu bazu. Neprijatelja nije bilo.

---

[5] O tom napadu vidi dok. br. 13, 149 i 156 ove knjige.

II bataljon:
Ovaj bataljon do sada osim akcije na Glažutu i Humu na Sutli[6] nije izvršio nikakovih akcija. O samoj akciji na Glažutu ne izvještava nas ništa kako je bilo, koja četa je vršila juriš, tko je kriv za neuspjeh, tj. da je neprijatelj uspio pobjeći sa oružjem. Ovih dana se vraća ovaj bataljon sa puta, pa ćemo Vam o toj akciji opširnije javiti. Inače po njhovom izvještaju prekapaju ceste i postavljaju zasjede ali sa neprijateljem nisu imali sukoba, osim sa jednom patrolom u Strmecu, kotar Klanjec, koju su odbili.

III bataljon:
Ovaj bataljon nakon svog povratka iz Prigorca je i onako stalno okrnjen. Jedna četa je krenula za Kalnik po oružje, koje ste nam odredili i do danas se nije vratila. Četa, koja se nalazi ovdje, bila je u Loboru do dolaska bande. Ova četa je i onako slabo naoružana, a i komanda čete ne odgovara svojoj dužnosti a isto i Štab bataljona je nepotpun. Sada se nalazi ovdje v.d. komandanta Klasić Ferdo i zamj. komesara pa i u pogledu upotpunjavanja štaba trebati će se poduzeti potrebne mjere. Ovakovo mirovanje, odnosno davanje samo patrola i straža jako umara drugove a i pada im borbenost, pa čim se vrati četa, koju smo poslali po oružje, krenuti će i ovaj bataljon na put, da borci steknu malo rutine u marševanju, kao i da se prekale u borbama.

Inače se ovdje ne osjeća nikakva jača koncentracija neprijatelja i kako smo Vam prošli puta javili, da se imade očistiti ovaj dio Zagorja i to određeno je 1600 ustaša i to se stalno obećaje rudarskim poduzećima, da će ta snaga za koji dan doći u Zagorje ali do danas nije od toga primjećeno ništa, osim kako smo gore naveli, da su pojačani neprijateljski garnizoni. Inače krstarimo i kontroliramo čitav ovaj kraj od Zajezde do Radoboja i neprijatelja nema osim sa svojim patrolama i u onom momentu kada naša patrola zapuca na njih smjesta se povuku.

Naša informativna služba, kao i obavještajna, nije nikakova. Tako da mi uopće nemamo nikakovih podataka o kretanju neprijatelja, a što nam jako otežava vršenje akcija, kao i spremiti protivudare neprijatelju, kada se tako nenadano pojavi.

Po naređenju kojeg smo primili od Vas pod A. br. 814-43 od 21. XI. 1943. o organizaciji izviđačke službe i službe osmatranja pristupiti ćemo odmah. Prema vašim direktivama: da

---

[6] Vidi dok. br. 13 ove knjige. Ovaj bataljon je upućen da sadejstvuje Kozjanskom (slovenačkom) NOP odredu na r. Sutli. Vidi dok. br. 1/7, k. 1472 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

se formira u svakom bataljonu treća četa, pristupiti ćemo odmah i ako nam i onako manjka komandni kadar, ali na taj način ćemo imati manje čete i izobraziti ćemo komandno osoblje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Vidiček**[7] (M. P.)[8] Komandant:

BR. 43

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 11 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU SEDME DIVIZIJE DA POJAČA DEJSTVO U PRAVCU NEPRIJATELJSKIH UPORIŠTA[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
11. XII. 1943
u 23.30 sati

ŠTABU VII DIVIZIJE

Danas je već 5-ti dan neprijateljske ofanzive na Kordun.[2] Za to vrijeme neprijatelj je zauzeo Vojnić, Slunj, Cetingrad, Kladušu, Topusko, i Vrginmost. Pored toga neprijateljske snage ovoga momenta nalaze se u Crevarskoj Strani, Kupljenskom. Krstinji, Širokoj Rijeci i Đakovića Potoku. Za ovo vrijeme glavni cilj neprijatelja bio je pljačka i ekonomsko uništavanje Korduna, u čemu je dosada uspio. Jače borbe vođene su između Vrginmosta i Vojnića, gdje su mu nanijeti gubici od oko 100 mrtvih i ranjenih.[3] Danas je III brigada VIII divizije napala neprijateljsku kolonu između Vojnića i Tušilovića, kojom prilikom je neprijatelj pretrpio velike gubitke.[4] Glavne

[7] Josip
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 33—1, k. 424.
[2] Odnosi se na operaciju »Panter«. Vidi dok. br. 90, 123, 140 i 143.
[3] O tim borbama vidi dok. br. 69, 90 i 123 ove knjige i dok. br. 21—3, k. 424/A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[4] Vidi dok. br. 104.

neprijateljske snage prošle su iz Tounja za Slunj i vjerojatno za Bihać.[5] U Slunju su prema dosadanjim podacima ostale 2 ustaške bojne,[6] no ovo još nije provjereno. Na sektoru Primišlje—Slunj djeluje II brigada VIII divizije.[7]

Prema dosada prikupljenim podacima od zarobljenika i drugih veza imademo posla sa jačim njemačko-ustaškim snagama.[8] Neprijatelj je vrlo drzak, u svom sastavu ima veće i manje tenkove sa kojima izvrši prodor a zalaze i u šumu. Prije neki dan jedna manja kolona izbila je na Petrovac, ali su je naše snage bacile i protjerale prema Vojniću.[9]

U vezi sa ovakovom situacijom naredili smo vašoj IV brigadi, koja se sada nalazi u Vranograču, da odmah otpočne aktivno djelovanje prema Kladuši[10] da bi rasteretili pritisak neprijatelja na Kordun i vezali neprijateljske snage za sebe. Za djelovanje ove brigade postoje dobre mogućnosti samo bi trebalo da Štab brigade pravilno shvati svoju zadaću i samoinicijativno donosi pravilne odluke i razvije što veću aktivnost. Da bi se ovo sprovelo, uputite jednog člana vašeg štaba u IV brigadu, koji će biti pokretač i garancija pri izvršenju ovog zadatka.

Veza sa našim štabom je neobično važna i dužni ste da je na svaki način uspostavite i održavate koristeći razna sredstva. Imajte u vidu da može doći do upotrebe vaših jedinica prema Kordunu ako to situacija bude zahtijevala. Do toga vremena razvite što veću aktivnost na svim sektorima da bi donekle rasteretili ofanzivu na Kordun.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant, pukovnik
S. O.

---

[5] Neprijatelj iz Slunja nije išao prema Bihaću, već prema Kladuši, a iz Slunja je upućivao izviđačka odjeljenja do izvora r. Slušnice, sa kojima se sukobio Plaščanski NOP odred, vidi dok. br. 36.

[6] O neprijateljskim snagama u Slunju u to vrijeme vidi dok. br. 153.

[7] Vidi dok. br. 56, 90 i 123.

[8] O neprijateljskim snagama koje su učestvovale u operaciji »Panter« vidi dok. br. 36, 140 i 143.

[9] Vidi dok. br. 69.

[10] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 122 i naređenje Četvrtoj NO Brigadi u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 30—1, k. 424.

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 11 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PROSTORIJI VOJNIĆA[1]

ŠTAB
VIII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
11-XII-1943 god.
20 čas 40 min

12. 12. 43.[2]

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Danas, ujutro, naša Treća brigada dočekala je jednu neprijateljsku kolonu na komunikaciji Vojnić—Karlovac, južno od Tušilovića.[3] Neprijatelju su naneseni gubitci od 30 mrtvih i 20 ranjenih. Neprijatelj je pripadao Elzas bataljonu 136 pukovnije.

Neprijatelj koji je u toku jučerašnjeg dana došao u Crevarsku Stranu i Suševiće još uvijek se tamo nalazi. U toku današnjeg dana dovezao je oko 70 kola radi pljačke. Jačina neprijatelja 400—600.

U jučerašnjem sukobu sa neprijateljem Prva brigada nanijela je neprijatelju oko 50 mrtvih.[4] To je bila neprijateljska prethodnica koja je skoro potpuno uništena. Nezgodan teren i brza intervencija neprijatelja nisu dozvolili da se pobjeda do kraja iskoristi, tj. da se izvuče plijen.

Bataljonu Kordunaškog odreda naređeno je da se u toku noći prebaci na komunikaciju Vojnić—Miholjsko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major
Mil.[5] Pavlović

(M. P.)[6]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 45—2, k. 424.
[2] Vjerovatno datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV i PO Jugoslavije.
[3] O toj borbi vidi dok. br. 90 i 123.
[4] Vidi dok. br. 69.
[5] Milan
[6] Okrugli pečat: Štab VIII divizije I korpusa NOV Hrvatske.

BR. 45

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV HRVATSKE OD 11 PROSINCA 1943 GOD. ZA IZVRŠENJE NASTUPNOG MARŠA U PRAVCU ĐAKOVA[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 340/43
Dne 11-XII-1943
21.30h

ZAPOVIJEST

(Sekcija Brod 1 : 100.000)

Naša divizija preduzeće nastupni marš u pravcu istoka.[2]

U cilju izvršenja istog

NAREĐUJEMO:

1.) *XVIII Brigada:* Dne 12. XII. 1943 godine u 7 sati kreće pravcem Šibokovac—Vladkovac—Čenkovo—Slobodna Vlast za Levanjsku Varoš.

2.) *Brodska brigada:* Dne 12. XII. 1943 godine u 7 sati kreće pravcem Levanjska Varoš — za Majar.

3.) *Čehoslovačka brigada »Jan Žiška«:* Dne 12. XII. 1943 godine u 7 sati kreće pravcem Slobodna Vlast—Levanjska Varoš za M. i Vel. Nabrđe. Štab brigade nalaziće se u V. Nabrđu.

4.) *Istočna grupa NOP odreda Jugoslavije:*

a.) Diljski odred: Dne 12. XII. 1943 godine u 7 sati kreće pravcem Borojevci — Slobodna Vlast — Levanjska Varoš — Majar za Trnavu.

b.) Osječki odred ostaje u dosadanjim bazama.

Štab grupe biće u s. Trnava.

Pri prolazu kroz Levanjsku Varoš Štab Brodske i Čehoslovačke brigade odmah će početi vući telefonsku liniju do svojih baza.

Štab Diljskog odreda održavaće vezu sa Štabom Brodske brigade kuririma, a odatle telefonom sa Štabom divizije.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/1, k. 881.
[2] Dvanaesta divizija vršila je nastupni marš u cilju približavanja i izvođenja napada na Đakovo. O napadu vidi dok. br. 48, 60, 65, 66, 71, 97, 160, 161 i 164.

Za slučaj nailaska neprijatelja cestom Đakovo — Majar, jedinice Brodske brigade stupiće u borbu, a jedinice Diljskog odreda imaju zadatak da neprijatelja napadnu s leđa.

Štab divizije nalaziće se u Levanjskoj Varoši.

Po dolasku u određene baze javiti se ovome štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[3] Bulović

Komandant, p.pukovnik:
Mil.[4] Stanivuković

Dostavljeno:
Štabu XVIII Brigade
Štabu Brodske brigade
Štabu Čehoslovačke brigade
Štabu Istočne grupe NOP odreda

BR. 46

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 12 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU CAZINSKOG NOP ODREDA DA SPRIJEČI PRODOR NEPRIJATELJU PREMA BUBLENU I MAGARČEVCU[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
12. XII. 1943
u 9,45 sati

ŠTABU CAZINSKOG ODREDA

U toku jučerašnjeg dana neprijatelj je došao na Seljakovu Poljanu.[2] Noćas je jedan bataljon I brigade krenuo na tromeđu sa zadatkom da po mogućnosti protjera neprijatelja sa Seljakove Poljane i da zatvori pravac prema Magarčevcu i Pe-

[3] Mirko
[4] Milan

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 34—1, k. 424.
[2] Dijelovi 671 grenadirskog puka koji su došli u V. Kladušu od Slunja.

trovcu.[3] Vaš odred rasporedite na prostoru Džaperovac — Suhački vrh i spriječite neprijatelju prodiranje[4] prema Bublenu i Magarčevcu, a u isto vrijeme nastojte da se poruši Čelapov Most koga neprijatelj nastoji popraviti.

Dobro ste učinili što ste porušili Bublenski Most. Pristupite i nadalje rušenju komunikacija Kladuša — Topusko gdje je god to podesno.

Jučer je III brigada potukla jednu neprijateljsku kolonu između Vojnića i Tušilovića[5] i nanijela joj veće gubitke. U isto vrijeme Kordunaški odred na prostoru Dugi dol — Mlakovac napao je jednu neprijateljsku kolonu,[6] spasio 250 zarobljenih ljudi, oteo 30 kola natovarenih sa pljačkom, 150 kom. blaga i ostalog.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Op. of.[7] major,

---

[3] Vidi dok. br. 69.

[4] Cazinski NOP odred je postupio po ovom naređenju i o tome izvijestio Štab Četvrtog korpusa. Vidi dok. br. 24—8, k. 424 c u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] O toj borbi vidi dok. br. 90.

[6] Vidi dok. br. 123.

[7] Jovo Lončar

BR. 47

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA, RASPOREDU, STANJU I ZADACIMA POTČINJENIH JEDINICA ZA PERIOD OD 21 STUDENOG DO 12 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Op. br. 260
Dana 12. XII. 1943 u 18 sati.

GLAVNI ŠTAB NOV i POH
Broj 352, dne 23. I. 1944

GLAVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Ovaj operativni izveštaj obuhvatiće period od 21. novembra pa do danas. Izveštaj o izvršenim akcijama obuhvatiće period od 15. novembra do 31. decembra 1943.[2] Također će u izveštaj ući i akcije XXVIII Divizije, koje je izvršila na Koprivnicu 6. na 7. XI. 1943.

I. OPŠTA VOJNIČKA SITUACIJA:

Situacija u Slavoniji se potpuno razbistrila.[3] Sada je očigledno da veće koncentracije Nemaca, kao i Kozačke divizije, bile su ustvari trupe, spremljene za ofanzivu u Bosni.[4] U svim uporištima normalno je stanje. Jedino se pojačao sektor Daruvarske kotline, gde je došla VIII Lovačka pukovnija u Pakrac. Deo jedinica IV Gorskog Zdruga, koje je nadomestila u Daruvaru i Pakracu VIII Lovačka pukovnija, razmešten je na pruzi Zagreb—Beograd, na delu Banova Jaruga—Novska.[5]

Pitomača, Suhopolje, Đulavec, Čačinci, Orahovica, Kutjevo, Vetovo, Velika, Orljavac nalaze se u našim rukama.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26—2, k. 105 C.

[2] Vjerovatno omaška, jer je Korpus slao desetodnevni izvještaj o izvršenim akcijama. Vidi dok. br. 39 i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Šestog korpusa od 10 siječnja 1944 godine.

[3] Pretpostavljalo se da će uslijediti ofanziva na Slavoniju.

[4] O toj ofanzivi vidi dok. br. 18, 28, 122, 125, 134, 140 i 143 ove knjige i dok. br. 38/6, k. 8; 14/1—12, k. 55; 5/1—a, k. 10; 1/1—a, k. 11; 11/12—a, k. 19/II, 49/6—a, k. 8; 1/1—6, k. 710 i 1/1—10, k. 456, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Raspored i sastav ovih neprijateljskih snaga vidi u dok. br. 14/1—3 i 19/1—5, k. 107, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

U cilju obuhvatanja našeg poluoslobođenog teritorija, u našem zadnjem izveštaju izneli smo da je ostalo da još formiramo Virovitičku i Kapelo-batrinsku četu. Virovitička četa je formirana, dok Kapelo-batrinska nije još. Takođe pitanje partizanskih straža na takozvanom oslobođenom teritoriju nismo još rešili usled nedostatka oružja.

U periodu koji obuhvata ovaj izveštaj saobraćaj na glavnoj pruzi[6] poboljšao se u odnosu na prošli izveštaj. Razlog je s jedne strane što nismo imali eksploziva, a s druge strane jeste taj što je važniji, što smo mi potcenili značaj ma i najmanjeg rušenja glavne pruge. Većim jedinicama bio je prilaz pruzi onemogućen usled ogromne koncentracije i transporta nemačke vojske tom prugom. Pruga Zagreb — Osijek radi jedino na delu Osijek—Našice i to vrlo retko. Redovnog saobraćaja uopšte nema.

Zaposevši jakim snagama Kukunjevac i Poljanu,[7] neprijatelj je uspeo da popravi prugu i uspostavi saobraćaj na pruzi Pakrac—Banova Jaruga. Jedna od prvih zadaća biće nam da onemogućimo svaki saobraćaj na istoj.

Postavili smo sebi u zadatak da do 1. januara 1944. mobilišemo novih 1500 boraca. Sa mobilizacijom ide teže. To je usled toga što sada koji se mobilišu, to su uglavnom Hrvati, a gde nije sprovedena dovoljna agitacija. Iz pregleda u nacionalnom sastavu vidimo da je još uvek 3/4 naših boraca Srba, dok jedna četvrtina Hrvata. Mi o ovome moramo ozbiljno povesti računa i preduzeti mere agitacije i organizacione, da bi uvukli Hrvate Podravine i Posavine u borbu.

Pravilnim političkim radom i vojničkim delovanjem uspeli smo potpuno da razbijemo[8] četnički odred majora Janjića. Slavonci su prešli u partizanske redove ili pušteni kućama, Bosanci su se vratili čamcem preko Save u Bosnu, desna ruka majora Janjića Čedo Veledinović teško je ranjen, a major Janjić, prodavši pokradene stvari iz hrvatskih sela, otputovao je za Beograd. Moramo iskoristiti ovakvu situaciju, te da mobilišemo narod iz tih posavskih sela, bilo u jedinice, ili na razne vojne radove u pozadini. Iako je prvi pokušaj majora Janjića svršio na ovakav način, mi ćemo biti veoma budni na tom sektoru u svakom pogledu.

---

[6] Odnosi se na prugu Beograd — Zagreb.

[7] Treća bojna Osme gorske pukovnije. Vidi dok. br. 19/1—5, k. 107, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Vidi dok. br. 11.

II. RAD NAŠIH JEDINICA U OPŠTIM CRTAMA:

XXVIII Divizija sa uspehom je izvršila zadatak na sektoru II Operativne zone.[9] Takođe se uspešno prebacila u Pokupje[10] gde vodi borbu sa neprijateljem.

XII Divizija rušila je prugu Virovitica—Đurđenovac, vodila borbu sa neprijateljem koji je napadao prilikom rušenja,[11] sređivala svoje unutarnje stanje posle napada tenkovske kolone od Našica[12] i izvršila pokret u Istočnu Slavoniju,[13] gde su po nju najpovoljniji uslovi za borbu.

Partizanski odredi Istočne grupe razvijali su delatnost na svojim sektorima. Ovde treba istaći naročito Osječki i Diljski odred.[14]

Partizanski odredi Zapadne grupe bili su aktivni[15] na svojim sektorima. U mnogome je podbacio Daruvarski odred, koji je bio najneaktivniji.

Diverzantski bataljon izvršio je nekoliko diverzija,[16] ali to je daleko od onoga što bi on mogao učiniti, kad bismo imali eksploziva.

XII Udarna brigada razvija uspešno protivčetničku delatnost na Motajici.[17] Formirala je Motajički partizanski odred.

Sa Omladinskom brigadom[18] nemamo dobre veze.

III. POKRET I MANEVRI NEPRIJATELJA:

Kroz čitav period, izuzev poslednjih 5—6 dana, neprijatelj je na našem sektoru bio neobično aktivan. Glavnom prugom Zagreb—Beograd prošli su ogromni transporti njemačke vojske i materijala. Prema podacima prošlo je iz smera Beograd—Zagreb nekoliko nemačkih divizija, sa oko 2000 kamiona. Upadi koji su bili na naš oslobođeni teritorij bili su izviđačkog karaktera. Takođe i delovi za obezbeđivanje nemačkog transporta na glavnoj pruzi pravili su jače upade na naš oslobođeni teritorij severno od pruge Beograd—Zagreb, na delu Vinkovci—Banova Jaruga.

Bila je izvršena koncentracija većih nemačkih snaga u južnoj Mađarskoj, od kojih su pojedini delovi upali u Podravinu. Sada je situacija i tamo čista.

[9] Vidi dok. br. 1.
[10] Vidi dok. br. 15, 32 i 152.
[11] Vidi dok. br. 7 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 143 i 169.
[12] Vidi dok. br. 7 i 139 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 169.
[13] O pokretima Divizije vidi dok. br. 26.
[14] Vidi dok. br. 39.
[15] Vidi dok. br. 11 i 39.
[16] Vidi dok. br. 16.
[17] O dejstvima Dvanaeste udarne brigade na Motajici Pl. i južnije vidi dok. br. 9/1, 11/1. 14/1. k. 865 u arhivi Vojnog istoriskog instituta i dok. br. 3945 u arhivi CK SKJ.
[18] Omladinska brigada »Jože Vlahović« dejstvovala je u to vrijeme na Žumberku. Vidi dok br. 31 i 51.

IV. RAD NAŠIH JEDINICA:

Jedinice XII Divizije, pored izloženog u tačci pod 2., izvodile su obuku iz ratne službe, borbene obuke, te strojne obuke. Za vreme unutarnjeg sređivanja održavani su politički sastanci i savetovanja sa svim štabovima do štabova bataljona zaključno. Također su se parili, tj. čistili od vašiju.

Vojnički rad u našim odredima dosta je slab. To je usled toga što nismo dovoljno posvetili pažnju odredima. Inače su na svim sektorima odbili uspešno neprijateljske upade na oslobođeni teritorij.

V. DISCIPLINA I MORAL NAŠIH JEDINICA:

Disciplina i moral naših boraca uglavnom zadovoljava. To se najbolje ogleda posle napada nemačke tenkovske kolone na našu XII Diviziju u Podravini. Nisu se primetili tragovi demoralizacije i straha. . . .

U odredima disciplina je mnogo slabija, kao i moral. Ovo je takođe usled nedovoljne naše kontrole nad odredima i njihovim štabovima.

Promene koje su izvršene u Štabu divizije, Štabu XVIII Brigade i Štabu Brodske brigade delovale su pozitivno na naše borce i rukovodioce. Znatno će doprineti na porast morala i učvršćivanje discipline.

VI. STANJE UNUTAR KORPUSA:

Od našeg zadnjeg izveštaja stanje u XII Diviziji se znatno pogoršalo. Jedinice su bile brojno opale, a naročito Čehoslovačka brigada. Nisu iskorišćeni lepi uspesi divizije na Virovitici[19] i pruzi da bi se oživeo vojnički rad i politički život u jedinicama. Počelo je da se oseća mrtvilo po jedinicama, što je izazvalo izvesan broj dezertiranja iz jedinica. Promenom u štabovima, kao i redovnim sastancima koje smo zadnjih 10 dana držali sa rukovodiocima i borcima XII Divizije. verujemo da će se stanje ubrzo popraviti. Možemo unapred kazati da za teško stanje koje je bilo nastupilo u XII Diviziji glavnu krivicu snosio je Štab divizije.

Odredi su polako počeli shvatati svoju ulogu u pogledu mobilizacije i davanja novih boraca za brigade. Svi odredi, osim Daruvarskog, imaju po jednu ili dve čete na poluoslobođenom teritoriju, čiji je zadatak da mobilišu na svom sektoru. Čete su formirane zbog toga što veliki broj ljudi hoće da se bori, ali kod svoje kuće. Ove čete su prvi korak ka stupanju u borbu takvih ljudi. Za sada čete su izvršile svoje zadatke samo delomično. Njima ćemo morati posvetiti najveću pažnju,

[19] Odnosi se na borbe za Viroviticu. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 12, 48, 54, 63 i 81.

jer su one najbolje sredstvo za mobilizaciju: prvo za borbu kod kuće, zatim za borbu u okviru odreda, a tada ih neće biti teško uvući, tj. prekomandovati u brigadu.

Stanje u našoj vojnoj pozadini znatno se popravilo. Sada imamo u svim komandama područja svesne i odgovorne drugove, koji su dosta vremena proveli u operativnim jedinicama. Sad je glavni zadatak rukovodioce u područjima osposobljavati za samostalan rad.

Pitanje obuće naše vojne pozadine uglavnom ćemo rešiti izradom drvenih cipela.

Naše partizanske straže nedovoljno kontrolišu oslobođeni teritorij. Rađe odlaze u akcije da bi se obuli, obukli i naoružali. Tu ćemo morati posvetiti veliku pažnju da naše partizanske straže izvršavaju sve svoje zadatake, a ne samo da se brinu o obući, odeći i oružju.

Radi što boljeg vršenja svojih zadataka postavili smo diverzantski bataljon kao administrativnu, odnosno celinu po stručnosti posla. Ali smo sve grupe i čete stavili pod neposrednu nadležnost i kontrolu štabova onih jedinica na čijem se sektoru nalaze. Tako ako diverzanti ne vrše svoje zadatke, to će brinuti ne samo Štab diverzantskog bataljona, nego i štabove odreda, odnosno brigada i divizije.

Jedna od naših briga takođe je pitanje drugova koji su izvan svojih jedinica, kao i onih koji dezertiraju. Jedan veliki broj drugova nije u svojim jedinicama usled nehajanja rukovodilaca dotičnih jedinica. To ćemo pitanje rešiti uspostavom većih odgovornosti kod rukovodioca. Što se tiče dezertera, njih smo podelili u tri kategorije: u one koji po naročitom planu napuštaju jedinice, s ciljem njihovog razbijanja i vršenja demoralizatorske propagande. Takove ćemo streljati. Druga vrsta dezertera su oni koji su više puta napustili svoju jedinicu usled niske političke svesti. Među takvima ima koji će biti osuđeni na prisilan rad, dok će manji deo biti poslan u jedinice nazad... I treća vrsta dezertera, to su bolji drugovi, koji su prosto napustili svoje jedinice bez znanja starešina, da bi videli svoju kuću. Takve ćemo uz strog ukor vratiti u svoje jedinice.

VII. SLUŽBA VEZE:

Čete za vezu u brigadama XII Divizije za 5—10 dana potpuno ćemo snabdeti sa potrebnim priborom za razvijanje kabla. Telefonska služba još ne dolazi do punog izražaja u akcijama usled slabosti naših rukovodilaca u brigadama, da nju rasporede i rukuju njome.

Za 10—15 dana organizovaćemo pored telefonske službe veze i radiovezu između Štaba divizije i štabova brigada. Što se tiče tehničke strane to će biti moguće, jedino je potrebno

da se savlada izvestan antagonizam štabova prema višestrukoj službi veze. Verujemo da će novi Štab divizije ovaj zadatak pravilno shvatiti i rešiti.

Imamo sigurnu radiovezu sa Vrhovnim štabom i Glavnim štabom, XXVIII Divizijom, XII Divizijom i XII Brigadom.

Za 5 dana organizovaćemo službu osluškivanja. Organizovali smo slušanje agencije TANJUG.

Za nekoliko dana organizovaćemo radiofonsku vezu sa Diljem, sa Glavnim štabom i Banijom. Za proteklih 10 dana nismo to učinili usled priprema za ofanzivu.

Pristupili smo tehničkom učvršćivanju teritorijalne telefonske linije. Pred nama je zadaća da na teritorijalnoj mreži svugde postavimo neizolovanu žicu, a da izolovan kabl stavimo na raspoloženje četama za vezu u brigadama.

VIII. RAD ŠTABOVA:

U našem zadnjem izveštaju naglasili smo da nam je glavni zadatak da razvijemo odgovornost, ekspeditivnost i samoinicijativu kod štabova. Već ranije smo naglašavali da smo saopštili našim štabovima da za opetovane greške nećemo moći savetovati, upućivati i koriti, nego da ćemo morati upotrebiti korenite izmene. Pristupili smo zadnjoj meri, jer se pokazalo kod nekih štabova da oni ne mogu ići dalje napred i da je kod toga postojala opasnost da nam se jedinice rastroje, ili u najboljem slučaju da ne napreduju . . .

Postavljanjem novih štabova, odnosno smenjivanjem nesposobnih i neodgovornih drugova načinili smo jedan veliki preokret u štabovima. Ovaj preokret u štabovima propratili smo intenzivnim političkim i vojnim radom u jedinicama, tako da je tamo stvoreno jedno novo i vedro, puno oduševljenja, raspoloženje.

Štabovi Grupe odreda, napose komandanti i politkomesari, naročito su zadovoljili. Radi toga je drug komandant Istočne grupe odreda[20] postavljen za zamenika komandanta XII Divizije, a komandant Zapadne grupe[21] za komandanta XVIII Brigade.

Štabovi odreda prilično su se snašli na svojoj dužnosti i obavljaju je, naročito što se tiče vojničke strane.

Štab korpusa ima tu grešku što nije pružio jaku pomoć štabovima odreda i grupama odreda za izvršavanje njihovih zadataka, naročito političkih i zadataka u pogledu mobilizacije. Što se tiče Štaba korpusa, u odnosu na Štab XII Divizije i njezinih brigada, on nije pokazivao dovoljno odlučnosti da

[20] Savo Miljanović
[21] Branko Vuković

još ranije izvrši potrebne izmene. Tu smo bili na repu, vodeći više računa o tome da se tu radi o starim borcima koji imaju ugled pred narodom, koje narod poznaje, nego što smo vodili računa o tome koliko će takvi drugovi biti sposobni i koliko su odgovorni da bi mogli dobiti u svoje ruke tako velike i važne jedinice. Nama je nedostajala oštrina u pogledu naših potčinjenih štabova. S druge strane, mi moramo pokazati više poleta i odgovornosti prilikom provođenja naredbi Glavnog štaba. Mi izjavljujemo da ćemo naše greške i nedostatke, kako u pogledu naših potčinjenih štabova, tako i u pogledu naših pretpostavljenih štabova, najenergičnije i to smesta otkloniti i da nećemo ponavljati gornje greške.

Momentalna briga na prvom mestu štaba korpusa, a zatim i sviju štabova biće ta da što uspješnije sprovedemo naređenje druga Tita, koje se odnosi na našu operativnu delatnost, da bi našim operacijama najbolje pomogli drugove na koje Nemci vrše ofanzivu.

IX. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE:

XXVIII Divizija nalazi se u Pokupju, i njezin životni opstanak zahteva popunu njezinih brigada. Još u prošlom izveštaju naglasili smo da je divizija ostala na 65% svoga brojnog stanja u odnosu na brojno stanje prilikom odlaska iz Slavonije. Svakako u poslednje vreme da se taj broj još više smanjio. Divizija je odevena i obuvena.

XII Divizija nalazi se na Dilju [Pl.]. U njoj ima oko 20% bosih, priličan broj drugova nalazi se u civilnom odelu, a vrlo mnogo ih je bez šinjela. Ovo pitanje rešićemo akcijama u Istočnoj Slavoniji. Glavna briga u pogledu XII Divizije takođe je mobilizacija. Za popunu XVIII Brigade trebaće 300—400 boraca, dok za popunu Brodske i Čehoslovačke brigade trebaće za svaku 600—700 boraca.

Zdravstveno stanje u Diviziji je zadovoljavajuće. Ishrana je takođe dobra u svim jedinicama.

Naši odredi nalaze se na svojim sektorima. Pomoću svojih novoformiranih četa obuhvatili su čitav teritorij Korpusa.

X. DALJNJE OPERATIVNE NAMERE:

Naše daljnje operativne namere biće u duhu naređenja[22] Vrhovnog komandanta. Najtešnje ćemo kombinovati napade na uporišta, tj. prepade na uporišta u najdubljoj neprijateljskoj pozadini, sa stalnom delatnošću diverzanata i manjih jedinica, na pruzi Beograd—Zagreb. U slučaju da dobijemo eksploziva

[22] Vidi dok. br. 17 1, k. 812, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

vršićemo velike i stalne diverzije na pruzi Beograd—Zagreb sa Divizijom, dok će odredi delovati u neprijateljskoj dubokoj pozadini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant, pukovnik:
Petar Drapšin

(M. P.)[28]

BR. 48

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 12 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ĐAKOVO[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 342/43
Dana 12-XII-1943
u 24 h

ZAPOVIJEST
(Sekcija Brod i Vinkovci 1 : 100.000)

U neprijateljskom uporištu Đakovo nalazi se 450 gestapovaca[2] (3 satnije po 150), naoružani sa 1 teškim i 4 laka bacača, 10 teških mitraljeza, 20 puškomitraljeza i šmajsera i ostalo karabini. Pored ovoga nalazi se i 40 žandara i pomoćnih žandara, naoružani sa 1 puškomitraljezom, bombama i karabinima.

Gestapovci su smješteni u Školskoj poliklinici, Hrvatskom domu, i Domu časnih sestara u ulici Kralja Tomislava, na električnoj centrali u južnom dijelu Đakova i na željezničkoj stanici.

Žandari su smješteni u žandarmerijskoj kasarni u ulici Bana Jelačića.

[28] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 22/1, k. 881.

[2] Policiski bataljon

Spoljne straže i patrole daju se na svima ulazima u sam grad, a žandarmi daju stražu oko svoje kasarne.

Svi objekti u kojima je smještena neprijateljska posada nisu ograđeni žičanim preprekama, niti se prema dobivenim podatcima nalaze izgrađeni bunkeri. Pojedini objekti su na spratu (Dom časnih sestara), a ostali prizemlje od tvrdog materijala.

U cilju likvidacije ovog neprijateljskog uporišta

NAREĐUJEMO:

1.) **XVIII brigada:**

Sastav:
3 bataljona
Lakobacački vod sa 12 bacača
Brdski top 65 mm.
Protivtenkovski top 37 mm. i ostali pomoćni dijelovi.

Likvidiraće neprijateljsko uporište Đakovo.[3]

Protivtenkovski top preuzeti od Štaba Čehoslovačke brigade.

Lakobacački vod dodijeliće joj ovaj štab.

2.) **Brodska brigada:**

Sastav:
4 bataljona
Diljski odred sa 2 bat.
Protivtenkovski top 37 mm.
2 protivtenk. puške
Mitralj. četa
Vod bacača i svi ostali pom. dijelovi.

Ove jedinice postavljaju osiguranje[4] prema St. Mikanovcima, Strižívojni, Vrpolju i Brodu i to:

a.) Jedan bataljon Diljskog partizanskog odreda postavlja osiguranje prema St. Mikanovcima i Vrbici u selu Đurđanci. Ovaj bataljon povezaće se sa četom Osječkog partizanskog odreda, koja će se nalaziti u selu Vučevci.

Ovom bataljonu dodijeliti 1 protivtenkovsku pušku.

b.) Sa jednim bataljonom Brodske brigade i Mađarskim bataljonom zaposjesti selo Budrovce i spriječiti svaki pokušaj neprijatelja da prodre u napadnuto neprijateljsko uporište sa pravca želj. pruge.

Ove jedinice održavaće vezu lijevo sa bataljonom u Đurđancima i desno sa jedinicama u s. Piškorevci.

c.) Sa dva bataljona zaposjesti južni dio sela Piškorevci i želj. prugu ju-

[3] O rezultatu napada na Đakovo vidi dok. br. 60, 62, 65, 66, 71, 160, 161 i 164.

[4] Vidi dok. br. 71.

ŠTAB X. DIVIZIJE
[illegible]
BR. 342/[illegible]
DAN 12 - 48 [illegible]
u 24 h

0

Z A P O V I S T

(Sekcija Brod i Vinkovci 1:100.000)

U neprijateljskom uporištu Djakovo nalazi se 450 gestapovaca (3 satnije po 150), naoružani su 1 teškim i 4 laka bacača, 10 teški mitraljeza, 20 puškomitraljeza i šmajsera i ostalo karabini. Pored ovoga nalazi se i 40 žandara i pomoćnih žandara, naoružani su 1 puškomitraljezom, bombama i karabinima.

Gestapovci su smješteni u školskoj poliklinici, Hrvatskom Domu, i Domu časnih sestara u ulici Kralja Tomislava, na električnoj centrali u južnom dijelu Djakova i na željezničkoj stanici.

Žandari su smješteni u žandarmerijskoj kasarni u ulici Bana Jelačića.

Spoljne straže i patrole daju se na svima ulazima u sam grad, a žandarmi daju stražu oko svoje kasarne.

Svi objekti u kojima je smještena neprijateljska posada nije ograđjena žičanim preprekama, niti se prema dobivenim podatcima nalaze izgrađjeni bunkari. Pojedini objekti su na spratu (Dom časnih sestara) a ostali prizemlje od tvrdog materijala.

U cilju likvidacije ovog neprijateljskog uporišta

N A R E D J U J E M O:

1.) XVIII. BRIGADA:
Sastav:
3 bataljona
Lakobacački vod sa 12 bacača
Brdski top 65 mm.
Protivtenkovski top 37 mm
i ostali pomoćni delovi.

Likvidirade neprijateljsko uporište Djakovo.
Protivtenkovski top prenesti od štaba Cehoslovačke Brigade.
Lakobacački vod dodeliće joj ovaj štab.

2.) BRODSKA BRIGADA:
Sastav:
4 bataljona
Diljak' Odred sa 2 bat.
Protiv tenkovski top 37mm
2 protivtenk. puška
Mitralj. četa
Vod bacača 1
Svi ostali pom. delovi

Ove jedinice postavljaju osiguranja prema St. Mikanovcima, Striživojni, Vrpolje i Brodu i to:
a.) Jedan bataljon Diljakog Partizanskog Odreda postavlja osiguranje prema St. Mikanovcima i Vrbici u selu Djurdjanci. Ovaj bataljon povezade se sa četom Osjeđkog Partizanskog Odreda, koja će se naleziti u selu Vučevci.
Ovom bataljonu dodeliti 1 protivtenkovsku pušku.
b.) Sa jednim bataljonom Brodske Brigade i Madjarskim bataljonom zapossesti selo Budrovce i sprečiti svaki pokušaj neprijatelja, da se prodre u napadnuto neprijateljsko uporište za pravom želj. pruge.
Ove jedinice održavade vezu levo sa bataljonom u Djurdjancima i desno sa jedinicama u Piškorevci.
c.) Sa ove bataljona zapossesti južni dio sela Piškorevci i želj. prugu južno od želj. stanice Budrovci-Piškorevci sa zadatkom da spreče svaki pokušaj neprijatelja da se prodre u pomoć napadnutom uporištu cestom i želj. prugom Striživojna Vrpolje-Djakovo.
Ovim jedinicama dodeliti protivtenkovski top i 1 protivtenkovsku pušku.
d.) Sa jednim bataljonom Diljakog Partiz. Odreda zapossesti južnu ivicu sela Trnava sa zadatkom kontrole terena i svih cesta i polj. puteva, koji vode sa pravca Broda

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 48

žno od želj. stanice Budrovci—Piškorevci sa zadatkom da spriječe svaki pokušaj neprijatelja da prodre u pomoć napadnutom uporištu cestom i želj. prugom Striživojna-Vrpolje — Đakovo.

Ovim jedinicama dodijeliti protivtenkovski top i 1 protivtenkovsku pušku.

d.) Sa jednim bataljonom Diljskog partiz. odreda zaposješće južnu ivicu sela Trnava, sa zadatkom kontrole terena i svih cesta i polj. puteva koji vode sa pravca Broda u pravcu Trnave i Dragotina i da spriječe svako nadiranje neprijatelja u pomoć napadnutom uporištu.

U slučaju da ovaj bataljon uslijed jačeg pritiska neprijatelja bude primoran na povlačenje, povlačiće se u pravcu glavnine svoje jedinice pravcem Dragotin — Piškorevci sa jednom četom, a sa drugom četom povlačiće se pravcem Kondrić i cestom za Selce. Odmah čim stupi u borbu najhitije kuririma na konju poslaće izvještaj Štabu divizije, koji će angažovati ako bude trebalo za odbijanje neprijatelja i svoju rezervu.

Za slučaj povlačenja davaće otpor na svim zgodnim položajima i neprijatelja zadržavati što duže.

Ovaj bataljon pojačati sa 2 teška mitraljeza.

Jedinice u sastavu Brodske brigade na svojim položajima porušiće sve mostove ispred sebe na potocima i kanalima i prekopati ceste radi sprečavanja saobraćaja motorizacije.

Prugu Striživojna — Đakovo porušiti na kanalu Ereznica i na kanalu Košnica izbacivanjem jednog ili više štosova. U tu svrhu Štabu Brodske brigade dodjeljuje se jedna

grupa diverzanata sa potrebnim količinama eksploziva za sječenje šinja. Nakon presijecanja šinja uz pomoć Pionirske čete izbaciti jedan ili više štosova.

Prekopavanje ceste izvršiti ispred mosta na kanalu Breznica i ispred mosta na kanalu Košnica, na cesti Đakovo—Vrpolje.

Svim ovim jedinicama rukovodiće Štab Brodske brigade u čiji štab ulazi jedan član Štaba Diljskog partizanskog odreda. Ostali članovi Štaba odreda raspodjeljuju se po jedinicama. Isto tako u ovaj štab ući će kao član štaba i politički komesar Štaba Istočne grupe odreda.

Na cesti Đakovo—Vrpolje, u prostoru između kanala Košnica i kanala Breznica, postaviti nagazne mine. Ove mine i stručno osoblje dodijeliće Štabu Brodske brigade ovaj štab.

3.) **Čehoslovačka brigada:**

Sastav:
2 bataljona
1 p. tenkov. puška i ostali pripadajući dijelovi.

Ostaje kao divizijska rezerva. Protivtenkovski top sa poslugom dodjeljuje Štabu XVIII Brigade.

Divizijska rezerva nalaziće se u selu Selce u stanju pripravnosti. Jedan dio biće uz Štab divizije na njegovom određenom mjestu.

4.) **Osječki NOP odred:**

Sastav:
3 bataljona
1 batalj. Češke brig.
2 prot. tenk. puške iz sastava XVIII Brigade, i ostali pripadajući dijelovi

Ovim jedinicama rukovodiće Operativni štab koji se formira i to:

za komandanta Operativnog štaba imenuje se major Ivan Jergović,

za zamjenika komandanta drug Mijo Bobetko,

za politkomesara i zamjenika politkomesara imenuje se dosadašnji politkomesar i zamjenik politkomesara Osječkog NOP odreda.

Ove jedinice postaviće osiguranje[5] prema nepr. uporištu Osijek i Našice i to:

a.) Sa dva bataljona Osječkog NOP odreda, bez jedne čete, postavlja zasjedu na raskršću cesta Đakovačka Satnica—Gorjani i Đakovačka Satnica—Našice, sa zadatkom da spriječe neprijatelja u njegovom nastupanju u pomoć napadnutoj posadi iz Gorjana ili Našica. Ovim jedinicama dodjeljuje se 1 protivtenkovska puška.

Jedna četa, koja nije uzeta u obzir od ovih bataljona, isturiće se kao objavnica prema nepr. uporištu Našice i zaposjesti zapadnu ivicu sela Stipanovci, sa zadatkom kontrole ceste Stipanovci—Našice i istu prekopati radi sprečavanja saobraćaja nepr. motorizacije. Ovaj prekop staviti pod svoju vatru i ne dozvoliti neprijatelju da pređe preko istog.

Ukoliko bi jačim neprijateljskim pritiskom ova četa bila prinuđena na povlačenje, povlačiće se pod borbom u sastav svojih bataljona kod Đakovačke Satnice i na svakom zgodnom položaju davati otpor i usporavati kretanje neprijatelja. Neprekidno obavještavati Štab svog bataljona o snagama i pokretu neprijatelja. Ni u kom slučaju ne smije izgubiti kontakt sa neprijateljem, niti se povući sa njenog pravca povlačenja.

b.) Sa dva bataljona, bez jedne čete, tj. bataljon Češke brigade i bataljon Osječkog odreda postavlja osiguranje na cesti i željezničkoj pruzi Đakovo—Osijek, kod želj. stanice Viškovci, na liniji pustara Kugler i Štrosmajerovac pustara. Ovim jedinicama dodjeljuje se 1 protivtenkov-

[5] Vidi dok. br. 65.

ska puška, koju postaviti na samoj cesti.

Jednu četu iz bataljona Osječkog odreda, koja nije uzeta u obzir, uputiti u selo Vučevci, se zadatkom osiguranja i sprečavanja neprijatelja koji bi krenuo sa pravca St. Mikanovci i Vrbica ili sa pravca Semeljci poljskim putevima u pomoć napadnutom uporištu. Ova četa održavaće vezu sa svojim bataljonom a pored toga povezaće se putem patrola sa bataljonom Diljskog NOP odreda u selu Đurđanci. Ukoliko bi neprijatelj kretao se cestom Semeljci—Forkuševci—Viškovci do želj. stanice Viškovci, istoga će propustiti i kad ovaj dođe u kontakt sa jedinicama na želj. stanici, napasti će ga sa leđa.

Rušenje želj. pruge izvršiti u šumi Šelevrtak, južno od želj. stanice Semeljci—Široko Polje izbacivanjem jednog ili više štosova, i ispred same zasjede na potoku Rit također izbacivanjem nekoliko štosova. Za ovaj zadatak dodjeljuje se Operativnom štabu jedna grupa diverzanata sa potrebnim količinama eksploziva.

Isto tako izvršiti miniranje ceste Osijek—Đakovo na prostoru — jedan do dva kilometara ispred zasjede. Za ovaj posao dodjeljuje se potreban broj nagaznih mina sa stručnim osobljem.

Jedinice Operativnog štaba moraju međusobno da održavaju tijesnu vezu. Za slučaj da na neku jedinicu ne naiđe neprijatelj, a susjedna jedinica vodi borbu sa istim, mora ovoj sa jednim dijelom svojih snaga priteći u pomoć, napadajući neprijatelja najvećom brzinom sa bokova ili sa leđa, ali ipak jedan dio snaga ostaviti na svojim položajima radi osmatranja.

5.) **Početak napada:**

Operativnom štabu dodjeljuje se jedna radio-stanica za vezu sa ovim štabom.

Napad na uporište otpočeće dne 14. XII. 1943 godine u 5 sati ujutro. Do toga vremena sve jedinice moraju biti na svojim položajima. Za zakašnjenje bilo koje jedinice biće odgovorni štabovi brigada i Operativni štab.

6.) **Znaci raspoznavanja:**

Za noć 13/14. XII. 1943 biće: **Juriš—Dvanaesta,** a za dan 14. XII. 1943 biće: Kapu u lijevoj ruci izbaciti dva puta u stranu, odgovor: jedanput izdignuta puška iznad glave u vodoravnom položaju. Za noć 14/15. XII. 1943 biće: **Gvozdena—Osvaja,** a za dan 15. XII. 43: Poziv: desnu ruku dići u vis, odgovor: pušku u horizontalnom položaju s obje ruke isturiti naprijed.

7.) **Evakuacija ranjenika:**

Za jedinice Operativnog štaba pravcem Đakovačka Satnica — Gašinci — Nabrđe do bolnice Dilj. područja. Teže ranjenike sprovesti do mjesta kirurške ekipe radi izvršenja potrebne operacije koja će se nalaziti u selu Selce.

Za jedinice XVIII Brigade i Brodske brigade pravcem Selce—Gašinci—Nabrđe do bolnice. Previjališta odrediće štabovi brigada i Operativni štab svaki za svoje jedinice.

Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u selu Selce.

8.) **Evakuacija plijena:**

Sav plijen evakuisaće se zbog vrlo rđavih drugih puteva cestom Đakovo — Selce — Majar — Levanjska Varoš u Đakovačku Breznicu, odakle će se prevesti u Diljsko područje. Oružje, municiju i ostali ratni materijal, koji je za vojsku, kao i odjeća, obuća evakuisaće se također

za Đakovačku Breznicu, gdje će se izvršiti podjela plijena.

Za pravilnu evakuaciju ratnog materijala, kao i ostalih potreba za vojsku, biće odgovoran intendant Divizije, potporučnik Ulis, zajedno sa intendantom XVIII Brigade.

Ostali zaplijenjeni materijal, u prvom redu kože, Batine radnje i apoteke, banke, pošte, poreznog ureda, općine, želj. stanice, — evakuaciju ovog materijala izvršiće zamjenik intendanta Divizije, potporučnik drug Čedo Milašinović, sa intendantom Čehoslovačke brigade i za pravilnu evakuaciju ovoga biće odgovorni. Sav ostali materijal iz uporišta kao živ. namirnice, radnje petokolonaša i narodnih neprijatelja i ostalog izvršiće Komanda diljskog područja sa svojim intendantom i ostalim osobljem.

Izvlačenje plijena otpočeti odmah iz onog dijela grada gdje je neprijatelj likvidiran ne čekajući konačnu likvidaciju uporišta. Pripremiti blagovremeno sva prevozna sredstva i intendanti će poći odmah pozadi jedinica koje su u napadu, te izviditi šta se može odmah evakuisati.

Zaplijenjena motorna vozila upotrijebiti za evakuaciju u prvom redu ratnog materijala i ostalih potreba za vojsku i za prevoz ranjenih drugova.

9.) **Veze:** Štab Brodske brigade povezaće se sa ovim štabom telefonom, a tako isto i Štab XVIII Brigade. Operativni štab preuzeće materijal i ljudstvo Čete za vezu Čehosl. brigade i povezati se telefonski sa ovim štabom. Za pravilno funkcionisanje veze biće odgovorni pored komandira i komesara četa za vezu i referent za vezu ovog štaba. Neprestano po

liniji upućivati patrole, koje će kontrolisati ispravnost iste. Odmah povlačiti linije od određenog mjesta Štaba divizije do mjesta pojedinih štabova. U slučaju da se za izvjesno vrijeme telefon. linija pokvari, slati svoj izvještaj kuririma na konju svaki sat. Štabovi brigada i Operativ. štab regulisaće službu veze sa svojim jedinicama tako, da uvijek štabovi znaju kakova je situacija na sektorima svojih jedinica. Kurire redovno slati na konjima sa pratnjom. U tu svrhu članovi štabova staviće na raspoloženje kuririma svoje konje.

10.) **Mjesto štabova za vrijeme akcije:**

Štab XVIII Brigade nalaziće se u prvim kućama Đakova na cesti Đakovo—Selce.

Štab Brod. brigade nalaziće se na ž. stanici Budrovci—Piškorevci.

Operativni štab nalaziće se u pustari Štrosmajerovac.

Štab divizije nalaziće se na cesti Selce—Đakovo (u kućama Stočin).

Štab Češke brigade sa div. rezervom nalaziće se u selu Selce.

11.) **Povlačenje:**

Povlačenje jedinica izvršiće se po pismenom naređenju ovog štaba ili telefonskim naređenjem. Pored ovoga ispaliće se sa mjesta Štaba divizije 3 bijele rakete, jedna iza druge što će biti znak za povlačenje. Ove rakete ispaliće se u pravcu uporišta.

Bez pismenog ili telefonskog naređenja ili bez ovih znakova ni jedna jedinica ni pod koju cijenu ne smije napustiti svoj položaj.

12.) **Pravac povlačenja:**

Nakon likvidacije uporišta i dobivenog naređenja ili znakova jedinice će se povući i to:

XVIII Brigada u selo Gašinci,

Brodska brigada u selo Trnavu i Kondrići,

Čehoslovačka brigada u selo Preslatinci i Pridvorje,

Osječki NOP odred u Drenje i Drenj. Slatinik,

Diljski NOP odred u selo Svetoblažje.

Štab divizije nalaziće se sa Štabom XVIII Brigade u selu Gašincima.

NAPOMENA:

1.) Kako je ovo prva akcija naše divizije nakon izmjene rukovodilaca i nakon pretrpljenog neuspjeha kod Orahovice i Mikleuša svi rukovodioci treba da ulože sve svoje sile da dobivene zadatke izvrše u potpunosti. Štab XVIII Brigade sa svojim jedinicama nastojaće na juriš likvidirati neprijateljsku posadu u samom uporištu. Pri tome odrediti jednu jedinicu koja će bez obzira na borbu koja se bude vodila na periferiji upasti u centar grada i pristupiti likvidaciji neprijateljske posade u samom centru. Pri likvidaciji treba uložiti sve rukovodstvo sve svoje znanje i vještinu i u punoj mjeri iskorišćavati teška oruđa i vod lakih minobacača. Kod svakog topa odrediti po jednog druga iz sastava štaba bataljona, koji će iznalaziti položaj i cilj za ta oruđa. Ni u kom slučaju ne smije se odugovlačiti sa upotrebom ovih teških oruđa. Pripremiti jurišne pionire i bombaše i iste pravilno upotrebljavati.

Jedinice koje su u zasjedi najvećim dijelom da posijedaju naseljena mjesta i imaju ogromno preimućstvo nad neprijateljem, jer se nalaze u sigurnim zaklonima, a neprijatelj im nastupa preko vrlo teškog i blatnog terena i brisanog prostora. Zbog toga treba borcima prikazati njihovo preimućstvo kako bi hladnokrvno pustili neprijatelja na što je moguće bliže otstojanje i onda obasuti ga ubitačnom vatrom. Ni u kom slučaju ne dozvoliti borcima da gađaju na otstojanje preko 100 metara.

Sve jedinice održavaće tijesnu vezu međusobno i kontrolisati patrolama međuprostore. Tako isto ispred svojih položaja isturiti tajne patrole kao objavnice, koje će se nakon nailaska neprijatelja neprimjetno povući u sastav svoje jedinice i obavijestiti o njegovom nastupanju. Protivtenkovske puške ostaviti na zgodne položaje i iste ukopati. Sa njima treba da rukuju najhrabriji i najbolje nišandžije.

Štab Brodske brigade sutra poslije podne nakon napuštanja svojih baza narediće odboru u Majaru i Kondriću da sa seljacima zatrpaju prekopana mjesta na toj cesti, pošto će se tom cestom izvoziti plijen iz uporišta.

One jedinice koje zaposijedaju položaj van naseljenih mjesta ukopaće se i maskirati. Automatska oruđa postaviti na najzgodnija mjesta odakle mogu najbolje tući neprijatelja. Po dolasku jedinica na njihove položaje, prekontrolisati čistoću automatskih oruđa, teških mitraljeza i puškomitraljeza, a jedinice XVIII Brigade učiniće to prije polaska u akciju.

Benzinske flaše moraju imati sve jedinice, kako one u zasjedi, tako isto i ove u uporištu i korisno ih upotrijebiti.

Zarobljeni neprijateljski vojnici ne smiju se likvidirati, već iste sprovoditi u Štab brigade, a potom u Štab divizije.

Štabu XVIII Brigade stavlja se do znanja da i u ostalim našim brigadama ima velik broj drugova, koji su nesposobni za borbu uslijed bosotinje i golotinje, te se isti moraju voziti kolima. Zbog toga jedan dio zaplijenjene vojničke odjeće i obuće bezuvjetno mora se ustupiti i ostalim našim brigadama. Zbog toga nastojati da zarobljenike ne skidaju borci, već ih obučene slati u štab, a u samom uporištu svakako da će se borci obući iz magacina i td.

Imati u vidu i to da u našim bolnicama ima veliki broj zdravih drugova i ne mogu napustiti bolnice, dok ih ne snabdijemo sa obućom i sa odjećom.

Zbog toga jedan procenat ove spreme moraće se poslati i tim našim drugovima.

Vrijeme polaska jedinica na izvršenje svojih zadataka odrediće štabovi brigada i operativni štab, imajući u vidu udaljenost iz sadanjih baza do određenih im položaja. Voditi računa da se ne otkriju naše namjere i jedinice koje prelaze cestu i želj. prugu Osijek—Vrpolje izvrše prelaženje na najkonspirativniji način i to po mraku.

Razradu plana štabovi brigada i Štab operativni izvršiće u najvećoj tajnosti i pri tome radu ne smije niko nenadležan da prisustvuje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[6] Bulović

Komandant, potpukovnik:
Mil.[7] Stanivuković

(M. P.)[8]

---

[6] Mirko
[7] Milan
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 49

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 12 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI U SJEVERNOJ DALMACIJI[1]

ŠTAB XIX
SJEVERNODALMATINSKE DIVIZIJE NOVJ
12. XII. 1943 g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

U momentu kada smo dobili od vas naređenje[2] za pokret u određenom pravcu, uslijedila je ofanziva na sektor Bukovice, gdje su uglavnom bile naše snage. U ovoj ofanzivi učestvovalo je uglavnom oko 6000 Nijemaca i preko 1000 četnika koji su se bili grupisali iz okolnih krajeva za ovu ofanzivu.[3] Razvoj ofanzive uglavnom bio je kako slijedi: prvi dan, tj. 1 ov. mj. neprijatelj je napustio otoke i obalu i skoncentrisao se u Benkovcu, Zemuniku i Zadru. Drugog dana jaka neprijateljska kolona izjutra krenula je od Benkovca u pravcu Mostina, gdje su joj se suprotstavili manji naši dijelovi. U ovoj koloni bilo je oko 300 do 400 motornih vozila i dosta pješadije. Kolona je bila vrlo rastegnuta na cijelom prostoru od Benkovca do Bribirskih Mostina. Stignuvši u Bribirske Mostine, neprijatelj je jednim dijelom krenuo prema Skradinu i napravio zaobilazni manevar savivši se prema Đevrskama i Kistanjama, očito sa namjerom da izmanevriše naše snage Sjevernodalmatinskog odreda, koje su bile na cesti Bribirske Mostine—Đevrske. Istodobno neprijatelj je krenuo sa jednim dijelom kolone od Bribirskih Mostina prema Đevrskama, gdje se je razvila žestoka borba, ali su uslijed bočnog manevra neprijatelja naše snage bile brzo odbačene uz prilične gubitke. Neprijatelj je također pretrpio osjetne gubitke. Neprijateljska kolona je krenula dalje prema Kistanjama, a jednim dijelom manevrirala je prema Roškom Slapu, tako da je u prvi momenat izgledalo da stvarno produžava prema Skradinu i Roškom Slapu, što je ustvari bio manevar, dok se je glavnina kolone zadržala uglavnom na cesti Ben-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/2, k. 1008.
[2] Vidi dok. br. 32 ove knjige.
[3] U ofanzivi na Bukovicu učestvovali su dijelovi 114 lov. divizije. Vidi mikrofilm »Minhen« 5, br. 586—587, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta, dok. br. 38/6-a, str. 4, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

kovac—Bribirske Mostine—Đevrske—Kistanje, osiguravši ovu cestu zaposijedanjem okolnih kota. Istoga dana u jutro neprijatelj je krenuo od Pađena prema Mokrom Polju, jačine od oko 1000 četnika i koja stotina Nijemaca. Poslije podne neprijatelj je krenuo također od Kistanja prema Parčiću i od Benkovca prema Brgudu—Bruški i Rodaljicama. Na sjeverozapadnoj strani prema Karinu i Obrovcu neprijatelj[4] nije toga dana kretao, ali je bio spreman za pokret. Na položajima Benkovac—Brgud—Rodaljice neprijatelj je predvečer zaustavljen i djelomično odbačen. Na položajima Pađeni—Mokro Polje—Ervenik neprijatelj je zaustavljen na liniji Mokro Polje—Ervenik i odbačen natrag u Mokro Polje. Na položajima Kistanje—Parčić neprijatelj je djelomično bio zaustavljen kod Kolašca. Prvi dan je bilo teško ocijeniti da li neprijatelj misli stvarno na ofanzivu jačeg stila, ili je po srijedi pljačkanje, ali kada se je vidjelo da je neprijatelj zanoćio na zauzetim položajima i da dovlači pojačanja, bilo je jasno da se radi o čišćenju Bukovice. U ovakoj situaciji naše snage imale su dva izlaza i to jedan prema sjeveru koji je bio teži i jedan prema obali koja je bila očišćena, odnosno napuštena od neprijatelja. Mi smo krenuli sa našim snagama prema sjeveru u vezi vašeg naređenja za sastav divizije. Pokret je izvršen noću, ali je neprijatelj[5] istodobno noću izvršio pokret od Karina preko Medviđe, presijecajući put za Žegar, pošto je tamo bio jedini most na Žegaru na rijeci Zrmanji, pošto smo most u Erveniku preko dana srušili. Sve naše jedinice izvukle su se preko Zrmanje blagovremeno a neprijatelj je uspio da uhvati neke manje dijelove komore, odnosno bolje rekući da onemogući njezin prelaz i da zarobi nešto brašna. Bataljon koji je bio na osiguranju puta Žegar—Bilišani bio je prisiljen da se sa čamcem po trojica pod borbom prebacuje preko Zrmanje, što mu je uspjelo bez gubitaka radi podesnosti odbrane obale. Sa sobom smo poveli oko 500 nenaoružanih novomobilisanih boraca i jedan bataljon Kninskoga odreda, dok su sve ostale snage ostale na sektoru Sjeverne Dalmacije.

Pošto je neprijatelj bio skoncentrisao svoje snage u Žegaru, izgledalo je da će nas slijediti i dalje, a istodobno situacija na liniji Duboki Dol—Vučipolje bila je nesigurna, tako da smo napravili pokret preko Javornika za Turovac. Uslijed zamorenosti snaga i jakih osiguranja na liniji Srb—Otrić i Otrić—Knin, kao i prisustva oko 500 novomobilisanih, nismo mogli preći liniju u visini Otrića, jer bi u tom slučaju morali prihvatiti prilično oštru i nezgodnu borbu, što bi ovako umorne i prilično slabe jedinice dovelo u prilično težak položaj. Pokret smo

[4] i [5] Drugi bataljon 721 puka 114 lov. divizije. Vidi mikrofilm »Minhen« 5, br. 586—587, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

izvršili u pravcu Gubavčeva Polja, gdje smo se imali namjeru odmoriti, nahraniti i srediti za daljnji put.

Prema naređenju Glavnog štaba Hrvatske,[6] a u saglasnosti sa Vrhovnim štabom, sve ove snage zajedno sa preostatkom Štaba divizije zadržane su na ovome sektoru, sa zadatkom dejstva na neprijateljske saobraćajne linije i zatvaranja pravca jug—sjever.

Stanje u VII Brigadi nakon što se je popravilo sa oko 400 novomobilisanih i pošto je ova jedinica prvi puta napustila svoj teren pod prilično teškim okolnostima, nije zadovoljavajuće. Pojave dezerterstva su prilične, tako da je prilikom puta i do sada dezertiralo oko 50, od kojih je oko polovica vraćena natrag a neki su u svom bježanju naišli na bandu, koja ih je pohvatala i prema još nesigurnim izvještajima neke strijeljala. Ove pojave nastale su i uslijed vrlo slabe ishrane, koja je bila posljednjih dana za vrijeme borbe i marševanja. Ukupan broj boraca koji se sada nalazi ovdje je oko 1700 ubrojivši Štab divizije i sve ostalo pomoćno osoblje. Poduzete su sve potrebne mjere da se stanje što prije sredi, da bi jedinica bila što sposobnija za izvršenje zadataka. Na ovako stanje utjecala je i velika golotinja i bosotinja, koja u ovakim vremenskim prilikama je teško podnošljiva. U samoj brigadi imade oko 300 boraca potpunoma bosih, bez ikakve obuće, a isto tako je stanje odjeće vrlo slabo. Skup svih ovih nedostataka dovodi do prilično slabog stanja, koje će se svakako uz velike napore popraviti u koliko nam neprijatelj ne nametne teže borbe pod slabim okolnostima.

U vezi sa ovakim stanjem u ovim jedinicama vjerujem da ni u V i VI Brigadi nije stanje najsjajnije i uslijed toga što je Divizija već više od 2 mjeseca rastrgana,[7] nameće se neminovno da se izvrši koncentracija Divizije ma gdje to bilo, da bi se stanje što brže sredilo i popravilo i da bi Štab divizije mogao da radi kao cjelina i da pruži svima jedinicama svestranu pomoć, koja je neophodno potrebna. Produžiti i dalje ovako neće ostati bez težih posljedica po Diviziju kao cjelinu koja je i onako još vrlo mlada i nesigurna. Sa ovim problemom koji se postavlja pred nas upoznali smo i Glavni štab, tražeći i od njih da uvide neophodnost koncentracije Divizije, gdje to bilo. Isto

[6] Glavni štab NOV i PO Hrvatske je 10 prosinca 1943 god. naredio Osmom korpusu da komandant Devetnaeste divizije Kuprešanin Milan sa Sedmom NO brigadom dejstvuje na komunikaciji Lapac — Srb, a 12 prosinca 1943 god. Glavni štab naređuje komandantu Divizije da sa preostalim dijelom Štaba divizije krene za Tičevo i preuzme komandu nad Petom i Šestom brigadom, dok Sedma ostaje u Lici i potčinjava se Operativnom štabu za Liku. Vidi dok. br. 133.

[7] Dvije brigade su dejstvovale u rejonu Posušje, Studenci, Aržano, i na sektoru Bos. Grahova, vidi dok. br. 134 i 135 ove knjige.

tako molim taj štab da poduzme potrebne mjere da se što prije izvrši koncentracija Divizije, da bi se uspjela srediti i dejstvovati kao cjelina.

Stanje na sektoru Sjeverne Dalmacije poslije našeg odlaska i ofanzive uglavnom je slijedeće: na sektoru je ostao Zadarski odred, jačine oko 300 boraca, Sjev. dalm. odred, jačine oko 400 boraca i jedan bataljon Kninskog odreda, jačine oko 200 boraca. Odredima su data tačna uputstva za rad dokle Štab grupe[8] ne preuzme komandu u svoje ruke. Drug komesar Štaba grupe[9] sutrašnjim danom preuzeće komandu nad odredima i formiraće Štab grupe, odnosno popuniti ga sa ostalim članovima. Mi smo Štabu grupe stavili na raspolaganje prilično kadra i, imajući u vidu važnost jačanja odreda, svestrano ćemo pomoći i Štab grupe i odrede koliko je god to moguće, da bi se što prije osposobili za samostalan rad. Štabu grupe savjetovano je da povuče jedan bataljon iz Otočkog odreda, tako da na kopnu stvori dva odreda i to Kninski i Sjevernodalmatinski sa po dva bataljona, a Zadarski odred da pretvori u bataljon radi nedostatka komandnog kadra. Međuvremeno za vrijeme ofanzive Zadarski odred mobilisao je također oko 200 boraca, koje je prebacio u Liku u sastav snaga XIII Divizije, koje se nalaze oko Gospića, pošto iste nije mogao da prebaci k nama.

Novonastala situacija, tj. odlazak operativnih snaga sa ovoga sektora i neprijateljska ofanziva koja je istodobno uslijedila, dovešće donekle do pogoršanja političke situacije, a i do momentalnog pogoršanja stanja u odredima.

Neprijateljska namjera i propaganda svodi se uglavnom na to da na sektoru Sjeverne Dalmacije potisnuvši naše snage što više mobiliše u bandu, nešto putem prisilnih mjera, na dobrovoljnoj bazi i td. Uslijed toga što je ovaj dio Dalmacije bio anektiran i politički nivo pozadine je vrlo slab, vjerojatno je da će se i četnici i ustaše u ovakoj situaciji ojačati i postati prilično opasni za te krajeve, s tim više što se grupišu prema obali koja za nas pretstavlja ogromnu važnost. Ovaj uticaj bande svakako da će se smanjiti pojačanjem političkog rada i ako se uspije da odredi ostanu i dalje u dovoljnoj mjeri aktivni u borbi za razbijanje ovih bandi, a ukoliko to ne bi bilo dovoljno, biće svakako potrebno da se nakon stanovitog vremena neka operativna jedinica povrati na taj sektor, sa zadatkom razbijanja uporišta domaćih bandi.

---

[8] Odnosi se na Štab Grupe sievernodalmatinskih NOP odreda.

[9] Naredbom br. 10 Štaba Devetnaeste divizije od 6 prosinca 1943 god. (vidi dokumenat u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. M-I), postavljen je za komesara Grupe Savo Dopuđa, komesar Šeste NO brigade, koji je na putu za Štab grupe ubijen od četnika. Dužnost komesara vršio je Slavko Jelić, obavještajni oficir do dolaska Milana Munižabe za komesara Grupe.

Sada neprijatelj na tome sektoru uglavnom drži liniju Pađene—Ervenik—Žegar—Obrovac u kojim mjestima ima i posade i sa tom linijom saobraća. Dalje prema obali neprijatelj drži male snage u ranijim garnizonima i nastoji da u neka sela Bukovice i ostalih mjesta uspostavi centre domaće bande, što mu još izgleda u punoj mjeri ne polazi za rukom.

Štab grupe, kao i bliže odredske snage, stajaće u stalnoj vezi sa nama, dok se nalazimo na ovome sektoru i mi ćemo nastojati da im što više pomognemo.

Pravo raspoloženje pozadine nakon ove ofanzive i našeg odlaska nije nam detaljnije poznato, dok ne dobijemo iscrpnije izvještaje.

Moral kod ustaša je unekoliko porastao, a kod četnika mnogo više, pa se nameće neophodna potreba da im se bilo gdje u ovoj okolini zada jači vojnički udarac i time ih se demoralište.

Pred Štab grupe također je stavljen kao vrlo važan zadatak: što jača mobilizacija na čitavom sektoru, od koga ljudstva bi se nešto uzimalo za odrede, a nešto slalo u sastav Divizije. U povoljnoj situaciji, tj. u prisustvu jedne jače operativne jedinice na sektoru Sjeverne Dalmacije, moglo bi se mobilisati još oko 2000 sposobnih boraca.

Što se tiče naših zadataka, to je dejstvovanje na neprijateljske saobraćajne linije kako je pred nas postavljeno od strane Glavnog štaba.

Radio-veze sa vama nemamo već nekoliko dana i ako vas svakodnevno slušamo u određeno vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-potpukovnik:
Kuprešanin[10]

P. S. Redovne mjesečne izvještaje ne možemo poslati dok ne dobijemo od V i VI Brigade.

[10] Milan

BR. 50

DOPIS ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 12 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCU SINJ — VAGANJ — LIVNO I O MOMENTALNOM RASPOREDU JEDINICA[1]

Primljeno 12/XII 1943 — u 19 h[2]

ŠTAB
XX DALMATINSKE DIVIZIJE N.O.V.J.
12 decembra 1943.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

Vaš dopis broj 16 od 9/12 1943 god. primili smo 11. o.mj. u 20 časova.

8/12 uputili smo jednu jaču patrolu sa izvještajem o stanju na sektoru Sinja i o borbama koje su vođene tih dana sa neprijateljem koji je nadirao sa Sinja preko Vagnja ka Livnu.[3] U tom izvještaju naglasili smo da su naše snage se morale prebaciti na zapadnu stranu od ceste Sinj — Vaganj, jer je neprijatelj bio provalio u Livno[4] a istodobno sa jačim snagama uz pratnju tenkova i većeg broja artiljerije nadirao od Sinja prema Vagnju. Izvlačenje naših snaga i pod ovakvim uslovima neprekidne borbe sa neprijateljem iz Sinja bilo je prilično otežano, a da smo iščekali intervenciju neprijatelja iz Livna izvlačenje bi nas koštalo mnogo više. I pod ovim uslovima za tri dana i tri noći borbe imali smo 63 druga izbačena iz stroja, od kojih su veći broj rukovodioci. Operativni izvještaj o ovim borbama poslaćemo Vam naknadno.

Poslali smo načelnika[5] ovog štaba, s tim da Vas izvijesti o tome šta smo uradili do sada, gdje se mi nalazimo, da uhvati direktnu vezu sa Vama i da dobijemo konkretna naređenja, pošto do sada nismo imali sa Vama direktne veze. Ovaj pokret ka Glamoču izvršili smo u vezi direktive koju je komandant

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—1/6, k. 516.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije.

[3] O neprijateljskim snagama koje dejstvuju na ovom pravcu vidi u dok. br. 18.

[4] Vidi dok. br. 18, 134 i 135.

[5] Frane Bioćić

Korpusa telefonom 5. o.mj. prenio na ovaj štab, tj. da u slučaju prodora neprijatelja u Livno naš bi zadatak bio da se probijamo na glamočki sektor i da zatvorimo pravac Livno—Glamoč. Kada smo došli na ovu prostoriju, doznali smo da druge snage zatvaraju ove pravce i radi toga zadržali se da bi uhvatili vezu sa Vama, dobili daljnje zadatke i izvršili pokret u duhu istih.

Načelnik ovog štaba, koga smo Vam uputili, iznijeće Vam detaljno stanje u našim jedinicama,[6] što smo mi dosada uradili i eventualne naše sugestije. Pošaljite nam odmah naređenje po drugu načelniku da bismo mogli nešto poduzeti u vezi sa novom situacijom i novim zadacima ili da izvršimo pokret u smislu Vašeg naređenja od 9 t.mj. sa ciljem čišćenja Vrličke Krajine i pritiska prema Sinju.

Nastojaćemo da u naznačeno vrijeme uhvatimo vezu sa Vama našom radiostanicom. Mi smo i ranije stalno pokušavali i nastojali da uhvatimo vezu, ali je nismo mogli nikako dobiti, radi toga smo uputili našeg radiotelegrafistu u Vaš štab da on pronađe i utvrdi koji su razlozi bili da se ova veza do sada nije mogla da uhvati.

Jedinice ove divizije nalaze se sada: VIII Brigada na prostoriji Nuglašica—Bastasi, IX Brigada na prostoriji Sajković — Gubin, gdje ruše ceste i puteve na pravcu [Bos.] Grahovo — Livno i kontrolišu ovaj teren, X Brigada je na putu na trogirski sektor radi prenosa materijala (robe i obuće) za naše jedinice, kao i za prenos teških ranjenika za bolnice na otocima.

Detaljnije izvještaje poslaćemo Vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Živko Živković

Komandant:
Vel.[7] M. Knežević

P. S Vezu održavamo sa 5 brigadom XIX Divizije i Grahovsko-peuljskim odredom.[8]

---

[6] Načelnik štaba podnio je pismeni izvještaj, vidi dok. br. 9—1/2, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] Velimir

[8] Ove snage zatvaraju pravac Knin — Bos. Grahovo sa položajem oko Strmice. Vidi dok. br. 59, 134 i 135.

BR. 51

ZAPOVIJEST ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA NOV I PO HRVATSKE OD 12 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DIVERZIJU NA PRUZI ZAGREB — KARLOVAC[1]

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG
SEKTORA
N.O.V. i P.O.H.
Op. broj 24
Dne 12. XII. 1943

ZAPOVIJEST br. 24

(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

Neprijatelj je poduzeo ofanzivu na našu oslobođenu teritoriju Kordun i u svom nadiranju dostigao liniju Vojnić—Slunj.[2] U vezi naređenja Glavnog štaba Hrvatske,[3] treba pojačati aktivnost svih naših jedinica u cilju ometanja i razbijanja neprijateljske ofanzive. Komunikacija Zagreb—Karlovac je od velike važnosti za neprijatelja u toku ove ofanzive, to je naš štab donio odluku da se izvrši rušenje i uništenje željezničke komunikacije na potezu Klinča Selo—Karlovac sa snagama Omladinske brigade i Žumberačko-pokupskog odreda.

Za izvršenje gornjeg zadatka

naređujemo:

1. Omladinska brigada: Izvršiti će rušenje i uništenje pruge[4] na potezu od sela Lug — kota 113 prema željezničkoj stanici Draganići i na potezu Lazina—Domagović—Cvetković. Postaviti će osiguranje od Karlovca i od Jastrebarskog. Na osiguranju od Karlovca upotrijebiti protukolsku pušku, dok na pruzi nagaznu minu. Na osiguranju od Jastrebarskog nagazne mine na cesti i pruzi. Potrebni materijal i ljudstvo biti će dodani od kursista.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—1/I, k. 1604.

[2] O ofanzivi na Kordun vidi dok. br. 28, 90, 123, 140 i 143.

[3] Vidi dok. br. 38.

[4] i [5] O rušenju i borbama na pruzi Zagreb — Karlovac vidi dok. br. 151 i 161 ove knjige, te dok. br. 24/2—3, k. 53 i 51/5—1, k. 159, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

2. Žumberačko-pokupski odred: Izvršiti će rušenje i uništenje pruge na potezu između Jastrebarskog i Klinča Sela. Postaviti osiguranje od Jastrebarskog i od Klinča Sela — Zdenčina. Omladinska brigada dati će Odredu svoju protukolsku pušku s poslugom za osiguranje od Jaske, dok će ostali minerski materijal i ljudstvo biti dodani sa minerskog kursa.

3. Referentu za minerstvo: Za izvršenje gornjih akcija podijeliti će svoje snage na Omladinsku brigadu i Žumberačko-pokupski odred i to tako:

U sastav Brigade uputiti 14 minera sa dvije trećine raspoloživog eksploziva i nagaznih mina za tenkove, te dvije nagazne mine za oklopni voz.

U Žumberačko-pokupski odred 7 minera sa jednom trećinom raspoloživog eksploziva, te dvije nagazne mine za oklopni voz.

Svi mineri sa navedenim materijalom imadu se javiti u Štab brigade i Štabu Ž.P.O. 13. o.mj. do 10 sati prije podne.

Referent minera našeg štaba ići će sa minerima koji će biti u sastavu Omladinske brigade.

4. Na spomenutoj pruzi imadu se rušiti svi propusti i izbacivanje šinja niz nasip zajedno s željezničkim pragovima. Za tu diverziju mogu se upotrijebiti i civili obližnjih sela. Ujedno se treba snabdjeti sa potrebnim alatom. Rušenje imade se na što većoj mogućoj relaciji izvršiti i po tome nećemo primati nikakovih izgovora zbog eventualnog ometanja neprijatelja.

5. Osiguranja od Jastrebarskog treba da budu aktivna, jer iz tog garnizona neprijatelj će vjerojatno krenuti s tenkovima. Omladinska brigada će osiguranje od Jaske postaviti u visini sela Cvetković, dok će Odred postaviti osiguranje u visini kote 152.

Omladinska brigada treba također sa jednim dijelom svojih snaga blokirati neprijateljsko uporište Draganići.

6. Treba ispitati još prije samog napada jačinu i razmještaj neprijateljskih uporišta na potezu od Klinča Sela do Karlovca, te pristupiti eventualnoj likvidaciji jednog od tih uporišta ukoliko bi situacija to dozvoljavala. To se uglavnom odnosi na Omladinsku brigadu. No skrećemo pažnju da je glavni zadatak naš u toj akciji uništenje pruge.

7. U akciji treba da sudjeluju od Omladinske brigade 3 bataljona, dok od Odreda će sudjelovati bataljoni koji se nalaze na položajima Sv. Jana — Plešivica.

8. Početak napada treba biti 13. o.mj. u 20 časova. Do tog vremena treba da budu osiguranja na svojim mjestima kao i ukopane mine na cesti i pruzi.

9. Znaci raspoznavanja: borbeni: lupaj — prugu
ugovoreni: Nijemac — bježi

10. Po završenoj akciji jedinice će se povući u sljedeće baze:

Omladinska brigada: Hrženik—Krašić, Pribić Crkveni—Slavetić—Sv. Jana.

Žumberačko-pokupski odred: Plešivica—Prekrižje, Purgarija, Beter, Stankovo.

Po završenoj akciji slati odmah izvještaje o uspjehu.

Uz Štab brigade i Štab odreda prilikom akcija biti će po jedan član našeg štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Franc Knebl

Komandant-major:
Vojko Hohšteter

---

* Redakcija je izostavila dio dokumenta u kome se vrši uglavnom ponavljanje i detaljisanje zadataka po bataljonima i četama.

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 12 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O RUŠENJU ŽELJEZNIČKE PRUGE ZAGREB — BANOVA JARUGA[1]

ŠTAB
III DIVERZANTSKOG BATALJONA
DIVERZANTSKE SEKCIJE INŽ. OTSJEKA
GLAVNOG ŠTABA N.O.V. i P.O.
HRVATSKE
Broj 19/43
12. XII. 1943 god.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Izvještaj o akcijama na pruzi Zagreb—Banova Jaruga.

3. XII. 1943 kod stanice Ivanić Grad dignut je u vazduh osobni vlak[2] sa vojskom. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, dok su više njih oštećeni. Broj žrtava nije poznat. Promet je stajao 25 sati.

7. XII. 1943 god. kod stanice Prečec izbačen je iz tračnica transportni vlak[3] sa talijanskim vojnicima. Oštećena je lokomotiva i 3 vagona su uništena. Broj žrtava je nepoznat. Promet je stajao 19 sati.

10. XII. 1943 god. kod stanice Ostrna dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa ratnim materijalom.[4] Uništena je lokomotiva i 5 vagona, dok su ostali oštećeni. Promet je stajao 28 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Štajner Joso

Za komandanta:
Dušan Kosijer

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—10, k. 121 A.

[2] Vidi dok. br. 145.

[3] Vidi dok. br. 151.

[4] Vidi dok. br. 156.

BR. 53

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 13 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O GREŠKAMA I PROPUSTIMA U BORBAMA OKO CAZINA I GLINE[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 454/43
Dne 13. XII. 1943

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Prilikom operacija Korpusa, preduzetih koncem novembra mjeseca oko Cazina[2] i na sektoru Glina—Petrinja,[3] kod Štaba korpusa ispoljile su se sljedeće grješke u komandovanju.

Grješke iznosimo Štabu, u cilju da shvati ozbiljnost, težinu i posljedice istih. Zatim, da se na istima, kao na vlastitom iskustvu, pouči, koristi i pomogne u svom budućem radu.

a) Operacija na Cazin

1) *U pripremi operacije:*

— napadne zone nisu pravilno označene za II i III Brigadu VII Divizije, tako da je tvrđava data jednoj i drugoj jedinici, što je imalo za posljedicu miješanje i ukrštanje jedinica u samome gradu i međusobno tučenje vatrom, uslijed čega se II Brigada morala povući iz jednog dijela grada;

— Veza između pješadije i artiljerije nije bila organizovana, a isto tako i između rukovodećeg Štaba i komandanta artiljerije, kao i između pojedinih napadnih kolona. Posljedice su ovoga da sadejstvo, uzajamni rad između pješadije i artiljerije, kao i međusobno potpomaganje između pojedinih kolona, odnosno brigada na postavljenim zadacima, nije bilo ostvareno.

2) *U izvođenju operacije:*

— Štab korpusa nije pratio razvoj situacije i nije bio u toku događaja, što se vidi:

— iz neopravdanog i naglog povlačenja II i III Brigade VII Divizije,

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26—2, k. 104 B.

[2] O borbama oko Cazina vidi tom. V, knjiga 21, dok. br. 72, 84, 105 i 124.

[3] Vidi dok. br. 14.

— Štab korpusa nije smio cijeniti situaciju po zvuku motorizacije i na osnovu toga donositi odluku, koja je defakto bila pogrješna, već se trebao rukovoditi stvarnim činjenicama na bojištu.

U svim ovim fazama operacije, odnosno momentima borbe, Štab korpusa kao rukovodilac operacije trebao je intervenisati.

b) Operacije na sektoru Glina — Petrinja

1) *U pripremi operacije:*

— Sama operacija nije izvedena po unaprijed stvorenom i razrađenom planu, kao što to i sam Štab korpusa navodi u svom izvještaju Op. br. 283/43;[4]

— Nije provjerio podatke o stanju neprijatelja u Glini, tako da je na osnovu netačnog izvještaja Štaba VIII Divizije, da neprijatelj napušta Glinu i da je porušio Karlovački most, Štab korpusa donio, na brzu ruku, definitivnu odluku o napadu na Glinu;

— Štab korpusa nije poznavao stanje svojih jedinica i njihovu sposobnost za pretstojeće zadatke. Ovo se naročito odnosi na VII Diviziju, koju je Štab korpusa najmanje poznavao, a koja, ustvari, ni po svom moralnom, niti fizičkom stanju, nije bila sposobna za izvršenje postavljenog zadatka;

— Plan o upotrebi tenkova bio je pogrješan iz razloga što su isti upotrijebljeni na pravcu Gređani—Karlovački most na Glini, koji je pružao najmanje izgleda za njihovu korisnu upotrebu i na sadejstvo sa pješadijom, što je i sam tok borbe pokazao. Tenkove je trebalo upotrijebiti na glavnom pravcu, tj. na pravcu Pogledić—željeznička stanica—centar varoši, da bi omogućili što lakši prodor pješadije u grad. Dalje, što o zadatku tenkova i njihovom pravcu dejstva nije bio upoznat Štab VII Divizije, čije su brigade napadale Glinu;

— U zapovijesti Štaba korpusa predviđen je dnevni napad, tj. u 15 časova. Ovo u osnovi svojoj bilo je pogrešno iz dva razloga: prvo, što se otkriva operacija i gubi svaki efekat iznenađenja, drugo, što je dnevni napad na ovako utvrđeno mjesto kao što je Glina sa detaljno razrađenim planom vatrene odbrane i brisanim predterenom, sa našim raspoloživim naoružanjem zahtijevao najveće žrtve i pružao najmanje izgleda na uspjeh, što je ustvari i sam tok borbe pokazao. I pored jasno obrazložene kritike komandanta i komesara ovoga štaba, na konferenciji Korpusa, da nije trebalo vršiti dnevni napad, Štab korpusa u svom operativnom izvještaju, u kritičkom osvrtu, ponovno naglašava korisnost i opravdanost dnevnog napada.

[4] Redakcija ne raspolaže izvještajem pod ovim brojem, već pod Op. br. 281/43, a odnosi se na operacije oko Gline, te se vjerovatno radi o grešci broja. Vidi dok. br. 14.

Izgleda nam da Štab korpusa nije izvukao potrebne pouke kako iz operacije tako i iz kritike operacije. Razloge koje navodi Štab korpusa u prilog dnevnog napada, da je lakša veza i lakše komandovanje po danu, u poređenju sa negativnim stranama dnevnog napada, u ovom konkretnom slučaju, moraju otpasti i imaju drugostepeni značaj.

2) *U toku izvođenja operacije:*

Pretrpjevši neuspjeh sa VII Divizijom pri napadu na Glinu, Štab korpusa donio je odluku da po svaku cijenu zauzme neprijateljsko uporište Hrastovicu,[5] prema kojemu je bila u zasjedi, na obezbjeđenju operacije kod Gline, III Brigada VIII Divizije. Ova odluka bila je u osnovi pogrješna i nije donijeta iz opravdanih taktičkih razloga uopšte. Uporište Hrastovica, u predviđenom planu operacija na sektoru Glina—Petrinja, nije imalo kao takvo nikakvog uticaja. Likvidirati Hrastovicu ili ne nije se uopšte postavljalo, glavno je bilo obezbijediti operaciju na Glinu sa toga pravca. Po cijenu veoma teških gubitaka uspjelo se je likvidirati Hrastovicu. Ove teške žrtve u ljudstvu nisu srazmjerne sa postignutim ciljem, te smatramo da je likvidacija Hrastovice više neuspjeh nego uspjeh, kako to Štab korpusa navodi u svom operativnom izvještaju.

U svom operativnom izvještaju, u kritičkom osvrtu, po pitanju likvidacije Hrastovice, Štab korpusa uopšte ne iznosi ništa iako je o ovome, na konferenciji Korpusa, iznijeta jasna i obrazložena kritika komandanta i komesara ovoga štaba. Izgleda da se Štab korpusa ne odnosi dovoljno samokritički prema svojim grješkama po pitanju likvidacije Hrastovice.

3) *Opšti zaključak:*

Iz ovih dviju operacija može se zaključiti da Štab korpusa, u komandovanju, naročito griješi u sljedećem:

— pogrešno i nepravilno procjenjuje situaciju;

— u toku operacije ne prati razvoj situacije, uslijed čega se i teško snalazi u pojedinim borbenim fazama;

— ne poznaje stanje u sopstvenim jedinicama, niti ulazi u procjenu šta te jedinice mogu dati od sebe u odnosnoj konkretnoj situaciji;

— ne vodi dovoljno računa o sopstvenim gubitcima, i nepravilno se odnosi prema datim žrtvama, što se naročito moglo zaključiti poslije operacije na sektoru Glina—Petrinja.

Iz prijedloga Štaba korpusa, koji nam je nedavno dostavljen, da se ponovno preduzme napad na Glinu, gdje se

[5] Vidi tom V, knjiga 21, dok. br. 156.

sada nalazi oko 1500 neprijateljskih vojnika, može se zaključiti da se Štab korpusa nije poučio svojim vlastitim grješkama u operacijama oko Gline, kao ni ubjedljivom i jasnom obrazloženom kritikom komandanta i komesara ovoga štaba na konferenciji Korpusa. Na ovakav stav i procjenu situacije skrećemo Štabu korpusa najozbiljniju pažnju.

Štab korpusa će iznijeti grješke, detaljno rasmotriti, analizirati, proučiti i nastojati da se sa istim koristi u svom budućem radu.

Prijem naređenja potvrdite.

Politički komesar,
R.[6] **Žigić**

Komandant, generalmajor,
Gošnjak[7]

(M. P.)[8]

---

[6] Rade
[7] Ivan
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju

BR. 54

ZAPOVIJEST ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 13 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA LIVNO[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 1, dne 13. XII. 43.
Vaganj, sati.

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE[2]

Okupator je uspio motorizovanim snagama da zauzme Livno,[3] ali nije bio u stanju, da svoj prodor produži, niti da nam nanese žrtve. Međutim, gubljenjem Livna ugrožava se slobodna teritorija i Livno može da posluži neprijatelju kao oslonac za dalje prodore.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 46/1—2, k. 705.

[2] Usklađivanje dejstava Prvog proleterskog i Osmog korpusa Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije je sprovodio preko svog delegata Sretena Žujovića, koji je, nakon gubitka Livna, kratko vrijeme vršio i dužnost komandanta Osmog korpusa. Prema izvještajima Štaba korpusa i njima potčinjenih divizija, izlazi da su se štabovi Prve proleterske i Devete divizije sporazumjeli 7/8 prosinca o napadu na Livno. Napad bi izvodile snage Devete divizije i Treća krajiška brigada Prve proleterske divizije. Taj napad nije uspio, vidi dok. br. 134. Uoči drugog napada na Livno, došao je delegat Vrhovnog štaba NOV i POJ Sreten Žujović za komandanta Osmog korpusa, na čiju inicijativu je izvršen i drugi neuspio napad na Livno. U operaciskom dnevniku Devete divizije — dok. br. 56/2, k. 842 u arhivi Vojnog istoriskog instituta o pripremi napada na Livno stoji: »Ovog dana (11. XII.) održan je sastanak Štaba korpusa, Štaba Devete divizije i štabova Treće i Četvrte dalmatinske brigade. Glavno pitanje na ovom sastanku bilo je ispitivanje mogućnosti napada naših snaga na grad Livno u cilju njegovog zauzimanja i daljeg napredovanja prema Jadranskoj obali. Postignuta je saglasnost i donesena odluka, da se Livno napadne 15 ov. mj. snagama naše divizije (tj. Deveta) i Treće krajiške brigade«.

Pošto je Treća krajiška brigada iz Prve proleterske divizije a čija su dejstva također usmjerena ka obali, to je razumljivo zašto je ovaj primjerak zapovijesti upućen na Štab Prve proleterske divizije.

Pravce dejstva snaga Prve proleterske divizije i ostalih dijelova Prvog proleterskog korpusa, kao i posebnu ulogu Treće krajiške brigade, vidi u dok. br. 23/1—5, k. 706-A i 19/1—2, k. 710 u arhivi Vojnog istoriskog instituta, kao i ostala dokumenta navedena uz ovu zapovijest.

[3] O dolasku neprijatelja u Livno vidi dok. br. 18, 30, 57, 134 i 135. Iz podataka sa kojima raspolaže Redakcija vidi se da se iz Livna nije povukla sva njemačko-ustaška motorizacija, jer je uzela vidnog učešća u borbi za Livno 15. XII. 1943 g. Vidi dok. br. 99 i 134.

Njemačke motorizovane trupe nisu se zadržale u Livnu, već su se povukle prema Sinju. Očevidno je da je neprijatelj sputan u svojim operacijama akcijama jedinica naše NOV i POJ na raznim sektorima, strahom od savezničkog iskrcavanja i potrebom da svoje trupe drži prikupljene za eventualno njihovo upućivanje na Istočni front. Ta ograničenost neprijatelja u njegovim operacijama i nemogućnost da u širem opsegu planski dejstvuje na nas stvara povoljne uslove za aktivno dejstvo naših jedinica, kako u cjelini, tako i na pojedinim sektorima. Sadanja situacija otvara nam uslove ne samo za uznemirivanje neprijatelja, nego i za jače uništavanje njegove žive snage i tehnike, kao i za oslobađanje i čišćenje šire teritorije.

Mi smo dužni da u ovakvoj situaciji preduzmemo sve smjelije napade na neprijatelja. Na to nas naročito obavezuje svojom dnevnom zapovješću od 12. ov.mj. naš Vrhovni komandant, Maršal Jugoslavije, drug **Tito.**[4]

U tom cilju odlučujem da izvršimo 15. XII. u 17 časova napad na Livno[5] i obližnja neprijateljska uporišta, radi daljeg nadiranja na jug i izbacivanja neprijatelja sa naše Jadranske obale, stoga

NAREĐUJEM:

1) IX Divizija bez I Brigade 15. XII. u 17 časova da napadne neprijateljski garnizon u Livnu sa sjeverozapadne strane, na otsjeku od Vejs Kule zaključno do r. Bistrice.[6]

Lijevo napada III Proleterska brigada na otsjeku Man. Gorica — Vejs Kula isključno. Sa njom ugovoriti vezu na k. 1227 (Mučavača).

Desno napada XX Divizija na neprijateljsko uporište u s. Prolog. Sa njom pokušati hvatati vezu na k. 731 (Prisap).

Po zauzeću Livna IX Divizija preduzeće gonjenje neprijatelja pravcem: Karlov Han — Aržano — Studenci.

2) XX Divizija bez X Brigade 15. XII. u 17 časova da napadne neprijateljsko uporište u s. Prolog,[7] obezbjeđujući bokove rušenjem ceste i bočnim obezbjeđenjima. Naročitu pažnju obratiti obezbjeđenju od Sinja. Po zauzeću Livna cijela Divizija orijentisaće se prema Sinju i ispitati mogućnosti aktivnog dejstva.

Ako se X Brigada vrati u sastav Divizije onda jednom brigadom, po zauzeću Livna, preduzeti gonjenje neprijatelja

---

[4] Pomenuto naređenje Vrhovnog komandanta vidi u dok. br. 17/1, k. 812, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] O napadu na Livno vidi dok. br. 57, 99, 134, 135 i mikrofilm »Minhen« 5, br. 1055 i 1058, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

[6] O napadu snaga Devete divizije na Livno vidi dok. br. 99.

[7] Vidi dok. br. 75 i 134.

pravcem: Prolog — s. Podgradina — Zabrđe — s. Rašeljke — Aržano.

3) VI Brigada XIX Divizije sa dva udarna bataljona V Korpusa, do likvidacije Livna, ostaće u rezervi na raspoloženju Štaba IX Divizije, a potom sadejstvuje u likvidaciji Karlov Hana sa IX Divizijom, nakon čega se svija u rezervu korpusa u s. Podhum i s. Vržerala.[8]

4) Svi štabovi moraju podesiti pokrete svojih jedinica tako, da na polaznim položajima budu najkasnije 15. XII. do 14 časova. Komandanti brigada na ovim položajima treba da objasne svoje pismene zapovijesti komandantima bataljona i komandirima. Na terenu da im pokažu pravce dejstva i napadne ciljeve.

5) Obratite pažnju na borbenu — signalnu vezu između jedinica.

6) Borbeni znaci:

za 15. XII. Za pobjedu — Ura
16. XII. Gonimo — Snažno
17. XII. Maršal — Tito

7) Znaci raspoznavanja:

za 15. XII. Staljingrad — Sinj
16. XII. Dnjepar — Drina
17. XII. Aržano — Imotski

8) Znaci raspoznavanja na daljini po danu:

za 15. XII. uspravno—okomito podignuta puška u vis
16. XII. vodoravno podignuta puška u vis
17. XII. uspravno—okomito podignuta puška sa kapom na cijevi.

9) Aviziran je dolazak jedne ličke brigade sa protivkolskim oruđima, ako stigne onda će ona vršiti napad na Livno na otsjeku: Kula Bašajkovac — r. Bistrica.[9]

U vezi s tim IX Divizija sa III Brigadom likvidiraće Kulu Bašajkovac i Vejs Kulu i dijelom prodirati u grad sa sjevera, a glavninom da posluži kao obezbjeđenje teškim oruđima i lakoj artiljeriji. IV Brigada bila bi u rezervi na prostoriji: Deroguz — Mrđanovac.

VI Brigada XIX Divizije u rezervi u s. Potočani, s tim da bude spremna po padu Livna za blagovremeno i energično go-

---

[8] Šesta brigada Devetnaeste divizije nije ostala u rezervi već napadala na pravcu Treće proleterske brigade, koja je bila angažovana oko Šujice. Vidi dok. br. 99 i 135, a o dejstvu Treće proleterske brigade vidi dok. br. 10—1/6, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[9] Riječ je o Drugoj NO udarnoj brigadi Šeste ličke divizije, koja nije stigla da učestvuje u napadu na Livno, već je angažovana oko Šujice. Vidi dok. br. 25—6, k. 801 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

njenje pravcem: Potočani — s. Dobro — s. Grgurići i da učestvuje u likvidaciji Karlov Hana sa IX Divizijom.

10) Glamočki odred i Udarni bataljon V Korpusa po likvidaciji Livna konfiskovaće svu krupnu i sitnu stoku u ustaškim selima, sprovesti je u Glamoč i predati Intendanturi ovog korpusa.

11) Na Duvno istog dana napadaće jedinice I Korpusa.[10]

12) Blagovremeno urediti snabdijevanje jedinica preko intendanata.

13) Organizovati previjališta, sredstva i mjesta za evakuaciju i prihvat ranjenika preko referenata saniteta.

14) Ukoliko atmosferski i ostali uslovi dozvoljavaju moguće je sadejstvo savezničke avijacije u toku dana do napada.

15) a) napadom rukovodi Štab korpusa — v.d. komandanta pukovnik Veljko[11] biće na osmatračnici kod Štaba IX Divizije;

b) neposredno rukovođenje operacija IX Divizije, VI Brigade XIX Divizije, eventualno Ličke brigade, Glamočkog odreda, Udarnog bataljona V Korpusa vršiće Štab IX Divizije uz sudjelovanje načelnika Štaba XIX Divizije druga Biočića.[12]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta
Sret.[13] **Žujović**

(M. P.)[14]

Dostavljeno:

1) Štabu IX Divizije
2) Načelniku Štaba XIX Divizije
3) VI Brigadi XIX Divizije
4) Štabu Ličke brigade
5) Štabu XX Divizije
6) Štabu I Proleterske divizije i
7) Štabu III Proleterske brigade

[10] O napadu snaga Prvog proleterskog korpusa na Duvno i Šujicu vidi dok. br. 37/1—2, k. 705, 39/1—2, k. 705 i 19/1—2, k. 710, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[11] Pavle Ilić

[12] Ante

[13] Sreten

[14] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

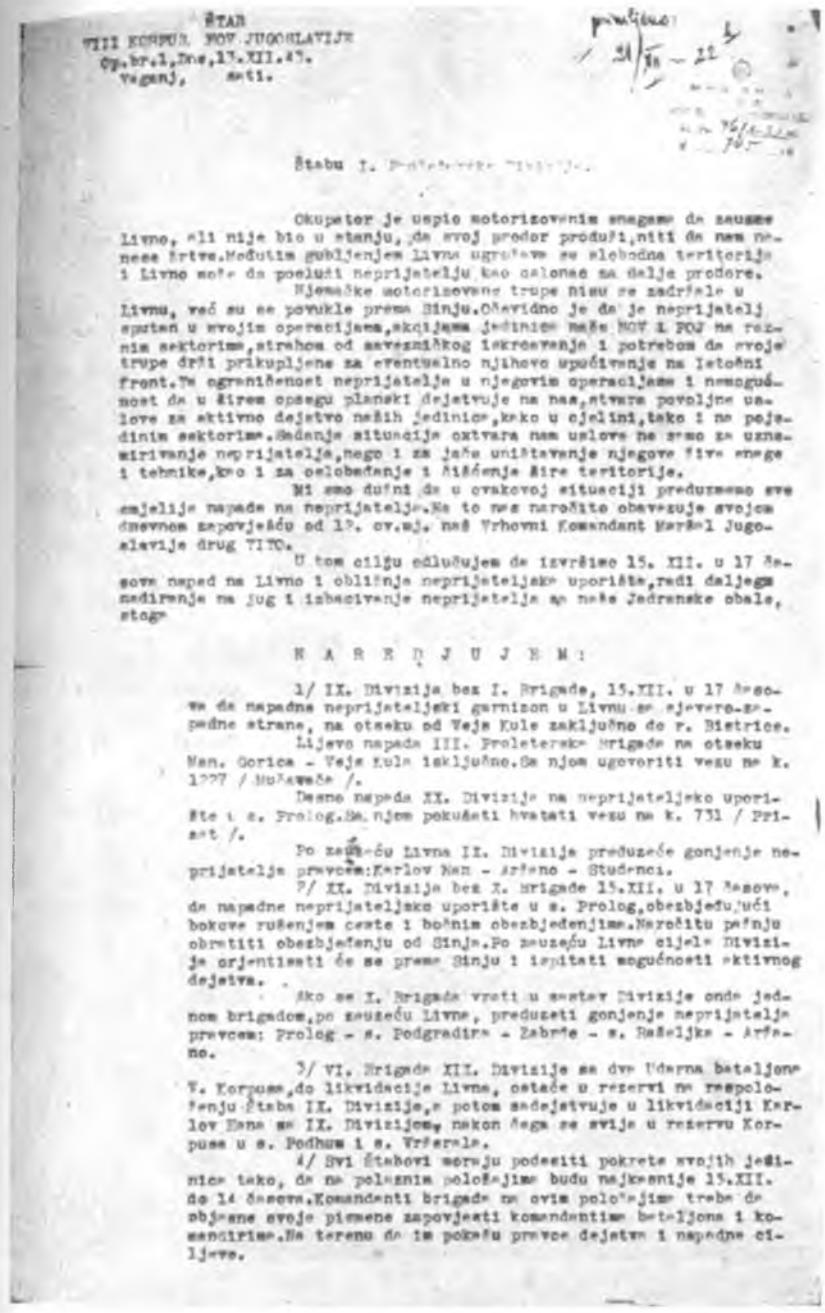

Fotokopija prve stranice dokumenta br 54

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 13 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O KONCENTRACIJI NEPRIJATELJA U DVORU, BOS. NOVOM I BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA OKO PETRINJE, MAJURA I ŽIROVCA[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Inf. br. 170/43
13-XII-1943
u 13.30 sati

Kurirom iz Korpusa[2]

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

U Novom i Dvoru nalazi se veći dio »Tigar« divizije.[3] Još uvijek pridolaze njeni dijelovi od Bihaća. 12. ov. mjeseca došao je jedan transport vozom i jedna kolona sa 8 topova i 228 konja, 4 motorcikla, 5 lakih automobila i 6 kamiona koji su vukli 4 topa došli su cestom.[4]

Na sektoru Kostajnica — Sunja nalazi se 4. Kubanski konjički puk I kozačke divizije,[5] u jačini oko 1500 ljudi, ojačan sa 2 tankete.

U Mošćenici i Pračnom razmješten je jedan divizion (ili puk) Kozaka.[6] U Sisku i Petrinji stanje nam je nepoznato.[7]

Na sektoru Gore — Glina nalazi se drugi Sibirski puk I kozačke divizije.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/3, k. 812.

[2] Dopisano mastilom na kopiji dokumenta.

[3] Odnosi se na 373 legionarsku »Tigar« diviziju.

[4] Neprijatelj je dovlačio svoje snage u cilju stvaranja zaprečne linije sadejstvujući 371 pješad. diviziji u operaciji »Panter«. Vidi dok. br. 28, 140, 143 i 150 ove knjige i dok. br. 38/6, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Vidi dok. br. 141.

[6] Divizijski snabdjevački dijelovi, vidi dok. br. 141.

[7] O neprijatelju u tim mjestima vidi dok. br. 141 ove knjige i dok. br. 24/2—1, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

U Glinu je stiglo nešto snaga[8] iz Topuskog, ali ne znamo koliko.

Neprijatelj je bio neko vrijeme aktivan na sektoru Sunja—Kostajnica, gdje je vršio svaki dan ispade.[9] Jednom smo ga odbili uz osjetne gubitke i poslije toga izvršili dva noćna napada na njega. U ovim borbama 4. Kubanski konjički puk izgubio je dosta konja i ljudi i za sada nije aktivan.

12. ov. mjeseca jedna kolona »Tigar« divizije krenula je iz Dvora i zanoćila u s. Cvetović. Jačina je do 1000[10] ljudi sa dva tenka i 27 kamiona. Imamo podatke da bi u tome pravcu imala da krene jedna pukovnija. 13. ov.mj. ova kolona produžila je pokret prema Rujevcu. Glavnina se kreće cestom i vozi sa sobom materijal za opravku cesta, obezbjeđujući se jakim pobočnicama.

---

[8] Za ofanzivu na Baniji neprijatelj je angažovao dva puka iz 371 pješadijske divizije koji su u ovo vrijeme pristizali u Glinu preko Topuskog. Na pravcu Glina — Klasnić — Žirovac dejstvovala je Južna borbena grupa, sastava: ojačani 669 puk, čiji je zadatak bio da brzo ovlada Žirovcem i spoji se sa snagama 373 legionarske divizije (vidi napomenu pod 10), zatim da zajedno preduzmu čišćenje Šamarice u sadejstvu sa 671 pukom, koji je napadao frontalno od Gline na zapad, ka zaprečnoj liniji koju su stvarale snage Prve kozačke konjičke i 373 legionarske divizije. Vidi dok. br. 140, 143 i 150 ove knjige i mikrofilm Minhen 5/595—596 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

[9] O tim ispadima i borbama vidi dok. br. 122 i 125.

[10] Prema diviziskoj zapovijesti Štaba 373 (hrvatske) pješadijske divizije (zvana još i legionarska »Tigar« divizija) od 7 prosinca 1943 god. formirane su dvije borbene grupe i to: Borbena grupa »Bos. Novi«, sastava: 373 izviđačko odjeljenje, Prvi bataljon 384 puka, Prvi bataljon 383 puka (bez ojačane čete), Prvi divizion 373 artiljeriskog puka (bez prve baterije), koja dejstvuje na pravcu Bos. Novi — Gvozdensko — Žirovac, sa zadatkom: što prije ovladati sa Žirovcem, gdje uhvatiti vezu sa Južnom borbenom grupom 371 pješad. divizije, spriječiti time izvlačenje naših snaga na jug iz prostora Šamarice, a zatim u sadejstvu sa 371 i Prvom kozačkom konjičkom divizijom, koja stvara zaprečnu liniju na sjevernim i sjeveroistočnim padinama Šamarice, izvršiti pretres Šamarice, u cilju uništenja naših snaga i sredstava. Borbena grupa »Ristov«, sastava: 373 pion. bataljon (bez druge čete), ojačana četa Prvog bataljona 383 puka i ojačana četa Trećeg bataljona 383 puka. Grupa je dejstvovala na dva pravca i to: Pionirski bataljon i ojačana četa iz Prvog bataljona 383 puka iz Otoka u pravcu Bužima, sa zadatkom da ovladaju Bužimom i aktivno izviđaju ka istoku i sjeveru do linije Gvozdensko — Žirovac, u cilju hvatanja veze sa Borbenom grupom »Bos. Novi« i Južnom borbenom grupom 371 divizije, dok je ojačana četa Trećeg bataljona imala zadatak da »protka muslimansku organizaciju Huske Miljkovića«, kako stoji u zapovijesti, u vremenu od 10 do 14 prosinca i izviđa sjeverno od Cazina do linije Velika Glava — V. Kladuša. Vidi dok. br. 150.

12. ov. mjeseca jedna kolona nepoznate jačine[11] sa nekoliko tenkova stigla je iz Petrinje u Budičinu i Blinju, gdje je zanoćila. Danas se ova kolona nalazi na prostoriji Moštanica—Blinja sa isturenim dijelovima prema Knezovljanima. Odakle su došli ovi dijelovi nije se moglo tačno ustanoviti uslijed guste magle. Ima podataka da su krenuli iz Letovanaca preko Starog Sela a postoji mogućnost da su došli iz Sunje preko Male Graduse. Mi spremamo na njih napad noću 13/14. ov. mjeseca.

Oko 300 neprijateljskih vojnika bilo je došlo 12. ov. mjeseca u G. Bačugu, ali su se povukli predveče u pravcu Gora.

Prema podacima koje smo mi dobili preko vojne komande Dvor, jedna neprijateljska bojna sa jednim tenkom i nešto kamiona došla je iz Otoke u Bužim.[12] IV brigada, koja je dobila zadatak da to provjeri, javlja da se u Bužima nalaze samo Huskini banditi.

Neprijatelj ima dosta jake snage u Novom s kojima bi mogao vršiti ofanzivu na Baniju. Prema situaciji, na Kordunu postoji vjerovatnoća da će se slično odigrati i na Baniji.

Naš je plan: razbijati neprijateljske snage snažnim noćnim napadima, a po danu mu zadavati udarce na komunikacijama.

Za sada su pred nama dvije kolone. Jedna od Petrinje i jedna od Dvora. Ova posljednja je ozbiljnija obzirom na sastav i jačinu

Naša II brigada bori se[13] sa kolonom na cesti Dvor — Žirovac. I brigada nalazi se na prostoriji Borojevići—Pastuša, III brigada na prostoriji Mlinoga—Bačuga. Imamo namjeru[14] da sa ove dvije brigade razbijemo ovu kolonu od Petrinje i da zatim uputimo I brigadu pravcem Borojevići—Lovča—Zrin—

---

[11] Prvi konjički puk Prve kozačke divizije, o čijoj dislokaciji i ulozi u operaciji »Panter« vidi dok. br. 28, 140, 143 i 153 ove knjige i dok. br. 38 6, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[12] Zadatak ovih neprijateljskih snaga vidi u napomeni 10. Brzom intervencijom Četvrte NO brigade zatvoren je ovaj pravac, te nije došlo do spajanja ovih snaga sa glavninom 371 i 373 divizije kod Žirovca. Vidi dok. br. 63 i 122. Grupa »Ristov« je, prema izvještaju Petnaestog armijskog korpusa od 17 prosinca 1943 god., u prostoru Gvozdensko, što znači da je prebačena iz Otoke ka Bos. Novom, a odatle za Gvozdensko, gdje učestvuje u ofanzivi na Šamaricu. Dokumenat Minhen 5.595—596 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

[13] O tim borbama vidi dok. br. 122 i 125.

[14] Namjera nije ostvarena, jer je neprijatelj iz Gline preduzeo odnosno produžio operaciju »Panter« jačim snagama, te su Prva i Treća NO brigada bile angažovane u borbi na pravcu Glina — Maja — Žirovac. Vidi dok. br. 122, 125, 140 i 143.

Gorička, sa zadatkom da napadne u bok kolone koja prodire iz Dvora u pravcu Žirovca. Naša IV brigada nalazi se oko Vranograča, sa zadatkom dejstva u pravcu Kladuše i na komunikaciju Kladuša — Topusko.[15] Ova brigada dobila je zadatak da provjeri stanje u Bužimu i da u slučaju prodora neprijatelja iz Bužima u pravcu Žirovca napadne na ovu kolonu bočno.

Naša pozadinska bolnica nije dobila nikakvu direktivu u pogledu ranjenika u slučaju jačeg prodora neprijatelja na Baniju. Pokušali smo sa prebacivanjem jednog dijela ranjenika na Grmeč zbog toga što nisu pripremljene zemunice za sve ranjenike, ali smo dobili odgovor da to situacija na Krajini ne dozvoljava, jer se i tamo očekuje intervencija neprijatelja. Sada se na brzu ruku pripremaju skloništa za ranjenike koja nisu solidna. Ukoliko se razbistri situacija na Kordunu bilo bi potrebno hitno rasteretiti Baniju ranjenicima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, p. pukovnik:

[15] O upućivanju i dejstvu ove brigade vidi dok. br. 63, 122 i 125.

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OSME DIVIZIJE OD 13 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA U VREMENU OD 7 DO 10 PROSINCA NA PRAVCU TRŽIĆ — SLUNJ[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
13. XII. 1943 god.

Operativni izvještaj dostavlja
za vrijeme od 7 — 12. XII. 1943 g.

GLAVNOM ŠTABU NOV HRVATSKE

Opis borbe 7. XII. 1943:

7. XII. 1943 god. IV bataljon i dvije čete II i dvije čete III bataljona krenuli su poslije prebacivanja sa kamionima tačno sa Veljuna u 8 sati za Primišlje, dok ostatak Brigade kretao se od 9 sati sa kamionima iz Dugog Sela preko Vrginmosta — Topusko — Kladuša na Slunj.[2]

Ova kolona sa Veljuna prije nego što je pošla upoznata je da je neprijatelj u Tržiću,[3] zato se je krenulo ubrzanim maršom kako bi se izbjeglo otsijecanje prolaza kod Primišlja. Jedinice ove kolone stižu sa čelom u Primišlje oko 12 sati i 30 minuta, dok istovremeno stiže i neprijatelj u jačini do 300 vojnika sjeverozapadno od Primišlja — kota 309 (Karajlovići— Gladna Br.). Naše patrole otkrivaju nailazak neprijatelja, ali neprijatelj također otkriva našu kolonu i dešava se da i naše jedinice i neprijatelj razvijaju se jednovremeno za borbu. Naše jedinice uzimaju položaj u samom Primišlju i cestom zapadno od Kurijevca naslanjajući se na Pavlešić selo. Prvo dolazi do borbe[4] između patrola, a zatim Švabe brzo napreduju, naše jedinice sačekuju i brzom vatrom zaustavljaju neprijatelja koji je napredovao i pod jakom našom vatrom utvrđuje se ispred naših polo-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 30—2, k. 105 C.
[2] Brigada je vršila pokret prema Lici. Vidi dok. br. 20.
[3] O neprijatelju koji je prodro u Tržić iz Oštarija vidi dok. br. 28.
[4] Vidi dok. br. 123.

žaja 250 metara. Naše jedinice drže čvrsto položaj u rukama i ne dozvoljavaju neprijatelju nikako naprijed i tako ova žestoka borba u kojoj Nijemci pokušavaju prodirati traje od 12.30 sati do 17 časova u koje su vrijeme naše jedinice sredile se i izvršile protivnapad (juriš) mjestimično i nagnale neprijatelja na brzo povlačenje, a kasnije i na bježanje. Neprijatelj je gonjen skroz preko Tržićkog mosta i naše jedinice poslije gonjenja uspjele su zauzeti u svoje ruke desnu obalu Mrežnice. Neprijatelj u otstupanju pretrpio je gubitke.

Naše jedinice držale su položaj na desnoj obali Mrežnice sve dotle dok se nije [povukao] ostatak Brigade koji je putovao sa kamionima preko Slunja, prošavši kroz Primišlje — to je trajalo 7. XII. do 24 časa kada su ove jedinice, koje su osiguravale, povučene, a položaj primio je jedan bataljon Kordunaškog odreda.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao gubitke: 23 ubijena i ranjenih (po pričanju civila oko 25 vojnika).

Naši gubitci: Sopstveni gubitci: 9 ranjenih drugova, među njima i zamjenik komandanta Brigade,[5] ostala imena se vide u listi gubitaka.

Ratni plijen: Zaplijenjeno je 2 mitraljeza »šarca«, 6 karabina, 1 šmajser, 1 pištolj, 3 dvogleda, 1 radio-stanicu, 2.000 mauzer metaka, 30 mina za mali bacač, 12 pari odijela i druge sitne spreme.

Kritički osvrt: U prvi mah nije došla do izražaja vatra iz automatskih oružja, dok se neprijatelj razvijao za borbu. Naš komandni kadar u susretu sa neprijateljem malo se zbunio. Ostalih nedostataka nije bilo.

Utrošak municije: Municije utrošeno je 3.800 metaka za puške i mitraljeze i 56 mina za mali bacač.

Napomena: Neprijateljska pješadija koja je toga dana kretala imala je za cilj da drži mostobran na Mrežnici dok se most ne opravi i da posjedne Primišlje radi zatvaranja pravca.

Opis borbe[6] 9. XII. 1943: Dok je naša brigada putovala 8. XII. 1943 g. za Liku dotle je neprijatelj bez teškoća odbacio terenski bataljon sa desne obale Mre-

[5] Simo Mikašinović
[6] O borbama ove brigade toga dana vidi dok. br. 90 i 123.

žnice i kretao se prema Primišlju gdje je stigao u Primišlje 8. ov. mj. oko 10 časova sa čelom. Pokret iz Tržića vršio je u dva pravca Tržić — Primišlje i Tržić putem kroz Cekinoviće na Čičin most — Primišlje. Neprijateljska kolona koja je nadirala kroz Tržić za Primišlje bila je jaka nešto manje od jednog puka.[7]

Naša brigada prema telefonskom naređenju Glavnog štaba Hrvatske vratila se da zatvara pravac Primišlje još u noći 8. ov.mj. Dva bataljona su se prebacila do pomenute komunikacije i izviđački dijelovi ovih bataljona uhvatili su kontakt sa neprijateljem. Glavne snage neprijatelja prošle su kroz Primišlje za Slunj 9. ov. mj. Naš I bataljon dobio je zadatak da dejstvuje na cestu Tržić — Cekinovići, a po ovlađivanju te ceste da napada neprijatelja u Tržiću i Tržićkom mostu,[8] dok II bataljon imao je zadatak da nadire i protjera neprijatelja sa Čičina mosta. U toku dana I bataljon uspijeva da razbije slabiju neprijateljsku kolonicu kod Cekinovića i zarobljava 2 njemačka vojnika, dok ostali pod zaštitom magle izvlače se. Također hvataju 5 kola sa 10 konja. A II bataljon nanosi neprijatelju gubitke kod Čičina mosta, zarobljava nekoliko konja, ali neprijatelja ne može odbaciti. 9-og uveče II bataljon ponavlja napad prema Čičinu mostu i uspijeva neprijatelja pročistiti sa Čičina mosta, zatim neprijatelj napušta i Primišlje i II bataljon ulazi u Primišlje, a iste noći I bataljon nadire prema Tržiću. 9-og uzimamo u ruke cestu Tržić — Cekinovići — Čičin most i Primišlje.

Opis borbe[9] 10. XII. 1943: 10. XII. 1943 god. neprijatelj je u Slunju, naš II bataljon drži Primišlje i produžuje pokret ka Slunju. IV bataljon još u toku noći prebacujemo iz Plavča Drage u Debelu Glavu u zasjedu na cesti Slunj — Primišlje. Sa I bataljonom napadamo posadu u Tržiću i na mostu — koja je jaka od 150 — 200 vojnika, kao i sa jednim teškim bacačem i tri »šarca«,

[7] Snage 671 grenadirskog puka i dijelovi 670 gren. puka. Vidi dok. br. 28, 140, 143 i 153 ove knjige.
[8] Komunikaciju Oštarije — Tržić — Slunj obezbjeđivale su snage 670 grenadirskog puka. Vidi dok. br. 153.
[9] i [10] Vidi dok. br. 90.

jednu četu istog bataljona šaljemo u zasjedu na cestu između Tržića i Kamenice. Bataljon je počeo sa napadom na Tržić ujutro u 7 časova i uspijeva neprijatelja izbaciti iz prvih utvrđenja, zauzeti školu i oko 15 časova neprijatelj se koleba jer pretrpljuje i gubitke, ali u 15.30 sati dolazi mu pomoć preko Primišlja i Slunja (preko 20 kamiona) i neprijatelj u zajednici sa pridošlim neprijateljem primorava naše na otstupanje. Četa koja je bila u zasjedi između Tržića i Kamenice uspjela je uništiti 6 automobila i nanijeti neprijatelju gubitke.

IV bataljon koji je bio u zasjedi kod Debele Glave ispred Slunja uništio je 3 motorbicikla i ubio 6 neprijateljskih vojnika koji su naišli, a oko 11 časova naišla je motorizacija koja kasnije dolazi u Tržić sa razvijenom pješadijom i IV bataljon se povlači i baš tada dobiva naređenje od Štaba brigade da ide na zasjedu između Slunja i Rakovice. Odluku za ovo donijeli smo misleći da će neprijatelj produžiti za Rakovicu iz Slunja. II bataljon toga dana je nastupao prema Slunju i naišao na pješadijsku neprijateljsku kod Debele Glave koja je izašla radi intervencije protiv IV bataljona, prinuđen je bio da se povuče i tako je ta motorizacija bez prepreka prošla za Tržić.

U napadu na Tržić I bataljon bi bio uspio za kratko vrijeme likvidirati neprijatelja da nije došla pomoć.

Gubitci neprijatelja: Na svim sektorima 34 ubijena i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubitci: Mi smo imali gubitke 8 mrtvih i 12 ranjenih, među mrtvima i zamjenik komandanta II bataljona poručnik drug Spaso Milošević.

Ratni plijen: Zaplijenjeno je 4 mitraljeza »šarca«, 15 pušaka, 2 šmajsera, 3 pištolja, 3 signalna pištolja sa 500 raketa, 1 radio-stanica, 1 tromblon sa 800 mina, 10.000 mauzer metaka, 5 kola sa komorom, 16 konja (vozarskih), 6 bicikla, 100 pari odijela, 2 zastave, 2.500 cigareta, 45.000 kuna, 2 sanduka šećera, 200 komada ćebadi i ostale spreme.
Uništeno: zapaljeno 6 kamiona, 3 motorbicikla, onesposobljeno 6 kamiona. Ubijeno 4 konja.

Kritički osvrt: Kod II bataljona: pošto je ranjen komandant bataljona i poginuo zamjenik komandanta nije se snašao u borbi kod Čičin mosta i nije postigao najbolje rezultate. Kod IV bataljona: uništio je motorbicikle kao izvidnicu, te se na taj način otkrio neprijatelju koji je kasnije išao kamionima. U I bataljonu zbog izvlačenja jednog mrtvog vodnika poginula su 3 borca.

Utrošak municije: Utrošeno je 4.412 metaka, 30 mina za teški bacač i 74 mine za mali bacač.

Opis borbe[14] 11. XII. 1943: 10 na 11. ov. mj. u noći neprijatelj u Tržiću i onaj koji je došao u pomoć iz Slunja zadržao se u Tržiću do 11 ujutro. Naš I bataljon poslao je još u noći dvije čete na cestu između Tržića i Kamenice da sačekaju neprijatelja za koga smo računali da će pod pritiskom otstupati prema Kamenici. Sa ceste sa tri čete vršen je pritisak na neprijatelja i pozvali smo III bataljon iz rezerve iz Plavča Drage koji zbog otstupanja neprijatelja nije stigao u borbu.

11 ov. mj. ujutro neprijatelj je pod zaštitom zaštitnih dijelova napustio Tržić i kretao se prema Kamenici sa oko 40 kamiona. Čete koje su bile u zasjedi sačekale su kamione i otvorile vatru na kamione. Prvi plotuni nanijeli su ogromne gubitke neprijatelju u kamionima, koji je izašavši iz kamiona prihvatio borbu sa četama, dok su zaštitni dijelovi bili daleko pozadi. Ova borba u zasjedi počela je oko 8.30 časova i trajala je do 10 časova kada je sa pravca Kamenice došlo 3 tenka i pješadije u pomoć. Naše su čete morale udaljiti se od kamiona kojima su se bile već sasvim približile i tenkovi su svojim krstarenjem omogućili izvlačenje neprijatelja u pravcu Kamenice i kupljenjem mrtvih i ranjenih vojnika. Naše jedinice i dalje, ali zbog tenkova sa slabijim pritiskom, gonile su neprijatelja prema Kamenici koji je kroz Kamenicu palio kuće i gonio narod.

Toga dana II i IV bataljon nisu imali nikakove borbe.

Neprijatelj se povukao u pravcu Tounja, a neprijatelj iz Slunja krenuo je u pravcu Cetingrada i napustio Slunj.

Naš IV bataljon ušao je u Slunj bez borbe.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao do 70 ubijenih i veći broj ranjenih.

Naši gubitci: Mi nismo imali gubitaka osim 2 ranjena od nagaznih mina koje je neprijatelj ostavljao pozadi sebe, od ovih mina [ima] još i nastradalih civila.

Ratni plijen: Ratnog plijena nije bilo jer se nije mogao izvući.

Kritički osvrt: Premalene snage u napadu na neprijatelja u Tržiću koji je bio jak oko 600, a zbog nejasne situacije nismo skoncentrisali više. Jedinice u magli sporo su napredovale.

Utrošak municije: Utrošeno je 2.125 metaka i 20 mina za mali bacač.

Napomena: Poslije ovlađivanja sa komunikacijom Tržić—Primišlje — Slunj raspored Brigade je bio: IV bataljon u Slunju, nadire ka neprijatelju ka Cetingradu. II bataljon u Primišlju, jedna četa na Korani — Veljun, veza s Kordunom, III bataljon osigurava Tržić—Kamenica, a I bataljon u Gornjem Tržiću. Raspored 13. ov. mj.: po naređenju Glavnog štaba III i IV bataljon na istom mjestu, sa istim zadatkom, a I i II bataljon i samostalne čete povučeni u rezervu u Plavča Dragu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Hrstić

Komandant, major:
Joco Tarabić

Dostavljeno:
GŠH
Š. IV korpusa NOVJ i
Š. VIII divizije

BR. 57

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 14 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA LIVNO[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
14. XII. 1943
11 sati

ZAPOVIJEST

(Sekcija Livno 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Neprijatelj je uspio motorizovanim snagama da zauzme Livno,[2] ali nije bio u stanju da svoj prodor produži. Međutim, gubljenjem Livna ugrožava se slobodna teritorija i Livno može da posluži neprijatelju kao baza za dalje prodore.

Njemačke motorizovane trupe u Livno došle su od pravca Bosanskog Grahova, a odatle su produžile drugi ili treći dan prema Sinju. Očevidno je da je neprijatelj sputan u svojim operacijama samim akcijama naše NOV i POJ na raznim sektorima, strahom od savezničkog iskrcavanja i potrebom da svoje trupe drži prikupljene za eventualno njihovo upućivanje na Istočni front. Ta ograničenost neprijatelja u njegovim operacijama i nemogućnost da u širem opsegu planski dejstvuje na nas stvara povoljne uslove za aktivno dejstvo naših jedinica, kako u cjelini tako i na pojedinim sektorima. Sadanja situacija otvara nam uslove ne samo za uznemiravanje neprijatelja, nego i za jače uništavanje njegove žive snage i tehnike, kao i za oslobođenje i čišćenje šire teritorije.

10, 11 i 12 ov. mj. neprijatelj[3] je sa oko 150 motornih vozila vršio pritisak putem Livno — Šujica na dijelove I Proleterske divizije. U ovim borbama III Krajiška brigada je nanijela neprijatelju velike gubitke u ljudstvu, materijalu i motornim vozilima, ali je neprijatelj upornim navaljivanjem bez obzira na gubitke 12 ov. mj. izjutra prodro preko Borove Glave u Šujicu, ali će se isti zbog jakog pritiska I Proleterske divizije morati povući sa te komunikacije.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15—1/2, k. 516.
[2] Vidi dok. br. 54.
[3] Vidi dok. br. 54, indeks 9.

Podaci o našim snagama:

Lijevo od nas na prostoru sjeverno od puta Borova Glava — Šujica nalazi se III Krajiška brigada, a na prostoru Šujica — Duvno nalazi se I Proleterska brigada I Proleterske divizije. Kod nas je prispjela VI Dalmatinska brigada XIX Divizije[4] i dva udarna bataljona V Bosanskog korpusa, a najavljen je dolazak i jedne ličke brigade sa protivkolskim oružjem. Na sektoru Grahova nalazi se V Dalmatinska brigada i Grahovski odred. Na pravcu Livno — Sinj nalazi se XX Divizija sa dvije brigade, koja će na svom sektoru uzeti učešća u napadu na neprijatelja.[5]

Naš zadatak:

Mi smo dužni da u ovakvoj situaciji preduzmemo sve smjelije napade na neprijatelja. Na to nas naročito obavezuje svojom dnevnom zapoviješću od 12 ov. mj. naš vrhovni komandant, maršal Jugoslavije, drug T i t o.[6]

U tom cilju Štab VIII Korpusa odlučio je i izdao naređenje[7] da se izvrši napad na Livno i obližnja neprijateljska uporišta 15. XII. u 17 časova i produži dalje nadiranje na jug sa izbacivanjem neprijatelja sa naše Jadranske obale.

Naša divizija bez I Brigade dobila je zadatak da napadne neprijateljski garnizon u Livnu sa sjeverozapadne strane na otsjeku od Vejs [Bele] kule, zaključno do rijeke Bistrice. Pod komandu Štaba naše divizije stavljena je VI Brigada XIX Divizije i dva udarna bataljona V Korpusa.

Lijevo od nas na grad će napadati III Proleterska brigada,[8] a desno, tj. na neprijateljsko uporište s. Prolog napadat će XX Divizija, sa kojom ćemo hvatati vezu na k. 731 (s. Prisap).
U smislu prednjeg izdaje se sljedeće

NAREĐENJE:

1.) *III Dalmatinska brigada* će napadati neprijatelja u Livnu[9] sa sjeverozapadne strane na otsjeku od Vejs [Bele] kule — pa zaključno do južne ivice s. Zastinje, tj. kraja padina kosa Burkića Drage. Sa svoga pravca ima likvidirati neprijatelja i očistiti grad.

---

[4] i [5] Vidi dok. br. 100, 117, 126 i 129.

[6] Vidi dok. br. 54, indeks 3.

[7] Vidi dok. br. 54.

[8] Treća proleterska brigada nije učestvovala u napadu na Livno, već je bila angažovana u borbama oko Šujice. Vidi dok. br. 54, indeks 9.

[9] O rezultatu napada na Livno vidi dok. br. 89 i 134.

2.) *IV Dalmatinska brigada* će vršiti napad na Livno[10] sa sjeverozapadne strane komunikacijom, tj. putem [Bos.] Grahovo — Livno od Priluke i s. Kablići, na sektoru od južne ivice s. Zastinje, pa zaključno do rijeke Bistrice i sa te strane likvidirati neprijatelja i očistiti grad.

3.) Najavljen je dolazak jedne ličke brigade sa protukolskim oruđima, te ako ona stigne, vršit će napad na Livno na otsjeku Kula Bašajkovac — rijeka Bistrica.[11] U ovom bi slučaju III Dalmatinska brigada imala likvidirati Kulu Bašajkovac i Vejs kulu i dijelom prodrla u grad sa sjevera, a glavninom poslužila kao obezbjeđenje teškim oruđima i lakoj artiljeriji. IV Brigada bi bila u rezervi na prostoriji Deriguz — Mrđanovac.
Brigade imaju postupiti po tačci 1. i 2. ovog naređenja, a ako stigne lička brigada, biće blagovremeno obaviještene.

4.) *VI Brigada XIX Divizije sa dva udarna bataljona V Korpusa* blagovremeno će stići na prostoriju s. Dolac — s. Dragnić, odakle će 15 ov. mj. po podne krenuti u pravcu s. Potočani, gdje će se zadržati do likvidacije Livna kao rezerva ove divizije.[12] Poslije likvidacije Livna kretat će se borbenim rasporedom pravcem s. Dobre — Vidoši — Grgurići — Miši i Golinjevo, a odatle će preko s. Prisoja očistiti Karlov Han, tj. likvidirati neprijatelja u njemu i postaviti sigurno obezbjeđenje na Prevali i Gracu prema Stipanićima.

5.) Po likvidaciji grada Livna, tj. neprijatelja u njemu, III Dalm. brigada bi odmah imala produžiti putem Žabljak — Smričani — Podhum — Golinjevo — Prisoje — Karlov Han — Grabovica — Bukova Gora — dalje prema Aržanom i Studencima. IV Dalmatinska brigada bi krenula pravcem s. Guber, s. Zabrišće, s. Bila, s. Srđević, Podhum i dalje pravac III Dalmatinske brigade. Na sektoru prema Aržanom i Studencima brigade će dobiti naređenje za raspored. U ovom slučaju Štab divizije bi se kretao glavnim putem Livno—Karlov Han za brigadama.
VI Dalmatinska brigada bi se zadržala do daljeg naređenja na prostoriji — tj. one bi odmah po ovlađivanju Prevalom i likvidaciji Karlova Hana pošle u selo Vržerala gdje bi se stavile na raspoloženje Štabu korpusa.

6.) Svi štabovi brigada moraju podesiti pokrete svojih jedinica tako, da na polaznim položajima budu najkasnije 15. XII.

---

[10] Vidi dok. br. 99 i 134.
[11] Vidi dok. br. 54, indeks 8.
[12] Ova brigada nije bila u rezervi, već je uzela učešće u napadu na Livno. Vidi dok. br. 89, 134 i 135.

do 14 časova. Komandanti brigada na svim položajima treba da objasne svoje pismene zapovijesti komandantima bataljona i komandirima četa i da im na terenu pokažu pravce dejstva i napadne ciljeve.

7.) Dva udarna bataljona V Korpusa izuzimaju se ispod komande VI Dalmatinske brigade od koje će se prilikom njenog dolaska kroz Glamočko Polje odvojiti i skrenuti desno putem Glamoč — Livno u selo Koritno, gdje će se povezati sa Štabom Glamočkog odreda i sa istim u toku 15 ov. mj. po podne spustiti u sela sjevernog dijela Livanjskog Polja i zajednički prikupiti što veću količinu stoke sa te prostorije.
Ovo raditi bez obzira na ishod borbe za Livno, ali svakako držati tijesnu vezu sa našim jedinicama koje napadaju grad, tako da bi se znali snaći, te ako se zauzme Livno da produže prikupljanje i na južnoj strani Livanjskog Polja, a ako ne uspije napad, onda da što prije izvuku već prikupljenu stoku u pravcu Glamočkog Polja i istu predadu intendanturi Štaba VIII Korpusa.

8.) Na Duvno će istoga dana napadati jedinice I Korpusa.

9.) Ukoliko atmosferski i ostali uslovi budu dozvoljavali moguće je sadejstvo savezničke avijacije u toku dana do napada.

10.) Divizijska bolnica nalazit će se u selu Zajaruga — Glamočko Polje. Referent saniteta Divizije sa dijelom hirurške ekipe nalazit će se u Radetinim Košarama na Krug Planini, u kom će pravcu i biti evakuacija ranjenika prilikom borbe, a odatle bi preko sela Dragnića bio pravac za bolnicu.
Referenti brigadnih saniteta će formirati patrole nosilaca ranjenika od svojih bolničara i mobilisanih seljaka i postaviti ih na mjesto odakle će moći najprije i najsigurnije vršiti svoju dužnost, gdje ranjenicima davati prvu pomoć, tj. imati i previjalište.

11.) Napadom će rukovoditi Štab VIII Korpusa.
Neposredno rukovođenje operacijama IX Divizije VI Dalmatinske brigade i ličke brigade ako stigne vršit će Štab IX Divizije uz sudjelovanje načelnika Štaba[13] XIX Divizije

12.) Za vrijeme operacija na Livno Štab korpusa je propisao sljedeće znake:
[14]

---

[13] Ante Biočić

[14] Izostavljeni dio je istovjetan sa dijelom iz dok. br. 54 koji se odnosi na znakove.

13.) Štab divizije će za vrijeme napada biti na Debelom Brdu (k. 1207), iznad Bašajkovca, gdje slati sve izvještaje.

14.) Štab III Brigade će uzeti potreban broj vodiča iz Livanjskog partizanskog odreda.

15.) Livanjski odred će se za ovu akciju priključiti Glamočkom odredu u s. Korićna za prikupljanje i evakuaciju stoke iz Livanjskog Polja. Stavit će se pod komandu Glamočkog odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik,
Poleksić[15]

Komandant,
A.[16] **Banina**

(M. P.)[17]

Otpremljeno:
Štabu III Dalmatinske NOU brigade
Štabu IV Dalmatinske NOU brigade
Štabu VI Dalmatinske brigade XIX Divizije
Štabu Glamočkog partizanskog odreda
Štabu VIII Korpusa NOV Jugoslavije

[15] Momčilo
[16] Ante
[17] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 58

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA I POLITIČKE PRIPADNOSTI JEDINICA TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 14 PROSINCA 1943 GODINE[1]

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV

Štab XII Divizije IV korpusa NOVJ

JEDINICA		Brojno stanje			Socijalni sastav						
		po spisku	u rashodu	na licu	radnika	seljaka	zanatlija	namještenika	vojna i polic. lica	inteligenata	ostalih
Štab	kom. kadar	12			1		1		2	8	
	partizana										
Pri štabu i glazba	kom. kadar	5		5	1					4	
	partizana	42	1	41	30			10	1	1	
Straža i kuriri	kom. kadar			7	5	2					
	partizana	49	2	47	38	11					
Telefonska četa	kom. kadar	8		8	7		1				
	partizana	33		33	20	12		1			
Dopunski bataljon	kom. kadar	17	5	12	8	4		2	2		1
	partizana	64	21	43	33	14	13	1	2		1
Goransk bataljon	kom. kadar	28		28	19	6	1		1	1	
	partizana	142		142	89	25	19	5	2	2	
Pionirski bataljon	kom. kadar	11		11	5			2		1	3
	partizana	53	3	50	15	17	13			1	7
Sanitetski vod	kom. kadar	1		1	1						
	partizana	44	6	38	18	1	9	5		7	4
Vojno-prihv. bolnica	kom. kadar										
	partizana	239	2	237	107	41	48			13	
I Brigada	kom. kadar	148	26	122	93	11	19	15	7	2	1
	partizana	947	316	631	579	71	137	60	3	15	82
II Brigada	kom. kadar	228	36	192	138	26	34	8		2	
	partizana	680	150	530	453	62	117	11		37	
III Brigada	kom. kadar	211	79	132	101	27	41	16	5	21	
	partizana	655	197	458	381	112	104	28			
IV Brigada	kom. kadar	224	53	171	96	15	47	46	6	14	
	partizana	662	79	583	329	61	193	66	3	10	
I Odred	kom. kadar	89	37	52	48	6	20	6	1	3	5
	partizana	338	67	271	185	12	94	23	2	11	11
II Odred	kom. kadar										
	partizana										
Artiljeriski divizion	kom. kadar	35	4	31	22		6		2	5	
	partizana	184	25	159	91	11	63	95		5	
S v e g a	kom. kadar	1024	240	784	545	97	170	15	26	81	10
	partizana	4132	89	3263	2368	450	810	224	18	127	135
U k u p n o		5156	1109	4047	2913	547	980	319	44	208	145

Politički komesar:
A.[2] Turkulin

[1] Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 34—10, k. 424 C.

[2] Artur

I POLITIČKA PRIPADNOST

14 XII 43

Na dan 30 novembra 1943

Nacionalni sastav				Politička pripadnost						Opaska
Hrvata	Srba	Slovenaca	ostalih	članova K.P.H.	kandidata K.P.H.	članova S.K.O.J-a	Simpatizeri K.P.J	ostale stranke	vanstra-nački	
4	7	1		12						
3	2			4			1			
37	4		1	6	3	5	28			
5	2			3		2	2			
38	10	1		1		5	43			
3	5			3		2	3			
31	2			1		7	25			
13	4			11		2	4			
64				1		1	62			
15	13			5	2	3	18			
102	39	1		3	4	6	129			
10		1		2	1		6	1	1	
50		1	2	1		1	44	3	4	
1							1			
41	2	1					44			
149	82	4	4	16	14	28	181			
103	44	1		85	6	24	29	4		
833	89	18	7	135	25	140	490	157		
156	67	4	1	115	14	59	40			
631	37	7	5	24	10	141	428	77		
104	102	3	2	95	15	37	64			
448	171	23	13	14	12	75	554			
184	37	2	1	102	4	33	85			
634	17	7	4	25	37	68	532			
68	20	1		38	12	18	21			
296	40	1	1	11	6	44	277			
19	13		3	15	4	4	9		3	
128	25	14	17	3	5	15	161			
688	316	13	7	490	58	184	283	5	4	
3482	518	78	54	241	116	536	2998	237	4	
4170	834	91	61	731	174	720	3281	242	8	

(M.P.[3]

Komandant:
potpukovnik
V.[4] Kovačević

[3] Okrugli pečat: Štab Trinaeste divizije NOV Hrvatske.
[4] Veljko

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 14 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA PETE NO BRIGADE NA PRAVCU KNIN — BOSANSKO GRAHOVO[1]

POLITKOMESAR XIX DIV.
N.O.V. JUGOSLAVIJE
14. XII. 43
u 22 časa.

ŠTABU VIII KORPUSA

Vaše naređenje pisano 12. XII. o.g. u 12,30 časova primio sam 14. XII. u 19 časova. Kuriri koji su nosili naređenje[2] usljed neshvatanja važnosti naređenja išli su sporo, tako da su stigli tek večeras. Pozvani su na odgovornost i bit će kažnjeni.

U vašem naređenju stoji da uputimo oba udarna bataljona V Korpusa u selo Vrbicu, i da se stave pod komandu druga Biočića.[3] Ovdje se nalazio samo jedan bataljon Udarnog odreda, koji je upravo jutros dobio naređenje od Štaba V Korpusa da se hitno prebaci na sektor Bos. Petrovca i otišao je.

Na noć 13. XII. sa V Brigadom izvršili smo akciju na četnike u Strmici,[4] u kojoj se nalazilo 120 četnika. Bili su razmješteni po kućama i čukama oko same Strmice. U toj akciji zarobili smo 2 p. mitr., 3 puške, 4000 metaka, jedan šinjel i 1 sanduk dvopeka. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 3 zarobljena četnika. Ostatak četnika je utekao u paničnom bijegu prema Golubiću i Plavnu.

Na našoj strani bio je jedan teže i jedan lakše ranjen drug.

Most na Deralima je temeljito porušen, a i cesta je na nekoliko mjesta porušena i prekopana. U toku sutrašnjeg dana nastavit ćemo sa rušenjem ceste od Strmice prema Deralima.

Čitava V Brigada se nalazi u Strmici, sa prednjim dijelovima ispred samoga Golubića. Nastavit ćemo pritisak prema Kninu i pripremit ćemo akciju na četnike u Golubiću ukoliko ne pobjegnu.

---

[1] Original, pisan na mašini ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—1/6, k. 516.

[2] Naređenje je pisano 11, a ne 12 prosinca 1943 god., i nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—1/2, k. 516.

[3] Ante Biočić, načelnik Štaba ove divizije, a tada je bio sa Šestom NO brigadom kod Livna, vidi dok. br. 54.

[4] O toj borbi vidi dok. br. 134, 135, 166 ove knjige i mikrofilm »Minhen 5«, br. 594, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

U toku današnjeg dana nikakva reakcija od strane neprijatelja od pravca Knina nije se osjećala.

Prema posljednjem obavještenju u Kninu se nalazi oko 600 Nijemaca[5] koji su razmješteni na periferiji Knina. Ovo stanje se svakodnevno mijenja, tako da broj bude nekad mnogo veći. Doznajemo da se u Kijevu i Vrlici također nalazi izvjestan broj Nijemaca.

Glavnina četničkih snaga nalazi se u Topolju, Kosovu i jedan dio u Vrličkoj dolini.

Vezu sa XX Divizijom smo uhvatili. Tražili smo od njih da nas obavijeste kada će početi sa akcijama u Vrličkoj dolini,[6] tako da bi i mi koordinirali rad i akcije sa njima. Još nismo dobili odgovor. Doznajemo da je po vašem naređenju[7] otišla sa sektora Sajković — Grkovci — Nuglašica.

Grahovsko-peuljski odred nalazi se u Grkovcima i Sajkoviću. Izdat ćemo mu naređenje da prebaci svoja dva bataljona na Derala, da bi u zajednici sa našom V Brigadom što bolje zatvorili pravac od Knina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

---

[5] Dijelovi 264 njem. divizije

[6] i [7] Dvadeseta divizija NOV Jugoslavije je po naređenju Osmog korpusa prebačena iz Sajkovića ka Vrlici, sa zadatkom čišćenja Vrličke doline od manjih četničko-njemačkih uporišta i oslobođenja Vrlike. Vidi dok. br. 100, 117, 126 i 134.

BR. 60

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 15 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA OTSTUPANJE IZ BORBI KOD ĐAKOVA[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 342
Dana 15. XII. 1943
u 1,45.—

ŠTABU XVIII BRIGADE NOV JUGOSLAVIJE
ŠTABU BRODSKE BRIGADE NOV JUGOSLAVIJE
ŠTABU ČEHOSLOVAČKE BRIGADE NOV JUG.
ŠTABU ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA JUG.

Zbog zamorenosti jedinica XVIII Brigade i zbog toga što nema izgleda u skoru likvidaciju neprijateljskog uporišta Đakovo,[2] ovaj štab

NAREĐUJE:

1.) Jedinice XII Divizije i Istočne grupe NOP odreda preduzeće povlačenje prema tački 12 Zapovijesti[3] ovog štaba broj 342/43 od 12. XII. 1943 godine.

2.) Povlačenje izvršiti na sljedeći način:

a) jedinice Brodske brigade, koje se nalaze u Budrovcima, sačekaće one jedinice iz Đurđanaca, a jedinice koje se nalaze u Piškorevcima sačekaće one iz Budrovaca. Odatle će krenuti skupa u predviđene baze;

b) jedinice Operativnog štaba, koje se nalaze u Viškovcima sačekaće one iz Vučevaca, a jedinice koje se nalaze u Đakov. Satnici sačekaće one iz Viškovaca. Kad se jedinice skupe krenuti u predviđene baze. Bataljon Čehosl. brigade uputiti u Preslatince.

3.) Štab Istočne grupe odrediće bataljon Osječkog odreda, koji se nalazi u zasjedi kod Đakovačke Satnice, za osiguranje ranjenika do bolnice na Krndiii. Isti će bataljon krenuti za Paučje, gdje će sačekati ranjenike i osigurati im put do bolnice.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 22/1, k. 881.

[2] U Đakovu su bile policijske snage nešto jače od bataljona.

[3] Vidi dok. br. 48.

Po izvršenom zadatku isti bataljon odmah se vraća u sastav svog odreda.

4.) Referent saniteta XII Divizije sa bolničkim osobljem otići će u Paučje, gdje će organizovati prihvat i smještaj ranjenika. kao i njihovo upućivanje u bolnicu. Po izvršenom zadatku isti se vraća u sastav Divizije.

5.) Po dolasku u nove baze, svaka će jedinica izdati za sebe zapovijest za kantonovanje i obezbijediti se.

Međusobno pak jedinice moraju održavati tijesnu vezu. U slučaju borbe kod jedne jedinice, druga susjedna jedinica mora da joj pruži pomoć ne čekajući naređenje udarom u neprijateljski bok ili pozadi.

5.) Dijelovi diverzantske čete, koji se nalaze pridodati jedinicama, sakupiće nagazne mine, koje su postavili na cestama i uzeti će ih sobom.

7.) Po dolasku u nove baze svaka će jedinica poslati izvještaj ovom štabu o času prispjeća u iste.

8.) Po dolasku u nove baze, podređene jedinice koje raspolažu sa tel. materijalom, vezaće se za ovaj štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[4] Bulović

Komandant, potpukovnik:
Mil.[5] Stanivuković

(M. P.)[6]

---

[4] Mirko
[5] Milan
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 61

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 15 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U S. STRMICI[1]

POLITKOMESAR XIX DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE
15. XII. 43 u 16,30 h

Pročitao Cr[2]
17/XII/1943
Drugu Tartalji

ŠTABU VIII KORPUSA

Nalazimo se u Strmici.

Jutros rano neprijatelj je poduzeo napad na položaje V brigade, i to od pravca Golubića. Jačina neprijatelja bila je 400 — 500 četnika. Borba se vodila skoro čitav dan, ali slabija. Odbijeni su u pravcu Golubića. Neprijateljski gubitci su nam nepoznati. Na našoj strani bila su 3 ranjena druga, među njima komandant IV bataljona. Svi su lakše ranjeni.

Nijemci nisu pokušavali ništa od pravca Knina, a niti su potpomagali četnike.

Pripremili smo akciju na četnike[3] u Golubiću, i izvesti ćemo je večeras. Također ćemo sa jednim bataljonom izvesti akciju na četnike u Plavnu. Tamo se nalazi oko 100 četnika.

U toku današnjeg dana jedan naš bataljon i nešto seljaka iz Strmice rušili su cestu. Sutra ćemo produžiti sa rušenjem.

Stanje u Vrličkoj dolini je ovako: u Kijevu se nalazi 100 Nijemaca i ustaša, u Vrlici 130 četnika (Ćućuzovih), a u selu Cetini 50 četnika mještana.

U Kninu je bez promjena. Ne osjećaju se nikakve koncentracije.

Poslali smo već tri dopisa XX diviziji, ali od njih nismo dobili odgovor.

Na ovome sektoru nema uslova za izvođenje uspješnih ofanzivnih akcija. Četnici neće da prime ozbiljniju borbu, već bježe u pravcu Knina.

Ishrana boraca je dosta slaba i neredovna. Poduzeli smo sve da je popravimo.

---

[1] Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14—1/6, k. 516.

[2] Sreten Žujović-Crni

[3] O rezultatu napada na četnike u Golubiću i Plavnu vidi dok. br. 134 i 135.

Molimo vas da nam pošaljete radio vijesti. Već skoro 10 dana nemamo nikakvih vijesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Pet.[4] Babić

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE NO BRIGADE OD 15 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA ZA ĐAKOVO[1]

ŠTAB
XVIII BRIGADE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: Sl. dana 15-XII 1943 g.

Predmet: Operativni izvještaj o akciji na uporište Đakovo dostavlja:

ŠTABU XII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Položaj

Jedinice XVIII brigade prema dobivenom zadatku[2] napale su 14. XII. 1943 neprijateljsko uporište Đakovo, sa ciljem likvidacije istog.

Posada u uporištu sastojala se iz jednog bataljona gestapovaca,[3] mjesne žandarmerijske posade i nešto naoružanih civila. U svemu prema dobivenim podacima od mještana oko 700 naoružanih ljudi.

Naoružanje neprijatelja nije nam uspjelo točno utvrditi.

Neprijateljske snage bile su razmještene u zgradama od tvrdog materijala i to: u Domu časnih sestara, u Dvoru župne

[4] Petar

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16/2, k. 881.
[2] Vidi dok. br. 48.
[3] Policijski bataljon

crkve, Kotarskoj zgradi, Pučkoj školi, Električnoj centrali, Željezničkoj stanici, te u nekoliko čvrstih bunkera na važnim raskršćima mjesta i otvorenim rovovima, u parku oko Katedrale i ostalim za obranu podesnim mjestima. Osim toga, na svim prilazima u mjesto bile su jake pretstraže.

Napad[4] je izvršen točno na vrijeme, tj. 14. XII. 1943 u 5 časova u jutro sa snagama našeg I i III bataljona, dok se II bataljon sa sve tri čete nalazio u brigadnoj rezervi.

Zbog nepotpunih podataka o smještaju neprijatelja jedinice su nastupale u grad u 7 kolona (jačini jedne čete) s pretpostavkom da prihvate borbu tamo gdje neprijatelj pruži otpor. Nastupanje se vršilo uzduž svih ulica koje sa raznih pravaca vode u središte grada.

Oko 8 časova u jutro zauzela je II četa III bataljona željezničku stanicu, a jedna četa I i jedna III bataljona zajedno Dom časnih sestara. Oba ova objekta neprijatelj je napustio nakon žestoke borbe, ostavivši za sobom neznatan plijen.

Borba oko ostalih objekata produžila se tokom cijelog dana i noći sve do povlačenja, no bez ozbiljnijeg rezultata. Naročito se žestoka borba vodila oko žandarmerijske postaje.

Princip borbe za svaku kuću, koga je neprijatelj u ovoj borbi uspješno primijenio, te uopće njegova smišljena i uporna obrana, kao i činjenica da su u samom početku pali 2 komandira četa i još neki rukovodioci, dovelo je neke naše čete u zabunu, tako da su iste napustile zauzete položaje.

Štabovi I i III bataljona u ovoj borbi slabo su rukovodili svojim jedinicama, tako da su kroz stanovito vrijeme bili bez veze sa istima.

Čete II bataljona koje su nešto kasnije uvedene u borbu i to jedna na položaju III bataljona, a dvije ulicom od Selca prema centru dobro su se snašle i pročistile od bande dvije ulice sve do župne crkve gdje su žestokom neprijateljskom pješadiskom vatrom, kao i upotrebom ručnih bombi zadržane. I oko tog objekta se vodila borba sve do povlačenja i naneseni neprijatelju prilični gubitci u ljudstvu, no objekt nije uspjelo zauzeti.

Vod lakih minobacača koji je bio raspoređen po našim jedinicama dobro je upotrijebljen i pomoću toga oružja postignuti su znatni rezultati.

U toku borbe ispoljila se brojčana nadmoć neprijatelja, koja je kod ovakvog vida borbe bila presudna. Ta nadmoć davala je neprijatelju mogućnost brzog i nesmetanog manevrisanja, te je na taj način u nekoliko mahova prisilio naše jedi-

[4] O napadu vidi i dok. br. 160, 161, 164 ove knjige i dok. br. 31/20—a, k. 6, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

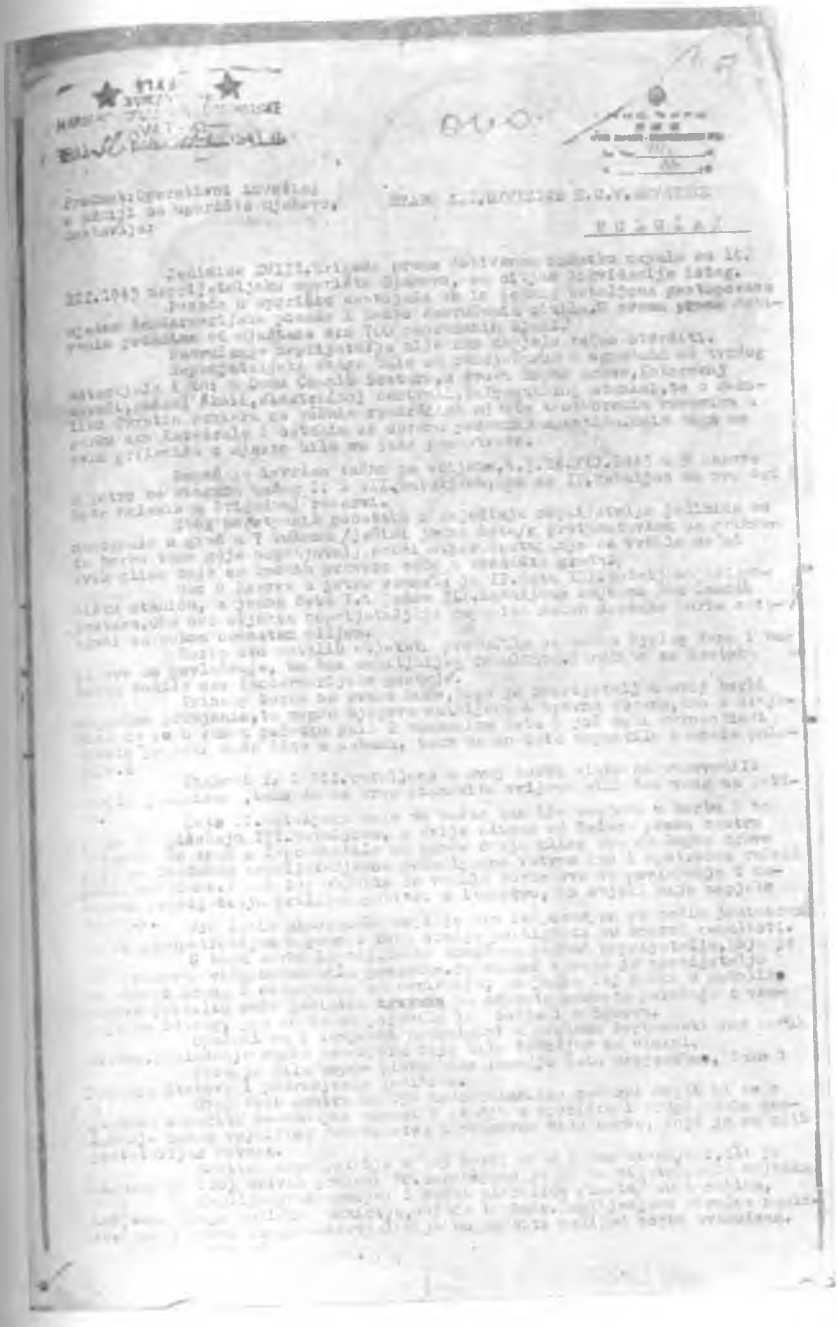

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 62

nice da napuste zauzete položaje i vraćaju se natrag, jer se banda pojavila iza leđa i s bokova.

Opaženi su i izvjesni nedostatci u pogledu borbenosti kod novih boraca. Snalaženje nekih komandira nije bilo također na visini.

Veza je bila uopće slaba kako između četa međusobno, tako i između štabova i podređenih jedinica.

Ovaj štab smatra akciju neuspjelom. Kao razlozi mogli bi se uglavnom označiti nedovoljni podatci o stanju u uporištu i drugo, slabo snalaženje našeg vojničkog rukovodstva u ovakvom vidu borbe, koji je za njih pretstavljao novost.

Gubitci neprijatelja[5] u toj borbi nisu tačno utvrđeni, ali je sigurno da broj mrtvih prelazi 50. Zarobljeno je 10 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno oružje: 1 teški mitraljez (Maxim), 4 karabina, izvjesna manja količina municije, odjeće i obuće. Zaplijenjene živežne namirnice, kao i razni drugi materijal nije mogao biti uslijed borbe evakuisan.

Sopstveni gubitci u ljudstvu: svega 91, od toga mrtvih 20. Ranjenih 48. Nestalih 23.

Gubitci u oružju: 9 karabina i 2 puškomitraljeza, za koje postoji vjerovatnost da se nalaze u Osječkom odredu i da će se vratiti. Isto tako i neki od nestalih ljudi nalazi se navodno u spomenutom odredu. Poduzete su mjere da se isti vrate.

O broju utrošene municije nisu bataljoni izvijestili, ali je on velik i potrebno nam je 35.000 metaka, da popunimo utrošak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Vlado Milanović

Komandant-kapetan:
B.[6] Vuković

[5] Vidi dok. br. 164.
[6] Branko

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NO BRIGADE SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 15 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O POKRETU BATALJONA I UPADU NEPRIJATELJA U ŽIROVAC[1]

ŠTAB
IV BRIGADE VII UD. DIV.
15-XII-1943 g.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V.J.

Večeras će naši bataljoni stići u Glinicu.[2] Banda koja je od Bužima bila upala u Žirovac vraćena je.[3] Kolona koja ide od Dvora trebala je 13-XII stići u Žirovac, zato je upućena iz Bužima grupa od oko 150 vojnika i to 60 Nijemaca, nešto legije i 15 civila vodiča. Tri su uhvaćena i tako smo provjerili da to nije bila Huskina banda kako se u prvi mah vjerovalo.

Narod su okupljali i nagovarali da idu u četnike, a kada su saznali da je kolona, koja ide od Dvora, daleko, odmah im nije bilo milo i čim smo se pojavili pobjegli su glavom bez obzira.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Dušan Jandrić

Komandant,
s. o.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9 10, k. 815.

[2] O ulozi i zadacima ove brigade vidi dok. br. 43.

[3] Dijelovi iz 373 legionarske »Tigar« divizije. Trebalo je da se oni spoje sa snagama od Dvora u Žirovcu. Vidi dok. br. 55, 122 i 125.

BR. 64

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 15 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OKO NARTE I DIVERZIJAMA NA PRUZI ZAGREB—BEOGRAD KOD POPOVAČE[1]

ŠTAB
II BRIGADE II OPER. ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Dne 15. XII. 1943.
Oper. broj 43

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

P o l o ž a j

U vezi naređenja Štaba II operativne zone dostavljamo vam operativni izvještaj za razdoblje od 1. XII pa do 15. XII. 1943.

1. XII. 1943. Naša brigada dobila je zadatak[2] i to da posjedne put u pravcu Narte i položaje desno i lijevo od puta Čazma—Narta. Položaj je bio sljedeći: I bataljon zaposjeo je desnu stranu puta kota 149 i 150 kod sela Vagovina i Milaševca. II bataljon na lijevoj strani — kota 146 sa pretstražom u Daskatici. III bataljon bio je u rezervi kod Štaba brigade u G. Dragancu. Položaj je cdređen po sekciji Čazma 1:100000. Susjedna jedinica naše brigade je bio bataljon Moslavačkog P. Odreda koji se nalazio u Ivanskoj. Neprijatelju nije bilo mogućnosti da izađe iz uporišta Narte, pošto je bio malobrojan. U uporištu se nalazila 9 i 10 satnija III bojne II pješ. pukovnije koja je brojila 140 domobrana, naoružani sa 4 p. mitraljeza, 2 teška mitraljeza i 1 teški bacač. 240 žandara sa 14 p. mitraljeza. Komandno osoblje domobranstva je većinom simpatizeri N.O.B. Sa tim snagama koje su se nalazile sada u tom uporištu onemogućeno je neprijatelju samo prisilno izviđanje i to samo do naših pretstraža. Mogućnost napada je jedino ako dođe pojačanje iz Bjelovara sa teškim oružjem. Pu-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 41/7, k. 1472 A.

[2] Poslije oslobođenja Čazme (vidi dok. br. 27) Brigada je dobila zadatak da zatvori pravce koji od Bjelovara izvode prema Čazmi.

tevi kojima bi neprijatelj mogao naići su sljedeći: Narta — Štefanje — Daskatica — Vagovina — Draganac, Narta — Laminac, Šuma — Pijesak — Bojana — Milaševac i Grabovnica. Naša namjera na tim položajima bila je da neprijatelja koji bi pokušao izaći van, iz uporišta, potući, zarobiti ili na bilo koji način uništiti. Tokom istog dana nije bilo nikakvih borbi, niti su poduzimane kakove ofanzive.

2. XII. 1943. Održavani su isti položaji na kojima nije bilo nikakove promjene.

3. XII. 1943. Održavani su isti položaji i izvršena smjena I bataljona sa III bataljonom.

4. XII. 1943. Isti položaji. Ništa novo.

5. XII. 1943. Održavani isti položaji, izvršena smjena II bataljona sa I bataljonom.

6. XII. 1943. Također održavani isti položaji. Ništa novo.

7. XII. 1943. Održavani isti položaji, izvršena je smjena III bataljona sa II bataljonom.

8. XII. 1943. Održavani su isti položaji, ništa novo.

9. XII. 1943. Održavanje istih položaja. Prilikom smjenjivanja jedne čete I bataljona na položaju desio se je nesretni slučaj kada se je ista četa povlačila sa pretstraže iz Daskatice cestom kroz selo Vagovinu. U sredini sela na cesti pala je jednom drugu s ramena jedna kutija u kojoj su se nalazile tromblonske mine koje su u isto vrijeme eksplodirale i ranjeni su 7 drugova od kojih su dvojica teže ranjeni.

10. XII. 1943. Krenule su naše jedinice na položaj prema Narti i postavile zasjedu domobranima koji su imali namjeru za prisilno izviđanje. Raspored naših snaga bio je sljedeći po sekciji Čazma 1:100.000. I bataljon zaposjeo je desnu stranu puta od Štefanja do puta koji se odvaja od glavnog puta Narta — Čazma, a vodi prema Ravnešu na Laminac. Isti bataljon bio je pojačan sa jednim teškim minobacačem. II bataljon posjeo je položaj na lijevoj strani puta od Starog Štefanja ispod Blatnice prema rijeci Batinovac, sa jednom četom načinio zasjedu prema Narti, tj. da ta četa postavi zasjedu kada neprijateljska kolona pređe most na rijeci Batinovac. III bataljon je u rezervi sa dvije čete, a sa jednom četom zatvara put kod Štefanja. Položaj je otkriven, a mjestimično pokriven. Atmosferske prilike su

bile loše i kiša je padala. Naše jedinice koje su bile u zasjedi zaposjele su položaj ujutro u 6 sati, a rezerva sa Štabom brigade nalazila se u Štefanju. Na desnom boku naših snaga nalazio se III bataljon Mosl. P. Odreda u Ivanskoj. Neprijatelj je krenuo iz uporišta Narte sa snagama 9 i 10 satnije III bojne II pješ. puka sa 70 domobrana i 20 Nijemaca, među kojima su bila 3 oficira i jedan njemački podoficir. Neprijatelj je krenuo iz uporišta u 10 sati a naišao je na samu zasjedu u 10.30 sati. Neprijateljska kolona koja je kretala naišla je na 3 ženske koje su ih obavijestile da se nalaze ovdje partizani. Pri tome su oni isturili svoje patrole i pobočnice. Pri svom opreznom kretanju jedan Nijemac primijetio je partizane na položaju koji su se micali u grmlju. Vatra se momentalno otvorila[3] kako sa jedne tako i sa druge strane. Načelnik Štaba brigade[4] vidjevši da neprijatelj neće ići dalje u klopku dao je znak raketom da sa svim snagama krene se u napad. Domobrani su se predavali koji su bili u neposrednoj blizini partizana, ali neprijatelj koji je bio u zaštitnici izvršio je odmah proboj na lijevo krilo II bataljona koje ih je propustilo i tako je neprijatelj sa nekim svojim snagama uspio pobjeći. Borba se je vodila oko 10 minuta. U to vrijeme zarobljena su 3 oficira, 1 podoficir, 32 domobrana, ubijeno 15, ranjeno 3 neprijateljska vojnika. Plijen 30 karabina, 2 mitraljeza, 5 šmajsera i 1 pištolj. Naši gubitci: 3 mrtva, 1 ranjen, od kojih su 1 komandir[5] i dva partizana i ranjen je drug načelnik Štaba. Utrošeno je 3.000 metaka puščane municije i 6 mina za laki bacač. Neprijateljske snage koje su kretale iz Narte išle su namjerno u nasilno izviđanje po kojem je naš štab bio u dogovoru sa nekim domobranskim oficirima, tako da je znao koliko i kada će ista kolona kretati. Mišljenje našeg štaba bilo je domobrane razoružati, ako je moguće bez metka, u koliko to ne bi bilo moguće, pristupiti krajnjem uništenju neprijatelja. Neuspjeh te akcije bila je krivica što su neke tri žene iz sela

[3] O toj borbi vidi dok. br. 127 i 158.
[4] Božo Kušec
[5] Levak Gindrić

Blatnice izvijestile neprijatelja gdje se mi nalazimo i time je povećana opreznost neprijatelja. Prilog k neuspjehu bio je još i taj što je neopreznost naših vojnika iz II bataljona i što su među domobranima bili i Nijemci koji nisu dozvoljavali otvoreno predavanje i time je nastupila borba. Borbenost naših boraca zadovoljavala je.

11. XII. 1943. Održavani su isti položaji kao i 9. XII. 1943, a također nije bilo ništa novo.

12. XII. 1943. Snage naše brigade krenule su u pravcu Vrtlinske, a dosadanje položaje predala je jednom bataljonu Moslavačkog P. Odreda.

13. XII. 1943. Snage naše brigade nalazile su se: I bataljon u s. Mustafina Klada, II bataljon sa Štabom brigade u selu Vrtlinskoj, III bataljon u selu Rečici. Istog dana vršila se priprema za akciju. Naša brigada dobila je zadatak da istoga dana u noći na 14. XII. 1943 pojačana sa jednom moslavačkom diverzant. četom, mosl. diver. III bataljonom likvidira bunkere i most na Česmi, da razruši prugu kod stanice Vidrenjak. Imala je također zadatak da omogući rad — rušenje mosta na rijeci Česmi. Po zapovijedi Štaba II oper. zone od 11. XII. 1943 oper. 892/43[6] sekcija Čazma 1:100.000, naša brigada zaposjela je sljedeće položaje: I bataljon postavio je zasjedu na cesti i pruzi prema Popovači na Vlahinički P., s time što je poslao jedan vod da fingira napad na Popovaču. II bataljon sa dvije čete organizirao je rušenje pruge kod stanice Vidrenjak. Od iste dvije čete dao je jednu desetinu na stanicu Vidrenjak koja je štitila da ne bi neprijateljski vojnici izlazili iz bunkera koji su se nalazili oko 250 metara od same stanice na pruzi prema Popovači. Sa jednom četom kojoj su bila dodijeljena dva topa: 1 — kalibar 37 mm., drugi — kalibar 47 mm. i sa jednom četom diverzanata naređeno je da razruše bunkere i dignu most na rijeci Česmi na pruzi Križ—Popovača. III bataljon pojačan sa jednim teškim bacačem postavio je zasjedu: željeznička stanica Novoselec-Križ na cesti i pruzi kod kote 102 i na mostu kod Razljeva — kota 100, put koji vodi ispod stanice Novoselec-Križ — kota 100. a sa jednom četom koja se nalazila na koti 102 fingirala napad na želj. stanicu Novoselec-Križ. Teški minobacač nalazio se pozadi od zadnje dvije kućice na cesti pred Novoselcem, od kuda je imao najbolji pregled a bio je u najbližoj udaljenosti od kuda je mogao tući neprijateljsko uporište Križ. Minerski poluvod koji se nalazio kod istog bataljona imao je zadatak da ispred položaja istog bataljona razruši prugu i da spriječi eventualni dolaz pancera. Ista grupa imala je kod sebe loš eksploziv koji nije mogao raskinuti prugu na vrijeme. Štab brigade nalazio se u selu Vidrenjak kod kojega se nalazio u rezervi jedan bataljon Moslavačkog P. Odreda. Naša brigada zaposjela je položaj točno i na vrijeme i pristupila izvršenju zadatka.[7] Samo na nekim mjestima desilo se zakašnjenje sa presjecanjem pruge, jer mineri nisu imali ispravan eksploziv. Zadatak kojega je naša brigada dobila nije bio u potpunosti izvršen. Što granate naših topova nisu dejstvovale na bunkere, tj. da su bunkeri bili neprobojni od naših granata. Pored toga razrušena je pruga kod stanice Vidrenjak, oko 1200 metara. Neprijateljski gubitci nisu poznati. Naši gubitci: 1 lakše ranjen. Potrošeno je 5400 metaka, 3 teške minobacačke granate i 6 mina za laki bacač i 32 granate od topa. U istoj akciji sami štabovi bataljona, kao i komande četa nisu bile dovoljno energične, pošto nije fingiranje napada na uporišta na vrijeme počelo.

14. XII. 1943. Snage naše brigade povukle su se sa položaja koje su zaposjele na 13. XII., povukle su se 14. XII. 1943 u 5 sati ujutro i zaposjele su baze i to: I batalion Kompator, II bataljon Mustafinu Kladu, a III bataljon sa Štabom brigade i ostalim snagama u Rečicu.

15. XII. 1943. Snage ove brigade nalaze se na odmoru u baza[ma] koje su zaposjele na 14. XII. i na sređivanju jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Vlado Mutak**

Komandant:

[6] Redakcija ne raspolaže sa tom zapovješću.

[7] Vidi dok. br. 127, 159, 160 ove knjige i dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 65

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA JEDINICA ČEHOSLOVAČKE NO BRIGADE I OSJEČKOG NOP ODREDA OD 15 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA POTČINJENIH JEDINICA OKO ĐAKOVA[1]

OPERATIVNI ŠTAB[2]
JEDINICA ČEHOSLOVAČKE BRIGADE
i OSJEČKOG N.O.P. ODREDA
Br. Sl.
Dana 15. XII. 1943 godine.—

ŠTABU XII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Položaj

Prema dobivenoj zapovijesti[3] od Štaba te divizije, jedinice koje su potpadale pod ovaj štab zaposjele su predviđene im položaje za određeno vrijeme, dok je I bataljon Osječkog N.O.P. Odreda predviđeni položaj zaposjeo nešto kasnije, razlog je taj: što se je na njihovim položajima koje su trebali zaposjesti nalazila banda, odnosno naoružani seljaci, a to je selo Viškovci i selo Vučevci. Nakon kraće borbe u selu Vučevcima došlo je do pregovora između boraca toga bataljona i naoružanih seljaka sela Viškovci. Ovim pregovorima seljaci su pristali da predaju oružje bez borbe, s tim da im se ništa ne dogodi, tj. da im se ne pale kuće i da im se ne dira njihova imovina. Borci su na to pristali i seljaci su sami donijeli 56 pušaka — što mauzera i manlihera. U tome selu narod je oduševljeno primio borce. Nakon toga došlo je do likvidacije arhive u opštini gdje su se sporazumjeli sa bilježnikom iste općine, a ujedno im je on obećao da će otići u selo Vučevce te da će narediti seljacima da predaju sve oružje narodnoj vojsci kao što je to uradilo selo Viškovci. Seljaci su to rado prihvatili i donosili su oružje i municiju, sve koje su kod sebe imali. U tome selu dobiveno je 55 pušaka mauzera i manlihera. Ukupan plijen u obadva sela iznosi 111 vojničkih pušaka, nešto civilnih, 8 hiljada metaka za mauzer, manliher i nešto za talijanske puške, jedan šmajser talijanski, 4 pištolja raznih, jedan pisaći stroj, 5 šapirografa i ostalog kancelariskog materijala. Od vojničke spreme

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 897.

[2] O formiranju ovog štaba vidi dok. br. 48.

[3] Vidi dok. br. 48.

dobiveno je nešto cipela i odijela, što su borci koji su bili slabo obučeni odmah obukli. U 10 sati ujutro došao je vlak od sela Semeljaca, tj. izvidnica. Borci Češkog bataljona otvorili su na njega vatru kada je isti došao do prvog prekida pruge.[4] Tu je zarobljeno 2 željezničara koji su pošli da vide šta je sa prugom. Isti su se dovezli sa vlakom, nakon otvorene paljbe na vlak isti se je vratio nazad ali nije mogao daleko otići pošto je bio probijen kazan. Po dobivenom naređenju za povlačenje, isto je izvršeno u vrijeme koje je naređeno od strane te divizije i u redu.

Štab Istočne grupe odreda nalazi se sada sa jedinicama u selu Drenju. Molimo vas da nam po kuriru javite ukoliko šta ima novoga, te ujedno izvještavamo da na sektoru ovoga odreda nema ništa novoga. Postavljena su potrebna obezbjeđenja i kontrolišu se svi prilazi od neprijateljskih uporišta Gorjani, Krndija i od Našica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Dančilović[5]

Zamj. komandanta
kapetan:
Pero Romanić

[4] Vidi dok. br. 163.

[5] Nikola, kao komesar Osječkog NOP odreda teško je ranjen 22 veljače 1944 god. u borbi kod Podgrada i umro u bolnici poslije nekoliko dana. Vidi dok. br. 1/2—6, k. 1619, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE ČEHOSLOVAČKE NO BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 15 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA ZA ĐAKOVO[1]

1 Č.S. BRIGADA NOVH
»JANA ŽIŠKI Z TROCNOVA«
Dne 15. XII. 1943. u 12 sati.

ŠTABU XII. DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Položaj

U akciji na Đakovo[2] učestvovao je samo naš II i III bataljon. Naš II bataljon pojačan sa jednom četom III bataljona držao je zasjedu na cesti i pruzi Osijek—Đakovo. Na ove jedinice neprijatelj nije nadirao, svega je prugom naišla jedna lokomotiva kao patrola, čim su osjetili da je pruga porušena pobjegla je natrag.

Jedna patrola ovoga bataljona u selu Viškovci zarobila je puškomitraljez, 20 šaržera i 5 sanduka municije, izgleda da je sve manliherska.

Naš III bataljon koji je potpomagao jedinice XVIII brigade zarobio je 2 puške i jedan šmajser (askericu) i nešto uniformi.

U ovoj borbi imali smo jednoga mrtvog i jednog ranjenog druga i to:

Komandir III čete III bataljona Minković Stojan, rođ. 15. IX. 1921, iz sela Šeovica, općina Lipik, srez Pakrac, stupio u partizane 15. IX. 1942, član K.P.—

Ranjen je drug iz čete za vezu, od njega podatke još nemamo.

Jedinice ove brigade smjestile su se u određene baze i to:

Četiri čete u selu Slatnici, I i III bataljon u selu Pridvorje, sa Štabom brigade, dosad nema ništa novoga.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Tonči Doležal[3]

(M.P.)[4]

Komandant:
Joka Milan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4 2, k. 897.

[2] Opširnije o napadu jedinica Dvanaeste divizije na Đakovo vidi dok. br. 60, 62, 71, 160, 161 i 164 ove knjige i dok. br. 31 20—a, k. 6 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] Antun Doležal, poginuo 1945 god. kao komandant Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška«.

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 67

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 16 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA S. GORJANI[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 348/43
Dana 16-XII-1943
u 24 h

ZAPOVIJEST

(Sekcija Sl. Brod — Vinkovci 1 : 100.000)

U neprijateljskom uporištu Gorjani nalazi se 160 feldžandara i 80 domaćih bundaša, naoružani sa 4 teška mitraljeza, 9 puškomitraljeza, ostalo puške.

Smješteni su u bunkeru: kod dućana Giliha, kod škole, kod Štiglerove gostione (pozadi bašče). U bunkeru kod popovog stana u bašti smještaju se civilne vlasti. Za spavanje vojska se smješta u popovom štaglju. Od bunkera koji se nalazi kod Štiglera do Klacmarta nalaze se rovovi i mitraljeska gnijezda. Rovovi su ograđeni žicom. Predteren miniran.

Moral im je na visini.

U cilju likvidacije ovog neprijateljskog uporišta.

NAREĐUJEMO:

1.) **Brodska brigada:**

Sastav:
3 bataljona
brdski top 65 mm.
protivtenk. top 37 mm., lakobacački vod (10 bacača) i ostali pom. dijelovi.

Likvidiraće neprijateljsko uporište Gorjane.[2] Lakobacački vod dodijeliće joj ovaj štab.
Jedan bataljon zadržaće u brigadnoj rezervi.

2.) **XVIII brigada:**

Sastav:
3 bataljona
2 protivtenk. puške
i svi ostali pom. dijelovi.

Ove jedinice postavljaju osiguranje[3] prema Đakovu.

a.) Dva bataljona postavljaju zasjedu prema Đakovu, na južnoj ivici sela Đakovačka Satnica. Ovaj bata-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 24/1, k. 881.

[2] O rezultatu napada vidi dok. br. 83, 96, 97, 169 i 170.

[3] Jedinice na osiguranju vodile su manje borbe, vidi dok. br. 97.

ljon održavaće vezu sa bataljonom XVIII Brigade, koji će se nalaziti u Gorjanskim Ivanovcima.

Ovim bataljonima dodijeliti jednu protivtenkovsku pušku.

b.) Jedan bataljon zaposijeda južnu ivicu sela Gorjanski Ivanovci, prema želj. stanici Viškovci. Ove jedinice održavaće vezu desno sa jedinicama XVIII Brigade, koje se nalaze u Đakovačkoj Satnici, a lijevo sa jedinicama Osječkog NOP odreda, koje se nalaze u Tomašancima.

Zadatak obiju zasjeda je da spriječe svaki pokušaj neprijatelja, da prodre u napadnuto uporište bilo iz Đakova, bilo sa pravca želj. pruge.

3.) **Osječki NOP odred:**

Sastav:
2 bataljona, 2 t. mit.
1 protivtenk. puška
i ostali dijelovi.

Ove jedinice postavljaju osiguranje prema glavnoj cesti Osijek—Đakovo.

a.) Jedan bataljon likvidira neprijateljsko uporište Tomašanci, u kome se nalazi 20 domaćih naoružanih bandita. Isti imaju 1 puškomitraljez, ostalo puške.

Po likvidaciji zaposjeda istočnu ivicu sela Tomašanci. Zadatak mu je da spriječi svako nadiranje neprijatelja sa pravca glavnog puta.

Ovaj bataljon održavaće vezu i to: desno sa jedinicama XVIII Brigade u Gorjanskim Ivancima, a lijevo sa jedinicama Osječkog odreda u Bunišavcima.

b.) Sa jednim bataljonom postavlja osiguranje prema glavnom putu i neprijateljskom uporištu Krndija. Isti će zaposjesti selo Punitovci i to: istočni dio puta Krndija — Punitovački Josipovac, kao i sjeverni dio sela na tom putu.

Zadatak ovoga bataljona je da spriječi svako nadiranje neprijatelja sa pravca puta Punitovci—Cerovac—

Beketinci i neprijateljskog uporišta Krndija.

Ovaj bataljon održavaće vezu i to: desno sa jedinicama Osječkog NOP odreda u Tomašancima, a lijevo sa jedinicama Čehoslovačke brigade na sjevernoj ivici šume Krndija.

Ovom bataljonu pridodati jednu protivtenkovsku pušku. Po likvidaciji uporišta, ovaj će odred *dati jedan bat.* za pratnju ranjenika.

4.) Čehoslovačka brigada:

Sastav:
3 bataljona
1 protivtenk. top 37 mm.
1 protivtenk. puška
i ostali dijelovi.

a.) Sa jednim bataljonom zaposjeda sjevernu ivicu šume Krndija.

Zadatak mu je da spriječi nadiranje neprijatelja sa pravca Krndije.

Ovaj bataljon održavaće vezu: desno sa jedinicama Osječkog NOP odreda u selu Punitovcima, a lijevo sa jedinicama Čehoslovačke brigade u selu Bračevci.

b.) Sa dva bataljona zaposjeda zapadnu ivicu sela Bračevci, sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja sa pravca Našica.

Ovom bataljonu dodaje se 1 protivtenkovska puška i 1 protivtenkovski top 37 mm.

Ove jedinice uputiće jednu četu u šumu Bukvik, koje će, u slučaju nailaska neprijatelja od Našica, istog propustiti i po stupanju u borbu sa ostalim jedinicama u selu Bračevci napasti s leđa.

Ove jedinice održavaće vezu sa bataljonom Čehoslovačke brigade, koji se nalazi na sjevernoj ivici šume Krndija.

5.) Diljski NOP odred:

Sastav:
2 bataljona
i ostali dijelovi.

Sa dva bataljona, bez jedne čete, obrazuje divizijsku rezervu.

Jednu četu uputiće sa diverzantima na glavnu prugu Brod —

zanti na vrijeme, diverziju pruge iz-
istoj.[4] Ukoliko ne budu stigli dive-
Vrpolje radi izvršavanja diverzije na
vršiti sa pionirima. Za diverziju ko-
ristiti i mjesno stanovništvo, 17/18.
XII.

6.) **Početak napada:** Napad na uporište otpočeće dne 17. XII. 1943 godine u 20 sati. Prije početka akcije sravniti satove.

Za zakašnjenje bilo koje jedinice biće odgovorni štabovi brigada i Štab Istočne grupe NOP odreda.

7.) **Znaci raspoznavanja:** Za noć 17/18. 1943 biće: **Kuda—Gora,** a za dan 18. XII. 1943 važe opći znaci.

8.) **Evakuacija ranjenika:** Za jedinice Brodske brigade XVIII Brigade i Osječkog NOP odreda pravcem Đakovački Kućanci—Drenje—Drenjski Slatinik—Borovik—Paučje. Za jedinice Čehoslovačke brigade pravcem Bračevci — Drenj. Slatinik—Borovik—Paučje. Teže ranjenike sprovesti do mjesta hirurške ekipe radi izvršenja potrebne operacije.

Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u selu Đakovački Kućanci.

9.) **Evakuacija plijena:** Sav plijen evakuisaće se cestom Đakovački Kućanci—Drenje—Drenj. Slatinik—Borovik—Paučje.

Oružje, municiju i ostali ratni materijal, koji je za vojsku, kao i odjeća i obuća evakuisaće se za Drenje, gdje će se izvršiti podjela plijena.

Za pravilnu evakuaciju ratnog plijena, kao i ostalih potreba za vojsku, biće odgovoran potporučnik Ulis sa intendantom Brodske brigade.

Ostali zaplijenjeni materijal: kao ljekove, poštu, općinu evakuisaće zamjenik intendanta divizije, pot-

[4] i [5] Vidi dok br. 166.

poručnik drug Čedo Milašinović sa intendantom XVIII Brigade. Isti će biti odgovorni za evakuaciju naprijed navedenog.

Sav ostali materijal iz uporišta: kao blago, namirnice petokolonaša i narodnih neprijatelja izvršiće Komanda diljskog područja.

10.) **Veze:**

Štab Brodske brigade povezaće se sa ovim štabom telefonom. Bataljoni, koji budu upadali u uporište, vući će sa sobom liniju.

XVIII Brigada i Čehoslovačka brigada vezaće se također telefonom sa ovim štabom.

Jedinice Osječkog NOP odreda održavaće vezu sa ovim štabom pomoću kurira, koristeći prvi telefon XVIII Brigade.

U slučaju da se telefonska linija pokvari, izvještaj slati kuririma na konju svaki sat, a važne izvještaje odmah.

Kuriri moraju imati pratnju.

11.) **Mjesta štabova:**

Štab Brodske brigade nalaziće se u prvim kućama sela Gorjani, na putu Gorjani—put Đak. Satnica—Potnjani.

Štab XVIII Brigade nalaziće se u s. Đak. Satnica. Jednog člana svog štaba uputiće u bataljon, koji se nalazi u selu Gorjanski Ivanovci.

Štab Čehoslovačke brigade nalaziće se u selu Bračevci. Jednog od članova svog štaba uputiće bataljonu, koji drži zasjedu u šumi Krndija.

Štab Osječkog NOP odreda nalaziće se u selu Punitovci. Jednog člana svog štaba uputiće bataljonu, koji se nalazi u selu Tomašanci.

Štab divizije nalaziće se u Beloj Vili, na raskrsnici puteva Đak. Satnica—Potnjani i Đak. Satnica—Đak. Kućanci.

12.) **Povlačenje:** Povlačenje jedinica izvršiće se po pismenom ili telefonskom naređenju[5] ovoga štaba. Pored toga ispaliće se sa mjesta Štaba divizije 3 crvene rakete, jedna iza druge, u pravcu uporišta.

Bez pismenog ili telefonskog naređenja, ili bez ovih znakova, nijedna jedinica, ni pod koju cijenu, ne smije napustiti svoj položaj.

13.) **Pravac povlačenja:** Po dobivenom naređenju ili viđenju znakova za povlačenje jedinica će se povući i to:

Brodska brigada u s. Drenje.

XVIII Brigada u s. Preslatinci i Đak. Kućanci.

Čehoslovačka brigada u Drenj. Slatinik.

Istočna grupa sa Osječkim i Diljskim odredom u Gašince.

Štab divizije nalaziće se u s. Drenje.

NAPOMENA:

Jedinice XVIII Brigade razrušiće prugu Osijek—Đakovo,[6] što bliže Đakovu. Rušenje pruge treba izvršiti na više mjesta.

Jedinice Osječkog odreda izvršiće rušenje pruge Osijek—Đakovo u šumi Šelevrtak, na više mjesta.

Pored toga sve jedinice izvršiće prekopavanje svih cesta, koje izvode na položaj njihovih zasjeda. Ceste Đakovo—Đak. Satnica, Đakovo—Goranjski Ivanovci — Beketinci — Punitovci i Podgorač—Bračevci minirati.

Pri likvidiranju uložiti sve svoje znanje, iskustvo i snagu kako bi uporište bilo do zore likvidirano. Teška oruđa i vod lakih bacača iskoristiti do maksimuma. Pripremiti i pravilno upotrijebiti bombaše.

Svoje jedinice držati čvrsto u rukama. Svaki desetar treba da vodi računa o svojoj desetini, vodnik o svome vodu, komandir čete o svojoj četi. Ne smije se ponoviti slučaj da se borci uvuku u kuće, tamo jedu i piju, a za borbu ih ostane malen broj, tako da neprijatelj koristi svoju nadmoćnost u tom momentu i protivjurišem izbacuje naše borbce sa dotadanjih položaja. Osim toga to daje neprijatelju mogućnosti odugovla-

[5] Vidi dok. br. 83.

čenja rješenja i samopouzdanje. Ne zaboraviti: napad mora biti brz i silovit.

Jedinice koje se nalaze u ravnici i na otvorenom zemljištu urediće položaj i iskopati rovove za ležeći stav. Jedinice koje se nalaze u selima koristiće za odbranu kuće.

Sve jedinice na zasjedama moraju održavati međusobno tijesnu vezu. Za vrijeme noći patroliranje međuprostora mora biti češće. Ispred svojih položaja moraju isturiti tajne patrole, koje će obavijestiti svoju jedinicu o nailasku neprijatelja i neprimjetno se povući u sastav istih.

Svi rukovodioci prije polaska u napad, odnosno na zasjedu, prekontrolisaće čistoću automatskih oruđa, bude li zatajio neki puškomitraljez ili t. mitraljez biće lično odgovorni starješine u čijem se sastavu ta oruđa nalaze.

Benzinske flaše moraju imati i jedinice koje napadaju, i jedinice koje se nalaze na zasjedama. Starati se da se korisno upotrijebe.

Vrijeme polaska, jedan sat na izvršenje svojih zadataka, odrediće štabovi brigada i Štab Istočne grupe, imajući u vidu udaljenost od svojih baza do određenih im položaja. Paziti da se tim pokretom ne odaju naše namjere.

Razradu plana izvršiće svi štabovi u najvećoj tajnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[7] Bulović

Komandant, p. pukovnik:
Mil.[8] Stanivuković

(M. P.)[9]

Dostavljeno:
Štabu XVIII Brigade
Štabu Brodske brigade
Štabu Čehoslovačke brigade
Štabu Istočne grupe NOPO

[7] Mirko
[8] Milan
[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 16 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O ORGANIZACIJI I SISTEMU ODBRANE OTOKA[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
16. XII. 1943

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Položaj

Operativni izvještaj o akcijama ove Divizije na području Biokova i Pelješca poslali smo vam preko potpukovnika druga Vujovića Mitra.

Po dolasku jedinica ove Divizije na otoke,[2] odmah smo preduzeli ubrzano organizovanje odbrane otoka. Odbrana je organizovana na sljedeći način:

Svaka uvala, koja je pristupačna i moguća za iskrcavanje, branjena je sa najmanje 2—3 automatska oružja. Važnije uvale, odnosno luke branjene su još sa bacačkom vatrom i vatrom protivkolskih pušaka. Obalski rub je posjednut u vidu zasjeda. Za sva automatska oružja, kao i za bacače i topove, izgrađeni su bunkeri od suhe kamene građe, a na više mjesta napravljene su i nastrešice na bunkerima. Isto tako pored bunkera napravljena su manja skloništa za municiju. Taj obalski rub ustvari bi bio predstražarski položaj, a neposredno pozadi ovog na kotama je organizovana glavna borbena linija, također sa izrađenim bunkerima. Na glavnoj borbenoj liniji nalaze se pored mitraljeza bacači i počasne rezerve. Na raskrsnicama puteva i na najosjetljivijim pravcima postavljene su bataljonske i brigadne rezerve, koje raspolažu sa telefonom, a vezane su neposredno sa pretstražarskim položajima preko osmatračnica. Na otoku Korčuli sa dolaskom interniraca[3] ostavljena je

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 17—1/6, k. 516.

[2] Vidi dok. br. 134 i tom V, kn. 21, dok. br. 152.

[3] Od ljudstva koje je u toku rata internirano i zatvarano u Italiji, te od Istrana i primorskih Slovenaca koji su ranije bili u italijanskoj vojsci, a koji su se dobrovoljno javili za NOV Jugoslavije preko našeg pretstavništva u Bariju, formirano je pet brigada. Pored numeracije koja im je data po redu formiranja, dobile su naziv prekomorske brigade. Prve dvije brigade su formirane studenog 1943 god. uglavnom od interniraca iz Slovenije, Dalmacije i Crne Gore. Iz Italije u našu zemlju one su prebačene brodovima na otoke. Početkom 1944 god. bile su rasformirane a njihovo ljudstvo prebačeno na kopno i raspoređeno

opšta rezerva od 2 bataljona. Na Hvaru postoji opšta rezerva od 2 bataljona I dalm. brigade, dok na Braču imamo rezervu od jednog bataljona 12 brigade.

Na Otoku Visu neke jače rezerve nemamo, sem bataljonskih rezervi. Također i na Šolti ne postoji neka jača rezerva.

Obale otoka su prilično razuđane i pristupačne za iskrcavanje, te iziskuje svaki otok velike snage za posijedanje. Prilikom posijedanja otoka rukovodili smo se osjetljivošću pojedinih pristaništa i uvala, te smo u vezi toga i jače snage na tim mjestima orijentisali. Na izvjesnim uvalama, gdje se pristaju naši brodovi, postavili smo bodljikavu žicu i nagazne mine. U tom pravcu još nije sve urađeno, jer se oskudijeva u nagaznim minama. ali traženo je od Saveznika da nam pošalju veći broj tih mina, koje bismo također prebacivali i na obalu, davajući ih našim odredskim snagama. Nagazne mine smo postavili na jugoistočnom dijelu Hvara i na jugoistočnom dijelu Korčule, kao i na sjevernom dijelu Brača.

Na svakom otoku postoje po nekoliko kamiona, koji stoje na raspoloženje operativnim štabovima[4] za slučaj prebacivanja rezervi na mjestima gdje se ukaže potreba. Primjena motornih vozila naročito je efikasna na Braču i Korčuli, dok na ostalim otocima zbog slabe komunikativnosti nije u tolikoj mjeri dobra. Na Otoku Braču ima dovoljno prevoznih sredstava za brzo prebacivanje, dok na Hvaru i Korčuli osjeća se potreba za većim brojem tih sredstava. Tražili smo od Saveznika da nam pošalju 10 kamiona, jer smatramo da bi sa tim brojem mogli podmiriti potrebe. Također smo tražili od Saveznika da nam pošalju lakog i težeg automatskog oružja, zatim bacača, topova i protivkolskog oružja. Sa naoružanjem kako automatskog oružja, tako i sa bacačima i topovima najbolje stoji Korčula. Budući da se posada artiljerijskih oruđa u više mahova do sada pokazala nepouzdana, to smo odredili pješadijske zaštite tim oruđima i stavili u zadatak štabovima bataljona i odgovornost za artiljerijska oružja.

Veza između otoka je telefonska i radio-telegrafska. Isto tako veza između štabova brigada i bataljona je telefonska. Za telefonski razgovor upotrebljavamo šifre, kao i za signalizaciju. Vezu sa kopnom imamo kurirsku i signalnu, t.j. pomoću paljenja vatara. Nastojimo da uspostavimo i radio-telegrafsku vezu. Kurirska veza je prilično otežana, jer je neprijatelj posjeo sva sela duž Primorja, od Splita do Ploča, i čitav obalski

---

u Prvu proletersku i Šestu ličku diviziju. Vidi dok. br. 151. Ostale prekomorske brigade formirane su u toku 1944 god. Vidi dok. br. 2/1—3, 14/1—3, 16/1—3 i 18/1—3, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] O organizaciji odbrane otoka vidi dok. br. 134 i tom V, knj. 21, dok. br. 152.

pojas između tih uporišta patroliše. Ali ipak, pored svega toga, kuriri se provlače za Biokovo.

Budnost i opreznost kod jedinica, naročito noću, je vrlo dobra. Sve komande četa pa zaključno sa štabovima brigada svaku noć do pola noći i poslije pola noći obilaze položaje. Daju se česte uzbune. Jedinice iz rezerve su u pripravnosti. Borci se uče u rukovanju sa svim automatskim oružjima, protivkolskim puškama i bacačima. Postavljeno je takmičenje u tom smislu. Rezultati su dobri.

Kod otočkih odreda ide malo teže, ali ipak i kod njih se osjeća živahnost i napredak. Disciplina kod vojnika svakog dana je sve veća i bolja. Zaveden je pravi vojnički život. Preko dana se izvode vojničke praktične vježbe i borbene obuke, stvoreni su planovi za vojnički rad i kod jedinica prema tome planu se radi. Održavaju se kursevi pri štabovima bataljona za vodnike i desetare. Svaka vojnička tema i svaki rad prvo se izvede praktično, prvo sa rukovodiocima, pak se onda prenosi na borce. Jednom riječju, vojnički rad u brigadama zadovoljava. Već imamo čestih slučajeva gdje se borci dobrovoljno javljaju za akciju. Vojnički duh i moral je također na prilično visini. Tome prilično doprinosi i angažovanost savezničke avijacije, koju oni često gledaju. Patroliranje od strane flotile također je jedna vrsta garancije da neprijatelj ne može nesmetano da nas iznenadi.

Mi stojimo na gledištu aktivne odbrane otoka a ne u kom slučaju na pasivnu odbranu, te u tom smislu izvodimo manje akcije na kopnu i pojačavamo također naše odredske snage.

Baš sada, ovih dana, priređujemo akciju na Dugi Rat i na selo Drvenik (Makarsko Primorje).[5] Akciju smo izveli na Šipan o čemu smo vam javili radio depešom.[6] U tom smislu ćemo se do krajnjih granica založiti i svesrdno nastojati da izvršimo zapovijed druga Tita.

Što se tiče rada naših odreda na kopnu, on zadovoljava, naročito kod Neretvanskog odreda, koji je do sada izveo tri uspješne akcije, uništivši 1 neprijateljski kamion, jedan neprijateljski motocikl, jedan protuavionski top i jedan magazin municije, te još jedan kamion natovaren sa municijom. Makarski odred još nije nas izvijestio o svojoj djelatnosti na području Biokova. Nadamo se da će i ovaj Odred zadovoljiti, jer smo poslali najbolje borce i rukovodioce sa njim. Orjenski odred još nije uspio da se prebaci, ali vjerujemo da će se uskoro prebaciti, jer veze su uhvaćene sa terenskim radnicima na tom području. Njemu smo dali konkretne zadatke za rad i dejstvo na komunikaciji Metković—Dubrovnik, kao i da održava vezu

[5] i [6] Vidi dok. br. 134 i 168 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 57.

preko Neretve sa Neretvanskim odredom i s hercegovačkim jedinicama.

Ovo bi bilo uglavnom pregled organizacije odbrane i vojničkog rada u našoj Diviziji. Izvjesne detalje i organizacioni i politički rad će vam drug načelnik Korpusa[7] objasniti, kao što ćete se upoznati iz izvještaja komesara ove Divizije.[8]

U prilogu dostavljamo vam skice rasporeda naših jedinica i oruđa na otocima Braču, Hvaru, Korčuli i Visu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Vojin Popović

(M. P.)[10]

Komandant, major
Nik.[9] V. Martinović

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE UDARNE NO BRIGADE OD 16 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA VOĐENIM U PERIODU OD 7 DO 16 PROSINCA 1943 GOD. NA PRAVCIMA VOJNIĆ — TUŠILOVIĆ I VOJNIĆ — VRGINMOST[1]

ŠTAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ
16. XII. 1943.

Predmet: Operativni izvještaj
od 7—16. XII. dostavlja se.—

ŠTABU VIII DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

7. XII. 1943 neprijatelj je otpočeo sa nadiranjem u naš oslobođeni teritorij[2] od Karlovca pravcem Tušilović i prema Vojniću. U vezi toga, naša brigada, koja se nalazila u isto vri-

[7] Maks Bace nije otišao za Štab korpusa, već je posle pogibije komandanta Dvadeset šeste divizije Nikole Martinovića postavljen za vršioca dužnosti ove divizije.

[8] Vidi dok. br. 7053 u arhivi CK SKJ.

[9] Nikola

[10] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 22/2, k. 830.

[2] Odnosi se na operaciju »Panter«. Vidi dok. br. 28, 60 i 143.

jeme na sektoru Bučica—Taborište,[3] istog dana dobila je naređenje[4] da krene usiljenim maršem pravcem Taborište — Čemernica — te da se smjesti na sektoru Vorkapić — Crni Potok — Blatuša — Podgorje, sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje od Vojnića prema Vrginmostu, kao i od Topuskog u pravcu Kam. Most — Kladuša.

7 i 8. XII. neprijatelj nije vršio nikakovih nadiranja od pravca Gline u pravcu Topuskog, u vezi ovoga izgledala je nova situacija, tj. da neprijatelj niti nema namjere da nadire ovim pravcem. U vezi ovoga, brigada je dobila zadatak da se proteže linijom Vrginmost—Biljeg—Ključar—u pravcu Radonje, s tim što smo naš 4 bataljon 8. XII. u 4 sata prebacili na sektor Živkovića Kosa—Crkvište, sa zadatkom da djeluje na komunikaciju Vojnić—Tušilović i po ukazanoj potrebi Vojnić — Vrginmost.

9. XII. ustanovilo se da će neprijatelj kretati iz Vojnića u pravcu Vrginmosta i Topuskog. U vezi ovoga u 4 časa ujutro brigada je zaposjela sljedeće položaje: 1. bataljon zaposio je položaje Suševići — Galogaže, sa zadatkom postavljanja zasjede neprijatelju koji bi se kretao od Vojnića u pravcu Vrginmosta. 2. bataljon posio je položaje Ključar, sa zadatkom da kontroliše Radonju i cestu od Vojnića u pravcu Biljega, kao i u pravcu Miholjsko, kao i da kontroliše vrh Petrovca, tj. k. 507. Istog dana ujutro u 9 časova neprijatelj[5] koji je naišao iz Vojnića preko Radonje u pravcu Petrovca (k. 507) sukobio se sa dijelovima našeg 2. bataljona. U vezi ovoga sukoba cio bataljon je izmijenio svoj položaj, te krenuo u pravcu [k.] 507, i u pokretu sukobio se sa dijelovima razbijenog neprijatelja na k. 377. Nakon kratke borbe ovaj neprijatelj bio je razbijen i pobjegao niz rijeku Radonju u Vojnić. Bataljon je zauzeo svoje stare položaje, bez jedne čete koju je ostavio na k. 507 radi kontrolisanja šume. Za vrijeme ove borbe oslobođen je dobar broj civila koji su bili pohvatani u šumi sa strane neprijatelja. Također jest oteto od neprijatelja veći broj stoke koju je neprijatelj pokupio po šumi od izbjeglog naroda. Ovaj iznenadni sukob sa neprijateljem na k. 507 iznenadio je položaje čitave brigade, tako da smo naš 1. bataljon povukli od ceste, te sa istim posjeli položaje Lackovići — pa ulijevo u pravcu k. 507.

Istog dana u 14 časova izbila je neprijateljska kolona od 18 motornih vozila, među kojima je bio i 1 tenk i nekoliko

---

[3] Ovdje je Brigada povučena na odmor poslije borbi oko Gline. Vidi dok. br. 14.

[4] Vidi dok. br. 90 ove knjige i dok. br. 1—10, reg. br. 744, k. 425 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Snage koje su vršile bočno obezbjeđenje kolone koja je napadala pravcem Vojnić — Vrginmost.

blindiranih kamiona od pravca Vojnića u Crevarsku Stranu. Kolona jest zaustavljena kod porušenog mosta na Trepči pod Crevarskom Stranom, gdje je sa istom kolonom primljena borba,[6] u kojoj je učestvovao naš 1. i 3. bataljon. Istoga neprijatelja smo odmah blokirali i držali ga blokirana cijelu noć. Na istog neprijatelja izvršili smo dva snažna napada[7] u toku noći koji nisu uspjeli.

10. XII. ujutro u 8 časova neprijatelj koji je bio opsjednut u Crevarskoj Strani probio se pravcem Vrginmost — Čemernica i Topusko.[8] Poslije ove borbe bataljoni su zauzeli svoje stare položaje tj. 1. bataljon jest posio položaje Suševići—Galogaže, a 3. bataljon držao je položaje na liniji Rodići—Lackovići.

Istog dana oko 13 časova naišao je neprijatelj od Vojnića pravcem Ključar spuštajući se niz rijeku Bistru sa izbijanjem u Crevarsku Stranu, jačine 4—500 pješaka sa nešto protukolskih topova i minobacača. Ova neprijateljska kolona zašla je s leđa našem 1. bataljonu koji je držao zasjedu na navedenoj liniji. Isti bataljon sa gore navedenim neprijateljem stupio je u borbu pustivši ga k sebi na jurišno otstojanje, i nakon kraće borbe neprijatelj uz teške gubitke razbio je naš bataljon, koga smo u momentu razbijanja uspjeli pojačati i stupili u borbu sa specijalnim četama, sa stražom i sa čitavim štabom brigade te lupili neprijatelja s leđa i na ovaj način zadali smo neprijatelju teške gubitke. Za vrijeme ove borbe neprijateljske nepoznate snage nastupale su i cestom od Vojnića u pravcu Suševića. U ovoj borbi naš 3. bataljon nismo mogli iskoristiti uslijed toga što je borba bila kratka, a bataljon je bio udaljen do 3 km od borbene linije. Poslije ove borbe naše su se snage povukle na liniju Zorići—Lackovići, a neprijatelj se zadržavao oko ceste, tj. u Suševićima, Galogažama protežući se prema Crevarskoj Strani, gdje je i zanoćio. Poslije borbe kroz kratko vrijeme došla su 4 blindirana kamiona i 2 borna kola od Vojnića u Suševiće po neprijateljske vojnike koji su izginuli u gore navedenoj borbi. Isti transport napao je naš 2. bataljon prilikom njihovog vraćanja iz Suševića na Vojnić, ali bez uspjeha.

Istog dana naš 4. bataljon ubio je 3 i zarobio 2 neprijateljska vojnika na liniji Živkovića Kosa — Vojnić, koji su krenuli u sela da pljačkaju i pale. Isti zarobljenici na svaki upitnik bili su drski i gledali su na našu vojsku kao na neke hajduke, zbog čega su bili ubijeni odmah na mjestu.

11. XII. brigada je držala gore određene položaje bez znatnijih promjena. Neprijatelj koji se nalazio na prostoru

---

[6] i [8] U ovoj koloni bile su snage i 669 grendir. puka.
[7] O toj borbi vidi dok. br. 123.

Suševići—Crevarska Strana nije vršio ispade u pravcu naših položaja.

12. XII. došlo se je do zaključka da će neprijatelj sa sektora Suševići i Crevarska Strana krenuti u pravcu Vojnića. Na osnovu ovoga donijeli smo zaključak da napravimo kombinovanu zasjedu na Biljegu—Kosić Br. protežući se od Kosić Br. cestom prema Vojniću. Ovu zasjedu napravili smo sa našim 2. i 4. bataljonom, tj. sa dvije čete 2. bataljona i sa 4. bataljonom.

U 7 časova ujutro izbila je neprijateljska prethodnica od pravca Suševića na Biljeg, pošto položaji ove zasjede nisu vrijedili, a druge položaje na ovoj liniji nismo mogli iskoristiti; naša zasjeda bila je otkrivena blagovremeno, i iz zasjede moralo se preći na frontalnu borbu. Videći da nemamo uspjeha u frontalnoj borbi sa jačim neprijateljem nismo ni primili, već smo sa bataljonima otstupili i zauzeli sljedeće položaje: sa 2. bataljonom kontrolišući teren od raskrsnice Biljeg pa ulijevo protežući se do Mirića Gl. (k. 286), a sa 4. bataljonom zauzeli smo položaje zapadno od Kosića Br. udaljeno od ceste oko 1 km. Neprijatelj jest zaposio kao osiguranje Kosića Br., a poslije toga neprijateljska glavnina produžila je u pravcu Vojnića. Neprijatelj jačine oko 150 vojnika zanoćio se na Kosića Br.

Istoga dana rokirali smo naše snage u pravcu Vojnića s tim što je 2. bataljon posio Mirića Gl.—Lišiće, sa zadatkom da vrši pritisak na Vojnić, pravi zasjede na liniji Vojnić—Vojišnica, kao i kontrolisanje doline Radonje.[9] Po naređenju toga štaba naš 1. bataljon ojačan jednim protukolskim topom i 1 minobacačem uputili smo preko Petrovca u pravcu Selakove Poljane, sa zadatkom sprečavanja neprijateljskih ispada sa onog sektora i pljačkanje i paljenje tamošnjih sela.[10] Naš 4. bataljon rokirao se sa linije Vojnić—Tušilović na liniju Vojnić—Biljeg. Naš 3. bataljon, inžinjerska i četa za vezu. kao i Štab brigade smjestili su se u selo Ključar.

13. XII. donijeli smo zaključak da sa našim 4. bataljonom napadnemo neprijatelja koji je zanoćio na Kosić Br. Istog dana u 14 časova izvršili smo napad na gore navedenog neprijatelja, i drskim naletom u prvi momenat proćerali neprijatelja sa svih njegovih položaja do posljednje tačke. Neprijatelj videći da nema izlaza, znajući da mu je odsječena otstupnica borio se na život i smrt i vršio 2 protunapada i u drugom protunapadu uspio je izmanevrisati lijevo krilo 4. bataljona, koje je u sudbonosnom momentu pokvarilo cio rad i dovelo akciju

[9] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 90 i 123.
[10] Vidi dok. br. 46.

u neuspjeh. Bataljon jest otstupio nanesavši neprijatelju od preko 60 mrtvih. Poslije prekida borbe neprijatelj se sabrao potpomognut iz Vojnića tenkovima i jakom artiljerijskom vatrom, uspio je da pobjegne neprimjetno sa ovog položaja u Vojnić, nakon čega smo zaposjeli neprijateljske položaje sa našim 4. bataljonom. Istog dana na ostalim sektorima, tj. na našim položajima nije bilo nikakovih promjena.

14. XII. obaviješteni smo bili od našeg 1. bataljona da neprijatelj kreće jakim snagama[11] od pravca V. Kladuše u pravcu Vojnića. Istog dana u 7 časova ujutro neprijatelj jest krenuo kolonama pravcem Vojnić—Crevarska Strana — te u pravcu Gline. Neprijatelj je bio sastavljen iz raznih rodova vojske, tj. motorizacijom, pješadijom, artiljerijom, koji je pratio sa sobom i veliki broj komora. Isti neprijatelj bio je sačekan na Biljegu od dijelova našeg 4. bataljona i nakon kratke borbe bataljon je otstupio, a neprijatelj je nastavio i dalje svoj pokret. Istog dana oko 17 časova bili smo obaviješteni preko našeg 1. bataljona da je neprijateljsko začelje stiglo u Kuplensko, nakon čega smo izdali naređenje 1. i 2. bataljonu da se primaknu što bliže Vojniću, te da vrše što teži i jači pritisak na sam Vojnić,[12] te u danom momentu da upadnu u sam Vojnić. Istog dana u 23 časa neprijatelj je uspaničeno napustio Vojnić, te krenuo za glavninom u pravcu Vrginmosta, poslije čega je nastalo gonjenje neprijatelja sa našim 1. i 2. bataljonom. Neprijatelj jest bio gonjen duž od Vojnića pa do Vratnika iza Vrginmosta. Prilikom gonjenja neprijatelja istome su naneseni osjetljivi gubitci od Vojnića do Biljega, a kasnije nije bilo mogućnosti za efikasnu i uspješnu borbu. Gore navedeni bataljoni skoro su izgubili kontakt sa neprijateljem od Biljega do Vrginmosta, nakon čega smo brzo prebacili naš 3. bataljon sa Ključara u selo Rodiće i Jovičiće, sa zadatkom da još neprijatelja pristigne te da mu nanese gubitke. Isti bataljon nije stigao na vrijeme, već svega jednom četom je trčao za neprijateljem, te otvorio vatru na neprijateljsku zaštitnicu na Vratniku, gdje je također neprijatelj pretrpio gubitaka. Od Vratnika pa na dalje prema Glini prestalo je borbeno gonjenje, a produžilo se daljnje izviđanje neprijateljskog pokreta i njegovih namjera.

15. XII. neprijatelj jest otišao u pravcu Gline, i nije se zadržao nigdje na oslobođenom teritoriju. Sa brigadom ovog dana držali smo sljedeće položaje: naš 4. bataljon ostao je na Biljegu, sa zadatkom uništavanja ceste, kako ne bi neprijatelj mogao u slučaju povratka u Vojnić brzo da prodire, te kako bi

[11] Snage iz sastava 671 grenad. puka. Vidi dok. br. 28.

[12] O napadu i oslobođenju Vojnića vidi još dok. br. 86, 90 i 123.

mogli iz Vojnića izvući zarobljeni materijal. 2. bataljon ostao je u Crevarskoj Strani i Vidnjevićima, također sa zadatkom organizacije položaja za odbranu od pravca Gline. 3. bataljon bio je smješten u Podgorje i Blatušu, sa zadatkom daljnjeg izviđanja u pravcu Topuskog. 1. bataljon uslijed velikog marša koga je podnio u posljednje vrijeme ostao je na sređivanju i prikupljanju svojih boraca u selu Lackovićima.

Istog dana dobili smo naređenje od toga štaba da posjednemo položaje Čemernica protežući se udesno zaključno Kam. Most, sa zadatkom izviđanja neprijatelja u Topuskom i prikupljanja podataka o istom neprijatelju.

7) Tok borbe u vremenu od 7—15. XII. nije tekao normalno, uslijed toga što nismo mogli ocijeniti neprijateljske snage, neprijateljsku namjeru, kao ni glavni napadni pravac kojim je neprijatelj usmjerio. Borba je vođena onako kako nam je to neprijatelj nametao. Neprijatelj se sačekivao na pogodnijim položajima vezanim za komunikaciju, mjestimično jačim, a mjestimično slabijim našim dijelovima. U momentu napuštanja Vojnića od strane neprijatelja istoga smo gonili, zaključno do Vratnika, ali ne postignuvši onakove uspjehe kakove smo želili, uslijed toga što je neprijatelj imao u svojoj zaštitnici po nekoliko tenkova teže tonaže.

8) Ishod borbe obzirom na jačinu i sastav neprijatelja bio je dobar. Iako je neprijatelj bio daleko nadmoćniji kako u tehnici tako i u živoj snazi ipak smo uspjeli u toku ovih borbi da neprijatelju nanesemo teške gubitke kako u ljudstvu tako i u materijalu.

Za vrijeme svih ovih borbi zarobljena su 2 njemačka vojnika, a zaplijenjeno i to: 1 tenk od oko 30 tona — malo oštećen, 4180 mauzer metaka, 200 metaka za šmajser, 3 rezervne cijevi od »Šarca«, 5 karabina, od kojih jedan sa dvogledom, 2 postolja, 3 pištolja, 12 bombi, 1 nišanske sprave za »Šarac«, 1 bure benzina, 2 jahaća i 1 tovarni konj, koji su jahaći pobjegli i uhvaćeni od jedinica III brigade, 5 šinjela, 5 šatorskih krila, 1 ranac, 1 torbica, 2 ćebeta, 2 para odijela, 3 para cipela, 4 bicikla i 1 mula.

Za vrijeme ovih borbi uništeno je i to: 250 neprijateljskih vojnika (što mrtvih što ranjenih), 10 konja mrtvih, 2 bicikla uništena, 2 tenka uništena i 1 oštećen koga su uspjeli odvući.

Također je zarobljeno: veći broj topovskih granata, kao i mina za teške bacače raznih kalibara koje je ostalo u mjestu Vojniću, šta će biti spremljeno od strane civilnih vlasti i naših pozadinskih jedinica koje nisu učestvovale u gonjenju neprijatelja.

9) Za vrijeme ovih borbi na našoj strani bili su sljedeći gubitci: 17 mrtvih i 26 ranjenih drugova. U ovim borbama izgubljeno je: 1 puškomitraljez »Brno«, 1 pištolj i 3 karabina mauzer, dok su 3 karabina mauzer oštećena. Prilikom borbe na Kosića Br. poginuo je potporučnik komandir 1. čete 4. bataljona drug Žiža Novak.

10) Za sve vrijeme ovih borbi utrošeno je municije po oružju i to: za mauzer puške 5.836, za talijanske puške 1740, za puškomitraljez »ZB« 9790, za talijanski puškomitraljez 4370, za mitraljez »Breda« 2530. Ukupno utrošeno municije po svim vrstama oružja: 24.260 metaka i 45 talijanskih i 8 defanzivnih bombi, 18 mina za njemački laki bacač, 37 mina za talijanski laki bacač, 71 mala mina za teški talijanski bacač, 8 pancirnih granata i 15 udarnih granata za protukolski top 47 mm.

11) 12 o.mj. prilikom napada našeg 4. bataljona na neprijatelja na Kosić Br. junački je pao vodnik 1. čete istog bataljona drug Ilija Milković koji se je već u više akcija isticao svojim herojizmom, kao i sposobnim i vještim manevrima svoga voda.

10. o.mj. prilikom neprijateljskog napada na naš 1. bataljon u selu Suševićima herojski se istakla bolničarka 1. čete 1. bataljona drugarica Filipina Ivančić, koja je punih 48 sati ostala sakrivena na neprijateljskom položaju sa ranjenim drugom, i neprijatelj jest više puta krstario u neposrednoj blizini, gdje se ona sa drugom nalazila. Ista drugarica uspjela je da se održi za sve vrijeme u tajnosti i da sačuva ranjenog druga. Ova drugarica zaslužuje svaku pohvalu.

12) Nema.

13) Operacije su vođene po planu, ali bilo je za vrijeme ove borbe izvjestan dio i nedostataka: 1) što je brigada imala veliki marš dok je stigla na određene položaje; 2) što se nije znalo za glavnu namjeru neprijatelja, niti za njegov glavni napadni pravac, niti za njegovu jačinu snage; 3) velike su posljedice pokazale se i u ovim borbama što su mnogi drugovi bosi, a tome zima i blato. i naporni marševi, te su mnogi drugovi u ovim operacijama bili potpuno nesposobni za vođenje ikakove operacije. Rukovođenje ovim operacijama bilo je dobro obzirom na veliku rastrešenost i velike manevre naših položaja.

Snalaženje i komandovanje više i niže u jedinicama bilo je dobro. Oruđa sa kojima je raspolagala ova brigada imala su vrlo dobro sadejstvo za vrijeme operacija, a naročito teški minobacači, dok protukolski topovi u ovome vremenu i nisu dolazili do izražaja.

Za vrijeme ovih operacija veći broj starješina i jedinica ove brigade naklanjali su se tačnom razvoju situacije kakova

se nalazila na njihovim sektorima, tj. na otsjeku njihovog bojišta, dok manji dio nije se mogao potpuno savjesno snalaziti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Duš.[13] V. Baić

Komandant-major:
Mih.[14] Blaževič

(M. P.)[15]

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 16 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA LINIJI MEDAK — POČITELJ[1]

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVJ
Dne 16. XII. 1943

Predmet: *Operativni izvještaj.*

ŠTABU XIII DIVIZIJE I OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU

Vojnička situacija:

Na otsjeku ove Brigade neprijatelj se nalazi duž komunikacije Ribnik—Raduč, u jačini od jedne bojne ili više.[2] Na samoj komunikaciji neprijatelj vrši transporte u oba pravca. Naše jedinice uglavnom bile su aktivne na cesti Gospić—Gračac, gdje su dnevno vodile borbu sa neprijateljem.[3] Neprijatelj je uslijed toga vršio ispade, da bi nas odbacio sa komunikacije i 14 o.mj. sa jačim snagama napao[4] na Brigadu. Nakon tog na-

[13] Dušan
[14] Mihajlo
[15] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25/2, k. 920.
[2] Tu se nalazila Trideset prva ustaška bojna.
[3] O tim borbama vidi dok. br. 31.
[4] O toj borbi vidi dok. br. 112 i 161 ove knjige i dok. br. 24/2, k. 920, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

pada, gdje je neprijatelj imao dosta veliki uspjeh i uspio je iznenaditi naš IV bataljon, omogućio je nesmetan prolaz transportima koji su u toku ta dva dana kretali, a taj bataljon privremeno onesposobio za izvršavanje zadataka.

Raspored snaga: I bataljon u Divoselu, sa zadatkom osiguranja sela i pritiska na komunikaciji Gospić—Karlobag. II bataljon na otsjeku Vrebac—Barlete zbog kontrole tog otsjeka. III bataljon, Prateća četa, Četa za vezu i Štab brigade u Počitelju. IV bataljon na otsjeku Medak — Križajica, sa zadatkom pritiska na komunikaciji Gospić—Gračac i osiguranja desnog boka Brigade.

Tok borbe: 14. XII. izvršio je neprijatelj sa snagama od jedne bojne, i manjim dijelovima iz Ribnika,[5] napad na naše jedinice na otsjeku Počitelj—Medak. Neprijatelj u toku noći 13/14 o.mj. prešao je sa 300—400 vojnika preko Papuče i bacio se u Velebit i izbio u pozadini IV bataljona do kote Bukova Gl. Jednom kolonom prebacio se od Medačke crkve prema Ljeskovači. Sa jednom kolonom napao je od pravca Medačke crkve prema Počitelju. Sa manjim snagama preko Ljubović mosta, a jedna grupa od 70 ustaša također se u toku noći prebacila kod Njegovana preko Like i u nekim četničkim kućama zatajili se. U 5,30 časova započeo je napad i to kod IV bataljona, koji je istovremeno bio napadnut frontalno i iza leđa, gdje je neprijatelj iznenadio te jedinice, osim II čete. Jedinice tog bataljona, koji je bio raspoređen sa jednom četom u Zagorcima, jednom četom u Kukljicu i jednom četom u Križajici, vodile su borbu i probijale se prema Velebitu. II četa tog bataljona uspjela je kao vojnička jedinica u borbi da se probije, kao i jedan dio I čete, dok je ostale snage neprijatelj napao nerazvite za borbu i potpuno ih razbio. Jedan dio tih snaga pružio je otpor na kotama ispod Velebita, dok su jedan dio III čete (gdje je poginuo komandni kadar)

[5] Snage Trideset prve i Trideset druge ustaške bojne

i dva mitraljeska odjeljenja otstupili prema Starom Gradu.

Na otsjeku III bataljona neprijatelj je bio primijećen i uz gubitke odbijen. Jedna desetina tog bataljona, koja je bila istaknuta prema neprijatelju, kod Ljubović mosta, odbila je dva neprijateljska juriša, ali kroz to vrijeme bila je potpuno opkoljena od ustaških snaga koje su još u toku noći prebacile se kod Njegovana preko rijeke Like, i u toj borbi, osim jednog borca, izginula ili zarobljena.

Odmah po odbijanju neprijatelja na otsjeku III bataljona jedna četa tog bataljona upućena je u pravcu IV bataljona, da bočno napadne neprijatelja i da se spoji sa IV bataljonom. Taj zadatak je uspješno izvršen i neprijatelj u kratko vrijeme bio je izbačen iz Rastovače, Bukove Gl. i Zagoraca.

U 15 časova neprijatelj je otstupio na polazne položaje. U toj borbi uspješno su upotrijebljeni bacači i protukolski top za protjerivanje neprijatelja iz pojedinih položaja.

Od 5—14 o.mjes. naše jedinice djelovale su na komunikaciji Gospić—Gračač i Gospić—Brušane i imale više uspješnih borbi u kojima su neprijatelju zadani dosta veliki gubitci.

Ishod borbe: Neprijatelj je uspio da svojim napadom poluči dosta veliki uspjeh, da privremeno onesposobi IV naš bataljon i da smanji pritisak na komunikaciji Gospić—Gračac. Svojim napadom, u kojem je uveliko oslabio naš IV bataljon, prisilio nas je na defanzivu na tom sektoru, a njemu je omogućeno da postane aktivan.

Gubitci neprijatelja u tim borbama, prema primljenim podacima, jesu 72 mrtva i ranjena i jedan zarobljen.

Zarobljena je jedna puška i 3 vojničke spreme.

Naši gubitci:[6]

Mrtvih:

[6] U originalu izostavljene cifre gubitaka.

Ranjenih:
Zarobljenih:
Gubitci u materijalu i naoružanju:
Pušaka:
Puškomitraljeza:
Municije:
Konja:

Kritički osvrt: Prigodom neprijateljskog napada jedinice su u toku noći dobile naređenje i uputstva od Štaba ove brigade, pošto je Štab brigade vjerovao da postoji mogućnost za napad prema prikupljenim informacijama. IV bataljon nije preduzeo sve potrebne mjere, a naročito njegova 3 četa u Zagorcima, gdje je dežurni oficir, zamj. komandira, jednostavno spremio to naređenje u džep, tako da je ta četa potpuno razbijena, dok je komanda te čete uništena.

Neprijateljski manevar, da bi mogao izvesti bočni manevar prema Velebitu, je predviđen, ali nije na to dovoljno obraćena pažnja. Naročito nije se dovoljno ozbiljno shvatila [opasnost] od neprijateljske špijunaže i četničkih elemenata, koji su jedan od uslova takvog iznenađenja, pošto su pri samom nastupanju neprijatelja isti obavještavali o našim snagama i rasporedu i predvodili ih.

Velika magla, koja je bila toga dana, također je pospješila iznenađenje, ali omogućila i izvlačenje naših snaga.

Karakteristično je da su u času napada bile prekinute glavne telefonske linije.

Držanje štabova bataljona:

Štab IV bataljona potcijenio je opasnost i dozvolio da ga otsijeku od jedinica.

Štab III bataljona rukovodio je dobro jedinicama. Držanje komandnog kadra po četama bilo je većinom dobro, dok komanda III čete IV bataljona platila je glavom svoju neopreznost, iako su bili upozoreni i pismeno i usmeno.

Štab brigade za vrijeme borbe nije imao vezu sa IV bataljonom, dok je sa ostalim jedinicama rukovodio. Pomoć IV bataljonu mogao je dati po odbijanju neprijate-

lja sa otsjeka III bataljona, jer rezervnim snagama nije raspolagao.

U borbi bilo je mnogo primjera odlič. nog držanja boraca. Tako je jedna desetina III bataljona sa vodnikom Ratomirom Kovačićem izginula, jer se nije htio povući. Kod IV bataljona pojedini puškomitraljesci u bliskoj borbi puštali su rafale i ginuli.

Ofanzivni duh boraca i komandnog kadra teško se postiže, jer iako sa manjim snagama vršimo napade i postizavamo uspjeh — Brigada kao cijelina je defanzivna, tj. — neprijatelj ima premoć u snagama na svakom pojedinom otsjeku. To je uslovljeno radi razvučenosti Brigade, nepogodnim zemljištem za manevar i zbog toga što se cijeli otsjek mora držati. Uslijed takvog rasporeda i razvučenosti uveliko je otežano i neposredno komandovanje sa bataljonima.

Ta razvučenost i sama brojčana slabost stvara utisak kod boraca i kod samog komandnog kadra o našoj slabosti i bojazan da neprijatelj može postići iznenađenje.

Ratno iskustvo boraca mnogo se povećalo, [ali] se kod njih osjeća i zamorenost, jer stalno većina naših jedinica, osim II bataljona, nalazi se na dužnostima osiguranja ili u borbi.

U dosadašnjim borbama imali smo neke gubitke zbog zatajivanja automatskog oružja (uslijed pomanjkanja ulja), a često i u borbi s neprijateljem gdje isti nije pretrpio one gubitke, koje bi trebao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Karadžija M.[7]

Komandant-major:
Viktor Bubanj

[7] Milan

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRODSKE NO BRIGADE OD 16 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OKO ĐAKOVA[1]

ŠTAB BRODSKE BRIGADE
VI KORPUSA NO VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 210/43. g. u 11 h.
Dana: 16/XII 1943 god.

Predmet:
Izvještaj o akciji
na N. U. Đakovo.[2]

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Dok je XVIII Brigada dobila zadatak da likvidira Đakovo, naša brigada dobila je zadatak da 14. XII. drži položaje prema Brodu i Vinkovcima. Mi smo zasjeli položaj u određeno vrijeme, i to tako: sa jednim bataljonom cestu i prugu Vrpolje — Đakovo, sa dva bataljona južni dio sela Budrovci, jednim bataljonom Diljskoga odreda ispred sela Đurđanci prema Starim Mikanovcima i Vrbici, jednu četu postavili smo na položaj na putu Novi — Stari Perkovci, te II bataljon Diljskog odreda ispred sela Trnava prema Andrijevcima. Sve ove jedinice onesposobile su ispred sebe saobraćaj.[3] Na zasjedu koja je držala cestu i prugu tj. na II bataljon naše brigade naišao je u 13 sati oklopni voz koji je ispred sebe uputio patrolu pješadije koja je prva naišla na zasjedu te bila razbijena.[4] Naši borci ubili su 3 vojnika i 6 ranili. Neprijatelj je uspio ranjene ubaciti u pancer, dok su mrtvi ostali ležeći na pruzi. Iste su naši borci pred samim pancerom svukli i oduzeli im oružje; tada je pancer osmotrio naše položaje koje je obasipao mitraljeskom i topovskom vatrom sve do 20 časova navečer. Pošto su naši borci bili vrlo dobro ukopani, stoga neprijateljski topovi, kao i mitraljezi nisu imali nikakovoga učinka. Neprijatelj je izbacio na naš položaj preko 200 granata, te je pokušao i popravio nešto

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—1, k. 1140.
[2] O napadu na Đakovo vidi dok. br. 48, 60, 62, 160, 161 i 164.
[3] Vidi dok. br. 163.
[4] Kao pojačanje od Vrpolja u Đakovo su upućeni: 206 oklopni voz, jedna policijska polučeta i jedna ojačana grenadirska četa — sve iz 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 31/20—a, k. 6, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

pruge, ali su ga naši borci uvijek sa pruge rastjerali. Kada se oklopni voz povukao, naši pioniri su pokidali još oko 200 metara pruge, te još bolje prekopali ceste i mostove, te se tako preko noći pripremili kako bi sljedećeg dana mogli uspješnije odbijati neprijateljske napadaje.

Na ostale jedinice naše brigade, kao i Diljskog odreda nije neprijatelj naišao.

Po naređenju Štaba divizije[5] mi smo se povukli sa naših položaja 15. XII. 1943 u 8. časova.

U ovoj borbi naša brigada stekla je opet jedno veće iskustvo kako se bori sa oklopnim vozovima i kako se može ostati na položajima i iste braniti iako neprijatelj iste obasiplje jakom artiljerijskom vatrom. Stekli smo iskustvo kako je potrebno na svakom položaju da se borci, kao i oružje na položaju, dobro ukopaju.

U ovoj borbi naročito se istakla 1. četa II bataljona koja je držala položaj na vrlo malom frontu na koji je neprijatelj iz vrlo male blizine bacio preko 60 do 80 granata.

U ovoj borbi nismo imali gubitaka. Zarobili smo 1 pištolj i dvije uniforme, utrošili smo oko 1.000 metaka i dvije protukolske granate.

Naše jedinice razmještene su sada na odmoru i to:

I i II bataljon — Trnava, III i IV — selo Kondrić.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ.[6] Balenović

Komandant, poručnik:
Prilika Đuka

(M. P.)[7]

---

[5] Vidi dok. br. 48.
[6] Đuka
[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 72

ZAPOVIJEST ŠTABA BRODSKE NO BRIGADE OD 16 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA S. GORJANI[1]

ŠTAB BRODSKE BRIGADE
VI KORPUSA N.O. VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 212
Dana: 16/XII 1943

Predmet: Zapovijed za akciju na neprijateljsko uporište Gorjani.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Brod, Vinkovci 1:100.000)

...[2]

Naređujemo:

I bataljon:

Sastav:
3 streljačke čete, vod teških mitraljeza, 4 laka bacača i protivtenkovski top 37 mm.—

Nastupati će putem koji ide od Punitovci — Punitovački Josipovac na ovaj način: dvije čete nastupati će lijevo i desno iza kuća, putem koji vodi od Punitovaca i Punit. Josipovca u pravcu Crkve. Jedna četa ovoga bataljona nastupati će putem koji vodi iz sela Krndije, a izbija direktno u pravcu Crkve. Zadatak ovoga bataljona je da zaposjedne najdominantniju tačku (trig. tačka) — to je Crkva, a isto tako da likvidira sve rovove i bunkere koji se nalaze ovom bataljonu do Crkve. Ovaj bataljon držati će vezu sa II bataljonom na svom lijevom krilu, a sa III bataljonom na svom desnom krilu.

II bataljon:

Sastav:
3 streljačke čete, vod teških mitraljeza, 4 laka bacača, brdski top 65 mm.—

Nastupa putem koji vodi iz Gorjanskih Ivanovaca i Tomašanaca i to sa dvije čete u pravcu Crkve (trig. tačka). Jedna četa ovoga bataljona nastupa cestom koja vodi od Đakovačke Satnice

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta, pod reg. br. 11—1, k. 1140.

[2] Uvodni dio zapovijesti je istovjetan sa zapovješću Dvanaeste divizije od 16 prosinca 1943 god., radi čega je i izostavljen.

u pravcu centra sela, i ima zadatak da likvidira rovove koji se nalaze u samomu centru, a ove dvije čete ovoga bataljona imaju zadatak da likvidiraju sve rovove koji se nalaze na putu do Crkve (trig. tačka). Ovaj bataljon drži vezu sa III bataljonom na svom lijevom krilu, a sa I bataljonom [na] svom desnom krilu. Ova četa II bataljona koja nastupa od Đak. Satnice u pravcu sela okreće se na desno i nastupa u pravcu Crkve (okreće se onda na desno kada zauzme bunkere koji se nalaze na centru).

III bataljon:

Sastav:
3 streljačke čete, vod teških mitraljeza i 2 laka minobacača.—

Nastupa sa dvije čete putem koji ide od Potnjana, a prelazi preko kote 121, u pravcu centra sela. Zadatak ove dvije čete jeste da likvidira sve bunkere koji se nalaze na putu bataljona do centra sela, a isto tako ove dvije čete uz pomoć čete II bataljona imaju da likvidiraju zajednički centar sela. Jedna četa ovoga bataljona nastupa putem koji ide iz sela Krndije ulicom koja izbija pravo na centar sela. Zadatak je ove čete, isto tako kao i čete III bataljona i čete II bataljona, da zajednički svojim snagama likvidiraju centar sela a potom da krenu i nastave likvidaciju glavnine bande koja se nalazi oko Crkve.

IV bataljon:

Sastav:
3 streljačke čete i vod teških mitraljeza.—

Biti će brigadna rezerva, tj. kod Štaba brigade.

Početak napada:[3]

Napad na uporište otpočeti će 17. XII. 43. g. u 20 sati. Prije početka akcije svi štabovi i komandiri četa sravniti će svoje satove sa Štabom ove brigade. Za zakašnjenje bilo koje jedinice odgovarat će štabovi bataljona i to pred Ratnim sudom.

---

[3] O izvršenju napada vidi dok. br. 83, 96 i 97.

Znaci raspoznavanja: Za noć 17 i 18. XII. ov. mj. 43. g. biti će: **kuda — gora,** a za dan 18. XII. 1943. g. važe opći znaci.

Svaki bataljon imati će svoje bataljonsko previjalište, tj. pozadi svojih jedinica, a glavno brigadno previjalište biti će u početku sela, tj. na cesti od Đak. Satnice u pravcu centra sela.

Hirurška ekipa Štaba divizije nalaziti će se u Beloj Vili, to znači: da svi oni drugovi koji su teže ranjeni, a potrebna će biti operacija, uputiti će se do hirurške ekipe. Ranjenici će se odvoziti pravcem Đa[kovački] Kućanci, Drenje, Drenjski Slatinik, Borovik pa za Paučje . . .[4]

Veze: Komandir čete za vezu uspostaviti će telefonsku liniju i prvo sa Štabom divizije koji će se nalaziti u Beloj Vili, a zatim sa svim bataljonima koji će učestvovati u napadu, i to tako da se telefonska linija vuče odmah pozadi streljačkog stroja, odmah pozadi Štaba bataljona.

Ukoliko će nedostajati materijala, pozajmite od Štaba XVIII brigade.

Mjesto štabova: Štab brigade nalaziti će se u prvim kućama sela Gorjani, na cesti koja ide iz Đakovačke Satnice, a štabovi bataljona nalaziti će se pozadi streljačkog stroja, tj. neposredno da rukovode sa svojim jedinicama.

Ukoliko telefonska veza ne bude u prvi mah postavljena, štabovi bataljona slati će kurira svakih pola sata do Štaba brigade.

Povlačenje: Povlačenje jedinica izvršiti će se pismenim ili telefonskim naređenjem ovoga štaba.

Pored toga ispaliti će se sa mjesta Štaba divizije 3 crvene rakete — jedna iza druge u pravcu uporišta. Štab divizije nalaziti će se u Beloj Vili.

Bez pismenog ili telefonskog naređenja, kao i bez ovih znakova, nijedna jedinica

[4] Izostavljeni dio je istovjetan sa dok. br. 67.

ni pod koju cijenu ne smije napustiti svoj položaj.

Pravac povlačenja: Po dobijenom naređenju od Štaba brigade ili viđenim znakovima za povlačenje, jedinice će se povući i to cijela naša brigada u sadašnje baze na ista mjesta i sa istim obezbjeđenjem.

Napomena: Pri likvidiranju uložiti sve svoje znanje, iskustvo i snagu kako bi uporištu bilo do zore likvidirano. Teška oruđa i laki minobacači imaju da se iskoriste do maksimuma, pripremiti i pravilno upotrijebiti bacače. Svoje jedinice držati čvrsto u rukama.

Svaki desetar treba da vodi računa o svojoj desetini, vodnik o svome vodu, a komandir čete o svojoj četi, štab bataljona o čitavom svom bataljonu. Ne smije se dogoditi slučaj da se borci uvuku u kuće, i tamo jedu i piju, a za borbu ih ostane malen broj, tako da neprijatelj koristi svoju nadmoćnost u tom momentu i protivjurišem izbacuje naše borce sa dotadašnjih položaja. Osim toga, to daje neprijatelju mogućnosti odugovlačenja rješenja i samopouzdanja. Ne zaboravite da napad mora biti brz i silovit, naročito treba borcima skrenuti pažnju da koriste sve vrste zaklona, a naročito kuće, ćoškove, razne stubove, kao i drveće.

Bombaši treba da iskoriste svoje bombe do maksimuma, tj. da ih upotrebljavaju onda kada su one efikasne. Isto tako oni drugovi koji bacaju benzinske boce treba da nastoje svim svojim silama i vještinom da ih iskoriste do maksimuma. Prateća četa, Bolnička četa, tj. ekipa, nalaziti će se sa Štabom brigade, a Pionirska četa — dodijeliti će se jedan vod I bataljonu, jedan vod II bataljonu a jedna desetina III bataljonu. Zadatak ove čete je da pomaže probijanje zgrada koliko će to biti potrebno.

Pokret iz sadašnjih baza izvršiti će se u 15 sati i 30 minuta, tj. do tog vremena sve jedinice moraju da jedu.

Sve komore čitave naše brigade ostaju u sadašnjim bazama na istim mjestima. Razradu plana izvršiti će svi štabovi bataljona sa svojim rukovodiocima u najvećoj tajnosti. Isto tako, odmah po prijemu ovoga naređenja, svi štabovi bataljona doći će do Štaba brigade, tako da se zajednički proradi plan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: **Đ.[5] Balenović** (M. P.)[6] Komandant, poručnik: **Prilika Đuka**

[5] Duka
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 73

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGREBAČKOG NOP ODREDA OD 16 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KOMIN I RUŠENJU KOMUNIKACIJE SV. IVAN ZELINA — VARAŽDIN[1]

ŠTAB
ZAGREB. PART. ODREDA
N.O.V. HRVATSKE
Op. br. 29/43
Dana 16. XII. 1943 g.

Predmet: Operativni izvještaj
za vrijeme od 29. XI. do
14. XII. 1943 g.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Položaj

U vremenu od 29. XI. 1943 do 14. XII. o.g. naš odred, odnosno bataljon[2] našeg odreda krstario je stalno po terenu kotareva Sv. Ivan Zelina i Stubica (sekcija Zagreb i Ptuj 1:100000). Kroz to vrijeme izvršio je isti bataljon niz manjih akcija[3] u kojima je dobio dosta vojne spreme i vojnog materijala. Također je kroz sve to vrijeme čistio sela naprijed navedenih kotareva od petokolonaša i ostalih neprijatelja N.O. pokreta u vezi sa kotarskim komitetima oba kotara, kao i sa N.O. odborima.

Nadalje srušio je isti bataljon na glavnoj cesti Zagreb—Sesvete — Varaždin tri mosta i uništio rudnik Poljanica kraj Zlatara.

Dana 7 o.mj. Štab istog bataljona prema dobivenim podatcima stvorio je plan za napad neprijateljskog uporišta Komin. Jačina neprijatelja: 27 ustaša naoružanih sa 4 puškomitraljeza, 2 šmajsera, karabinima i sa mnogo bomba. Glavnina neprijatelja zauzela je jednospratnu zgradu koja je imala željezna vrata i željezne rešetke na prozorima, a 2 puškomitraljeza imala je na tornju crkve.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/8, k. 1472 A.

[2] Zagrebački odred je ostao sa jednim bataljonom, pošto su mu dva bataljona ušla u sastav Brigade »Matija Gubec«, vidi dok. br. 41 i 127.

[3] Odred je izvodio manje akcije uslijed teških uslova, jer je neprijatelj imao jake snage na području Zagreba. Vidi dok. br. 127.

Napad je prema planu imao početi 8 o.mj. u 2 sata ujutro, no budući je neprijatelj prilikom privlačenja bombaša, koji su imali zadatak da likvidiraju uporište, osjetio iste, to je sama borba počela u 1 sat i 30 min. Bombašima je uspjelo usprkos neprijateljske vatre ubaciti u samu zgradu 3 bombe, no nakon toga su se morali povući jer je neprijatelj počeo također bacati bombe. Borba se nastavila dalje, sve dok nije neprijatelju stigla pomoć iz Sv. Ivana Zeline preko sela Tomaševec, poprijekim putem, kada su se naše jedinice po naređenju Štaba bataljona povukle. U samoj borbi naše jedinice nisu imale nikakvih gubitaka, dok je neprijatelj prema kasnije dobivenim podatcima imao 4 mrtva i 7 ranjenih. U vezi sa istom akcijom mineri su srušili most na glavnoj cesti Sv. Ivan Zelina — Varaždin i to između sela Komin i sela Hrastje. Uništeni most bio je betonski, dug oko 4 metra. Sam raspored naših snaga u napadu vidi se iz priložene skice (razmjera 1:5000).
Kritički se osvrnuti na samu akciju ne možemo jer nitko od Štaba odreda nije bio prisutan kod same akcije.

U međuvremenu, tj. za vrijeme odmora jedinice su dosta vojnički radile. Također je održano više vojnih časova sa čitavim četama na kojima su se razradile sljedeće teme:

1) Rukovanje sa svim vrstama oružja (teorija i praksa),

2) O vojničkoj disciplini i odnosu prema rukovodiocima,

3) Kretanje u kolonama, te nastup u slučaju neprijateljskog napada,

4) Streljački lanci, iskorišćavanje zaklona, te sam postupak prilikom napadanja na neprijatelja u uporištu,

5) Također su praktički izvedene vježbe za napad i za povlačenje.

Poslije svih naprijed navedenih vojnih časova i vježba, kao i same akcije u kojoj je većina boraca prvi put bila pod vatrom, vidi se da je ovaj bataljon u vojničkom pogledu dosta napredovao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir:
Stj.[4] Bobinac

[4] Stjepan

BR. 74

DOPIS ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 17 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOŽE VLAHOVIĆ« O BORBAMA DIVIZIJE U MOSLAVINI I TUROPOLJU[1]

ŠTAB
XXVIII UDARNE DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. Sl.
Dana 17. XII. 1943

ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
»JOŽE VLAHOVIĆ«

Položaj

Primili smo Vaš dopis od 15. ov.mj., na kojeg Vam odgovaramo.

Kako Vam je poznato naša divizija naredbom Glavnog štaba,[2] a u vezi pretstojeće ofanzive na lijevu obalu Save,[3] prebačena je na sektor Turopolje. 7. ov.mj. ujutro kada su naše jedinice ulazile na sektor Turopolje primili smo borbu sa tri bojne Pavelićevog tjelesnog zdruga, među kojima je bilo nešto pomiješano i Švaba.[4] Borba je trajala 2 dana i neprijatelj se uz gubitke od 56 mrtvih vojnika i 3 oficira povukao u Zagreb. Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 6 šmajsera, oko 25 pušaka i nešto ratnog materijala, mina za teški i laki bacač.

Neprijatelj se nije nadao da će naići na žestoki otpor naše divizije, jer uopšte nije znao za naš dolazak, već je pošao u Turopolje s namjerom da opljačka ova sela, što ga je skupo koštalo. Mi smo i dalje ostali na sektoru Turopolje, gdje spremamo da napravimo koju akciju[5] i da pomognemo našoj napadnutoj braći u Bosni i Sandžaku.[6] Dosad smo porušili prugu

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11/2, k. 1122.

[2] O prebacivanju Dvadeset osme divizije u Turopolje vidi dok. br. 15, 27 i 152.

[3] Na lijevoj obali Save nije uslijedila ofanziva u mjesecu prosincu. Vidi dok. br. 127.

[4] Vidi dok. br. 32 i 152.

[5] Napad je pripreman i izvršen na aerodrom V. Gorica i skladište bombi u Sopnici. Vidi dok. br. 106, 165, 167 i 168.

[6] Sem Bosne i Sandžaka, neprijatelj je u to vrijeme izvodio ofanzivna dejstva i u Hrvatskoj — na Kordunu, Baniji i Dalmaciji. Vidi dok. br. 18, 28 i 122. O dejstvima u Sandžaku vidi tom I, knj. 16, izvod

kod Velike Gorice i Mraclina i saobraćaj nije radio 24 sata. Može bit bi mogli i više napraviti ali nemamo teškog oružja, jer smo našu bateriju ostavili s one strane Save zbog toga što je bilo nemoguće vući je. Mi smo uputili jedan dopis Štabu Žumberačkog sektora da nam ustupe jedan protukolac za vrijeme dok se nalazimo na njegovom sektoru. Većinu oružja sa tih akcija ostavili bi Turopoljsko-posavskom odredu, i time stvorili preduslove za formiranje Turopoljsko-posavske brigade. Još dosad nismo dobili nikakvog odgovora od Štaba Žumberačkog sektora, te ukoliko se vi nalazite u neposrednoj blizini, molimo Vas da pospješite sa našim traženjem. Ujedno smo tražili da dođe netko od njihovog štaba radi koordinacije akcija na ovome sektoru. Nama nisu poznati daljnji Vaši planovi, ali bi svakako bilo dobro da zajednički uzdignemo prašinu oko same Metropole.[8] Ujedno bi s tim pojačali Vašu brigadu.

Što se tiče tovarnih ili teglećih konja, mi bi Vam rado izašli u susret, ali nemamo — jedino za najnužnije potrebe, dok smo izvjestan dio ostavili u Moslavini iz razloga što nismo mogli vući sa nama. Ukoliko nam se pruži mogućnost u narednim akcijama, rado ćemo izaći u susret Vašim potrebama.

Mi bi ovdje izvršili nekoliko većih diverzija na glavnoj pruzi Zagreb—Sisak, ali ne raspolažemo sa explozivnim materijalom, te ukoliko Vi imate, pošaljite nam.

Hvala na čestitki o našim uspjesima u Hrv. Zagorju, Kalniku i Moslavini.[9] Istina, oni su bili veliki, ali Vi ne znate ni jedan dio jer su oni ne našom krivicom slabo popularizirani. Uzmimo samo našu posljednju akciju u Čazmi gdje je dobijeno 49 mitraljeza, 650 pušaka, 4 protukolska topa 37 mm. i 2 brdska 75 mm. sa dosta granata, 2 teška bacača i mnogo drugog ratnog materijala. Osim toga, oborena su dva aviona koji su pali na naše položaje i zapaljeno 19 kamiona. Potučeno je, ni manje ni više, oko 450 gestapovaca iz gorskog zdruga. Razbijena je i potučena čitava pukovnija 5 Gorskog zdruga, jer se

---

iz operativnog izvještaja Štaba Druge proleterske divizije za mjesec prosinac 1943 god., a za Bosnu tom IV, knj. 20 — operativne izvještaje Štaba Prvog proleterskog i Petog bosanskog korpusa za pomenuti mjesec, kao i dok. br. 51/1—1, k. 407, 1/8—1, k. 408, 11—2, k. 981 i 1/8, k. 1111 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] O rušenju pruge Zagreb — Sisak vidi dok. br. 155, 159 i 160.

[8] Odnosi se na Zagreb.

[9] Kroz period rujan do početka prosinca Dvadeset osma udarna divizija izvela je uspješne napade na Hercegovac, Čazmu, Sv. Ivan Žabno, Varaždinske Toplice, Ludbreg, Ivanec, Lepoglavu, Novi Marof i Zlatar radi čega je naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 12. XI. 1943 god. bila pohvaljena. Vidi dok. br. 30—8, k. 881 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta. O napadu na pomenuta mjesta vidi tom V, knj. 19, dok. br. 108, 161, 182 i tom V, knj. 21, dok. br. 41.

jedna bojna toga puka još ranije nama predala u Popovači na čelu sa bojnikom Bradačem.[10] Eto takvi su bili naši uspjesi, a da Vam još pišemo o zauzeću Koprivnice koja je i dan danas slobodna bilo bi toga mnogo.—

Čuli smo i za Vas da ste definitivno prešli na ovaj sektor.

Kad ćemo se mi vratiti nije nam poznato.

Jedan od najvećih problema u našoj diviziji je mobilizacija novih boraca. Naše su potrebe prilično velike i možemo primiti najmanje 1000 novih boraca. Javite nam kako Vi stojite po tom pitanju.

Ovdje imamo vezu sa VIII divizijom koja se nalazi na sektoru Vojnić, a koja je prije dva dana na juriš istjerala neprijatelja iz Vojnića prema Vrginmostu i dalje za Topusko.[11] Uništila je 4 tenka [od] 30 tona i zaplijenila mnogo drugog ratnog materijala, kao i dva kamiona.

Poželjno bi bilo da se veza između nas održava što češće.

U ime svih naših boraca drugarski Vas pozdravljamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, potpukovnik:

[10] Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 41.
[11] Vidi dok. br. 90.

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 17 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCU SINJ—LIVNO[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE N.O.V.J.
17/12-43.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

U duhu opšte zapovijesti za napad na Livno, Duvno i ostala neprijateljska uporišta duž komunikacija[2] dvije brigade ove divizije krenule su na komunikaciju Sinj—Livno, sa ciljem čišćenja i likvidacije uporišta duž ove komunikacije i zatvaranja ovog pravca.

Na ovoj komunikaciji nalazilo se je nekoliko neprijateljskih uporišta i to: na Bilom Brigu, Knežici, Trnovim Poljanama, Vagnju i Prologu. Posadama iz ovih uporišta i patroliranjem između istih neprijatelj je osiguravao i obezbjeđivao komunikaciju Sinj—Livno.

Jačina ovih posada u pojedinim uporištima bila je oko 100 vojnika, ojačanih sa bacačima, dok na Bilom Brigu se nalazi nekoliko topova raznih kalibara.

15 ovog mjeseca u 17 časova sa jedinicama VIII i IX Brigade izvršili smo napad[3] na ova uporišta i presijecanje komunikacije sa zasjedama. Borba se vodila oko ovih uporišta preko cijele noći, gdje je neprijatelj bio natjeran u najuže odbranbene položaje ili zgrade — kao na Vagnju i Prologu. Poslije ovoga učinjeno je nekoliko juriša sa ciljem uništenja neprijatelja, ali ovi juriši nisu uspjeli, jer se neprijatelj nalazio utvrđen u kamenim kućama, tako da ni bombaška odjeljenja koja su upotrijebljena nisu imala rezultata.

U toku ove noći naišao je jedan neprijateljski kamion sa vojskom koji je napadnut od naše jedne zasjede i uništen.

Sljedeće noći 16—17 o.mj. izvršen je ponovan napad[4] na ova uporišta, ali i pored nekoliko juriša sa kojima je neprijatelj

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 19—1/6, k. 516.

[2] Vidi dok. br. 54.

[3] O napadu vidi i dok. br. 89, 115 i 134.

[4] Napadi su izvođeni u cilju sadejstva snagama koje su napadale na Livno i oslobađanja komunikacije Livno — Sinj, radi veze sa morem. Vidi dok. br. 54.

bio natjeran u same objekte na najužem prostoru nije nam uspjelo likvidirati ova uporišta.

U ovim borbama neprijatelj je imao znatne gubitke, čiji nam je broj nepoznat. Osim toga zarobljena su dva Nijemca i uništen jedan kamion u kome je nađena izvjesna količina municije. Naši gubici su 10 mrtvih i 17 ranjenih.

IX Brigada je sada orijentisana isto na komunikaciji Sinj — Livno, sa ciljem postavljanja zasjeda i onemogućavanja ma kakvog saobraćaja na ovoj komunikaciji. VIII Brigada nalazi se na prostoriji Bitelić—Podgradina—Vučipolje, sa zadatkom da onemogući eventualnu intervenciju neprijatelja preko Cetinske doline, koja nam je najavljena. Osim toga, Brigada je u zadnjim akcijama i na položajima i marševima bila izmorena, tako da je dobila ovaj zadatak i radi svog oporavka.

X Brigada još se nije povratila sa trogirskog sektora.[5] Ali prema obavještenjima koja smo u zadnje vrijeme dobili na tom sektoru Moseća i Svilaje uslijedila je ofanziva manjih razmjera, gdje se izgleda angažovala i ova brigada. Nastojaćemo da uhvatimo vezu sa njome i prebacimo je na ovaj sektor.

Prema zadnjim obavještenjima veza preko Svilaje i Muća je zadnjih dana prekinuta, pošto je neprijatelj na ovim pravcima poduzeo neko čišćenje.[6] Prema ovim podacima neprijatelj ima namjeru da postavi posade na pojedinim mjestima na ovom pravcu, kako bi nam onemogućio ovu vezu. Vezu sa IV Brigadom IX Divizije uhvatili smo. Ali pošto se ova veza može održavati jedino preko Sajkovića na Vrbicu, ista je prilično duga i otežana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:	Pom. načelnika-major:	Komandant:
Živković[7]	**Čelik**[8]	p-pukovnik:
		Vel.[9] **Knežević**

P. S. Detaljniji operativni izvještaj i spisak poginulih i ranjenih dostavićemo vam naknadno.

---

[5] Brigada je upućena 10 prosinca 1943 god. radi obezbjeđenja transporta ranjenika preko Trogira za Italiju i prijema materijala od saveznika. Vidi dok. br. 134.

[6] Vidi dok. br. 115 i 134

[7] Živko

[8] Ahmet Fetahagić

[9] Velimir

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 17 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA I POKRETU BRIGADE OD 29 STUDENOG DO 15 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB
IX N.O. BRIGADE
17. XII. 1943
Položaj

ŠTABU XX DIVIZIJE N.O.V.J.

Dostavljamo vam 15-odnevni izvještaj o vojnim akcijama i kretanju jedinica ove brigade od 1 do 15. XII. t.g.

Od 28. XI. do 1. XII. t.g. prebacili smo sve dijelove naše brigade[2] sa otoka Brača i Šolte na sektor Trogir i Marina. Na ovom sektoru razmjestili smo bataljone prema neprijateljskim uporištima, tj. prema Vinišću, Marini, Perkoviću i Jadritovcu. Pošto nismo imali nikakovo naređenje da idemo u sastav divizije, na tome sektoru smo vršili izviđanja u cilju izvođenja akcija na neprijateljske posade, koje su se nalazile u pomenutim mjestima, a takvi zadatak dobili smo i od načelnika Štaba te divizije,[3] koji je to vrijeme bio sa nama.

3. XII. t.g. neprijatelj je krenuo sa tri broda iz Šibenika za Split. U međuvremenu naišli su savezнички avioni, koji su ih pratili i neprijateljski brodovi bježali su kraju i kada su bili kod Primoštena, naša jedna zasjeda zapuca na njih i odbije ih od obale. Brodovi su produžili prema Vinišću i Marini, gdje su ih uočili savezнички avioni i bombardirali ih i mitraljirali, tako da je jedan brod pogođen i ostao na moru, a drugi od 6—7 tona sa 150 vojnika nasukao se na obalu između Vinišća i starog Trogira, gdje su se neprijateljski vojnici i iskrcali. Tu u blizini trefila se naša jedna desetina, koja je otvorila vatru na tako poplašene neprijateljske vojnike i ubila ih sedam, među kojima je, po pričanju seljaka, bio jedan njemački major. Neprijatelj je uspio da odnese mrtve vojnike, sem dvojice, od kojih vam šaljemo legitimacije. Isto tako neprijatelj je izvukao i oružje, sem jednog dijela, kojeg su naši borci zaplijenili.[4] U

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—1, k. 1032 I.

[2] O prebacivanju na otoke i dejstvu Devete NO brigade vidi dok. br. 2 i 3 ove knjige, te dok br. 8—1/6, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] Frane Bločić

[4] Vidi dok. br. 134 ove knjige i dok. br. 8—1/6, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

ovoj akciji zaplijenjeno je 10 njemačkih karabina, jedna strojnica, oko 1000 metaka, 40 kanti nafte, kao i druge razne sitne robe. Također je zarobljeno oko 100 protivavionskih metaka od mitraljeza. Na brodu je bio protivavionski mitraljez, koji je od bombardovanja oštećen, kao i drugog materijala koji je također ostao u brodu i nije se mogao izvaditi, jer je voda naišla u brod. Brod je uništen. Naftu je predao Kotarskom N.O.O. Trogir na čuvanje, a municija protivavionska nalazi se u Moseću.

4. XII. t.g. dobili smo naređenje u 12 sati od tog štaba, da odmah krenemo sa čitavom brigadom i da se prebacimo na lijevu stranu Cetine.

5. XII. izvršili smo pokret iz sela Kruševa i prebacili se na lijevu stranu Cetine. 8. XII. t.g. sa čitavom brigadom, sem jedne čete koja je bila ostala da uništi brod koji se je nasukao na obalu i mobiliše ljudstvo, koje je bila obećala Komanda mjesta Šibenik.

U prolazu preko ceste na Muću uputili smo dvije čete za obezbjeđenje prolaza brigade i to: jednu četu prema Postinju, a jednu četu prema Neoriću, sa zadatkom da zaposjednu komunikaciju i spriječe svaki neprijateljski saobraćaj dok se čitava brigada ne prebaci. Četa koja je pošla prema Postinju sukobila se je sa neprijateljskih 9 kamiona,[5] koji su u taj čas naišli, dok četa nije još bila ni izišla na određeno mjesto i zauzela odgovarajući položaj. Pomenuta četa bila je razdvojena sa lijeve i desne strane ceste i dala jedan manji otpor, koji je neprijatelj uspio probiti i krenuti naprijed. Druga četa IV bataljona koja je otišla sa zamjenikom komandanta bataljona drugom Ševo Ćirom da zaposjedne komunikaciju između Muća i Neorića, kad je čuo borbu sa četom koja se sukobila sa neprijateljem, on nije tu četu postavio na određeno mjesto iako je imao dovoljno vremena da uzme takav položaj sa kojeg je mogao da potuče svih 9 kamona i hitno mu je poslata još jedna četa, koju je isto tako mogao upotrijebiti u svrhu uništenja tog neprijatelja, nego je sa obje čete krenuo prema određenom prenoćištu, tako da je neprijatelj mogao nesmetano da prođe tom komunikacijom. Ovaj štab pomenutog zamjenika komandanta IV bataljona druga Ćiru je kaznio za neizvršenje zadatka i ostavljanje čitave brigade na suprotnoj strani [bez] vijesti, sa skidanjem s položaja i postavljanjem za običnog borca. U prebacivanju kroz Muć, naše patrole uhvatile su neprijateljska dva vojnika, koji su dostavljeni tom štabu.

---

[5] O toj borbi vidi mikrofilm »Minhen« 5, br. 1041—1046, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

9 do 14 o.m. sa brigadom smo kretali Bitelić—Vrdovo—Čaprazlije—Sajković—Crni Lug. Čaprazlije—Vrdovo.

15 ov.mj. krenuli smo sa brigadom iz sela Vrdova na komunikaciju Vaganj—Prolog, u cilju čišćenja te komunikacije od neprijateljskih posada i zatvaranja svakog neprijateljskog saobraćaja istom, o čemu ćemo vam podnijeti detaljan izvještaj.[6]

Četa koja je bila zaostala iza brigade na sektoru Marina—Trogir, sa zadatkom mobilizacije ljudstva i uništenje broda, došla je u sastav brigade 13. o.m. Ljudstvo nije mobilisala, jer je promijenjena odluka kod Komande mjesta Šibenik, jedino je uništila brod, dotjerala materijal koji je ostao iza brigade, kao i 80 karabina, koje smo imali u rezervi, a koji se danas nalaze na Moseću.

Pored dosta dugih marševa, koje smo imali za ovih 15 dana, sa brigadom smo iskorišćavali svako slobodno vrijeme za vojničku obuku, koja se je vršila po rasporedu rada, kojega je propisao ovaj štab. Također pri ovome štabu održava se kurs za niži komandni kadar sa brojem od 26 drugova, koji će biti završen još za 8 dana.

Za ovo 15 dana kretanja i rada sa brigadom primijetilo se je da je brigada prilično izdrživa i da se disciplina dosta poboljšala. što se može pripisati da je bila dobra ishrana. prilično obučena vojska i dosta intenzivan rad, dok još ima dosta nedostataka koje ćemo nastojati otkloniti.

Borbenost brigade je srednja. Još nema iskustva u zauzimanju neprijateljskih utvrđenih mjesta.

Zdravstveno stanje brigade je dobro, koje se može pripisati isto dobroj ishrani, odjeći i bilo je mogućnosti da ju očistimo, tj. dezinfekciramo čitavo odijelo.

Elemenat vojske je dobar i moći će se od njega stvoriti dobri vojnici, samo još komandni kadar nije dorastao za dovoljno rukovođenje sa jedinicama kako vojnički tako i politički.

. . .

Za ovih 15 dana nismo imali mrtvih ni ranjenih, sem dvadesetak, koji su samovoljno napustili jedinice prilikom napuštanja njihovog sektora, ali su ih prikupili ponovo naši drugovi, koji su bili ostali za brigadom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
N.[7] Repanić

(M. P.)[8]

Komandant, major
Sava Kesar

---

[6] Vidi dok. br. 75.
[7] Nikola
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA BILOGORSKOG ODREDA OD 17 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA SLAVONIJE O BORBAMA OD 7 DO 16 PROSINCA[1]

ŠTAB
BILOGORSKOG N.O.P. ODREDA
Br. sl.
17-XII-1943 godine

Predmet: Podnosi desetodnevni vojni izvještaj.

ŠTABU ZAPADNE GRUPE ODREDA

Položaj

Podnosimo Vam desetodnevni izvještaj o radu po vojnoj liniji za minulih deset dana, od 6 do 16-XII-1943 godine, sa sljedećim:

Dana 7-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda nalazile su su se i to: I bataljon nalazio se je na rušenju ceste Turčević Polje — Ivanovo Selo, Dapčevica — Lončarica, Peratovica — Grubišno Polje. II bataljon nalazio se je u pokretu iz Šandrovca za Pupelicu, gdje je naveče održan miting.

Dana 8-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda nalazile su se i to: I bataljon nalazio se je u Gakovu, gdje je odmarao. Drugovi su imali cijepljenje i održani su časovi iz naoružanja: upoznavanje rukovati sa puškom, puškomitraljezom, bombom i pištoljem. II bataljon nalazio se je u Pupelici i oko 10 sati krenuo za selo Ravneš, gdje je održan miting, a jedna četa vršila je osiguranje na cesti kod Bulinca, pošto se je ista rušila.

Dana 9-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda nalazile su se i to: I bataljon imao je pokret iz sela Gakova do sela Pupelice, gdje se je sastao sa II bataljonom, preko veze sa Ravnešom. Kako je Drugi bataljon nalazio se u Ravnešu i iste noći trebao je ići na zasjedu na vlak na pruzi Bjelovar — Grubišno Polje nije mogao zadatak izvršiti, pošto su iz Ravneša iz tog bataljona dvojica dezertirali i otišli u Pisanicu, te sobom odnijeli 1 pušku, 1 laki njemački mitraljez i mali bacač mina.

Dana 10-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda nalazile su se i to: I bataljon nalazio se je u Pupelici, sa istim bataljonom održani su vodni i četni sastanci po vojnoj liniji, i bataljonsko

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 30/1, k. 1615.

savjetovanje sa vojnim i političkim rukovodiocima. II bataljon odmarao se u selu Kašljavcu i kod istog su održani četni sastanci i vodni. Podravska četa došla je u selo Ravneš i sa istom su održane usmene novine.

Dana 11-XII-1943 godine: Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to: u pokretu sa svim svojim snagama krenuli smo na zasjedu Bjelovar — Pisanica kod Kokinca. I bataljon dao je osiguranje na cesti od Bjelovara i Pisanice, dok II bataljon čekao je nailazak vlaka. Podravska četa nalazila se u rezervi. Vlak koji je naišao u pola 9 sati prošao je pošto postavljena mina nije ispalila, jedinice su se poslije toga sve vratile u svoje polazne baze, gdje su iste i odmarale.

Dana 12-XII-1943 godine: Jedinice ovoga odreda krenule su na iste položaje, koje su imale dan ranije, sa istim zadatkom: dočekati vlak. Vlak je u isto vrijeme, kao i dan ranije, naišao, ali je daleko ispred naših položaja stao. Pratnja koja je pratila vlak izišla je iz istoga i u jačini 70 gestapovaca koji su išli pješke kao prethodnica ispred vlaka, pošto vlak na tome mjestu ne ide bez da se ispita pruga. Kako je neprijatelj ispitivao prugu sa pobočnicama, to smo morali mijenjati položaj. Neprijatelj nam je otkrio minu koja je bila postavljena za vlak i tu se je zaustavio s namjerom da detaljno pretraži šumu. Tom prilikom gestapovac koji je pronašao minu odletio je u vazduh sa minom jer je mina vezana bila sa špagom i naši diverzanti su je morali zapaliti. Jedinice su ovoga momenta izvršile juriš[2] i tom prilikom zarobile 14 neprijateljskih vojnika, dok na samom bojištu neprijatelj je ostavio 8 mrtvih vojnika. Mi nismo imali gubitaka. Zarobljeno je 15 karabina i sprema od zarobljenika.

Dana 13-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda nalazile su se i to: odmaranje je bilo i nanoć smo krenuli u mjesto V. Grđevac, s namjerom da isto uporište osvojimo pošto smo imali neprijateljske znake raspoznavanja. Uslijed stroge pripravnosti u samom uporištu nismo ih mogli iznenaditi kako smo mi to mislili, već smo osvojili žandarsku stanicu[3] u samome mjestu i tom prilikom zarobili sedam žandara, od kojih su dva podoficira, sedam mauzera, sedam ćebadi i sva njihova ostala sprema, 2000 puščanih metaka i 15 bombi. U samom prolazu preko r. Česme predalo se je 7 domobrana sa svom njihovom spremom. Dobito 7 francuskih pušaka. Četa koja je bila u zasjedi uhvatila je u jednoj kući bez borbe 6 domobrana sa oružjem i njihovom spremom. Dobito 6 pušaka.

---

[2] O toj borbi vidi dok. br. 97.

[3] Vidi dok. br. 97 i 160 ove knjige i dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Dana 14-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda nalazile su se i to: na odmaranju u V. Barni, gdje je naveče održan miting.

Dana 15-XII-1943 godine: Jedinice ovog odreda krenule su u selo Gakovo, tu ručale i potom krenule u selo Špišić Bukovicu, gdje je naveče održan miting. Sa jedinicama vršena je dezinfekcija odijela i cijepljenje. Podravski bataljon krenuo je za selo Lozane. U odredu promijenjeno je unekoliko rukovodstvo.[4]

Dana 16-XII-1943 godine: Jedinice ovoga odreda nalazile su se u selu Špišić Bukovica na odmaranju i dezinficiranju. II bataljon krenuo je u selo Borovo, radi konfiskacije, prema naređenju Štaba korpusa. Podravski bataljon nalazio se je u Lozanima.

1. — **Opšta situacija na sektoru ovoga odreda:** Neprijatelj u posljednjih deset dana nije upadao na našu oslobođenu teritoriju, niti je vršio nikakva manevriranja iz svojih uporišta. U uporišta nisu dolazila niti odlazila pojačanja neprijatelju.

2. — **Rad naših štabova i podređenih jedinica:** Rad samih štabova u posljednjih deset dana nije zadovoljio u pogledu same izobrazbe kako drugova tako i samih štabova. Po bataljonima zbog nekih nedostataka morali smo izmijeniti rukovodstvo. U toku idućih deset dana raditi će se u pogledu izobrazbe mnogo više.

3. — **Disciplina i moral jedinica:** Obična disciplina je slaba, nastojimo da se ista dovede do najvišeg stupnja. Također i strojeva. Borbena disciplina je odlična, te zbog toga i u samim borbama postignemo uspjeh. Pozdravljanje starijih je dobro. Moral jedinica je odličan. Pljačke nema. Samovolje imade i nastojimo da ovo najstrožije sprečimo.

4. — **Stanje unutar jedinica:** U toku minulih deset dana imali smo dva lakše ranjena. Mrtvih nije bilo. Novomobilisanih nema. Dezertirala su dvojica i to jedan gestapovac i jedan domobranski vodnik i tom prilikom odnijeli u Pisanicu 1 laki njemački mitraljez, 1 laki mali bacač i 1 pušku. U toku borbi za minulih 10 dana dobili smo 38 pušaka i municije isti broj, koju smo utrošili. Od tih 38 pušaka dali smo Bjelovarskoj četi koja je sudjelovala u borbi sa nama 6 pušaka.

5. — **Služba veze u jedinicama:** Veza sa potčinjenim i pretpostavljenim štabovima dosta je dobra. Održava se uglavnom kuririma pješke, a ponekad i na konju.

6. — **Izvedene akcije:** Dana 12-XII-1943 imali smo akciju na vlak kod Severina i Kokinca, te tom prilikom zarobljeno 14 živih neprijateljskih vojnika, dok je na samom bojnom polju ostalo 7 mrtvih i od mina raznijetih jedan, zarobljeno 15 pu-

[4] Promjene se odnose na štabove bataljona.

šaka i sva njihova sprema. Ovdje je učestvovao čitavi odred dok je neprijatelj bio u jačini 70 gestapovaca. Dana 13/14 imali smo akciju na V. Grđevac i tom prilikom zarobljeno je 7 pušaka, 7 ćebadi, 2000 metaka, 15 bombi, sedam žandara — od kojih su dva podoficira, 1 telefon. Iste noći predali su se na Česmi sedam domobrana sa svojom spremom, dobito 7 francuskih pušaka. Ujutro pri povlačenju jedne naše čete iz zasjede od Pisanice zarobljeno je bez borbe 6 domobrana sa svom spremom i dobito 9 pušaka. Svega 38 pušaka, od kojih je 6 dato Bjelovarskoj četi koja je sudjelovala s nama u borbi.

7. — **Stečeno iskustvo:** U borbama drugovi se vladaju i drže primjerno. Rad na izobrazbi trebamo pojačati i nastojati ćemo tako da bi se disciplina dovela na visoki stepen.

8. — **Raspored jedinica i njihovo stanje:** Jedinice ovog odreda nalaze se i to: I bataljon u selu Špišić Bukovici na odmoru. II bataljon u selu Borani, gdje se prema naređenju Štaba VI korpusa vrši konfiskacija. III bataljon nalazi se u Gradcu na odmoru i izobrazbi. Obuća i odjeća dobra. Zdravlje i ishrana dobra.

9. — **Daljnje operativne namjere:** U toku idućih deset dana imamo u vidu pojačati disciplinu i obučiti drugove iz vojnih pravila po planu rada koji je dostavljen od strane Štaba te grupe. Zatim baciti se u Mađarsku ukoliko zato budemo imali prilike. I ukoliko bude neprijatelj izlazio iz svojih uporišta napraviti ćemo mu zasjedu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Z. Komesara,
Jurčić Mato

Komandant,
Milosavljević Đuka

P. S. Jučer 17 ov.mj. imali smo borbu sa neprijateljem u Bukovici[5] i istog smo natjerali sasvim u Viroviticu i tom prilikom zarobili 2 puškomitraljeza, 4 puške, 1 šmajser, 2 mine za njemački mali bacač i dva gestapovca. Dok neprijatelj u svom velikom bijegu ostavio je na bojnom polju pet mrtvih, a imao je veći broj ranjenih. Sa naše strane imali smo dva lakše ranjena druga.

Zbog vođenja te borbe nismo Vam mogli dostaviti ranije izvještaj.

[5] Vidi dok. br. 166.

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKOG NOP ODREDA OD 17 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O RAZORUŽANJU DOMOBRANA U JAMADOLU[1]

ŠTAB 24. 12. 43.[2]
I KARLOVAČKOG PART. ODREDA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I P.O. HRVATSKE
Br. 546
Dne 17. XII. 1943.

Operativni izvještaj za 8/XII. 1943 dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

7/XII. 1943 u 18 sati upućen je 1. vod 1. čete 1. bataljona ovog odreda u pravcu Duge Rese, sa zadatkom da na cesti Duga Resa — Karlovac postavi zasjedu. Zasjeda je došla na cestu kod Mrzlog Polja 8/XII. ujutro u 3 sata.

Kratak opis: Oko 9 sati naišao je cestom jedan motorkotač sa dva njemačka vojnika. Zasjeda je otvorila vatru i ubila vojnika, a motorkotač se srušio uz cestu. Odmah iza toga išao je oklopni vlak prugom i cestom, tenkovi i automobili[3] i zasjeda nije imala vremena da pretraži mrtve Nijemce. Zasjeda se je vraćala u svoju bazu i u 20 sati uhvatila jednog domobrana, prisilila ga da da znakove raspoznavanja i krenula k straži u Jamadolu. U bunkeru br. 8. iznenadila je i razoružala posadu od 7 domobrana. Zasjeda je imala namjeru da razoruža i ostale bunkere, ali je naišla neprijateljska patrola, koja je napucala, pa se zasjeda sa zarobljenim domobranima povukla i krenula u svoju bazu.

Ratni plijen: Zarobljeno je 7 pušaka, 583 metka, 4 fišeklije, 5 noževa, 5 opasača, 4 torbice i 2 bombe.

Gubitci neprijatelja: Ubijena su dva njemačka vojnika i zarobljeno 7 domobrana.

Vlastiti gubitci: Nije ih bilo.

Utrošak municije: Utrošeno je 23 metka.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6—5, k. 424.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV i PO Jugoslavije

[3] Snage iz 371 pješad. divizije. Vidi dok. br. 28.

Kritički osvrt: Zasjeda je imala uspjeha, a zarobljeni domobrani dokaz su da se vod snašao i u situaciji kad je došao do neprijateljskih znakova za raspoznavanje.

2 četa istog bataljona koja se nalazila u selu Bajići, na obavijest patrole da su ustaše krenuli iz Netretića u pravcu Prilišća, krenula je na Orešnjak i postavila zasjedu.

Kratak opis: U 12.30 sati vraćali su se ustaši prema Netretiću u malim grupicama. Otvorena je vatra[4] na njih i oni su se dali u paničan bijeg. Nakon pola sata otvorili su vatru iz teških mitraljeza ustaši iz Netretića, a kako su ovi koji su kretali cestom pobjegli, zasjeda se je vratila ostavivši jednu patrolu za osmatranje.

Ratnog plijena nije bilo.

Gubitci neprijatelja: Primijećeno je da su dva ustaša pali na cesti i nisu se micali, a kasnije se doznalo da su ustaši vozili pet ranjenih prema Novigradu.

Vlastiti gubitci: Nije ih bilo.

Utrošeno municije: Utrošeno je 270 metaka.

Kritički osvrt: Zasjeda je postavljena dobro i da se ustaši nisu kretali u tako malim grupicama imali bi više gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
Tabor[5]

Komandant:
Molek[6]

(M.P.)[7]

---

[4] O toj borbi vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Rafko

[6] Franjo

[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA CAZINSKOG NOP ODREDA OD 17 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA PRAVCU V. KLADUŠA — TOPUSKO I V. KLADUŠA — KRSTINJA — VOJNIĆ[1]

ŠTAB
CAZINSKOG PARTI. ODREDA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
— JUGOSLAVIJE —
Broj sl.
Dana 17 XII 1943

18. 12. 43.[2]

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Negde

Predmet: Operativni izvještaj od 10—14-XII-43.—

Kad je neprijatelj prodro iz Ogulina komunikacijom Slunj—Cetingrad—V. Kladuša, po naređenju Štaba IV Korp.[3] mi smo se bacili na sektor Široka Rijeka — Svinjica — Gejkovac, sa zadatkom da kontrolišemo komunikaciju V. Kladuša — Topusko, kao i V. Kladuša — Krstinja ka Vojniću.

10-XII — neprijatelj je nastupao iz V. Kladuše prema Širokoj Rijeci,[4] gdje ga je dočekala jedna naša četa i primila borbu sa njim više mosta Vergašice na Crkvištu. Borba je trajala pola sata, četa se je morala povući radi nadmoćnosti neprijatelja. Neprijatelj je nastupao sa većom kolonom nepoznatog broja, kao i sa motorizacijom. Neprijatelj je imao nama nepoznat broj mrtvih i ranjenih, dok mi nismo imali nikakvih gubitaka. U istoj borbi nije ništa zaplijenjeno a potrošeno je 200 metaka. Velika je greška bila zašto se nije srušio most Vergašica, tako da se može neprijatelj duže zadržavati da ga ne može popraviti i da mu ne koristi kao što je istoga dana srušen Čelapov most na komunikaciji V. Kladuša—Topusko. Isti smo dan prebacili jedan bataljon u Crni Potok, dok je jedan bataljon ostao na rubu šume Široka Rijeka—Gejkovac, sa zadatkom da sprečava neprijatelju ulazak u šumu. Isti bataljon koji je bio na rubu šume povukao se je na Kijak.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56—2, k. 424.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV i PO Jugoslavije

[3] Vidi dok. br. 46.

[4] Dijelovi 671 i 670 grenad. puka. Vidi dok. br. 28.

12-XII — neprijatelj je krenuo sa motorizacijom iz Topuskog prema Kamenskom mostu, a isti dan je krenula jedna nepr. kolona iz V. Kladuše prema Kamenskom mostu. Vjerovatno su obje kolone imale zadatak da se spoje jedna sa drugom na Kamenskom mostu. Jačina tih kolona je nepoznata. Neprijatelj koji se je pokretao iz V. Kladuše izbacio je pobočnicu daleko od sebe u jačini jedne satnije. Kako izgleda da je imala ta pobočnica za zadatak da napadne naš štab, pošto su imali za vođe tri bandita, koji su prebjegli neprijatelju 11-XII. — Ista trojica su mobilisani iz V. Kladuše. Tu je isto jedna naša četa vodila borbu[5] sa neprijateljem u Crnom Potoku u zaselku Miljanovići. Neprijatelj se je [povukao] kao u paničnom bijegu prema svojim snagama koje su kretale od V. Kladuše prema Bublenskom mostu. Neprijatelj je imao 6 ranjenih, 2 mrtva. Mi smo imali 2 lakše ranjena druga, dok jedan nije uopće išao u bolnicu. Zarobljeno je nekoliko komada ćebadi, šat. krila i 400 metaka. U istoj borbi je potrošeno 220 metaka. Isti dan se je susrela jedna naša patrola sa nepr. i sukobila se. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 2 ranjena, dok mi nismo imali nikakvih gubitaka. Potrošeno je 60 metaka, dok je zarobljeno 380 metaka i nekoliko torbica. Neprijatelj koji je kretao od V. Kladuše došao je do Bublenskog mosta koga smo mi srušili. Kad se je razvila borba, nepr. nije popravljao most, već se je povukao u polaznu bazu, a tako i nepr. koji je išao iz Topuskog prema Kamenskom mostu povukao se u svoju bazu, tako da se nisu spojile te kolone.

13-XII — Prebacili smo dvije čete u Široku Rijeku i Svinjicu na rub šume, sa zadatkom da prati pokret neprijatelja koji se kretao velikim kolonama iz V. Kladuše prema Vojniću. Kad su kolone prošle, naš vod je napao začelje kod Krstinje. Borba je bila kratka. Tu smo zarobili tri njemačka konja, 4 sedla, 3 mine za teški bacač, 40 mina za tromblonsku pušku, nekoliko komada ćebadi, šinjela, šat. krila, torbica za municiju. U istoj borbi smo oteli 20 komada rogate stoke, koju smo podijelili vlasnicima. Nepoznato nam je koliko je neprijatelj imao gubitaka. Mi nismo imali gubitaka, a municije je potrošeno 180 metaka. Najveća je greška što imamo slabu inf. službu.

14-XII — unišli smo u V. Kladušu bez borbe, pošto se je Huskina banda povukla iz Kladuše isto kad i Švabe. Samo smo isti dan uhvatili 3000 m. kabla.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkoma,
Hakija[6]

Komandant,
Ž.[7] **Zuhdija**

[5] O borbama Cazinskog NOP odreda vidi dok. br. 123.
[6] Pozderac
[7] Žalić

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 18 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NOP ODREDA U VREMENU OD 20 LISTOPADA DO 5 PROSINCA 1943 GODINE[1]

JUGOSLAVIJE
Op. 299/43
18. XII. 1943

Operativni izvještaj
o borbama Odreda od
20. X.—5. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Kordunaški odred:

24. XI. 1943 god. I bataljon nalazio se na prostoru oko Tržića. zatvarao pravac od Tounja od neprijateljskog nadiranja prema oslobođenom teritoriju. Oko 9.30 časova 200 Nijemaca sa 2 tenka, 3 teška bacača krenulo je prema Tržiću.[2] Bataljon je prihvatio borbu[3] i nakon jednog sata neprijatelj se počeo povlačiti a naše jedinice gonile su ga do njegovih polaznih tačaka.

Zarobljenika i plijena nije bilo. Ubijena su 4 Nijemca i 10 ranjenih. Na našoj strani 1 ranjen. Utrošeno 540 puščanih i mitraljeskih metaka.

29. XI. 1943 I bataljon izvršio je pretres[4] sela u D. Dubravama jer se doznalo da kod tamošnjih civila imade sakrivenog oružja.

Pronađeno je 14 pušaka i 1400 metaka.

Postavljeni ciljevi u borbama koje je Odred imao su izvršeni. Prilikom borbe sa Nijemcima borci su se dobro držali ali im nisu mogli nanijeti većih gubitaka iz razloga što se neprijatelj kretao streljačkim strojem i raspolagao sa težim naoružanjem.

Cazinski odred:

4. XII. 1943 god. dvije čete pri pokretu prema M. Kladuši sukobile su se sa Huskinom bandom[5] i nakon pola sata borbe protjerale neprijatelja bez vlastitih gubitaka.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14—3, k. 424/a.
[2] Tounjski Tržić
[3] i [4] O toj borbi vidi tom V, knj. 21, dok. br. 166.
[5] i [6] Muslimanska milicija Huske Miljkovića

Jačina neprijatelja nije nam bila poznata, ali se je doznalo da su namjeravali napasti Cazinski odred koji je bio smješten kod V. Kladuše.

U borbi neprijatelj je imao 3 ubijena i 6 ranjenih.

Plaščanski odred:

13. XI. 1943 god. Dvije čete II. bataljona koje su se nalazile na sektoru Šturlić—Tržac odbile su napad 200 huskinovaca[6] kod s. Pjanića. Ovi položaji nalaze se na sekciji Karlovac 1:100.000.

15. XI. 1943 god. II. bataljon nalazio se kod s. Vrste i Brekovice gdje je napadnut od 200 huskinovaca. Neprijatelj je borbu nametnuo ali nije uspio da potisne naše snage. Borba je trajala 2—3 sata, nakon čega se neprijatelj povukao.

Zarobljenika i ratnog plijena nije bilo. Gubici neprijatelja 7 ubijenih i 13 ranjenih. Gubitaka na našoj strani nije bilo. Utrošeno 1480 puščanih i mitraljeskih metaka.

U borbama borci su se u glavnom dobro držali i nije počinjeno većih grešaka. Također se nije nitko istakao da bi ga trebalo pohvaliti ili odlikovati.

26. XI. 1943. 200 ustaša i legionara iz Vaganca upali su u Rakovicu. Jedna četa II. bataljona koja kontroliše taj teren nalazila se između Drežnika i Rakovice. Neprijatelj predvođen mještanima kao vodičima poslao je svoje izviđačke grupe »Trup« koje su se provukle i iznenada napale na ovu četu II. bataljona sa sjeverne strane. Četa se ipak snašla, prihvatila borbu i za kratko vrijeme neprijatelj je bio natjeran u bjegstvo i povukao se prema Vagancu.

Zarobljenika i ratnog plijena nije bilo. Ubijeno je 8 neprijateljskih vojnika i više ranjena. Naši gubici 2 ranjena.

Neprijatelju je uspjelo da se neprimjetno uvuče u našu oslobođenu teritoriju zahvaljujući slaboj budnosti naših jedinica i uz pomoć domaćih izdajnika koji su ga proveli onim pravcem gdje nije bilo naše kontrole. Četa koja je vodila borbu brzo se snašla i razbila neprijatelja ali ga nije energično gonila a postojala je mogućnost da mu se nanesu mnogo veći gubici i da se zarobe.

U ovoj borbi je utrošeno 1530 puščanih i mitraljeskih metaka.

27. XI. 1943. Jedna četa II. bataljona nalazila se je u Kordunskom Ljeskovcu gdje kontrolisala teren i sprečavala upad Huskine bande. Toga dana jedna veća grupa huskinovaca pokušala je da upadne u Ljeskovac ali je nakon borbe od jednog sata ova grupa bila odbačena.

Neprijatelj je imao 3 ubijena i 6 ranjenih. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno je 340 metaka.

BANIJSKI ODRED:

29. X. 1943 II. bataljon izvršio je akciju u cilju sakupljanja telefonske žice između Dvora i Kostajnice.

Sakupljeno je 7 km. kabla. Do borbe nije dolazilo.

1. XI. 1943. jedan vod II. bataljona u zasjedi između Kuljana i Volinja sačekao je četničkog bandita Rabljanović Miču i ustaškog bandita Juranović Milu i obojicu ubio. Ovi banditi pljačkali i terorizirali ljude u Pounju. U isto vrijeme naišli su Nijemci sa kamionima na koje je također otvorena vatra i nanijeti im gubici.

Zaplijenjen je jedan karabin, 6 pari cipela i 1 vojničko odijelo. Ubijena su 2 gore navedena bandita i nepoznat broj Nijemaca.

Naši gubici 2 mrtva i to zamjenik komandira drug Roksandić Stevo i borac Beić Dušan.

Utrošeno 370 metaka.

2. XI. 1943. jedna diverzantska grupa Odreda minirala je prugu između Bihaća i Bos. Novoga. Naišao je njemački vojnički vlak i uništena jedna lokomotiva i nekoliko vagona sa vojskom.[7] Ubijeno i ranjeno oko 200 njemačkih vojnika.

8. XI. 1943. II. bataljon postavio je zasjedu između Dvora i Bos. Novog. Naišla je jedna neprijateljska radna bojna sa namjerom da siječe drva u šumi Zabarica pored Matijevića. Neprijatelj je dočekan jačom vatrom i pobjegao prema Dvoru pretrpivši gubitke. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Ova zasjeda ponovljena je na istom mjestu 12. XI. i opet je naišla ista radna bojna da siječe drva te je istoj to onemogućeno i natjerana na povlačenje. Ubijena su 4 neprijateljska vojnika i više ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo. Utrošeno 700 metaka.

15. XI. 1943. jedna četa II. bataljona pretresala je pounjska sela u cilju pronalaska oružja i opljačkanih stvari kod ustaša.

Zaplijenjena je jedna puška, 1 pištolj, 11 pari cipela i 4 konja.

17. XI. 1943. Jedna desetina III. bataljona pri patroliranju po s. Babinoj Rijeci bila je napadnuta od ustaških i četničkih bandita iz jedne kuće iz sela. Desetina se je snašla, napala na kuću, zapalila je tako da su u kući izgorila 4 četnika dok je ostalim zahvaljujući noći uspjelo pobjeći. U kući je bilo 11 bandita.

18. XI. 1943. I. hrvatski banijski bataljon koji se je nalazio na sektoru Glina — Petrinja vodio je borbu sa Nijemcima

[7] Vidi dok. br. 38/6—a, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

na komunikaciji Glina — Gore i nanio neprijatelju nešto gubitaka.

U toj borbi na našoj strani ranjena su 3 druga. Utrošeno je 700 pušč. i mitraljeskih metaka. Borci su se dobro držali.

20. XI. 1943. I. hrvatski banijski bataljon nalazio se u s. Glinska Poljana. Izdajom neprijateljskih agenata bataljon je bio opkoljen od neprijatelja i borbom koja je trajala 45 minuta probio se je iz obruča. Jedan vod ovog bataljona bio je otsječen i pod borbom se prebacio preko Kupe.

Gubici neprijatelja nepoznati a na našoj strani 1 drug se udavio pri prelazu preko Kupe.

Istog dana Udarna četa Odreda koja djeluje na sektoru Trokuta napadnuta je od četničkih bandita jačine 60 ljudi koji su došli iz Sunje. Četa je bila iznenađena ali se ipak snašla te vodila borbu dok se četnici nisu povukli.

Gubici neprijatelja nisu poznati. Gubici na našoj strani 3 druga ranjena od kojih je jedan živ pao u ruke neprijatelju.

23. XI. 1943. Dva četnička bandita napucala su na jednu četu II. bataljona pri prolazu kroz Kuljane. Ovom prilikom poginuo je zamjenik komesara čete drug Stoić Simo a banditima je uspjelo pobjeći.

25. XI. 1943. I. bataljon učestvovao je u operacijama na sektoru Glina — Petrinja u sastavu VII divizije. Bataljon je djelovao na komunikaciji Gore—Glina i vodi uspješnu borbu sa Nijemcima.[8]

U ovim borbama nanijeti gubici neprijatelju nisu poznati a na našoj strani ranjena su 3 druga. Utrošeno 1700 pušč. i mitraljeskih metaka. Zaplijenjeno i izgubljeno nije ništa.

Istoga dana grupa četnika u zasjedi uhvatila je jednu patrolu III. bataljona i odvela ih u Kostajnicu neprijatelju. Izgubljene su 2 puške.

1. i 2. XII. 1943. I hrvatski banijski bataljon vodio je borbu sa Nijemcima na Hađeru i na cesti Glina — Gore.[9]

Ubijeno je 26 Nijemaca i više ranjeno. Uslijed premoći neprijatelja plijen se nije mogao sakupiti.

Gubitaka na našoj strani nije bilo. Utrošeno 3700 pušč. i mitraljeskih metaka.

Istoga dana III. bataljon vodio je borbu sa jačim njemačko-kozačkim snagama koje su kretale iz Kostajnice na oslobođeni teritorij u cilju pljačke. Bataljon je odbio neprijatelja, nanio mu veće gubitke i zadobio nešto plijena.

Zarobljena su 2 kozaka i zaplijenjeno: 1 poluautomatska puška, 2 karabina, 6 kola, 19 konja, 3 sedla i 9 pari odijela i

[8] O borbama za Glinu vidi dok. br. 14.

[9] O dejstvima Banijskog odreda od 1 do 6 prosinca 1943 god., tj. do početka operacije »Panter«, vidi dok. br. 23.

obuće koje je skinuto sa ubijenih. Ubijeno je 9 kozaka i Nijemaca koji su ostali na bojnom polju dok su stvarni gubici u mrtvim i ranjenim mnogo veći.

Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen. Utrošeno 710 pušč. i mitraljeskih metaka.

3. XII. 1943. Jedan bataljon Nijemaca i kozaka sa 150 konjanika, 2 kamiona i jednim tenkom krenuli su od Kostajnice prema D. Pastuši. III. bataljon koji se nalazio na tom sektoru bio je odbačen i povukao se je prema Komogovini. Neprijatelj po izvršenoj pljački u G. i D. Pastuši vraćao se je u koloni prema Kostajnici. Kod Komogovine III. bataljon napao je neprijatelja i nanio mu veće gubitke. Bataljon je uspio da zaplijeni i povrati sve što je neprijatelj popljačkao i to povrati seljacima. Također je zaplijenjen jedan teški bacač sa nišanskim spravama i 24 mine, 7 jahaćih konja sa sedlima i 3 kola.

Naši gubici 2 mrtva i 4 ranjena. Među poginulim nalazi se zamjenik komandanta istog bataljona poručnik Prečanica Janko. Utrošeno 4390 puščanih i mitraljeskih metaka.

Borci i komandni kadar ovog bataljona vrlo su se dobro držali i uspješno primijenili partizansku taktiku u borbi sa nadmoćnijim neprijateljem.

Istog dana dijelovi Tigar divizije[10] nepoznate jačine krenuli su iz Matijevića i Dvora prema našoj oslobođenoj teritoriji. II. bataljon koji je djelovao na tom sektoru sačekao je neprijatelja, vodio sa njime borbu 3 sata nakon čega se neprijatelj povukao.

Gubici neprijatelja: 10 ubijenih i više ranjenih. Gubitaka na našoj strani nije bilo. Zaplijenjeno je nešto municije i ranaca.

KARLOVAČKI ODRED:

20. X. 1943 god. Severinska četa postavila je zasjedu na cesti Ogulin — Trošmarija u blizini Popovog Sela. Naišla je jedna kolona Nijemaca sa 3 tenka, 6 kamiona, 2 poluteretna kamiona i 1 luksuzni auto. Tenkovi su kretali ispred kamiona i kada su oni prošli zasjedu te naišli kamioni cijela zasjeda otvorila je na njih jaku vatru[11] sa najbližeg otstojanja i nanijela im prvim plotunima veće gubitke. Poluteretni kamion sjurio se je u jarak a 2 kamiona zaletila su se u šumu. Jedno vrijeme kod neprijatelja je nastala prava panika ali u to vrijeme vratili su se tenkovi i prisilili borce da se povuku.

Zarobljenika i plijena nije bilo. Gubici neprijatelja: 13 ubijenih Nijemaca, među njima jedan pukovnik, 1 potpukovnik

---

[10] 373 legionarske. Vidi dok. br. 140 i 143.
[11] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 18 i 43.

i 2 niža oficira i 23 ranjena. Uništena su 2 kamiona i 1 poluteretni kamion.

Naši gubici: 1 drug lakše ranjen. Utrošeno 4 mine od malog bacača, 8 bombi i 320 metaka.

U borbi se naročito istakao drug Domitrović Mika koji je hrabro bacao bombe u kamione i nanio neprijatelju dosta gubitaka. I ostali borci iako mladi i neiskusni pokazali su se dobri. Drug Domitrović Mika pohvaljen je naredbom Štaba odreda.

24. X. 1943. Jedna patrola na cesti prema Ozlju napucala je na jedan njemački kamion i ubila jednog Nijemca.

25. X. 1943.[12] Jedna patrola II. bataljona na cesti Novaki—Ozalj napucala je na jedan kamion sa Nijemcima i nanijela mu gubitke. Druga patrola koja je bila upućena na Ilovac prema Karlovcu zaplijenila je nešto remenja, 1 kola i jednog konja od industrijalca Trepa. Treća patrola koja je krstarila između Ozlja i Jaškova napadnuta je od jedne grupe od 15 Nijemaca. U borbi ubijena su 3 Nijemca a naša patrola izgubila je 2 borca.

Istog dana jedna desetina Severinske čete postavila je zasjedu na cesti između s. Stubice i Lukov Dola. Naišao je jedan luksuzni auto sa njemačkim oficirima. Zasjeda je uništila auto. ubila 2 njemačka oficira i 2 ranila. Plijen se nije mogao pokupiti zbog brzog nailaska neprijateljskih snaga.

1. XI. 1943.[13] Oficirska patrola jačine 2 borca na čelu sa zamjenikom komandira mitraljeskog voda drugom Goršebaša Ivanom upućena je u selo Bubnjarice da prikupi odbjegle borce. Izlazeći iz jedne kuće nepoznata lica napala su patrolu i ubili 2 borca a druga Goršebašu ranili no uspio je da pobjegne.

Druga patrola jačine 6 boraca na cesti Karlovac — D. Stative ubila je jednog njemačkog motoristu koji se je kretao cestom.

2. XI. 1943. II. bataljon vršio pretres s. Bubnjaraca da bi pronašao napadače na našu patrolu koja je prethodnog dana bila napadnuta. Napadačima je uspjelo pobjeći u Karlovac. Pri pretresu sela nađeno je 10 ćebadi, 5 pari cipela, 2 šatorska krila i 2 košulje. Sve ovo nađeno je kod pobjeglih napadača.

3. XI. 1943. I. četa I. bataljona nalazila se je u Korenić brdu na ručku. Izdajstvom civila, 100 Nijemaca i ustaša opkolili su selo i izvršili napad na četu. Na osiguranju čete bila su 2 osmatrača od kojih je jedan javio za nailazak neprijatelja a drugi je zatajio te je kasnije uhvaćen i strijeljan. Zbog iznenađenja kod boraca je nastala panika te nije pružen neprijatelju organizovan otpor, već se četa uvukla prema Sv. Duhu (k. 239). Povlačenje čete štitio je komandir i jedan puškomitraljezac, ali su im puškomitraljezi zatajili i njih obadvojica su ranjeni.

Na strani neprijatelja ranjen je 1 oficir.

Naši gubici: 4 mrtva i 2 ranjena. Među mrtvima nalaze se Barić Marko, komesar čete i Fudurić Ivan, zamjenik komesara bataljona. Naknadno je umro Mihaljević Ljudevit, komandir čete. Od oružja izgubljena su 2 puškomitraljeza, 3 puške i 1450 metaka.

Obzirom da se u blizini ovog sela vrše neprekidni pokreti neprijatelja, te da u selu ima stanovništva neprijateljski raspoloženog, četa se nije smjela dugo zadržavati na ovom mjestu. Pored toga nisu postavljene nikakve spoljne patrole i sve osiguranje svelo se na dva nesigurna osmatrača koji nisu shvaćali svoju dužnost. Jedan osmatrač je zatajio a drugi umjesto da je otvorio vatru na nailasku neprijatelja trčao je da to javi četi čime je izgubljeno na vremenu. Pored slabe budnosti i kod boraca i kod nekih iz komandnog kadra (jedan delegat) zavladala je prilična panika.

Istoga dana jedna četa II. bataljona porušila je 20 metara pontonskog mosta kod sela Griblja i prekopana je cesta Netretić—Ribnik.

4. i 5. XI. 1943. Naročitih borbi sa neprijateljem nije bilo. U Ivančić selu zarobljen je jedan mornar i jedan domobran.

6. XI. 1943. Jedno manje odjeljenje I. bataljona iz zasjede napucalo je na jedan neprijateljski kamion između Glavice i Bosanaca. Ubijena su 3 Nijemca.

10. XI. 1943. II. bataljon nalazio se u s. Primišlju vršeći konfiskaciju od narodnih neprijatelja. Oko 7 sati bataljon je napadnut od njemačkih snaga koje su stigle od pravca Bosiljeva i povukao se je naglo prema Ponikvama štiteći se aktivnom zaštitnicom.

U borbi poginuo je jedan desetar a zarobljen je zamjenik komesara bataljona drug Velimirović Milan.

11. XI. 1943. I. četa I. bataljona postavila je zasjedu na cesti zvana »Lujziana« između Bosanaca i Glavice. Naišla su 2 neprijateljska automobila sa 4 vojnika. Otvorena je vatra i 3 vojnika su ubijena ali uslijed slabe odlučnosti i straha ova povoljna prilika nije iskorištena za uništenje automobila i skupljanje plijena već se četa povukla bojeći se intervencije neprijatelja.

19. XI. 1943. IV. bataljon nalazio se je na položaju Cerovac na prostoru između Korane i Mrežnice. Oko 6.30 sati jače ustaške snage od Belaja, Dugarese i Zvečaja napale su položaje ovog bataljona oko Cerovca i potisle ga prema Sići.

[12] O dejstvu odreda od 24 do 31 listopada 1943 god. vidi tom V, knj. 21, dok. br. 43.

[13] O borbama Karlovačkog NOP odreda u periodu od 1 do 10 studenog 1943 god. vidi tom V, knj. 21, dok. br. 82.

Bataljon je oko 10.30 sati izvršio protunapad ali nije uspio radi premoći neprijatelja u ljudstvu i naoružanju. Gubici neprijatelja nepoznati, a na našoj strani gubitaka nije bilo. Utrošeno 1490 metaka.

25. XI. 1943. II. bataljon vršio je pretres u selu Pravutini u cilju sakupljanja oružja. Oko 30 ustaša iz sela Sračak krenulo je u napad na naše jedinice. Nakon jednosatne borbe ustaše su protjerani do iznad gornjeg sela Pravutina. Oko 13 časova počeo je neprijatelj nepoznate jačine sa motorizacijom napade iz pravaca s. Zalike, Lipnika i Sračka. Bataljon je odredio zaštitnicu od jednog voda a sa ostalim snagama počeo prebacivanje preko rijeke Kupe u selo Krasince. Prebacivanje je vršeno pod neprijateljskom vatrom. Kad se zadnja grupa od 4 borca prebacivala sa čamcima otkinulo se je uže od čamca koga je nagla voda ponijela prema slapu. 3 borca skočila su iz čamca u vodu i kako nisu znali plivati utopili se, a četvrti je kasnije nađen u čamcu mrtav.

U ovim borbama neprijatelj je imao 1 ubijenog i 2 ranjena a na našoj strani 4 mrtva (utopljena), 1 ranjen i 1 nestao. Utrošeno je 305 metaka.

Drug Vince Grabrijan izvršujući prebacivanje svih boraca iz bataljona preko rijeke prebacivao se sa zadnjim odjeljenjem i nesretnim slučajem se zajedno sa njima utopio. Svoju dužnost prema drugovima kojima je pružio punu pomoć izvršio je hrabro i požrtvovano žrtvujući i svoj život. Utopio se je kao heroj i trebalo bi ga pohvaliti.

30. XI. 1943. II. bataljon sa svojim jedinicama postavio je zasjedu između sela Žakanje i sela na komunikaciji Ribnik — Zaluki. Naišla je jedna kolona ustaša od 7 kamiona i 1 luksuznog automobila goneći sa sobom napljačkanu stoku. Na kolonu je otvorena vatra[15] no neprijatelj se je pribrao, uzvratio vatru i organizovano se je povukao prema Ribniku. Borba je trajala od 16.10 — 17 sati. Gubici neprijatelja nisu poznati ali se po tragovima krvi moglo ustanoviti da je bilo mrtvih i ranjenih. Zaplijenjeno je: 1 puška. 120 metaka i nešto sitne spreme.

Gubitaka na našoj strani nije bilo. Utrošeno 1339 metaka.

Zasjeda je postavljena predaleko od ceste i nije imala uspjeha. Inače uslovi su postojali da se neprijatelj potpuno uništi.

2. XII. 1943. I. četa I. bataljona postavila je zasjedu na komunikaciji Karlovac — Generalski Stol. Naišao je jedan neprijateljski kamion sa vojnicima koji su djelomično pobijeni i ranjeni no plijen se nije mogao izvući uslijed nailaska drugih neprijateljskih kamiona.

[14] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 201.
[15] Vidi dok. br. 142.

Zaplijenjena jedna puška i jedan šinjel. Ubijena 4 Nijemca i više ranjeno. Gubitaka na našoj strani nije bilo. Utrošeno 69 metaka.[16]

...

Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo niti je do borbe dolazilo.

4. XII. 1943. II. četa I. bataljona postavila zasjedu kod sela Gor. Grići na cesti Netretić — Ribnik. Naišla je kolona Nijemaca sa 8 kamiona i 2 tenka na koje je zasjeda otvorila jaku vatru[17] i izazvala veliku zabunu, no intervencija tenkova onemogućila je sakupljanje plijena i potpuno uništenje neprijatelja. Nakon 20 minuta borbe četa se je povukla.

Gubici neprijatelja: 10 ubijenih i 17 ranjenih Nijemaca. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno je 5 mina za male bacače, 40 metaka za šmajser, 574 puščanih i mitraljeskih metaka.

Zasjeda bi imala mnogo više uspjeha da nisu zatajili neki puškomitraljezi čija je municija bila vlažna. U pratnji svih kolona neprijatelj redovno upotrebljava tenkove koji onemogućavaju našim borcima da iskoriste svoju nadmoćnost i povoljnije pozicije, a protutenkovskog oružja jedinice nemaju. Skoro svaka zasjeda uslijed intervencije tenkova nije uspijevala onako kako bi trebalo. Pored toga za zasjede upotrebe se male jedinice koje nisu u stanju da dulje vremena vode borbu niti da osiguraju izvršenje svog zadatka.

5. XII. 1943. 20 boraca I. i II. bataljona postavili su zasjedu na cesti Karlovac—Stative u blizini sela Borlin.[18]

Zarobljen je jedan domobran a ranjena su 2 ustaša koji su tada naišli.

Zaplijenjeno je odijelo domobrana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant, pukovnik,

---

[16] Izostavljeni dio je obrađen u dok. br. 25.

[17] O tom napadu vidi dok. br. 52—2, k. 424 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[18] Vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 18 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA SEDME DIVIZIJE NA PRAVCU GLINA—PETRINJA[1]

JUGOSLAVIJE
Op. br. 293/43
18. XII. 1943.

Operativni izvještaj o
borbama VII divizije
od 27. XI — 30. XI.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Poslije neuspjelih operacija na Glinu[2] i najnužnijeg odmora jedinice VII divizije zauzele su sljedeći raspored: II brigada prebačena je na sektor Glinsko Novo Selo — Graberje — s. Sibić i s. Strašnik,[3] a IV brigada ostala je oko Gline na prostoriji M. Poljane — Crni Lug, vršeći kontrolu komunikacije Glina — Gore.[4] Svakog dana obadvije brigade imale su borbu sa neprijateljem koji je ispadao iz svojih uporišta i težio da ovlada komunikacijom Glina — Petrinja, te položajima oko ovih komunikacija. Položaji brigada nalaze se na sekciji Petrinja 1 : 100.000.

27, 28, 29 i 30. XI. 1943 god. neprijatelj je sa malim snagama ispadao i vršio pritisak na naše jedinice pošto je trebao da ovlada položajima i da se slobodno kreće komunikacijom Glina — Gore — Petrinja.

Neprijateljske snage sa kojima su vođene borbe bile su dijelovi bataljona »Nordland« divizije, jačine 4—500 vojnika, koji su tih dana vršili smjenu[5] iz Gline i Gora i odlazili prema Petrinji.

Naše snage koje su vodile borbu bile su II i IV brigada VII divizije.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 36—2, k. 424.

[2] O borbama oko Gline vidi dok. br. 14, 53, 139 i 142.

[3] Sa ove prostorije Brigada dejstvuje na komunikaciju Petrinja — Glina. Vidi dok. br. 12—8, k. 424 c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] Vidi dok. br. 17.

[5] Dijelove »Nordland« divizije smjenjivale su snage Prve kozačke konjičke divizije, čiju dislokaciju vidi u dok. br. 141.

Naročite zapovijesti za ove borbe nisu izdane od strane divizije, već su date direktive za držanje položaja, vršenje napada i borbu koja se uvijek očekivala.

Tok borbi: II brigada koja se nalazila na položajima Glinsko Novo Selo — Graberje — s. Sibić i s. Strašnik u toku gore navedenih dana vodila je defanzivnu borbu i zbog jačih neprijateljskih snaga našim jedinicama nije bilo moguće prijeći u kontranapad, već je neprijatelj tučen frontalno sa položaja koji su bili zaposjednuti. Borba se svakodnevno završavala pred sumrak kada se neprijatelj povlačio u svoje baze po prolazu komunikacijama i postignuću svog cilja. Naše jedinice održavale su svoje položaje a mjestimično pod jačim pritiskom morale su se povlačiti na prihvatne položaje.

IV brigada[6] koja je bila na položaju M. Poljane — kota 119—Lončarev križ—k. 190 i 210—Kosa šuma imala je borbu sa neprijateljem svakoga dana. U toku 29. XI. neprijatelj nastupajući u dva pravca prema našim položajima imao je namjeru zbaciti naše jedinice sa položaja i osloboditi komunikaciju Glina — Gore — Petrinja. U tu svrhu jedna kolona iz Gline krenula je prema našem lijevom krilu, a druga kolona od Gora, Kihalca i Prekope kretala je prema našem desnom krilu. Kolona koja je kretala prema desnom krilu jedno vrijeme je zadržana ali poslije više pokušanih napada neprijatelju je uspjelo da odbaci naše desno krilo na prihvatne položaje. Popuštanjem desnog krila moralo se je povući i lijevo krilo. Tim je neprijatelj osigurao komunikaciju da ne smeta saobraćaju. Štab brigade u tom momentu donio je odluku da koncentriše svoje bataljone i izvrši protunapad koji je uspio, te je neprijatelj odbačen u pravcu Prekope i Gline, a naše jedinice preduzele su gonjenje.

U toku 30. XI. 1943 IV brigada ponovno je imala sličnu borbu kao i prethodnog dana, a naše jedinice zadržale su se na liniji Gl. Trtnik — Brnjeuška — istočni dio s. Poljane. U toku prolaza neprijatelja komunikacijom, brigada je pokušala da zbaci neprijatelja sa osiguranja i da napadne kolonu u pokretu, međutim ovo se nije moglo postići vještim pokretom neprijatelja sa bokova i ugrožavanjem naših snaga.

Ishod borbi: U ovim gore navedenim borbama postavljeni ciljevi nisu izvršeni, pošto je neprijatelj redovito odbacio naše snage i ovladao komunikacijom, te nesmetano vršio saobraćaj Glina — Petrinja i vršio smjenu garnizona u Glini. Zadatak je, može se reći, samo djelimično izvršen, jer se neprijatelju onemogućilo prodiranje u oslobođenu teritoriju, spriječila mu se pljačka i paljenje kuća.

---

[6] O dejstvu Četvrte NO brigade vidi dok. br. 17.

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno: 1 poljski telefon, nekoliko kilometara kabla, 1 puška sa 400 metaka, 3 para cipela, 1 par odijela i 2 para veša.

Gubici neprijatelja: 14 ubijenih i 16 ranjenih za koje se sigurno znade a prema prikupljenim podacima bilo ih je više. Broj ranjenih je svakako veći.

Naši gubici: 2 mrtva i 16 ranjenih drugova. Ranjen je komandant bataljona — poručnik Strineka Mirko i delegat Sužnjević Petar.

Zarobljenih i nestalih drugova nije bilo. Izgubljenog i oštećenog oružja i drugih borbenih sredstava nije bilo.

Utrošak municije: 7 granata 47 mm, 21 mina za teške bacače i 10.349 puščanih i mitraljeskih metaka raznih tipova.

Lica i jedinica koje su se naročito istakle i koje bi trebalo pohvaliti i odlikovati nije bilo, također nije bilo ni takvih koje bi trebalo pozvati na odgovornost i kazniti, već su se svi relativno dobro držali.

Kritički osvrt: Pripreme za ove borbe i akcije nisu specijalno izvođene, već su samo date direktive kako treba postupati prilikom nailaska neprijatelja. Donesene odluke u toku borbi bile su pravilne. Snalaženje viših i nižih jedinica u borbi bilo je dobro. Izdata usmena i pismena naređenja u toku borbi odgovarala su borbenoj situaciji nastaloj na položaju. Teže oružje nije upotrijebljeno sem protukolskih topova i bacača koji su dobro upotrijebljeni.

Pouke: Kada se neprijatelju nadamo iz više pravaca treba imati u ruci jaču rezervu koja će se moći u pogodnom momentu upotrijebiti za razbijanje neprijatelja i onemogućavanje njegovih namjera. Položaje zaposjesti u tajnosti, utvrditi ih, maskirati i pri nailasku neprijatelja pustiti ga na blisko otstojanje, obasuti jakom vatrom i izvršiti protunapad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant, pukovnik,

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 18 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ČIŠĆENJU CAZINSKE KRAJINE OD MUSLIMANSKE MILICIJE HUSKE MILJKOVIČA[1]

JUGOSLAVIJE
Op. 298/43
18. XII. 1943.

Operativni izvještaj o borbama jedinica VII i VIII divizije od 7—12 XI. 1943 god.

GLAVNI ŠTAB NOV i PO HRVATSKE

Na sektoru Bihać — Cazin — Bužim — Vrnograč — M. Kladuša — Furjan krstarile su razne grupe bandita na čelu sa Huskom Miljkovićem.[2] Ove bande sastavljene su od četnika i ustaša i ostalih krvnika. Često su vršili upade na oslobođeni teritorij, pljačkali mirno stanovništvo i napadali manje grupe partizana iz zasjeda.

Donijeta je odluka[3] da se ovaj sektor pročisti i banda razbije i likvidira. Jačina neprijatelja 4—500 ljudi. Naše snage: III ud. brigada VIII divizije, III ud. brigada VII divizije i Cazinski odred.

Raspored snaga: III brigada VIII divizije imala je zadatak da posjedne položaje Kudić brda — k. 522 — k. 404 — k. 308 — k. 392 — k. 202, a pored toga da sa dvije čete opkoli s. Skokove i s. Bužim i ista sela očisti. III brigada VII divizije sa Cazinskim odredom imala je zadatak da poduzme čišćenje gore pomenutog sektora sa sjeverne strane sa linije s. D. Vidovska — M. Kladuša — Šestanovac u pravcu Bužima i Tržca. Svi ovi položaji nalaze se na sekcijama Petrinja, Karlovac, Bihać 1:100.000.

Čišćenje je otpočelo 7. XI. 1943 god. i trajalo do 9. XII. 1943 god.

III brigada VII divizije razvila je jedinice u toku noći i otpočela nastupanje 7. XI. 1943 ujutro. U prvom danu naišlo se na male grupe koje su se razbježale bez nekog većeg otpora.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 55—2, k. 424.
[2] O Huski Miljkoviću vidi tom V, knj. 19, dok. br. 26.
[3] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 38.

Oko 17 sati jedinice su izbile na liniju Pećigrad — Todorovi — Bužim. Idućeg dana produženo je čišćenje u pravcu Cazina i Otoke koje se nastavilo i 9. XI. 1943. Jedan dio snaga čistio je pravcem Mamić selo i Otoka, a drugi dio pravcem Koniodor — Stijena. U toku nastupanja zapaljene sa dvije kuće iz kojih su banditi pucali.

III brigada VIII divizije[4] pri pokretu ka Bužimu naišla je na jednu četu Huskine bande. Neprijatelj se je razbježao i naše jedinice su uspjele da uhvate 6-oricu. Kod Skokova neprijatelj se razbježao bez većeg otpora i svega su 2 uhvaćeni. Ostale snage Brigade nisu u toku dana naišle na neprijatelja. Idućih dana tj. do 9. XI. vršen je pretres sela, konfiskacija imovine od narodnih neprijatelja.

Akcija čišćenja završena je 9. XI. 1943 god.

Rezultat: III brigada VIII divizije zarobila je 8 bandita i zaplijenila 6 pušaka, 500 metaka, 2 bombe, 3 para odijela i obuće, nešto konja, stoke i živežnih namirnica. Gubici neprijatelja: 1 ubijen. Naši gubici: 2 mrtva, jedan ranjen. Utrošeno 350 metaka.

III brigada VII divizije: zarobljen 1 bandit. Zaplijenjeno: 1 puška sa 450 metaka, 7 pištolja, 16 bombi, 7 pari cipela i nešto ostale spreme. Gubitaka na ni jednoj strani nije bilo. Utrošeno 80 metaka.

Kritički osvrt: postavljeni zadatak nije izvršen jer su banditi vrlo dobro organizovali ob. službu i blagovremeno izmakli sa terena gdje je vršeno čišćenje, te se povukli bliže Bihaću i Cazinu. Pri ovim akcijama, kako smo kasnije doznali, učinjene su mnoge greške i ubijeno je dosta nedužnih ljudi koji su bili pohvatani. O ovome se vodi istraga i krivci će biti strogo kažnjeni.

12. XI. 1943 god. IV bataljon II brigade VIII divizije vršio je čišćenje[5] Tržića i okoline gdje se prema prikupljenim podacima nalazila jedna grupa četnika. Četnici su osjetili za dolazak naših snaga i dijelom pobjegli u šumu, 5 ih je pobjeglo u Tounj Nijemcima, a 3 su se predala.

Istog dana jedan bataljon II brigade VIII divizije postavio je zasjedu na komunikaciji Oštarije — Tounj kod željezničke stanice Košare.

Oko 8 časova naišao je blindirani voz iz Ogulina iz koga je izašla jedna grupa vojnika i počela popravljati prugu. Ispred njih prema stanici Košare nalazilo se je osiguranje jačine 20 Nijemaca. Naše jedinice otvorile su vatru[6] na osiguranje, te jedan dio potukli, a drugi veći dio pobjegao je u blindirani voz sa kojim su se počeli povlačiti. Oko 9 časova došao je jedan

[4] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 85.
[5] i [6] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 86.

neprijateljski tenk od Tounja do raskršća Tounj, Kamenica, a u isto vrijeme jedna kolona Nijemaca sa pravca Tounj — Kamenica došla je za leđa našoj zasjedi. Naši borci su ih primijetili i pod borbom se povukli u polazne baze.

Ishod obje akcije: Zarobljeno 3 četnika i ubijeno 2 Nijemca, dok broj ranjenih nije poznat. Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici: 1 mrtav i jedan ranjeni drug.

Utrošeno je 960 metaka.

Zasjeda nije uspjela iz razloga što su civili obavijestili Nijemce o prisustvu naših snaga i time omogućili njihovu brzu intervenciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant, pukovnik.

BR. 83

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 18 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA OTSTUPANJE OD S. GORJANI[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 354/43
Dne 18-XII-1943
u 18,31 h

ŠTABU XVIII BRIGADE NOVJ
ŠTABU BRODSKE BRIGADE NOVJ
ŠTABU ČEHOSLOVAČKE BRIGADE NOVJ
ŠTABU DILJSKOG N.O.P. ODREDA

Budući da je neprijateljsko uporište Gorjani likvidirano,[2] jedinice naše divizije preduzeće povlačenje iz istog i sa zasjeda, i to:

1.) Brodska brigada krenuće 19. XII. 1943 godine u 5 sati iz Gorjana pravcem Gorjani—Đakovački Kućanci za Drenje.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25/1, k. 881.

[2] O napadu na Gorjane vidi dok. br. 67. 96, 97, 169 i 170.

2.) XVIII Brigada sakupiće svoje jedinice i preduzeti pokret, tako da 19. XII. 1943 godine u 5 sati pređe cestu Đakovo — Našice, pravcem za Gašince.

3.) Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« preduzeće pokret dne 19. XII. 1943 iz Bračevaca za Drenjski Slatinik u 5 sati.

4.) Diljski N.O.P. Odred prenoćiće dne 18/19. XII. 1943 godine u Đakovačkim Kućancima, gdje će i ostati u toku 19. XII. 1943 godine.

5.) U toku noći 18/19. XII. 1943 godine naprijed navedene jedinice povući će se sa položaja i daće najpotrebnije osiguranje. Borbena gotovost jedinica mora biti ogarantovana uvijek, a naročito poslije 24 sata.

6.) Po dolasku u nove baze, svaka će se jedinica osigurati za sebe, prekopati ceste i iste minirati. U slučaju da dođe do borbe kod jedne jedinice druga ju mora pomoći, ne čekajući naređenja, ako to situacija pred njezinim frontom dozvoljava.

7.) U toku 19. XII. 1943 sve će jedinice izvršiti podjelu plijena u potpunosti zbog daljeg pokreta jedinica (da se isti ne bi vozio za jedinicom).

8.) Po dolasku u nove baze, sve će jedinice podnijeti izvještaj ovom štabu o času dolaska u nove baze.

9.) Diverzanti i pripadnici Diverzantske čete Diljskog N.O.P. Odreda sakupiće se i ući u sastav Diverzantske čete, koja se nalazi u sastavu XVIII Brigade.

10.) Radi održavanja veze sa ovim štabom, štabovi brigada vezaće se telefon. linijom sa ovim štabom.

Diljski N.O.P. Odred održavaće vezu sa ovim štabom pomoću kurira na konjima.

11.) Štab divizije nalaziće se u toku noći 18/19. XII. o.g. u selu Đakovački Kućanci, a u toku 19. XII. o.g. u selu Drenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[3] Bulović

Komandant, p.pukovnik:
Mil.[4] Stanivuković

(M. P.)[5]

---

[3] Mirko
[4] Milan
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 84

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 18 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U VREMENU OD 1 DO 15 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE N.O.V.J.
18/12-43

20 XII 1943 god.[2]

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

Dostavljamo Vam petnaestodnevni operativni izvještaj, kao i izvještaj o brojnom stanju i naoružanju jedinica ove divizije.

Ovom prilikom ne dostavljamo Vam izvještaje o odredima, jer za iste postoji Komanda Grupe odreda koja je dužna da Vam iste dostavlja.

1.) VIII Brigada:

1/12. jedinice ove brigade su zatvarale pravac Sinj—Obrovac—Vaganj—Livno sa zadatkom obrane slobodne teritorije.[3] Jedinice su držale položaje iznad zaseoka Gornji Jukići, Pod Gradinom, Čačijin Dolac i Velike i Male Knežice. Istovremeno nalazili su se izvjesni dijelovi, orijentisani prema Vrlici, radi obezbjeđenja od četničkih bandi.

5/12. u 6 sati uslijedio je napad neprijatelja[4] koji je trajao tokom cijeloga dana. Neprijatelju je uspjelo da ovlada prednjim položajima, no tokom predvečerja neprijatelj je bio zbačen sa istih kontrajurišem naših jedinica.

6/12. neprijatelj je ponovio isto, ali sa istim rezultatom kao i prvog dana.

7/12. neprijatelju je uspjelo da ovlada Čačijinim Docem, no tokom noći bio je stjeran. Iste noći dobili smo naređenje za povlačenje ka Vještića Gori.[5]

10/12. učinjen je pokret preko Sajkovića ka Nuglašici.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/1, k. 1029.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije

[3] Vidi dok. br. 3.

[4] Vidi dok. br. 18 i 30.

[5] Vidi dok. br. 33.

13/12. ponovo se vraća jedinica sa zadatkom da 15/12. izvrši likvidaciju neprijateljskih uporišta Bili Brig, Trnove Poljane i Vaganj.

2.) IX Brigada:

Jedinice ove brigade nalazile su se na otocima do 1/12[6] kada je otpočelo prebacivanje na kopno (sektor Trogir—Marina).— 3/12. neprijateljski brod radi savezničke avijacije bio je primoran da se približi obali kod Vinišća, gdje se je nasukao.[7] Jedna desetina ove brigade koja se je nalazila u neprijateljskoj blizini otvorila je vatru i neprijatelju nanijela gubitaka i zaplijenila nešto oružja i municije.
9/12. brigada se je prebacila u Bitelić, odakle je produžila put preko Sajkovića za Crni Lug.
13/12. u vezi opšteg naređenja[8] dobila je za zadatak da raščisti komunikaciju Vaganj — Prolog, likvidira uporište u Prologu i da sa jednim bataljonom pročisti sela Rujane, Čajići do Prologa.

3.) X Brigada:

Jedinice ove brigade imale su za zadatak da brane slobodnu teritoriju[9] od Sinja na liniji Gala—Otok kao prihvatnim položajima, a sa glavnim Gljev—Rasteljani.

5/12. situacija se je odvijala na sektoru ove brigade isto kao i kod jedinica VIII Brigade samo s tom razlikom što je neprijatelju uspjelo da 8/12. presiječe jedinice pravcem Gljev—Han, radi čega je jedan bataljon 2 dana docnije stupio u sastav ove brigade.

10/12. brigada je pošla na trogirski sektor, sa zadatkom prenosa ranjenika, dobavke odijela i obuće za jedinice ove divizije kao i da pri povratku izvrši čišćenje neprijateljskih uporišta na liniji Trogir—Moseć.[10]

Tokom ovih operacija naša divizija imala je oko 75 izbačenih iz stroja dočim je neprijatelju nanijela oko 300 gubitaka. Od ovih 75 imali smo oko 30 mrtvih. Spisak ranjenih i ubijenih drugova dostavićemo naknadno kada se povrati X brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab:
(M. P.) major **Čelik**[11]

[6] O prebacivanju na otoke i dejstvu ove brigade vidi dok. br. 2, 3 i 76.
[7] Vidi dok. br. 76.
[8] Vidi dok. br. 54.
[9] Vidi dok. br. 76 i mikrofilm »Minhen« 5, br. 1055—1058, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.
[10] Vidi dok. br. 165, dio o Dvadesetoj diviziji.
[11] Ahmet Fetahagić, vidi dok. br. 3.

BR. 85

IZVJEŠTAJ POLITKOMESARA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 18 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O SITUACIJI NA PRAVCU KNIN — BOS. GRAHOVO[1]

POLITKOMESAR
XIX DALMATINSKE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE
18-XII-43 god.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Na našem sektoru bez naročitih promjena. Neprijatelj[2] — Nijemci u jačini od 250—300 i jedna četnička brigada 3—400 u toku jučerašnjeg dana bili su stigli do crkve u Strmici. U 16 časova povukli su se u zaselak Mizdrakovac—Nokovići, gdje su i zanoćili.

U toku današnjeg dana još nije uslijedio nikakav pokret neprijatelja u pravcu naših položaja.

Brigada je raspoređena, kako smo Vam u jučerašnjem izvještaju naveli.[3]

Prema nekim obavještenjima Nijemci i četnici su vršili ofanzivu na nas u Strmici u cilju protjerivanja naših jedinica iz Strmice, a da bi prokrčili put jednoj njemačkoj diviziji, koja bi se navodno imala za koji dan povlačiti iz Šibenika preko Knina—B. Grahova—Livna i dalje za Bosnu. Nastojimo provjeriti ove podatke. Informativna služba je dosta slaba i a veza sa Kninom sa ovoga sektora je dosta teška.

Prema prikupljenim podatcima sadašnje stanje neprijatelja je ovako: u Kninu, tj. okolici Knina, nalazi se 1000 njemačkih vojnika,[4] koji su razmješteni po sljedećim selima: Vrbnik 400, Kaldrma 200 njemačkih vojnika i 100 četnika. Peuljska brigada: Vrpolje 100 Nijemaca, Marića Brešće 100 i Bulina

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21—1'6, k. 516.
[2] Snage Pete NO dalmatinske brigade ovladale su sa Strmicom (vidi dok. br. 59) i time ugrozile komunikaciju Lapac — Srb — Knin, radi čega je neprijatelj pokušao odbaciti naše snage od Strmice. Vidi dok. br. 61 ove knjige i mikrofilm »Minhen« 5 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.
[3] Vidi dok. br. 3/2, k. 1008, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[4] Dijelovi 114 i 264 divizije. Vidi mikrofilm »Minhen« 5 — izvještaj 15 armijskog korpusa za mjesec prosinac 1943 god. u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

Strana 200. U Marića Brešću nalazi se 300 četnika, u Plavnu oko 130 četnika. Marića banda — njih 100 nalazi se u Rastičevu.

U Kninu se nalazi 600 domobrana i 250 ustaša.[5]

Nije nam poznato kojoj jedinici pripadaju njemački vojnici u Kninu. Nastojaćemo i dali smo u zadatak informativnoj službi da što prije prikupi podatke, kako nas ne bi od strane Knina neprijatelj iznenadio.

Prema nekim podatcima Nijemci opravljaju željeznički most na Benderu. Tamo se nalazi još dosta neporušenih željezničkih mostova, koje neprijatelj sada ne čuva, a da imamo eksploziva mogli bi ih sa jednom četom vojnika porušiti.

Molimo Vas, ako Vi raspolažete sa nagaznim minama i eksplozivom, potrebno bi bilo da nam izvjestan dio odobrite i mogli bi ga korisno upotrijebiti za rušenje ceste Strmica—Grahovo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Petar Babić

[5] Prva i dopunska bojna Petnaeste pješad. pukovnije. Vidi dok. br. 7/22—1, k. 105, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE UDARNE NO BRIGADE OD 18 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA KOD VOJNIĆA I V. KLADUŠE[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
18. XII. 43 godine

Dostavlja operativni izvještaj.—

ŠTABU VIII DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Kratak opis: Poslije ovladivanja komunikacijom Tržić—Primišlje—Slunj raspored brigade bio je: IV bataljon u Slunju, sa zadatkom da nadire ka neprijatelju u pravcu Cetingrada. II bataljon u Primišlju (jedna četa na Korani radi veze sa Kordunom), III bataljon osigurava Tržić—Kamenicu, a I bataljon u Gornjem Tržiću. Raspored 13 ovog mjeseca prema naređenju Glavnog štaba:[2] III i IV bataljon na istom mjestu sa istim zadatkom, a I i II bataljon povučeni su kao rezerva u Plavču Dragu. Dana 14. XII. 43 godine IV bataljon koji se nalazi u Slunju prima naređenje, koje je dobiveno od Glavnog štaba, da krene u pravcu Cvitović—Cvijanović Brdo—Kestenovac—Prisjeka—Miholjsko, te da nastavi sa gonjenjem neprijatelja prema Vojniću. Bataljon je krenuo iz Slunja u 3 sata poslije pola noći i stigao u Kestenovac u 8 časova ujutro 14. XII. Nakon kraćeg odmora bataljon je krenuo u pravcu Vojnića. Po prikupljenim podatcima neprijatelj se nalazio u Vojniću, u jačini oko 1000 vojnika.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 831.

[2] Vidi dok. br. 133, depeše od 13 prosinca 1943 godine.

[3] Snage iz 670 grenad. puka, koje su ranije bile na liniji Oštarije — Slunj, a poslije se povlačile preko V. Kladuše i Vojnića za Glinu. Vidi dok. br. 153 ove knjige.

Da bi bataljon izvršio napad na neprijatelja koji se ovdje nalazio, raspoređen je za napad sa južne strane Vojnića, a I bataljon I brigade sa sjeverne strane Vojnića. II bataljon I.K.P.O. zauzeo je položaj sa jugozapadne strane Vojnića. Napad[4] je otpočeo u 16 časova poslije podne. Osjetivši našu vatru neprijatelj je otvorio vatru kako iz automatskih oružja tako i iz teškog oruđa. Neprijateljsko teško oruđe gađalo je precizno naše položaje, tako da su naše jedinice nakon jednog sata borbe morale se povući nešto malo pozadi napadanog položaja. U 17 sati stigao je I bataljon I brigade i otvorio vatru na neprijatelja iz teškog bacača, te je tada naš IV bataljon zauzeo isti položaj i nastavio sa napadom. Borba je trajala još čitavi sat, kad su naše jedinice osjetile povlačenje neprijatelja iz Vojnića i nastavile sa gonjenjem istoga.

Neprijatelj je bježao u paničnom bijegu, tako da prilikom izvlačenja iz Vojnića nije dospio da poveze sa sobom tenk koji mu je bio oštećen. Drugi tenk koji je također bio oštećen neprijatelj je prilikom povlačenja zapalio u samom mjestu. Neprijatelj se povlačio u pravcu Vrginmosta.

Dana 14. XII. 43 godine prema naređenju Glavnog štaba I bataljon, II bataljon, kao i jedinice pri štabu, krenuli su u Slunj, sa zadatkom da se zatvori pravac Slunj—Rakovica. Neprijatelj nije nadirao u tom pravcu.

III bataljon ostao je na svom gore označenom položaju sa istim zadatkom.

Dana 16. XII. 43 godine u 1 čas poslije ponoći jedinice iz Slunja krenule su, prema naređenju Glavnog štaba, u pravcu Cetingrada i stigle u Cetingrad oko 6 časova izjutra.

Zadatak je bio zatvaranje pravca Kladuša — Cetingrad i Kladuša — Vojnić. Odmah po dolasku I bataljon bio je upu-

[4] O napadu i oslobođenju Vojnića vidi dok. br. 69, 90 i 123.

ćen u pravcu Kladuše radi ispitivanja. U Kladuši se nalazi Huskina banda,[5] koja je osjetivši dolazak naših jedinica povukla se iz mjesta, dok je I bataljon nastavio sa gonjenjem neprijatelja. II bataljon dobio je zadatak da presiječe put bandi u otstupanju u pravcu Male Kladuše. Banda se povukla u pravcu Pećigrada.

Nakon protjerivanja neprijatelja naše jedinice smjestile su se: I bataljon u mjestu Kladuši, kao i jedinice pri štabu, dok II bataljon razvukao se od Kladuše u pravcu Male Kladuše.

IV bataljon po zauzimanju Vojnića smjestio se u Kuplenskom, gdje je primio naređenje da dođe u sastav brigade. IV bataljon krenuo je u sastav brigade 16. XII. 43. te je isti dan stigao u Klokoč, gdje je ostao na odmaranju.

III bataljon drži i dalje određeni mu položaj.

Gubici neprijatelja: U borbi kod Vojnića neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih, ali broj nije ustanovljen pošto ih je sa sobom povukao.

Sopstveni gubici: Kod Vojnića mi smo imali 4 mrtva i 6 ranjenih drugova, među ranjenim bio je i komandant IV bataljona — kapetan drug Dragan Paić.

Ratni plijen: Jedan oštećen tenk sa tri teška mitraljeza i jednim protukolskim topom 47 mm., jedna radiostanica, oko 300 granata za haubicu kl. 150 mm., 200 raznih mina za bacače, 1000 metaka razne municije.

Kritički osvrt: Napad na Vojnić nije bio po planu proveden, već su naše jedinice, saznavši da se neprijatelj iz Vojnića povlači, trebale pristupiti brzom provođenju zadatka, da bi se neprijatelju zadao što jači udarac i da bi se uhvatilo što više plijena, jer je zato postojala mogućnost.

Naše jedinice pristupile su napadu pravovremeno, dok I bataljon I brigade za-

[5] Muslimanska milicija Huske Miljkovića

kasnio je sa napadom za čitavi sat, a II bataljon I K.P.O. iako je zauzeo položaj nije otvarao vatru na neprijatelja i povukao se sa položaja bez ičijega znanja, to jest bez znanja susjednih jedinica, tako da napad nije ustvari mogao donijeti one rezultate koje bi donio da su sve jedinice napadale pravovremeno i da su sve jedinice tukle neprijatelja.

Utrošak municije: Utrošeno je svega 2200 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Dušan Hrstić**

Komandant — major: **Joco Tarabić**

Operativni oficir, kapetan: **Stanko Gabrić**

BR. 87

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE UDARNE NO BRIGADE OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 18 PROSINCA 1943 GOD. ZA NAPAD NA MUSLIMANSKU MILICIJU HUSKE MILJKOVIĆA U CAZINSKOJ KRAJINI[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
18. XII. 1943. god.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Karlovac — Petrinja 1:100.000)

Neprijatelj (Huskina[2] banda) nalazi se i krstari na Cazinskom srezu — u mjestima Pećigrad, Skokovi, Bužim, Vranograč i ostalim mjestima. Jačina ove bande do 500 slabije naoružanih ljudi koji neće da prime borbu sa našim snagama. O njemačkim snagama nemamo podataka.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 831.
[2] Muslimanska milicija Huske Miljkovića

Naša brigada ojačana sa Cazinskim odredom dobila je zadatak[3] da pročisti Cazinski srez od Huskine bande bilo uništenjem ili protjerivanjem bande.

U vezi gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

1. Cazinski odred: *Zadatak:* Da čisti neprijatelja na pravcu Podzvizd — Vranograč — Bužim, da ovlada mjestom Bužim kao posljednjom tačkom. Kod čišćenja navedene prostorije pretrese vršiti detaljno (sela i kota), da neprijatelj ne bi ostao za leđima odreda. Ukoliko bi se negdje naišlo na jači otpor neprijatelja, tražiti hitno pomoć od brigade. U mjestima gdje se sazna da ima bandita napade vršiti opkoljavanjem kako bi se pohvatali živi ili pobili. Kad se izbije na liniju Bužim, zadržati se sa jedinicama i čekati daljnje naređenje.

Veza: Između bataljona i Štaba brigade preko kurira i patrola.

2. I bataljon, ojačan teškim bacačem: *Zadatak:* Čišćenje terena lijevo od ceste Mala Kladuša — Pećigrad — Skokovi. Lijevo obuhvatiti u čišćenju selo Todorovo, Dobretin, a bataljon će kretati u takvom rasporedu da sa jednom četom pretrese selo Todorovo, a sa ostale četiri čete opkoli Pećigrad sa sjeverne i istočne strane. Jedinice trebaju izbiti oko Pećigrada sa obručom 19 ov. mj. u 6 časova. Po čišćeniu Pećigrada bataljon će produžiti na Hajderovac—Šalkić Selo i izbiti na liniju Skokovi i kota 349, istočno od potoka Mrceljica. Pretres sela i kota vršiti energično i brzo s obzirom da neprijatelj poznaje teren i brzo će otstupati.

Veza: Sa Štabom brigade, sa II bataljonom i sa Cazinskim odredom preko patrola i kurira.

3. II bataljon, ojačan teškim bacačem: *Zadatak:* Čišćenje terena desno od ceste i samom cestom Mala Kladuša —

[3] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 161.

Pećigrad — Skokovi. Pokret podesiti tako da jedinice izbiju i zatvore Pećigrad sa zapadne i južne strane u isto vrijeme kad i I bataljon 19 ov. mj. u 6 časova. Ukoliko bude neprijatelja u Pećigradu, odmah u zajednici sa I bataljonom pristupiti likvidaciji. Po likvidaciji produžiti napredovanje ka Brestu i izbiti na liniju Barska — Skokovi. Na ovoj liniji sačekati daljnja naređenja.

Veza: Sa Štabom brigade, sa I bataljonom patrolama i kuririma.

4. IV bataljon i Inžinjeriska četa: Zadatak: Kretaće se cestom Mala Kladuša — Pećigrad — Skokovi pozadi I i II bataljona i biće u brigadnoj rezervi.

5. Prateća četa: Zadatak: Dodijeliće jedan bacač I i jedan bacač II bataljonu, a protukolski top kretaće se uz IV bataljon.

6. Četa za vezu: Zadatak: Održavaće telefonsku vezu između Štaba brigade i Štaba korpusa na liniji Cetingrad — Velika Kladuša—Mala Kaladuša. — Za ovo koristiti stalnu liniju.

Napomena: Previjalište nalaziće se u Maloj Kladuši, a kasnije u pokretu za bataljonima na cesti za Pećigrad.

2. Kod opkoljavanja Pećigrada I i II bataljon isturiće odmah po jednu četu prema Skokovima.

3. Pokret za čišćenje biće: brigada iz Male Kladuše a odred iz Podzvizda 18 ov.mj. u 19 časova.

4. Zarobljenike upućivati vezane u Štab brigade.

5. Ishrana po selima kroz koja budemo prolazili.

6. Znaci raspoznavanja biće za 18/19. XII. 1943 **Top—Tuzla**, a ugovoreni Marko—Janko, za 19/20. XII. o.g. **Bluza—Bihać**, a ugovoreni isto od . . .[4]

7. Štab brigade nalaziće se pozadi I i II bataljona na cesti za Pećigrad. Kod napredovanja paliti vatre na koticama i to će nam služiti kao znakovi dokle je koja četa napredovala i međusobna brza veza.

8. Postupak sa civilnim stanovništvom koje nas bude dočekalo neka bude pristojan, kako bi naše prolaženje kroz ova muslimanska sela imalo uspjeha u sređivanju stanja po Krajini.

[4] U originalu rečenica nedovršena.

Kod pokreta i stanovanja svu pažnju posvetiti oprezi i nikad ne zaboraviti da se ima posla sa unutarnjim lukavim neprijateljem koji je u stanju svuda proći i zaobići. Nikakovo opravdanje ni za jednu jedinicu neće biti ako joj se desi neki nezgodan slučaj.

IV i I bataljon, Četa za vezu, Inžinjeriska i Prateća četa krenuće iz Velike Kladuše za Malu Kladušu u 17 časova.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Hrstić

Komandant, major
Joco Tarabić

Dostavljeno:

Štabu IV korpusa NOVJ, Štabu VIII divizije NOVJ na znanje, Štabovima bataljona I—IV, Četi za vezu, Inžinjeriskoj i Pratećoj četi na izvršenje i Cazinskom odredu na izvršenje.—

BR. 88

IZVJEŠTAJ ŠTABA BJELOVARSKOG NOP ODREDA OD 18 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O DIVERZIJI NA PRUZI ZAGREB—BJELOVAR[1]

ŠTAB
BJELOVARSKOG PART. ODREDA
HRVATSKE
18/XII. 1943.
Broj: Opr. 103/1943.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV i POH

Izvještava se gornji naslov o većim izvršenim akcijama i to:

U noći 14. na 15. prosinca t.g. član Štaba ovog odreda drug Gunjević Božo, zamjenik komandanta odreda sa komandantom III bataljona drugom Džakulom[2] i I četom III bataljona postavili su zasjedu na pruzi Bjelovar—Križevci da sačekaju pancer koji se po izvještajima šetao svaku noć.
Oko 1 sat i 30 min. naišao je pancer i pred njime jedan ustaša kao izviđač. Tom prilikom opazio je našu zasjedu i izvijestio posadu u panceru, našto se je banda iskrcala iz pancera, i pošla u strijelcima na položaje prema našoj zasjedi, pod zaštitom pancera, ali ih je zasjeda sačekala i u prvom naletu odbila i natjerala u bijeg prema Bjelovaru. Prilikom borbe na njihovoj strani pao je jedan ustaša, dok su trojica ranjeni. Naših gubitaka nije bilo. Dana 16. prosinca t.g. krenuo je drug zamjenik komandanta Gunjević Božo i komandant III bataljona drug Džakula sa I četom III bataljona opet na istu prugu da sačekaju pancer. Istog dana u 13.30 časova naišao je transportni vlak na već postavljene mine, u kojem su se vozili gestapovci, ustaše i Nijemci i nešto civila, kojih je bilo 600 do 700. Vlak je polazio sa tim transportom iz Zagreba u Bjelovar. Prigodom nailaza vagona mine su uspješno eksplodirale a naši borci prihvatili borbu,[3] tako da je po izvještaju druga zamjenika komandanta[4] ubijeno 75 do 80 bandita, a ranjeno 130 do 140, koji broj

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15/8, k. 1604.
[2] Dragan
[3] O diverziji i borbi na pruzi Križevci — Bjelovar vidi dok. br. 127 i 163 ove knjige i dok. br. 6/20—1, k. 158, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[4] Odnosi se na zamjenika komandanta Odreda, vidi dok. br. 127.

su oni sami priznali. Drugi dan 17/XII. došla je komisija iz Bjelovara i pregledala cijelu stvar i sami priznaju ove gubitke koje smo naznačili, dok je kasnije, tj. sljedeći dan ustanovljeno da ih je mnogo više ubijeno i ranjeno nego što je gore navedeno. Ista komisija izdala je naređenje da se pokupe svi lješevi kao i komadi lješeva koji su dejstvom mine svuda naokolo bili razbacani, i to je učinjeno što su iste nametali na više hrpa te ih polili nekom tekućinom pa onda zapalili. Od naših boraca poginuo je jedan mitraljezac. Najviše su stradali ustaše i gestapovci jer su žestoko stupili u borbu, dok su Nijemci počeli bježati. Kompozicija vlaka sastojala se je od 17 osobnih vagona, od kojih su 3 detaljno uništena, i tko se nalazio u njima otišao je u zrak. Dobivenim podacima od onih koji su se vozili, u vlaku u prednjim vagonima, dokazuju da je u jednom vagonu bilo 28 ustaša i 6 civila, dok u drugom vagonu nalazilo se oko 15 gestapovaca i 7 Nijemaca te oko 5 civila, u 3 vagonu nalazili su se sami Nijemci. Tom prilikom stradali su i civili koji su se nalazili u tim vagonima, a to su bili u tim vagonima koji su bačeni u zrak. U samom napadaju na vlak sudjelovalo 28 boraca, borba se vodila 36 minuta. Neprijatelj koji se nalazio u zadnjim vagonima dao je ogorčeni otpor sa automatskim oružjem. Prilikom ove borbe neprijatelj je dobio pojačanje iz Bjelovara, tako da su se naši borci morali povlačiti. U naše ruke nije pao nikakav plijen u sudjelovanju te borbe, razlog je taj što je neprijatelj stigao u pomoć i morali smo se povlačiti. U cijelom vlaku svi koji su se nalazili nije nitko ostao čitav, svi su ozlijeđeni, koji od same detonacije, koji od prskanja stakla i bombi koje su naši borci bacali u vagone.

Druga akcija izvršena je dana 16. prosinca 1943. oko pola 7 sati ujutro na putu između Kalinovca i Ferdinandovca time što je tamo postavljena I četa I bataljona u zasjedu da sačeka gestapovce koji će ići iz Đurđevca u Ferdinandovac radi nabave hrane koju primaju preko Drave. Banda je naišla na našu zasjedu, te je odmah stupila u borbu koja je trajala svega 1 sat. Bande je bilo oko 70 do 100, a naoružana je bila sa 2 teška mitraljeza, 1 minobacač, nekoliko puškomitraljeza i parabela. U borbi je banda bacala crvene rakete, našto im je nailazila pomoć, tako da su se naši morali povući. Njihovi gubitci su 6 do 8 mrtvih i ranjenih, dok od naših nije nitko stradao.

Ujedno Vas izvještavamo da nam Okružni narodno-oslobodilački odbor Bjelovar javlja da je primio mnogobrojne molbe iz sela okolice Vel. Trojstva da se to uporište likvidira. Navodi da se ti gestapovci[5] zalijetaju po tim selima te vrše razna nasilja, tako su dana 10/XII. došli u dva sata i natjerali narod da im

[5] Policijske jedinice

siječe drva i vozi na želj. stanicu koja bi drva kasnije otpremali u Bjelovar.—
Brojno stanje i naoružanje tih gestapovaca u Vel. Trojstvu jest: 160 gestapovaca sa njemačkim oficirima. Smješteni su u školi. Kraj same škole je općinska zgrada i stan opć. blagajnika u kojim zgradama su smještene 2 općine, i to: Vel. Trojstvo i Šandrovac. Naoružani su sa 4 teška i 9 puškomitraljeza, 1 teški minobacač, 1 brdski top 65 mm. i 13 parabela. Ostalo puške. Moral te posade je dosta na visokom stupnju.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Z.[6] Pečar (M. P.) Komandant:
Volan[7]

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA PRAVCU PROLOG—VAGANJ —LIVNO[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE N.O.V.J.
19/12-43.

20/XII/1943 god.[2]

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

Vaše naređenje od 17/12-43 upućeno u 12 sati primili smo danas 19/XII u 11 sati.

U vezi ranijeg naređenja glede napada na Livno[3] 15. ovog mj. mi smo blokirali cestu i onesposobili je za svaki saobraćaj.[4] Ovakvu blokadu držali smo sve do 17. o.mj. do 24 sata navečer kada smo uvidili da Livno nije palo, a predviđeno ovim terminima 15, 16 i 17/12.

---

[6] Zdravko
[7] Andrija Bertovšćak

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 23-1/6, k. 516.
[2] Datum prijema izvještaja u Štabu korpusa
[3] O napadu na Livno vidi dok. br. 54 i 99.
[4] Vidi dok. br. 75.

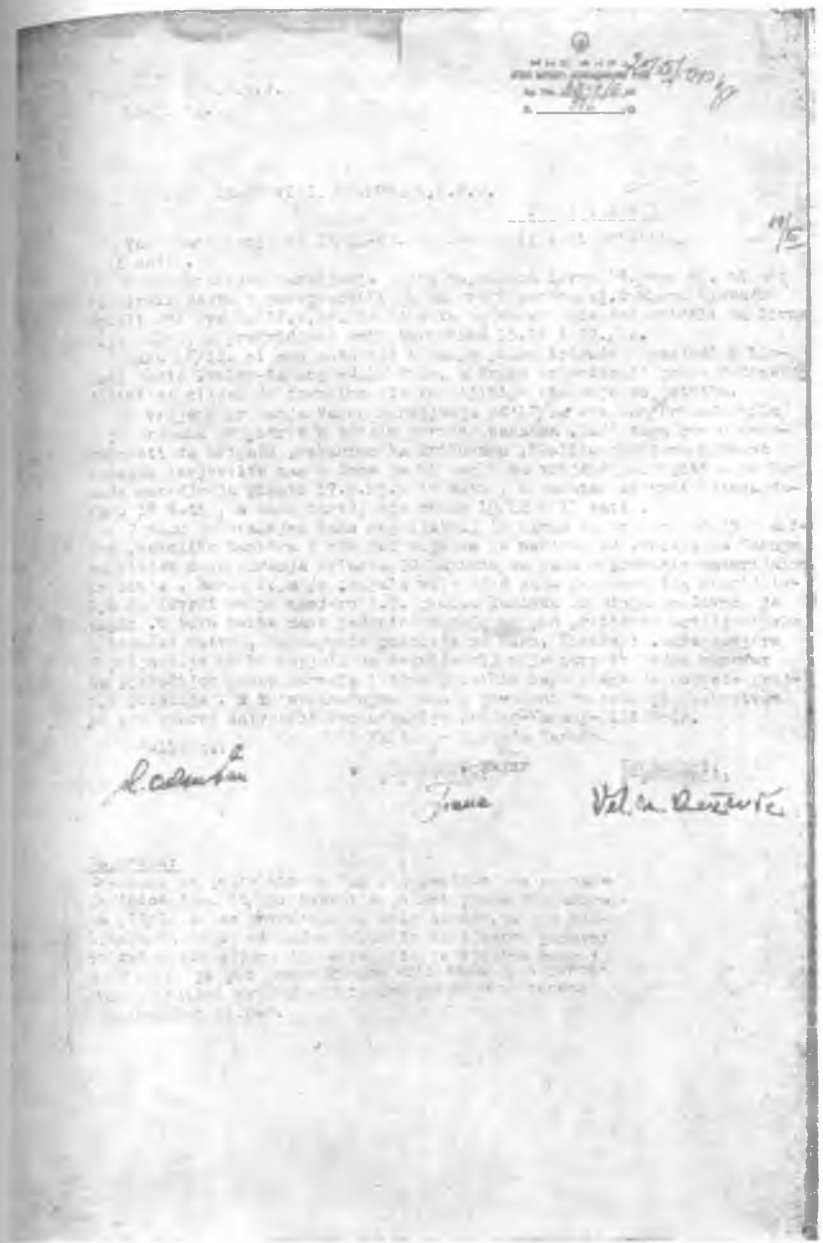

Fotokopija dokumenta br. 89

Dana 18/12 mi smo ostavili i dalje jednu brigadu[5] u zasjedi i blokadi ceste Prolog — Vaganj — Bili Brig, a drugu[6] orijentisali prema Cetinskoj dolini sa ciljem da izvršimo što temeljitije čišćenje od četnika.

U vrijeme primanja Vašeg naređenja od 17/12[7] ova nam je brigada bila u pripremama za pokret u smislu gornjeg zadatka. Radi toga smo u nemogućnosti da brigadu prebacimo ka Priluci. Ukoliko zahtijeva hitnost zadatka, izvijestite nas o tome da bi mogli na vrijeme postupiti, a ne kao sada (naređenje pisato 17. o.mj. u 12 sati, a zadatak se vrši istoga dana u 18 sati, a nama naređenje stiže 19/12 u 11 sati).

U toku jučerašnjeg dana neprijatelj iz Livna sa kolonom od 150 kamiona, nekoliko tankova i oko 500 vojnika je nadirao od Prologa ka Vagnju sa ciljem omogućavanja dolaska 30 kamiona sa nama nepoznatim materijalom iz Sinja. Borba[8] koja je trajala više od 4 sata je omogućila neprijatelju da izvrši svoju namjeru, tj. prolaz kamiona iz Sinja za Livno je uspio. U toku borbe naše jedinice morale su pod pritiskom artiljerijske i bacačke vatre da napuste položaje na Kiku, Visibabi. Sama namjera neprijatelja ne bi uspjela da neprijatelj nije izvršio jedan manevar sa pješadijom preko Razvala i time prisilio naše snage da napuste prednje položaje. Tokom današnjeg dana, poučeni jučerašnjim iskustvom, mi smo ponovo zatvorili komunikaciju Prolog — Vaganj — Bili Brig.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:	Načelnik —	Komandant:
sl. otsutan	p-pukovnik:	p-pukovnik:
	Frane[9]	**Vel.**[10] **M. Knežević**

Napomena:

Smatramo potrebnim da Vas obavijestimo da su naše jedinice dana 10/12 izvršile pokret prema Nuglašicama, 13/12 su se povratile na ovaj sektor, pa smo mišljenja da bi se nezgodno odrazio na ljudstvo ponovni pokret u tom smjeru, tim više što je ljudstvo boso i golo i što je put preko Dinare vrlo težak, a povratak u kratkom vremenskom razmaku preko ovog terena bi nezgodno uticao.

---

[5] Deveta, vidi dok. br. 100.
[6] Osma, vidi dok. br. 100.
[7] Redakcija ne raspolaže ovim naređenjem. Ipak se može zaključiti da je trebalo da ova brigada uzme učešća u borbama za Livno 17 prosinca 1943 godine.
[8] Vidi dok. br. 115, indeks 13.
[9] Biočić
[10] Velimir

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA PRAVCIMA TOUNJ—SLUNJ I KARLOVAC—VOJNIĆ U VREMENU OD 7 DO 15 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 77/1943.
19. XII. 1943 god.

Operativni izvještaj.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj o izvedenim operacijama od 7. XII. do 15. XII.[2] na prostoru komunikacija Tounj — Primišlje — Slunj, i komunikacija Karlovac — Vojnić — Vrginmost, kao i Skakavac — Sjeničak.

Opis položaja: Zemljište na kome su vođene operacije bilo je ispresijecano — manevarsko i djelimično pošumljeno. Prostor na kome su operacije vođene vidi se na sekciji Karlovac — Petrinja r. 1:100.000.

Naziv naših jedinica koje su učestvovale u borbi[3]: Snage VIII Divizije IV Korpusa N.O.V.J. i to: 7. XII. kod Primišlja učestvovale snage II Brigade. U borbi 8. XII. u Sjeničaku učestovala III Brigada i jedan bataljon K.P.O. Kod Vojnića i Vrginmosta 10, 12, 13 i 14 ov.mj. učestvovala I Brigada. Na komunikaciji Tušilović — Vojnić 11, 12 i 13. XII. učestvovala III Brigada.

Naziv neprijateljskih jedinica koje su u borbi učestvovale: Učestvovala 371. divizija, jačine 5.400 vojnika i Erzac[4] bataljon diviz. Ove neprijateljske snage sastavljene su od svih rodova vojske, izuzev mornarice i vazduhoplovstva.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16—3, k. 424/a.

[2] Odnosi se na neprijateljska ofanzivna dejstva na Kordun — operacija »Panter«, vidi dok. br. 28, 140 i 143.

[3] O učešću ostalih naših snaga, sem Osme divizije, vidi dok. br. 123.

[4] Dopunski bataljon

Ove neprijateljske snage u svom sastavu ljudstva: bilo ih je iz svih evropskih okupiranih zemalja. U Sjeničaku je učestvovala 10. ustaška bojna koja je u svom sastavu imala jedan mali tenk od 3 i pol tone, 7 kamiona i jedan mali auto. Ova ustaška bojna bila je potpomognuta od III i V Ustaške bojne.

Namjere neprijatelja: Nep. (ustaške) bojne imale su namjeru da pljačkaju i uništavaju sela, a njemačke snage imale su namjeru da prokrstare po oslobođenom teritoriju, opljačkaju sela i unište što bude u mogućnosti. Ostale namjere nisu poznate.[5]

Obostrana situacija: Neprijatelj je iznenada upao u naš oslobođeni teritorij 7. XII. 1943, u 14 h. od pravca Karlovca i Tounja.[6] Jačinu i namjere ovog neprijatelja u prvi momenat nije se znalo, a pored toga dobivena su obavještenja da neprijatelj vrši koncentraciju u garnizonima uz prugu Karlovac — Zagreb i da ima namjeru krenuti preko Pisarevine na Kordun u ofanzivu. U Glini također se vrši koncentracija neprijateljskih trupa. Na osnovu gore iznesenog zaključilo se da neprijatelj ima namjeru vršiti ofanzivu i čišćenje na Kordunu. Štab divizije donio je odluku, da bi se izbjeglo opkoljavanje naših snaga, da snage divizije ne smiju biti koncentrisane na jednom prostoru i da ne prihvaćaju frontalne borbe, već da naše snage budu rasturene pokraj komunikacija kojima neprijatelj nastupa: udarati neprijatelja bočno i praviti istome zasjedu, sa ciljem da se neprijatelju što više nanese gubitaka u ljudstvu i materijalu. Štab divizije izdao je naređenje potčinjenim štabovima, dao raspored i zadatak sljedeći: I Brigadi koja je bila 7. XII. 1943 raspoređena na prostoru Bučica — Taborište, radi odmaranja,[7] istoga dana ovoj brigadi izdano je naređenje da krene usiljenim maršem pravcem Taborište — Čemernica i da se smjesti

[5] O namjerama neprijatelja vidi dok. br. 140, 143 i 150.
[6] O neprijatelju koji dejstvuje na ovom pravcu vidi dok. br. 28.
[7] i [10] Vidi dok. br. 14 i 69 ove knjige i dok. br. 1—10, reg. br. 744, k. 425A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

na prostoru Crni Potok — s. Vorkapić — Blatuša — Podgorje, sa zadatkom da dejstvuje na komunikaciji Vrginmost — Glina i na komunikaciji Topusko — Kladuša.[8]

II Brigada, pošto se nije znalo za neprijateljski pokret i namjere prema Kordunu, dobila je zadatak[9] da krene sa kamionima 7. XII. iz Vrginmosta u Liku i da dejstvuje na komunikaciji Mazin — Bruvno.

III Brigada, koja se nalazila na odmaranju u Lasinji[10] i okolnim selima, dobila je naređenje 7. XII. da krene preko Dugog Sela i Ostrožina, sa zadatkom da dejstvuje na komunikaciju Sjeničak — Vrginmost. Štab divizije sa specijalnim četama i divizionom krenuo je 7. XII. iz Bučice u Pernu.

...[11]

7. XII. u 14 h. neprijatelj je prodro od pravca Karlovca preko Tušilovića u Vojnić[12] a istovremeno preko Vukmanića i u Skakavac i Banski Kovačevac.[13] I Brigada, koja se je nalazila na odmaranju u Bučici i Taborištu, krenula je na prostor Crni Potok — Vorkapić — Blatuša — Podgorje, sa zadatkom da dejstvuje na komunikaciju Vojnić — Vrginmost i komunikaciju Topusko — Kladuša, a jedan bataljon upućen je na prostor Živkovića Kosa — Crkvište, sa zadatkom da djeluje na komunikaciju Vojnić — Tušilović. Na ovaj prostor brigada je stigla noću između 7 i 8 ov.mj. III Brigada, koja se nalazila na odmaranju na prostoru Lasinja, krenula je preko Dugog Sela i Ostrožina na prostor Gornji i D. Sjeničak, sa zadatkom da dejstvuje na komunikaciju Sjeničak — Vrginmost. Na ovaj prostor brigada je stigla noću između 7 i 8. XII. Na prostoru koga je držala I Brigada 8. XII. nije dolazilo do borbi pošto neprijatelj nije na ovim pravcima vršio pokreta, izuzev što je sa tri tenka stigao

---

[8] Vidi dok. br. 28 i 34.

[9] O zadatku Druge NO brigade vidi dok. br. 20.

[11] Izostavljeni dio izvještaja istovjetan je sa dok. br. 56, a odnosi se na borbe Druge NOU brigade 7 prosinca 1943 god. u s. Primišlju.

[12] Vidi dok. br. 28, 29, 43 i 123.

[13] O napadu neprijatelja na Banski Kovačevac vidi dok. br. 34.

u Crevarsku Stranu, gdje se je zadržao jedan sat i vratio se nazad u Vojnić. Pošto neprijatelj 8. XII. nije nadirao od pravca Gline, kako se to očekivalo, I Brigada rokirala se ulijevo na komunikaciju Vojnić — Vrginmost, sa zadatkom da sa tri bataljona od pravca Petrove Gore dejstvuje na komunikaciju, a jedan bataljon ostao je na istom položaju, sa istim zadatkom Živković Kosa — Crkvište. Ovo rokiranje izvršeno je istog dana do 24 h.

III Brigada koja je bila na komunikaciji Sjeničak — Vrginmost imala je 8. XII. borbu sa neprijateljem u Sjeničaku.

Opis borbe:

8. XII. u 9.30 h. neprijatelj (ustaši), jačine 50 vojnika, krenuo je iz Sjeničaka preko Krkljuša prema Mrkaljima, sa ciljem da izvrši pljačku, dok su ostale snage neprijatelja iz Sjeničaka i Padeškog Br. štitile pokret ovih koji su išli prema Mrkaljima. Kada su ustaši stigli u s. Vujičiće, isti su bili napadnuti[14] od strane desnog krila III Bataljona sa pravca Kartalije (k. 250). Borba je trajala 40 mnt. Napadnutom neprijatelju stigla je pomoć iz Sjeničaka, jačine oko 150 do 200 vojnika i neprijatelju uspijeva potisnuti desno krilo III Bataljona. Neprijatelj pokupivši svoje mrtve i ranjene u 12 sati povlači se u Sjeničak. U 16 h. III i II Bataljon, ojačani sa 3 t. bacača i jednim protukolskim topom, izvršili su napad na neprijatelja u Sjeničaku.[15] Neprijatelja se najprije počelo tući iz t. bacača, a zatim je pješadija II i III Bataljona potpomognuta iz t. mitraljeza krenula u napad sa tri kolone. Pravci napada bili su: jedna kolona kretala je Kartalije — Vujičići — Pruginići, druga kolona lijevo i desno cestom od Muljci Br. u pravcu Sjeničaka, a treća kolona pravcem s. Jurići — Linte — Čabraje. Kada su se naše snage približile na otstojanje 800 do 1.000 met. do mjesta Sjeničaka, od strane neprijatelja na naše snage otvorena je vatra. Vatra je

[14] i [15] Vidi dok. br. 29, 34 i 123 ove knjige i dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

otvorena na naše snage od osiguravajućih neprijateljskih dijelova, dok je glavnina neprijateljska odmah se počela povlačiti u pravcu s. Skakavca i Ban. Kovačevca. Ovo neprijateljsko povlačenje počelo je u 16.40 mnt., kada su naše snage prišle na blizinu 400 do 500 met. Neprijateljska zaštitnica počela se brzo povlačiti i to jedan dio sa Padeškog Br. i groblja u pravcu Ban. Kovačevca, a drugi dio zaštitnice iz s. Čabraje povukao se do s. Mrkalji, gdje je sačekala lijevo krilo II Bataljona i na istog pokušala izvršiti protunapad, ali isti nije uspio i snage II Bataljona prisilile su neprijateljsku zaštitnicu da se povlači u paničnom bijegu preko s. Dokmanovići za s. Skakavac. Neprijateljske zaštitnice gonjene su do Skakavca i Ban. Kovačevca, a zatim su se naše snage povratile u Sjeničak. U toku noći između 8 i 9 ov.mj. neprijatelj se iz Banskog Kovačevca povukao za Karlovac. U ovoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i 12 ranjenih, dok na našoj strani bila su svega dva druga lakše ranjena. U ovoj borbi zaplijenjena je veća količina razne robe koju je neprijatelj bio upljačkao u Sjeničaku. II Brigada na putu u Lici dobila je telefonsko naređenje od G.Š.H. da se sa kamionima prebaci nazad u pravcu Primišlja, sa zadatkom da zatvara pravac Tržić — Primišlje i na istoj komunikaciji da dejstvuje.[16] Ova brigada u toku noći između 8 i 9 stigla je na pomenuti prostor. Neprijatelj je ovog dana u 10 h. odbacio bataljon K.P.O. i svojom glavninom produžio za Slunj.

...[17]

III Brigada ostala je na istom položaju u Sjeničaku i ovog dana nije imala borbe.

II Brigada: stigla je u s. Milkoviće i dva bataljona prebacila na komunikaciju Primišlje — Slunj, a jedan bataljon dobio je zadatak da od pravca Babine Gore dejstvuje na komunikaciju Tržić (put) — Cekinovići,

[16] O dejstvu Druge NO udarne brigade na ovoj komunikaciji vidi dok. br. 56, 86 i 123.

[17] Izostavljeni dio izvještaja istovjetan je sa dok. br. 69.

pošto su istim putem kretale neprijateljske pobočnice. Dok drugi bataljon imao je zadatak da protjera neprijatelja sa Čičina mosta.[18] U toku dana I Bataljon uspio je da razbije slabiju neprijateljsku kolonu kod Cekinovića i uspio je da zarobi 2 neprijateljska vojnika i 5 kola natovarenih sa raznom spremom. Ostali neprijateljski vojnici pod zaštitom magle uspjeli su da pobjegnu u pravcu Tržića. II Bataljon napao je neprijatelja kod Čičina mosta oko 12 sati i nanio neprijatelju gubitke, ali nije uspio neprijatelja odbaciti sa mosta. U 17 časova ovaj bataljon vrši ponovno napad na neprijatelja na Čičinu mostu i nakon kraće borbe neprijatelj pod zaštitom mraka povukao se u pravcu Primišlja. Ovaj bataljon odmah je nastavio nadirati prema Primišlju i kada je stigao oko 24 časa u Primišlje neprijatelj je već bio napustio Primišlje i povukao u pravcu Tržića ili prema Slunju. Ovaj bataljon je ušao u Primišlje bez borbe, a iste noći bataljon koji je dejstvovao na komunikaciji Tržić — Cekinovići ovladao je sa istom komunikacijom. Ova brigada u toku noći 9 na 10 ostaje na prostoru Primišlje.[19]

II Brigada: II Bataljon upućen je komunikacijom od Primišlja prema Slunju, IV Bataljon bio je u zasjedi na Debeloj Gl. (k. 358) i k. 494 na komunikaciji Primišlje — Slunj. I Bataljon napadao je posadu u Tržiću i na mostu tržićkom. Ova neprijateljska posada bila je jaka 150 do 200 vojnika,[20] naoružana sa jednim t. bacačem i 3 šarca, ostalo karabini. Bataljon je počeo sa napadom na Tržić u 7 h. i nakon kraće borbe uspijeva neprijatelja izbaciti iz I. utvrđenja zauzevši školu. Oko 15 h. neprijatelj se koleba zbog gubitaka koje je pretrpio, ali u 15.30 h. dolazi im u pomoć[21] preko Primišlja od pravca

[18] Vidi dok. br. 56 i 86.
[19] Izostavljeni dio detaljnije obraden u dok. br. 69.
[20] Četrnaesta četa 670 grenadirskog puka. Vidi dok. br. 153.
[21] Snage iz Drugog bataljona 671 grenad. puka i Treća četa 371 pion. bataljona. Vidi dok. br. 153.

Slunja 20 kamiona koji, kad su došli bli... Tržića, stali su, iz njih je neprijatelj izaš... i krenuo u napad na naše snage koje su... neprijatelja bile stisle u Tržiću. Naše snage bile su primorane da se odmah povuku... Jedna četa ovog bataljona koji je napadao Tržić bila je u zasjedi na cesti između Tržića i Kamenice. Oko 8 h. naišla su 4 kamiona i 2 luksuzna automobila od pravca Tounja prema Tržiću. Ova četa iste automobile uspjela je da uništi paljenjem i tom prilikom ubila je neprijateljskih 20 vojnika. IV Bataljon koji je bio u zasjedi kod Debele Gl. uništio je neprijateljsku prethodnicu koja je išla sa 3 motorbicikla i 6 vojnika koji su uništeni. U 11 h. naišla je neprijateljska kolona (sa 20 motornih vozila) koja kasnije dolazi u Tržić sa razvijenom pješadijom. Ova neprijateljska pješadija potisla je IV Bataljon koji je bio u zasjedi (Debela Gl.). Poslije toga ovaj bataljon odmah je dobio zadatak da krene u zasjedu na komunikaciju Slunj — Rakovica.[22] II Bataljon koji je toga dana nastupao od Primišlja komunikacijom prema Slunju susreo se sa neprijateljem kod Livade (k. 277). Ovaj bataljon primijetio je jače snage neprijatelja, nije se upuštao u borbu, već se povukao propustivši ovu neprijateljsku kolonu koja je išla u pomoć napadnutom neprijatelju u Tržić.

Gubitci neprijatelja: U ovim borbama 10. XII. neprijatelj je imao 34 ubijena i oko 50 ranjenih. Naši gubitci: 8 mrtvih i 12 ranjenih, među mrtvim je i zamjenik komandanta II bataljona — poručnik drug Spaso Milošević.

Ratni plijen: Zaplijenjeno 4 mitraljeza (šarca), 15 pušaka, 2 šmajsera, 3 postolja, 1 radiostanica, 1 tromblon sa 800 mina, 10.000 mauzer metaka, 5 kola sa komorom, 16 konja, 6 bicikla, 100 pari odijela, 2.500 cigareta, 45.000 kuna, 2 sanduka šećera, 200 kom. ćebadi i ostale spreme. Uništeno 6 kamiona, 3 motor-

[22] Bataljon je upućen po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, jer se pretpostavljalo da će neprijatelj iz Slunja krenuti prema Rakovici.

cikla i oštećeno 6 kamiona. U ovoj borbi utrošeno je 4.412 metaka, 30 m. za t. bacač i 74 m. za m. bacač.

III Brigada: nije imala nikakove borbe, već je izvršila pokret sa komunikacije Sjeničak — Vrginmost na komunikaciju Tušilović — Vojnić, gdje je stigla oko 24 časa, sa zadatkom da na istoj komunikaciji postavi kombinovanu zasjedu, ali kako se nije prebacio bataljon u Loskunju i tako je čitava brigada postavila jednostavnu zasjedu na prostoru Tušilović — Okić — Kneževića Kosa.

Štab diviziona sa Štabom divizije došao je iz Perne u 6 h. u s. Gabriće, nedaleko od Vojnić kolodvora.

Opis borbe 11. XII. 1943:

I Brigada: nalazila se je na prostoru pokraj komunikacije Vrginmost—Vojnić sa tri bataljona, a jedan na prostoru Crkvište — Kneževića Kosa. Do borbe između ove brigade i neprijatelja nije dolazilo, pošto neprijatelj nije vršio pokret na komunikaciji Vojnić — Vrginmost. Neprijatelj koji je bio na prostoru Suševići — Crevarska Strana utvrdio se na ovom prostoru pokraj ceste i pljačkao pomenuta sela uza cestu.

II Brigada: neprijatelj koji je došao sa 20 kamiona od Slunja za Tržić zanoćio je u Tržiću. 2 čete ove brigade poslate su noću između 10 i 11 na zasjedu na komunikaciji Tržić — Kamenica, a sa 3 čete oko 7 h. vršen je pritisak na neprijatelja u Tržiću, a III Bataljon koji je bio na odmaranju u Plavča Dragi krenuo je u pomoć ovim snagama koje su napadale na Tržić. Neprijatelj je oko 8 h. krenuo sa 40 kamiona iz Tržića u pravcu Tounja. Ovo neprijateljsko povlačenje vršeno je sa zaštitnicom. Čete koje su bile u zasjedi kod Kamenice sačekale su ove kamione i otvorile vatru na iste i prvi plotuni nanijeli su neprijatelju ogromne gubitke u kamionima. Kad je na ovu neprijateljsku kolonu otvorena vatra neprijatelj je iz kamiona iskočio i prihvatio borbu sa ovim našim snagama i iste uspio da odbaci. Ova borba vođena je sat i pol, dok se borba vodila kod Kamenice

sa ovim našim snagama. Od pravca Tounja došla su u pomoć neprijatelju 3 tenka i nešto pješadije i ove naše snage bile su prisiljene da se povuku, a neprijatelj je pod zaštitom tenkova povukao se prema Tounju. IV Bataljon koji je bio u zasjedi Slunj — Rakovica, doznavši da se neprijatelj iz Slunja povukao za Cetingrad, ušao je ovaj bataljon bez borbe u Slunj.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 70 mrtvih i oko 80 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 2 ranjena. U ovoj borbi do ratnog plijena nije se moglo doći, pošto je neprijatelj imao jače snage sa tenkovima.

III Brigada: Oko 6 časova sa tri bataljona postavila je zasjedu jednostranu na komunikaciji Tušilović — Vojnić, a jedan bataljon nalazio se u rezervi u Utinji. II Bataljon koji se nalazio u zasjedi, da bi se upoznao da li neprijatelja ima na cesti, pustio je jednu četu na cestu preko k. 225. Ova četa naišla je na neprijatelja, jačine od 100 vojnika, koji je osiguravao cestu i ovdje se razvila borba koja je trajala 50 mnt. Pošto je ovdje na cesti otpočela borba, alarmirane su sve posade duž ceste — lijevo i desno od Tušilovića do Vojnića i tako je zasjeda bila otkrivena, a ova četa nakon što je vodila borbu sa neprijateljom od 50 mnt. povukla se na polazne položaje. U 10 h. pod zaštitom magle prebačena je jedna četa preko ceste u Loskunju, sa zadatkom, ukoliko neprijatelj naiđe komunikacijom Tušilović — Vojnić, da udari neprijatelja od pravca Loskunje i na taj način potpomogne napad ostalih snaga brigade. U 10.15 h. neprijatelju koji je bio na osiguranjima na komunikaciji Tušilović — Vojnić stigla su pojačanja od pravca Karlovca i Vojnića. Neprijatelj koji je stigao od Karlovca odmah je krenuo preko Brezove Glave sa jačim snagama, nastupao je u pravcu desnog krila III Brigade, koje se nalazilo na k. 256 i groblju. Neprijatelju je uspjelo da ga potisne do sela Cvijanovići. Neprijatelj koji je stigao od Vojnića udario je na lijevi bok zasjede, tako je i lijevo krilo nakon

kraće borbe bilo prisiljeno da se povuče na Mađerčića Br. (k. 281). Neprijatelj je počeo da nastupa i dalje prema desnom krilu u pravcu Cvijanovića i uspio da odbaci naše snage do škole u Bukovici Vukmanskoj. Neprijatelj je pokušavao i dalje da nadire u pravcu Bukovice Vukmanske, ali mu nije uspjelo.

Ova borba[23] trajala je od 10.15 do 13.30 h. kada je desno krilo III Brigade bilo pojačano i izvršilo napad na neprijatelja i istoga potisnuli nazad na Brezovu Glavu. Oko 16 h. lijevo krilo potislo je neprijatelja prema cesti ispod Kneževića Kose. Jedan dio neprijateljskih snaga kada se spustio na cestu i zgrupisao se ispod k. 225 kod Jovića u taj mah četa koja je bila prebačena u Loskunju otvorila je žestoku vatru na ovoga neprijatelja i istome nanijela veće gubitke i neprijatelj se razbježao pokraj ceste u zidove i ostale zaklone otkuda se branio. Neprijatelj je čitavu noć pokraj ceste na dominantnim kotama imao osiguranja kako i na samoj cesti. Dok je borba trajala kod s. Jovića na cesti, neprijatelju je iz Karlovca stiglo 10 motornih vozila[24] koja se zbog magle i sumraka nisu mogla raspoznati. U 18.30 h. naše snage, ostavivši dijelove osiguravajuće, povukle su se na odmaranje u Bukovicu Vukmansku i Medveđak.

Ovog puta neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i ranjenih vojnika.

Opis borbe 12. XII. 1943:

I Brigada postavila je sa dva bataljona zasjedu kombinovanu na k. 250, 214 — 225 i Kosić Br. U 7 h. ujutro izbila je neprijateljska prethodnica u pravcu Suševića na Biljeg i zasjeda ove brigade bila je otkrivena, te se iz zasjede prešlo u frontalnu borbu. Ova borba trajala je 15 do 20 minuta pošto su neprijatelju stizala pojačanja iz Crevarske Strane. Snage I Brigade koje su bile u zasjedi otstupile su vidjevši da nemaju uspjeha u frontalnoj borbi sa jačim neprijateljem.

[23] O ovoj borbi vidi dok. br. 43, 44, 46 i 123.

[24] i [25] Snage iz 669 grenad. puka, koje dejstvuju na ovom pravcu, vidi dok. br. 28.

Ovi bataljoni povukli su se od ceste lijevo i desno, a neprijatelj je produžio za Vojnić ostavivši osiguranje, jačine od 150 vojnika, na Kosića Br. IV Bataljon rokirao se na položaj Crkvište—Kokirevo; jedan bataljon upućen je preko Petrovca u pravcu Selakove Poljane, sa zadatkom sprečavanje neprijatelju pljačkanja i da dejstvuje na komunikaciju Vojnić — Miholjsko—Kladuša, od pravca Petrove Gore. Ostale snage bile su u Ključaru.

II Brigada: Ovladavši sa komunikacijom Tržić — Primišlje — Slunj, raspored brigade bio je: IV Bataljon Slunj, II Bataljon u Primišlju, III Bataljon osigurava pravac Tržić — Kamenica — Tounj, a I Bataljon na komunikaciji Tobolić — Primišlje.

III Brigada: raspoređena sa I i II Bataljonom Živkovića Kosa — Okić — Cvijanovići. IV Bataljon Macutovo brdo — Vukmanić, a III Bataljon u Loskunju. Oko 10.30 mnt. jedna neprijateljska kolona[25] pješadije, jačine 200 do 300 vojnika, napala je lijevo krilo I Bataljona preko k. 255 i nakon kraće borbe koja je trajala oko 20 mnt. neprijatelj je potisnuo lijevo krilo III Brigade prema selu Vračarima, a u 14.20 h. neprijatelj sa dva tenka i oko 200 vojnika pješadije počeo je da nastupa preko Brezove Glave za selo Cvitoviće, gdje se nalazilo desno krilo II bataljona koji je bio u zasjedi. Na ovog neprijatelja sa bliskog otstojanja otvorena je žestoka vatra[26] i neprijatelju su naneseni gubici, ali neprijatelj uspijeva da potisne naše snage prema Bukovici Vukmanskoj. Na ovim položajima neprijatelj ostaje na osiguranju, dok je jedna kolona preko 30 motornih vozila i 10 tenkova prošla od Vojnića za Karlovac. Na ovu kolonu III Bataljon iz Loskunje otvorio je jaku koncentričnu vatru i neprijatelj je bio prisiljen da zaustavi kolonu i pokraj ceste zauzeo položaje, davao otpor dok nije pao prvi sumrak. Ova neprijateljska kolona pod zaštitom mraka krenula je za Karlovac.

[25] Vidi dok. br. 123.

Opis borbe 13. XII. 1943:

Ovoj neprijateljskoj koloni naneseni su osjetni gubitci: oko 90 mrtvih i 100 ranjenih.

I Brigada: Napala[27] je sa jednim bataljonom neprijatelja na Kosić Br. Napad je počeo u 14 časova. Ovaj bataljon koji je napadao neprijatelja, istoga je potpuno iznenadio, privukao se pod zaštitom magle na blisko otstojanje i izvršio nagli juriš i uspio njegove prve rovove zauzeti. Okolo Kosića Brda neprijatelj je bio stjeran na jedan uski prostor, naši su borci ručnim bombama i pištoljima tukli neprijatelja, ali u ovom momentu neprijatelj se ogorčeno branio i izvršio protunapad u jednom pravcu, tako da je došao sa jednim dijelom snaga iza leđa našim snagama koje su ga napadale. Borba je bila vrlo žestoka i neprijatelj je uspio jurišanjem da odbaci naše snage sa položaja koga je neprijatelj bio utvrdio. Bataljon se je morao povući, ali je nanio neprijatelju gubitke — preko 60 mrtvih. Ovome neprijatelju, nakon što su naši otstupili, stigla je pomoć sa 3 tenka, koji su ovome neprijatelju štitili otstupanje u pravcu Vojnića a ujedno je ovo povlačenje štitila i neprijateljska artiljerija.

II Brigada: Po naređenju GŠH IV Bataljon ostao je u Slunju. III Bataljon ostao je na prostoru Tržić — Kamenica, sa zadatkom da zatvori pravac prema Tounju, a I i II Bataljon na prostoru Plavča Draga.[28] Ova brigada nije imala nikakvih borbi.

III Brigada: Ostala je na istom prostoru na kome je bila i 12. XII., s tom razlikom što je bila svoje snage udaljila od komunikacije Tušilović — Vojnić jedan klm. do dva, to zbog toga što je neprijatelj okolo komunikacije Tušilović — Vojnić na dominantnim tačkama imao jako osiguranje. III Bataljon ove brigade bio je u zasjedi u Loskunji. Oko 10 časova naišla je jedna neprijateljska kolona od pravca Tušilovića prema Vojniću. Ova kolona bila je jačine 100 vojnika, jedan tenk i 20 tovarnih konja. Kada je ova kolona došla

[27] Vidi dok. br. 69 i 123.

[28] Ovaj raspored je uslijedio radi nejasne situacije u to vrijeme od Bihaća i Oštarija, vidi dok. br. 133.

na cestu ispod Loskunje, ovaj bataljon na istu je otvorio žestoku vatru koja je trajala puna dva sata, kada su stigla neprijatelju pojačanja od Vojnića. Neprijatelj je počeo žestoko da tuče mitraljeskom i minobacačkom vatrom položaje ovog bataljona u Loskunji i neprijatelj pod zaštitom jake vatre povukao se prema Vojnićkom Grabovcu na odmaranje.

U ovoj borbi neprijatelju su naneseni osjetni gubitci u mrtvim i ranjenim.

Opis borbe 14. XII. 1943:

I Brigada: Neprijatelj je jačine oko 4.000 vojnika i nekoliko desetina motornih vozila i tenkova[29] krenuo od Kladuše za Vojnić, odakle je ova kolona krenula komunikacijom iz Vojnića za Vrginmost i dalje za Glinu. Ova neprijateljska kolona bila je sačekana na Biljegu od strane IV Bataljona, koji je na istu kolonu otvorio vatru, ali je bio ubrzo ovaj bataljon odbijen od komunikacije. I ova kolona kretala je čitavog dana od Vojnića za Glinu. Kada je začelje ove kolone bilo krenulo sa svim snagama iz Vojnića, tj. u 23 časa, I Bataljon I Brigade napao[30] je neprijatelja od pravca Radonje i Jurge, a ujedno napad je vršio IV Bataljon II Brigade od pravca Kolarića. Ovaj napad otpočeo je oko 17 časova, napad je trajao sve do 23 časa, kada je neprijatelj sa začeljem kolone napuštao Vojnić. Ova borba bila je žestoka, pošto se je neprijatelj branio sa tenkovima i teškim oruđima. Neprijateljsku kolonu koja je išla prema Glini gonili su[31] dva bataljona I Brigade do Čemernice, i ovom prilikom neprijatelj je pretrpio gubitke.

II Brigada: Sa tri bataljona ostala je na istim položajima, tj. dva u Plavča Dragi, jedan u Tržiću, a IV koji je napadao Vojnić vratio se nazad za Kuplensko, gdje se nekoliko sati odmorio i poslije krenuo u sastav svoje brigade prema Cetingradu.

[29] Snage 671 i dijelovi 670 grenad. puka. Vidi dok. br. 28. 69, 123, 140, 143 i 153 ove knjige.

[30] O napadu na Vojnić vidi dok. br. 86 i 123.

[31] Vidi dok. br. 69.

Opis borbe 15. XII. 1943:

III Brigada: Ostala je na istom položaju koga je držala i 13. XII. do borbe nije dolazilo.

I Brigada: Dva bataljona koji su gonili neprijatelja do Čemernice prestali su gonjenjem oko 10 h. i čitava brigada rokirala se na prostor Topusko — Čemernica.

II Brigada: Jedan bataljon na prostoru Tržić, dva bataljona na prostoru Slunj — Cetingrad, a jedan u Klokoču.

III Brigada: rokirala se na prostor Vukmanić — Tušilović — Krnjak.

Ishod borbe:

Postavljeni ciljevi nisu u potpunosti uspjeli, neprijatelju nisu naneseni gubitci kako su mogli biti kao i rezultat mogao je biti bolje postignut. Zadaci nisu izvršeni u potpunosti.

Gubitci neprijatelja:

Neprijatelj u ovim svim borbama imao je 290 mrtvih i 365 ranjenih, i zarobljenih 6 vojnika.

Sopstveni gubitci:

66 ranjenih i 33 mrtva druga, među ranjenima nalazi se kapetan Simo Mikašinović, kapetan Paić Dragan, poručnik Trbojević Mile, i komesar čete Mrđenović Marko, koji je od rana podlegao. Među poginulim nalazi se poručnik Spase Milošević i Novak Žiža, potporučnik. Među ranjenim nalazi se još Juzbašić Rade, zamj. komand. čete i Dragan Doreta, zamj. komandira.

Ratni plijen:

Jedan veliki tenk sa 3 mitraljeza, radiostanicom i topom, 3 kamiona, 2 radiostanice, 6 mitraljeza (šaraca), mauzer municije 15.280, municije za šmajser 201, karabina 28, bicikla 10, ćebadi 202, 2 šmajsera, 5 pištolja, za šarac mitr. 2 postolja, rezervne 3 cijevi, bombi 40, benzina 150 litara, konja 26, šinjela 5, šatorskih krila 120, vojničkih odijela 118, cipela 10 pari, 1 mula, samara 2, kabla 16 klm, dvogleda 3, mina za mali bacač 30, jedan tromblon sa 800 mina, 5 kola sa komorom, 2.500 cigareta, 45.000 kuna, 2 sanduka šećera, oko 300 granata 150 mm, 100 mina za bacač.—

Oštećeno:

1 tenk i 3 kamiona.

Uništeno: 12 kamiona, 2 tenka velika, 3 motorcikla, 2 bicikla i 4 kola.

Sopstveni gubitci u oružju: Izgubljen 1 puškomitraljez, 1 pištolj, 3 mauzer karabina, a oštećeno: 1 puškomitraljez i 4 karabina.

Utrošak municije: Za puške 21.748, za teške mitraljeze 5.500 (jugosl.), za bredu 2.530, za laki mitraljez 9.150, za puškomitraljez talijanski 4.370, za jug. p. mitraljez Z.B. 9.790, mina za t. bacač 184, mina za mal. bacač 189, za protukolski top 47 mm 30 granata, i 53 ručne bombe.—

Imena lica koja treba pohvaliti: Pohvaliti treba drugaricu Filipinu Ivančić, bolničarku zbog toga što je punih 48 sati ostala sa ranjenim drugom i istog sakrivala na položaju, dok je neprijatelj u neposrednoj blizini više puta krstario gdje je ona bila sa ranjenim drugom. Ista drugarica sačuvala je ranjenog druga i poslije kada je neprijatelj otišao ovaj ranjeni drug je spasen.

Kritički osvrt na operacije: U početku nisu se znale namjere neprijatelja i njegova jačina, pa je uslijed toga kod nekih starješina i boraca zavladao strah i bojazan da je to jaka neprijateljska ofanziva. Nije bilo dovoljno inicijative kod većine starješina, bilo je dosta sporosti, neodlučnosti i nesnalaženja. Snage I i II Brigade dosta su bile razvučene, vrijeme je bilo stalno maglovito, što je dosta smetalo za vođenje operacija i nije se moglo upotrebljavati teže oruđe efikasno. Veza sa jedinicama bila je dosta dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[32] Backović

Komandant:
M.[33] Šumonja

[32] Aleksandar
[33] Miloš

BR. 91

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA MARŠ U PAKU, LEVANJSKU VAROŠ I SLOBODNU VLAST[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 361/43
Dana 19-XII-43
u 20 h

ZAPOVEST

(Sekcija Brod 1:100.000.)

Jedinice naše divizije preduzeće pokret[2] u nove baze. U cilju izvršenja istog

NAREĐUJEMO:

1.) 20. XII. 1943 godine u 6 sati krenuće i to:

a. — *XVIII Brigada* pravcem: Gašinci — Nabrđe — Levanjska Varoš za Paku.

b. — *Brodska brigada* pravcem: Drenje — Mandićevac — Đakovačka Breznica za Levanjsku Varoš.

c. — *Čehoslovačka brigada »Jan Žiška«* pravcem: Drenjski Slatinik — Mandićevac — Vuka Šuma — Slobodna Vlast, *gdje će biti i Štab divizije.* —

d. — *Diljski N.O.P. Odred:* pravcem: Đakovački Kućanci — Drenje — Mandićevac — Vuka Šuma — Slobodna Vlast za Borojevce.

2.) Pokret izvesti sa svima osiguranjima.

3.) Po dolasku u nove baze treba izdati zapovest za kantonovanje, osigurati se i prekopati ceste i podneti ovom štabu izveštaj o dolasku u nove baze.

4.) Diverzanti iz XVIII Brigade i Diljskog N.O.P. Odreda treba da se skupe u jednu četu pod rukovodstvom druga Ilije Božića. Sobom nose: eksploziv, nagazne mine, zapaljive bombe,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26/1, k. 881.

[2] Pokret je vršen poslije borbe oko Gorjana. Vidi dok. br. 67, 83, 96 i 97, a u cilju pripreme diverzija na pruzi Beograd — Zagreb i napada na Gromačnik. Vidi dok. br. 105.

Uništeno: 12 kamiona, 2 tenka velika, 3 motorbicikla, 2 bicikla i 4 kola.

Sopstveni gubitci u oružju: Izgubljen 1 puškomitraljez, 1 pištolj, 3 mauzer karabina, a oštećeno: 1 puškomitraljez i 4 karabina.

Utrošak municije: Za puške 21.748, za teške mitraljeze 5.500 (jugosl.), za bredu 2.530, za laki mitraljez 9.150, za puškomitraljez talijanski 4.370, za jug. p. mitraljez Z.B. 9.790, mina za t. bacač 184, mina za mal. bacač 189, za protukolski top 47 mm 30 granata, i 53 ručne bombe.—

Imena lica koja treba pohvaliti: Pohvaliti treba drugaricu Filipinu Ivančić, bolničarku zbog toga što je punih 48 sati ostala sa ranjenim drugom i istog sakrivala na položaju, dok je neprijatelj u neposrednoj blizini više puta krstario gdje je ona bila sa ranjenim drugom. Ista drugarica sačuvala je ranjenog druga i poslije kada je neprijatelj otišao ovaj ranjeni drug je spasen.

Kritički osvrt na operacije: U početku nisu se znale namjere neprijatelja i njegova jačina, pa je uslijed toga kod nekih starješina i boraca zavladao strah i bojazan da je to jaka neprijateljska ofanziva. Nije bilo dovoljno inicijative kod većine starješina, bilo je dosta sporosti, neodlučnosti i nesnalaženja. Snage I i II Brigade dosta su bile razvučene, vrijeme je bilo stalno maglovito, što je dosta smetalo za vođenje operacija i nije se moglo upotrebljavati teže oruđe efikasno. Veza sa jedinicama bila je dosta dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[32] Backović

Komandant:
M.[33] Šumonja

[32] Aleksandar
[33] Miloš

BR. 91

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA MARŠ U PAKU, LEVANJSKU VAROŠ I SLOBODNU VLAST[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 361/43
Dana 19-XII-43
u 20 h

ZAPOVEST

(Sekcija Brod 1:100.000.)

Jedinice naše divizije preduzeće pokret[2] u nove baze. U cilju izvršenja istog

NAREĐUJEMO:

1.) 20. XII. 1943 godine u 6 sati krenuće i to:

a. — *XVIII Brigada* pravcem: Gašinci — Nabrđe — Levanjska Varoš za Paku.

b. — *Brodska brigada* pravcem: Drenje — Mandićevac — Đakovačka Breznica za Levanjsku Varoš.

c. — *Čehoslovačka brigada »Jan Žiška«* pravcem: Drenjski Slatinik — Mandićevac — Vuka Šuma — Slobodna Vlast, *gdje će biti i Štab divizije.* —

d. — *Diljski N.O.P. Odred:* pravcem: Đakovački Kućanci — Drenje — Mandićevac — Vuka Šuma — Slobodna Vlast za Borojevce.

2.) Pokret izvesti sa svima osiguranjima.

3.) Po dolasku u nove baze treba izdati zapovest za kantonovanje, osigurati se i prekopati ceste i podneti ovom štabu izveštaj o dolasku u nove baze.

4.) Diverzanti iz XVIII Brigade i Diljskog N.O.P. Odreda treba da se skupe u jednu četu pod rukovodstvom druga Ilije Božića. Sobom nose: eksploziv, nagazne mine, zapaljive bombe,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26/1, k. 881.

[2] Pokret je vršen poslije borbe oko Gorjana. Vidi dok. br. 67, 83, 96 i 97, a u cilju pripreme diverzija na pruzi Beograd — Zagreb i napada na Gromačnik. Vidi dok. br. 105.

i t.d. Ova četa biće uvek uz onu brigadu koja se bude nalazila u mestu, gde se nalazi i Štab divizije. Zbog toga će pre pokreta drug Ilija uvek pitati Štab brigade o mestu divizije.

5.) Vezu sa ovim štabom održavati pomoću kurira, važne izveštaje slati kuririma na konju.

6.) U slučaju borbe jedinice se međusobno pomažu, ne čekajući naređenje za to, ako to situacija pred njihovim frontom dozvoljava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[3] Bulović

Komandant, p.pukovnik
Mil.[4] Stanivuković

(M.P.)[5]

BR. 92

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU NO UDARNE BRIGADE »BRAĆA RADIĆ« DA POJAČA DEJSTVO NA PRUZI CAREVDAR—KRIŽEVCI I ZA UNIŠTENJE PUTA KRIŽEVCI—KOPRIVNICA[1]

NAČELNIK ŠTABA[2]
II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Dne 19-XII-1943

ŠTABU UDARNE BRIGADE »BRAĆA RADIĆ«

17-XII — o.g. ustaše i domobrani jačine oko 1.000 vojnika izašli su iz Varaždina i zaposjeli položaj duž ceste Novi Marof — Varaždin i počeli popravljati most na rijeci Bednji. Neprijatelj raspolaže sa 6 manjih i 2 teža tenka. Danas smo primili izvještaje od Bjelovarskog odreda o koncentraciji neprijateljskih snaga u Bjelovaru. Prema svim znacima, neprijatelj vrši

[3] Mirko
[4] Milan
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 38/7, k. 1472A.
[2] Rade Bulat

pripremu za ofanzivu na slobodni teritorij Kalnika i Bilo Gore.[3] Naše jedinice na Kalniku i Bilo Gori trebaju stalno ometati neprijatelja i time sprečavati da nesmetano vrši koncentracije.

Kalnički partizanski odred dobio je zadatak[4] da napada na pojedine tačke neprijatelja na liniji Novi Marof — Varaždin i postavlja zasjede. Vaša brigada treba pojačati rad na uništenju pruge Carevdar — Križevci i ceste Križevci — Koprivnica,[5] koju prekopati na nekoliko mjesta i podići prepreke, postavljati sa 3 bataljona zasjede kod Kloštra i jačim izviđanjima kontrolirati pokrete neprijatelja u Križevcima, a preko informativne službe organizovati dnevno izvještavanje o svim promjenama, odnosno koncentracijama u Križevcima.

Zašto niste uputili tražene drugove za pojačanje bolničke straže? Isto tako požurite sa izmjenom boraca sa Komandom kalničkog područja.

Upućujemo Vam Jagnić Janka, Smrekar Juru, Omerzo Antuna, Omerzo Stjepana, Slatković Pavla, Kodrman Stjepana, Prlić Ivana, Šimunić Marka. Svi nose sa sobom puške, osim Kodrmana i Prlića. Pomenuti drugovi zaostali su ili dezertirali iz svojih jedinica. Potrebna im je paska. Izvijestite njihove jedinice da su po našem naređenju upućeni u Vašu brigadu.

Ništa niste javili: da li ćete izvršiti izmjenu komesara.

Već nekoliko puta pošao sam preko Vaše radio-stanice poslati obavijesti, ali nažalost nije bilo uspjeha, jer Vaši radio-telegrafisti ne znaju raditi. Obratite veću pažnju i pomognite im da rade, odnosno vježbaju. Jučer smo poslali jednu radio-stanicu sa generatorom, pa vjerujem da će moći vježbati. Čuo sam da imate dvije anodne baterije od kojih s jednom svirate u Štabu. Nepotrebno je da imate dva radio-aparata, kad nismo u stanju nabaviti dovoljan broj baterija, stoga anodnu bateriju dajte radio-telegrafistima.

Uhapšena Milka Bobovec stigla je i otpremljena sudskom otsjeku koji vodi postupak. Nastavite i dalje sa hapšenjem špijuna, ali ih nemojte slati k nama, nego u sudski otsjek.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
major:

[3] U ofanzivnim dejstvima učestvuju: Prva pješad. pukovnija PTS sa Četvrtom bojnom PZUV — vidi dok. br. 166 ove knjige i dok br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[4] Vidi dok. br. 93.
[5] O dejstvu Udarne brigade »Braća Radić« vidi dok. br. 127.

BR. 93

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE OBJEKTE PRAVCEM NOVI MAROF — VARAŽDIN[1]

NAČELNIK ŠTABA
II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Dne 19-XII-1943

ŠTABU KALNIČKOG N.O.P. ODREDA

Danas smo obaviješteni od Bjelovarskog odreda da neprijatelj vrši koncentracije u Bjelovaru. Prema svim znacima njegova je namjera: izvođenje ofanzive[2] na slobodni teritorij Bilo Gore i Kalnika.

Neprijatelj se mora ometati i ne dozvoliti mu da nesmetano vrši koncentracije. Vaš odred sa 2 bataljona vršiće napade na pojedine tačke neprijatelja na liniji Varaždin — Novi Marof[3] gdje se ukopava i na tom dijelu ceste postavljati zasjede neprijateljskoj pješadiji, mobilizirati sve civilno ljudstvo za prekopavanje cesta i rušenje mostova. Vodite računa o stalnim pokretima neprijatelja i dobro izviđajte da vas ne bi neprijatelj iznenadio ili izmanevrisao. Naročitu pažnju obratite obezbjeđenju vaših jedinica za vrijeme odmaranja i dobro izviđajte prema Ljubešćici.

Vaš informativni oficir neka organizuje dnevno izvještavanje o pokretima neprijatelja u Varaždinu i iz Varaždina.

Vaš III bataljon neka vrši dnevna izviđanja Šemoveca i pokrete mađarskih trupa duž Drave.

Zašto niste uputili tražene drugove za pojačanje bolničke straže? Odmah to učinite.—

Upućujemo vam za borce Čizmek Slavka, Kukec Vladu i Jurman Ivana, koji su zaostali ili dezertirali iz svojih jedinica. Potrebna im je paska. Izvijestite njihove jedinice da su po našem naređenju upućeni u vaš odred.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba[4]
major:

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 44 2, k. 1472.

[2] Radi se o lokalnom ofanzivnom dejstvu, koje neprijatelj preduzima u cilju odbacivanja naših snaga sa područja Varaždina. Vidi dok. br. 92.

[3] O dejstvu Kalničkog NOP odreda vidi dok. br. 127.

[4] Rade Bulat

BR. 94

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 19 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA U BAŠKIM OŠTARIJAMA I KARLOBAGU[1]

OPERATIVNI ŠTAB
ZA LIKU
19. XII. 1943 g.
Op. br. 55/43

Operativni izvještaj od
21. XI. i 1. XII. 1943 g.

ŠTABU IV KORPUSA

I BATALJON ODREDA »P. J.«: sa dvije čete i četom »Alanskom« imao je zadatak da zajedno sa IV Bataljonom I Brigade XIII Divizije napadne[2] neprijatelja na sektoru Ravni Dabar — Ura i Baške Oštarije, gdje se je nalazio neprijatelj u nepoznatoj jačini. Namjera neprijatelja bila je ovladati sa Karlobagom i osigurati komunikaciju Gospić—Baške Oštarije—Karlobag.

Ove tri čete stavljene su pod komandu Štaba IV Bataljona I Brigade XIII Divizije i dobile su zadatak da nastupaju pravcem Karlobag—Ravni Dabar, a zatim prema momentalnoj situaciji. Nastupajući u pravcu Dabra prednji dijelovi ovoga bataljona sukobili su se sa manjim neprijateljskim dijelovima u okolici Dabra, koji se je povukao u pravcu Oštarija.

Po izbijanju na kote sa zapadne strane Oštarija, poslate su dvije čete ovog bataljona u pravcu Oštarija, sa zadatkom da ispitaju samo mjesto i prikupe podatke o neprijatelju (pošto je Štab IV Bataljona I Brigade, koji je rukovodio sa operacijama imao podatke da se je ne-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18—3, k. 424/a.

[2] Dana 21 studenog 1943 god. iz Gospića su krenule Deveta i Trideset druga ustaška bojna pravcem Jadovno — Baške Oštarije — Karlobag, sa zadatkom da ovladaju komunikacijom Gospić — Karlobag i postave garnizone u Karlobagu i Oštarijama, gdje je došlo do susretne borbe između snaga Trinaeste divizije i glavnine Trideset druge bojne koja je prije naših snaga stigla u ovo selo, a istovremeno Deveta bojna izbija na Alaginac i napada sa leđa naše snage, uslijed čega dolazi do opisanih događaja. Detaljnije o svemu vidi u dok. br. 22 2—4, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

prijatelj povukao i iz Oštarija). Vjerujući ovim nepotvrđenim podatcima, ove su čete iznenađene od strane neprijatelja iz samog mjesta Oštarija i obližnjih kota, koji je pustio naše jedinice na blisko otstojanje sa ciljem da im nanese što veće gubitke. Jedinice su počele otstupati u neredu i bez komande, to je neprijatelj iskoristio i preduzeo gonjenje. Pravac otstupanja bio je Cesarica.

Gubitci neprijatelja nisu se mogli ocijeniti koji su vjerojatno bili mali.

Sopstveni gubitci: 14 poginulih, dva ranjena i 15 nestalih.

Izgubljeno je 7 puškomitraljeza, nekoliko pušaka i 1.040 metaka.

1. XII. 43: Neprijatelj jačine jedne satnije[3] krenuo je iz Karlobaga u pravcu Cesarice. Pošto je okupljen I Bataljon Odreda »Plavi Jadran« u Cesarici sa isturenim dijelovima prema Karlobagu, neprijatelj je na iste naišao i nakon kraćeg otpora ponovno se povukao u Karlobag.

Za vrijeme ovih akcija utrošeno je 1.100 metaka po pješadijskim oruđima.

Kritički osvrt: Glavni razlog za ove gubitke u ljudstvu i oružju jest slabo rukovođenje Štaba IV Bataljona I Brigade, koji navodno nije stvorio plan i donio odluku sa štabom I Bataljona Odreda »Plavi Jadran«, te isti nije bio ni malo upoznat niti sa zadatkom, a niti sa situacijom.

Podatci o neprijatelju nisu bili dovoljno prikupljeni niti provjereni. Nastupanje nije bilo vojničko, već su čete u kolonama nastupale prema Oštarijama bez isturenih dijelova koji bi otkrili neprijatelja uz manje gubitke. Najveća greška sastoji se u tome što se je nasjelo podatcima dobivenim od seljaka koji su išli na ruku neprijatelju, a isti se nisu provjerili sa vlastitim patrolama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: sl. otsutan (M.P.)[4] Komandant, major: **P.[5] Kleut**

[3] Snage iz Devete ustaške bojne, vidi dok. br. 22/2—4, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[5] Petar

BR. 95

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE UDARNE NO BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 19 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ZLOBIN[1]

ZAPOVIJEST BR. 65.

Štaba I udarne brigade XIII divizije IV korpusa za 19. XII. 1943.
(Sekcija Sušak 1:100.000.)

Neprijateljska posada u Zlobinu jačine je 100 do 120 vojnika,[2] a naoružana je sa 7—8 mitraljeza, 3—4 laka bacača, 1 teški bacač, 1 laki pješadijski top, — ostalo puške i šmajseri. Neprijatelj je razmješten po kućama i bunkerima oko mjesta. Tačnijih podataka nema u kojim se bunkerima i zgradama neprijatelji nalaze.

U Plasama neprijateljska posada jačine 80 — 100 vojnika. Naoružanje kao i u Zlobinu. Neprijatelj se nalazi u selu, u kući kod željezničke stanice, u vaktarnici prema Meji na velikom zavoju i između vaktarnice prema Meji i Plasama nalazi se jedna baraka na usjeku zapadno od pruge u kojoj je neprijateljska posada po 10 vojnika. Između Plasa i Zlobina nalazi se jedna baraka gdje jedna straža prelazi preko ceste, u kojoj se također nalazi neka straža radi osiguranja komunikacije.

U Križišću neprijateljska posada jačine nepoznate, pošto se ista često puta pojačava i smanjuje, tako da neki puta ima 30, a neki puta do 200 vojnika. Naoružanje nepoznato.

U Hreljinu neprijateljska posada jačine 30—50 vojnika, naoružanje 2—3 topa, ostalo nepoznato.

U Crikvenici neprijateljska posada 30—50 Nijemaca, oko 300 ustaša, domobrana, žandara i fananaca. Naoružanje: 3 topa, — ostalo pješadijsko naoružanje.

I i II bataljon pojačani sa 1 topom 75 mm., jednim 47 mm. i dva teška bacača imaju zadatak da napadnu i likvidiraju neprijateljsku posadu u Zlobinu.[3] Za izvršenje prednjeg zadatka

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28—3, k. 424/a.

[2] Najvjerovatnije da su to bili dijelovi 71 njemačke divizije koja se u to vrijeme nalazila u Hrvatskom Primorju i Istri. Vidi dok. br. 46/6a, k. 8, 1/1, k. 71, 25/3, k. 77, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] O borbama oko Zlobina vidi dok. br. 129.

Naređujemo:

I bataljon: ima zadatak sa 1. četom od kote 685 prema vaktarnici, na velikom zavoju, baraki na usjeku i željezničkoj stanici Plase vršiti pritisak na neprijatelja i sprečavati nailazak neprijatelja koji bi pošao u pomoć posadi iz Zlobina. Sa jednim vodom zaposjesti kotu 782 prema željezničkoj pruzi i sprečavati nailazak neprijatelja prugom prema Zlobinu. Na velikom zavoju minerski vod prekinuti će prugu između Zlobina i Plasa da se spriječi dolazak neprijatelja vlakom iz pravca Hreljin — Plase prema Zlobinu. Ovaj vod I bataljona održavati će vezu na željezničkoj pruzi sa II bataljonom, koji drži položaje na koti 812. Sa jednom četom vršiti pritisak na Crikvenicu a jedan vod dodijeliti će u rezervu kod Štaba brigade.

II bataljon: sa jednom četom i jednim odjeljenjem teških mitraljeza upasti će u samo mjesto preko kote 730 do željezničke stanice, a teški mitraljez ostaviti na koti 730, koji ima zadatak da štiti četu koja je upala u mjesto da joj neprijatelj ne dođe za leđa. Sa jednim vodom i jednim odjeljenjem teških mitraljeza napasti iz pravca Brdo prema samom mjestu, koristeći zato kuće i porušene bunkere iznad kapelice na bezimenoj koti koja se nalazi na zapadnoj strani Karoline. Sa jednom desetinom i jednim odjeljenjem teških mitraljeza zaposjesti kotu 812 i osiguravati desni bok vodu I bataljona koji se nalazi na koti 782, i sa istim održavati vezu na željezničkoj pruzi. Ova desetina ima zadatak da pomogne minerskom vodu razrušiti željezničku prugu na velikoj okuki između Zlobina i Plasa. Ostatak bataljona držati u rezervi koju treba upotrijebiti u važnim momentima kada se ukaže potreba.

Prateća četa: sa jednim bacačem i protikolskim topom plasirati će se na desnoj strani Karoline ispod Drage, odakle može najpogodnije tući bunkere i zgrade u kojima se neprijatelj nalazi. Drugi bacač plasirati će se na sjeverozapadnoj strani kote 690, odakle će tući pojedine zgrade i bunkere. U prvom redu treba tući bunker na bezimenoj koti lijevo od Karoline i kapelice kako je to predviđeno kod izviđanja.

Brdski top 75 mm. plasirati će se zapadno od Kamenjaka kod kote 690, odakle će tući neprijateljske zgrade i bunkere u Plasama i pronalaziti neprijateljsku artiljeriju u Hreljinu i istu ušutkavati.

Minerski vod, kako je naprijed naznačeno, postaviti će minu na okuku između Plasa i Zlobina i razrušiti željezničku prugu. Jednu ili dvije mine postaviti na Karolinu između Plasa i Zlobina i zatrpati kamenjem postavljene mine i pod svaku cijenu spriječiti nailazak neprijateljske motorizacije prema

Zlobinu. Ovaj rad biti će pod kontrolom Štaba I bataljona i isti je odgovoran za izvršenje tog zadatka.

Znaci raspoznavanja: Zatvarač — Zadar.

Ugovoreni znaci (5—8).—

II bataljon kod svake zauzete zgrade ili promjene položaja ispaliti jednu crvenu i jednu zelenu raketu kako ne bi došlo do zabune da naši bacači i top tuče po našim jedinicama pošto treba naročito vođa bacača i topa da paze.—

Štab brigade nalaziti će se zapadno od kote 882 na bezimenoj koti iznad željezničke pruge.

Brigadno previjalište nalaziti će se u Liču a jedan dio sanitetа dodijeliti I bataljonu. I bataljon organizirati će najmanje 20 civila za prenos ranjenika pošto je put dalek i vrlo slab, jer u slučaju većeg broja ranjenika ostalo bi se bez vojske na položaju ako bi ista morala nositi ranjenike.—

Napad će početi tačno u 4 sata 20. ov.mj.

Napomena: Skreće se pažnja svim starješinama da se napad pripremi što bolje kako bi napad uspio što bolje. Da bi se ispunila zapovijest vrhovnog komandanta druga **Tita**, i da bi se podigla borbenost naše brigade i stanje uopšte, treba uložiti sve snage da napad u potpunosti uspije. U ovoj borbi cijeniti će se kako pojedini starješine tako i borci. Treba voditi računa o svakom pojedincu kako bi se isti mogao predložiti za pohvalu ili kaznu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Bude Bosnić v. r.

V. d. komandanta:
Đuro Trbović v. r.

(M.P.)[4]

Točnost prepisa ovjerava:
Operativni oficir:
Armin Kovačić

[4] Okrugli pečat: Štab Prve udarne brigade Trinaeste divizije NOV Hrvatske.

BR. 96

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRODSKE NO BRIGADE OD 19 PRO. SINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA S. GORJANI[1]

ŠTAB BRODSKE BRIGADE
VI KORPUSA NOV HRVATSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 212/43 g.
Dana: 19. XII. 43. god.

Predmet: Izvještaj o akciji na neprij. uporište Gorjani.

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Naša brigada dobila je zadatak 17. XII. 43 da likvidira neprijateljsko uporište Gorjani.[2]

Jedinice u napadu rasporedili smo tako: I bataljon je nastupao ulicom Punitovački Josipovac prema crkvi i jednom četom Krndija prema crkvi. II bat. ulicom Tomašanci prema crkvi, te jednom četom Đak. Satnica prema glavnoj raskrsnici. III bataljon ulicom Paljevine prema glavnoj raskrsnici i to jednom četom ulicom od Krndije prema glavnoj raskrsnici. Neprijatelj se držao tj. utvrdio na glavnoj raskrsnici i raskrsnici kod crkve. Sve naše jedinice nastupale su bez otpora sve do raskrsnice i do crkve. Neprijatelj ih obasuo jakom vatrom, oni su izvršili juriš i u tom jurišu I bataljon je uspio da zauzme crkvu, popov stan i bunkere u popovoj bašti.

II bataljon je nešto kasnije stigao do crkve, tj. na svoje određeno mjesto ali je brzo pod vatrom došao do neprijateljskih objekata gdje je žestoko napadao školu u kojoj su bili civili Švabe. III bataljon je naišao na najteži otpor te je nastupao uz vrlo žestoku borbu od kuće do kuće sve do samih bunkera. Topovi noću nisu bili iskorišćeni kako je trebalo biti, nego već u samo svanuće i istima je razbito nekoliko bunkera, te su zadali neprijatelju straha.

Neprijatelj se vrlo dobro organizovano branio te je cijele noći odbijao naše napadaje, ali kada je vidio da se mi nećemo povući dok ga ne uništimo i kada smo mi izvršili organizovani napad, tj. juriš sa svih strana, on je izvršio proboj preko jedne čete II bataljona, te se kroz istu probio i pobjegao.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/2, k. 881.

[2] Vidi dok. br. 67, 169 i 170.

II bataljon se dao u potjeru za njim i u potjeri ubio oko 10 neprijatelj. vojnika.

U ovoj borbi neprijatelj je imao sljedeće gubitke i to: 20 do 30 mrtvih, oko 10 ranjenih. Naši gubitci jesu: 21 ranjen, 5 mrtvih, od kojih je jedan zamj. komandanta bataljona, a vrlo je teško ranjen komandant III bataljona za kojega ima malo izgleda da će ostati živ.

Zarobili smo sljedeći plijen:

40 pušaka koje se nalaze kod nas, dok se vjeruje da je zarobljeno više koje su pokupili razni intendanti i pozadina, 4 puškomitraljeza, 4 teška mitraljeza, 2 laka bacača, 70 mina za laki bacač, 1 šmajser, 1 pištolj, 10.000 metaka, mine su bez upaljača i punjenja.

U istoj akciji utrošeno je oko 8000 metaka, oko 40 bombi, oko 15 topovskih granata, oko 20 lakih mina. Od opreme zaplijenjeno je nešto odijela, cipela, čizama i veša, ćebadi, tako da su borci se donekle odjeli i obuli. Zaplijenjeno je mnogo živežnih namirnica, svinja, goveda, konja i drugog. U ovoj borbi naši borci su stekli opet nova iskustva kako treba da se bori protiv tako jako žilavog neprijatelja. Pokazalo se opet da se neprijatelja može likvidirati i natjerati u bijeg samo onda kada sve jedinice jedinstveno vrše napad.

Slabo se pokazalo to: u prvom naletu naši borci došli su do samih bunkera i utvrda te nisu iskoristili zbunjenost neprijatelja te da su skočili odmah u bunkere, nego su napravili zastoj i otvorili jaku vatru te s time dali neprijatelju da zauzme položaje i da se organizovano brani.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Đ.[3] Balenović

Komandant
N.[4] Miljanović

P. s.

Jedinice naše brigade raspoređene su na odmoru u selu Drenje te daju osiguranje prema Đak. Satnici i Paljevinama.

S. F. — S. N.

(M. P.)[5]

---

[3] Đuka
[4] Nikola
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U PERIODU OD 10 DO 20 PROSINCA 1943 GOD. KAO I NEKIM RANIJIM BORBAMA[1]

AKCIJE DIVIZIJA VI KORPUSA NOV i POJ

u vremenu od 10. do 20. XII. 1943, kao i one akcije prije ovoga vremena a za koje nije podnesen izvještaj.

AKCIJE XII DIVIZIJE

14. XII. 1943, u 5 sati ujutru, jedinice XII divizije zajedno sa Diljskim i Osječkim NOP odredom izvršile su napad na neprijateljsko uporište **Đakovo,**[2] u kome se je nalazilo oko 600 feldžandara, 100—150 žandara, policajaca, ustaša i naoružanih civila itd.

Neprijatelj je u samom mjestu Đakovu (Sekcija Vinkovci 1:100.000) imao za odbranu bunkere, koji su bili među sobom povezani saobraćajnicama, a pored toga imao je za odbranu podešeno nekoliko tvrdih zgrada.

Borba se je vodila u naseljenom mjestu. Na zasjedama zemljište je bilo ravno. Sela, šume i kanali služili su kao oslone tačke. Jedinice na zasjedama su se ukopale.

Samo uporište su napadale jedinice XVIII brigade (3 bataljona) pojačane sa lakobacačkim vodom (12 bacača), brdskim topom 65 mm i protivtenkovskim topom 37 mm. U prvom naletu jedinice su ušle u uporište i zauzele željezničku stanicu, koju su branili feldžandari. Poslije toga krenulo se na čišćenje i likvidaciju raznih otpornih tačaka. Neprijatelj je bio izbačen iz bunkera i iz pojedinih kuća, ali je bio vrlo vješt u borbi u naseljenom mjestu. Čim bi se zauzela neka otporna tačka, po našem prolazu iste, on bi se kroz razne kanale, vodovodne kanale i tome slično vraćao na staro mjesto, i zbog toga se je desilo da se je već jednom osvojena zgrada ili bunker morao osvajati ponovo po dva do tri puta, jer nije bilo dovoljno snaga da bi se osvojene otporne tačke mogle zaposjesti našim snagama. Poslije toga otpor je davan iz svake kuće. Po čišćenju istih, neprijatelj se je ubrzo vraćao na stara mjesta i pucao našim borcima u leđa. Takva borba vodila se je 24 sata. U istoj neprijatelj se je sve više snalazio i uspio je da nam ispre-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25/2, k. 471.

[2] O napadu na Đakovo vidi dok. br. 26, 45, 48, 60, 62, 65, 66, 71, 160, 161 i 164.

sijeca vezu među jedinicama. Vidjevši da se uporište neće moći zauzeti sa raspoloživim snagama, Štab divizije je naredio povlačenje.

Jedinice Čehoslovačke i Brodske brigade, kao i jedinice Diljskog i Osječkog odreda bile su u zasjedi na liniji: Đakovačka Satnica—želj. stanica—Viškovci—Vučevci—Đurđanci—Budrovci—Piškorevci i Trnava.

U Viškovcima i Vučevcima bilo je po 50 domaćih naoružanih civila. Oba uporišta likvidirao je Osječki NOP odred.

Napadnutom neprijatelju u Đakovu naišla je pomoć iz Vrpolja sa pancerom, koji je tukao mjesto zasjede sa brzometnim topom. Ispaljen je veliki broj granata na položaj naše zasjede ali rezultat nije bio nikakav, pošto su naši borci bili ukopani. Neprijatelj vidjevši da neće uspjeti u svojim namjerama povukao se je predveče.

Ceste su bile prekopane, a pruga Osijek—Vrpolje razrušena u dužini od 300 metara.

Zaplijenjeno:

1 teški mitraljez,
44 puške i nešto ratne spreme.

Neprijateljski gubitci:

80 neprijateljskih vojnika ubijeno, a
120 ranjeno.

Naši gubitci:

22 mrtva i
42 ranjena,
10 nestalih,
1 puškomitraljez,
1 laki bacač i
9 pušaka.

Utrošeno:

143 mine za laki bacač,
2 protivtenkovske granate
35000 puščanih metaka.

Kritika: Akcija je bila brižljivo pripremljena, ali je odnos snaga, obzirom na neprijatelja i veličinu grada, bio malen. Posljedica toga je bila: da se jednom osvojene otporne tačke nisu mogle zaposjesti, već su se morale napuštati, a neprijatelj je to iskoristio i ponovo zaposjedao već jednom izgubljene položaje. Osim toga, neprijatelj se je rasuo po cijelom gradu i davao otpor od svakuda, za razliku od dosadašnje borbe po naseljenim mjestima, kada bi se neprijatelj nabio u nekoliko kuća i odatle davao otpor. Niži rukovodioci se nisu snašli, izgubili su vezu među jedinicama, tako da je uticaj pojedinih štabova bataljona na borbu bio slab, a jedan štab bataljona ostao je bez vojske — izgubio je vezu sa svojim četama.

Saradnja između teških oruđa i pješadije, kao i upotreba teških oruđa bila je dobra.

Taktički i borbeni postupci starješina bili su u skladu sa borbenom situacijom, sem jednog bataljona koji je izgubio vezu sa svojim četama i na iste nije imao nikakvog uticaja.

Sve civile pri akcijama na neprijateljska uporišta treba prikupiti i držati pod stražom, jer se mnogi neprijateljski vojnici oblače u civilna odijela i davaju otpor, po prolazu naših trupa, sa leđa. U ravnici treba se uvijek ukopati, a sela i šume koristiti kao najpogodnije oslone tačke.

Napad je trebao biti snažan i brz i jednovremen od strane svih jedinica, a što nije bio slučaj u ovoj akciji.

17. XII. 1943 u 21.30 sati izvršen je napad na neprijateljsko uporište **Gorjani**[3] (Sekcija Vinkovci 1:100.000).

U uporištu se je nalazilo oko 220 neprijateljskih vojnika, od kojih je bilo 50 domaćih kulturbundaša, a ostalo su bili feldžandari. U uporištu neprijatelj je imao od cigle izgrađene bunkere, koji su bili pokriveni.

Neprijatelj je bio naoružan sa 4 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 2 laka bacača i ostalo puške.

Borba se je vodila u naseljenom mjestu a zasjede su bile postavljene u ravnici i za oslone otporne tačke su im služili sela i šume.

Uporište je napadala Brodska brigada sa 3 bataljona, brdskim topom 65 mm, protivtenkovskim topom 37 mm i vodom lakih bacača (10).

Napad je otpočeo sa zakašnjenjem od 1.30 sati zbog velikog blata i kanala koji su otežavali kretanje topova i prema tome i čitave brigade.

Čehoslovačka i XVIII brigada, Osječki NOP odred organizovali su zasjede na liniji: Punitovci—Tomašanci—Gorjani—Ivanovci—Đakovačka Satnica—Bračevci i šuma Krndija. Diljski NOP odred bio je u divizijskoj rezervi u Beloj Vili (2 bataljona).

Neprijatelj je davao ogorčen otpor. Na juriš je protjeran iz popovog stana i crkve, kao i iz bunkera oko tih objekata. Iz ostalih bunkera i zgrada nije se ga moglo odmah protjerati zbog brisanog prostora, kao i zbog toga što se noću nisu mogli korisno upotrijebiti topovi i bacači.

Čim je svanulo topovi su privučeni kroz avlije, probijeni su zidovi i iz neposredne blizine se je gađalo na bunkere, koji se jurišem nisu mogli zauzeti. To isto važi i za bacače. Neprijatelj, vidjevši da neće moći izdržati vatru teškog oružja i juriš

[3] Vidi dok. br. 67, 83, 96, 169 i 170.

pješadije izvršio je proboj i počeo bježati. Gonjenje je preduzelo sa 2 čete, koje su natjerale neprijatelja na naše zasjede gdje je bio isti desetkovan. Na zasjedi je poginuo i zapovjednik posade Gorjani (hauptman).

Napadnutom neprijatelju u uporištu bila je upućena pomoć iz Đakova, potpomognuta sa 1 tenkom. Tenk je oštećen dejstvom naše protivtenkovske puške, ali ga je neprijatelj uspio izvući pod zaštitom umjetne magle. Neprijatelj u svojim namjerama nije uspio, već je bio prinuđen na povlačenje.

U borbi u uporištu naročito su se istakli komandant III bataljona Brodske brigade drug Tedo[4] i njegov zamjenik drug Hojdanić,[5] koji su obojica i poginuli vodeći svoj bataljon na juriš.

Zaplijenjeno:

4 teška mitraljeza
4 puškomitraljeza
2 laka minobacača sa 70 mina
1 šmajser
40 pušaka
1 pištolj
10000 metaka i ostale ratne spreme i materijala.

Neprijateljski gubitci:

101 mrtav vojnik i
1 tenk oštećen

Naši gubitci:

7 mrtvih (od kojih komandant bataljona Brodske brigade drug Tedo i njegov zamjenik Hojdanić)
23 ranjena druga

Utrošeno:

8000 metaka
40 ručnih bombi
15 topovskih granata
42 lake mine.

Kritika: Akcija je bila dobro pripremljena i odluke su bile realne. Više i niže komandovanje bilo je dobro, postupci i odluke starješina bile su u skladu sa bojnom situacijom. Upotreba i saradnja teškog oružja i pješadije bila je dobra tek u svanuće.

Štetno, opasno i nepravilno je jednom otpočet juriš obustaviti. Jer zaustavljanje na brisanom prostoru i ponovo otvaranje vatre daje neprijatelju mogućnost da se pribere i da ponovo organizira svoj otpor i svoju vatru.

---

[4] Zvani »Bosanac«. Vidi objašnjenje u tomu V, knj. 12, dok. br. 74.
[5] Mladen

23. XII. 1943 jedinice XII divizije i Diljskog NOP odreda izvršile su akciju na glavnu prugu Zagreb — Beograd kod s. Sibinja[6] (Sekcija Brod 1 : 100.000).

U toj akciji zapaljeno je 98 neprijateljskih kamiona, 1 lokomotiva, 20 vagona i oštećen 1 tenk. Glavna pruga presječena na 5 mjesta, a pruga Čaglin—Pleternica porušena u dužini od 4500 metara.

Detaljnijih podataka o toj akciji nemamo, jer je izvještaj primljen preko radiostanice.

Zaplijenjeno:
3 laka mitraljeza
1 automatska puška i
15 pušaka, te mnogo druge vojničke spreme.

Neprijateljski gubitci:
45 Nijemaca ubijeno a
8 zarobljeno.

Uništeno:
98 kamiona
1 lokomotiva
20 vagona
1 tenk oštećen

Porušeno:
5 presjeka glavne pruge Zagreb — Beograd (promet ne radi)
4500 metara pruge

XXVIII DIVIZIJA

O radu jedinica XXVIII divizije u vremenu od 10. do 20. XII. 1943. nemamo tačnih podataka, pošto se divizija nalazi u Pokuplju[7] i sa istom imamo vezu samo preko radiostanice. Kako ima divizija neposrednu radiovezu sa GŠ-om, to nas ista izvještava samo o najvažnijim događajima. Primljena je svega 1 radiodepeša u kojoj nas izvještava o akciji na aerodrom u **Vel. Gorici,** i to:

19. XII. 1943. jedinice XXVIII divizije i Turopoljski odred likvidirale su neprijateljsku posadu na aerodromu Vel. Gorica[8] (Sekcija Zagreb 1:100.000). Borba je trajala 3 sata.

Iste noći izvršena je diverzija pruge Zagreb—Sisak i Zagreb—Karlovac. Kod Vel. Gorice dignut je jedan transport. Miniran je jedan most kod Turopolja, dugačak 10 metara i 1

[6] Vidi dok. br. 105, 170, 172 i 173.
[7] O prebacivanju divizije u Turopolje vidi dok. br. 15.
[8] Vidi dok. br. 74 i 106.

na pruzi Zagreb—Sisak u blizini Zagreba, dugačak 15 metara i srušeno je 1200 metara pruge.[9]

Plijen:
16 njemačkih puškomitraljeza
1 protivavionski mitraljez
1 laki bacač
46 pušaka
20.000 metaka

Zarobljeno:
1 njemački oficir (hauptman)
153 njemačka vojnika
650 domobrana i
600 Talijana oslobođeno iz ropstva. Od ovih ostalo je 120 u našim redovima i to su većina artiljerci i minobacačlije. Ostali su pušteni na slobodu.

Uništeno:
1 tromotorni bombarder (više ih nije bilo na aerodromu),
6 kamiona
2 motocikla sa prikolicama
— velike količine benzina i ulja
— svi hangari i barake na aerodromu
2 mosta (1 na pruzi i 1 na cesti)
1200 metara pruge.

Neprijateljski gubitci:
60 mrtvih Nijemaca

Naši gubitci:
3 mrtva i
18 ranjenih.

AKCIJE NOP ODREDA VI KORPUSA NOV i POJ

u vremenu od 10. do 20. XII. 1943, kao i one prije ovog vremena a za koje još nije podnesen izvještaj.

ISTOČNA GRUPA ODREDA

15/16. XII. 1943. jedinice Diljskog odreda trebale su u vezi akcije XII divizije na neprijateljsko uporište Đakovo da postave zasjedu u selima *Viškovci i Vučevci* (sekcija Vinkovci 1:100.000), sa zadatkom da spriječe dolazak pomoći neprijatelju napadnutom u Đakovu. I u jednom i drugom selu bilo je nekoliko naoružanih civila. Prilikom ulaska jednog bataljona

[9] Vidi dok. br. 106 i 166 ove knjige i dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Diljskog odreda u selo Viškovce, neprijatelj je na iste otvorio vatru, ali su naši borci na prvi juriš osvojili cijelo selo.[10]

Plijen:

56 raznih vojničkih pušaka
1 šmajser
2 pištolja
4000 metaka
1 pisaća mašina
4 šapirografa i ostalog kancelariskog materijala.

Uništeno:

Spaljena opštinska zgrada.

Poslije likvidacije s. Viškovci bataljon Brodske brigade je produžio svoj pokret u pravcu s. Vučevci radi izvršenja dobivenog zadatka — postavljanje zasjede. I u ovom selu se je nalazio veći broj naoružanih civila, ali se je isti odmah predao na poziv partizana.

Plijen:

56 raznih vojničkih pušaka
5000 metaka i
2 pištolja

17/18. XII. 1943 jedan bataljon Osječkog odreda trebao je da postavi zasjedu u s. *Tomašanci* (Sekcija Vinkovci 1:100.000), u kome se je nalazilo oko 40 naoružanih seljaka. (Zasjeda je u vezi sa akcijom XII divizije na neprijateljsko uporište Gorjani, koja je vršena istog dana). Posada u s. Tomašanci likvidirana je u prvom naletu, poslije čega su jedinice Osječkog odreda postavile u istom selu zasjedu.

Plijen:

1 puškomitraljez Z. B.
36 pušaka
1 šmajser
1 pištolj
4000 metaka

Kad je neprijatelj bježao iz uporišta Gorjani, naišao je na zasjedu jedinica Osječkog odreda i tom prilikom je ubijeno 8 Nijemaca a 3 su zarobljena.

Neprijateljski gubitci:

8 mrtvih
3 zarobljena

ZAPADNA GRUPA N.O.P. ODREDA.

14. na 15. XII. 1943 jedinice Posavskog NOP odreda izvršile su akciju na voz na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, kod sela Jazavice[11] (Sekcija Pakrac 1:100.000).

[10] Vidi dok. br. 65.
[11] Vidi dok. br. 103 i 161.

U akciji je učestvovao jedan bataljon Posavskog odreda i četa »Matije Gupca«.

Na pruzi je bila postavljena mina. Voz koji je naišao i u kome je bilo oko 40 Nijemaca i 20 domobrana, te veći broj civila, presječen je od mine na polovinu. Naši borci otvorili su vatru, ali borba je trajala svega 15 minuta (u 9 sati prije podne). Borba se nije razvijala onako kao što bi trebalo, iz razloga toga što je u borbi učestvovalo svega 45 boraca, a ti isti su se suviše dugo pozabavili oko otpremanja civila, koji su bili u napadnutom vlaku. Za ovo vrijeme neprijateljski vojnici, koji su bili u prvim vagonima, pribrali su se, organizovali svoj otpor i na taj način onemogućili našim borcima da se preko čistine prebace do njihovih vagona u cilju likvidacije. Vidjevši da naše jedinice neće uspjeti i uslijed blizine neprijateljskih uporišta, nije bilo moguće duže zadržavanje na glavnoj pruzi, naređeno je povlačenje.

Plijen:

8 karabina
3 pištolja
1 vreća opasača
1 vreća fišeklija

Neprijateljski gubitci:

4 mrtva Nijemca, od kojih 2 oficira
20 domobrana—zarobljenih
3 Nijemca—zarobljena
1 ustaša—zarobljen
25 željezničara—zarobljeni

Naši gubitci:

1 lakše ranjen

Utrošeno:

250 komada municije

Akcija je bila dobro pripremljena, ali rukovodioci se nisu snašli, jer su dozvolili da se i oni, kao i borci, pozabave oko civila i željezničara, te domobrana tako dugo, da je neprijatelj mogao organizirati svoj otpor.

12. XII. 1943 jedinice Bilogorskog NOP odreda postavile su zasjedu na pruzi Bjelovar—Pisanica kod Kokinca (Sekcija Bjelovar 1:100.000).

Na pruzi je bila postavljena mina. Prilikom nailaska voza, neprijatelj je uputio prugom prethodnicu u jačini od 22 gestapovca, a voz sam je čekao daleko pozadi, dok bi prethodnica ispitala prugu u blizini šume. Pošto je prethodnica došla do mjesta gdje je bila postavljena mina i pošto je istu primijetila,

naši su borci otvorili vatru,[12] uslijed čega se je voz odmah vratio natrag. Borba je trajala jako kratko vrijeme i neprijatelj je bio potpuno likvidiran.

Plijen:

15 pušaka i sva uniforma od mrtvih i zarobljenih.

Neprijateljski gubitci:

8 ubijenih i 14 zarobljenih gestapovaca.

13. XII. 1943 jedinice Bilogorskog NOP odreda krenule su u napad na žandarmerijsku stanicu Veliki Grđevac[13] (Sekcija Bjelovar 1:100.000). Na putu prema pomenutom uporištu, naše jedinice naišle su na željezničkom mostu na Česmi, na neprijateljsku stražu, koja je u prolazu razoružana i zarobljeno je 7 domobrana i dobiveno 7 francuskih pušaka i 300 metaka. Naše jedinice produžile su svoj pokret u cilju izvršenja likvidacije žandarmerijske stanice Veliki Grđevac, u kojoj je bila posada od 7 žandara. Pošto je bila akcija pripremljena preko naših veza, to je stanica likvidirana odmah i zarobljeno je 7 žandara i dobiveno 8 karabina, 2200 metaka i ostalog ratnog materijala.

Plijen:

7 francuskih pušaka
8 karabina
2500 metaka i ostale vojničke spreme.

Neprijateljski gubitci:

7 domobrana zarobljeno
7 žandara zarobljeno

Utrošeno:

Zapaljena je žandarmerijska stanica.

14. XII. 1943 jedinice Bilogorskog NOP odreda[14] porušile su 10 km. željezničke pruge Bjelovar — Grubišno Polje.

16. XII. 1943 jedinice Bilogorskog NOP odreda, prilikom vraćanja iz akcije na žandarmerijsku stanicu Veliki Grđevac, uhvatile su na cesti Pisanica — Bjelovar (Sekcija Bjelovar 1:100.000) 6 naoružanih domobrana.

Plijen:

6 francuskih pušaka i
200 metaka.

Neprijateljski gubitci:

6 zarobljenih domobrana

17. XII. 1943 jedinice Bilogorskog odreda bile su na odmoru u s. Špišić Bukovici (Sekcija Bjelovar 1:100.000). Oko 10

---

[12] i [13] Vidi dok. br. 77 i dok. br. 30—2/II, k. 470 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[14] O dejstvima Bilogorskog NOP odreda vidi dok. br. 77 i 103 ove knjige i dok. br. 32/1, k. 1615, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

sati prije podne krenuo je neprijatelj iz Virovitice, u jačini od oko 90 gestapovaca, naoružanih sa 9 puškomitraljeza i većim brojem lakih bacača, preko s. Korije u pravcu s. Špišić Bukovice. Jedinice Bilogorskog odreda primile su u samom selu Špišić Bukovici borbu u kojoj su uspjeli poslije kratke borbe da protjeraju neprijatelja nazad u Viroviticu.

Plijen:
2 puškomitraljeza »Brno«
5 karabina
700 metaka

Neprijateljski gubitci:
5 mrtvih i
2 zarobljena gestapovca

Naši gubitci:
2 lakše ranjena

Utrošeno:
700 metaka

17. XII. 1943 g. jedan bataljon Posavskog odreda i Bataljon »Hajduk Veljko« postavio je zasjedu kod sela Smrtića (Sekcija Pakrac 1:100.000). Oko 9 časova naišao je neprijatelj iz Okučana i Nove Gradiške u jačini od oko 300 gestapovaca i ustaša, naoružanih sa 10 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 teški bacač, 2 topa 105 mm i 1 brzometni top. Namjera neprijatelja je bila da prodre u naš oslobođeni teritorij i da opljačka sela. Naše jedinice primile su borbu[15] i istu su vodile do 16 časova, kada se je neprijatelj povukao.

Naši gubitci:
2 lakše ranjena

Utrošeno:
400 metaka i
3 lake mine

Neprijatelj je imao gubitaka ali se nije moglo ustanoviti koliko.

Borba je slabo vođena, mlitava i na veliko otstojanje. Nije bilo poleta i smjelosti. Komandni kadar se nije snašao, jer nije ni pokušavao da ishod borbe iskoristi u svoju korist upućivanjem bar manjih dijelova u bok i pozadinu neprijatelju i ako je za to postojalo mogućnosti. Zadovoljilo se time da se neprijatelju spriječi dalje kretanje, a nije postavljen glavni cilj — uništenje neprijateljske žive snage.

20. XII. 1943 g. Novogradiški bataljon iz sastava Posavskog odreda postavio je zasjedu Strmac—N. Gradiška iznad sela G. Šumetlica (Sekcija Pakrac 1:100.000). Bataljon je brojio svega 45 boraca sa 4 p. mitraljeza.

[15] Vidi dok. br. 161.

U 9 sati ujutro naišao je neprijatelj iz Cernika u jačini 1 satnije, a koji je imao zadatak da osigurava sječu drva u šumi iznad sela G. Šumetlica.

Kad se je neprijatelj približio na blisko otstojanje, naši su borci otvorili vatru i neprijatelj je poslije prvih plotuna u paničnom bijegu pobjegao.

Uspjeh koji se postigao u toj borbi nije dovoljno iskorišćen uslijed malog broja boraca. Gonjenje nije završeno, jer se neprijatelj gonio samo do prvih kuća sela G. Šumetlica, poslije čega mu se je dozvolilo da se u redu povuče u svoje uporište Cernik.

Plijen:

2 p. mitraljeza »Brno«
5 pušaka
700 metaka
1 pištolj

Neprijateljski gubitci:

4 mrtva
6 ranjenih i
6 zarobljenih domobrana.

Utrošeno:

220 metaka.

Mi nismo imali gubitaka.

20. XII. 1943 jedan bataljon Posavskog odreda postavio je zasjedu na pruzi Pakrac—Banova Jaruga kod sela Međurića (Sekcija Pakrac 1:100.000).

U 8.20 sati naišao je prugom jedan vod 1. bojne I. gorske pukovnije, koji je imao zadatak za krstarenje tom prugom radi osiguranja iste.

Borba je trajala 15 minuta poslije čega su se naše jedinice morale povući, jer su cestom naišle nove neprijateljske jedinice, koje su otvorile na našu zasjedu bočnu vatru.

Plijen:

5 pušaka
240 metaka

Neprijateljski gubitci:

8 domobrana ubijeno i
2 zarobljena.

Utrošeno:

150 metaka.

Mi nismo imali gubitaka.

Akcija nije dobro izvedena. Zasjeda nije dobro postavljena, na dobrom mjestu, jer to mjesto nije omogućavalo da se može neprijateljska prethodnica propustiti i sačekati glavnina. Posljedica toga je bila da je neprijateljska glavnina otvorila bočnu vatru na našu zasjedu, zbog čega se ista morala i povući.

Iste noći porušeno je na glavnoj pruzi kod sela Grabovac (Sekcija Pakrac 1:100.000) jedan klm. tt. veza.

AKCIJE DIVERZANTSKOG BATALJONA VI KORPUSA

u vremenu od 10 do 20. XII. 1943, kao i one prije ovog vremena, a za koje nije podnijet izvještaj.

24. XI. 1943 oko 15 sati dignut je u zrak na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd između stanica Sibinj — Slatinik (Sekcija Brod 1:100.000) njemački transportni voz pun automobila. Uništena je lokomotiva i 10 vagona. Broj žrtava nije poznat. Promet obustavljen 16 sati.

27. XI. 1943 porušeno je na želj. stanici Bulinac (Sekcija Bjelovar 1:100.000) 5 željezničkih srca i 1 vodocrp za lokomotive.

1. XII. 1943 srušen je na cesti Đakovački Selci — Đakovo (Sekcija Vinkovci 1:100.000) betonski most dug 16 metara.

3. XII. 43 dignuta u zrak na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Garčin — Staro Topolje (Sekcija Brod 1:100.000) troja štitna kola i lokomotiva koja je uništena.[16] Broj žrtava nije poznat.

5. XII. 1943 u zajednici sa udarnom grupom izvršen prepad na ustaške svatove u selu Vučak, kod Feričanaca (Sekcija Donji Miholjac 1:100.000) — 2 ustaša su zarobljena, a 1 ubijen.

6. XII. 1943 srušen most na cesti između Trnave i Kondrića, dug 9 metara.

7. XII. 1943 oko 6.30 sati dignut u zrak voz između stanica Piškorevci — Budrovci — Đakovo (Sekcija Vinkovci 1:100.000). Uništena lokomotiva i 3 vagona. Promet obustavljen 24 sata.

12. XII. 1943 u Čačincima (Sekcija Slatina 1:100.000) srušen most dug 15 metara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Šef operativnog otsjeka:	Komandant:
Vlado Janić	major, **Inkret**[17]	pukovnik, **Petar Drapšin**

(M. P.)[18]

[16] Vidi dok. br. 145.
[17] Franc
[18] Okrugli pečat: Štab Šestog korpusa NOV Jugoslavije.

BR. 98

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 20 PROSINCA 1943 GODINE[1]

Koncept

BROJNI PREGLED

Ljudstva, naoružanja, municije i komore jedinica VIII korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije na dan 20 decembra 1943 godine

NAZIV JEDINICE	Ljudstva po spisku muških	po spisku ženskih	u rashodu muških	u rashodu ženskih	na licu muških	na licu ženskih	Naoružanje Pušaka jugoslovenskih	Pušaka talijanskih	Pušaka raznih	Puško mitralj. jugoslovenskih	Puško mitralj. talijanskih	Puško mitralj. raznih	mitraljeza švarcloze	mitraljeza breda	mitraljeza fiat	mitraljeza raznih	bacača [illegible]	bacača [illegible]	Protivkolski pušaka	Protivkolski mitraljeza	Protivkolski topova	šmajsera	revolvera	Municije za revolvere	za šmajsere	za protivkolsku pušku	za protivkolski top	topovske 75 mm	bombe	bacačke teške	bacačke lake	65 mm	79 mm	8 mm	Konja jahaćih	Konja tovarnih	Automob. kamiona	Automob. osobnih	Automob. motocikla
Štab VIII korpusa	137	10	21	1	16	9	90	12														6	12	210	1200							600	3.600		7	33			
Intendantura	33				33		20	13																								520	800						
Sanitet	5	1			5	1	3																2	14	6748								120						
IX divizija	3099	270	240	24	2859	216	734	1716	106	18	120	6		22	1		[illegible]	[illegible]			poljski 75 mm 1	73	230	3102	4664	369		50	1320	271	417	127 226	50.683	36.348	48	223			
XIX divizija	3016	251	902	37	2114	214	1028	1436	177	11	100	10	1	31		4	5	[illegible]	[illegible]		2	55	203	1169	2732	260	20		2797	21	306	93.497	25.493	51.834	18	83	10	6	2
XX divizija	1624	127	146	33	1478	94	302	1081		13	29	5	6	17			[illegible]	[illegible]	[illegible]			24	125	1750	480	60			2127	183	241	93.689	25.098	35.565	17	141			
XXVI divizija	3338	183	306	18	3032	165	52	2401		19	136	13		55			[illegible]	[illegible]	[illegible]			60	237	1906	1430	1559			6507	1298	4540	334.491	65.451	84.200	5	—			
Grupa severodal. P.O.	140	35	74		1327	35	152	623	92	20		1		13								10	40	300	1170				345			9.296	14.300	4.325	3	9			
Grupa srednjedal. P.O.	682	100	170	34	512	66	96	571	3	2	9	2	3	4				[illegible]	[illegible]			16	57	73[illegible]		37			534		237	24.000	2.000	1.070	7	4[illegible]			
Grupa južnodal. P.O.	230	22	10	3	220	19																																	
Grahovsko-peulj-ski P.O.	391	37	29	3	362	34	34	91		1	1	2		3		1						15	10	195	890				186		48	5.840	6.250	1.360	5	9			
Glamočki P.O.	240	20	21	4	219	16	16	95		3					5							1	14	57	500				59			33-732	4.930						
Livanjski P.O.																																							
																					poljski 75 mm 1																		
Svega	14.196*	1056	1919	1[illegible]7	12.277	[illegible]	3120	8105	436	87	395	9	10	145	6	5	[illegible]	[illegible]	[illegible]		2	260	920	9382	19.814	2285	20	50	13.875	1773	5807	692.491	128.725	214.702	110	539	10	6	2

Napomena: *) XX divizija bez 9 brigade, za koju još nisu primljeni podaci
2) kod XXVI divizije na otocima ima 6 raznih protivavionskih mitraljeza, za koje nemamo bližih podataka.

Polit. komesar, Komandant,

[1] Original, pisan mastiljavom olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25—1/6, k. 516.

BR. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 20 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU PODREĐENIH JEDINICA NA LIVNO[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
20. XII. 1943.
3 h.

21/XII/1943[2]

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

— Relacija poslije borbe — napada na Livno 15. i 17. XII. 43.—

A.) *Prvi napad 15. XII. 1943. god.:*

Prema naređenju[3] Štaba korpusa Op. br. 1 od 13. XII. 1943 god. imala je naša divizija u sadejstvu sa III Krajiškom brigadom I Proleterske divizije izvršiti napad na Livno 15. ov.mj. u 17. časova, u cilju njegovog zauzimanja. Prodorom neprijatelja sa motorizacijom od Livna preko Borove Glave za Šujicu III Krajiška brigada onemogućena je da uzme direktnog učešća u napadu na Livno, mjesto nje sa istočne strane dat je zadatak napada VI Dalmatinskoj brigadi. Izradili smo plan za napad i izdali zapovijest jedinicama 14. ov.mj. prije podne, od koje smo jedan primjerak uputili tome štabu. Po ovoj zapovijesti[4] na Livno su napadale jedinice i to: IV Dalmatinska brigada desno od rijeke Bistrice obuhvativši selo Zastinje, putem od Priluke i Kablića na grad od zapada, III Dalmatinska brigada od sjeverne strane sela Zastinja — padina Burkića Drage, na Bašajkovac i Vejs Kulu i VI Dalmatinska brigada sa istočne strane od Vejs Kule do potoka Brina.

15. ov. mj. izjutra neprijatelj je izvršio ispad na naše položaje[5] i to na Krug Planini prema III brigadi sa dvije kolone, jedna prema Druljskoj Dragi, a druga prema Marićevim Košarama, dok je prema IV Brigadi u pravcu Glamoča do Priluke došao u 7 kamiona, a odatle krenuo prema našim položajima. Na sektoru III Brigade neprijatelj je napušten prilično blizu i vještim udarom snaga dva bataljona ove brigade s fronta i u

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/2, k. 842.
[2] Datum prijema relacije u Štabu osmog korpusa NOV Jugoslavije
[3] Vidi dok. br. 54.
[4] Vidi dok. br. 57.
[5] Vidi dok. br. 134 ove knjige i mikrofilm »Minhen« 5, br. 1016, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

bok neprijatelja, on je jako dočekan i razvila se žestoka borba. Bataljon koji je dejstvovao u bok neprijatelja pored hrabrosti pokazao je i vještinu u borbi, a oba zajednički su ga razbili i poslije dvosatne borbe natjerali ga u divlje bjegstvo u grad. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 20 mrtvih Nijemaca, jednog zarobljenog Nijemca i dosta ranjenih. Ovaj broj mrtvih Nijemaca ostao je na terenu, a vjeruje se da ih je bilo dosta više koje su oni sa sobom ponijeli. Zaplijenjena su dva »Šarca«, 10 pušaka i nešto drugog vojničkog materijala. Neprijatelj je u ove dvije kolone bio jak oko 500 ljudi.

Neprijatelj koji je izvršio napad preko Priluke na položaje IV Brigade prema Prosišću također je jako dočekan i uz neznatne gubitke za vrlo kratko vrijeme povraćen u pravcu Livna.

VI Dalmatinskoj brigadi koja je bila pred pokretom u s. Dolcu i Dragniću naređeno je da odmah izađe preko Podstrmice na Strmicu — k. 1255 i Blagodiju, da odatle po potrebi pomogne III Brigadu na Krug Planini i IV preko Blagodije u pravcu Prosišća. Štab ove brigade je po tom naređenju dozvolio diskusiju pa je tamo uputio samo jedan bataljon a ostale zadržao u Dragniću misleći da će se zbog ovog ispada neprijatelja odložiti napad na Livno. Štabovi III i IV Brigade bili su istog ovog mišljenja, pa su poslije razbijanja neprijatelja i njegovog bjekstva u Livno mjesto da su iskoristili to i pojurili za njim u pravcu grada ne dajući mu vremena da se sredi i pribere već da sa tim pređe u opći napad na grad, koji je inače imao početi u 17 časova, one su zaostale na svojim ranijim položajima. Ovaj štab im je poslao ponovno naređenje za napad, da ga imaju pod svaku cijenu izvršiti onako kako je to predviđeno.

IV Dalmatinska brigada nije izdala pismenu zapovijest za napad, Štab brigade je mislio da je dosta što će lično na terenu štabovima bataljona objasniti napadne pravce. U 17.30 časova došli su na polazni položaj za napad na Šušnjevaču i Kalebišće bliže Suhače sa dva bataljona, desnim krilom do rijeke Bistrice, a lijevim kroz selo Zastinje pošli su u napad preko Suhače. Štabovima bataljona dati su napadni pravci a nisu dati ciljevi. Po karti im nije davat zadatak jer je bila noć. Bataljon desno između Suhače i Zastinja naišao je na neprijateljske manje dijelove koji je protjeran u pravcu Livna, a bataljon lijevo došao je do šume Bašajkovac i tako su se oba bataljona primakli blizu grada. Neprijatelj je na njih otvorio vatru koja je trajala svega 15 minuta.

Kod III Brigade se borba uopšte nije čula, na pravcu VI Brigade čula se docnije rijetka mitraljeska i bacačka vatra. Štab brigade, a naročito štabovi bataljona, nisu ozbiljno pri-

stupili ovoj akciji, nego su štabovi bataljona čak i zatezali da ne idu naprijed, zašto su navodili razloge neaktivnost drugih brigada i da neće biti napad na Livno. V Bataljon I Dalmatinske brigade, koji je inače u sastavu III Dalmatinske brigade, bio je na lijevom krilu, njega je Štab IV Brigade upućivao u napad, a on je uputio samo jedan vod, kao u demostrativan napad, govoreći da po svim izgledima neće biti napada na grad. Bataljoni IV Brigade predzoru su se povukli preko polaznih položaja i smjestili u Šeremetove i Arnauta Košare i zaposjeli položaje prema Livnu. Komandant ove brigade kaže da je nekako stekao ubjeđenje da neće napadati ostale jedinice, pa se njihov štab ustvari nije ni angažovao u dovoljnoj mjeri.

Borci su bili raspoloženi za borbu, a podbacili su rukovodioci. III Dalmatinska brigada je po dobijanju ponovnog naređenja za napad dovela ljudstvo na polazne položaje između Mrđanovca (k. 1251) i Debelog Brda (k. 1207). Ovdje su u 17 časova imali dva bataljona, a jedan bataljon (VI Dalm.) bili su još preko dana uputili prema položajima IV Brigade i sa njima nisu imali vezu, dok im je jedan bataljon bio u rezervi u Dragniću. Napadni pravci bataljona bili su s. Zastinje, Bašajkovac i Vejs Kula, a od ovih istim pravcima na grad. Pored i ponovnog dobijenog naređenja za napad Štab ove brigade nije vršio napad na grad iz razloga što su čekali da počme IV i VI Brigada jer sa njima nisu imali veze i zbog nepoznavanja situacije kod njih, poslije ispada neprijatelja preko dana, računali su da se napad neće uopšte vršiti. Navode da im nije u naređenju podvučeno da vrše napad bez veze sa susjednim jedinicama. Računali su da VI Brigada pošto je bila kasno popodne u Dragniću neće moći stići da napadne od Potočana.

VI Dalmatinska brigada izjavljuje da su shvatili važnost akcije ali da su zbog vođene borbe III i IV Brigade sa neprijateljem, tj. neprijateljskog ispada na njihove položaje iz Livna mislili da će se akcija svakako odložiti, još navode kao jedan od razloga da je i taj što u prvoj zapovijesti nisu bili predviđeni za direktno učestvovanje u napadu, premda im je ta promjena saopštena. Drugo naređenje im je dockan stiglo i oni su pošli u napad.[6] Izdali su bili kratku pismenu zapovijest za napad na Livno, odredili polazne položaje od Dalića i Mihaljevića Košara. Dva bataljona su pošla odavde između Potočana i Podgrede, jedan Manastiru [Gorica], jedan Tvornici cementa, a dva od Dalića Košara prema Borovoj Glavi i Zagoričanima. Napad je počeo u 23 časa. Neprijatelj je bio u Potočanima, koji je jednim bataljonom blokiran. Napadom na grad neprijatelj je prema njima bio iznenađen, dočekao ih je samo stražar, ali

[6] Vidi dok. br. 134 i 135.

oni nisu imali smjelosti za odlučan i jak napad nego su dozvolili da se neprijatelj spremi i da ih jakom vatrom odbije natrag. Oko 5 časova ujutro povukli su se na polazne položaje bez nekih rezultata.

Žrtava u ovoj akciji nije bilo.

Naš kritički osvrt na ovu akciju:

1.) Priprema nije ozbiljno shvaćena, tehnički razrađena i blagovremeno sprovedena.

2.) Nedovoljno iskorišćenje gonjenja razbijenog neprijatelja i pretvaranje ovoga u naš napad na Livno.

3.) Čvrstog zalaganja štabova bataljona, komanda četa i boraca nije bilo, također nije bilo ni borbenog elana i osjećaja kod boraca da im se pružila prilika da već tučenog neprijatelja dotuku.

4.) Nije bilo povezivanja između štabova susjednih brigada.

5.) Ništa nije predviđeno za prihvat jedinica koje otstupaju i nepoznavanje uloge polaznih položaja.

6.) Neumješnost boraca u podilaženju i nespretnom iskorišćavanju svog oružja.

B.) *Drugi napad 17. XII. 1943:*

Poslije neuspjeha pri pokušanom napadu 15. ov.mj. zbog navedenih razloga sporazumno sa tim štabom donijeta je odluka za ponovni napad na Livno 17. ov. mj. koji da počme u 18 časova.

Ovog puta je izdato jasno i precizno naređenje štabovima brigada o napadu na grad, o pravcima dejstva i napadnim ciljevima. Skrenuli im pažnju na ozbiljnost prilaženja izvršenju ovoga zadatka i da razbiju famu sačekivanja i očekivanja da neko prvi počme. Dati su im polazni položaji i vrijeme dolaska na iste. A za sve im je skrenuta pažnja na važnost zauzimanja ovoga grada za nas. Napadni pravci dati su im skoro isti kao i u prethodnom napadu.

Štab divizije je na vrijeme došao na Mrđanovac (k. 1251) i tu štabovima brigada na licu mjesta upotpunio pismeno izdati zadatak.

IV Dalmatinska brigada: Dva bataljona ove brigade došli su na polazne položaje ispred Druljske Drage i pošli u napad u 18 časova. Borci su bili naelektrisani za borbu i sa pjesmom pošli u istu. Bataljon desno čistio je s. Zastinje, a bataljon lijevo došao do šume Bašajkovac. Štab brigade je bio u prednjim kućama sela Zastinje ispod Burkića Drage. Bataljoni su nastupali sa zapadne strane na grad, a neprijatelj je na njih otvorio jaku mitraljesku, minobacačku i artiljerisku vatru, sasredivši je na ovaj pravac. Osjetio je da nemamo artiljeriskih oruđa, pa

se sklonio u kuće iz kojih je sipao jaku mitraljesku vatru. Po gradu nije bilo nikoga. Naši su zauzeli bunkere i natjerali ih u grad. Njihovi tenkovi bili su postavljeni u gradu, od kojih je jedan sa mosta — tj. iz istog je sipala jaka vatra, a artiljerija je tukla od Stočne stanice. Naši bombaši su se primakli do samog grada i unišli u prve kuće, čak su bili i prošli neke iz kojih je neprijatelj dejstvovao. Bombaši su radili, ali sve to nije bilo dovoljno da primora Nijemce za napuštanje ovoga sektora grada. Pošto III Dalmatinska brigada i VI nisu bile počele jako sa napadom, bataljoni ove brigade morali su se povući, tj. izvući iz jake vatre koja je na njih sipana i koja im je nanosila gubitke. Prihvat im je bio omogućen četama koje su ostavljene u rezervi. Štab jednog bataljona se slabo vojnički držao, nije vjerovao u uspjeh, pa je zatezao sa upućivanjem ljudstva na grad. Štab brigade je bio u neposrednoj blizini bataljona i rukovodio akcijama. Povlačenje iz grada je izvršeno po komandi i nije bilo ni jednog slučaja da neko pobjegne ili da se sam vrati. U grad se unišlo u 23.30 časova, a u 1 sati po ponoći bili su primorani na povlačenje. Poslije povlačenja se čula jaka vatra na sektoru III i VI Brigade. Teškog oružja nisu imali, sem mitraljeza koji su dejstvovali. Dvije protivkolske puške bile su prinesene i postavljene prilično blizu, ali se tenkovi preko noći uopšte nisu kretali. Borci su se zaista dobro zalagali u ovoj akciji.

Ova brigada u ovoj akciji imala je 4 mrtva i 20 ranjenih. Iz jednog bataljona poginuo je nišandžija i pomoćnik puškomitraljeza i puškomitraljez je izgubljen. Mrtvi nisu izvučeni. Ima 9 izgubljenih, za koje se ne zna šta je sa njima, četvorica od ovih su se izgubili prije početka napada, a ostali u borbi.

Naši su uništili bombama jedan teški mitraljez sa poslugom. Koliko su nanijeli žrtava neprijatelju ne zna se.

III Dalmatinska brigada na vrijeme je dobila naređenje i došla na polazne položaje. Napadni pravci: Zastinje, Bašajkovac, Vejs Kula. Štab brigade se nalazio na sjevernoj ivici šume Bašajkovac. Bataljoni su podišli neprijateljskim položajima — utvrđenjima na 300 metara i nisu vršili napad premda im je naređivano. Oko pola noći odlučno je naređeno od Štaba brigade da se prelazi u napad. Zatezali su štabovi bataljona, jer su osjetili jakog i utvrđenog neprijatelja. Krenuli su natrag, potisnuli neprijatelja iz prvih bunkera ali se na njih osula uraganska vatra i u početku borbe imali su prilično žrtava. Poslije u izvlačenju mrtvih i spasavanju oruđa nanesen je priličan broj mrtvih i ranjenih. Vojnici su se pokazali kao neobično hrabri i požrtvovani a naročito u izvlačenju mrtvih i spasavanju ranjenih drugova. Poslije ovako žestoke borbe bataljoni su se morali povući na polazne položaje ujutro, oko 4 sata.

Ova brigada imala je 18 mrtvih, 25 ranjenih i 4 nestala u jurišu. Izgubljena su 4 puškomitraljeza. Dvanaest mrtvih boraca ostalo je u bunkerima. Neprijatelju su naneseni osjetni gubici, ali se tačan broj ne zna.

Za zakašnjenje napada krivi su štabovi bataljona, jer pored toga što nisu izvršili sve pripreme, oklijevalo se u početku napada.

Kod boraca i komanda četa osjeća se potištenost zbog ovolikog broja gubitaka, ali će im se pravilno objasniti sve tako da će iz ove ovako jake borbe izvući dovoljno iskustva za pravilno vojničko snalaženje u budućim akcijama.

VI Dalmatinska brigada po prijemu naređenja za ovaj napad izdala je zapovijest i objasnila štabovima bataljona raspored za akciju. Napadni pravci ove brigade bili su: lijevo od Vejs Kule — Tvornica cementa — Manastir Gorica do Brina P. i tim pravcima na grad. Za osiguranje leđa od posade u Potočanima štitio je jedan bataljon. Dva bataljona koji su sa k. 1075 trebali da krenu u pravcu Vejs Kule i Tvornice cementa pošli su drugim putem niz Podgredu, pa na cestu i odatle okrenuli prema napadnim ciljevima, naravno sa prilično zakašnjenjem. Napad ovih bataljona počeo je u 12 časova, poslije kraće borbe su jakom neprijateljskom vatrom povraćeni natrag. Bataljon koji je napadao [Man.] Goricu došao je do samog Manastira u 12 časova i tu ostao do 4 sata ujutro ne mogavši prodrijeti u grad. Bataljoni su se izjutra povukli na polazne položaje.

Ova brigada je u ovoj borbi, kao i u borbama prvih dana, oko Livna imala 12 mrtvih, 39 ranjenih i 9 izgubljenih vojnika. Jedan puškomitraljez je izgubljen.

Jednom njihovom bombom od bacača ubijeno je 10 Nijemaca u Potočanima. Tukli su jednog dana kolonu neprijatelja koji je išao kamionima od Šujice za Livno. Po dokazu muslimana iz okoline Livna borci ove brigade ubili su preko 50 njemačkih vojnika oko grada.

U borbama na Livnu i oko njega brigade (III, IV i VI) nanijele su neprijatelju preko 200 mrtvih vojnika, a izbacile iz stroja više od 350 vojnika.

Neprijatelj je u gradu bio jak oko 1.000 Nijemaca sa tenkovima, topovima i automatskim oruđem, oko 2.000 domobrana, 250 četnika Mane Rokvića i izvjesnim brojem ustaša, kojih nije bilo mnogo.

Naš kritički osvrt na ovu akciju:

1.) Zalaganje boraca bilo je do krajnjih granica njihove moći.

2.) Slabo iskustvo boraca za napad na dobro i vješto branjena naseljena mjesta povećalo je broj gubitaka, na to je uti-

calo donekle nepovjerenje štabova bataljona u sposobnost svojih jedinica da mogu likvidirati utvrđenog Nijemca i izvršiti postavljeni zadatak.

3.) Nedostatak artiljerije i teškog pješadijskog naoružanja onemogućio je izvršenje zadatka.

4.) Nadmoćnost u broju tehnike, povezanost odbrane i preciznost plana vatre, povezano vatrom tenkova, onemogućili su zauzimanje Livna našim oružjem.

Vojnički mlade jedinice sastavljene još od mlađeg ljudstva bez iskustva u jačim a naročito ovakvim borbama nisu znale da se vojnički ponesu. Štabovi bataljona i komande četa bez dovoljno iskustva u ovakvim borbama nisu znali izvršiti raspored snaga za manje napadne dijelove sa bombašima naprijed. Jedinicama kao cjelini nedostajao je vojnički rad i vježbanja borbene obuke, zašto nije bilo dovoljno vremena.

Naši dijelovi drže sada položaje zatvarajući pravac Livno—Glamoč od Korićne do Priluke, onda na Krug Planini zatvarajući pravce prema Glamočkom Polju i Cincar planini sa nastojanjem da se neprijatelju ne dozvoli prodor iz Livna ovim pravcima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. političkog komesara	Načelnik:	Komandant:
Andro Kovačević	**Mom.[7] Poleksić**	**A.[8] Banina**

(M. P.)[9]

[7] Momčilo
[8] Ante
[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 100

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 20 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE GARNIZONE U VRLIČKOJ KRAJINI[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
20. XII. 1943
Položaj

ŠTABU IX BRIGADE XX DIVIZIJE

Na terenu Vrličke krajine i gornjeg toka Cetinske doline nalaze se neprijateljska uporišta po selima, gdje ove neprijateljske snage drže položaje i stoje kao pretstraža njemačkih garnizona u Kninu i Drnišu. Ove neprijateljske snage sastavljene su od četnika i ustaške milicije. Detaljni podatci o neprijatelju, njihovim snagama, naoružanju i položajima koje drže dostavljeni su ranije svim jedinicama. Moral neprijatelja je vrlo slab obzirom na to da se veći dio njihovih snaga sastoji od ljudstva koje je prisilno mobilisano.

Neprijatelj sa znatnim snagama vrši pritisak na našu slobodnu teritoriju, sa ciljem da ovlada terenom koga kontrolišu snage N.O. vojske.[2] Naše jedinice u svim krajevima Bosne, Crne Gore, Sandžaka, Korduna i Banije vrše uporne i žilave borbe sa njemačkim trupama koje pokušavaju da se probiju na slobodnu teritoriju. U vezi ovakve situacije i naredbe vrhovnog komandanta, maršala Jugoslavije, druga Tita[3] da sve jedinice N.O. vojske treba da se angažuju na svim pravcima i napadaju neprijatelja, tako da mu se osujete njegove namjere i onemogući prodor na našu teritoriju, mi ćemo sa našim snagama vršiti čišćenje i likvidaciju neprijateljskih uporišta u Vrličkoj krajini.

U ovoj akciji učestvovat će i V brigada XIX divizije[4] koja treba da se pojavi preko Dinare u Cetinu i prema Kijevu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8/1, k. 1029.

[2] Vidi dok. br. 18, 28, 74, 140 i 143 o toj ofanzivi.

[3] Vidi dok. br. 54.

[4] Peta NO brigada Devetnaeste divizije nije učestvovala u borbi oko Cetine i Kijeva, već je posredno sadejstvovala, vršeći napad na četničko-njemačka uporišta: Plavno, Rastičevo i Pribudić. Vidi dok. br 134 i 135 ove knjige

Grupa sjevernodalmatinskih odreda sadejstvovat će sa Mosorskim i Dinarskim odredom u ovom napadu.

Radi ovoga izdaje se sljedeća

ZAPOVIJEST

(Sekcija Split 1:100.000)

Mosorski odred: Sa glavninom svojih snaga napast će preko Maovičke Svilaje—Orlovače—Šipovac neprijateljsko uporište u s. Maovice.[5] Dio snaga tog odreda postavit će se u zasjedu na cesti Vrlika — Drniš, sa ciljem zatvaranja ove komunikacije i sprečavanja makakve intervencije neprijatelja iz pravca Drniša. Cestu na pogodnim mjestima porušiti i zabarikadirati.

Po čišćenju s. Maovica, snage ovog odreda će produžiti u pravcu Vrlike i posjesti položaje na padinama Kozjaka, jugozapadno od mjesta Vrlika (k. 605, k. 808).

Voditi računa da se po likvidaciji Maovice postavi zasjeda prema s. Podosoju, kuda bi neprijatelj mogao bježati iz sela koje napada VIII brigada.

Mosećki odred: Vršit će pritisak prema neprijatelju koji se nalazi u Bračeviću i Raduniću[6] i na taj način vezati neprijateljske snage na ovom prostoru i spriječiti po svaku cijenu da ove snage ne izađu na Svilaju gdje bi se pojavile u zaleđe snagama koje napadaju na uporište u Cetinskoj dolini.

Ovaj odred održavat će stalnu vezu sa VIII brigadom, Minerskim odredom, obavještavajući ih stalno o situaciji na svome sektoru.

IX brig

VIII brigada:[7] Sa svojim snagama izvršit će pokret 21 ov.mj. od Bitelića na prostoriju Zelovo—Jelenjak, gdje će prenoćiti i odmoriti svoje ljudstvo. Sa ove prostorije izvršiti nastupni marš blagovremeno i to sa 2 bataljona prav-

---

[5] Napad na Maovice nije uspio. Vidi dok. br. 134.

[6] O dejstvu toga odreda vidi dok. br. 134.

[7] i [8] O rezultatu napada Osme NO brigade vidi dok. br. 117 126 i 134.

cem Jelenjak—Veliki Vrh (k. 1305) — Konjska Glava—Razvale Maovičke — k. 662 i odatle sa jednim bataljonom preko k. 623 — Grabić — k. 509 izvršiti napad na neprijateljsko uporište u Koljanima. Po likvidaciji Koljana ovladati sa mostom na Cetini koji će služiti za prijelaz i evakuaciju materijala na lijevu stranu Cetine. Sa drugim bataljonom izaći na Golo Brdo i Mačju Gredu (k. 680), gdje postaviti sigurna obezbjeđenja i izvršiti napad na Podosoje sa ciljem čišćenja ovih sela. Sa ova dva bataljona kretat će se i teški bacač sa kojim raspolaže Brigada, koji će se upotrijebiti za likvidaciju onih uporišta koja se budu uporno branila. Sa trećim bataljonom napasti pravcem Jelenjak — Veliki Vrh — Razvale Otišićke na zaseoke s. Otišić — Novak zaključno pa do Kragulj isključno. Sa četvrtim bataljonom napadati pravcem Jelenjak — Katići na jugoistočni dio s. Otišić (Novak isključno do Krunići zaključno).

Na Velikom Vrhu (k. 1305) — Jelenjak (k. 1283) i k. 1090 ostaviti manja obezbjeđenja.

Vezu održavati lijevo sa Mosorskim odredom, desno sa dijelovima IX brigade.

Štab brigade u početku nalazit će se na Jelenjaku, zatim prema nastupanju svojih jedinica na Velikom Vrhu (k. 1305) i dalje prema nastupanju svojih jedinica ka crkvi u Otišiću. Jedan član Štaba brigade kretat će se sa lijevom grupom bataljona prema Mačjoj Gredi.

ada:[8] Dva svoja bataljona i dalje će zadržati na položajima na cesti Prolog—Vaganj—Bili Brig, gdje onemogućiti saobraćaj neprijatelju ovom komunikacijom i ne dozvoliti mu makakav pokušaj prodora zapadno od ove ceste. Obratiti punu pažnju sa svojim snagama na pravac Prolog—Lištane—Rujani. Sa ostala 2 bataljona krenuti pravcem Ordovo—Biletić i odatle sa jednim bataljonom izvršiti napad pravcem Zasiok—Maljkovo na južni dio s. Otišić. Ovaj bataljon će u širem poretku, zahvatajući prostor od sela na padini

Svilaje pa do glavne komunikacije uz Cetinu, vršiti čišćenje uzvodno prema Koljanima. Sa drugim bataljonom preći u s. Hrvace i postaviti zasjedu od k. 438 preko Radana do Klačine i zatvoriti sa punom sigurnošću pravce eventualne neprijateljske intervencije od Sinja prema Otišiću i Koljanima.

Vezu održavati lijevo sa jedinicama VIII brigade. Sa ovim bataljonima ići će jedan član Štaba te brigade.

Dinarski odred: Sa dijelom snaga vršit će napad preko Gornjih Koljana na Vukovića most i dalje prema Koljanskoj glavici[9] i na taj način ispomagati jedinice VIII brigade koje napadaju na Koljane. Sa ostalim snagama napasti na neprijateljsko uporište u Ježeviću, sa ciljem čišćenja i likvidacije istoga. Manja obezbjeđenja postaviti na Kaparovu Glavicu. Štab odreda nalazit će se u prvo vrijeme na k. 510 (Mala Strana) a zatim se kretati prema nastupu svojih jedinica. Vezu održavati lijevo sa IX brigadom, a desno pokušati uhvatiti vezu sa V brigadom XIX divizije na Suhom Polju (k. 420.)

Napad na gore naznačena uporišta izvršiti *22 ov. mjeseca tačno u 9 časova.* Sve pripreme i potrebna podilaženja izvršiti blagovremeno, tako da napad počne tačno u određeno vrijeme

Borbeni znaci:	**Vidni znaci:**
22. XII. Marko—Crni	22. Pušku desnom rukom vodoravno iznad glave
23. XII. Jovo—Guraj	23. Pušku vertikalno (okomito) u vis i mahati lijevo—desno.

Sanitet: Brigadne i odredske ambulante kretat će se pozadi svojih brigada i odreda. Kirurška ekipa Divizije nalazit će se u Zasioku. Bolnica ove divizije nalazi se u Vrdovu (Đapići). Vršiti pravilno triažu ranjenika upućujući teže za kirurišku ekipu i dalje za bolnicu. Evakuaciji i njezi ranjenika posvetiti punu pažnju.

Evakuacija: svi intendanti brigada i odreda povezat će se sa intendantom Divizije i po izvršenom čišćenju gore pomenu-

[9] Vidi dok. br. 134.

tih sela izvršiti potpunu konfiskaciju neprijateljske imovine koja se može korisno upotrijebiti za vojsku. Evakuaciju iz Koljana vršiti za Bračev Dolac a iz Otišića za Vrdovo. Preko Komande mjesta Satrić mobilisati potrebnu stoku za prenos materijala. Pri ovoj evakuaciji mora postojati puni red i saglasnost, tako da se ovo pravilno izvrši pod rukovodstvom. . .[10]

Blagovremeno izvršiti sve vojničke i političke pripreme sa cjelokupnim ljudstvom i po mogućstvu izviđanje terena i objekata koji treba da se napadnu.

Napominjemo da ova akcija predviđena ovim zadatkom je prva faza borbe za oslobođenje Vrličke krajine, koja treba da stvori preduslove za likvidaciju same Vrlike i drugih uporišta. Radi toga po izvršenom čišćenju Mosorski odred će se zadržati na kosama iznad i jugozapadno od Vrlike (k. 605 — k. 808) i zatvarajući i dalje komunikaciju Drniš—Vrlika. VIII brigada sa 2 bataljona zadržat će se na položajima Golo Brdo—Mačja Greda—Koljani, a ostala 2 bataljona ispomagat će konfiskaciju i evakuaciju materijala. Bataljon IX brigade i dalje dok sa drugim bataljonom prebacit se u Bitelić, zaseok Podgraće ostati u Hrvacima na zatvaranju komunikacije Sinj—Vrlika, dina, sa ciljem obezbjeđenja prema Bajagiću i Bilom Brigu. Dinarski odred zadržat će se u Gornjim Koljanima i Ježeviću.

Štab divizije nalazit će se u s. Dabar, gdje slati izvještaje. Voditi računa o održavanju veze kako sa ovim štabom tako i sa susjednim jedinicama.

Prijem ove zapovijesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Živko Živković

Komandant:
Vel.[11] M. Knežević

Dostavljeno:
Grupi srednjedalmatinskih odreda
VIII dalm. brigadi
IX dalm. brigadi i
Dinarskom odredu.

---

[10] U originalu dopisana mastilom jedna riječ, ali nečitka.
[11] Velimir

BR. 101

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 21 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE ZA NAPAD NA MUSLIMANSKU MILICIJU HUSKE MILJKOVIĆA[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. op 302/43
21. XII. 1943

Strogo pov.—direktiva

ŠTABU VIII DIVIZIJE

U Srezu cazinskom djeluje Huskina banda[2] koja ometa naše akcije na okupatora u tom pravcu. Radi ovoga, a u cilju olakšanja daljnih akcija na sektoru kotara Cazin — Bihać, donijeli smo odluku da sa jačim snagama pristupimo likvidaciji ove bande, u kome cilju

NAREĐUJEMO:

VIII divizija sa pridatim Cazinskon odredom i jednom baterijom našeg haubičkog diviziona pristupit će čišćenju[3] — likvidaciji Huskine bande, sa linije Šturlić — V. Kladuša — Vranograč.

Izbijanjem na liniju Tržac — Skokovi — Bužim smatrati da je završena prva faza čišćenja i tu se zadržati, prikupiti podatke o Huskinoj bandi i neprijateljskoj posadi u Cazinu, o čemu nas izvijestiti kada ćemo donijeti odluku za daljni vaš rad.

Napomena: Haubička baterija u prvoj fazi čišćenja neće učestvovati, već će se prebaciti u V. Kladušu.

Početak akcije 22. o. mj. izjutra.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
S. O.

(M. P.)[4]

Komandant-pukovnik
Ivo Rukavina

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—5, k. 424 B.

[2] Muslimanska milicija Huske Miljkovića

[3] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 102, 104, 110, 111 i 131 ove knjige i dok. br. 23/2, k. 830, 3/3, k. 831, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 102

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 21 PROSINCA 1943 GOD. ZA NAPAD NA MUSLIMANSKU MILICIJU HUSKE MILJKOVIĆA U CAZINSKOJ KRAJINI[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 76. 1943
21. decembra 1943. g.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Karlovac—Petrinja—Bihać 1:100.000).

Dana 19 ovog mjeseca jače neprijateljske snage (Huskina banda)[2] uspjeli su da potisnu[3] našu II brigadu u pravcu Cetingrada, Široke Rijeke i da ovladaju linijom Kladuša—Podzvizd.

Prema prikupljenim podacima neprijatelj (Nijemci) povlače izvjesne jače snage iz Dalmacije preko Bihaća za Bos. Novi,[4] te se može računati da se sada u Bihaću nalaze jače neprijateljske snage.

Naša divizija dobila je za zadatak da razbije i uništi Huskinu bandu i da izbije na liniju Bužim—Skokovi—s. Krivaja.

Za izvršenje gornjega zadatka

NAREĐUJEMO:

I ud. brigada ojačana sa 1 bat. Cazin. P. O.:

Krenuti će 22 ovog mjeseca u 7 časova pravcem Vranograč—Bužim, sa zadatkom da izbije na prostoriju Bužim — s. Ljubijankići. Na istoj prostoriji Brigada će ostati do daljnjeg naređenja.[5]

Glavnina brigade neka se kreće cestom Bužim—Vranograč sa širokim osiguranjem, dok jedan bataljon uputiti pravcem Vranograč—Todorovo—Ljubijankići.

U slučaju nailaska na neprijatelja odrediti izvjestan dio snaga za likvidaciju istoga, dok glavninu kolone ne ustavljati. Dej-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—5, k. 424/B.
[2] Muslimanska milicija Huske Miljkovića
[3] Vidi dok. br. 104.
[4] Radi se o pregrupaciji snaga 373 legionar. »Tigar« divizije.
[5], [6] i [7] Vidi dok br. 110, 111 i 131.

stvovati samoinicijativno težeći pohvatati što više bandita.

Po izbijanju na novoodređene prostorije odmah preduzeti izviđanje u pravcu Cazina i Otoke, kao i prikupljanje što detaljnijih podataka o istim garnizonima.

Desno održavati vezu sa snagama III brigade, koje će nastupati pravcem Kladuša — Pećigrad.

II ud. brigada: Krenuti će 22 ovog mjeseca u 6 časova pravcem Cetingrad—Komesarac—Johovica—Šturlička Platnica—Krivaja, sa zadatkom da izbije na prostoriju Krivaja — Tržačka Platnica, gdje će se brigada razmjestiti i sačekati daljnje naređenje.[6] Pri pokretu čistiti teren pred sobom i oko sebe ne rasturajući snage već samo u slučaju da se na putu sazna za kakvu jaču koncentraciju neprijatelja. Po izbijanju na novoodređenu prostoriju, odmah pristupiti izviđanju neprijatelja u pravcu Bihaća i Cazina, kao i detaljno prikupljanje podataka o istim garnizonima.

Lijevo održavati vezu sa snagama III brigade, koje će nastupati cestom Kladuša—Pećigrad.

III ud. brigada sa pridodata 2 protivavionska mitraljeza: Krenuti će 22 ovog mjeseca u 8 časova pravcem Velika Kladuša—Pećigrad—Skokovi, sa zadatkom da izbije na prostoriju Pećigrad—Skokovi[7] i usput da pročisti neprijatelja ukoliko na njega naiđe. Po izbijanju na prostoriju Pećigrad—Skokovi, Brigada će se na istoj razmjestiti zatvarajući pravac Cazin—Pećigrad—Kladuša i pristupiti odmah izviđanju neprijatelja u Cazinu i prikupljanju podataka o istom garnizonu.

Lijevo i desno održavati vezu sa snagama I i II brigade.

Brdski divizion: bez polj. baterije i voda protivavionskih mitraljeza: Krenuti će 22 ovog mjeseca u 8 časova pravcem Krstinja — Velika Kladuša. U velikoj Kladuši divizion će se smjestiti i sačekati daljnja naređenja.

Veza: Sa I brigadom održavati će se radioveza prema ugovorenom ključu.

Sa II brigadom veza pomoću kurira — tj. jačih odjeljenja pješaka ili konjanika.

III brigada pri svome nastupanju odmah će popravljati stalnu telefonsku liniju koja ide od Kladuše prema Pećigradu.

Sanitet: Divizijsko zavojište biti će na komunikaciji Pećigrad—Kladuša. Divizijska bolnica biti će u Cetingradu. Evakuaciju ranjenika vršiti u pravcu Kladuše i Cetingrada. Na komunikaciji odnosno kod divizijskog zavojišta biti će kamion za prevoz ranjenika.

Ishrana: Sve jedinice ponesti će sa sobom svoje kazane i kuhati hranu u istima. Raspored snaga nikako ne smije da bude u ovisnosti o ishrani.

Štab divizije: Štab divizije za vrijeme pokreta nalaziti će se na komunikaciji Kladuša—Pećigrad, kuda sve izvještaje slati.

Napomena: S obzirom na prisustvo jačih neprijateljskih snaga u Bihaću[8] može se očekivati i eventualni ispad neprijatelja prema Cazinu i Kladuši. O ovome trebaju strogo voditi računa sve jedinice, te držati snage grupisane i ne dozvoliti neprijatelju da nas iznenadi.

Sve jedinice voditi će računa o odnosu prema mjesnom stanovništvu i ne dozvoliti nikakove nepravilnosti u tom smislu.

Sve jedinice pripremiti će nagazne mine i detaljno upoznati ljudstvo sa rukovanjem istima, kao i sa načinom upotrebe, a naročito skrenuti pažnju na dobro maskiranje istih.

Znaci raspoznavanja za 22. XII. **Cipela — Cazin,** za 23. XII. **Bomba — Bihać.**

Vidni znaci: Bacanje raketa u pravcu neprijatelja, kao i dizanje puške vertikalno u vis tri puta.

Po izbijanju na određene prostorije hitno podnesti izvještaj Štabu divizije o događajima na putu, kao i podacima sakupljenim za to vrijeme o neprijatelju.

Prijem zapovijesti potvrdite pismeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **A.[9] Backović** (M. P.)[11] Komandant: **M.[10] Šumonja**

[8] Glavna snaga 373 legionar: »Tigar« divizije
[9] Aleksandar
[10] Miloš
[11] Okrugli pečat: Štab Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske.

Dostavljeno:
Štabu I korpusa NOVJ na uvid
Štabu I, II i III brigade
Brdskom divizionu
Referentu saniteta
Intendanturi VIII divizije
Referentu za vezu, i Štabu Caz. P.O.
Dostavljeno 21. XII. 1943 u *12.30 časova*

BR. 103

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 21 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O STANJU I BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA ZA PERIOD OD 10 DANA[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Broj: V. 129/43
Dana 21. decembra 1943 god.

Predmet: Desetodnevni operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo Vam desetodnevni operativni izvještaj o radu naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica:

Na sektoru Posavskog odreda[2] u posljednjih 10 dana nema nekih znatnih promjena. Banda je pokušala, tj. upadala od Lipika u Donji Čaglić u jačini od 60 ustaša. Tako isto gestapovci iz Okučana zalazili su u selo Smrtić, Ratkovci i zapalili dvije kuće i jedan mlin. Njihovo naoružanje bilo je dva p.m., dva laka bacača, — brojno stanje 80. Isto tako banda koja se nalazi na Ergeli kod Lipika upala je jednoga dana u selo Jagmu, te su puškarali po samom selu, ali uglavnom nisu ništa načinili.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 29—2/II, k. 470.

[2] O dejstvu Posavskog NOP odreda za izvještajni period vidi dok. br. 97 ove knjige i dok. br 30—2/II, k. 470, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Također banda je upadala u selo Plesno i Plijenice i pohapsila nešto ljudi u Plesnu. Četnici sada više ne upadaju na našu oslobođenu teritoriju pošto su razbijeni. Major Janjić je otišao u Srbiju, a ostali su u raspadu, tako da ih ima sada svega oko 30 četnika.

Namjere neprijatelja ukoliko se saznaje: da bi iz Novske dolazili sjeći šumu nad samom Novskom. Banda iz Lipika i Pakraca ima namjeru opljačkati pojedina bližnja sela ukoliko im to pođe za rukom.

Na sektoru Daruvarskog odreda u posljednjih 10 dana banda je upadala u okolna sela Daruvara i to: u Sirač, Grabovljani, Dereza, isto tako Batinjani—Gornja Vrijeska i Maslenjača. Neprijatelj još uvijek saobraća cestom Pakrac—Daruvar.[3] Pri svome izlasku iz uporišta neprijatelj se kreće sa jačim snagama. Upadajući u ta sela neprijatelj je pljačkao. Iz sela Maslenjače otjerano je oko 60 komada stoke i veća količina žita. Namjere neprijatelja su da i dalje upadaju u obližnja sela te da vrše pljačku.

Na sektoru Bilogorskog odreda nije bilo u posljednjih 10 dana nikakovih znatnih promjena. Isto tako neprijatelj nije upadao na našu oslobođenu teritoriju, niti je vršio kakovu pljačku.

Namjere neprijatelja da se oprave ceste koje su onesposobljene, a naročito cestu Suhopolje — Virovitica i Bjelovar—Pisanica, s tim da bi lakše mogli upadati u obližnja sela radi pljačke.

U uporištima na sektoru naših jedinica nije bilo nikakovih koncentracija neprijateljskih snaga, a niti nekakovih naročitih izmjena.

2.) Rad naših jedinica i podređenih štabova:

Za prošlih 10 dana sa jedinicama naših odreda rađeno je po vojnoj naobrazbi, radilo se prema rasporedu rada i to: borbena obuka, ratna služba, nastava gađanja itd.

Također u štabovima bataljona se proučava vojno pravilo iz Potsjetnika, kao i komandiri četa. Teoretska izobrazba radi se sa borcima, kao i sa rukovodiocima. U samim štabovima bataljona, kao i u štabovima odreda proučavano je iz Potsjetnika, ali većinom djelomično.

Rad samih štabova u posljednjih 10 dana nije baš zadovoljio u pogledu same izobrazbe, kako drugova tako i samih rukovodilaca. U Posavskom i Bilogorskom odredu zbog pojedinih nedostataka ovaj štab morao je smijeniti neke rukovodioce.

---

[3] Vidi mjesečni izvještaj Osme gorske pukovnije za mjesec prosinac 1943 god., dok. br. 19/1—5, k. 107, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

3.) Disciplina i moral jedinica:

U Posavskom odredu disciplina u jedinicama je dosta dobra. Uvidilo se po tome što drugovi pozdravljaju svoje rukovodioce, kao i između sebe. Borbena disciplina je dosta dobra to se uvidilo u posljednjim akcijama, naročito kod boraca, dok kod rukovodilaca ima nedostataka i slabo se snalaze u borbama. Na poboljšanju ovoga učinjeno je što se sa rukovodiocima održalo savjetovanje na kojem su se ukazivali nedostatci.

Moral kod drugova je dosta dobar. Sada je mnogo bolji pošto se vojska donekle obukla i obula.

Obična disciplina u Daruvarskom odredu je dosta slaba, radi slabog rada kako nižeg tako i višeg rukovodstva. Borbena disciplina je dosta dobra, samo treba da se povedu u akcije tako da bi dolazili u sukob sa neprijateljem. Da bi se poboljšala disciplina i borbenost, u istoj jedinici treba održavati češće sastanke sa rukovodiocima i što češće primati borbu sa neprijateljem. Moral u jedinicama je dosta slab, zbog toga što su borci istog odreda loše obučeni, a ima i veći broj potpuno bosih.

Bilogorski odred: Obična disciplina je slaba, ali se nastoji da se ista dovede do najvišeg stupnja. Također i strojevna. Borbena disciplina je dobra, te zbog toga i u samim borbama postiže se uspjeh. Pozdravljanje starijih je slabo, zbog toga što se ni sami rukovodeći ne pridržavaju toga da se između sebe pozdravljaju i ne drže se pred borcima kao rukovodioci. Moral jedinica je dosta dobar i zbog toga što su drugovi dosta dobro obučeni, obuveni a i u akcijama uspijevaju.

4.) Stanje unutar jedinica:

Posavski odred: U posljednjih 10 dana izbačeno je iz stroja 7 drugova, od kojih je 6 bolesno i jedan ranjen.

Pridošlo je u jedinicu 16 drugova. Dobiveno je u akcijama 9 mauzera.

U toku minulih 10 dana nije bilo izbačeno iz stroja iz jedinica Daruvarskog odreda ni jedan drug radi bolesti ili da je ranjavan, već 30 drugova koji su potpuno bosi i nesposobni za pokret.

Priraštaj oružja je 17 mauzera i to: 3 mauzera dobivena od Nijemaca, jedan od žandara, i 13 od drugova koji su dezertirali iz XII i XVIII brigade. Viška municije 3600 mauzerske koja je podijeljena borcima iz zalihe koja se nalazila u magazinu.

Prirast boraca: 32 koji su pokupljeni kao dezerteri iz brigada.

Bilogorski odred: U toku minulih 10 dana izbačeno je iz stroja 2 druga koji su lakše ranjeni. . . . Priraštaj u oružju jest 38 pušaka, od kojih je 6 dato Bjelovarskoj četi koja je sudje-

lovala u borbi sa istim odredom. Manjak oružja jest jedan mitraljez, jedan bacač i jedna puška koju su odnesli navedeni dezerteri.

5.) Služba veze:

Služba veze u našim jedinicama održava se pomoću kurira. Po izvanrednim i brzim depešama kuririma se daju konji za brži prenos pošte.

6.) Izvedene akcije:

Dana 10. XII. 1943 god. jedinice Posavskog odreda pohapsile su u Posavini 17 četničkih simpatizera — što muških što ženskih.

Dana 11. XII. o.g. Bataljon »Hajduk Veljko« i jedna četa I bataljona izvršila je akciju na Vakslerov salaš kod Nove Gradiške. Zaplijenili su 19 komada goveda, 15 svinja i 9 konja.

Dana 14/15 ov.mj. izvršena je akcija na voz pod selom Jazavica[4] (II bataljon i četa »Matija Gubec«). Zaplijenjeno je 9 karabina, jedan džak fišeklija, jedan džak opasača. Zarobljeno je 18 domobrana, 2 njemačka vojnika, 2 ustaše, 25 željezničara i 80 civila. U istoj borbi ubijeno je 5 njemačkih vojnika, kao i dva njemačka oficira. Sopstveni gubitci: jedan drug lakše ranjen.

Dana 17. XII. o.g. izvršena je akcija na pruzi Lipovljani—Novska kod sela Stara Subocka. Zaplijenjen je jedan p.m., jedan šmajser, jedan mauzer i jedna ruska puška.

. . .

17. ov.mj. vođena je borba kod sela Smrtić[5] i Ratkovac sa bandom iz Okučana i iz Nove Gradiške. Nakon dnevne borbe neprijatelj se povukao u svoje uporište. Gubitci neprijatelja su nepoznati. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Dana 16. XII. o.g. jedan bataljon Daruvarskog odreda izvršio je konfiskaciju u selu Hrastovcu (Sekcija Daruvar 1:100.000). Konfiskovano je od bandita 31 komad hlača, 23 kaputa, 10 pari cipela, 16 prsluka, 35 košulja i 24 vreće.

Dana 17. ov.mj. jedinice Daruvarskog odreda uhvatile su na cesti Toranj — Pakrac 3 Nijemca i jednog žandara sa potpunom ratnom spremom.

Dana 18. XII. o.g. jedan vod Daruvarskog odreda sa dva p.m. postavio je zasjedu na cesti Pakrac — Daruvar kod samih [Podbor.] Doljana. Banda je naišla u jačim snagama od Daruvara te su borci Daruvarskog odreda na iste otvorili vatru,[6] te pod pritiskom neprijatelja isti vod se je povukao sa svojih položaja. Gubitci neprijatelja su nepoznati. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

---

[4] Vidi dok. br. 97.
[5] Vidi dok. br. 97.
[6] Vidi dok. br. 19/1—5, k. 107, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Bilogorski odred: Dana 12. XII. o.g. izvršena je akcija na vlak kod Severina i Kokinca.[7] Tom prilikom zarobljeno je 14 živih neprijateljskih vojnika, dok je u samoj borbi ostalo 7 mrtvih i od mine raznijet je jedan. Zaplijenjeno je 15 pušaka i sva njihova sprema. Ovdje je učestvovao čitav Odred, dok je neprijatelj bio u jačinij 70 gestapovaca.

Dana 13/14 izvedena je akcija na Veliki Grđevac[8] i tom prilikom zarobljeno je 7 pušaka, 7 ćebadi, 2.000 mauzerskih metaka, 15 bombi. Zarobljeno je 7 žandara, od kojih su dva podoficira. Iste noći predali su se na Česmi — mostu 7 domobrana sa svom spremom. Zaplijenjeno je 7 francuskih pušaka i oko 300 metaka.

Ujutro pri povlačenju jedne naše čete iz zasjede od Pisanice zarobljeno je bez borbe 6 domobrana sa svom spremom. Zaplijenjeno je 6 francuskih pušaka. Svega ukupno 38 pušaka, od kojih je 6 dato Bjelovarskoj četi koja je sudjelovala u istoj akciji.

7.) Stečeno iskustvo:

Posavski odred: Iskustvo iz posljednjih akcija je da pojedini rukovodioci još se dovoljno ne snalaze u borbama te uvijek nedostaje samoinicijative. Iskustvo iz akcije na voz ima to što je potcijenio i nije vjerovao u uspjeh, nego sa manjim snagama krenuo i tako uslijed velikog broja civila, željezničara, kao i vojnika bio je mali broj boraca i nije se mogla akcija iskoristiti do kraja.

Daruvarski odred: Isti odred bi trebao djelovati u cjelini na svome sektoru radi toga što je jača peta kolona i izdajstvo, te banda se kreće u jačim snagama po sektorima, a koje nisu mogućne da odbiju naše pojedine čete ili bataljone, nego da se omogući da cio Odred djeluje u zasjedama i vršenju akcija.

Bilogorski odred: Jedinice istog odreda trebaju da se što više kreću, upadaju u pozadinu neprijatelja, te tako da napadaju bandu po onome sektoru gdje ona još nije osjetila naše jače snage. Isto tako stoji mogućnost da jedinice Bilogorskog odreda vrše akcije na samoj granici pa i preko granice u Madžarskoj.

8.) Raspored jedinica i njihovo stanje:

Jedinice Posavskog odreda nalaze se i to: I bataljon i Bataljon »Hajduk Veljko« na sektoru jugozapadno od Psunja i odatle su upadali za prošlih 10 dana 4 puta u Posavinu. II bataljon, Četa »Matija Gubec« nalazi se na sektoru Trokuta, dok Četa »Matija Gubec« prelazila je na sektor Posavine, okoline Plesna.

---

[7] i [8] Vidi o tome dok. br. 77 i 97.

Jedinice Daruvarskog odreda i to I bataljon nalazio se zadnjih 10 dana na sektoru Daruvarske ravnice, dok se je II bataljon nalazio na sektoru Pakrac, Brusnik i Grahovljani; Pakračka četa na svome sektoru, tj. oko Pakraca i Pakračkih Batinjana, Toranj, Veliki i Mali Banovac itd. Odjeća i obuća vrlo slaba. Ishrana je dobra i zdravlje također je dobro.

Jedinice Bilogorskog odreda nalazile su se na sektoru i to: I bataljon u selu Špišić Bukovica, Pivnice, Čelić, Ravneš, Sandrovac. II bataljon u selu Kašljevac, Severin, Stara i Nova Rača, Orlovac, Velika Barna i Borovo, gdje se po naređenju Štaba VI korpusa vrši konfiskacija. III bataljon, odnosno Virovitički bataljon nalazi se u Gracu i okolnim selima i djeluje na svojem sektoru. Obuća i odjeća dobra. Zdravlje i ishrana dobra.

9.) Daljnje namjere za vršenje akcija:[9]

Jedinice Posavskog odreda, prema naređenju Štaba Zapadne grupe i sporazumno sa komandom Psunjskog područja, za sakupljanje žita na sektoru Banova Jaruga — Lipovljani, stoga je riješeno da jedan bataljon stavi se na raspolaganje toj komisiji koja skuplja hranu po tim selima. Također imade u vidu dignuti koji voz na glavnoj pruzi, te postavljati zasjede na cesti i pruzi Banova Jaruga — Lipovljani kojom prolazi svakog dana 30 — 40 neprijateljskih vojnika.

Također će imati u vidu postaviti zasjedu na cesti Cernik — Strmac koji dolaze svakog drugog dana po 50 do 60 bandita u sječu drva.

Daruvarski odred imade u vidu postavljanje zasjeda na cestama Daruvar — Pakrac, Daruvar — Končanica i Daruvar — Bastaji, kojima se neprijatelj većinom svakoga dana kreće, te isto da se potpuno unište i sabotiraju iste ceste.

Bilogorski odred ima u vidu prebaciti se u Madžarsku i izvršiti neku akciju ukoliko zato bude imao mogućnosti i prilike. Isto tako ukoliko bude neprijatelj izlazio iz svojih uporišta napraviti zasjedu, sačekati neprijatelja i pristupiti mobilizaciji, tako da bi se ovaj odred što više brojčano pojačao.

ZAKLJUČAK:

Gotovo po svim odredima koliko se sada zapazilo vojni rukovodioci nisu u posljednjih 10 dana zadovoljavali na svojoj dužnosti, te je u Posavskom odredu smijenjen komandant Novogradiškog bataljona radi nedostataka.

Isto tako u Bilogorskom odredu smijenili smo komandanta I bataljona koji se je često opijao i nije vodio računa o svojoj jedinici, niti je zadovoljavao na svojoj dužnosti, te na

[9] O narednim dejstvima vidi dok. br. 136.

njihova [mjesta] postaviti su drugi drugovi, za koje ćemo Vam spisak dostaviti, te da se naredbom postave na nove dužnosti. Inače Posavski i Bilogorski odred su dosta aktivni, dok Daruvarski odred nema mogućnosti za vršenje pojedinih akcija, a i ukoliko nisu vjerovatno shvatili svoju dužnost da treba neprijatelja tući na svakom koraku te pristupiti mobilizaciji itd., te će se jedan od članova ovoga Štaba uputiti u Daruvarski odred, te iste uputiti u rad i ukazati im pomoć od Štaba ove grupe.

U Posavskom odredu još uvijek osjeća se veća oskudica u talijanskoj municiji, dok im u bunkeru leži 90 pušaka, a isto tako imadu 6 p.m. talijanskih i na svaki imadu samo po 30 metaka.

Isto tako Daruvarski odred imade oko 80 talijanskih pušaka za koje imade neku manju količinu municije, ali nema niti jednog šaržera za iste puške. Te ukoliko se nalazi u Artiljeriskom otsjeku municije i šaržera bilo bi neophodno potrebno da se dodijeli municije Posavskom odredu a šaržeri Daruvarskom, a isto i Posavskom odredu.

U Bilogorskom odredu sami rukovodioci Štaba odreda ne vode računa o oružju u svojoj jedinici, te je tako zapušteno i razbacano. Obilazeći odrede ukazao sam na greške koje sam uvidio u istim odredima, te se nadamo da ćemo u idućem izvještaju podnijeti jasniji zaključak o svim odredima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
S. O.

Zam. komandanta:
kapetan:
Milaković Jovan

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE UDARNE NO BRIGADE OD 21 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O ČIŠĆENJU CAZINSKE KRAJINE OD MUSLIMANSKE MILICIJE HUSKE MILJKOVIĆA[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
21. XII. 1943 godine.

Dostavlja operativni izvještaj operacije 19. XII. 43 godine na čišćenje Cazinskog sreza od Huskine bande.

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Prema telefonskom naređenju Štaba IV Korpusa N.O.V. Jugoslavije[2] ova brigada dobila je zadatak da očisti Cazinski srez od neprijatelja (Huskine bande). Nakon propisno izdane pismene zapovijesti[3] štabovima bataljona, te Cazinskom partizanskom odredu, kojim je Brigada bila ojačana, krenuli smo 19. XII. 43 godine u 2 časa izjutra na izvršenje zadatka, bez III bataljona.[4]

Kratak opis:

Prema dobivenim podacima na sektoru koji smo mi trebali čistiti javljeno je da imade najviše do 500 naoružanih muslimana[5] i to slabije, a o Nijemcima nismo dobili nikakve podatke.

I bataljon kretao je od Male Kladuše cestom i lijevo od ceste u pravcu sela Todorova da čisti teren preko Todorova, da sa jednim dijelom snaga blokira Pećigrad sa sjeverne i istočne strane, a po likvidaciji neprijatelja u Pećigradu da krene preko Dobretina — Hajderovac — Salki Selo i izbije na liniju Skokovi — kota 349, gdje da se utvrdi.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/3, k. 831.

[2] Vidi knjigu depeša Štaba Četvrtog korpusa, reg. br. 12, u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7—4/10, k. 425 A.

[3] Vidi dok. br. 87.

[4] Treći bataljon se nalazio u Tržiću sa zadatkom da zatvori pravac Oštarije — Tržić — Slunj. Vidi dok. br. 56 i 86.

[5] Muslimanska milicija Huske Miljkovića

II bataljon kretao je sa zadatkom od Male Kladuše desno od ceste da izbije zapadno od Pećigrada i blokira Pećigrad sa zapadne i južne strane. Po likvidaciji Pećigrada da izbije na liniju Barska — Skokovi.

IV bataljon se nalazio u rezervi i kretao se cestom za Pećigrad.

Cazinski odred imao je zadatak da čisti pravac Vranograč — Bužim.

I i II bataljon kretali su se ravnomjerno i izbili oko 7 časova: I bataljon preko Krivaja na Urga (k. 378) i selo Todorovo, gdje je naišao na jednu grupu bande, protjerali je, uhvatili 9 živih i blokirali Pećigrad sa pravca kote [404] Visibaba.

II bataljon prešao je kroz selo Rosići—Mrkovine i blokirao Pećigrad sa zapadne i južne strane, dok je istovremeno neprijatelj napucao na II bataljon sa Metle i pravca Brest, našto je II bataljon razvio tri čete u pravcu Metle i Bresta, napao neprijatelja, a jednu četu ostavio na blokadi Pećigrada. U isto vrijeme stigao je i IV bataljon koji je bio u rezervi zapadno od Pećigrada. II bataljon uspio je protjerati neprijatelja sa Metle i jedna četa se spuštala prema Čajić Selu, dok je jedna ostala na Metli, a jedna izbila na Brest. Ova četa koja se spuštala u Čajić Selo naišla je na veću grupu Huskine bande i otvorila se žestoka borba. Istovremeno jedna grupa Huskinih povikala je i krenula iz Kudić Sela u pravcu Kudić Brda, našto je II bataljon ovu četu sa Metle poslao prema Kudić Brdu (522) da bi suzbio ovu bandu koja dolazi na desno krilo i zaštitili si desno krilo, ali neprijatelj je prvi uspio izaći na Kudić Brdo i odbiti četu da ne izađe na Kudić Brdo. Istovremeno neprijatelj iz Čajić Sela potisnuo je četu tako da se nije mogla održati ni na Metli. U 8 i 30 časova situacija je bila takva da se prema pucnjavi, prema larmi neprijatelja osjetio protivnapad ne-

prijatelja u polukrugu Kudić Selo — Čajić Selo — Skokovi — Dobretin i istočno od Todorova. U ovoj situaciji u kojoj se našao II bataljon, poslat je odmah IV bataljon da izbije na desno krilo II bataljona na Kudić Brdo i kotu 430. Dvije čete IV bataljona koje su krenule na Kudić Brdo nisu mogle izbiti na Kudić Brdo i neprijatelj ih je odbacio. Zauzeta je kota 430 i tu je IV bataljon dao otpor neprijatelju kako bi olakšao II bataljonu otstupanje iz ovog obruča, pošto je neprijatelj iz Pećigrada pošao također u protunapad, gdje se nalazilo preko 200 njemačkih vojnika[6] (u Pećigradu). II bataljon se povukao pod jakom vatrom preko Mrkovine, prešao cestu kod kote 190 i otišao desno od ceste preko kote 303. Za to vrijeme neprijatelj je navaljivao svom žestinom na IV bataljon i počeo ga obilaziti s desne strane preko Pećkih Brda — G. Šumetac, zato je naređeno i IV bataljonu da otstupa preko Šabići — Lipovac i dalje cestom prema Maloj Kladuši. Neprijatelj koji je napadao na ova dva bataljona po ličnom osmatranju bio je jak 2000, a možda i više.

Istovremeno dok je neprijatelj pritiskao na II i IV bataljon sa pravca Skokova i Dobretina preko svih kota grupe Huskine bande neutvrđene jačine navaljivale su na I bataljon i oko 10 časova nastalo je opće povlačenje: I i II bataljon bez naređenja pod pritiskom neprijatelja, a IV bataljon po naređenju Štaba brigade. Kada je neprijatelj osjetio naše povlačenje moralno se ojačao i počeo još više navaljivati. Bataljoni su počeli se organizirano povlačiti ostavljajući po jednu četu da štiti bataljon, ali je neprijatelj tako brzo nadirao i uvijek je uspio razbiti tu jedinicu koja je štitila. Povlačenje je bilo u tri pravca: IV bataljon preko Male Kladuše na Veliku Kladušu, II bataljon preko Marijanovac—Poljane na Podzvizd, I ba-

[6] Snage iz 373 legionarske »Tigar« divizije

taljon Todorovo — Velića Glava — Podzvizd — Božino Brdo — Kozjak (k. 133).

U otstupanju nije bilo veze između bataljona i Štaba brigade, sem sa IV bataljonom. Kod izbijanja u Veliku Kladušu pokušano je da se neprijatelj odbije od Velike Kladuše, što smo posjeli sa dvije čete Tuk — Nepeke, dok su dvije čete IV bataljona bile razbijene još u otstupanju, ali se ni tu nije uspjelo jer je neprijatelj i tu bio nadmoćniji i počeo opkoljavati Kladušu sa istočne i zapadne strane i zato smo naredili otstupanje u pravcu Cetingrada oko 16 časova. Vezu tada sa I i II bataljonom nismo imali i sa dvije čete IV bataljona. Svi pokušaji da se veza uspostavi su propali zbog bande koja je [iz] raznih pravaca napadala.

Sa Cazinskim odredom nismo imali veze niti nam je poznato o njegovom radu, jedino smo kasnije dobili jedan izvještaj u kom su rekli da na neprijatelja nisu naišli.

Gubitci neprijatelja i naši gubitci ostaju kao u starom operativnom izvještaju. Utrošak municije isto.

Kritički osvrt: Razlozi neuspjeha akcije:
a) Što je učestvovalo u borbi naših 490 boraca, a suprotno neprijatelj je brojio preko 2000 naoružanih, a možda toliko i nenaoružanih.
b) Što je neprijatelj zauzimao mnogo širi front napada nego što su ga naše jedinice držale. c) Što je neprijatelju poznat teren i bio pripremljen za otpor protiv nas, jer su znali dan ranije našu jačinu i vjerovatno namjere.
Prilažemo skicu rasporeda naših snaga i neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar.— sl. otsutan

Komandant-major.—

BR. 105

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 22 PROSINCA 1943 GOD. ZA NAPAD NA S. GROMAČNIK I DIVERZIJU NA PRUZI BEOGRAD — ZAGREB[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 368
Dan 22. XII. 1943

ZAPOVIJEST

(Sekcija Brod 1:100.000)

U cilju potpomaganja naših jedinica, protiv kojih je neprijatelj preduzeo ofanzivu,[2] a prema naređenju vrhovnog komandanta, maršala Jugoslavije, druga Tita,[3] naša divizija produžiće ofanzivu protiv neprijatelja napadajući pruge: Zagreb—Beograd i Čaglin—Pleternica, kao i neprijateljsko uporište Gromačnik.[4]

U Gromačniku se nalaze 200—220 domobrana, naoružani sa 6 teških mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 2—3 laka bacača, ostalo puške.

Neprijatelj je utvrđen bodljikavom žicom i bunkerima. Bunkeri su pravljeni od pruća i ispunjeni zemljom.

Domobrani spavaju u magacinima, a automatska oruđa nalaze se u bunkerima, kao i po jedan stražar kod svakog bunkera. Borbenost im je dosta slaba.

U cilju likvidacije naprijed navedenog uporišta i u cilju izvršenja diverzije na prugama Zagreb — Beograd i Čaglin — Pleternica

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28/1, k. 881.

[2] O neprijateljskim ofanzivnim dejstvima kroz mjesec prosinac, vidi dok. br. 18, 28, 74, 140 i 143 ove knjige.

[3] Vidi dok. br. 54.

[4] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 97, 119, 121, 171, 172, 173, 174 i 177 ove knjige i dok. br. 14/1—12, k. 55, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

NAREĐUJEMO:

1. — **Operativni štab:**

Sastav:
1 bataljon Čehoslovačke brigade i
3 čete Diljskog NOPO

Za ovu akciju formira se Operativni štab u koji ulaze sljedeći drugovi i to:

Komandant Mijo Bobetko,[5]

Zamjenik komandanta Carević Stevo,

Politkomesar Medunić Slavko.

Jedinice Operativnog štaba likvidiraće neprijateljsko uporište Gromačnik[6] i to na taj način:

Bataljon Diljskog NOP odreda napašće sa sjeverne strane u samo uporište, a bataljon Čehoslovačke brigade napašće sa jugozapadne strane na samu kapiju, tako da se probije u samo uporište putem koji vodi između baraka da napadne bunkere sa leđa. Napad mora biti brz i silovit. Prilaženja samom uporištu moraju biti neopažena i nečuvena.

Naprijed navedene jedinice moraju se snabdijevati sa kliještima ili makazama za sječenje prepreka od žice.

2. — **Čehoslovačka brigada**

Sastav:
2 bataljona
2 protivtenkovske puške
1 vod diverzanata i ostali dijelovi

Ove jedinice postaviće zasjedu[7] kod Završja uporedo sa putem koji vodi od Završja pored natpisa k. 118 na željezničku prugu.

Jednu četu, pionirsku četu i vod diverzanata poslaće na glavnu prugu, sa ciljem da prugu presiječe, a potom što više istu da poruši. Pri toj diverziji pruge sjeći sve bandere na dva dijela, pokidati tt. vezu i prerezati šlipere. Pored toga zadatak je ove zasjede da spriječi svaki pokušaj neprijatelja, da prodre sa zapada u pravcu napadnutog uporišta. Štab brigade u s. Završju.

---

[5] Poginuo 1944 god. kao komandant Dvadeset prve NO udarne brigade.

[6] i [7] Vidi dok. br. 119 i 121.

3. — **Brodska brigada:**[8]

Sastav:
4 bataljona
3 p. tenkov. puške
vod diverzanata
pionirska četa i
ostali pomoćni dijelovi

Napraviće zasjedu kod sjecišta puta Brodski Varoš — Sibinj i Sibinj — Podvinje sa dva bataljona. Jednu četu sa vodom diverzanata i pionirskom četom uputiće na glavnu prugu radi presijecanja i rušenja iste, kao i radi sječenja bandera i tt. linije.

Mađarski bataljon postavlja osiguranje na cesti između Tomica i Podvinja. Ovom bataljonu pridodati 1 protivtenkovsku pušku sa poslugom i municijom. Zadatak ovog bataljona je da spriječi eventualno nadiranje neprijatelja pravcem Brod—Podvinje—Čaglin.

Jedan bataljon ostaje u divizijskoj rezervi.

Štab brigade smjestiće se što bliže svojim jedinicama, s tim što će uputiti jednog svog člana u Mađarski bataljon.

Štab Brodske brigade, pored održavanja veze sa Štabom divizije, održavaće i sa Operativnim štabom.

4. — **XVIII. brigada:**

Sastav:
3 bataljona
1 brd. top 65 mm
2 protivtenkovska
topa 37 mm i ostali pom. dijelovi

Sa dva bataljona izvršiće diverziju pruge Čaglin—Pleternica na sektoru između želj. stanice Latinovac do Knežca.[9] Na tom sektoru prepiliti svaku banderu na dva dijela i pokidati tt. žicu. Pruga mora biti temeljito srušena, a za rušenje iste upotrijebiti i mjesno stanovništvo iz okolnih sela.

Jedan bataljon postavlja osiguranje na sjecištu puteva Ruševo — Djedina Rijeka i Ruševo — Podvinje. Zadatak ove zasjede je da spriječi neprijateljsko nadiranje bilo iz Čaglina, bilo sa zapada, kao i da osigura prijevoz plijena i ranjenika.

---

[8] O izvršenju zadatka Brodske NO brigade vidi dok. br. 119.
[9] Vidi dok. br. 119 i 170.

Štab brigade u s. Vel. Bilač, a po jedan član kod bataljona.

5. — **Početak napada:** Napad na uporište, kao i rušenje pruge otpočeće dne 23. XII. 1943 godine u 20.30 sati. Do toga vremena sve jedinice moraju biti na svojim položajima. Niukom slučaju ne smije se desiti zakašnjenje bilo koje jedinice.

6. — **Znaci raspoznavanja:** Za noć 23/24. XII. o.g. biće **Naša—Pobjeda,** a za dan važe opći znaci.

7. — **Evakuacija ranjenika:** Za jedinice Operativnog štaba, Brodske i Čehoslovačke brigade pravcem preko Glogovice—Ruševo—Slobodne Vlasti za Paučje.

Divizijsko previjalište nalaziće se u Glogovici.

Svi ranjenici moraju proći kroz divizijsko previjalište.

Za jedinice XVIII brigade pravcem Ruševo—Paka—Slobodna Vlast za Paučje.

8. — **Evakuacija plijena:** Sav plijen evakuisaće se putem Gromačnik—Marica Bok—Glogovica—Ruševo—Paka—Slobodna Vlast —Paučje.

Za pravilnu evakuaciju ratnog materijala biće odgovoran Operativni štab i intendant divizije.

9. — **Veza:** Štab Brodske brigade i Operativni štab pri prolazu kod kote 254 otpočeće sa dizanjem linije. Štab Čehoslovačke brigade slaće svoje izvještaje do prvog telefona ili neposredno u ovaj štab kuririma na konju. Štab XVIII brigade održavaće vezu sa ovim štabom sa kuririma na konju.

Štab divizije nalaziće se sa divizijskom rezervom na putu između trigonometra 254 i k. 254 na Marica Boku.

10. — **Povlačenje:** Povlačenje jedinica izvršiti 24. XII. 1943 god. u 5,30 sati ujutru ili pak po telefonskom ili pismenom naređenju ovoga štaba.

Bez pismenog ili telefonskog naređenja ne smije se ni jedna jedinica povući prije naprijed određenog vremena.

11. — **Pravac povlačenja:** Jedinice Brodske brigade, Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« i Operativnog štaba povući će se u polazne baze. Jedinice XVIII brigade povući će se u Djedinu Rijeku i Ruševo.

Štab divizije nalaziće se u Matković Maloj.

Napomena: Sve jedinice prije polaska u akciju sakupiće što više maljeva, testera, kliješta, makaza za sječenje žice, pijukova i francuskih ključeva, kako bi se diverzija pruge i sječenje žice, testerisanje bandera lakše odvijalo.

Izvršiti miniranje ceste Brodski Varoš—Gromačnik, Gromačnik—Podvinje i Podvinje — Ruševo, a po povlačenju iste izvaditi i ponijeti sa sobom. Također minirati put na istočnoj ivici s. Sibinja.

Mjesta brigadnih previjališta odrediće same brigade.

Po upadu u uporište, i po evakuaciji svega plijena magacini se moraju zapaliti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
M.[10] Bulović

Komandant, p. pukovnik:
Mil.[11] S. Stanivuković

(M. P.)[12]

Dostavljeno:
Štabu XVIII brigade NOVJ
Štabu Brodske brigade NOVJ
Štabu Čehoslovačke brigade NOVJ
Operativnom štabu NOVJ

[10] Mirko
[11] Milan
[12] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 106

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 22 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA V. GORICU I SOPNICU[1]

ŠTAB XXVIII DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. službeno
22. decembra 1943 god.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOVH

Položaj

Primili smo Vaš dopis na kojeg nismo mogli dosad odgovoriti jer smo se nalazili u akciji na aerodrom Velika Gorica.[2] Vezu preko radio stanice nismo mogli imati s Vama nekoliko dana, a isto ni sa drugim štabovima, jer nam je istrošen akumulator, a mogućnosti za punjenje su vrlo malene. No čim se napuni, održavaćemo redovite veze jednom dnevno.

Nama je jako žao što nismo bar 10 dana ostali na tom sektoru,[3] za koje bi vrijeme bili djelomično riješili popunu naših jedinica. Ali ništa dok se ne vratimo.

Štab našeg korpusa[4] pita nas preko radio stanice šta je sa našim oružjem koje smo ostavili kod Vas.[5] Mi smo im ukratko rekli da se zbog puteva ne može prevesti u Slavoniju. Molimo Vas da im i Vi to javite.

Što se tiče boraca zaostalih na Vašem sektoru, možemo Vam javiti da su došla dosad svega 4 sa dva p.m., koji su pratili druga Konspiratora[6] za Slavoniju. Mi ćemo sada poslati dvojicu drugova, koji će pokupiti u jedinicama na Moslavini i dovesti ovamo. Vi s Vaše strane javite odmah Vašim brigadama da sve drugove iz naše Divizije upute u Komandu Moslavačkog područja, gdje će se oni skoncentrisati i uputiti u našu Diviziju.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11/8, k. 1472 A.

[2] i [10] O napadu na aerodrom u V. Gorici vidi dok. br. 165, 166, 167 i 168.

[3] Odnosi se na Moslavinu, gdje je Divizija dejstvovala do dolaska u Turopolje. Vidi dok. br. 1 i 27.

[4] Šesti

[5] Radi se o teškom oružju, koje je ostavljeno u Moslavini, kad se Divizija prebacila u Turopolje.

[6] Dragutin Saili vraćao se sa Drugog zasijedanja AVNOJ-a.

Mi smo i ovdje uzdigli prašinu oko samog grada Zagreba[7] i tako izvršavamo naređenje[8] našeg vrhovnog komandanta maršala Tita i pomažemo našim borcima u Sandžaku i Bosni.

Dana 18 i 19 ov.mj. u zajednici sa Turopoljsko-posavskim odredom izvršene su sljedeće akcije:

Noću 18 ov.mj. dva bataljona Turop.-posav. odreda izvršila su napad na glavno slagalište avionskih bombi aerodroma Borongaj, koji se nalazio u Sopnici,[9] 10 klm. istočno od Zagreba. Posadu je sačinjavalo 3 dom. oficira i 60 domobrana. Čitava posada predala se našim borcima, poslije čega je eksplozijom uništeno 390.000 kg. eksploziva u avionskim i protuavionskim bombama. Ogromnom detonacijom učinjena je velika šteta Sesvetama i Zagrebu, a sama Sopnica je sravnjena sa zemljom.

Jedna desetina boraca pomenutog Odreda, koja je štitila od strane Sesveta, vodila je kratku borbu sa Nijemcima, koji su prodrli u magacin, koji su zajedno sa eksplozivom odletjeli u vazduh. Zadatak je bio te desetine da Nijemce zadrži u slagalištu. U toj akciji zaplijenjeno je 7 p.m., 60 pušaka, oko 10.000 metaka i 3 pištolja.

Noću 19 ov.mj. jedinice naše Divizije i Turopoljsko-posavskog odreda izvršile su uspješan napad na aerodrom Kurilovec kod V. Gorice.[10] Posadu su sačinjavale dvije satnije Nijemaca, 150 domobrana i nešto ustaša. Borba je trajala 3 sata, poslije čega je našim borcima uspjelo raspršiti čitavu posadu, i zauzeti aerodrom. Zapaljeno je i uništeno: 1 tromotorni bombarder (jer ih više nije bilo), 6 kamiona, hangari, zatim mnogo benzina i ulja, koje se nalazilo na aerodromu, a koji se nikako nije mogao izvući jer je neprijatelj u 1 sat poslije pola noći naišao sa tenkovima iz Zagreba.

Zarobljeno je: 1 njem. kapetan, 15 njem. vojnika, 150 dom., 1 vazduhoplovni poručnik, Hrvat.—

Oslobođeno je iz ropstva 460 talijanskih vojnika, koji su radili na tom aerodromu.

Plijen: 16 njem p.m. (šaraca), 1 protuavionski mitraljez, 46 pušaka, 20.000 metaka, 1 laki bacač, kao i dosta drugog ratnog materijala.

Neprijateljski gubici su preko 50 mrtvih vojnika i 1 oficir.

Naši gubici su: 4 mrtva i 16 ranjenih, među kojima većina lakše. . .[11] diverzanti izvršili su razne diverzije na pruzi Za-

---

[7] O borbama Divizije u Turopolju vidi dok. br. 15, 32, 74, 152 i 166.
[8] Vidi dok. br. 54.
[9] Vidi dok. br. 165.
[11] Dokumenat oštećen.

greb — Sisak, Zagreb—Karlovac i to: dignut je transportni vlak[12] kod [Klare] na pruzi Zagreb—Sisak, most na cesti kod Turopolja, [porušena] pruga na nekoliko mjesta kod Turopolja. Na pruzi Zagreb [— Sisak] srušeno je 1200 metara pruge.

U ovim operacijama dvodnevnim neprijatelju su naneseni veliki i osjetni gubici u blizini Zagreba i prekinute su najvažnije komunikacije Zagreb — Sisak i Zagreb—Karlovac.

Od zarobljenih domobrana ostalo je u našim jedinicama oko 40, dok je od Talijana ostalo dobrovoljno oko 120, većinom specijalista tobdžija, i za minobacače. Kao što vidite sada imamo u našim jedinicama još jednu novu naciju boraca.

Akcije koje se izvode na ovom terenu drukčijeg su malo karaktera, tj. samo noću, jer nas po danu prži avijacija. Inače ishrana je dosta loša a naređenje od G.Š.,[13] da se moramo hraniti po kućama. Iako smo u neposrednoj blizini Zagreba oskudijevamo u cigaretama, [te] bi bilo dobro da nam po prvom kuriru nešto pošaljete iz te Vaše obećane zemlje.

Po prvom kuriru pošaljite nam i jahaćeg konja druga komesara divizije,[14] pošto se ovdje ne može nigdje nabaviti konja, a i konja druga komandanta ubile su štuke.

Drugarski pozdrav,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant: p. pukovnik
Vinko Antić

P. S. Također pošaljite po prvom kuriru torbicu sa sekcijama od druga načelnika Štaba[15] naše divizije.

---

[12] O diverzijama na pruzi Zagreb — Sisak vidi dok. br. 164 i 166 ove knjige i dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[13] Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[14] Čedo Grbić
[15] Gedeon Bogdanović

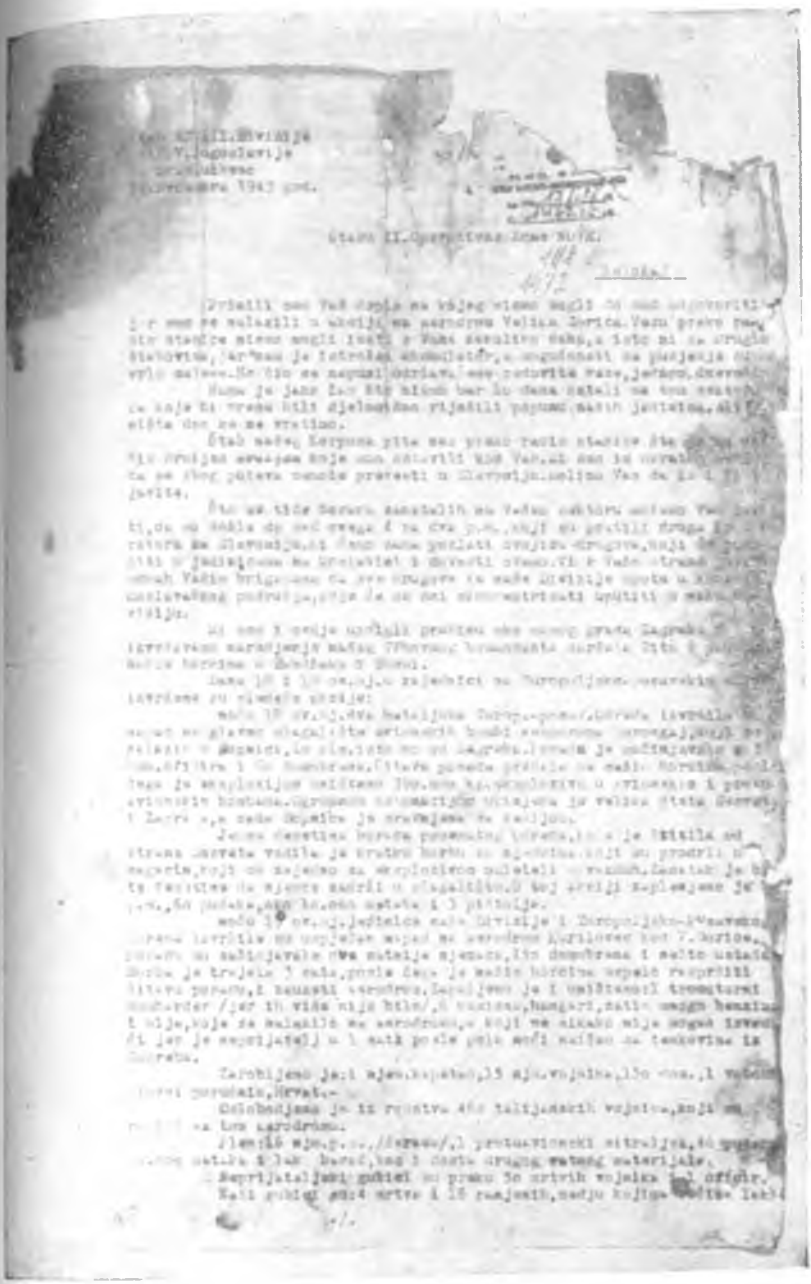

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 106

BR. 107

ZAPOVIJEST ŠTABA BRODSKE NO BRIGADE OD 22 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE PRUGE ZAGREB — BEOGRAD I OBEZBJEĐENJE NAPADA NA GROMAČNIK[1]

ŠTAB BRODSKE BRIGADE
VI KORPUSA N.O. VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 227
Dana: 22. XII. 1943.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Slavonski Brod 1:100.000)

U neprijateljskom uporištu Gromačnik[2] nalazi se 200 do 220 domobrana naoružanih sa 5 puškomitraljeza, 3 laka bacača, nekoliko šmajsera, a ostalo karabini. Naša brigada dobila je zadatak[3] da postavi zasjedu na liniji Rastušje — Podvinje i Brodski Varoš — Sibinj. U cilju izvršenja istog zadatka

NAREĐUJEMO:

I bataljon
Sastav
3 streljačke čete
2 protivtenkovske puške

Postaviće zasjedu na cesti Sibinj—Brod i to na mjestu gdje se cesta odvaja za Podvinje, to jest kod Kapele, zasjedu postaviti na tom samom križanju, a protivtenkovske puške postaviti tako da štite prilaz od Broda preko Brodskog Varoša i od Podvinja za Gromačnik. Ovom bataljonu pridodaje se jedna grupa diverzanata koji će ispred sebe minirati cestu. Zadatak ovog bataljona je da spriječi nadiranje bande, koja bi pošla od Broda preko Brodskog Varoša i Podvinja za Gromačnik.

II bataljon
Sastav
3 streljačke čete
vod diverzanata
Pionirska četa

Jednu četu streljačku, diverzantski vod i pionirsku četu uputiće na glavnu prugu Zagreb—Beograd i to čim bliže Broda da presiječe oba kolosjeka, a po tom da pionirska četa vrši diverziju

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 1140.
[2] Iz sastava Drugog zbornog područja. Vidi dok. br. 14/1—12, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[3] Vidi dok. br. 105.

pruge. Sa ovom četom ići će sam komandant bataljona — kapetan Štrbo Maksim, koji će biti odgovoran za izvršenje ovog zadatka. Ostale dvije čete ovog bataljona biće u rezervi štaba brigade.

III bataljon
Sastav
3 streljačke čete
vod teških mitraljeza

Biće divizijska rezerva.

IV bataljon
Sastav
3 streljačke čete
vod teških mitraljeza
1 protivtenkovska puška

Postaviće zasjedu na cesti Grabarje—Rastušje i to jednim dijelom snaga zaposješće brdo kod crkve i lijevu obalu potoka Glogovica. Zadatak ovog bataljona je da spriječi nadiranje bande iz Slavonskog Broda preko Podvinja za Glogovicu i Donji Slatinik. Ovaj bataljon ispred sebe prekopaće cestu, tako da ne može neprijateljska motorizacija proći.

Početak napada

Napad na uporište, kao i rušenje pruge otpočeće 23. XII. 1943 u 20.30 sati. Do toga vremena sve jedinice moraju biti na svojim položajima. Ni u kojem slučaju ne smije se desiti zakašnjenje bilo koje jedinice.

Znaci raspoznavanja

Za noć 23—24. XII. o.g. biće *Naša ... Pobjeda* a za dan važe opšti znaci.

Evakuacija ranjenika

Preko Glogovice, Ruševa, Slobodne Vlasti za Paučje. Brigadno previjalište nalaziće se sa Štabom brigade. Divizijsko previjalište, tj. kirurška ekipa nalaziće se u selu Glogovica kroz koje selo moraju proći svi naši ranjenici.

Veza

Četa za vezu uspostaveće telefonsku liniju sa Štabom divizije, našom brigadom i I bataljonom. Komandir čete za vezu u toku sutrašnjeg dana javiće se u Štab ove brigade, gdje će dobiti detaljnija uputstva za svoj zadatak.

Mjesto štabova

Štab brigade nalaziće se na putu koji ide od kote 207 metara a izlazi na

cestu za Brodski Varoš. Štab I bataljona sa jedinicama, Štab II bataljona sa jedinicama, osim komandanta bataljona, Štab III bataljona sa jedinicama, Štab IV bataljona nalaziće se u mlinu na cesti, tj. rijeci Glogovica.

Pravac kretanja

Za I bataljon Oriovčić, Matković Mala, Glogovica pa putem za Marica Bok (kota 254) pa preko brda Bazovac na kotu 207 m., odakle odlazi na svoj zadatak. II bataljon kretaće se odmah pozadi I bataljona i sačekaće nas na putu Matković Mala — Glogovica, odakle kreće zajedno III bataljon sa Štabom divizije. IV bataljon kreće pravcem Dubovik, Oriovčić, Podcrkavlje, Grabarje i dalje na svoj položaj. I bataljon krenuće sa svojih baza na zadatak tačno u 12 časova, a ostali bataljoni, osim II koji se priključuje I bataljonu, kreću prema svom vlastitom nahođenju, ali tako da na vrijeme stignu na svoje položaje.

Napomena

Bolnička četa, Prateća četa i Četa za vezu kretaće se sa Štabom brigade, tj. sa II bataljonom. Štab I bataljona ostaviće regrutnu četu u selu u kojem se sada nalazi, s tim da napomene komandiru da sa istom četom radi.

Povlačenje

Povlačenje jedinica izvršiće se 24. XII. 1943 u 5.30 ujutro ili pak po pismenom naređenju ovoga štaba, a osim toga, tj. pismenog naređenja i određenog vremena biti ispaljene 4 crvene rakete jedna iza druge u pravcu Gromačnika.

Pravac povlačenja

Sve jedinice ove brigade povući će se u svoje stare baze, tj. na polazni položaj.

Štab I bataljona shvatiće ovu zasjedu najozbiljnije, tj. da svi borci iskopaju rovove od dolaska tenka i da se koriste kuće za odbranu, a ni pod koju cijenu ne smije se desiti da neprijateljska motorizacija probije zasjedu. Izvještaj u Štab brigade slati svakih pola sata.

Na izvršenje i tačan postupak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Funarić Stjepan

Komandant, poručnik
Prilika Đuka

(M. P.)[4]

Dostavljeno:

Štabu I bataljona
Štabu II bataljona
Štabu III bataljona
Štabu IV bataljona
Bolničkoj, Pratećoj i Pionirskoj
četi te Četi za vezu.

BR. 108

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 23 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DEVETE DIVIZIJE DA SA PODREĐENIM JEDINICAMA ZATVORI PRAVCE LIVNO — BOS. GRAHOVO, LIVNO — GLAMOČ I AKTIVNO DEJSTVUJE NA TIM PRAVCIMA[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 155; Dne 23. XII. 1943.

ŠTABU IX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Njemački prodor u pravcu Glamoča[2] pokazao je izvjestan nedostatak dejstva jedne jače i čvršće jedinice zapadno od komunikacije Priluka—Glamoč, koja bi mogla ranije osmotriti neprijateljski pokret iz Livna, pripremiti se za borbu i pratiti njegov pokret duž ceste ka Glamoču. S druge strane, uslovi za blagovremeni izlaz na položaj iz Glamočkog Polja na Koričnu ili Krug Pl. su vrlo nepovoljni.

U slučaju da neprijatelj pokuša prodor pravcem Livno — [Bos.] Grahovo naše snage uopšte ne mogu izraziti svoje dejstvo i uticati na neprijateljski pokret u tom pravcu.

---

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16—1/2, k. 516.

[2] O upadu neprijatelja u Glamoč vidi dok. br. 109, 134 i 135.

Smještaj i ishrana bojnih snaga na Glamočkom Polju su također otežani i natjeruje nas na iscrpljavanje terena, koji moramo čuvati za krajnju rezervu.

U vezi gornjega, odmah po prijemu ovog naređenja, izvršite sljedeći raspored:

VI brigadu uputite na prostoriju s. Ljubunčić—Dolac—Ravan Dolac (1126). Pretstražu, jedan bataljon, da postavi na liniji k. 1406—1145 (Grbica). Glavninu brigade na Dolac i Ravan Dolac. Glavnina i pretstraže da se povežu telefonom ili ako ovog nema, onda da se ugovore signalni znaci za noć i dan.

Zadatak brigade:[3] 1) Aktivno dejstvo na neprijatelja koji krene pravcem Priluka—Glamoč i da ga aktivnim dejstvom odbaci ili prati u njegovom pokretu prema Glamoču; 2) Da zatvara pravac Livno — Grahovo u kom cilju će temeljito porušiti i zabarikadirati cestu Priluka—Čelebić. Uspostaviti i održavati redovnu vezu sa V brigadom[4] i XX divizijom.[5]

IX divizija postaviće III brigadu na Korićnu, a IV u s. Dragnić sa bataljonom na Marića košarama.

Zadatak:[6] 1) zatvaranje pravca Livno—Priluka—Glamoč; 2) Aktivno dejstvo na neprijatelja koji pokuša prodor ka Grahovu. U tom cilju obezbijediti signalnu vezu, danju i noću, III brigade sa VI i III sa IV brigadom; 3) Temeljito rušiti cestu Priluka—Glamoč, pod ličnom kontrolom i odgovornošću Štaba III brigade.

Livanjski odred postavite na prostoru Marića košare — Stipića košare sa zadatkom osmatranja i obezbjeđenja toga prostora, aktivno dejstvo na komunikaciju Livno—Borova Glava. Da održava redovnu vezu sa brigadom I korpusa na Stipića košarama, i IV brigadom. Jednu četu da ostavi na bazi u Cincaru.

Glamočki odred zadržite i dalje pod svojom komandom i upotrebite ga kao i dosad na Korićni na predstraži sa III brigadom.

Ishrana VI brigade na terenu, u kom cilju se povezati sa Kotarskim N.O.O. u Sajkoviću. Na konferenciji seljaci iz Čelebića i okolnih sela izjavili su da oni hoće da hrane našu vojsku, samo da se naša vojska obrati na općinski N.O.O. Čelebić...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant

---

[3] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 134 i 135.

[4] Riječ je o Petoj NO brigadi Devetnaeste divizije, koja je zatvarala pravac Knin — Bos. Grahovo. Vidi dok. br. 135.

[5] Dvadeseta divizija vrši u to vrijeme čišćenje Vrlike i okoline, vidi dok. br. 126.

[6] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Devete divizije od 31 siječnja 1944 godine.

BR. 109

DOPIS ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE — POLITKOMESARU O SITUACIJI U REJONU GLAMOČ, LIVNO, KORIĆNA I O NAREDNIM ZADACIMA[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 156; Dne 23. XII. 1943.

ŠTABU XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
politkomesaru drugu Babić Petru

Neprijatelj je napustio Glamoč i vratio se u Livno 21.XII u 20 časova. U probijanju ka Glamoču IX divizija vodila je sedam časova borbu[2] sa njime u kojoj su Nijemci pretrpjeli osjetne gubitke: 12 mrtvih i 20 ranjenih, oštećena su mu 2 kamiona, 1 tenk.

Naše snage drže stare položaje na Korićni, sjeverno od Livna.

Obzirom na koncentraciju neprijatelja u Kninu[3], prikupite V brigadu i cio Grahovski odred na pravcu Knin—[Bos.] Grahovo. Nemojte ništa upućivati u s. Čelebić, pošto smo mi uputili VI brigadu u s. Ljubunčić, koja je dobila zadatak da zatvori pravac Livno—Čelebić—Sajković—Grahovo.

Smatramo da ne treba ni najmanji dio snaga upućivati ka Kijevu i odvajati tako daleko jedinice koje ne bi mogle učestvovati u rješavanju glavnog zadatka, naročito kad je neprijatelj koncentrisao jake snage u Kninu.

Potpuno prekopajte cestu Strmica—Grahovo, tako da se ne poznaje gdje je bila, jer je to za nas najbolje sredstvo odbrane od njihove motorizacije u nedostatku artiljerije.

Vaš izvještaj od 21. ov. mj. smo primili. Akcija na Strmicu kao što vidimo iz rezultata potpuno uspjela.

Šifru i pozivne znake za radio stanicu šaljemo u prilogu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18—1/2, k. 516.

[2] Vidi dok. br. 108, 134 i 135.

[3] U Kninu su se u to vrijeme nalazile snage 114 i 264 njemačke divizije. Koncentracija se odnosi na 114 diviziju koja vrši pripreme za marš preko Like i Primorja za Italiju. Vidi tom V, knj. 23, Direktiva Štaba Osmog korpusa od 1 prosinca 1944 godine.

BR. 110

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 23 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA PEĆIGRAD[1]

ŠTAB
VIII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Broj: Sl. 1943
23. XII. u 2 h. 1943.

DODATAK ZAPOVIJESTI OP. BROJ 76.
(Sekcija Karlovac — Petrinja 1:100.000)

Naša divizija koja je imala zadatak da izbije na liniju Bužim—Skokovi—s. Krivaja[2] izbila je sa I Brigadom na prostoriju s. Bužim — s. Ljubijankići, sa II Brigadom na prostoriju Bosanski Ljeskovac — Platnica — Vrelo, dok je III Brigada zaustavljena od neprijateljskih snaga zapadno od Pećigrada.

III Brigada uhvatila je dodir sa neprijateljem i isti održava. Prema do sada prikupljenim podatcima u Pećigradu nalazi se oko jedna satnija legionara sa nešto Nijemaca.[3] Sve ove snage neprijateljske nalaze se skoncentrisane u tvrđavi.

Naša divizija ima za zadatak da likvidira gornje neprijateljsko uporište, tj. neprijatelja u Pećigradu i da spriječi prodor neprijatelja iz Cazina u Pećigrad te eventualno spajanje ovih neprijateljskih snaga[4].

Za izvršenje gornjega zadatka:

NAREĐUJEMO:

I Brigada:
Ojačana sa
1. bat. Caz.
P.O.

Odmah po prijemu zapovijesti prebaciti se sa brigadom na prostoriju s. Ljubijankići — s. Gornja Koprivna, sa zadatkom dejstva na neprijatelja koji bi pokušavao prodor iz Cazina u pravcu Pećigrada.[5]

Sa novoodređene prostorije pristupiti odmah prikupljanju daljnjih podataka o nepri-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—5, k. 424/B.
[2] Vidi dok. br. 101.
[3] Snage iz 373 legionar. »Tigar« divizije
[4] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 131 ove knjige i dok. br. 23/2, k. 830, 3/3, k. 831 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[5] Vidi dok. br. 131 i dokumente uz napomenu 4.

jateljskom garnizonu u Cazinu i Pećigradu. Održavati vezu sa II Brigadom koja će se nalaziti na prostoriji Tahirovića Selo — Kovačevići i sa III Brigadom koja će se nalaziti oko Pećigrada.

II Brigada: Prebaciti će se odmah po prijemu zapovijesti na prostoriju Tahirovića Selo — Kovačevići — Čoralića Selo, sa zadatkom pravca Cazin — Pećigrad[6]. Po izbijanju na određenu prostoriju preduzeti odmah prikupljanje podataka o neprijateljskom garnizonu u Cazinu i Bihaću.

Odmah minirati cestu, kao i porušiti mostove, tako da ih mi možemo poslije lako popraviti.

Održavati vezu sa I Brigadom i što tješnju vezu sa III Brigadom.

Ista brigada ostaviti će jedan bataljon u s. Krivaji, sa zadatkom zaštite desnog boka. U s. Krivaju prebaciti bataljon koji se sada nalazi u Šturliću.

III Brigada: Sa slabijim snagama blokirati će neprijatelja u Pećigradu, dok će ostatak snaga rasporediti na prostoriji Skokovi — Čajić Selo — Rosići.

Brigada će izvršiti sve pripreme u toku sutrašnjeg dana za likvidaciju neprijatelja u Pećigradu.[7] Zato postaviti na vrijeme sva teška oruđa i uzeti u toku dana elemente, tako da se u početku napada može tući sa tačnim elementima.

Do izbijanja II Brigade na komunikaciji Cazin — Pećigrad, III Brigada zatvarati će i pravac Cazin — Pećigrad.

Veza: I Brigada održavati će vezu sa Štabom divizije preko III ili II Brigade a u koliko to ne bude moguće jačim odjeljenjima direktno sa Štabom divizije.

II Brigada: po izbijanju na novoodređene prostorije vezati će se telefonski sa III Brigadom a preko ove sa Štabom divizije.

III Brigada: vezati će se sa Štabom divizije direktno telefonski.

---

[6] Vidi dok. br. 131 i dokumente uz napomenu 4.
[7] Vidi dok. br. 131.

Sanitet: Divizijsko zavojište biti će u s. D. Šumatac (trgovina Kajtezović) kuda upućivati sve ranjenike.

Ishrana: Sve jedinice moraju obavezno kuvati u svojim kazanima i nahraniti svoje ljudstvo. Za propuste u ovom pogledu snositi će štabovi punu odgovornost.

Napomena: 1. bat. Cazinskog odreda biti će u rezervi kod Štaba divizije u s. Luke.

Štab divizije biti će u s. D. Šumatac (Kajtezovića trgovina) sa osmatračnicom u s. Rosići.

Skrećemo pažnju svim jedinicama da je neprijatelj protiv koga se borimo vrlo lukav, dobro pozna teren te u vezi sa tim primjenjuje brze iznenadne noćne napade, kao i dejstvo u pozadini naših snaga. O ovome voditi strogo računa i povećati budnost do maksimuma. Nikuda ne slati pojedinca ili slabije patrole jer postoji mogućnost da budu uništeni.—

Po prijemu zapovijesti hitno nas izvijestite o prijemu iste i o iznošenju same zapovijesti.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[8] Backović

Komandant:
M.[9] Šumonja

[8] Aleksandar
[9] Miloš

BR. 111

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 23 PROSINCA 1943 GOD. ZA DISLOKACIJU PODREĐENIH JEDINICA[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Broj: Sl. 1943 godine.
23-XII-1943 u 22 časa

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST:

(Sekcija Petrinja — Karlovac — Bihać 1:100.000)

23 ov. mj. oko 12 časova neprijatelj se povukao iz Pećigrada u pravcu Cazina. Snage naše III Brigade izbile su na prostoriju Pećigrad — Skokovi. Ovim je prva faza naših operacija na ovome sektoru završena.[2]

U cilju izvođenja priprema za daljnje operacije:

NAREĐUJEMO:

I Brigada ojačana sa 1. bat. Caz. P.O. Razmjestiti će se na prostoriji s. Ljubijankići — s. Ponjevići — s. Gornja Koprivna. Sa određene prostorije preduzeti izviđanje u pravcu Cazina, kao i detaljno prikupljanje podataka o samom garnizonu. Isto tako kontrolisati komunikaciju Cazin — Pećigrad.

Ispitivati podatke o Huskinoj bandi i samoinicijativno preduzimati manja čišćenja.[3]

Održavati čvrstu vezu sa II Brigadom koja će se nalaziti na prostoriji Čajić Selo — — s. Krivaja radi zajedničkog dejstva na neprijatelja koji bi kretao pravcem Cazin — Pećigrad.

II Brigada: Razmjestiti se na prostoriju Čajić Selo — Tahirovića Selo — Kovačevići — s. Krivaja. Ista brigada zatvoriti će pravac Cazin — Pećigrad sprečavajući neprijatelju svako prodiranje u pravcu Pećigrada. Isto tako kontrolisati i cestu Cazin — Tržačka Raštela.[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—5, k. 424/B.

[2] Vidi dok. br. 101.

[3] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 131.

[4] i [5] Vidi dok. br. 131.

Sa novoodređene prostorije preduzeti odmah izviđanje u pravcu Cazina i Bihaća, kao i prikupljanje podataka o istim garnizonima.

Brigada će minirati cestu Cazin — Pećigrad, kao i porušiti neki most, ali tako da se isti može lako popraviti kada nam ustreba.

Održavati čvrstu vezu sa I Brigadom radi koordinacije rada tj. zajedničkog dejstva na neprijatelja koji bi kretao u pravcu Pećigrada.

III Brigada: Smjestiti će se na prostoriji Pećigrad — Skokovi — Todorovo — Lučko selo. Ista brigada biti će u divizijskoj rezervi. Prikupljati podatke o Huskinoj bandi i održavati stalnu vezu sa I i II Brigadom. Brigada će minirati cestu Pećigrad — Cazin.[5]

Brdski divizion: Do daljnjeg naređenja ostati će u s. Polje.

Sanitet: Divizijsko zavojište biti će u Lučkom selu (Kajtezovića dućan) kuda upućivati sve ranjene i bolesne. Divizijska bolnica nalazi se u Cetingradu.

Veza: Štab I Brigade vezati će se telefonski sa Štabom divizije vezujući svoju liniju na stalnu liniju kod s. Skokovi. II Brigada biti će vezana sa Štabom divizije telefonski. Ovu liniju podići će Četa za vezu Štaba divizije.

III Brigada vezati će se direktno telefonski sa Štabom divizije.

Ishrana: Sve jedinice nastojati će da što bolje hrane svoje ljudstvo.

Za detaljnija uputstva u pogledu ishrane neka se intendanti pojedinih jedinica obrate načelniku Intendanture VIII Divizije.[6]

Znaci raspoznavanja: Za 24. XII. 1943 Top — Todorovo, za 25. XII. 1943 Kundak — Kladuša.

Napomena: U slučaju nailaska jačih motorizovanih snaga ne primati frontalnu borbu, već tući neprijatelja bočno. Opšta orijentacija naših jedinica u slučaju jačeg neprijateljskog pritiska i prekidanja veza jeste ka Velikoj Kladuši.

[6] Sveto Ličina

Ponovno skrećemo pažnju svima našim jedinicama da obrate naročito pažnju za svoje vladanje prema mjesnom stanovništvu.

Za sve nepravilnosti učinjene u tom pogledu biti će odgovorni štabovi pojedinih jedinica.

Prijem zapovijesti potvrdite.—

Štab divizije biti će u Pećigradu (Gradina) gdje sve izvještaje slati.

Jedan bataljon Cazinskog odreda pridaje se I Brigadi, a jedan bataljon biti će u M. Kladuši na osiguranju komunikacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[7] Backović

Komandant
M.[8] Šumonja

(M.P.)[9]

Dostavljeno:
Štabu IV Korpusa na znanje.
Štabu I, II i III Brigade,
Štabu Brdskog diviziona, i
Referentu saniteta na postupak,
Štabu Caz. P.O.

Načelnik štaba — major:
Mil.[10] Pavlović

---

[7] Aleksandar
[8] Miloš
[9] Okrugli pečat Štaba Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske
[10] Milan

BR. 112

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 23 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA POTČINJENIH JEDINICA NA JADOVNOM, POČITELJU I RIBNIKU[1]

OPERATIVNI ŠTAB
ZA LIKU
23. XII. 1943. g.
Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo operativni izvještaj o izvedenim akcijama jedinica ovoga štaba u sljedećem:

IV Brigada XIII Divizije: 17.XII.43. g. IV. bataljon ove brigade po naređenju ovoga štaba krenuo je u pravcu Baških Oštarija, sa zadatkom da 18. o.mj. postavi zasjedu neprijatelju na putu između Brušana i Oštarija i da istoga sačeka i potuče. Bataljon je krenuo označenoga dana u 21 sat iz Gornjeg Pazarišta pravcem Oteš — Jelić — Miškulini — Jadovno i izbio na kotu (1287) Metla, sjeverozapadno od Brušana u 9.30 sati. Pošto je ovoga dana bataljon kasno stigao, to je imao prema daljnjem planu prenoćiti u šumi i sutradan postaviti neprijatelju zasjedu. Oko 10.00 sati bataljon je krenuo sjeverno od kote Metla radi prenoćišta, ali u to vrijeme prednji osiguravajući dijelovi bataljona sukobili su se na bliskom otstojanju sa neprijateljem[2] (ustašama) i primili borbu. Zatim su se razvili za borbu i ostali dijelovi bataljona, koja je trajala oko 20 minuta i neprijatelj se dao u paničan bijeg prema Oštarijama, a naši dijelovi su ga gonili.

Poslije sukoba sa neprijateljem bataljon se je povukao u svoju polaznu bazu, s obzi-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 22—3, k. 424/A.

[2] Najvjerovatnije dijelovi Devete ustaške bojne, koja se nalazila u Baškim Oštarijama.

rom na to što je sa ovim sukobom kompromitovana naša namjera.

Na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu. Kod neprijatelja gubitci nam nisu poznati, već prilikom gonjenja nalazila se prolivena neprijateljska krv i kape, koje su ustaše bacale u bijegu.

Zapljenjenih oruđa i ostalog materijala nije bilo. Izgubljenog i pokvarenog oružja također nije bilo.

U ovoj borbi utrošeno je 450 metaka po pješadiskim oruđima, tj. puškama i puškomitraljezima.

Kritički osvrt: na akciju: Akcija nije uspjela što su vodiči slabo poznavali put, te se kasno stiglo na određeno mjesto, a u samom iznenadnom sukobu sa neprijateljem bilo je sporo razvijanje za borbu, pokazala se slaba energija nižih starješina, desetara i vodnika, te tako nije iskorišćena prilika da se neprijatelju nanesu što veći gubitci u njegovom paničnom bijegu.

II Brigada XIII Divizije: 19.XII.43. g. tri bataljona ove brigade nalazila su se na liniji: Divoselo — Počitelj — Medak, sa kojima se nalazila i prateća četa i to: dva protukolska topa na koti Podić, sjeverno od kote 826, te dva bacača sjeverno od kote 635, kod sela Preradovići, gdje se također nalazio i štab brigade.

Istog dana u 6 sati ujutro neprijatelj je napao[3] na ove jedinice na otsjeku Divoselo — Čitluk — Počitelj sa snagom od tri satnije ustaša i četnika uz pomoć dva brdska topa i dva teška bacača. Neprijatelj je također jednim dijelom snaga napadao treći bataljon sa leđa, koji je držao sektor Počitelja, tako da je uspjelo neprijatelju zaposjesti kote 826 i 635, dok je sa 100—150 vojnika postavio osiguranje prema IV bataljonu ove brigade na koti 610 (Ljeskovača), sa jednom kolonom nadirao je iz pravca Ribnika prema koti 741 (Bijeli Vrh) i koti 592, a sa jednom kolonom također je nadirao iz pravca Ljuštine Pile, te Ljubojević mosta prema selu Vitasi.

[3] O toj borbi vidi dok. br. 166 i 167.

Sa jednom satnijom napadao je iz pravca Brušane prema Velikom Kraju i Divoselu gdje je u toku noći zauzeo zapadni dio Debele Glave. Istovremeno je napadao sa leđa položaj gdje su bili naši bacači i protukolski topovi gdje mu je uspjelo zauzeti dva protukolska topa, dočim su se bacači uspjeli nakon jakoga otpora izvući pod rub Velebita, zapadno od Gole Glave. Jedinice trećeg bataljona odmah su se iskupile kod crkve Počitelj i obilaznim manevrom došle neprijatelju iza leđa, gdje je bio položaj protukolskih topova, te izvršile juriš na neprijatelja u kome je uspjelo ponovno osvojiti topove, ali neprijatelj osjetivši naše slabe snage ponovno je u protunapadu zauzeo topove i odvukao ih u pravcu Njegovana.

Težište i glavna namjera neprijatelja bila je zauzeti štab brigade, gdje je u 6 sati izvršio juriš i uspjelo mu doći na mjesto gdje je bio štab brigade i zarobiti komoru i intendanturu.

Na sektor Kukljića gdje je bio IV bataljon neprijatelj je vršio demonstrativni napad, ovaj bataljon koncentrisan je na prostoru Rastovači i u 9 sati istoga dana izvršio je bočni napad na neprijateljsko osiguranje kod sela Brezika i Ljeskovače. U snažnom naletu, vršeći istovremeno opkoljavanje, bataljon je razbio osiguranje i do 11 sati uspio protjerati neprijatelja do sela Ljubojevića i Ljuštine Pile i pod pritiskom ovoga bataljona neprijatelj se povukao iz Počitelja preko rijeke Like za Medak.

Neprijateljska kolona koja je nastupala prema selu Uzelcima primijećena je od naših patrola, te sa vatrom istih neprijatelj je zaustavljen pred kotama 592 i 741. U 11 sati neprijatelj se povlači i sa prvog sektora u pravcu Ribnika.

Na otsjeku Divoselo — Veliki Kraj primijećen je dolazak neprijatelja na Debelu Glavu i jedan vod I bataljona u prvom naletu zbacio je neprijatelja sa Debele Glave. Neprijatelj na ovome otsjeku poslije neuspjeha povukao se u pravcu Bilaj — Rizvanuša — Novi.

Ishod borbe: Neprijatelju nije uspjelo da uništi štab brigade i jedinice na ovom sektoru. Uslijed neopreznosti neprijatelju je uspjelo da iznenadi poslugu protivkolskih topova, pa i sam štab brigade. Brzim protunapadima i obilaznim manevrom IV bataljon prinudio je neprijatelja na panično povlačenje, ali ovo povlačenje neprijatelja nije u potpunosti iskorišteno.

Gubitci neprijatelja: 23 mrtva i oko 30 ranjenih. Zaplijenjeno: 2 ranca puškomitraljeske municije, 1 puška i 1 vojnička sprema.

Naši gubitci: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 25 nestalih drugova, od čega je najveći dio predvođen Jablančanima prešao u Starigrad.

Izgubljeno: dva protukolska topa 47 mm, 1 teški mitraljez, 50 konja štaba brigade, intendanture i prateće čete, 38 granata za protukolski top, 1000 metaka za mitraljeze »Breda«, 7 pušaka, 1 telefonska centrala i 1 telefon.

Kritički osvrt: U ovoj akciji očigledno se vidi da je bila slaba opreza štaba brigade i ostalih jedinica. Štab brigade nije mijenjao mjesto, već duže vremena zadržavao se na jednom mjestu. III bataljon nije iskoristio priliku kada je IV bataljon iste brigade natjerao u bjekstvo neprijatelja, da i sam pređe u protunapad i gonienje neprijatelja. Nakon ponovnog osvajanja protukolskih topova položaj na kojem su isti bili mogao se zadržati u našim rukama ... samo da su bile energične starješine istog bataljona. U samoj borbi veći dio starješina i ostalih boraca, a naročito kod IV bataljona, pokazao je bolje snalaženje i iskustvo, koji je u potpunosti izvršio svoj zadatak.

14. XII. 43. g. u 5.30 sati neprijatelj[4] jačine jedne bojne napao je III i IV bataljon ove brigade, koji su držali položaje i to: IV bataljon jednom četom Zagorci, jednom četom Kukljica i selo Križajići, a III bataljon prema Čitluku i Metku. Napad je uslijedio sa jačim snagama na IV bataljon iz pravca Ribnika i sa leđa iz Velebita, u jačini od 3—400

[4] Vidi dok. br. 70.

vojnika, od pravca kote Bukov Vrh, s jednom kolonom od Medačke crkve, također sa jednom od Ljeskovače i sa manjim snagama preko Ljubojevića mosta. Napad je otpočeo tačno u 5.30 sati na IV bataljon frontalno i sa leđa, a malo kasnije i na III bataljon, koji je bio iznenađen i skoro opkoljen. U žestokoj borbi jedinice ovoga bataljona probijale su prema Velebitu, što je i uspjela 2 četa i jedan dio prve čete da se probiju do padina Velebita, dok je ostale snage neprijatelj napao nerazvito za borbu i potpuno ih razbio. Jedan dio tih snaga davao je otpor neprijatelju na kotama ispod Velebita, dok je jedan dio treće čete kod koje je poginuo komandni kadar sa dva puškomitraljeska odjeljenja otstupio prema Starigradu.

Položaj trećega bataljona neprijatelj je napadao jačim snagama od pravca Ljubojevića mosta, gdje je bila istaknuta jedna naša desetina i u prvi mah neprijatelj je izvršio juriš koji je odbijen; također je neprijatelj i drugi juriš izvršio na ovu desetinu, koja ga je ponovo odbila, ali već u to vrijeme bila je opkoljena sa svih strana i tako se samo jedan borac iz ove desetine uspio spasti, dočim su ostali poginuli ili zarobljeni. Zatim su ostale snage ovoga bataljona sukobile se sa ovim neprijateljem i istoga prinudile na povlačenje, a potom jedna četa krenula u pravcu IV bataljona da bočno napadnu neprijatelja i da se spoji sa snagama ovoga bataljona. Taj zadatak uspješno je završen i neprijatelj je u kratkom roku [povučen] iz Rastovače, sa Bukovog Vrha i Zagoraca.

U 15 sati neprijatelj je prinuđen sa svih pravaca na povlačenje u svoje polazne položaje.

Gubitci neprijatelja u ovim borbama su 72 mrtva i ranjena i jedan zarobljen; zaplijenjena je jedna puška i tri vojničke spreme.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 7 ranjenih, 10 zarobljenih. . .[5] nestala. Izgubljeno je oružja: 4 p. mitraljeza, 15 pušaka, 15 mina za teške bacače, i 3 p. mitraljeza oštećena topovskim grana-

[5] U originalu izostavljen broj.

tama. Municije utrošeno 6000 po pješad. oruđima.

I Divizion: 17-XII-1943 godine po naređenju ovoga štaba, a u vezi akcije koja je istoga dana izvođena na Medak, Bilaj i Ribnik,[6] prva brdska baterija ovoga diviziona sa dva topa 65 mm. tukla je neprijateljsko uporište Medak, a sa jednim odjeljenjem topova istoga kalibra tukla je neprijateljske položaje Bilaj, gađanje je bilo dosta uspješno.

Gubitci neprijatelja nisu nam poznati. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Za vrijeme ove akcije pokvario se mehanizam za okidanje kod jednog topa, koji je opravljen u tehničkoj radionici. U ovoj akciji utrošeno je municije: 6 komada tempirnih granata, 5 udarnih granata i 2 šrapnela.

Lista gubitaka dostavljena je uz izvještaj štabu XIII divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar,
Uroš Krunić

Komandant-major,
Pet.[7] Kleut

(M. P.)[8]

---

[6] Napad je izvršen na Ribnik. Vidi dok. br. 164 ove knjige i dok. br. 42/1, te 26/2, k. 920 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] Petar

[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 113

ZAPOVIJEST ŠTABA ČEHOSLOVAČKE NO BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 23 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GROMAČNIK I SIBINJ[1]

I. ČS. BRIGADA N.O.V.H.
„JAN ŽIŠKA« IZ TROCNOVA
Čis 83
Dne 23. XII. 1943 u 9 sati

ZAPOVIJEST:

(Sekcija Brod 1:100.000)

...[2]

Naša brigada dobila je jedan od najčastnijih zadataka koji mora u potpunosti izvršiti i to: naš II bataljon, sa jednim bataljonom Diljskog odreda ima da likvidira neprijateljsko uporište Gromačnik.[3]

Naš I i III bataljon imaju zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Sibinj,[4] u kome se nalazi stalne posade 20 žandara do 25, pored tih 25 žandara u ovome uporištu nalazi se na položaju, tj. na odmoru, 300 Austrijanaca, sa 50 kamiona koji prevoze stare motore i staro željezo od Kijeva.

Njihovo naoružanje nije nam poznato, ali po izvještaju [vidi se] da su dosta slaboga naoružanja. Ova pratnja sastavljena je od starih rezervista (Austrijanaca), kod kojih je slab moral, te nešto Poljaka i ostale nacije. I prema tome ovaj štab

naređuje:

I bataljon: a.[5] četa i b. nastupaće pravcem Sibinjski vinogradi do istočnog dijela sela Andrijevaca, a zapadnog dijela Sibinja, tj. četa a. izbija točno između sela Andrijevaca i Sibinja, odakle ista četa produžava napredovanje prema istočnom dijelu sela Sibinja koristeći lijevu i desnu stranu sela. Sa četom b. nastupa iz Sibinjskih vinograda u pravcu crkve u Sibinju. Ova četa ima zadatak da prodre

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 897.

[2] Izostavljeni dio je istovjetan sa dok. br. 105.

[3] i [4] Vidi dok. br. 105, a o izvršenju zadatka dok. br. 119 i 121.

[5] a, b i c četa je ustvari prva, druga i treća četa.

u centar sela, gdje se po izvještaju nalaze kamioni, — kamioni se nalaze na putu i oko crkve. Zadatak čete a. i b. jest da u zajednici prodru u sam centar sela, gdje se nalaze gore naznačeni kamioni. Ove dvije čete održavaju tijesnu vezu između sebe, tj. četa a. hvata vezu na svome lijevom krilu sa četom b. svoga bataljona. Četa b. hvata vezu na svome desnom krilu sa četom a. svoga bataljona; četa b. I bataljona održava vezu na svome lijevom krilu sa četom a. III bataljona koja će nastupati putem koji vodi između Završja i puta koji vodi iz Sibinjskih vinograda u pravcu crkve.

c. četa spušta se na cestu, tj. most između sela Andrijevaca i sela Sibinja. Ova četa ima zadatak da na samome mostu osigura svoju četu a. koja napada uporište Sibinj, tj. ako bi se nešto bande nalazilo u selu Andrijevcima da im ne dozvoli da napadnu naše jedinice sa leđa. Ova četa mora da ima teški mitraljez, a po mogućnosti i protivtenkovsku pušku. Ukoliko neprijatelj pokuša da ide iz Andrijevaca našim jedinicama sa leđa, ova četa mora da stupi u kontranapad i pod svaku cijenu da ga odbije; ova četa održava vezu sa četom a. svoga bataljona koja napada cestom neprijateljsko uporište Sibinj.

III bataljon:

a. četa nastupa putem koji vodi između sela Završja i puta koji vodi iz Sibinjskih vinograda u pravcu crkve. Ova četa ima zadatak da prodre u centar sela, gdje se nalaze gore naznačeni kamioni. Ova četa održava vezu na svome desnom krilu sa četom b. I bataljona, a na svome lijevom krilu sa četom b. svoga bataljona.

b. četa nastupa putem koji vodi u selo Završje, dalje produžava kroz selo Završje i izlazi na cestu koja vodi Varoš—Andrijevci, gdje istu i prelazi i nastupa južnim dijelom sela Sibinj. Ova četa ima zadatak da prodre do rijeke, puta i mlina

koji se nalaze između pruge i sela Sibinja. Ova četa mora da obrati pažnju i na svoj lijevi bok, tj. na željezničku prugu na kojoj se nalazi vjerovatno nešto posade, ali bez obzira na njih mora da se probije do samoga mlina odakle treba da se probije do samih kamiona koji se nalaze oko crkve. Ova četa će se moći probiti do gore označenih kamiona, koristeći potok kao zaklon, a isto zadatak je ove čete da ne dozvoli neprijatelju kretanje u pravcu željezničke stanice. Ova četa održava vezu na svome lijevom krilu sa četom a. I bataljona, a na svome desnom krilu sa četom a. svoga bataljona.

c. četa ima zadatak sa grupom diverzanata da se spusti kroz selo Završje, te kraj samoga natpisa kot. 118 putem željezničke pruge. Ova četa ima zadatak da sa grupom diverzanata izpresijeca šinje i poruši prugu, te dalje nastavi rušenjem bandera. Svaka bandera mora biti prerezana na dva mjesta. Prugu treba presjeći po mogućnosti na potoku, tj. na mostu koji se nalazi ispred željezničke stanice, ako bi neprijatelj brisao prugu onda treba prugu sjeći na najzgodnijem mjestu.

a.) *Početak napada:* Napad će početi na uporište, kao i rušenje pruge točno 23.XII.1943 godine u 20.30 sati. Do toga vremena sve gore naznačene jedinice moraju, tj. četa a. i b. I bataljona i četa a. i b. III bataljona moraju se privlačiti samome uporištu u najvećoj tišini. Komandiri četa moraju da sa dobrom dvojicom drugova ispitivaju jedan izvjestan teren ispred čete, i izviđaju položaje, zatim se povratiti gdje je ostavio jedinicu i primakne je gdje je izvidio položaj, to znači da čete moraju ići na zastoje. Napad mora biti brz i silovit, tako da neprijatelj ne mogne se snaći. U gore označeno vrijeme sve jedinice moraju biti spremne za paljbu na najbližem otstojanju i u točno vri-

jeme komandiri četa i vodnici imaju komandovati paljbu, kojom se mora neprijatelj da demoralište. Poslije žestoke paljbe mora uslijediti jedan siloviti juriš, koji ne smije ni pod koju cijenu zatajiti, ne smije se desiti da neka jedinica ne izvrši nešto po gore navedenim točkama.

b.) Znaci raspoznavanja:

Za noć 23 na 24.XII. 1943 godine biće: **Naša — pobjeda.**

A za dan 24.XII. o.g. poziv: pušku u horizontalnom položaju desnom rukom izbaciti u stranu; odgovor: lijevu ruku izbaciti tri puta u vis.

c.) Evakuacija ranjenika: Ranjeni drugovi evakuisaće se pravcem i to: Glogovica — Ruševo — Slobodna Vlast za Paučje. Štabovi bataljona organizovaće sebi bataljonska previjališta. Brigadno previjalište nalaziće se u selu Završje, koje će organizovati referent saniteta ove brigade uz pomoć intendanta ove brigade. Štab I bataljona evakuisaće svoje ranjenike preko vinograda za selo Završje, sa ranjenim drugovima upućivaće samo toliki broj ljudstva koliko može da ga prenese.

d.) Evakuacija plijena: Plijen će se evakuisati u selo Zdenci, zaplijenjeni kamioni, kao i ostala motorna vozila spaliti na licu mjesta, isto tako spaliti žandarmerijsku stanicu.

e.) Veza: Štabovi bataljona slaće izvještaj svaki sat Štabu ove brigade, komandiri četa moraju izvještavati svoj štab svako pola sata, ne smije se desiti da veza zataji, tj. da se kurir ne probije ili sl., imajte na umu da veza donosi pobjedu.

f.) Povlačenje: Jedinice će se povući 24.XII. o.g. u 5.30 sati, ni jedna jedinica ne smije se povući prije gore označenog vremena.

Pored gore označenog vremena Štab ove brigade izdaće pismeno naređenje, a u izvanrednom slučaju biće ispaljene 4 crvene rakete jedna za drugom. Rakete će ispaljivati Štab divizije koji se nalazi istočno od našega položaja, a također

rakete će ispaliti Štab ove brigade. Poslije završene borbe jedinice će se povući u sadanje baze, tj. selo Zdenci, gdje će se smjestiti.

g.) *Naročite napomene:* Pokret izvršiti iz sadanjeg mjesta boravka točno u 13 sati, i to u ovom pravcu: I bataljon u pravcu sela Andrijevci odakle pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta Sibinja. III bataljon u pravcu sela Završja odakle pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta Sibinj.

Štab I bataljona obratiće pažnju na selo Andrijevci, pošto je po novodobivenim podatcima i tamo stiglo nešto bande ! prema tome četa koja ide u zasjedu između Sibinja i Andrijevaca treba da imade teški mitraljez i po mogućnosti protivtenkovsku pušku. Ukoliko nema u tome selu bande, ova četa ostaje u rezervi svoga štaba, teški mitraljez odmah dodijeliti četi koja napada uporište Sibinj.

Postoji mogućnost da bi se neprijatelj evakuisao iz gore označenog mjesta, tj. da bi ta banda sa kamionima krenula u pravcu Kapele-Batrine. Ukoliko neprijatelj se evakuiše iz gore navedenoga uporišta mora se pristupiti likvidaciji žandarmeriske stanice, koja se nalazi negdje oko crkve. U tom slučaju previše je četiri čete da napadaju, već ćemo ovakovim redom: četa a. I bataljona i četa a. III bataljona likvidiraće žandarmerijsku stanicu; četa b. III bataljona ostaviće jedan vod u naprijed navedenom mlinu. Zadatak ovoga voda jest taj da spriječi bjekstvo bande u pravcu željezničke stanice, a isto tako da spriječi eventualnu pomoć koja bi mogla krenuti iz željezničke stanice u pravcu sela Sibinj.

Štabovi bataljona moraju strogo povesti računa da drugovi ne nastupaju cestom, već da se iskorišćavaju lijeva i desna strana sela, tj. kuća.

Štabovi bataljona pobrinuće se za dovoljan broj vodiča u sadanjim bazama, a u samome napadu treba dizati seljake koji moraju da vode jedinicu i da joj pokažu gdje je samo uporište. Četa c. III bataljona treba da se postara za dovoljan broj alata za rušenje pruge, kao i za miniranje ceste.

Štab brigade nalaziće se u selu Završje, sa kojim će se nalaziti četa za vezu i ostali dijelovi. Štab III bataljona od čete c. koja ide sa minerima na prugu ostaviće jednu desetinu koja će biti na osiguranju minera koji miniraju cestu.

Još jednom napominjemo štabovima bataljona da munjevit i silan napad, kao i dobro organizovan, odlučiće rezultatom, uz to veza donosi pobjedu.

Štabu I bataljona dodjeljuje se kao pomoć načelnik Štaba ove brigade drug Antun Doležal. III bataljon dodijeliće desetini koja ostaje na osiguranju minera svoju protivtenkovsku pušku. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: Komandant

(M. P.)[6]

BR. 114

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 24 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE ZA OFANZIVNA DEJSTVA U DOLINI R. CETINE, I OBAVJEŠTENJE O SITUACIJI I ZADACIMA OSTALIH JEDINICA KORPUSA[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA N.O.V. JUG.
Op. br. 157
24. decembra 1943. godine

ŠTABU XX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Nemci koji su 21.XII. sa 12 tenkova i 64 kamiona prodrli u Glamoč[2] povratili su se istoga dana oko 18 časova u Livno. U borbama na Korićni ubijeno je 20 i ranjeno 20 Nemaca. Oštećena su dva kamiona i jedan tenk.

Na sektoru I Korpusa Nemci nisu mogli dalje prodreti od Šujice.[3]

Na svim ostalim sektorima u zemlji nemačka ofanziva[4] nije imala skoro nikakovih ozbiljnih rezultata, dok im naše jedinice nanose teške gubitke i prelaze u ofanzivu.

[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 19—1/2, k. 516.

[2] O tom prodoru vidi dok. br. 134 i 135.

[3] Vidi tom IV, knj. 20, operativne izvještaje jedinica Prvog proleterskog korpusa za prosinac 1943 godine.

[4] Vidi dok. br. 18, 28, 74, 140 i 143.

IX Divizija bez I Brigade nalazi se na Korićni,[5] sev od Livna.

XIX Divizija se nalazi na sektoru [Bos.] Grahova, sa VI Brigadom u selu Ljubunčić.[6]

S obzirom na izmenjeni raspored naših snaga i položaj neprijatelja, a zbog naročite važnosti vašeg zadatka u dolini reke Cetine, nije potrebno da spuštate vaše snage u Livanjsko Polje i razvlačite snage divizije.

Sa vašom divizijom, oslanjajući se na Dinaru, izrazite što jače ofanzivno dejstvo[7] u dolini reke Cetine, s ciljem da ovu potpuno očistite od četničkih bandi i omogućite slobodan prolaz za obalu. Ne smete izgubiti iz vida da neprijatelj u ofanzivi[8] na Svilaju i Moseć nije upotrebio više od 1500 vojnika, dok mi raspolažemo tamo sa oko 4—5000 vojnika.[9] S ovakom brojnom nadmoćnošću ne možemo i ne smemo dozvoliti neprijatelju da nam oduzme inicijativu iz ruku, a sve jedinice nabaci na golu i gladnu Dinaru.

Deo svojih snaga postavite na komunikaciju: Sinj—Vaganj —Livno, sa zadatkom smetanja neprijateljskog saobraćaja i prepada na neprijateljske obezbeđujuće delove duž ceste.

Od pravilne upotrebe i celishodnog dejstva snaga vaše divizije zavisi samo otvaranje puta do obale, koji je od neocenjive važnosti za život i rad našeg korpusa. Svojom aktivnošću omogućit ćete, da dođe do punog izražaja dejstvo naših brigada na obali i ostvarenje širih akcija koje imamo u planu.

Prema izveštaju XIX Divizije neprijatelj je prikupio jače snage u Kninu,[10] zbog toga nismo mogli odobriti da V Brigada pošalje deo snaga radi sadejstva s vama u Cetinsku dolinu, iako uviđamo da bi dejstvo i sa te strane znatno olakšalo i upotpunilo vašu akciju.

Ne slažemo se s vašim mišljenjem[11] da se na obalu ne mogu ni kuriri probiti. Ne sme svaka, pa čak i kurirska, veza s obalom biti prekinuta, ako je neprijatelj seo na stazu preko Zelova i Muća. Vi ste se s tom činjenicom pomirili i ne poku-

[5] Vidi dok. br. 134 ove knjige i dok. br. 27—1/6, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Vidi dok. br. 135.

[7] O ofanzivnim dejstvima Dvadesete divizije u dolini Cetine vidi dok. br. 116, 126, 135, 170, 172 i 178.

[8] Vidi dok. br. 135.

[9] Misli se na snage Divizije i Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda.

[10] Štab Devetnaeste divizije je 21 prosinca 1943 god. izvijestio Štab Osmog korpusa o koncentraciji neprijateljskih snaga u Kninu. Vidi objašnjenje br. 3 uz dok. br. 109.

[11] Štab divizije je 18 prosinca 1943 god. izvijestio Štab korpusa o situaciji kod Muća, koja se zasnivala na površnim podacima, vidi dok. br. 20/6 i 29—1/6, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

šavate da uhvatite vezu sa jedinicama na obali. Čim naše komande mesta ostaju na svojim terenima znači da se do njih može i doći. Uostalom i to ne mora biti merilo, iz iskustva znamo da neprijatelj ne može posesti sve staze, da se dobri kuriri, pa čak i jedinice ne mogu probiti. Takav slučaj nije bio ni u V ofanzivi gde je neprijatelj napravio najjači obruč oko nas, a kamoli u ovom slučaju, što se ni ne može nazvati ofanzivom.

Nastojte da uhvatite vezu sa našim jedinicama na obali i naredite im da odmah otpočnu dejstvom u pravcu Cetinske doline, pa ne samo da uhvatite vezu, nego u ovoj akciji treba da pronađete drugi put kojim će moći da se prebace naši ranjenici i izvuče materijal.

Nastojte da pojačate rad obaveštajne službe i stavite im u zadatak što pre i što tačnije da nam dostave podatke o neprijateljskim snagama[12] u Sinju, Klisu, Splitu, Šibeniku i Kninu.

IX Divizija nas je izvestila da se je 22. XII. čula borba na Vagnju, a naši obaveštajci govore da ste zauzeli Vaganj.[13] Izvestite nas šta je ustvari bilo.

Uspostavite redovnu vezu sa nama, i obaveštavajte nas što češće šaljući kurire.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMANDANT

---

[12] O neprijateljskim snagama u navedenim mjestima vidi dok. br. 18 i 134 ove knjige i dok. br. 7/22—1, k. 105, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[13] Radi se o prepadu na neprijateljsku kolonu. Vidi dok. br. 134 ove knjige i mikrofilm »Minhen 5«, br. 597—598, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

BR. 115

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 24 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U SELIMA PANJANI I MAJUR[1]

ŠTAB 30. 12. 43.[2]
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 172—43
Dne 24. prosinac 1943.

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1.— Položaji i prostorije na kojima su vođene borbe bili su sljedeći: jugoistočno od s. Majura i s. Majur, s. Panjani i komunikacija s. Panjani — s. Majur. S obzirom da smo vršili napad na navedena sela, položaji bili su dobri i dozvoljavali neopaženo podilaženje radi iznenađenja u samom napadu. Detaljniji opis položaja vidi se iz sekcije Kostajnica 1 : 100000.

2.— U ovoj borbi učestvovale su: naša I i III brigada. Drugih sadejstvujućih jedinica nije bilo.

3.— U s. Majur i s. Panjani nalazile su se jedinice IV kubanskog puka.[3] Njihova jačina u Majuru bila je oko 150 vojnika, a u s. Panjanima oko 400 vojnika. Imena komandanata nismo doznali.

4.— Situacija: Neprijatelj, nalazeći se u navedenim uporištima, bio je vrlo slabo utvrđen. Po podatcima koje smo dobili namjere neprijatelja bile su: vršiti ispade na oslobođeni teritorij, radi pljačke i razbijanja naše pozadine. Naša odluka bila je napasti neprijatelja u navedenim uporištima i potpuno ga likvidirati.

5.— Za ovu akciju zapovijesti od Štaba divizije izdate su usmeno štabovima brigada. Štabovi brigada također usmeno izdali su zadatke svojim bataljonima za ovu akciju, gdje su prisustvovali i članovi Štaba divizije (načelnik i operativni oficir).

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26—8, k. 424 C.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

[3] Dijelovi Prve kozačke konjičke divizije, vidi dok. br. 141.

6.— Akcija, tj. napad[4] na neprijatelja počeo je noću 9 i 10 u 24 časa.

7.— Prva i Treća brigada dobivši zadatke od Štaba divizije krenule su iz svojih baza prema svojim polaznim položajima za napad i stigle u određeno vrijeme. I brigada za napad na neprijatelja u s. Panjanima upotrebila je dva bataljona, jedan bataljon postavila na osiguranje prema Kostajnici, a jedan se nalazio u rezervi brigade. III brigada sa jednim dijelom svojih snaga vršila je napad na neprijatelja u Majuru osiguravajući se od Stubljana i Graboštana, gdje je također neprijatelj zaposjeo sa jačim snagama.

Borci I i III brigade podišli su ka neprijatelju dosta neopaženo, otvorivši plotun i jurišali na neprijatelja u navedenim selima. Neprijatelj je dao vrlo slab otpor i uspio je pobjeći iz Panjana prema Kostajnici. Dok jači otpor davao je neprijatelj u Majuru i nakon jačeg pritiska naših boraca neprijatelj je pobjegao prema Stubljanima. U jednom i drugom selu neprijatelj je ostavio svu svoju ratnu spremu i municiju sem oružja. Borci III brigade poslije zauzeća Majura krenuli su prema s. Stubljanima. Međutim, neprijatelj se organizovao u s. Stubljanima i dao žestok otpor, tako da se nije mogao polučiti uspjeh u s. Stubljanima. Završetak borbe bio je u s. Panjanima i Majuru. Gonjenje neprijatelja izvršeno je prema Kostajnici i s. Stubljanima.

8.— U ovoj borbi nisu postignuti željeni rezultati iz razloga što je neprijatelj uspio pobjeći. Zadaci koji su postavljeni pred jedinice nisu bili izvršeni.

U ovoj operaciji zaplijenjeno je: 61 konj, oko 40 sedala, 1 samar, 16 pari bisaga, 1 sanduk ručnih bombi, 1 mitraljez »šarac«, 5850 metaka mauzer M.24, 10 karabina, 6 rezervnih cijevi za njemački mitraljez »šarac«, dvije rezervne cijevi za mali bacač, jedno protuavionsko postolje za »šarac« mitraljez, 19 šinjela, 7 pari cipela, 6 pari čizama, dva ranca sa sanitetskim materijalom, oko 5 pari uniformi i veša, jedna poljska kuhinja sa zapregom, 30 ćebadi, 7 šatorskih krila, 1 poljski telefon i ostale sitne ratne spreme.

Gubitci neprijatelja: oko 5 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

9.— Naši gubitci u toku operacije bili su: 3 mrtva i 42 ranjenih drugova. — Zarobljenih i nestalih u ovoj borbi nije bilo.

10.— U toku ove borbe utrošena je sljedeća municija: 2700 metaka za sve vrste pješadijskog naoružanja, 10 mina za

---

[4] O napadu vidi dok. br. 122, 125, 160, 161 i 162.

teški bacač. Izgubljenog i oštećenog oružja i drugih borbenih sredstava nije bilo.

11.— Lica i jedinica koji su se naročito istakli i koje bi trebalo pohvaliti ili odlikovati nije bilo.

12.— Lica i jedinica koji su se slabo držali i da bi ih trebalo pozvati na odgovornost i kazniti — nije bilo.

13.— Kritika akcije:

— Ova akcija bila je srednje pripremljena i vjerujemo da je zadatak trebao da se izvrši u potpunosti. Ali zbog toga što nije presječen put neprijatelju prema Kostajnici i Stubljanima neprijatelj je uspio pobjeći i prema tome zadatak nije se mogao ni postignuti. Zapravo, mi nismo ni predviđali da bi neprijatelj mogao pobjeći odmah čim se napadne.

— Odluke i zapovijesti izdate prije akcije i u toku akcije bile su realne i pravilne.

— Komandovanje viših i nižih jedinica bilo je dobro. Grešaka krupnijih nije bilo.

— Ostalih rodova oružja u ovoj borbi nije upotrebljavano.

— Sadejstvo, saradnja i uzajamni rad pojedinih rodova oružja nije došao do izražaja, jer nisu sadejstvovali u ovoj akciji.

— Taktički i borbeni postupci starješina i trupa bili su u skladu sa situacijom.

Pouke iz ove akcije možemo izvući sljedeće: U borbi sa svakovim neprijateljem treba tačno i precizirano unaprijed predvidjeti presijecanje otstupnice radi bježanja neprijatelja u jače garnizone. Zatim, brzim i snažnim naletom neprijatelja zbuniti i ne dozvoliti mu bježanje. Istina, mi nismo sve predvidjeli da bi neprijatelju spriječili bježanje u jače garnizone. Ovo zato što se nismo nadali da će neprijatelj pobjeći čim se napadne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Kladarin

Komandant, potpukovnik:
P.[5] Jakšić

(M.P.)[6]

[5] Pavle
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 116

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 24 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VRLIKU I OKOLNA UPORIŠTA[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE N.O.V.J.
24/12—43

ŠTABU VIII BRIGADE

Položaj

Dana 22 ovog mjeseca jedinice VIII brigade i odredske snage vršile su napad na neprijateljska uporišta u Vrličkoj krajini.[2] Cilj ove akcije bio je da se stvori baza i uporište za naše jedinice na ovom sektoru, i da se vrši pritisak na neprijatelja kako bi se vezale njegove jače snage i time olakšalo našim glavnim snagama koje sada vode uporne borbe za odbranu slobodne teritorije, na koju je neprijatelj poduzeo ofanzivu[3] sa ozbiljnim snagama. Ovaj napad sa gornjim jedinicama nije uspio iz više razloga.

Da ne bi omogućili i dozvolili neprijatelju da iskoristi neuspjeh u čišćenju ovog terena, riješili smo da sa snagama koje se nalaze na ovom prostoru izvršimo ponovni napad na neprijatelja na ovom sektoru sa krajnjim ciljem potpunog čišćenja Vrličke krajine.[4]

Na terenu Vrličke krajine i gornjeg toka Cetinske doline nalaze se neprijateljska uporišta po selima, gdje drže položaje i stoje kao predstraža njemačkim garnizonima u Drnišu i Kninu. Ove neprijateljske snage sastavljene su od četnika i ustaške milicije. Detaljni podaci o neprijateljskim snagama i položajima i naoružanju dostavljeni su ranije svim jedinicama.

Jedinicama dolje naznačenim izdaje se sljedeća:

ZAPOVIJEST
(Sekcija Split 1:100.000)

X Brigada: sa cjelokupnim snagama izvršiće pokret sa prostorije Zelovo — Milešina pravcem Pribude — Kamensko — Kla-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9/I k. 1029.

[2] Vidi dok. br. 100.

[3] Vidi dok. br. 18, 28, 74, 140 i 143.

[4] O rezultatu napada jedinica Dvadesete divizije vidi dok. br. 126, 134, 172, 176 i 178.

čina — Sovro — Razvale Maovičke. Odatle sa 2 bataljona izvršiti iznenadni i energičan napad na Maovice i po likvidaciji Maovica produžiti direktno na Vrliku. Pri daljnjem prodiranju ka Vrlici voditi računa o obezbjeđenju iz pravca Kijeva i Kozjaka. Radi ovoga postaviti obezbjeđenja na Pleča (k. 650). Sa druga 2 bataljona sa Maovičkih Razvala izvršiti napad sa jednim bataljonom na Mačju Gredu i dalje na Koljani — Vukovića most, a sa drugim bataljonom izaći na Golo Brdo i odatle napasti Podosoj. Voditi računa da se na Golom Brdu i Mačjoj Gredi ostave jača obezbjeđenja koja će ostati tamo sve do dolaska bataljona IX brigade koji po likvidaciji Otišića treba da izbiju na Golo Brdo i Mačju Gredu, smjenivši vaše dijelove na obezbjeđenju i ispomažući dalje napredovanje X brigade. Voditi računa da se postavi zasjeda na putu Donje Maovice — Gornji Otišić kuda su se četnici prošlog puta provukli.

Nastojati da napad bude iznenadan i energičan, tako da se neprijatelju uopće ne dozvoli da se snađe.

Vezu održavati desno sa dijelovima IX brigade, lijevo sa Mosorskim odredom.

Štab brigade kretaće se za lijevokrilnom grupom bataljona koja ide pravcem Maovice — Vrlika. Sa desnom grupom bataljona delegirati jednog člana toga štaba.

IX Brigada: sa dva bataljona ostaće i dalje na zatvaranju komunikacije Sinj — Livno. Sa druga dva bataljona krenuće 25. o.mj. pravcem Hrvace — Zelovo — Milešina, gdje smjestiti ove dijelove. Odatle 26. o.mj. krenuti pravcem Trolokve — Berberovac — Jukići — Vranova Lokva — Jelenjak. Odatle sa jednim bataljonom preko Razvala Otišićkih napasti na Gornji Otišić, sa ciljem likvidacije zaseoka Petrović isključno, crkva zaključno. S drugim bataljonom napasti pravcem Razvale Otišićke, sa ciljem likvidacije neprijateljskih uporišta u D. Otišiću (crkva isključno; Krunići zaključno). Sam napad treba da bude iznenadan i energičan, tako da se ne dozvoli neprijatelju da se uopće snađe. Manja obezbjeđenja ostaviti u Razvalama Otišićkim i koti 1032.

Veze održavati lijevo sa jedinicama X brigade, a desno sa jedinicama VIII brigade.

Po izvršenom čišćenju i likvidaciji Otišića ova dva bataljona ići će odmah na Mačju Gredu i Golo Brdo, gdje će smijeniti obezbjeđenja X brigadi, koja treba da krenu naprijed u daljnje čišćenje Vrličke krajine i isto tako sa ova dva bataljona ispomagati daljnje prodiranje X brigade.

Štab brigade (komandant i zamjenik politkoma) kretaće se pozadi svojih bataljona.

VIII Brigada: sa jednim bataljonom napadaće pravcem Maljkovo, čisteći frontalno sela Otišić na prostoru između Svilaje i rijeke Cetine i time ispomagati IX brigadu radi lakše likvidacije ovog uporišta. Sa ovim bataljonom će ići teški bacač sa municijom. Drugi bataljon ove brigade postaviće zasjedu na prostoru Hrvace — Alebić (kota 476), sa zadatkom zatvaranja pravca Sinj — Vrlika i sprečavanja ma kakove intervencije neprijatelja iz pravca Sinja i Lučana. Treći bataljon smjestiće se u Biteliću, zasiok Podgradina, sa zadatkom kontrolisanja i zatvaranja pravca prema Bilom Brigu i Bajagiću, gdje upućivati jače patrole. Četvrti bataljon ove brigade prikupiće se i odmah krenuti preko Vrdova na prostoriju Sajković — Gubin, gdje će zatvarati eventualni pravac neprijateljskog prodora od Livna preko Čelebića za Grahovo. Radi ovoga temeljito porušiti cestu između Sajkovića i Čelebića, tako da njome ne može ići ni pješak.

Vezu održavati lijevo sa IX brigadom, a desno sa Dinarskim odredom. Jedan član Štaba brigade kretaće se sa bataljonom koji napada preko Maljkova. Isto tako delegirati jednog člana koji ide sa bataljonom za Sajković.

Dinarski odred: Sa manjim dijelom snaga napadaće na Vukovića most i vezati vatrom neprijateljske snage na Koljanskoj Glavici. Po likvidaciji Koljana ovi dijelovi će držati posadu u ovom selu i štititi Vukovića most. Sa glavninom snaga odreda izvršiti napad i čišćenje Ježevića[5] i dalje vršiti pritisak na Vinalić i Garjak sa manjim dijelovima a sa ostalim snagama nadirati preko Suvog Polja ka Cetini, sa ciljem čišćenja same Cetine.

Vezu održavati lijevo sa jedinicama VIII brigade.

Štab odreda kretaće se za glavninom svojih snaga, ostavljajući jednog člana štaba kod snaga koje budu napadale na Vukovića most.

Mosorski odred: sa svojim snagama zatvoriće potpuno cestu Drniš — Vrlika, sprečavajući svaku intervenciju neprijatelju sa pravca Drniša.[6] Na pogodnim mjestima postaviti zasjede i temeljito porušiti cestu. Dijelovi ovog odreda postaviće obezbjeđenje na Kunici (kota 1101), Kuk (kota 988), sa ciljem daljnjeg ovladavanja Kozjakom i omogućavanja četničkim bandama da se ovim pravcem probiju iz Kosova prema Vrlici.

---

[5], [6] i [7] Vidi dok. br. 126 i 134 ove knjige i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 5 siječnja 1944 godine.

Mosečki odred: vršiće pritisak iz Pribuda na neprijateljske snage koje se nalaze na prostoru Grivac — Ramljane — Vrba[7] i na taj način vezati ove snage i spriječiti pod svaku cijenu da izađu na Svilaju gdje bi ugrozile zaleđe našim glavnim snagama u Cetinskoj dolini.

Ovaj odred održavaće vezu sa Mosorskim odredom i X brigadom izvještavajući o situaciji na svom sektoru.

Napad na gore označena uporišta izvršiti *26. ovog mjeseca tačno u 12 sati (podne).*

Sve pripreme i potrebna podilaženja izvršiti blagovremeno, tako da sam napad počne iznenadno i silovito u isto vrijeme sa svih strana.

Znaci raspoznavanja:	**Borbeni znaci:**
26/12 — Knin — Sinj	26/12 — Živko — Jaki
27/12 — Kordun — Banija	27/12 — Simo — Sigurno
28/12 — Slobodna — Dalmacija	28/12 — Borba — Sloboda

Vidni znaci:

26/12 — pušku desnom rukom okomito i u stranu
27/12 — kapu u lijevu ruku i praviti krug iznad glave
28/12 — dva puta dići pušku desnom rukom okomito u vis

Sanitet: Brigadne i odredske ambulante kretaće se pozadi svojih jedinica postavljajući ih na zgodnim mjestima odakle će se moći vršiti evakuacija ranjenika. Hirurška ekipa divizije nalaziće se u selu Zasioku. Bolnica ove divizije smještena je u Vrdovu, zasiok Đapići. Vršiti pravilno trijažu ranjenika, upućivajući teže za hiruršku ekipu i dalje za bolnicu. Evakuaciji i njezi ranjenika posvetite punu pažnju.

Evakuacija: Svi intendanti brigada i odreda povezaće se sa intendantom divizije i po izvršenom čišćenju gore pomenutih sela izvršiti punu konfiskaciju neprijateljske imovine koja se može korisno upotrijebiti za vojsku. Evakuaciju iz Koljana vršiti u pravcu Dolca, a iz ostalih sela u Zasiok i Bitelić. Preko Komande mjesta Satrić i Vrlika mobilisati stoku za prevoz materijala. Pri evakuaciji nastojati da bude puni red i saglasnost, tako da se ovo pravilno izvrši.

Pripreme:

Blagovremeno izvršiti sve vojne i političke pripreme sa cjelokupnim ljudstvom i po mogućstvu objasniti zadatak komandnog kadra sa neke zgodne osmatračnice na terenu.

Sa čišćenjem ovog terena i likvidacijom neprijatelja u ovim uporištima treba da se stvore uslovi za daljnje prodiranje

naših snaga ka Kninu i Drnišu. Radi ovoga Mosorski odred će se i dalje zadržati na istom zadatku.

X brigada zadržaće se na prostoriji Vrlika — Garjak, obezbjeđujući se solidno prema Kijevu, Kozjaku i Cetini.

Bataljoni IX brigade u Koljanima. Dinarski odred na prostoru Ježević — Cetina, obezbjeđujući se prema Podinarju i Uništima.

Po zauzeću Vrlike X brigada porušiće temeljito cestu Knin — Kijevo — Vrlika.

Po izvršenoj akciji dostaviti detaljan operativni izvještaj ovom štabu.[8]

Štab ove divizije nalaziće se u početku u selu Dabru, a zatim prema nastupanju naših snaga kretaće se prema Vukovića mostu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Živko Živković

Komandant p. pukovnik:
Vel.[9] M. Knežević

[8] Vidi dok. br. 126.
[9] Velimir

BR. 117

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 24 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA PREBACIVANJE IZ TUROPOLJA ZA MOSLAVINU[1]

ŠTAB XXVIII DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. službeno
24. decembra 1943 god.

Naređenje za
pokret.

ŠTABU XVII UDARNE I XXI UDARNE BRIGADE NOVJ

Položaj

U duhu naređenja Glavnog štaba N.O.V. i P.O. Hrvatske,[2] jedinice naše Divizije izvršiće putovanje obratnim putem našeg dolaska na ovaj sektor,[3] tj. preko Save, Moslavine i dalje u sastav našeg Korpusa.[4]

Na osnovu naprijed izloženog pokret će se izvršiti i to:

I. etapa: sa svojih sadašnjih položaja i to:

XVII Udarna brigada: Šiljakovina — Gudci — Dubranec.

XXI Udarna brigada: Velika i Mala Buna, ova brigada izvršiće pokret, tako da sutra po podne već stigne u određena mjesta, da se jedinice jedno kratko vrijeme odmore i jedu, nakon čega će se izvršiti pokret po drugoj etapi.

II. etapa:

XVII Udarna brigada u prethodnicu.

XXI Udarna brigada kao glavnina odmah iza nje sa pravcem i to: M. Buna — Mraclin — Vukovina — Kuće — Poljana — Drnek.

Po dolasku do Save XVII Udarna brigada izvršiće odmah prebacivanje svojih snaga, smjestiti se u selo Oborovo, s tim što će osigurati desno selo Prevlaka, a lijevo put prema Preseki (neprijateljsko uporište). XXI Udarna brigada rasporediće

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 1122.

[2] i [4] U cilju izbjegavanja napada jačih neprijateljskih snaga, tj. 371 pješadiske i Prve kozačke divizije, na ovu diviziju, Glavni štab NOV i PO Hrvatske je putem radiodepeše naredio Dvadeset osmoj diviziji da se prebaci preko Save u Moslavinu i dalje za Slavoniju u sastav Šestog korpusa. Vidi dok. br. 133, 176, 177 i 178 ove knjige, te tom V, knj. 23, dok. br. 11 i 42.

[3] Vidi dok. br. 15.

se sa desne strane rijeke Save: selo Drnek — Orle i Vrbovec zaštitnicu postaviti kao osiguranje na cesti koja dolazi iz V. Gorice — Drnek.

III. etapa:

XVII Udarna brigada u prethodnici, pravac kretanja Trebovec — Lipovec — Bešlinac — Marča, gdje će se XVII Udarna brigada smjestiti u sela i to: Lipovčani i Mostari, a XXI Udarna brigada St. Marča, Gornja i Donja Obrešk[illegible] sa zaštitnicom u selu Bešlinac.

Daljnja maršruta izdaće se naknadno.

Štab divizije kretaće se na začelju XVII Udarne brigade.

Diviziska poljska bolnica kretaće se u sredini XXI Udarne brigade.

Skreće se pažnja da se u toku ovoga putovanja ne dešavaju opet razna trčkaranja, koja su nepotrebna oko kolone sa konjima i s time ometati pravilan pokret, kao nabacivanje blata na drugove. Pored kolone može projahati samo komandant kolone i u izuzetnim slučajevima po prijekom poslu neki odgovorni drug.

Jahaće konje za vrijeme putovanja svrstati u brdsku kolonu pozadi ili ispred komore.

Pokret obaviti u najvećoj tajnosti i borcima ne govoriti da je pokret za Slavoniju sve do prelaska Save. Voditi računa da usput ne bježe oni domobrani koji su uvršteni u naše redove, a koji su s ove strane Save zarobljeni.

Brigade će odrediti potrebna osiguranja prilikom prelaza pruge Zagreb — Sisak i Zagreb — Banova Jaruga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Čedo

Komandant: p-pukovnik
Vinko Antić

BR. 118

ZAPOVIJEST ŠTABA GRUPE SJEVERNODALMATINSKIH PARTIZANSKIH ODREDA OD 24 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠKO-ČETNIČKE FORMACIJE NA SEKTORU RAVNIH KOTARA I OBEZBJEĐENJE OD KNINA[1]

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST BR. 1.

Štaba Grupe sjevernodalmatinskih partizanskih odreda za dan 24 decembar 1943 godine.

Sekcija: Knin — Šibenik, Novigrad — Žirje — Zadar i Dugi Otok (Razmera 1 : 100.000).

Opšte stanje: Na teritoriji severne Dalmacije, u poslednje vreme, u mnogom se izmenilo. Nakon prodora neprijateljske ofanzive[2] na ovom delu, kao i odlaskom sa ovog sektora jedinica XIX severnodalmatinske divizije,[3] neprijatelj (Nemci) postali su agresivniji u svom manevrisanju i zauzimanju pojedinih delova — garnizona duž naše obale, kao i jednog dela otočja. Isto tako okupator u poslednje vreme pomoću četničkih i ustaških bandi vrši mobilizaciju u pojedinim mestima, gde je donekle u tom pogledu i uspeo. Ovo se naročito oseća u Ravnim Kotarima (općina Smilčić) gde četnički bandit Đedo[4] i Stegnjajić[5] krstare sa ovakovim svojim odredom zvanim »Velebitski četnički komitski odred«. Njihovo glavno uporište je opština Smilčić sa selima Islam Grčki i Latinski, Kašić i Smoković. Jačina ovog odreda pretpostavlja se da je 500—600 bandita, ali njihov broj, ukoliko im se ne bi ovo sprečilo, popeće se na više, obzirom što u navedenim selima koja kontrolišu uspevaju i dalje sa mobilizacijom ljudstva, koje im je još ranije bilo naklonjeno. Ovaj banditski odred sastavljen je od srpskog i hrvatskog elementa, koji stoje u vezi sa ustaškim i nemačkim vlastima i dobi-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/16, k. 1603 A.

[2] i [3] O neprijateljskoj ofanzivi u sjevernoj Dalmaciji i dejstvu Dvetnaeste divizije vidi dok. br. 49, 134 i 135.

[4] Đekić

[5] Milorad

jaju aktivnu pomoć u materijalnom i vojničkom pogledu. Isto tako jedan četnički odred krstari u okolini Šibenika i Skradina, u selima Plastovo i Vel. Glava. Jačina im iznosi do 200 bandita. Ovaj odred sastavljen je od ljudstva iz okoline Šibenika, a manji deo među istima nalazi se i Bosanaca.

Stanje okupatorske vojske u garnizonima severne Dalmacije nije se u mnogom izmenilo, jedino što je okupator u poslednje vreme zauzeo i Biograd na Moru sa otocima Tkon, Sv. Katarina, Pašman i Iž.[6] Sem ovoga neprijatelj drži i dalje garnizone[7] i to: Obrovac (400 Nemaca i 100 talijanskih fašista), Karin (250 Nemaca), Benkovac (150 Nemaca, 200 ustaša i 80 četnika), Zadar (na periferiji 1000 [Nemaca] i 450 ustaša), Zemunik (180 ustaša), Biograd na Moru (350 Nemaca), Vodice (150 Nemaca), Zaton (70 Nemaca i 50 ustaša), u Šibeniku i Skradinu prema do sada primljenim podacima izgleda da će se okupator povući što još do sada nije učinio. Garnizon Kistanje napušten je od strane Nemaca na dan 22 o.m. U Kninu vrši se koncentracija neprijateljskih snaga,[8] koji broj nije poznat, a prema podacima vidi se da se pokreću preko Sinja — Livna itd. u pravcu Mostara i Sarajeva. U Mokrom Polju do sada se nalazi 50 Nemaca i toliko četnika.

Po svemu izgleda, a i po primljenim nekim obaveštenjima neprijatelj bi imao napustiti još neke manje važnije garnizone, obzirom da bi u tim napuštenim garnizonima postavljao mobilisanu četničku i ustašku bandu, što se to već očitovalo u napuštanju Kistanja, Ervenika, Žegara i Bilišana.

Naše snage: Na sektoru severne Dalmacije deluju naša 4 odreda i to: Kninski, Severnodalmatinski, Severnootočki i Zadarski part. odred.

---

[6] Ovdje su dejstvovali dijelovi 114 lovačke i 264 pješad. divizije. Vidi mikrofilm »Minhen 5«, br. 594, u mikroteci Vojnog istorisko instituta.

[7] U pomenutim garnizonima bili su dijelovi 114 lovačke divizije, koje su zamijenili polovicom prosinca dijelovi 264 divizije. Vidi isti dokumenat kao uz napomenu br. 6.

[8] Vidi dok. br. 118.

Zadatak[9] naših snaga: U cilju što energičnijeg sprečavanja okupatora i njegovih ustaško-četničkih bandi u svojim namerama, a po gore izloženoj opštoj situaciji na teritoriji severne Dalmacije

NAREĐUJEMO:

Kninski part. odred: Postaviće se sa svim svojim snagama na liniji Obrovac — Knin, a jednim delom svojih snaga kontrolisaće i pravac Rujišta. Glavni pravac prema Kninu i Pađenima. Na ovom delu — liniji, na svim pravcima koji vode neprijateljskim garnizonima porušiti i prezidati ceste uz pomoć vojno-pozadinskih vlasti i N.O.O.[10] Također će prikupiti sve ljudstvo, koje je ma iz kojih razloga izostalo iz svojih jedinica i staviti ih u svoje jedinice. Glavnu pažnju obratiti prema neprijateljskom garnizonu Knin, obzirom što se tamo vrši koncentracija neprijatelja, koji je ovih dana vršio pokret iz Knina prema Sinju, te se pretpostavlja da bi mogao i sam Knin napustiti.[11]

Severnodalmatinski part. odred: Dejstvovaće na liniji Radučić — Kistanje, Bribirske Mostine — Skradin — Vodice — Šibenik, a jednim delom Mostine — Benkovac vršiti pritisak na neprijateljske garnizone. Organizovati uništenje četničko-ustaške bande, koja se nalazi u Rupama i Skradinu, odnosno u okolici Skradina. Prekopati i razrušiti sve komunikacione veze, koje vode neprijateljskim garnizonima i putevima koje bi neprijatelj mogao eventualno koristiti. Prikupiti ljudstvo sa terena, koje je izostalo iz svojih jedinica, kao i one koji su samovoljno napustili svoju jedinicu. Obratiti pažnju na okupatorske garnizone, te u slučaju da ih bude napuštao, zauzeti ih pre no što bi to pokušala četnička i ustaška banda. Također, u koliko za to budu uslovi, pripremiti materijal za rušenje mostova na reci Krki, kao skradinski most i Roški Slap.

---

[9] O izvršenju zadatka vidi tom V, knj. 23, operativni izvještaj Štaba Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda od 23 siječnja 1944 godine.

[10] Narodnooslobodilački odbor

[11] Pretpostavka nije ostvarena, jer neprijatelj nije ni namjeravao napustiti Knin, radilo se o odlasku snaga 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 16/2—16, k. 74, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Severnootočki part. odred: Postaviće se i dejstvovaće na liniji Obrovac — Karin — Benkovac — Biograd na Moru i Benkovac — Zemunik. Na ovom delu dejstvovaće u pravcu neprijateljskih garnizona. Sprečiti svaki pokušaj ustaško-četničke bande u mobilisanju ljudstva za njihove redove. Organizovati u zajednici sa Zadarskim odredom napad na četničke odrede, koji krstare po opštini Smilčić, razbiti ih do temelja i onemogućiti njihovu daljnju nameru. Organizovati preko vojno-pozadinskih vlasti i N.O.O. detaljno prekopavanje i rušenje cesta na određenoj liniji, koje vode neprijateljskim garnizonima, kao i svih drugih puteva sa kojima bi se neprijatelj mogao koristiti. Vršiti mobilizaciju ljudstva u naše redove, prikupljati sve dezertere, koji su samovoljno napustili svoje jedinice i staviti ih pod strogu kontrolu u svoje jedinice.

Zadarski part. odred: Dejstvovaće na liniji Karin — Zadar, Zadar — Novigrad. sa zadatkom dejstva u pravcu neprijateljskih garnizona. Na ovoj liniji porušiti sve komunikacije, koje vode neprijateljskim garnizonima. Glavni zadatak: napad na četničke bande, koje se nalaze na tom sektoru u opštini Smilčić, u zajednici sa Severnootočkim odredom razbiti ih i uništiti ih, sprečiti im svaki pokušaj njihove daljnje mobilizacije, obrnuto pristupiti mobilizaciji ljudstva i uvlačenju u naše redove. Prikupiti sve ljudstvo koje se nalazi na terenu bilo da su dezertirali ili ma iz kojih razloga izostali iza svojih jedinica.

Početak akcija: Akcije predviđene po ovoj direktivi najhitnije otpočeti izvoditi po prethodno izrađenom i dobro razređenom planu rada od strane štabova odreda. Radi izvršenja predviđenih akcija svi štabovi odreda uložiće što više truda i volje i u zajednici sa svim ostalim vojno-pozadinskim vlastima i N.O.O. da bi akcija imala boljeg uspeha.

Mesto štabova: Štab ove grupe sada se nalazi u Kistanjama kod Severnodalmatinskog odreda, svi ostali štabovi postaviće svoje štabove na pravcu svoga dejstva, o čemu će izvestiti ovaj štab.

Veza: Sve jedinice ove grupe održavaće vezu sa ovim štabom (za zadatak: da se ne uspostavi

koje drugo sredstvo) sa kuririma. Izveštavati najmanje jedanput dnevno neizostavno o stanju na sektoru i jedinicama. Isto tako i jedinice će međusobno održavati vezu također sa kuririma.

Znaci raspoznavanja: Ostaju u važnosti znaci izdati od strane ovog štaba na 24 o. m.

Ishrana: Sve jedinice vršiće ishranu svojih jedinica sa svoga terena, kako je to i do sada rađeno, sve dok se ne uspostavi i ne centralizuje intendantura ovog štaba.

Sanitet: Sve jedinice svoje ranjene partizane upućivaće u bolnicu Vis, preko Pirovca. Ovo važi za teže ranjene drugove, a lakše ranjene drugove upućivati u pokretnu bolnicu na Otoku Zmajan.

Napomena: Pored napred iznetih direktiva svi štabovi na svom sektoru preduzeće sve potrebite mere da se pohvataju svi neprijateljski elementi i špijuni i oni koji bi pokušali organizirati četničko-ustaničke bande, te prema takovima nemilosrdno postupati...

Potvrdite prijem direktivne zapovesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMESAR
Za ob. oficira
Slavko Jelić

KOMANDANT-major
Popović[12]

Dostavljeno:
Štabu VIII Korpusa N.O.V.J.
na znanje.
Štabu Kninskog, Sev. dalm.,
Sev. otočkog i Zadarskog part. odreda
na postupak i izvršenje.

[12] Tomica

BR. 119

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 26 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADIMA NA GROMAČNIK I SIBINJ I DIVERZIJI NA PRUZI BEOGRAD—ZAGREB[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 368/43
Dan 26-XII-1943

Izvještaj o akciji na
Gromačnik, Sibinj i prugu
dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I POJ

Dne 23/24.XII.1943 jedinice XII Divizije u zajednici sa Diljskim N.O.P.O. napale su neprijateljska uporišta Gromačnik i Sibinj,[2] kao i glavnu prugu i prugu Čaglin — Pleternica[3] (Sekcija Brod 1:100.000).

Gromačnik je naseljeno mjesto na putu Zagreb — Beograd. Na sjevernoj strani sela nalazili su se barutni magacini, koji su bili prazni. Oko magacina nalaze se bunkeri i prepreka od žice. Posada se sastojala od posadne satnije i jedne satnije koturaške bojne — svega oko 220 domobrana.

Naoružanje im se sastojalo od 8 p.mitraljeza, 2 t. mitraljeza, 2—3 l. bacača, ostalo puške.

U Sibinju nalazilo se oko 200 kamiona sa oko 500 Nijemaca, koji su se vraćali sa istočnog bojišta, pored oružnika i stalne posade na želj. stanici.

Naoružanje je nepoznato.

Gromačnik je napao jedan bataljon Čehoslovačke brigade i jedan bataljon Diljskog N.O.P. Odreda, Sibinj su napala dva bataljona Čehoslovačke brigade »Jan Žiška«, prugu Čaglin — Pleternica rušila su dva bataljona XVIII Brigade, a prugu Zagreb — Beograd diverzantska četa sa po jednom četom iz Brodske i Čehoslovačke brigade. Brodska brigada bila je u zasjedi prema Brodu.

Odluka je bila likvidirati Gromačnik, a po mogućstvu i Sibinj, porušiti prugu Zagreb — Beograd i Čaglin — Pleternica i pokidati tt. linije na istim prugama.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 20/2, k. 881.

[2] i [3] Vidi dok. br. 97, 105, 107, 113, 121, 170, 171, 172, 173 i 177.

Akcija na Gromačnik otpočela je sa zakašnjenjem od 2 sata zbog velikog blata na putevima, kao i zbog toga što se pokret nije smio preduzeti danju, da napad ne bi bio prije vremena otkriven od strane neprijatelja.

Jedinice Operativnog štaba, pod zaštitom mraka, privlačile su se prepreci od žice i po dolasku do nje počeli su je sjeći. Neprijatelj je osjetio rezanje, obasjao predteren raketama i otvorio jaku vatru. Borba se vodila sve do 5,30 sati ujutro. Za to vrijeme izvršeno je više bezuspješnih juriša, jer je predteren bio jako tučen i preko žice se nije moglo. Kako se uporište nije moglo zauzeti bez teških oruđa, povlačenje je izvršeno prema zapovijesti u 5,30 sati 24. XII. 1943 godine.

Napad na Sibinj otpočeo je u određeni sat. Selo nije branjeno organizovano. Neprijatelj se tek poslije prvog naleta mašao i davao je otpor iz svih kuća. Borba se vodila neprekidno sve do 6 sati 24.XII.1943 godine, kada je izvršeno povlačenje, jer se nije uspjelo likvidirati uporište.

Neprijateljski gubitci u akciji na Gromačnik nepoznati.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 17 ranjenih, onesposobljen 1 laki mitraljez pogodkom bacača.

Utrošeno: 51 ručna bomba, 30 mina za laki bacač i 4600 metaka.

U akciji na Sibinj neprijatelj je imao 33 mrtva, neustanovljen broj ranjenih, 9 zarobljenih.

Plijen: 3 laka mitraljeza, 15 pušaka, 3 pištolja, 1 poluautomatska puška. 80 ćebadi, 150 šatorskih krila, 60 pari cipela i čizama i ostalog ratnog materijala.

Zapaljeno: 98 kamiona, 30 pari novih automobilskih guma, 1 laki mitraljez sa poslugom i kućom jer se nisu htjeli predati.

Brodska brigada bila je u zasjedi prema Brodu i na nju je naišla pomoć, koja je bila upućena napadnutim uporištima. Oštećen je 1 tenk od 15 tona iz sastava izvidnice, koja se sastojala od 2 tenka. Oštećeni tenk odvučen je od drugog tenka, dok je pješadija ostala podalje i odatle puškarala na našu zasjedu. Povlačenje izvršeno po planu.

Utrošeno: 500 metaka i 3 metka za protivtenkovsku pušku.

Glavna pruga presječena je na 5 mjesta od strane diverzantske čete. Jednovremeno je dignut u zrak jedan teretnjak, ali se isti nije mogao uništiti zbog dolaska pancera na oba kolosjeka. Oni su spriječili dalje rušenje pruge i sječenje tt. veze.

XVIII Brigada porušila je 4 i pol kilometra pruge i tt. linije na pruzi Caglin — Pleternica, neuznemiravana od strane neprijatelja.

Kritika akcije: Akcija je pripremljena dobro. Sibinj[u] je napao s razloga što se u njemu nalazila automobilska k[o]lona i što odbrana samog mjesta nije bila organizovana, a nij[e] se znalo da li će se ta kolona duže vremena zadržati u Sibinju. Napad je bio predviđen na Gromačnik. Da bi iskoristili i ov[u] situaciju, naređeno je zasjedi Čehoslovačke brigade, koja se nalazila prema Sibinju, da ih napadne i popali što više kamiona. Odluke i izdate zapovijesti bile su realne.

Upravljanje operacijom bilo je dobro od strane štabova brigada. Štab divizije nije mogao izraziti svoj uticaj na borbu (upotreba rezerve) zbog slabe veze između Štaba divizije i Čehoslovačke brigade, kao i između Operativnog štaba i njegovih jedinica.

Upotreba pomoćnih rodova vojske bila je dobra. Upotreba teških mitraljeza, lakih bacača i protivtenkovskih puškaka bila je dobra, a također i saradnja tih oruđa i pješadije.

Borbeni postupci naših starješina bili su u skladu sa razvojem situacije.

Stečena iskustva: Iskustva iz ove akcije slična su iskustvima koja smo više puta do sada u više akcija stekli, a to je pitanje veze, koja još uvijek ostaje aktuelna radi poboljšanja isto kao i likvidacija neprijateljskih objekata, koji se mogu brže likvidirati upotrebom teških oruđa. U akciji na Gromačnik nismo [ih] mogli upotrijebiti uslijed vrlo neprohodnih puteva i gotovo nemogućeg prilaza neprijateljskim objektima u Gromačniku.

Pokazalo se kao dobro napadati neprijatelja, koji nije bio pripremljen za obranu u Sibinju. Da smo ubacili jače snage uporište bi bilo likvidirano do kraja i preostalih 100 kamiona bili bi uništeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, p. pukovnik:

(M.P.)[4]

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 120

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SJEVERNODALMATINSKIH NOP ODREDA OD 26 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA S. ĐEVRSKE I S. KARIN[1]

ŠTAB GRUPE
SJEV. DALM. PART. ODREDA
26. XII. 1943 g.
Položaj

Operat. izvještaj

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Dostavlja Vam se operativni izvještaj o izvedenim akcijama od strane jedinica ove grupe u sljedećem:

Na dan 16 ovog mjeseca I bataljon Sjevernodalmatinskog partizanskog odreda izvršio je napad na četničku bandu, koja se je nalazila u selu Đevrskama.[2] Jačina četničke bande bila je 250 bandita, pod komandom Draže Prostrana.

U ovoj akciji ubijeno je 20 četnika, ranjeno 13. Zarobljeno: 3 teška mitraljeza, 11 pušaka, 3 pištolja, 15.000 metaka, četničku komoru, arhivu i ostale ratne spreme.

Na našoj strani jedan mrtav i 4 ranjena, od kojih dva lakše.

Istoga dana jedinice ovoga odreda razoružale su u selu Karinu četničku bandu od 15 četnika,[3] koje je u posljednje vrijeme mobilisao bandit Stegnjajić,[4] dok je isto toliki broj pobjegao.

Zaplijenjeno je 15 pušaka sa municijom. Zarobljeno 15 četnika, koji su pušteni svojim kućama.

Gubitaka nije bilo.

Akcije su se izvodile po planu, nedostataka u akciji bilo je što jedinice pri izvršenju zadatka nisu na vrijeme zauzele određene položaje i jednovremeno otpočele sa napadom, te se je i desilo da je u obadvije akcije veći broj uspio pobjeći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara:
obav. oficir,
Slavko Jelić

Komandant, major
Popović[5]

P. S. Danas su se predali novomobilisanih 5 četnika i sa sobom donijeli p. mitraljez.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/16, k. 1603 A.

[2] i [3] O napadu na Đevrske i Karin vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda od 23 siječnja 1944 godine.

[4] Milorad

[5] Tomica

BR. 121

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE ČEHOSLOVAČKE NO BRIGADE OD 26 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA U S. GROMAČNIK I S. SIBINJ[1]

I.Č.S. BRIGADA NOVH
JANA ŽIŽKI Z TROCNOVA
Čis 388.
Dne 26. XII. 1943

Predmet: Operativni izvještaj
dostavlja se

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Položaj

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o akciji na neprijateljsko uporište Sibinj, kao i na Gromačnik;[2] uz operativni izvještaj dostavljamo i spisak poginulih (Sekcija Brod 1:100.00).

1.) *Opis položaja:*

Polazni položaj bio je prilično podesan za privlačenje naših jedinica neprijateljskom uporištu Sibinj, što je omogućilo našim jedinicama upasti u samo selo, bez borbe; vijenci koji su se protezali sjeverno od sela Sibinja dominirali su nad istim. Borba je trajala od 20.30 sati 23. XII. o.g. do 24. XII. o.g. do 6 sati, borba je bila srednje žestine, a razvijala se samim selom Sibinj. Neprijatelj se vješto branio iz kuća a isto tako vješto pravio kontranapade (dva kontranapada izveo je na jedinice I bataljona. a dva kontranapada izveo je na jedinice III bataljona). Svi kontranapadi bili su odbijeni, uz gubitke po neprijatelja.

2.) *Naziv naše jedinice:*

U borbi su učestvovali naš I bataljon sa dvije čete, naš III bataljon sa dvije čete, naš II bataljon napadao je neprijateljsko uporište Gromačnik sa tri čete. U ovoj akciji nismo imali nikakvih jedinica u blizini sebe, tj. jedinica od neke druge brigade ili odreda.

3.) *Naziv neprijateljske jedinice:*

Neprijateljske snage koje su se nalazile u selu Sibinju bile su sastavljene od Ukrajinaca, Rusa, Talijana i čistih Ni-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/2, k. 897.
[2] Vidi dok. br. 105, 113 i 119.

njemaca, a sačinjavalo ih je 6 automobilskih četa, tj. 6 kompanija koje broje po 35 kamiona. Svaka kompanija imala je po još tolik broj neispravnih kamiona — njihov naziv znači N.S.K.K.[3] (trupe za prievoz materijala i ljudstva).

Uz ove trupe žive snage, tj. ljudstva, nalazilo se oko 600 neprijateljskih vojnika,[4] koji su bili kombinirani po gore navedenim točkama. Ime njihovog komandanta nije poznato i ne možemo ga dostaviti.

4.) *Obostrana situacija:*

Situacija za vrijeme borbe bila je dosta nezgodna. Neprijatelj je napravio (kako je to gore navedeno) četiri kontranapada, tj. na svaki bataljon po dva. Odluku za samu akciju donio je Štab divizije koju je Štab brigade razradio u potpunosti i pristupio izvršenju svoga zadatka. Neprijateljske namjere u samoj akciji (koliko mi možemo ocijeniti) su te što je pravio kontranapade da ih je pravio iz tih razloga da odbrani kamione.

5.) *Izdate zapovijesti:*

Zapovijest koju smo izdali u cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Sibinj dostavili smo Vam, a za likvidaciju neprijateljskog uporišta Gromačnik dostaviće Operativni štab.[5]

6.) *Vrijeme početka borbe:*

Akcija koju smo izvodili počela je dana 23. XII. o.g. u 20.30 sati i vodila se do 6 sati 24.XII. o.g. Borba se je povoljno razvijala kod naših jedinica. Jedinice I bataljona uspjele su po planu koga je predvidio ovaj štab ispresijecati neprijatelja, što je omogućilo paljenje kamiona, a isto tako omogućilo likvidaciju pojedinih kuća. III bataljon isto je uspio upasti u samo selo po predviđenom planu, jedino četa koja se trebala baciti na put između pruge i sela Sibinja nije se mogla prebaciti iz tih razloga što se je neprijateljska kolona protezala duž sela. Plan je bio na licu mjesta promijenjen za gore navedenu četu i odmah je dobila drugi zadatak koga je izvršila u potpunosti.

8.) *Ishod borbe:*

U ovoj borbi postignuti su postavljeni zadatci, tj. uporište nije likvidirano u potpunosti ali su postignuti određeni i predviđeni zadatci, kao i rezultati, a ti su sljedeći:

I.) Zapaljeno je 98 kamiona.

II.) Zapaljeno je 20 motorkotača.

III.) Zapaljeno je 30 pari novih guma za automobile, kao i ostale automobilske spreme.

---

[3] National-sozialistisches Kraftfahrkorpus — Nacionalsocijalistički automobilski korpus (N.S.K.K.)

[4] Odnosi se na dijelove NSKK, koji su vršili obezbjeđenje kolone.

[5] Vidi dok. br. 105.

IV.) Zapaljen je jedan laki mitraljez sa 5 Švaba.

VI.) Zarobljeno je 5 Rusa (Ukrajinaca), 1 Talijan i 3 Švabe.

VII.) Zarobljeno je 2 laka njemačka mitraljeza i jedan protivavionski mitraljez, jedan šmajser, 3 pištolja, jedna automatska ruska puška, 8 pušaka i 1000 metaka, 300 šmajserskih metaka, 10 bombi, 90 ćebadi, 60 pari čizama i cipela, i dosta ostalog materijala. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 9 zarobljenih vojnika.

9.) *Naši gubitci:*

U ovim borbama imali smo izbačenih iz stroja i to: 2 mrtva i 15 ranjenih drugova, poginuo je drug Knežević Mladen, zamj. politkomesara I čete III bataljona, ranjen je komandir III čete III bataljona drug Pero Čanak, koji nije bio unapređen još dosad u čin. Ostalih ranjenih i poginulih drugova nismo još prikupili podataka ali ćemo ih navesti u desetodnevnom izvještaju,[6] a isto njihova imena i prezimena dostaviće referent saniteta ove brigade.

10.) *Utrošak municije:*

U ovim borbama ispaljeno je 4000 metaka i bačeno 27 bombi, bačeno je 20 flaša sa benzinom na kamione, uništena su nam 3 karabina.

11.) *Imena onih koji* su se istakli za vrijeme akcije:

U akciji se istakao drug Knežević Mladen, zamj. politkomesara I čete III bataljona, isti drug pao je u sukobu sa Nijemcima. U ovim borbama naročito su se isticali mitraljesci, za koje momentalno nemamo podataka, ali ćemo ih naknadno dostaviti.

12.) *Imena lica koja su se slabo držala:*

U ovoj borbi ne bi imali da navedemo drugove koji su se slabo držali, kao i one koje bi trebalo pozvati na odgovornost.

13.) *Kritički osvrt na akciju:*

U ovoj akciji nedostajalo je jedino to što smo raspolagali sa malim brojem snaga prema ovakovome uporištu i neprijateljskim snagama. Naše jedinice bile su premale, uz ove snage trebali smo još i teško oružje.

Upravljanje jedinicama bilo je dosta dobro, naročito je dobro rukovodio svojim jedinicama Štab I bataljona. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
H.[7] Kulenović

(M. P.)[9]

Komandant:
Joka[8]

[6] Vidi dok. br. 1/3, k. 898, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[7] Hajrudin
[8] Milan
[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

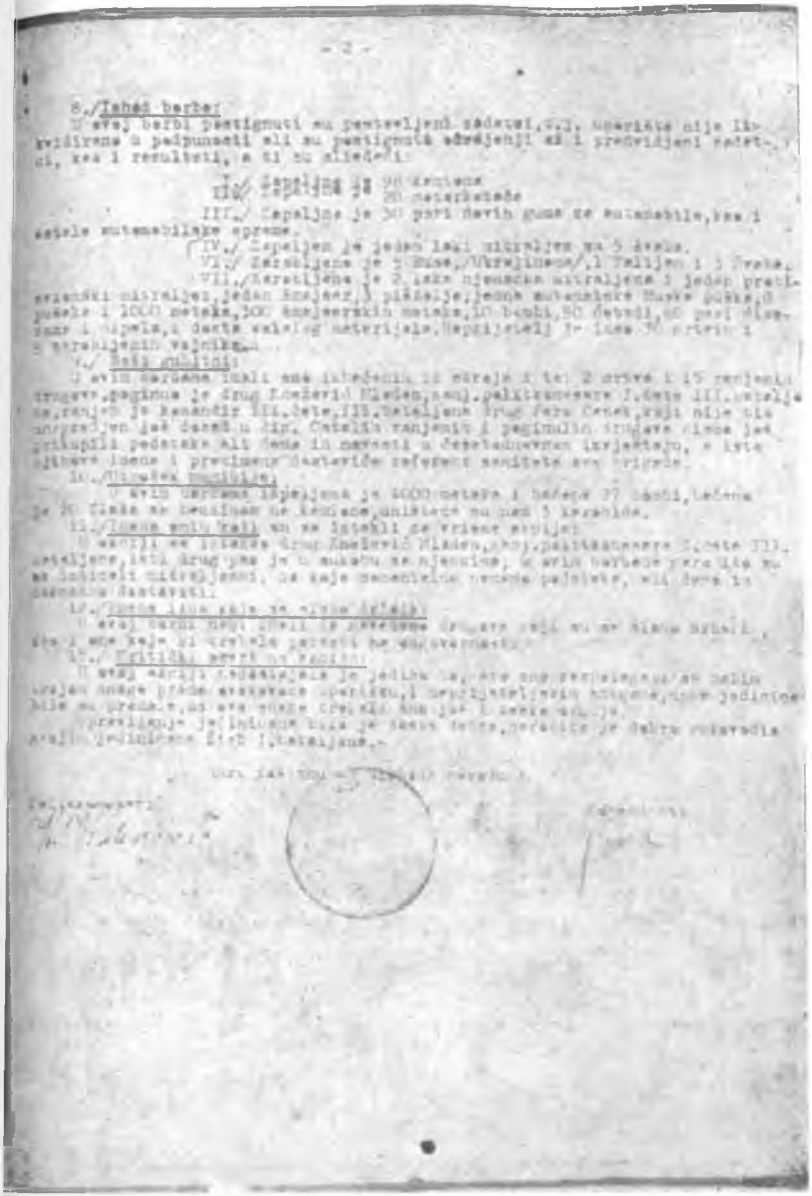

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 121

BR. 122

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 27 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA BANIJI[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 173/1943.
Dne 27.XII. 1943.

30. 12. 43[2]

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. — Dostavljaju se operativni izvještaji o toku vođenih borbi za vrijeme ofanzive na Baniji, i to:

IV Brigada: Zbog situacije na Kordunu[3] i aktivnosti neprijatelja od Bužima,[4] kao i ispadanja Huskine bande,[5] ova brigada dobila je zadatak[6] da krene 9. XII. tg. na sektor Vrnograč — Kladuša i da zatvori pravce od Kladuše i Todorova. Brigada je prema dobivenom zadatku smjestila se na gore navedenoj prostoriji. Prvi njezin bataljon smjestio se u Podzvizdu. oko Gradine, koji je ujedno bio kao pretstraža brigade od pravca V. Kladuše. Ovaj bataljon zbog slabog svog osiguranja doživio je iznenadan napad od Huskine bande koja je došla iz V. Kladuše. Banditi su napali[7] ovaj bataljon 10. XII. tg. u 7 časova, te je poslije kraće borbe bataljon bio potpuno raspršen. Jačina neprijatelja bila je oko 300 huskinovaca. Poslije kraće borbe bataljon se povukao u dosta velikom neredu prema Glinici, gdje se je počeo sakupljati. Kraća borba

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 27—8, k. 424 C.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije

[3] 6 prosinca neprijatelj je preduzeo ofanzivna dejstva na Kordun. Vidi dok. br. 28, 140 i 143.

[4] U cilju sadejstva i stvaranja zaprečne linije, neprijatelj je iz Otoke uputio za Bužim snage do bataljona iz 373 legionarske »Tigar« divizije sa pripadnicima muslimanske milicije Huske Miljkovića. Vidi dok. br. 55 i 150.

[5] Muslimanska milicija Huske Miljkovića vršila je ispade iz rejona Cazina na oslobođenu teritoriju.

[6] O ulozi i zadacima ove brigade vidi dok. br. 43.

[7] Vidi dok. br. 38/6, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

uglavnom vođena je na položajima oko Gradine u Podzvizdu i škole.

2. — U ovoj borbi učestvovao je I bataljon IV brigade. Drugih jedinica u sadejstvu sa ovim bataljonom nije bilo.

3. — Jačina neprijatelja bila je oko 300 huskinovaca, koji su došli iz Kladuše.

4. — Namjera neprijatelja bila je razbiti naš bataljon, uhvatiti oružje, a po mogućstvu što više potući i zarobiti naših drugova. Bataljon pošto je bio iznenađen i osjećao se kao opkoljen od strane neprijatelja, donio je odluku da se izvuče, odnosno otstupi u pravcu Glinice, pri tome davajući neprijatelju otpor radi dobijanja u vremenu za povlačenje.

5. — Za ovu borbu nisu izdavate naročite pismene niti pak usmene zapovijesti, sem što je štab bataljona u vremenu napada neprijatelja izveo borce iz grada i otvorio borbu.

6. — Borba sa neprijateljem počela je 10 prosinca 1943 u 7 časova.

7. — Tok borbe: Neprijatelj, opkolivši bataljon, prisilio ga je na borbu radi izvlačenja. Neprijatelj je poslije kratkog plotuna izvršio juriš, te bataljon razbio i prinudio ga na povlačenje ka glavnini.

8. — U ovoj borbi nisu postignuti postavljeni ciljevi, niti su izvršeni zadatci. Zarobljeno, zaplijenjeno, uništeno kod neprijatelja nije ništa. Gubitci neprijatelja u ljudstvu i materijalu nepoznati su nam.

9. — Naši gubitci u toku ove akcije bili su sljedeći: 3 poginula, 4 ranjena, 17 nestalo — zarobljeno. Naknadno saznali smo da su od ovih koji su nestali neki došli svojim kućama, te sada nastojaćemo da ih ponovno vratimo u svoje jedinice. Od oficira poginuo je komandir čete poručnik Crnobrnja Luka.

10. — U toku ove borbe utrošeno je 682 metka. Od oružja izgubili smo 1 laki bacač, 3 teška mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 7 tovarnih grla sa tovarnom spremom.

11. — U borbi se naročito istakao komandir čete poručnik Crnobrnja Luka, koji je sa svojom četom probijao se kroz neprijateljske redove i u jurišu pao.

12. — Držanje čitavog bataljona u ovoj borbi bilo je dosta dobro, ali uslijed nadmoćnijeg neprijatelja bataljon se nije mogao održati. Krivicu za ovaj iznenadni napad snosi uglavnom Štab dotičnog bataljona, koji je već uzet na odgovornost i biće primjerno kažnjen zbog toga što nije preduzeo sve mjere da se obezbijedi mrtvim stražama, te ga je tako neprijatelj takoreći našao na spavanju. U samoj borbi štab se snašao relativno dobro. Pouke iz ove borbe možemo izvući sljedeće: Prilikom kantonovanja, bivakovanja i uopšte stanovanja u blizini neprijatelja treba osiguranje vršiti tačno po

propisima ratne službe, te tako ne dozvoliti da neprijatelj iznenadi naše jedinice.

II

Poslije ove akcije brigada se smjestila oko Vrnograča i Podzvizda i Glinice i ovdje ostala nekoliko dana, kontrolišući pravac prema Bužimu i Kladuši. Prema podacima koje smo dobili neprijatelj je već bio stigao u Bužim i njegova jedna satnija krenula je preko Stabandže za Žirovac[8] sa zadatkom hvatanja naše bolnice i vršenja pljačke, a prema nekim drugim saznanjima da se sastanu sa kolonom koja je nastupala od Dvora prema Žirovcu.[9] Prema tim podacima naređeno je IV brigadi da se prebaci sa dva bataljona u pravcu Žirovca, da drži Previju (k. 378), Ćordašicu (k. 309), te da ovdje sačeka neprijatelja koji bi eventualno nastupao od pravca Bužima, te time da osigura zaleđe II brigadi, koja je u to vrijeme vodila borbu sa neprijateljskom kolonom od Dvora. Kraća borba vođena je na naprijed navedenim položajima.

Neprijatelj je u jačini jedne satnije iz »Tigar« divizije krenuo prema Žirovcu i Bužimu. Dolaskom neprijatelja u Žirovac i vidjevši da kolona od Dvora još vodi borbu sa našom II brigadom oko Gvozdanskog odmah je povratio se nazad u pravcu Bužima. Tom prilikom ova satnija naišla je na dijelove naše IV brigade, koja je držala navedene položaje, gdje se razvila borba[10] i neprijatelj je otstupio u pravcu Bužima.

Ova satnija mogla se potpuno uništiti, ali zbog toga što je I bataljon ove brigade napustio svoj položaj čim je primijetio nailazak neprijatelja prema njemu. Krivnju za ovo snosi Štab bataljona, a najviše zamjenik komandanta bataljona kome je bilo naređeno da sa dvije čete bataljona drži ovaj položaj, a, međutim, odmah čim je neprijatelj naišao, on je položaj napustio.

Zamjenik komandanta bataljona poručnik Lovrić Mihajlo uzet je na odgovornost, kao i komandir I čete drug Arbutina Dmitar, koje je sud časti IV brigade kaznio sa sljedećim kaznama: Poručnika Lovrića smijenio sa dužnosti zamjenika komandanta i postavio ga za komandira čete, a druga Arbutina Dmitra postavio za vodnika.

U ovoj borbi nisu postignuti nikakvi rezultati. Zadatci uopšte nisu izvršeni.

Od oružja, municije i zarobljenika — nije ništa uhvaćeno.

Naših gubitaka u ljudstvu i materijalu u toku ove borbe nije bilo.

---

[8] Vidi objašnjenje pod napomenom br. 4.
[9] O tim snagama vidi dok. br. 55.
[10] Vidi dok. br. 63.

Municije je utrošeno oko 100 komada.
Oružja nije izgubljeno.

III

Poslije navedene akcije pod II, IV brigada smjestila se na prostoriju Obljaj — Glinica, s tim da zatvori pravac eventualnog nastupanja neprijatelja od Vrnograča. Ovdje je ostala par dana, te s obzirom na opštu situaciju i naređenja Štaba korpusa[11] brigadi smo dali zadatak da se prebaci na Dvorski kotar i da djeluje u pozadini neprijatelja na komunikaciji Dvor — Rujevac.

1. — Noću 19/20. XII. 1943 brigada je izvršila napad na neprijateljsku stalnu pobočnicu u Grmušanima,[12] koja je bila jačine od jedne satnije. Borba je vođena u s. Grmušanima (Sekcija Kostajnica 1 : 100000).

2. — U borbi su učestvovali sa naše strane II i III bataljon IV brigade. Jedinica koje su sadejstvovale sa ovim bataljonima nije bilo.

3. — Jačina neprijatelja bila je oko jedne satnije iz »Tigar« divizije. Imena komandanata nismo doznali.

4. — Situacija: Namjera neprijatelja bila je držati navedeno uporište, služeći kao stalna pobočnica jedinicama koje vrše saobraćaj za vrijeme ofanzive komunikacijom Dvor — Rujevac. Naša namjera i odluka bila je napasti neprijatelja radi uništenja i likvidacije.

5. — Zapovijest za ovu akciju izdata je Štabu brigade.

6. — Borba sa neprijateljem počela je 20 decembra tg. u 2 časa.

7. — Tok borbe: Bataljoni koji su vršili napad nekoliko puta jurišali su na neprijatelja, ali su bili odbačeni. Štab brigade kad je vidio da uspjeha neće biti, naredio je povlačenje bataljona.

8. — U ovoj borbi nisu postignuti željeni zadatci, jer zadatak nije izvršen. Zarobljenika niti kakvoga plijena u ovoj akciji nije bilo. Gubitci neprijatelja u ljudstvu i materijalu nepoznati su.

9. — Naši gubitci u ljudstvu: 1 lakše ranjen, u materijalu nismo imali gubitaka.

10. — U toku borbe utrošeno je 400 metaka za vrste pušaka, p. mitraljeza i t. mitraljeza, 6 mina za minobacač. Izgubljenog oružja i materijala nije bilo.

---

[11] Četvrta NO brigada imala je zadatak da obezbijedi zaleđe Druge NO udarne brigade i obezbijedi eventualno povlačenje snaga Sedme divizije prema Kordunu. Vidi dok. br. 1—10, reg. br. 840, k. 425 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[12] Vidi dok. br. 125.

11. — Za neuspjeh ove akcije odgovoran je Štab I i II bataljona.[13] Isti će se uzeti na odgovornost i kazniti.

12. — Kritika akcije:

— priprema akcije bila je slaba,

— odluke i zapovijesti izdate bile su nezadovoljavajuće,

— komandovanje viših i nižih jedinica bilo je srednje.

IV

Poslije neuspjeha akcije na neprijatelja u Grmušanima Štab brigade donio je ponovno odluku da neprijatelja napadne[14] 21 i istog likvidira. Posada u Grmušanima poslije prvog napada bila je smijenjena, a jedna druga satnija došla je iz Brđana u jačini od 60 vojnika.

1. — Borba je vođena na položajima kao i pod III.

2. — Sa naše strane borbu je vodila IV brigada.

3. — Jačina neprijateljske posade bila je oko 60 domobrana i 10 Nijemaca. Imena komandanata nismo ustanovili.

4. — Situacija: Namjere neprijatelja: iznesene pod br. III. — Naša namjera i odluka: napasti i likvidirati neprijatelja.

5. — Zapovijest je izdata bataljonima od Štaba brigade usmeno.

6. — Tok borbe: Poslije prvog napada nije se uspjelo. Međutim, ponovno je izvršena priprema i juriš na neprijatelja uz pomoć teških mitraljeza. U drugom naletu neprijatelj je bio savladan i počeo da bježi iz svojih rovova.

7. — Ishod borbe: Rezultati željeni — postignuti su. Zadatak je djelomično izvršen. U ovoj borbi zarobljeno je: 2 neprijateljska vojnika, — zaplijenjeno je: 1 teški bacač kompletan, 46 mina za bacač, 2 mitraljeza »Šarca«, 1700 metaka, 2 karabina, 4 šinjela, 4 para cipela i ostale odjeće, 1 poljski telefon, 2 km. telefonske žice, 7 bombi, 12 ćebadi, 24 šatorska krila, 15 porcija za jelo, 1 šmajser sa 90 metaka i 1 pištolj.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i nekoliko ranjenih. Svi ostali su se razbježali.

8. — Naši gubitci: 2 ranjena druga, od kojih je jedan naknadno umro.

9. — U toku ove borbe utrošeno je 1000 metaka za puške, p. mitraljeze i mitraljeze. — Izgubljenog i oštećenog oružja nije bilo.

10. — Lica i jedinice koje su se naročito istakle jesu sljedeći: III četa II bataljona IV brigade, koja je jurnula na neprijatelja. Bilo je slučajeva borbi prsa o prsa sa neprijateljskim vojnicima. Naročito se istakao komandir čete, poručnik Tepšić Aćim, koji je na čelu svoje čete jurišao na neprijatelja, pri tome pravilno rukovodeći sa svojom četom u borbi.

[13] Odnosi se na Drugi i Treći, a ne na Prvi bataljon.

[14] i [15] O tim borbama vidi dok. br. 125.

11. — Lica i jedinica koji su se naročito slabo držali u ovoj borbi nije bilo.

12. — Kritika akcije:

— priprema akcije bila je zadovoljavajuća,

— odluke i zapovijesti koje su izdate bile su realne,

— komandovanje jedinicama ovoga puta bilo je zadovoljavajuće,

— sadejstvo ostalih rodova oružja i uzajamni rad nije došao do izražaja,

— taktički i borbeni postupci starješina u toku borbe bili su u skladu sa razvojem situacije.

Poslije akcije pod IV, IV brigada nalazeći se u pozadini neprijatelja i vršeći pritisak i uznemiravanje neprijatelja na komunikaciji Dvor — Rujevac, prikupila je podatke o neprijatelju kod Otoke i napala neprijateljsku pretstražu na Plavnu više Otoke u jačini od 25 domobrana sa 2 p.mitraljeza.

1. — Borba[15] je vođena na položajima Plavno (k. 302) — (sekcija Bihać 1 : 100 000).

2. — Napad na neprijatelja na Plavnu izvršio je I bataljon IV brigade.

3. — Jačina i sastav neprijatelja bilo je 25 domobrana i 5 Nijemaca. Naoružanje: 2 p. mitraljeza, a ostalo puške.

4. — Situacija: Neprijatelj držeći ovu kotu služio je kao pretstraža Otoke. Čim je neprijatelj napadnut, pobjegao je, ne dajući jak otpor.

5. — Zapovijest izdata je bataljonu usmeno od Štaba brigade.

6. — Borba je počela 21. prosinca 1943 u 1 sat noći.

7. — Tok borbe: U prvom napadu neprijatelj je savladan i u bijegu napustio svoj položaj. Završetak borbe bio je na navedenom položaju, a gonjenje neprijatelja vršeno je u pravcu Otoke.

8. — Ishod borbe: Rezultati su postignuti. Zadatak je izvršen djelimično. U borbi je zarobljeno: 6 domobrana, a zaplijenjeno 6 karabina, 5000 metaka, 15 bombi, 10 šinjela, nekoliko ćebadi. Gubitci neprijatelja u ljudstvu su nepoznati.

9. — Municije je utrošeno u ovoj borbi 100 metaka. Oružja oštećenog i izgubljenog nije bilo.

10. — U ovoj borbi na našoj strani nije bilo gubitaka.

I

III brigada:

1. — U toku neprijateljske ofanzive na Baniji III brigada od 10—23 decembra učestvovala je u borbama sa neprijateljem, i to: U prvo vrijeme brigada je zatvarala pravac neprijateljskog nadiranja od Gora i Petrinje, a na liniji G. Bačuga — Klinac i iznad komunikacije Petrinja — Kostajnica zaključno Medarevo brdo (k. 341). — Na ovim položajima brigada je vodila borbu[16] nekoliko dana, a pod pritiskom jačeg neprijatelja[17] brigada se prebacila sa ovih položaja prema Trnovcu i Bijelim Vodama, zadržavajući neprijatelja na ovom pravcu. Brigada je ovdje ostala dok je neprijatelj sa jačim snagama[18] nije odbacio prema Trnovcu i Brezovu Polju. Odavde se brigada prebacila preko ceste Klasnić — Žirovac zauzevši položaje oko Brubna i Kobiljaka. U međuvremenu neprijatelj je iz Gline stigao u D. Klasnić i Brezovo Polje. Detaljnije o navedenim položajima vidi se iz sekcije Petrinja 1 : 100 000.—

2. — U borbama na naprijed navedenim položajima učestvovala je III brigada.

3. — Jačina neprijatelja uopšte bila je jedna njemačka divizija koja je vršila ofanzivu na Baniju, potpomognuta garnizonima okolice Banije, koji su također vršili ispade iz svojih garnizona.

4. — Situacija: Namjere neprijatelja bile su jasne: vršenje ofanzive na slobodnu teritoriju Banije, pljačkanje, paljenje, pronalaženje naših bolnica, zemunica i tome slično. Njemačka divizija koja je prolazila imala je zadatak proći ovom komunikacijom kroz Baniju a također vršiti pljačku i ostalo. Naša odluka bila je: zadržavati neprijatelja, nanositi mu gubitke.

5. — Zapovijesti izdavate su većinom usmeno i zadatci pojedinim bataljonima i jedinicama izdavati su usmeno.

6. — Borba sa neprijateljem počela je na gore navedenim položajima 10 prosinca 1943 i trajala sve do 23 ovog mjeseca.

7. — Tok borbe: Na liniji Bačuga — Klinac — Joševica borba je vođena u vidu odbrane. Pošto su jače snage neprijatelja nadirale na položaj brigade, brigada se povukla u pravcu Bijele Vode. Držeći ove položaje, a neprijatelj nadirući u pravcu položaja III brigade, kao i u drugim pravcima, brigada se povukla prema Trnovcu i Brezovu Polju. U međuvremenu neprijatelj je došao u Klasnić i Brezovo Polje.

Poslije ovoga brigada se prebacila preko komunikacije Dvor — Glina, te zauzela položaje oko Brubna, Kobiljaka i Obljaja, vršeći pritisak na neprijatelja u Brezovu Polju, Vratniku i Klasniću. Na ovim položajima brigada je ostala nekoliko dana.

---

[16] O dejstvima Treće NO udarne brigade u tom periodu vidi dok. br. 55, 115 i 125 ove knjige i dok. br. 18—8, k. 424 C, te 9/1, k. 815 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[17] Snage Prve kozačke konjičke divizije

[18] Odnosi se na 371 pješad. diviziju. Vidi dok. br. 140 i 143.

Na dan 21. XII. tg. pošto je neprijatelj napustio Brezovo Polje i otišao za Klasnić, III brigada dobila je zadatak da se prebaci preko komunikacije Dvor — Glina, te da se smjesti u s. Dangubu, vršeći pritisak na neprijatelja u s. Brestiku.

Na dan 22. XII. 1943 III brigada napadala je neprijatelja u s. Brestiku. Borci su uspjeli potpuno neopaženo podići ka neprijateljskim položajima, nalazeći neprijatelja po kućama, tako, da su naši neki borci bacali bombe u kuće i neprijatelju nanijeli dosta velike gubitke. Jedan bataljon uspio je doći čak do topova i pobiti poslugu. U ovome borci nisu bili dosta energični, tako da su dalje produžili gonjenje neprijatelja, nego su se zadržali na izvjesnim tačkama. U međuvremenu neprijatelj osjetivši dosta slab naš napad pribrao se, te izvršio protivnapad, gdje mu je uspjelo odbaciti naše borce, nakon čega su se naši borci povukli.

8. — Ishod borbe: Rezultati u toku borbi od 10—23 ov. mjeseca, koje je vodila III brigada nisu postignuti, niti je izvršen ma i jedan uspješan zadatak, koji bi se smatrao kao uspjeh u pravom smislu. Od ratnog plijena u svim ovim borbama zarobljena su dva šmajsera, 5 karabina, 2 signalna pištolja i 7 pari odijela, koja su svučena sa ubijenih neprijateljskih vojnika. Gubitci neprijatelja u toku ovih borbi: 50 mrtvih vojnika i oficira i više ranjenih.

9. — Naši gubitci u toku ovih borbi kod III brigade bili su sljedeći: 14 ranjenih drugova, među kojima se nalaze sljedeći oficiri: komandant IV bataljona — poručnik Martinović Milan, zamjenik komandanta III bataljona — poručnik Drljača Nikola, a ostalo borci.

10. — Utrošak municije u ovoj borbi iznosi: 8000 metaka za sve vrste pušaka, p. mitraljeza i mitraljeza, 17 mina za teški bacač, 4 mine za mali bacač.

11. — U ovoj borbi kod Brestika naročito su se istakli svojom hrabrošću sljedeći drugovi: drug Rade Filipović, vodnik u III bataljonu Žilić Dragan. Imenovane ćemo pohvaliti naredbom našeg štaba.

12. — Lica koja su se slabo držala u borbi smo uzeli na odgovornost . . .

13. — Kritika akcije: III brigada u svim gore navedenim akcijama u toku ofanzive vrlo slabo se pokazala i vrlo slabo bila pripremljena za izvršenje zadataka. Štabovi bataljona i ostali komandni kadar slabo se držao u toku ofanzive.

VI

II brigada:

1. — Na dan 9. XII. t.g. II brigada dobila je zadatak da se krene sa Glinskog kotara prema Dvorskom kotaru radi

kontrolisanja tamošnjeg sektora. Po dolasku na Dvorski kotar, brigada se razmjestila u s. Goričku i Brđane, isturajući patrole u pravcu Pounja radi prikupljanja podataka o neprijatelju.

Neprijatelj u jačini od jedne pukovnije[19] 10. XII. 1943 krenuo je iz Dvora prema oslobođenom teritoriju Dvorskog kotara.

Dva bataljona II brigade sačekali su neprijatelja iz zasjede na položajima oko s. Zakopa i s. Vojnići i zadržali neprijatelja, te toga dana neprijatelj nije dalje nastupao. Borba je vođena vrlo kratko i vjerovatno neprijatelj nije imao namjeru toga dana dalje da kreće. Gubitaka na našoj strani nije bilo, a neprijatelj također nije imao osjetljivih gubitaka.

U ovoj akciji zaplijenjena su dva karabina, 1 šmajser, 1500 met., 3 para cipela i odijela. Gubitci neprijatelja bili su 3 mrtva vojnika i nekoliko ranjenih.

VII

Na dan 12. XII. t.g. neprijatelj je sa cijelom pukovnijom »Tigar« divizije poduzeo pokret u pravcu Žirovca. III brigada zaposjela je položaj iznad s. Cvetović pa do sela Ljubina i sjeverno od komunikacije Grubišića Br. — s. Gage i prema Pedlju (Sekcija Petrinja 1 : 100000).

2. — U ovoj akciji učestvovali su II, III i IV bataljon II brigade.

3. — Neprijateljska jedinica bila je 384 pukovnija »Tigar« divizije,[20] jačine oko[21] vojnika.

4. — Namjere neprijatelja[22] bile su prodirati komunikacijom Dvor — Žirovac odbacivajući naše snage. Po direktivama Štaba divizije, kao i odluci Štaba brigade, prihvaćena je borba sa neprijateljem, vršeći manevar i napadajući neprijatelja u bok.

5. — Zapovijest za ovu borbu izdata je štabovima bataljona usmeno, a u toku borbe izdavata su usmena i pismena naređenja.

6. — Borba[23] sa neprijateljom, na gore navedenim položajima, počela 12. XII. 1943. u 7 sati i trajala je do 20 časova. Neprijatelj je zanoćio na prostoru oko Grmušana, te iste noći jedinice II brigade vršile su povratni napad koji nije uspio.

7. — Neprijatelj nastupajući cestom Dvor — Bešlinac stigao je do sela Grmušana gdje su mu naneseni osjetljivi gu-

---

[19] i [20] To su bile snage 373 legionarske divizije. Vidi dok. br. 55 i 150 ove knjige i dok. br. 38/6, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[21] U originalu precrtani brojevi 800 i 1200.

[22] Vidi dok. br. 140 i 143.

[23] i [24] O borbama Druge NO udarne brigade na ovom pravcu vidi dok. br. 55, 125, 161 i 163 ove knjige i dok. br. 38/6, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

bitci. Pošto je neprijatelj dobio osjetljive gubitke oko Grmušana, počeo se bacati, tj. isturati svoje jače pobočnice u pravcu Cvetovića, Sočanice i Ljubine, te tako razvlačio je naše snage. Sa jednom pobočnicom krenuo je od Grubišića Br. prema Gagama i Pedlju, gdje je kod Gaga imao vrlo jaku borbu sa II bataljonom, a kod Pedlja sa IV bataljonom. Nakon manevra neprijateljskih i razvlačenja naših snaga, uspio je neprijatelj u toku idućeg dana da prodre do Bešlinca i Trgova. Završetak borbe idućeg dana bio je u Trgovima.

8. — Ishod borbe: Rezultati u ovoj borbi nisu postignuti zbog nadmoćnosti neprijatelja u tehnici i materijalu. Brigada je zadatak djelimično izvršila, nanijevši neprijatelju velike gubitke. U ovoj borbi neprijatelj je imao 33 mrtva i oko 40 ranjenih vojnika i oficira.

9. — Naši gubitci: 6 ranjenih drugova. Gubitaka u materijalu i oružju nije bilo.

10. — Utrošak municije u ovoj borbi bio je sljedeći: 4000 metaka za sve vrste pušaka, p.mitraljeza i mitraljeza, 15 komada mina za teški bacač, 18 mina za laki bacač i 8 granata za protivkolski top.

11. — Lica i jedinica koji su se naročito istakli u ovoj borbi i koji zaslužuju pohvalu i odlikovanje nije bilo.

12. — Kritika akcije: U ovoj akciji Štab brigade nije tačno uvidio važnost neprijateljskog lijevog krila, te nije na vrijeme otkrio neprijateljski prolaz kroz šumu, gdje su im u tom pravcu bile dosta male snage, koje su se trebale pojačati.

VIII

1. — Na dan 14. XII. tg. brigada je zaposjela položaje iznad s. Gvozdansko (k. 199) i iznad Bešlinca (k. 158) sa jednim bataljonom, sa jednim bataljonom položaje u s. Rujevcu, zaselak Dupale i k. 199, sa jednim bataljonom D. Stupnica i Preradović Brdo. Detaljnije o položajima vidi se na sekciji Petrinja 1 : 100000.

2. — U ovoj borbi[24] učestvovala je II brigada bez ostalih sadejstvujućih jedinica.

3. — Naziv neprijateljskih jedinica sa kojima je vođena borba bio je isti kao pod broj VII. Jačina neprijatelja bila je oko 1200 nepr. vojnika, to znači pojačana kolona od prošlog dana za 400 vojnika. Neprijatelj u svom sastavu imao je oko 20 kamiona i 6—7 blindiranih automobila.

4. — Situacija: Neprijatelj je namjeravao sa motorizovanom kolonom, a zatim pješadijom da prodre u pravcu Žirovca. Direktivom od Štaba divizije i odlukom Štaba brigade zaposjednute su čuke iznad Bešlinca i Gvozdanskog, te neprijatelj tučen u svome pokretu, gdje su mu naneseni veliki

gubitci. Zapovijest za ovu akciju izdata je pismeno od Štaba brigade, a u toku borbe izdavata su i usmena naređenja.

5. — Borba je počela 14. XII. u 8 časova i vođena do 16 sati.

6.— Tok borbe: Neprijatelj nailazeći sa motorizovanim kolonama naišao je na zasjedu IV bataljona. Ovaj bataljon sa vrlo bliskog otstojanja otvorio je plotun na tu kolonu. Neprijatelj je otvorio jaku vatru iz tenkova i oklopnih kola. U međuvremenu jedna neprijateljska kolona počela je nadirati od Bešlinca preko Rujevca prema Leskovcu odbacujući naše jedinice sa njihovih položaja. Ovoga dana neprijatelj je stigao u s. Gvozdansko, gdje je i zanoćio.

8.— Rezultati borbe postignuti su toliko što su neprijatelju naneseni veliki gubitci. Zarobljeno nije ništa. Uništena su 3 kamiona, koje je neprijatelj naknadno odvukao za Dvor.

9.— Gubitci neprijatelja bili su 30 mrtvih i 60 ranjenih.

10.— Gubitci u toku ove borbe na našoj strani bili su 2 ranjena druga. Gubitaka u materijalu nismo imali. Zarobljenih i izginulih nismo imali.

11.— Utrošak municije u ovoj borbi bio je: 250 komada mauzer metaka i 4.000. talijanske municije za puške i mitraljeze.

12.— Lica i jedinica koje su se naročito istakle nije bilo. Koje bi trebalo pohvaliti nije bilo.

13.— Lica i jedinica koje su se slabo držale u borbi, te koje bi trebalo uzeti na odgovornost i kazniti ih — nije bilo.

14.— Kritika akcije: U toku ove akcije ne bi se našlo većih grešaka sem što je Štab IV i I bataljona imao manjih nedostataka, zašto su ukoreni od Štaba brigade i pozvani na odgovornost.

IX

1.— Na dan 15.XII. 1943 brigada je zaposjela nove položaje iznad Rujevca i D. Stupnice, Komore i Vratnika i Kokirne. Detaljnije o položajima sekcija Kostajnica.

2.— Borba je vođena sa naše strane: II brigada bez drugih sadejstvujućih jedinica.

3.— Jačina neprijatelja bila je kao što je navedeno pod br. VIII.

4.— Ovoga dana neprijatelj je imao namjeru da prodire preko Rujevca prema Leskovcu jednom kolonom, a drugom kolonom Javoranj, Udetin, Gorička i Čavić Brdo, trećom kolonom Oraovica, Šegestin i Brđani. Prema ovako procijenjenoj situaciji Štab brigade donio je odluku i posvetio glavnu pažnju neprijateljskoj koloni koja je išla prema Leskovcu, pri tome ne slabeći ni osiguranje na cesti.

5.— Zapovijest za ovu borbu izdata je pismeno od Štaba brigade svojim bataljonima.

6.— Borba je započela oko 8 sati istoga dana.

7.— Tok borbe: Neprijatelj je sa svojim kolonama uspio da ugrozi naše jedinice koje su se toga dana na položajima dosta slabo držale. Kolona neprijateljska koja je kretala u pravcu Javornja i Udetina, Goričke i Čavić Brda ugrožavala je lijevo krilo rasporeda brigade. Kolona koja je išla od Trgova prema Rujevcu udarila je prema IV bataljonu, gdje je dolazilo do borbe prsa u prsa. U međuvremenu i u toku samoga vođenja borbe prebacio se je jedan neprijateljski »trup«[25] od Gvozdanskog na k. 199 i izbio na M. Rudine u šumu, spuštajući se potokom kroz Karlice prema Kovačevićima i Leskovcu, te na ovaj način ugrozio leđa našim jedinicama i spojivši se sa neprijateljskom kolonom koja je izbila na Čavić Brdo. U ovakovoj situaciji bataljoni koji su bili u ovom pravcu povukli su se prema Trnovcu, a drugi bataljon u pravcu Šamarice.

8.— Ishod borbe: Rezultati u ovoj borbi dosta su bili slabi. Postavljeni zadatak i cilj u ovoj borbi nije izvršen, pošto je neprijatelj izmanevrisao naše snage i tokom dana dosta napredovao. Gubitci neprijatelja u ovoj borbi bili su: 7 mrtvih i oko 20 ranjenih.

9.— Naši gubitci: 2 mrtva i 5 ranjenih drugova. Gubitaka u materijalu i oružju nismo imali.

10.— Utrošak municije: U ovoj borbi utrošeno je 2400 metaka za sve vrste pušaka, p. mitraljeza i t. mitraljeza, 10 mina za t. bacač.

11.— Lica i jedinica koje su se naročito istakle te koje bi trebalo pohvaliti i odlikovati, nije bilo.

12.— Lica i jedinica koje su se naročito slabo držale u toku borbe i koje bi trebalo uzeti na odgovornost radi kazne, nije bilo.

X

1.— Dana 17.XII. t.g. brigada je zadržavajući se na ovoj prostoriji zaposjela sljedeće položaje: sa dva bataljona prijašnje položaje, sa jednim bataljonom s. Čavlovicu, sa zadatkom osiguranja i zatvaranja pravca od Čavlovice, M. Rudine (k. 546), ugrožavajući desni bok neprijatelja prema D. i G. Komori; jedan bataljon nalazio se na Kokirni (k. 535) i na Vratniku — k. 468, zatvarajući pravac cesta Gvozdansko — Žirovac; jedan bataljon smjestio se u s. Čavić Brdo, s tim da dejstvuje na neprijatelja koji bi nadirao Šamaričkom cestom. IV bataljon, koji je držao položaje na Kapija Br., zatvarao je

[25] Najvjerovatnije se odnosi na pobočnicu glavne kolone koja ide prema Žirovcu.

pravac od Leskovca. Jedan bataljon I brigade koji se u međuvremenu nalazio pod komandom II brigade nalazio se je u s. Goričkoj, dejstvujući bočno na neprijatelja. Ovaj raspored brigada je uzela zbog nejasne situacije na Glinskom i Petrinjskom kotaru, a u vezi nastupanja neprijatelja sa njihovog pravca.

2.— Namjera neprijatelja bila je da ovlada Vratnikom i da zauzme komunikaciju Glina — Žirovac. Naše namjere bile su tući neprijatelja i zadržavati ga na ovom sektoru a u slučaju jačeg pritiska povlačiti se u pravcu Vratnika.

3.— Zapovijest je izdata pismena, a u toku borbe izdavata su usmena naređenja.

4.— Borba je počela istog dana oko 10 sati, oko Brezovog Polja.

5.— Tok borbe: Neprijatelj u toku ovog dana nije kretao u pravcu položaja II brigade, već je jedna neprijateljska kolona kretala iz Gline[26] i prodirala od Brezovog Polja. Pošto se čula borba kod Brezovog Polja, Štab brigade donio je odluku da se jedan bataljon sa mitraljeskom četom i topovima prebaci na sjeverni dio Vratnika — k. 476 i 479, te da neprijatelja dočeka, ne dozvolivši da ovlada Vratnikom, dok se bataljoni od Leskovca ne povuku. Ovaj bataljon prihvatio je borbu sa neprijateljem na navedenom položaju i borio se do noći i nije dozvolio neprijatelju da ovlada vijencem, dok se nisu dijelovi III brigade prebacili preko komunikacije Brezovo Polje — Žirovac, iz Brubna.

6. — U ovoj borbi postignuti su željeni ciljevi i zadaci izvršeni, jer je neprijatelj zadržan sve dok je bila stvarna potreba. Neprijateljski gubitci u ovoj borbi bili su oko 38 mrtvih i 60 ranjenih vojnika i oficira. Plijena nije bilo, jer je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji i uspio pokupiti svoje mrtve i ranjene vojnike.

7. — Naši gubitci bili su: 3 ranjena druga. Izgubljenog oružja nije bilo.

8. — Utrošak municije bio je sljedeći: 150 metaka mauzer, 450 talijanskih i 1200 za »Bredu«. Gubitaka u oružju nije bilo. —

9. — U ovoj borbi naročito se istakao III bataljon koji se herojski držao na Vratniku i nije dozvolio mnogo nadmoćnijem neprijatelju da izbije na brdo. Ovaj bataljon će biti pohvaljen našom naredbom.

10. — U ovoj borbi slabo su se držali II bataljon II brigade i II bataljon I brigade zato što nisu težili da se probiju

[26] Snage iz 371 pješad. divizije. Vidi dok. br. 38/6, k. 8, i mikrofilm »Minhen 5«, broj 1014—1015, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

prema bataljonima III brigade koji su vodili borbu na Vratniku. Radi toga Štab brigade je preduzeo mjere da oštro kazni cjelokupan Štab svog II bataljona.

11. — Kritički osvrt na akciju: Kritički se može osvrnuti u ovoj borbi na bataljone koji nisu održavali vezu sa nama i nisu pravilno ocijenili situaciju.

XI

1. — Na dan 17, 18 i 19.XII. 1943 II brigada, poslije gore navedenih borbi, zadržala se na sektoru Žirovac — Kobiljak, držeći kontakt sa neprijateljem koji je prethodnih dana došao do Gvozdanskog, Rujevca i prema Leskovcu, Čavlovici i na Vratnik.

Na dan 20. XII. t.g. neprijatelj je počeo povlačiti se iz Čavlovice i sa Vratnika u pravcu Brezovog Polja i Klasnića. Štab divizije po dobivenim podacima donio je odluku[27] i naredio II brigadi da odmah krene u gonjenje neprijatelja, kao i da napadne neprijatelja u Leskovcu.

2. — Naše jedinice koje su učestvovale u borbi jesu bataljoni II brigade, a sadejstvujućih jedinica nije bilo.

3. — Neprijateljske jedinice bile su one koje su prvih dana nastupale u navedenom pravcu, tj. dijelovi pukovnije »Tigar« divizije. Imena kom. nismo doznali.

4. — Namjere neprijatelja bile su vještim manevrom izvući se u pravcu starih baza Dvor — Kostajnica sa jedne strane, dok sa druge strane da se izvuče prema Glini, Kostajnici i Petrinji. Naše namjere bile su goniti neprijatelja, nanoseći mu što više gubitaka.

5. — Zapovijest za gonjenje neprijatelja na napried navedenim položajima izdata je od Štaba divizije preko telefona, a Štab brigade usmeno svojim bataljonima.

6. — Borba[28] je počela 20.XII. 1943 oko 18 časova.

7. — Brigada je za gonjenje neprijatelja bila podijeljena u 3 kolone i to: jedan bataljon nalazio se oko Čavlovice, dok dva bataljona preduzeli su gonjenje neprijatelja u pravcu Leskovca i da ga likvidira u Leskovcu; jedan bataljon vršio je gonjenje pravcem Čavlovica — Vukšića Br. — Dikavac, k. 570 i prema Kapija Br. U nastupanju naših jedinica došlo je do manjih borbenih čarki, a u međuvremenu neprijatelj se povukao sa gore navedenih položaja oko 300 metara unazad.

---

[27] Pošto su se snage Sedme divizije izvukle iz prostora Šamarice Pl. južno od linije Glina — Dvor, a Kordun bio ponovo oslobođen, Štab Sedme divizije donio je odluku da svim snagama pređe u protivnapad u cilju oslobođenja Banije. Vidi dok. br. 125.

[28] O borbama Druge NO udarne brigade za oslobođenje Banije vidi dok. br. 150.

8. — Rezultati borbe bili su relativni i posljednji ciljevi nisu postignuti, kao ni zadaci nisu bili izvršeni. Zarobljen je jedan karabin i jedna uniforma. Gubitci neprijatelja bili su oko 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

9. — Naši gubitci bili su jedan ranjen drug.

10. — Utrošak municije: oko 200 metaka.

11. — U ovoj borbi nije se naročito istakao nitko.

12. — Greške za neizvršenje uspješne akcije snose uglavnom štabovi bataljona, koji nisu procijenili situaciju, podnašoju netačan izvještaj i rukovodeći se time da će neprijatelj bježati, a međutim neprijatelj se zadržao na takorekuć istim položajima, povlačeći glavninu na prihvatne položaje pozadi pretstraža oko 300 metara.

XII

1. — Poslije naprijed navedene akcije brigada je ostala jedan dan oko Čavlovice i Čukura, prateći neprijatelja i prikupljajući podatke. Na dan 23.XII. poduzete su mjere za izvršenje napada sa brigadom na Leskovac. U isto vrijeme u II brigadu otišao je komandant divizije radi pripreme i stvaranja plana. Pošto u toku noći je III brigada vršila pritisak na neprijatelja u Brestiku, tada se situacija izmijenila, tako da je neprijatelj u toku noći povukao se iz Leskovca u Stupnicu, Trgove i Bešlinac. Donesena je odluka da se neprijatelj[29] napadne u ovim uporištima radi likvidacije i potpunog čišćenja. Brigada je bila pojačana sa dva brdska topa. Brigada je dobila zadatak da neprijatelja u Bešlincu napadne, koji je onda bio najistaknutiji prema slobodnoj teritoriji, a ostali raspored brigade bio je: jedan bataljon oko Rujevca, jedan oko Stupnice, a jedan oko Pedlja, s tim da tuče neprijatelja prilikom otstupanja na komunikaciji Žirovac — Dvor.

2. — U borbi za gonjenje i zaustavljanje neprijateljske kolone koja je otstupala na naprijed navedenoj liniji učestvovale su II i IV brigada.

3. — Neprijateljske jedinice, koje su toga puta vodile borbu sa nama, bile su dosta nepoznate, ali vjerujemo da je to bila posada iz garnizona, koja je potpomagala kolonu da prođe preko slobodne teritorije. Jačina neprijatelja bila je u Bešlincu oko jedne bojne, dvije satnije na raskrsnici Stupnica — Bešlinac, kod Borojevića, a dvije satnije u Grmušanima.

4. — Namjera neprijatelja bila je uglavnom boravak u Bešlincu radi daljnje pljačke i terora nad narodom. Naše namjere bile su otsjeći neprijatelja i napasti ga u Bešlincu radi likvidacije.

---

[29] i [30] Odnosi se na snage iz 373 »Tigar« divizije.

5. — Zapovijest za ovu akciju izdata je usmeno.

6. — Borba je počela 22.XII. u 19 sati.

7. — Tok borbe: Neprijatelj se grčevito branio u svom uporištu, te ga u toku prve noći nismo mogli likvidirati. Borba je produžena i neprijatelj je savladan iduće noći, oko 18 časova. Prethodno cijeloga dana neprijatelj je tučen našom artiljerijom i na taj način bio primoran da napusti Bešlinac poslije osjetljivih gubitaka. Neprijatelj [je imao] u ovoj akciji: 9 mrtvih i 14 ranjenih vojnika (samo kod Bešlinca).

8. — Naši gubitci u toku ove borbe kod Bešlinca bili su: 4 mrtva i 4 ranjena druga.

9. — Utrošak municije bio je sljedeći: 1400 metaka za sve vrste pušaka, p. mitraljeza i mitraljeza, 8 mina za bacač, 9 granata za protivkolski top i oko 10 granata za brdski top.

11. — U ovoj borbi jedna greška bila je, gdje je Štab bataljona sa pridodatim teškim bacačem tukao položaje, podbacivši sa jednom minom, gdje su ranjena naša 3 druga.

12. — Kritički osvrt: Gledajući ovu akciju kao neuspjelu, zaključujemo da je došlo zbog toga što se napad vršio bez naročite pripreme, k tome jedinice su bile dosta izmorene od prethodnih borbi. Ponovno je donesena odluka da se napadne neprijatelj u istim bazama.

XIII

1. — Na dan 24.XII. t.g. izvršen je ponovni napad na neprijatelja koji se nije likvidirao u toku prve akcije. Na čitavoj komunikaciji Dvor — Bešlinac dejstvovale su naše II i IV brigada, a sam napad na neprijatelja u Bešlincu ponovno su izvršile jedinice II brigade.

2. — Jačina neprijatelja sa kojim je vođena borba vidi se pod broj XII.

3. — Naša jedinica koja je vodila borbu bila je II brigada.

4. — Namjera neprijatelja bila je izvući se iz blokade koju su prethodno naše jedinice stvorile oko njega. Naše namjere bile su otsjeći neprijatelja i ne dozvoliti mu povlačenje, nego ga na putu uništiti.

5. — Zapovijest za ovaj ponovni napad izdata je pismeno sa potpuno tačnim i preciziranim zadacima.

6. — Borba je počela 24.XII. t.g. u 7 sati.

7. — Naše jedinice istoga dana ujutru uspjele su da sabiju neprijatelja[30] na komunikaciji kojom je vršio otstupanje. Također u isto vrijeme neprijatelj je iz Bešlinca počeo da otstupa u paničnom bijegu i tom prilikom zapalio magacin spreme i municije u Bešlincu. Pobjeđeni neprijatelj u paničnom bijegu otstupao je prema Dvoru pretrpivši velike gubitke. Vidjevši neprijatelj da sa svih strana dobiva vatru, počeo se

ponovo organizirati za odbranu oko Borojevića. U međuvremenu stiglo je pojačanje neprijatelju[31] iz Dvora, koje je došlo preko Gaga prema Udetinu i Pedlju. Namjera neprijatelja koji je došao u pojačanja bila je odbaciti naše snage sa okolnih položaja komunikacije, te omogućiti otstup i povlačenje neprijatelju prema njegovom već predviđenom planu. Neprijatelju je uspjelo odbaciti izvjesne naše dijelove sa položaja, ali nije se mogao opet nesmetano povlačiti, jer su jedinice naše IV brigade držale sva uzvišenja iznad komunikacija kojima je neprijatelj vršio otstupanje. Oko 14 časova istoga dana stigla su dvoja borna kola kod Borojevića da pomognu evakuaciju neprijatelja, te oko 16 časova počeo se neprijatelj povlačiti za Dvor. Ponovno su naše jedinice vršile pritisak i gonjenje neprijatelja. U toku otstupanja neprijatelj je bio efikasno tučen našom artiljerijom, kao i bacačima IV brigade.

8. — Ishod borbe: Rezultati u ovoj borbi nisu postignuti onakovi kakovi su zamišljeni i kakovi su mogli biti, obzirom na neprijateljsko rasulo, a i povoljne prilike našim jedinicama da ga unište. Zadaci nisu podpuno izvršeni, ali, nesumnjivo, uspjeh je bio velik. U ovoj borbi kod II brigade neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i oko 120 ranjenih vojnika i oficira. Po naknadno prikupljenim podacima, preko naših veza iz Dvora, saznajemo da je neprijatelj u toku ove borbe imao oko 100 mrtvih i velik broj ranjenih vojnika i oficira.

U toku ove borbe zaplijenjeno je: 1 njemački mitraljez »šarac«, jedan luksuzni automobil, 1 radio stanica (bez nekih dijelova), 15 pari cipela i odijela, 4000 metaka za puške.

9. — Naši gubitci u toku ove borbe bili su 2 mrtva i 6 ranjenih drugova. Od oficira ranjen je zamj. komandanta III bataljona Madžarac Ljuban i komandir 3. čete drug Suzić Dušan.

10. — U ovoj akciji utrošena je sljedeća municija: 5000 metaka za puške, p. mitraljeze i teške mitraljeze, 6 granata za protivkolski top, 15 mina za teški bacač i 12 mina za laki bacač.

11. — Lica koja su se naročito istakla jesu: zamj. komandanta bat. II brigade drug Ljuban Madžarac, a od jedinica 2. i 3. četa IV bataljona, koje su se podvukle neprijatelju i tukle ga iz neposredne blizine, nanoseći mu velike gubitke.

12. — Lica i jedinica koje su se slabo držale u ovoj borbi i koje bi trebalo uzeti na odgovornost i kazniti ih nije bilo.

13. — Kritika akcije: Ova akcija izvođena je potpuno po planu samo da su jedinice II brigade bile malo energičnije te

[31] Dijelovi izviđačkog odjeljenja 373 legion. »Tigar« divizije

izvršile energičan juriš, bili bi potpuno neprijatelja uništili i zarobili. Sadejstvo između II i IV brigade bilo je vrlo dobro.

XIV

I brigada:

1. — Poslije akcije ove brigade na neprijatelja u s. Panjanima, s. Majuru i s. Stubljanima,[32] brigada se povukla prema s. Knezovljanima i s. Borojevićima. Na dan 13.XII. 1943 neprijatelj je naišao u pravcu I brigade i borba je vođena na položajima između s. Borojevića i s. Knezovljana. U toku ove borbe neprijatelj[33] je pretrpio osjetljive gubitke. Istoga dana u sumrak neprijatelj se povukao i zanoćio u s. Knezovljanima.

Noću 13/14. XII. t.g. I brigada dobila je zadatak da neprijatelja napadne u s. Knezovljanima i da ga likvidira.[34] Uspjeh u ovome napadu nije postignut.

Na dan 14. XII. t.g. neprijatelj je krenuo iz s. Knezovljana prema Umetiću i Pastuši, gdje ga je na položajima oko Borojevića i Komogovine dočekala I brigada i sa istim vodila borbu.[35] Neprijatelj pretrpjevši gubitke i ovoga dana bio je primoran da se povuče u s. Knezovljane.

Na dan 15. XII. neprijatelj je nastupao iz Mečenčana u pravcu Pastuše, gdje je i ovoga dana imao borbu sa dva bataljona I brigade, koji su mu nanijeli gubitke preko 30 mrtvih. Neprijatelj, nadirući u ovome pravcu sa jačim snagama, prisilio je bataljone I brigade da napuste svoje položaje, gdje se je neprijatelj zadržao i u samu noć povukao se u pravcu Mečenčana.

Poslije ove borbe, I brigada pod pritiskom jačeg neprijatelja bila je prisiljena da se povuče sa Petrinjskog kotara,[36] iz razloga što je neprijatelj počeo da nastupa u više pravaca na slobodnu teritoriju Banije, tj. već je bila počela ofanziva na Baniju.

Napuštajući Petrinjski kotar, I brigada dobila je zadatak da se prebaci na Glinski kotar i da zaposjedne položaje oko s. Hajtića i D. Balinca.

Na dan 19.XII. t.g. neprijatelj je u jačini od 400—500 vojnika krenuo iz Gline i nastupao prema s. Prijeka i s. Ba-

---

[32] Vidi dok. br. 55, 115 i 125.

[33] Snage Prvog donskog konjičkog puka Prve kozačke konjičke divizije.

[34] i [35] U izvještaju Štaba Prve udarne NO brigade od 21 prosinca 1943 god. obrađena je pomenuta borba. Redakcija je izvještaj izostavila radi istovjetnosti sa ovim dokumentom. Vidi dok. br. 10/1, k. 815, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[36] U cilju izbjegavanja okruženja na prostoru Samarica Pl., naređeno je Brigadi da otstupi južno od linije Glina — Dvor.

pravcu, gdje je sa ovim neprijateljem vodio borbu[37] jedan bataljon I brigade. Nakon borbe neprijatelj se istoga dana povukao u pravcu Gline.

2. — U svim naprijed navedenim borbama neprijatelj je imao 36 mrtvih i oko 50 ranjenih vojnika i oficira.

3. — Naši gubitci u toku svih naprijed navedenih borbi iznose 3 mrtva i ranjena.

4. — U svim naprijed navedenim borbama utrošeno je municije i to: 7000 metaka za sve vrste pušaka, p. mitraljeza i mitraljeza, 40 mina za teški bacač, 20 mina za male bacače, 22 granate za protivkolske topove.

XV

1. — Na dan 23.XII. t.g. I brigada držala je sljedeće položaje: s. G. Klasnić, s. Kozara i komunikaciju Dragotina — Maja (Sekcija 1:100000). Toga dana neprijatelj se povlačio iz Klasnića i Brestika u pravcu Dragotina — Maja. Brigada je dobila zadatak da neprijatelja goni sa naprijed navedenih položaja i da mu nanese što više gubitaka.[38]

2. — U borbi su učestvovali III i IV bataljon I brigade.

3. — Jačina neprijatelja bila je oko jedan bataljon.

4. — Namjera neprijatelja bila je: povlačenje iz Klasnića i Brestika u pravcu Maje. Naša namjera bila je tući neprijatelja u otstupanju na naprijed navedenoj komunikaciji.

5. — Zapovijest za ovu akciju izdata je usmeno štabovima bataljona.

6. — Borba[39] je počela 23. XII. t.g. u 10 časova.

7. — Tok borbe: Dva bataljona brigade krenuli su i to jedan u pravcu G. Klasnića, da napadne i goni neprijatelja, a jedan niz G. Dabrinu da zaposjedne visove iznad ceste kod Vinčića mlina i da tuče neprijatelja. Bataljon koji je držao položaje iznad mlina Vinčića sačekao je i tukao neprijatelja, nanoseći mu gubitke. Bataljon koji je trebao da vrši gonjenje neprijatelja bio je slabo uporan i nije izvršio zadatak.

8. — U ovoj borbi nisu postignuti željeni uspjesi iz tih razloga što je između same komunikacije i položaja bila rijeka Maja, a k tome brisani prostor, tako da je neprijatelj u svom otstupanju sa jakim zaštitnicama izvukao se takorekući nekažnjeno.

9. — Ishod borbe: Od plijena u ovoj akciji zarobljen je jedan protivkolski top (neispravan), oteto je od neprijatelja veći broj upljačkane stoke i vraćena civilima.

---

[37] Vidi dok. br. 125 i 127.
[38] Vidi primjedbu 27.
[39] i [40] Vidi dok. br. 125.

10. — Gubitci neprijatelja u ovoj borbi bili su: oko 2[illegible] mrtvih i 30 ranjenih vojnika i oficira.

11. — Naši gubitci u ovoj akciji: 2 teže ranjena druga. Gubitaka u materijalu i oružju nismo imali.

12. — U toku ove borbe utrošeno je: 2300 metaka za puške, p. mitrajeze i mitrajeze.

XVI

IV brigada:

Pored navedenog pod I ova brigada nalazeći se na Dvorskom kotaru, u toku ofanzive, izvršila je još sljedeće akcije:

1. — Na dan 23.XII. t.g. IV brigada držeći položaje jugoistočno od komunikacije G. Žirovac, sa zadatkom tučenja neprijatelja prilikom njegovog saobraćaja na toj komunikaciji, kao i kontrolišući prema Bešlincu i Gvozdanskom. Jedan bataljon držao je položaje na k. 275, kontrolišući pravac Cvetovi[illegible] prema Zakopi.

Neprijatelj bio je napadat[40] pri svakom njegovom prolazu navedenom komunikacijom i naneseni su mu gubitci. U tri maha neprijatelj je pokušao da na juriš osvoji k. 247, odakle su mu naši borci ometali nesmetan saobraćaj. Dva puta neprijatelj je bio odbačen, ali je treći put pod zaštitom artiljerije uspjelo neprijatelju ovladati ovom kotom i zbaciti naše dijelove.

2. — Ishod borbe: Rezultati nisu postignuti. Zadatak je izvršen djelimično. U ovoj borbi zaplijenjeno je izvjesne spreme koja je bila na cesti, ali neprijatelj, štiteći se tenkovima, uspio je da ovu spremu vrati nazad i odvuče je prema Dvoru.

XVII

1. — Na dan 24.XII. t.g. brigada je držala položaje na navedenoj komunikaciji pod XVI navedene (1), a sa jednim snagama držate su kote 247, a sa jednim bataljonom k. 275.

Neprijatelj[41] koji je u ofanzivi izostao s namjerom da pljačka po Dvorskom kotaru, zanoćio je u Bešlincu. Napad na Bešlinac izvršila je II brigada, dok je IV brigada zaposjela desno i lijevo od komunikacije tukući neprijatelja koji je vršio saobraćaj.

2. — Borba sa neprijateljem počela je 24.XI. 1943 u 7 sati.

3. — Tok borbe: U vremenu napada II brigade, IV brigada prihvatila je borbu napadom na neprijatelja bočno u s. Trgove. Odmah poslije napada neprijatelj se počeo povlačiti iz Trgova, ostavivši pri tome dva kamiona sa spremom od kojih je jedan izvučen.

[41] i [40] Dijelovi iz 373 legionarske »Tigar« divizije

XVIII

1. — Na dan 25.XII. t.g. IV brigada sa jednim bataljonom postavila je zasjedu neprijatelju[42] na komunikaciji Otoka — Bužim. Zasjeda je postavljena između sela Novkovići i Karlovca na k. 165. Neprijatelj krenuo je iz Otoke u jačini jedne bojne i 8 kamiona. Bataljon koji je postavio zasjedu napao je prethodnice neprijatelja iz neposredne blizine. U prethodnici se nalazio jedan kamion, sa oko 50 vojnika, a 50 vojnika išlo je pješke u prethodnici.

2. — Borbu sa ovim neprijateljem vodio je IV bataljon IV brigade, bez drugih sadejstava jedinica.

3. — Neprijatelj sa kojim je vođena borba bio je u jačini jedne bojne legionara sa Nijemcima. Imena komandanata nismo saznali.

4. — Zapovijest za ovu akciju izdata je usmeno Štabu bataljona.

5. — Rezultati borbe: Nisu potpuno postignuti. Zadatak je djelimično izvršen. Plijen nije se mogao izvući iz razloga što je neprijatelj nailazio sa kamionima razvijajući se u streljački stroj iz kamiona, te na taj način prinudio naš bataljon da se povuče, a svoje mrtve i ranjene, kao i oružje, pokupio, a kojih je bilo oko 50 mrtvih i oko 100 ranjenih.

6. — Naši gubitci u toku akcija pod XVI, XVII i XVIII bili su 3 mrtva i 8 ranjenih drugova.

7. — U toku ovih akcija utrošena je sljedeća municija: 3400 metaka za sve vrste pušaka, p. mitraljeza i mitraljeza. Od oružja izgubljeno je u ovoj borbi 2 p. mitraljeza i 3 karabina.

8. — Lica i jedinica koje su se naročito istakle u napred navedenim borbama nije bilo.

9. — Lica i jedinica koje bi trebalo uzeti na odgovornost i koje su se slabo držale u toku borbi nije bilo.

10. — Kritika akcija:

— naprijed navedene akcije bile su pripremljene dosta dobro,

— odluke i izdate zapovijesti u toku navedenih borbi bile su realne i u skladu sa situacijom.

Krupnijih grešaka u ovim akcijama nije bilo.

11. — Sadejstvo ostalih rodova oružja u tolikoj mjeri nije došlo do izražaja, sem što su upotrebljavati bacači mina, koji su efikasno upotrijebljeni za tučenje neprijatelja i potpomaganje vršenja zadataka pješadiji.

12. — Pouke iz navedenih akcija mogu se uzeti sljedeće: U ovakovim akcijma jedinice i komandni kadar moraju se uno-

siti u situaciju, te prema momentalnoj situaciji i donositi odluke. Nalazeći se u pozadini neprijatelja treba vršiti noćne prepade — uznemiravajući neprijatelja i ne dozvoliti mu da se osjeća slobodnim na terenu. U napadima biti energičan, bacati se neprijatelju za leđa, te nalaziti se na mjestima odakle se on neće nadati napadima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Đuro Kladarin

Komandant, p.pukovnik
P.[43] Jakšić

(M.P.)[44]

P.s. Gubitci neprijatelja u toku ofanzive nisu tačno utvrđeni, ali po naknadno prikupljenim podatcima neprijatelj je imao oko 500 mrtvih oficira i vojnika, a ranjenih oko 800 vojnika i oficira. U naprijed navedenom izvještaju ovi podatci nisu tačno uvedeni iz razloga što naše jedinice često puta davale su neodređene podatke o neprijateljskim gubitcima.

[43] Pavle
[44] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 123

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 28 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA KORDUN U VREMENU OD 6 DO 15 PROSINCA 1943 GODINE[1]

Jugoslavije
Op. 324/43
28.XII.1943

Operativni izvještaj
od 6.XII—15.XII.1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Opis položaja: Neprijatelj je od Karlovca i Tounja preduzeo ofanzivu[2] na naš oslobođeni teritorij i borbe su se vodile na sljedećim pravcima:

a) Tounj — Tounjski Tržić — Primišlje — Slunj,
b) Karlovac — Tušilović — Vojnić — Vrginmost — Topusko,
c) Karlovac — Vukmanić — Trebinja — Skakavac — Sjeničak — Banski Kovačevac, i
d) Vojnić — Krstinja — V. Kladuša.

Upotrebljene sekcije Ogulin — Karlovac — Petrinja 1 : 100 000 Jugoslavensko izdanje.

Naše jedinice: VIII divizija sa I, II i III brigadom, 1. bataljon I kordunaškog odreda i Cazinski odred.

Neprijateljske jedinice: 371. njemačka divizija i 1. ustaška pukovnija (III, V i X ustaška bojna).

U sastavu 371. divizije borili su se svi rodovi vojske, samo nije primijećeno zrakoplovstvo.

Situacija: Neprijatelj je izvršio koncentraciju svojih snaga u uporištima: Karlovac, Duga Resa, Generalski Stol, Tounj,[3] ali namjere mu nisu otkrivene sve dok operacije nisu otpočele. Ovo sa razloga jer se je prije toga vršila smjena neprijateljskih jedinica i one su bile u stalnom pokretu.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 23/3, k. 424—A.

[2] Vidi dok. br. 20, 28, 86, 90, 123, 140 i 143.

[3] U ovim mjestima izvršena je koncentracija 371 pješad. divizije i to: na prostoru Karlovac 669 grenad. puk i kvislinške formacije — Treća. Peta i Deseta ustaška bojna, oko Oštarija i Tounja 671 grenad. puk, te 670 grenad. puk na prostoru Ogulin — Oštarije — Tounj. Vidi dok. br. 28 i 153 ove knjige.

Po podacima informativne službe te su snage preko Gorskog Kotara imale izvršiti pokret za Primorje.

Do 6.XII. neprijatelj nije poduzimao nikakvih akcija iz kojih bi se mogla zaključiti njegova namjera.

Raspored naših snaga na dan 6.XII. bio je sljedeći:

— *VIII divizija:* I brigada na odmoru na prostoriji Bučica — Taborište[4]; II brigada u Vrginmostu spremna za prebacivanje kamiona u Liku na otsjek Mazin — Bruvno[5] i III brigada na odmoru na prostoru Lasinje.

— *I kordunaški odred:* II bataljon na prostoru Cerovac — Vukmanić — Jurjevac (sjev. istoč. od ceste Karlovac — Vojnić) i I bataljon u pokretu ka Primišlju.

— *Cazinski odred:* na prostoru V. Kladuše suzbija grupice i rad Huskine bande.[6]

Namjere neprijatelja[7]*:* U toku operacija neprijatelj je svojom ofanzivom na naš oslobođeni teritorij ispoljio sljedeće namjere:

a) izbijanjem na liniju: Tounj i Primišlje — Slunj odvojiti snage koje se nalaze u Lici i počesno tući snage koje se nalaze na Kordunu;

b) uspostaviti vezu Karlovac — Vrginmost — Topusko — Glina;

c) krstarenjem jakih njemačkih jedinica po ovom dijelu oslobođene teritorije pokazati stanovništvu snagu njemačkog oružja;

d) oduzimanjem (pljačkom) i paljenjem životnih potreba po selima otežati boravak jačih naših jedinica u tim naseljenim mjestima za duže vrijeme;

e) odvođenje muškog stanovništva.

Vrijeme početka operacije: Operacija koju je neprijatelj nazvao »Panter« otpočela je 7.XII. o.g. u 0,00 sati. Pripremne radnje (opravka mosta kod Tounjskog Tržića,[8] prikupljanje u Cerovcu[9] 4 km. sjev. od Tušilovića) izvršene su u toku 6.XII.

Naša odluka: Dijelovima ovog korpusa koji su bili zahvaćeni ofanzivom naređeno je da izbjegavaju frontalne borbe sa jačim neprijateljem, nego da ga sa fronta zadržavaju sa slabijim snagama, a sa jačim snagama da ga napadaju sa bokova.

---

[4] Vidi dok. br. 14 i 69.
[5] Vidi dok. br. 20.
[6] Muslimanska milicija Huske Miljkovića
[7] O namjerama neprijatelja vidi dok. br. 140, 143 i 153.
[8] i [9] Vidi dok. br. 28 i 49.

Vrijeme: Vrijeme je bilo promjenljivo ali bez snijega. Kiše su razkaljale puteve, tako da je saobraćaj motornim vozilima van solidnih puteva bio jako otežan. Stalne i guste magle povoljno su uticale na postavljanje zasjede, ali ograničavale su preglednost na bojnom polju. Neprijatelj je povlačenjem pod zaštitom magle u nekoliko navrata znatno smanjio gubitke koje je neminovno trebao da trpi.

Tok borbi:

6. XII. 1943:

Iz Tounja neprijatelj nepoznate jačine ušao je u Tounjski Tržić, prešao rijeku Mrežnicu i otpočeo sa popravkom mosta na Mrežnici. Toga dana na tome pravcu nije bilo naših snaga.

Iz Karlovca je jedna neprijateljska jača kolona[10] krenula u pratnji 10 tenkova drumom Karlovac — Vojnić. Kod Macutovog brda je 1. četa II bataljona prihvatila borbu,[11] a potom se povukla u sastav bataljona (Vukmanić). Ubijeno 2, ranjeno 4 Nijemca, bez vlastitih gubitaka.

7. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: nalazila se je na prostoriji Bučica — Taborište na odmoru. Kako neprijateljske namjere nisu bile poznate, a primijećeno je prikupljanje jačih neprijateljskih snaga i u Glini, to je ova brigada upućena na prostor Crni Potok — Vorkapić — Blatuša — Podgorje. Sa ovoga prostora moguće joj je dejstvo na slijedećim pravcima:

— Glina — Vrginmost
— Topusko — Velika Kladuša i
— Vojnić — Vrginmost.

Brigada je na određeni prostor stigla u toku noći 7/8.XII, a I bataljon upućen je na prostor Živković Kosa — Crkvište, sa zadatkom dejstva na komunikaciji Vojnić — Tušilović.

II brigada: u pokretu prevoženjem na kamionima za Liku i to 2 bataljona pravcem Vrginmost — Topusko — Kladuša — Slunj — Plavča Draga, kuda su stigli bez smetnje. Druga 2 bataljona kao bočno osiguranje prebačeni su kamionima na Veljun, a odatle su upućeni pješice za Primišlje. U 12.30 sati pri izbijanju patrole u Primišlje jednovremeno su izbijale i neprijateljske patrole. Razvila se je borba u susretu.[12] Naša dva bataljona razvijaju se za

[10] Dijelovi 669 grenad. puka. Vidi dok. br. 28.

[11] i [17] Vidi o toj borbi i dok. br. 21—3, k. 424 A u arhivi Vojnog historiskog instituta, tj. izvještaje Štaba Kordunaškog NOP odreda od 24 prosinca 1943 godine.

[12] O toj borbi vidi dok. br. 28 i 56.

borbu odmah iz marševske kolone u visini čela u samom Primišlju i cestom zapadno od Kurjevca (429) naslanjajući se na Pavlešiće. Neprijatelj jačine oko 300 vojnika razvija se i nastupa preko Gladnog Brda i cestom u pravcu Primišlja. Razvija se uporna borba koja je trajala od 12.30 do 17.00 sati i na najbližim otstojanjima, kada je odlučnim napadom neprijatelj odbačen i nagnan na bježanje. Naše snage gonile su neprijatelja te uspjele zavladati desnom obalom Mrežnice. Na ovim položajima ostaju do 24.00 sati dok nisu prošli kamioni kojima su prebacivana druga dva bataljona i dok ih nije smijenio bataljon Kordunaškog odreda. Po izvršenoj smjeni ovi bataljoni kamionima kreću za Plavča Dragu.

Neprijatelj je imao 23 mrtva i 25 ranjenih a naši gubici 9 ranjenih (zamjenik komandanta brigade drug Simo Mikašinović).

III brigada: Na odmoru na prostoru Lasinja, upućena preko Dugog Sela i Ostrožina na prostor G. i D. Sjeničak, sa zadatkom dejstva na komunikaciji Sjeničak — Vrginmost. Pokret je izvršen bez smetnji i brigada je na određen prostor stigla noću 7/8.XII.

Kordunaški odred: 1. bataljon[13] u pokretu ka Primišlju i Tržićkom Mostu, kuda je stigao pred ponoć i smijenio bataljone II brigade.

II bataljon: na prostoru Vukmanić — Jurjevac bez borbene djelatnosti.

Cazinski odred: na akcijama u cilju čišćenja zemljišta od Huskine bande u okolini V. Kladuše.

8. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: u očekujućem stavu radi pariranja udara neprijatelja od pravca Gline. Kako nije primijećeno dejstvo neprijatelja tim pravcem, u toku toga dana, naređeno je brigadi da se orijentira na komunikaciju Vojnić — Vrginmost, sa zadatkom da sa tri bataljona iz Petrove Gore dejstvuje na ovu komunikaciju, a jedan bataljon ostane na položaju Živković Kosa — Crkvište. Ovaj je raspored dovršen noću 8/9 XII. o.g.

II brigada: u toku prevoženja za Liku dobila naređenje direktno od GŠH da se vrati nazad i da dejstvuje na pravcu Tounjski Tržić — Primišlje — Slunj i da zatvara taj pravac. Neprijatelj je međutim već u toku prijepodneva odbacio bataljon I kordunaškog odreda i sa glavninom stigao u Slunj.[14]

---

[13] Uloga ovog bataljona vidi se iz dok. br. 28.
[14] Snage 671 grenadirskog puka. Vidi dok. br. 28.

U toku noći brigada je stigla u s. Milkoviće bez događaja.

III brigada: U 09.30 sati krenuo je neprijatelj jačine oko 50 ustaša iz Sjeničaka preko Krkljuša prema Mrkaljima, sa ciljem da izvrši pljačku, dok su ostale snage neprijatelja iz Sjeničaka i Padeškog štitile pokret ovih koji su išli prema Mrkaljima. U visini s. Vujičići napalo ih je desno krilo III bataljona sa pravca Kartalije (k. 250). Poslije borbe koja je trajala 40 minuta stiglo im je pojačanje od oko 200 vojnika te su uspjeli potisnuti desno krilo III bataljona. Pokupili su mrtve i ranjene i povukli se u Sjeničak.[15]

U toku 16.00 sati II i III bataljon sa tri teška bacača i 1 p.k. topom izvršili su napad[16] na neprijatelja u Sjeničaku. Poslije kratke pripreme vatrom bacača otpočeo je napad od tri kolone sljedećim napadnim pravcima:

— Kartalije — Vujičići — Pruginići,
— cestom od Muljaca — Sjeničak, i
— s. Jurići — Linte — Čobraje.

Kada su naši dijelovi podišli na 800—1000 metara primijećeno je da se neprijateljska glavnina povlači u pravcu s. Skakavac i Ban. Kovačevac, a neprijateljske zaštitnice da otvaraju vatru. Po izvršenom podilaženju na daljinu 400—500 metara neprijateljska zaštitnica počela se je brzo povlačiti sa Padeškog Brda i groblja ka Ban. Kovačevcu, a iz s. Čabrije ka s. Mrkalji. Iz s. Mrkalji pokušali su izvršiti ispad na lijevo krilo II bataljona, koji nije uspio, nego su natjerani u paničnom bijegu preko s. Dokmanovići za s. Skakavac. Gonjenje vršeno do s. Skakavca i Ban. Kovačevca, a zatim su se naše snage vratile u Sjeničak. Neprijatelj se je u toku noći povukao u Karlovac.

Neprijateljski gubici: 15 mrtvih i 12 ranjenih, a naši: 2 lakše ranjena. Zaplijenjena je veća količina razne robe koju je neprijatelj napljačkao u s. Sjeničak.

Kordunaški odred: I bataljon: bio je napadnut nadmoćnim snagama i u 10.00 sati bio je potisnut sa r. Mrežnice, a neprijatelj je uspio sa svojom kolonom jačine 1 puka proći preko s. Primišlja u Slunj, a slabijom kolonom od Tržića — s. Cekinovići — Čičin most — Primišlje.

II bataljon: U s. Okiću i Brezovoj Glavi prihvatio je borbu[17] sa neprijateljskim nastupajućim kolonama. Borba je trajala 40 minuta, kojom prilikom je ubijeno 3 neprijateljska vojnika. Kod s. Janjići borba je trajala 1 sat i neprijatelj je imao 5 mrtvih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

[15] i [16] O toj borbi vidi dok. br. 29, 34 i 90.

Kod s. Jurjevca uhvaćen je 1 ustaški kurir koji je održavao vezu između V i X ustaške bojne.

Cazinski odred: u akcijama protivu čišćenja Huskinih bandi na prostoru V. Kladuše.

9. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada:

a) neprijatelj je sa 18 motornih vozila u 16.00 sati stigao od Vojnića u Crevarsku Stranu. Kod porušenog mosta na Trepči neprijatelj se je zaustavio radi popravke mosta, I i III bataljon napali su ovog neprijatelja i u toku noći izvršili su dva napada.[18] Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, a mi 2 mrtva i 4 ranjena.

b) Neprijatelj jačine oko 100 ljudi prešao je u 09.00 sati preko Radonje i izbio na Petrovac (k. 507) oko 12.00 sati, gdje je poslije kraće borbe uspio odbaciti naše slabije dijelove. II bataljon koji se je nalazio u s. Ključaru, kada je čuo paljbu, uputio se je odmah u tome pravcu i u 15.00 sati napao[19] neprijatelja. Poslije kraće borbe odbacio je neprijatelja, koji je otstupio uz r. Radonju za Vojnić. Bataljon se je vratio u s. Ključar sa jednom četom na Petrovcu. U ovoj borbi oslobođeno je civilno stanovništvo i stoka, koje je neprijatelj poveo sa sobom.

II brigada: Neprijatelj je preko Tržićkog mosta i Čičin mosta prošao kroz Primišlje i ušao u Slunj. Brigada je iz Plavča Drage vraćena prema Primišlju. U toku noći stigla je u s. Milkoviće.

I bataljon dobio je zadatak da od pravca Babine Gore dejstvuje na komunikaciju Tržić — Cekinovići. U toku dana bataljon je uspio da razbije slabiju neprijateljsku kolonu kod Cekinovića i uspio je da zarobi 2 neprijateljska vojnika i 5 kola natovarenih raznom spremom. Ostali neprijateljski vojnici uspjeli su se pod zaštitom magle izvući u pravcu Tržića.

II bataljon napao je oko 12.00 sati neprijatelja kod Čičina mosta, ali ga nije uspio odbaciti iako mu je nanio gubitke. U 17.00 sati bataljon ponovo vrši napad i nakon kraće borbe neprijatelj se je pod zaštitom mraka povukao u pravcu Primišlja. Bataljon je produžio nadiranje i oko 24.00 sati bez borbe ušao u Primišlje.[20]

III brigada: ostala je na istom položaju u Sjeničaku i ovog dana nije bilo borbene djelatnosti.

---

[18] i [19] Vidi dok. br. 69.

[20] O tim borbama vidi dok. br. 56 i 90.

Kordunaški odred:[21] I bataljon nalazio se je u zasjedi na liniji Mlakovac — Dugi Dol. Kolona od oko 40 konjanika i 200 pješaka ojačana sa 2 topa nailazila je od Tušilovića, ali je poslije 30 minuta vraćena natrag uz gubitke od 6 mrtvih i 6 ranjenih, a bez vlastitih gubitaka.

1. četa toga bataljona sačekala je kod s. D. Budački neprijateljsku kolonu jačine 150 pješaka i 40 konjanika i poslije borbe od 30 minuta odbila ju je uz gubitke 2 mrtva i 4 ranjena. Ovom prilikom oslobođeno 250 uhvaćenih civila, 30 kola natovarenih raznom robom, napljačkanom spremom, 150 komada goveda.

II bataljon posjeo je položaje kod s. Devčića, Utinjske crkve i Manjerović brdu. U 10.00 sati naišla je 1. satnija V ustaške bojne i razvila se borba koja je trajala do 16.00 sati. Ubijeno 11 ustaša (od kojih jedan oficir) a ranjeno 6 ustaša, bez vlastitih gubitaka.

Cazinski odred: Na prostoru V. Kladuše čisti zemljište od Huskinih bandi.

10. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: Neprijateljska kolona koja je na Crevarskoj Strani bila opsjednuta od strane I i III bataljona uspjela se je oko 08.00 sati probiti[22] ka Vrginmostu i dalje preko Čemernice u Topusko. Pošto se je ova kolona probila, posjeli su I i III bataljon položaje Sučevići—Galogaže.

Oko 13.00 sati naišla je neprijateljska kolona jačine 400—500 vojnika od Vojnića pravcem Ključar, spuštajući se niz r. Bistru u pravcu Crevarske Strane. Ova neprijateljska kolona zašla je sa leđa I batalj. kod Sučevića. Razvila se je borba[23] na najbližim otstojanjima. Iako je neprijatelj pretrpio osjetne gubitke, ipak je uspio potiskivati naš batalj. U tomu momentu napadne neprijatelja sa leđa jedna naša četa, pomoću koje su neprijatelju naneseni još veći gubici, ali on ipak uspijeva potisnuti naše snage od s. Sučevići u pravcu Zorića i Lackovića. Neprijatelj je zanoćio u s. Suševićima, protežući se cestom prema Crevarskoj Strani, kuda su mu u toku noći kao pojačanje stigla 2 tenka i 4 blindirana automobila.

IV bataljon držao je položaj Crkvište — Knežević Kosa i ubio 3 neprijateljska vojnika a 2 zarobio.

II brigada: II bataljon upućen je od Primišlja ka Slunju; IV bataljon bio je u zasjedi na Debeloj Glavi (k. 358) i k. 494 na komunikaciji od Primišlja ka Slunju.

---

[21] O dejstvima ovog odreda 9 prosinca vidi isti dokumenat kao uz napomenu 11.

[22] i [23] Vidi dok. br. 69.

I bataljon napao je posadu u Tržiću[24] i na Tržićkom mostu, jačine 150—200 vojnika, naoružanih sa 1 teškim bacačem i 3 »Šarca«, ostalo karabini. Napad je otpočeo u 07.00 sati i nakon kraće borbe neprijatelj je izbačen iz škole koju je utvrdio kao bunker. Oko 15.00 sati neprijatelj se zbog gubitaka pokoleba, ali mu oko 15.30 stiže pomoć iz Slunja i to u 20 kamiona. Neprijatelj je odmah napao[25] naš bataljon koji se je pod njegovim pritiskom morao odmah povući. Jedna četa ovog bataljona u zasjedi prema Kamenici napala je u 08.00 sati 4 neprijateljska kamiona i 2 luksuzna automobila koji su došli od pravca Tounja. Ubijeno 20 Nijemaca i svi automobili uništeni (spaljeni).

IV bataljon koji je bio u zasjedi na Debeloj Glavi uništio je 3 motorkotača sa 6 vojnika, koji su bili prethodnica kolone od 20 kamiona. Na taj je način zasjeda bila otkrivena i neprijateljska pješadija potisla bataljon sa toga položaja.

Poslije ovoga bataljon dobiva zadatak da zatvori pravac Slunj — Rakovica.

II bataljon koji je nastupao od Primišlja ka Slunju susreo je neprijatelja kod Livada (k. 277), ali pošto je primijetio jače snage nije se upuštao u borbu, već se je povukao propustivši ovu neprijateljsku kolonu koja je išla u pomoć napadnutom neprijatelju u Tounjski Tržić.

Kordunaški odred: Bataljon na liniji Mlakovac — Dugi Dol.

Cazinski odred: Na prostoru Široka Rijeka — Svinica — Gejkovac, sa zadatkom zatvaranja pravca V. Kladuša — Topusko i V. Kladuša — Krstinja — Vojnić.

Neprijatelj je od V. Kladuše nastupao i pješadijom i motorizacijom prema Širokoj Rijeci, gdje ga je dočekala jedna četa i primila borbu[26] više mosta Vrgašica na Crkvište. Borba je trajala 30 minuta kada se je četa radi nadmoćnosti neprijatelja morala povući. Neprijatelj. gubici nepoznati, vlastitih nema.

Jedan bataljon postavljen je na Crni Potok, dok je drugi ostao na rubu šume Široka Rijeka — Gejkovac.

11. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: na komunikaciji Vrginmost — Vojnić sa 3 bataljona, a na prostoru Crkvište — Knežević Kosa bez borbene djelatnosti.

II brigada: Neprijatelj koji je sa 20 kamiona došao u Tržić zanoćio je ovdje. Dvije čete poslate su noću 10.XII.

---

[24] i [25] Vidi dok. br. 56.

[26] Vidi dok. br. 79.

na zasjedu na komunikaciji Tržić — Kamenica, a sa tri čete vršen je pritisak na neprijatelja u Tržiću.

III bataljon koji je bio na odmaranju u Plavča Dragi krenuo je u pomoć snagama koje su napadale Tržić.

Neprijatelj je sa 40 kamiona krenuo u 08.00 sati iz Tržića u pravcu Tounja. Čete kod Kamenice sačekale su ove kamione i nanijele neprijatelju ogromne gubitke.[27] Neprijatelj se je iskrcao i prihvatio borbu, te je poslije 1 i pol sata borbe uspio da odbaci naše snage tek kada su mu iz Tounja došla u pomoć 3 tenka i nešto pješadije. Pod zaštitom ovih tenkova uspio je da se povuče u Tounj.

IV bataljon koji je bio na komunikaciji Slunj — Rakovica ušao je u Slunj bez borbe, kada je saznao da se je neprijatelj povukao za Cetingrad.[28]

U ovim borbama neprijatelj je imao 70 mrtvih i oko 80 ranjenih. Vlastiti gubici: 2 ranjena.

III brigada: Oko 06.00 sati postavila je jednostranu zasjedu na komunikaciji Tušilović — Vojnić,[29] sa 3 bataljona, a jedan bataljon u rezervi u Utinji. Ova je zasjeda otkrivena jer je 1. četa bila upletena u borbu sa neprijateljskim osiguravajućim dijelom. Jedna četa je upućena u s. Loskunju. Neprijatelj je odmah uputio snage iz Karlovca i Vojnića. Kolona koja je napredovala od Karlovca nastupala je preko Brezove Glave na desno krilo brigade na k. 256 i groblje, te mu je uspjelo da ga potisne u s. Cvijanovići. Neprijatelj koji je nailazio od Vojnića udario je na lijevo krilo brigade te je i ono bilo prisiljeno da se povuče na Mađerića brdo (281). Neprijatelj je uspio u svom daljnjem napredovanju odbaciti naše snage do škole u Bukovici, odakle je pokušavao daljnje nadiranje, ali mu nije uspjelo.

U 13.30 sati ojačano je desno krilo brigade i izvršilo napad i uspjelo je neprijatelja potisnuti na Brezovu Glavu. Oko 16.00 sati i lijevo krilo potisnulo je neprijatelja na cestu (Knežević Kosa). Jedan dio neprijatelja zgomilao se je na putu kod s. Jovića (225) i na njega je otvorila vatru četa od Loskunje te mu nanijela ogromne gubitke (50 mrtvih i ranjenih). Brigada se je povukla na odmaranje u selo Bukovicu i s. Međeđak.

---

[27] Vidi dok. br. 56.

[28] Neprijatelj je iz Slunja preko V. Kladuše dejstvovao u pravcu Vojnića, odakle se sa snagama koje su stigle iz Karlovca povukao u Glinu radi produžetka ofanzivnih dejstava — operacije »Panter«, na Baniju. Vidi dok. br. 28, 56, 69, 122, 125, 140, 150 i 153.

[29] O borbama Treće brigade na ovoj komunikaciji vidi dok. br. 90.

Kordunaški odred: II bataljon u zasjedi sjeverno od puta Vojnić — Biljeg [napao je] motoriziranu kolonu nepoznate jačine.[30] Neprijatelj ima više mrtvih i ranjenih.
Cazinski odred: bez promjene.

12. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: sa 2 bataljona postavila je kombinovanu zasjedu na [k.] 250, 214. 225 i Kosić Brdu. U 10.00 sati izbila je neprijateljska prethodnica od Suševića na Biljeg i zasjeda je bila otkrivena. Razvila se je kratka borba[31] i zasjede su otstupile lijevo i desno od ceste, a neprijatelj je produžio u Vojnić ostavivši osiguranje jačine od 150 vojnika na Kosić brdu.

IV bataljon zauzeo je položaj Crkvište — Kokirevo, a II bataljon upućen preko Petrovca u pravcu Selakove Poljane, sa zadatkom da sprečava neprijatelju pljačku i da dejstvuje na komunikaciji Vojnić — Miholjsko — Kladuša.

II brigada: Ovladavši komunikacijom Tržić — Primišlje — Slunj, zauzela je sljedeći raspored:

I bataljon na komunikaciji Tobolić — Primišlje,
II bataljon u Primišlju,
III bataljon na pravcu Tržić — Kamenica — Tounj,
IV bataljon u Slunju.

Dan prošao bez borbene djelatnosti.

III brigada: I i II bataljon na položaju Živković Kosa — Okić — Cvijanovići. III bataljon u Loskunji, a IV bataljon Macutovo brdo — Vukmanić.

10.30 sati napala je jedna neprijateljska kolona pješadije lijevo krilo I bataljona preko k. 255 i nakon kraće borbe[32] potisnula ga je ka s. Vračarima. U 14.20 sati neprijatelj sa 2 tenka i oko 200 pješaka nastupa preko Brezove Glave za s. Cvitoviće gdje se nalazi desno krilo II bataljona koji je bio u zasjedi. Sa najbližeg otstojanja otvorena je iznenadna i žestoka vatra i neprijatelju su nanijeti teški gubici.[33] Uprkos ovih gubitaka neprijatelj uporno napada i uspijeva potisnuti naše snage prema Bukovici. Na ovim položajima neprijatelj ostaje na osiguranju, dok je jedna kolona od preko 30 kamiona i 10 tenkova pošla od Vojnića za Karlovac. III bataljon u Loskunji je sačekuje i snažnom koncentričnom vatrom prisilio ju je da stane. Neprijatelj se je iskrcao iz kamiona i tek pod zaštitom mraka produžio je pokret. Ovoj su koloni naneseni gubici od 90 mrtvih i oko 100 ranjenih.

[30], [34] i [38] Vidi dok. br. 21—3, k. 424A u arhivi Vojnog istorisko instituta.
[31] Vidi dok. br. 69.
[32] i [33] Vidi dok. br. 90.

Kordunaški odred: Naše jedinice u zasjedi na Macutovom brdu, na cesti Garovac — Vukmanić u suradnji sa IV bataljonom III brigade. Izvršen je napad[34] na kuću u kojoj je bilo oko 40 Nijemaca. Ovi su primijetili naše jedinice i uspjeli pobjeći. Ubijena su 4 Nijemca, a 5 ranjeno.

Cazinski odred: Neprijatelj je jednom kolonom krenuo od Topuskog, a jednom od V. Kladuše ka Kamenskom Mostu.

Neprijateljska kolona koja je nastupala od V. Kladuše isturila je pobočnicu jačine jedne satnije, koju su naši sačekali u Crnom Potoku u zaseoku Miljanovići i nanijeli joj gubitke od 6 ranjenih i 2 mrtva uz vlastite gubitke od 2 lakše ranjena druga.[35] Neprijatelj je u paničnom bijegu pobjegao ka Bublenskome mostu. Kada je neprijateljska kolona od V. Kladuše stigla do Bublenskoga mosta, koji je bio srušen, otvorena je na neprijatelja vatra. Neprijatelj se je povukao ka Kladuši.

Kolona koja je nastupala od Topuskog vratila se je u Topusko.

13. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: sa jednim bataljonom napala je neprijatelja na Kosić brdu. Napad[36] je počeo u 14.00 sati i postignuto je potpuno iznenađenje jer se je bataljon pod zaštitom magle uspio povući na blisko otstojanje i izvršiti juriš. Neprijatelj je otjeran na uzak prostor i napadan ručnim bombama i pištoljima. Neprijatelj je izvršio juriš u jednom pravcu i uspio se je probiti, a onda je u jurišu napao naše dijelove kojima je došao za leđa i uspio ih je odbaciti sa kote. U to su neprijatelju stigla i 3 tenka koji su mu štitili povlačenje ka Vojniću. Neprijatelju su nanijeti gubici od preko 60 mrtvih.

II brigada: I i II bataljon na prostoru Plavča Draga. III bataljon ostao na prostoru Tržić — Kamenica, a IV bataljon u Slunju.

III brigada: sa rasporedom kao i jučer. III bataljon u zasjedi u Loskunji oko 10.00 sati napao[37] neprijateljsku kolonu od oko 100 vojnika, 1 tenk i 20 tovarnih konja. Borba je trajala 2 sata, a tek onda se je neprijatelj uspio povući ka Vojnićkom Grabovcu pod zaštitom mitraljeske i bacačke vatre — pojačanje koje je stiglo iz Vojnića. Neprijateljski gubici nepoznati, ali su razmjerno veliki.

Kordunaški odred: I bataljon je noću napao neprijatelja koji je zanoćio u s. Grijakovići (zapadno od ceste Tušilović

[35] O borbama Cazinskog NOP odreda toga dana vidi dok. br. 79.
[36] Vidi dok. br. 69 i 90.
[37] Vidi dok. br. 90.

— Krnjak). Napad nije uspio, a prema podacima neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 ranjena.

II bataljon posjeo je položaj Komadine — Zinići i tukao[38] neprijatelja na cesti Vojnić — Karlovac. Neprijatelj je uputio jednu kolonu pravcem Tušilović — Krnjak i napao naš položaj sa 3 strane. Uslijed nadmoći neprijatelja a pod zaštitom magle bataljon se je povukao.

Cazinski odred: sa dvije čete na rubu šume kod Široke Rijeke i Svinjice osmatran pokret jakih njemačkih kolona od V. Kladuše ka Vojniću. Napadnuto začelje kolona. Neprijateljski gubici nepoznati, a pored ostaloga oslobođeno i vraćeno vlasnicima 20 goveda koje su Nijemci upljačkali.

14. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: Neprijatelj jačine od 4.000 vojnika i nekoliko desetina motornih vozila i tenkova stigao je iz V. Kladuše u Vojnić.[39] Odavde se je ova kolona prebacila preko Vrginmosta za Glinu. Na Biljegu ju je sačekao IV bataljon i otvorio je vatru, ali je ubrzo odbijen. I bataljon napao je neprijatelja od pravca Radonje i Jurge, a ujedno je napao i IV bataljon II brigade od pravca Kolarića. Borba je otpočela u 17.00 sati i trajala je sve do 23.00 sata i bila je teška jer se neprijatelj branio tenkovima i teškim oruđima.[40] Gonjenje je nastavljeno do Čemernice.

II brigada: 2 bataljon u Plavča Dragi, jedan u Tržiću, a IV bataljon je u sastavu Kordunaškog odreda vršio napad na Vojnić, potom je krenuo preko Kupljenskog u sastav brigade kod Cetingrada.

III brigada: na jučerašnjem položaju ali bez borbe.

Kordunaški odred: I bataljon u cilju uznemiravanja neprijatelja izvršio je napad na položaj Komadine — Zinići.

II bataljon sa bataljonom PPK nalazio se je u zasjedi na cesti Vojnić — Krstinja. Naišao je jedan kamion iz Kladuše sa 25 Nijemaca, a bataljon PPK prerano i sa velike daljine otvorio je vatru, tako da su Nijemci pobjegli iz kamiona i izvukli se. Istoga dana u 16.00 sati ojačan IV bataljonom II brigade izvršio je napad na Vojnić.[41] Uslijed jakog neprijateljskog otpora napad nije uspio.

U toku noći neprijatelj je napustio Vojnić.

Cazinski odred: ušao u Kladušu bez borbe, jer su istu napustile Huskine bande isto kada i Nijemci.

[38] Vidi dok. br. 28, 69 i 90.
[40] i [41] Odnosi se na borbe za oslobođenje Vojnića. Vidi dok. br. 56, 69 i 90.

15. XII. 1943:

VIII divizija: I brigada: Po završenom gonjenju neprijatelja do Čemernice brigada je prikupljena na prostoru Topusko — Čemernica.

II brigada: jedan bataljon na prostoru Tržić, a dva bataljona na prostoru Slunj — Cetingrad, a jedan u Klokoču.

III brigada: na prostoru Vukmanić — Tušilović — Krnjak.

Kordunaški odred: prikupljen je na prostoru Vojnić.

Cazinski odred: V. Kladuša.

Ishod borbe: Ishod borbi u vremenu od 6. XII.—15. XII. o.g. u svakom je slučaju pozitivan za nas. Rezultati su mogli biti povoljniji da je bilo kod starješina više snalaženja i da su bile poznate namjere neprijatelja.

Neprijatelja ubijeno 371, ranjeno 444 i zarobljeno 7.

Zaplijenjeno: 1 veliki tenk[42] sa 3 mitraljeza, radiostanicama (2), bombi, 16.290 puščanih metaka, 201 metak za šmajser, 3 dvogleda, 10 bicikla, 44 km. kabla, 32 konja, 5 kola, 2 samara, 5 sedala, 231 ćebe, 124 šatorska krila, 8 šinjela, 121 par vojničkih odijela, 10 pari cipela, 45.000 kuna, itd.

Uništeno: 12 kamiona, 2 velika tenka, 3 motorcikla, 2 bicikla, 4 kola i 6 konja.

Oštećeno: 1 tenk i 3 kamiona.

Naši gubici:[43] poginulo: 34 druga, od toga:
— poručnik Milošević Spaso
— potporučnik Novak Žiža
— poručnik Đuro Petrović

Ranjeno: 71 drug, a od toga:
— kapetan Mikašinović Simo
— kapetan Paić Dragan
— poručnik Trbojević Mile
— komesar čete Mrđenović Marko
— zamjenik komandira čete Juzbašić Rade
— zamjenik komandira čete Dragan Dozeta
— komandir čete Novković Marko i
— potporučnik Merđan Dušan

Izgubljeno: 1 puškomitraljez, 3 karabina i jedan pištolj.

Oštećeno: 1 mitraljez »Breda«, 1 puškomitraljez i 4 karabina.

Utrošena municija: 38.000 metaka 7.9 mm., 11670 za »Bredu«,

[42] Tenk je zarobljen u borbama za oslobođenje Vojnića.
[43] O gubicima vidi dok. br. 56, 69, 86 i 90.

4.370 metaka talijanskih, 184 mine za teški bacač, 189 mina za laki bacač, 30 granata 43 mm. za pk. top i 53 ručne bombe.

Lica i jedinice za pohvalu:

Pohvalno je držanje drugarice bolničarke Ivančić Filipine, koja je punih 48 sati ostala uz jednog ranjenog druga, kojega je morala sakrivati jer je neprijatelj nekoliko puta krstario u blizini. Kad je neprijatelj otišao tai je drug spasen.

* * *

Kritički osvrt: Neprijatelj se u toku ovih operacija uglavnom kretao jačim snagama drumovima (sa malim, a često i nikakovim osiguranjem), dok se slabim snagama — do jačine jedne čete — drsko zalijetavao i izvan drumova u cilju vršenja pljačke. Na ovaj način stvorene su široke mogućnosti za bočno djelovanje na njegove marševske kolone i uništavanje ovih manjih neprijateljskih odjeljenja. Ovakovi postupci neprijatelja, kao i način borbe na koji smo se mi odlučili, tražili su od komandnog kadra, kako višeg tako i nižeg, veliku inicijativu, brzinu, snalažljivost i odlučnost, ali su se pokazali veliki nedostaci. Bez konkretnih naređenja viših štabova nije inicijativno dolazilo skoro do nikakove borbene djelatnosti. Čak je i u izvršenju konkretnih naređenja zbog neodlučnosti došlo do grubih griješaka kao kod III brigade VIII divizije koja je suprotno primljenom naređenju mjesto kombinovane ostavila na cesti Tušilović — Vojnić jednostranu zasjedu i time onemogućila uspjeh akcije.

Borbene radnje su se uglavnom ograničavale na tučenje vatrom, dok su slabo bile kombinovane pokretom, a naročito je malo bilo odlučnih udara. Razlozi tome su bili: neodlučnost komandnog kadra, još uvijek jak respekt pred Nijemcima, a konačno i magla koja je izazivala osjećaj nesigurnosti, zbog mogućih iznenađenja i slabog efekta vatre.

Rad Štaba VIII divizije nije zadovoljio.[44] Odluka je Štaba korpusa bila da se Kordunaškim odredom frontalno zadržava neprijatelj a da VIII s dvije brigade snažno napadne neprijatelja na pravcu Karlovac — Vojnić, što je bilo lako izvodljivo zbog bočnog rasporeda brigada prije početka operacija. Uslijed krivih obavještenja o neprijateljskim koncentracijama u Glini, a u težnji da zatvori sve pravce, Štab VIII divizije je jednu brigadu zadržao

[44] Kritički osvrt Štaba Osme divizije vidi u dok. br. 90.

kod Sjeničaka, a jednu prebacio u Pernu. Time su snage bile razvučene, zamorene pokretima i uvučene u manje-više frontalne borbe s neprijateljskim odjeljenjima ojačanim motorizacijom. Štab divizije je tu griješku uočio tek na intervenciju Štaba korpusa, ali njene posljedice nije uspio otstraniti do kraja operacija, naročito uslijed slabog djelovanja III brigade kod Tušilovića.

Kod Štaba korpusa se i u toj operaciji pokazala nedovoljna saživljenost i jedinstvenost u radu. Tako je II brigadi VIII divizije operativni oficir[45] našeg štaba slabo prenio naređenje uslijed čega je ona nepotrebno stigla čak do Doljana i tek na intervenciju GŠH bila vraćena na komunikaciju Tržić — Slunj. Ta griješka sticajem okolnosti nije dovela do težih posljedica, ali nije ni povoljno djelovala na raspoloženje boraca koji su osjećali suvišne pokrete. Tokom operacija se naš štab razišao po jedinicama, što je dovelo i do manjih suprotnosti u naređenjima, ali je s druge strane pružena jedinicama direktna pomoć koja ne bi bila moguća iz jednog centra zbog slabih veza.

Napomena:

Na dan 9.XII. 1943 učestvovao je u operaciji i II bataljon Plaščanskog odreda, postavljanjem zasjede iznad izvora Slušnice na cesti između Slunja i Rakovice.

Oko 8.30 sati krenuo je neprijatelj sa 2 motorcikla, jednim luksuznim i 1 teretnim automobilom prema Drežniku. Bataljon je otvorio vatru,[46] a neprijatelj je napustio vozila i pobjegao ka Slunju ostavivši 10 mrtvih i 15 ranjenih.

Oko 15.30 neprijatelj je krenuo jačim snagama vjerovatno u cilju da izvuče svoje mrtve i ranjene. Neprijatelj je i ovoga puta odbijen uz gubitke od 17 mrtvih i 23 ranjena.

Neprijateljski gubici: 27 mrtvih i 38 ranjenih.

Zaplijenjeno: 1 mitraljez »Šarac«, 1 šmajser, 2 sanduka sanitetskog materijala, 4 karabina, 1 motorcikl, 8 ćebadi, 3 šinjela, 2 gumene kišne kabanice i 3 para cipela.

Uništeno: 1 kamion, 1 luksuzni auto, 1 motorcikl sa prikolicom.

Naši gubici: 2 mrtva i to:

— zamjenik komesara čete Radaković Dragan i
— vodnik te čete Rastovac Branko i 4 druga ranjeno.

[45] Jovo Lončar
[46] O borbama Plaščanskog NOP odreda vidi dok. br. 36.

Municije utrošeno 815 metaka 7.9 mm, a 2 su puške oštećene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant, pukovnik,

BR. 124

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 28 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE ZA UPUĆIVANJE JEDNE BRIGADE NA SEKTOR BOS. GRAHOVA I DEJSTVA ISTE NA LINIJI KNIN — SRBSKI KLANAC[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 163
28 decembra 1943 godine

ŠTABU XX DIVIZIJE

Nijemci napustili sjevernu Dalmaciju[2] osim Zadra. Četničke bande popa Đujića uzele su maha na ispražnjenom teritoriju i zaposjele napuštene garnizone. Da bi spriječili širenje četničkog uticaja, zlostavljanje i uništavanje našeg naroda u sjevernoj Dalmaciji, uputili smo tamo hitno XIX diviziju.[3] VI brigada ostaće privremeno na sektoru [Bos.] Grahovo, dok ne bude smijenjena od vaših jedinica.

Odmah po prijemu ovoga pisma uputite jednu vašu brigadu na sektor Grahovo, koja će smijeniti VI brigadu XIX divizije, kako bi ova mogla hitno krenuti za svojom V brigadom.

Vaša brigada staviće pod svoju komandu Grahovski odred.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21—1/2, k. 516.

[2] Sem Zadra Nijemci su držali Knin, Benkovac, Biograd n/m i otoke Ugljan i Pašman.

[3] O dolasku i dejstvu Devetnaeste divizije u sjevernoj Dalmaciji vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba te divizije od 15 siječnja 1944 godine.

Zadatak brigade na sektoru Grahovo:

1) Zatvoriti pravac Knin — Grahovo, spuštajući se što bliže prema Kninu preko Strmice i preko Dinare.

2) Aktivno dejstvovati sa jednim do dva bataljona na liniju Knin — Srbski Klanac sa osloncem na selo Plavno.[4] Ovi bataljoni mogu dejstvovati kao manevarska grupa iz Plavna u pravcu Strmice, ako neprijatelj pođe iz Knina za Grahovo.

3) Temeljito rušiti cestu Strmica — Grahovo, tako da ne ostane ni metar cijela cesta.

4) Da postavi telefonsku liniju od Tičeva do Grahova, kako bi bila u vezi s nama.

Brigada koja ide na sektor Grahovo zbog teških klimatskih uslova mora biti dobro obučena, najbolje od svih vaših jedinica. Sa njom da pođe jedan član štaba (Čelik).[5]

Sa nama još nemate radio-vezu. Nastojte da je uhvatite. Uputili smo do vas našeg telegrafistu druga Lovru.

Ništa nas ne izvještavate o vašim akcijama na Vrliku,[6] kao ni o tome kakve veze imate sa Mosorskim odredom i I prekomorskom brigadom.[7] Javite nam gdje su oni i šta rade.

Sve avijatičare pod komandom druga Pavičića Mila, pukovnika, uputite na Vis. K njemu uputite sve šofere i mehaničare koje preko vas šaljemo.

Sve avijatičare, mehaničare, tenkiste, šofere, automehaničare iz vaših jedinica hitno uputite na Vis pukovniku Pavičiću, odakle će produžiti za Bari na kurs. Oni će tamo dobiti po svršenom kursu najmoderniji aparat.

Uputili smo 60 ranjenika, koje ste neopravdano vratili da ih sprovedete do mora.

Od člana Štaba XIX divizije u Grahovu tražite da vas upozna sa zadatkom kako su ga oni vršili, kao i o izvorima i načinu ishrane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta

---

[4] O izvršenju ovog zadatka vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 3 siječnja 1944 godine.

[5] Ahmet Fetahagić

[6] Vidi dok. br. 126.

[7] U to vrijeme Prva prekomorska brigada bila je u sastavu Dvadeset šeste divizije NOV Jugoslavije na otocima. Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57. Ova brigada je 6/7 siječnja 1944 god. prebačena u sastav Prvog proleterskog korpusa, vidi dok. br. 68 i 126.

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 28 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE ZA PERIOD OD 1 DO 28 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. br. 174
Dne 28-XII-1943

Mjesečni pregled operacija.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Operacije koje je vodila naša divizija u decembru mjesecu podijelićemo, u cilju bolje preglednosti, u tri faze:

I. period naših ofanzivnih akcija od 6 do 12 decembra,
II. „ defanzivnih borbi od 12 do 21 decembra,
III. „ povratnog napada od 21 do 24 decembra.

I) Početkom mjeseca decembra pukovi I kozačke divizije[2] pojavili su se na liniji Glina — Gore — Petrinja — Sisak — Sunja — Kostajnica — Kuljani. Oni su smjenjivali dijelove »Nordland« divizije,[3] koja je napuštala ove garnizone. U isto vrijeme dijelovi »Tigar« divizije[4] došli su iz Bihaća u Bos. Novi i pojačali garnizone u Dvoru i Novom.

U vezi sa novim rasporedom neprijateljskih snaga i čestim ispadima neprijatelja iz Sunje i Kostajnice, rasporedili smo svoje brigade na prostoriji: IV brigada s. Bačuga, III brigada s. Mlinoga—s. Klinac, I brigada s. Borojevići, II brigada s. Gorička, P.O. Banije preuzeo je položaje oko Gline. Sa prostorije Bačuga—Mlinoga—Borojevići namjeravali smo sprečavati prodiranje neprijatelja na slobodni teritorij i koncentrisanim snagama napadati ga noću na liniji Sunja—Kostajnica i Glina—Petrinja.

6 decembra neprijatelj je izvršio ispad[5] iz Kostajnice i Sunje u dva pravca: Kostajnica—Mečenčani—Borojevići i Su-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28—8, k. 424 C.
[2] O dislokaciji te divizije vidi dok. br. 141.
[3] Iz sastava Trećeg SS pancer korpusa. Vidi dok. br. 14 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 158, dok. br. 27/6, k. 150 i dok. br. 49/3—1, k. 158, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[4] 373 legionarska
[5] Vidi dok. br. 157.

nja—Svinjica—Joševica—Pastuša. Neprijatelj je odbijen uz gubitke.

9 decembra zbog situacije na Kordunu, po naređenju Štaba korpusa,[6] IV brigadu uputili smo na prostoriju Kladuša—Vrnograč, sa zadatkom da sprečava ispade Huskine bande i da obezbijedi za nas taj prostor u slučaju da se obje divizije moraju povlačiti pred neprijateljem.

Noću 9/10 decembra I i III brigada izvršile su napad na posade IV kubanskog puka u s. Majuru i s. Panjani.[7] Neprijatelj se razbježao bez borbe ostavljajući spremu i jahaće konje.

10 decembra Huska napada bataljon IV brigade,[8] razbija ga i uzima mu tri teška mitraljeza.

Noću 11/12 decembra I i III brigada izvršile su napad na posade IV kubanskog puka[9] u s. Graboštani, s. Stubljani, s. Majur i s. Panjani. Napad je imao djelomičnog uspjeha.

Ovi napadi na IV kubanski puk onesposobili su ga za ofanzivne operacije i on je dosta dugo bio neaktivan, dok su kolone od Petrinje i Dvora napadale na naše položaje.

II) 12 decembra pojavila se jedna neprijateljska kolona Kozaka u jačini oko 1500 ljudi sa nekoliko tenkova u s. Blinji.[10] Ona je došla iz Pračna preko Komareva. Toga dana vršila je pljačku i nije došla u sukob sa nama, jer su naše snage bile na povratku sa akcije u Majuru.

Istoga dana kolona u jačini jedne pukovnije 373 divizije sa nekoliko tenkova[11] otpočela je napad iz Dvora u pravcu Žirovca. Stupila je u borbu sa našom II brigadom. Neprijatelj je zanoćio prednjim dijelovima u s. Blinja i s. Grmušani.

Obzirom na situaciju na Kordunu, na neprijateljske pokrete od Siska i Dvora, i na njegovo zadržavanje na terenu, na prisustvo jačih neprijateljskih snaga u Glini[12] i na dolazak jedne bojne[13] u Bužim, naš štab procijenio je da postoje izgledi na ofanzivu. Stvorio je odluku — vršiti aktivnu odbranu od linije Hajtić—Brubno—Žirovac. Na toj liniji razmotriti situ-

---

[6] Vidi dok. br. 63.
[7] Vidi dok. br. 115.
[8] Vidi dok. br. 122.
[9] O tome napadu vidi dok. br. 122 ove knjige i dok. br. 26/1—8, k. 424 C, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[10] Snage Prvog konjičkog (donskog) puka Prve kozačke konjičke divizije
[11] O sastavu neprijatelja na pravcu Bos. Novi — Žirovac, vidi dok. br. 150.
[12] Sem stalnog garnizona, u Glinu su pristizali i dijelovi 371 pješad. divizije, koji su 16 prosinca dejstvovali na pravcu Glina — Klasnić. Vidi dok. br. 28, 140, 143 i 150.
[13] i [14] Vidi dok. br. 63.

aciju i donijeti drugu odluku — ili sve snage uputiti u pozadinu neprijatelja po brigadama, ili jedan dio snaga uputiti u pozadinu, a s drugim se probiti u najzgodnijem pravcu.

Plan: Počesno tući neprijateljske kolone koncentrisanim snagama, sa ciljem razbijanja i usporavanja njihovog napredovanja za dobitak u vremenu.

Pozadini je izdana direktiva za sklanjanje namirnica i za pripremanje zemunica za ranjenike, budući da se nisu mogli prebaciti u Podgrmeč.

13 decembra: kolona iz Blinje produžila je pljačku na prostoriji Staro Selo—Joševica—Knezovljani. Došlo je do slabijeg sukoba oko s. Joševica i s. Žilić. Neprijatelj je zanoćio u s. Knezovljanima, što je konstatovano dosta kasno, jer je magla ometala praćenje pokreta neprijatelja.

Kolona od Dvora nadire u pravcu Bešlinca.

Pojavljuje se jedna satnija[14] iz pravca Bužima u G. Žirovcu, sa ciljem da napadne bolnicu u Žirovcu i da se spoji sa kolonom od Dvora. Do bolnice nije stigla, jer je bila već evakuisana, a pozadinska straža kotara Dvor sa jednim bataljonom IV brigade, koji je dobio zadatak da se prebaci na Previju, protjeruju satniju u Bužim.

Noću 13/14 I i III brigada vrši napad na neprijatelja u s. Knezovljani.[15]

II brigada vrši povratni napad[16] na svom sektoru. Zbog ovih napada kolona u Knezovljanima prelazi u defanzivu, dok se aktivnost dvorske kolone znatno smanjuje.[17]

14 decembra: Pojavljuje se jedna jača neprijateljska kolona jačine do 1000 Kozaka iz pravca Kostajnica—Kukuruzari—Borojevići. Lijevim krilom zahvata Lovču i izbija na Borojevića Vis. Snage iz Knezovljana pokazuju slabu aktivnost.

I brigada sa jednim bataljonom III brigade cio dan vodi borbu i odbacuje ovu kolonu u Kukuruzare.[18] Neprijatelj prelazi u defanzivu na sektoru Knezovljani—Kukuruzari.

Kolona iz Dvora pod udarcima II brigade bočno prisiljena je da se djelimično povuče iz Gvozdanskog u pravcu Trgova i da svoj napad usmjeri prema Leskovcu.[19]

Noću 14/15 upućujemo bataljon I brigade iz Borojevića preko Lovče, sa zadatkom da napadne u bok neprijateljsku dvorsku kolonu. U isto vrijeme jedan bataljon IV brigade upućujemo preko G. Žirovca za s. Ljubinu sa istim zadatkom. Poslije pola noći primamo izvještaj od P. O. Banije da se pravi

[15] i [16] Vidi dok. br. 122.

[17] Uloga snaga Prve konjičke divizije i dijelova 373 legionar. divizije vidi se iz dok. br. 140, 143 i 150.

[18] O tim borbama vidi dok. br. 122.

[19] Vidi dok. br. 122.

konstrukcija mosta na r. Maji između Gline i Maje i da se govori o pokretima.

Odlučujemo u vezi s time da I brigadu bez jednog bataljona prebacimo na sektor Balinac—Hajtić, sa zadatkom zatvaranja pravca Glina—Obljaj i bočnog napada na neprijatelja u slučaju napada u pravcu Glina—Klasnić. Jedan bataljon kao prethodnicu upućujemo odmah, a dva čekaju razvoj situacije idućeg dana.

15 decembra: Pojavljuju se dvije kolone Kozaka[20] ukupne jačine 1000 do 1500 ljudi sa nekoliko tenkova, jedna pravcem Petrinja—Budičina—Klinac, a druga Gore—Luščani—Bačuga. Sa ovim kolonama vodi borbu[21] III brigada. Uz pomoć artiljerije sa prostorije Šušnjar uspijeva joj da razbije kolonu kod Budičine i da je potisne u pravcu Petrinje. Kolona od Luščana zadržava se u Bačugi.

Pred veče neprijatelj prelazi u napad iz pravca Borojevića. S njim vode borbu dva bataljona I brigade i nanose mu velike gubitke.

Kolona od Petrinje opet dolazi u Budičinu.

Neprijatelj od Dvora izbija kroz šumu na Čavić Brdo i poslije dugotrajne borbe sa II brigadom u s. Leskovac.[22] Nije uspio da se probije u Žirovac.

Neprijatelj je zanoćio na liniji Bačuga — Budičina — Blinja — Knezovljani — Borojevići — Čavić Brdo — Leskovac — Gvozdansko. Bilo je vrlo interesantno da se neprijatelj povukao iz Komogovine u pravcu Borojevića napuštajući dominantne točke koje je platio sa mnogo mrtvih i ranjenih. To nas je sprečavalo da ne uputimo odmah bataljone I brigade u Hajtić.

Noću 15/16 u 23 časa primamo izvještaj od P. O. Banije da je jaka neprijateljska kolona stigla iz Topuskog u Glinu i prednjim dijelovima razmjestila se na cesti Glina—Gore — manji dijelovi da su došli do Joševice.

Na osnovu toga batalioni I brigade dobili su naređenje da se prebace u Hajtić, a III brigada raspoređena je frontalno na liniji Drenovac—Šušnjar—Begovići, sa zadatkom osporavanja npr. nadiranja i maskiranja našeg rasporeda. Brigada je dobila naređenje da se rokira ulijevo u slučaju napada npr. pravcem Glina—Klasnić i da ga napada bočno.

Iste noći primili smo izvještaj da je neprijatelj napustio Topusko, što je znatno olakšalo situaciju, jer su nam leđa bila

[20] Iz Drugog konjičkog puka, čiju dislokaciju vidi u dok. br. 141.
[21] Vidi dok. br. 122 ove knjige i dok. br. 51/6—a, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[22] O toj borbi vidi dok. br. 122 ove knjige i dok. br. 52/6—a, k. 8 i dok. br. 38/6—a, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

slobodna, a s druge strane bilo je evidentno da neprijatelj nema namjeru[23] opkoljavanja naših snaga nego vjerovatno prolaz.

16 decembra: Neprijatelj je jačim snagama[24] izvršio napad iz Gline preko Maje u pravcu Dragotine i preko Majskih Poljana u pravcu Drenovca. Borbu[25] vode dva bataljona P. O. Banije i bataljon III brigade u Drenovcu. Neprijatelj je zanoćio prednjim dijelovima na liniji Kozaperovica—M. Gradac.

III brigada dobila je zadatak da se prebaci u G. Žirovac i da zatvori pravac Klasnić—Žirovac.

17 decembra: Zbog zakašnjenja III brigade neprijatelj bez borbe prolazi u Klasnić i Brezovo Polje. II brigada obaviještena telefonski o ovome sačekuje ga na Vratniku i nanosi mu velike gubitke.[26]

IV brigadi izdajemo naređenje da sve svoje snage prebaci u pozadinu neprijatelja na prostoriju s. Kosna—s. Ljubina i da tamo bude aktivna. Jedan bataljon I brigade, jedan bataljon II brigade i bataljon P. O. Banije ostaju na prostoriji Gorička—Zrinjski Brđani.

Noću 17/18 decembra III brigada prebacuje se preko Žirovca na prostoriju Brubno—Bojna. Ona se 17 decembra nalazila oko Brestika, dok je II brigada vodila borbu s neprijateljem na Vratniku. Ona nije imala veze, niti je uložila truda da je uspostavi. Da je to izvršila i napala neprijatelja bočno neprijatelj bi bio pretrpio još veće gubitke.

18 decembra: Neprijateljske snage zaposijedaju sva sela istočno od ceste Glina — Žirovac i počinju sa pljačkom i pretresom sela i šuma.[27] Kolona od Brezova Polja spaja se sa dvorskom kolonom preko Čavlovice i Leskovca.[28] Mi držimo Kobiljak i Kokirnu i ne dozvoljavamo saobraćaj preko Žirovca i Komore.

Naš raspored: I brigada bez jednog bataljona sa dva bataljona P. O. Banije Balinac — Hajtić — G. Klasnić, III brigada Brubno—Bojna, II brigada Kobiljak—Ostojići—Kokirna, IV brigada Kosna—Ljubina.

Vršimo pritisak na komunikaciju Glina—Žirovac i spremamo povratni napad. Očekujemo ispad neprijatelja u Balinac i Hajtić zbog olakšanja pritiska na svoj bok u Klasniću.

---

[23] Namjere neprijatelja vidi iz dok. br. 140 i 143.

[24] Snage 371 pješad. divizije. Vidi dok. br. 28, 90, 122, 123, 140, 143 i 153 ove knjige i dok. br. 38/6—a, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[25] Vidi dok. br. 122.

[26] Ovom borbom Druga brigada omogućila je izvlačenje snaga Sedme divizije južno od linije Glina — Dvor.

[27] Vidi dok. br. 165, 166, 167 i 168 ove knjige i dok. br. 38/6—a, k. 8 i 52/6—a, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[28] Spajaju se snage 371 pješad. i 373 legion. »Tigar« divizije.

19 decembra: Neprijatelj napada[29] položaje I brigade u Hajtiću i P. O. Banije u Balincu. Jedna manja kolona ispada u Topusko. Neprijatelj vrši pritisak na naše položaje i sa komunikacije Klasnić—Žirovac. Na sektoru Todorovo—Kladuša čula se cio dan borba. Upornost i žestina govorila je da tamo nisu samo Huskine bande. Veze sa Kordunom bile su prekinute sasvim. Uputili smo jedan bataljon II brigade u pravcu Vranograča da ispita tamo situaciju. U isto vrijeme uputili smo jednu oficirsku patrolu pod vodstvom jednog poručnika u pravcu Kam. Most—Vorkapić da uhvati vezu sa snagama VIII divizije i da se obavijesti o situaciji kod Kladuše i Topuskog.

Oko 15 časova neprijatelj se povukao iz Balinca i Hajtića za Glinu, što nas je učvrstilo u našoj pretpostavci da je to lokalnog karaktera.

Noću 19/20 oko 24 časa vođa patrole sa Kam. Mosta donio je izvještaj da neprijateljska motorizacija prolazi od Kladuše za Topusko. Iako je ovo bilo malo vjerovatno morali smo po ovome zauzeti stav u toliko prije što nas je jedan oficir iz Gline obavijestio da kroz Glinu ima da prođe još jedna neprijateljska divizija.

Kad se poveže ispad neprijatelja u pravcu Hajtić—Balinca i Topuskog, borba kod Kladuše[30] koja se pomjerala na sjever, izvještaj iz Gline i sa Kam. Mosta onda se mora pretpostaviti ili:

a) Da je lažan izvještaj sa Kam. Mosta i Gline,

b) Da zaista prolazi još jedna kolona,

c) Da neprijatelj ima namjeru da nas opkoljava na prostoriji Topusko — Vranograč — Žirovac — Klasnić — Glina.

Preduzeli smo mjere da se provjeri situacija kod Kam. Mosta i Topuskog i svoje snage orijentisali prema Aovu kako bi u slučaju pretpostavke c) mogli da se probijemo pored Todorova za leđa neprijatelju. Pred zoru oficirska patrola podnijela je izvještaj da preko Kam. Mosta nije prošla neprijateljska motorizacija i da neprijatelja nema u Topuskom. Tako je rasvijetljena najkomplikovanija situacija za vrijeme posljednjih ofanzivnih neprijat. operacija na Baniji.

* * *

20 decembra: Slabiji ispad neprijatelja u pravcu Skele odbio je bataljon P.O. Banije. — Spremali smo povratni napad za čišćenje Banije.

III) Plan: Sa II i III brigadom zauzeti Vratnik i Čavlovicu, zatim II brigadu uputiti pravcem Čavlovica—Leskovac

[29] Odnosi se na manje lokalne ispade i skretanje pažnje od prostora Šamarice, kamo su usmjerene glavne snage neprijatelja.

[30] Odnosi se na borbe Druge brigade Osme divizije, vidi dok. br. 104.

—Gorička, sa zadatkom da sa IV brigadom uhvati u klješta dvorsku kolonu na prostoriji Grmušani—Trgove—Bešlinac, III brigadu pravcem Čavlovica — Trnovac — Gradac — Drenovac, sa zadatkom hvatanja u klješta neprijateljske snage u Klasniću i Dragotini u sadejstvu sa I brigadom.

Pred veče primili smo izvještaj da je neprijatelj napustio Vratnik — Čavlovicu i Brezovo Polje. II i III brigada dobile su zadatak da krenu naprijed u duhu postavljenog zadatka.

Noću 20/21 II brigada izbila je u Čavlovicu a III u Brezovo Polje (zaselak Dangube). IV brigada napala je Grmušane i posadu na Plavnom kod Otoke.[31]

21 decembra: II brigada sukobljava se sa neprijateljem na liniji Leskovac—Trnovac. Neprijatelj[32] je zadržava u napredovanju.

Noću 21/22 IV brigada ponovno napada Grmušane sa dobrim uspjehom.[33]

22 decembra: Pripremamo napad na Trnovac i neprijateljsku posadu na Kapija Br. (između Trnovca i Leskovca), sa ciljem da presječemo komunikaciju Trnovac—Leskovac kojom neprijatelj saobraća.

Noću 22/23 III brigada ne čekajući novi zadatak napada Brestik u duhu opšteg zadatka. Osvaja topove, ali zbog paničnog držanja jednog štaba bataljona povlači se. Te noći neprijatelj[34] se povlači iz Leskovca i sa puta Leskovac—Trnovac.

23 decembra: II brigada naglo izbija na prostoriju Rujevac — D. Stupnica i ostvaruje postavljeni plan — hvatanje u klješta neprijateljske kolone.

III brigada oklijeva poslije neuspjelog napada na Brestik i neprijatelj se izvlači u pravcu Maje. Pri povlačenju I brigada ga [tuče] na liniji Maja—Klasnić, ali III brigada ne stupa u borbu.

Na sektoru Dvora preduzimamo frontalan napad sa obuhvatom. Napad potpomaže brdska baterija topova.

Noću 23/24 II brigada napada neprijateljske posade u Bešlincu i Trgovima, gdje se nalazi jedna bojna.[35] IV brigada posjela položaje na boku neprijateljskih snaga Cvetovića Br. — k. 247 i k. 241. Neprijatelj se povlači u zidine spaljene fabrike u Bešlincu i odbacuje naše snage bombama. Pretrpio je velike gubitke od naše artiljerije.

24 decembra: Napad se produžava. Oko 8 časova pojavljuju se pojačanja od Dvora[36] s kojima vode borbu bataljoni IV brigade oko Cvetovića i bataljon II brigade oko D. Stup-

[31] i [33] Vidi dok. br. 122.
[32] Snage 373 pionirskog bataljona. Vidi dok. br. 122.
[34] Dijelovi 669 grenad. puka 371 pješad. divizije. Vidi dok. br. 122.
[35] i [36] Vidi dok. br. 122, indeks 29, 30 i 31.

nice. Neprijatelj u tome momentu pali svoj magacin u Bešlincu i panično se povlači u Trgove ostavljajući na cesti mrtve, jedan luksuzni auto i jedan kamion sa spremom. Pod našom vatrom neprijatelj cio dan izvlači svoje ranjenike u pravcu Dvora. Vrši povratni napad i kupi mrtve po cesti. Neprijateljski lakši ranjenici prisiljeni su da se pješice vuku cestom prema Dvoru jer kamioni nisu dovoljni. Pod zaštitom magle i mraka poslije jake baražne vatre neprijatelj se jako povlači iz Trgova u pravcu Dvora. Prema podacima prikupljenim od zarobljenika u ovoj borbi učestvovala je cijela pukovnija 373 divizije (384 pukovnija) koja je u cjelosti potučena i prisiljena na otstupanje iako je pripremila da provede božić na liniji Dvor — Bešlinac.[37]

Nismo bili u mogućnosti da izvršimo juriš jer su i naše snage bile zamorene, ali da nam je bila na raspoloženju još jedna odmorna brigada razoružali bi cijelu pukovniju, jer su za to bili zreli uslovi.

Kolona koja se povukla u pravcu Maje provela je božić u Maji i Joševici, a onda se povukla u Glinu.

Konačni sud o karakteru neprijateljskih operacija na Baniji ne može se dati još ni sada. Lokalno posmatrano to je ofanziva na Baniji, ali pri dubljem razmatranju vidi se da rad neprijatelja nije bio uperen na našu vojsku nego na pozadinu. Karakterističan je momenat napuštanje Topuskog prije nego su završene operacije na Baniji, što je znatno olakšalo situaciju naše divizije.

Moglo bi se rezimirati ovako:

a) Obližnji garnizoni, prilično ojačani, krenuli su u pohode na slobodnu teritoriju Korduna i Banije;

b) Preko područja Korduna i Banije prošla je jedna jača neprijateljska kolona ili u ofanzivu na Bosnu i Sandžak ili na jugoistok Evrope;

c) Ne možemo procijeniti da li su garnizoni bili aktivni u cilju da olakšaju prolaz, ili je to nov tip ofanzive u kojoj učestvuju obližnji garnizoni uz sadejstvo pokretnih snaga koje ih potpomažu;

d) U svakom slučaju neprijateljski rad uglavnom je uperen protiv pozadine — pljačka i politička propaganda;

e) Obzirom na Kordun moglo bi se govoriti o prolazu, ali obzirom na Baniju gdje su pretresena detaljno sela i šume pri čemu je uzela učešća i glavna njemačka kolona vide se konture ofanzive. Ali protiv ovoga govori nedostatak jednog plana uperenog protiv naše vojske.

[37] Vidi dok. br. 140, 143 i 153 ove knjige i dok. br. 38/6—a, k. 8, 49/6—a i k. 8, 52/6 a, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Konačni sud moći će se donijeti kad se sazna pokret neprijateljskih snaga dalje i njihov rad.

Opšte uzeto naša divizija imala je dosta uspjeha u borbama. Taj uspjeh sastoji se uglavnom u nanesenim žrtvama neprijatelju, dok je zaplijenjena mala količina materijala zbog mnogo nadmoćnijih neprijateljskih snaga. Veća bitka koju smo riješili u svoju korist bila je kod Bešlinca, koja ima pozitivne posljedice za II i IV brigadu i za pozadinu na tom sektoru, zbog toga što neprijatelj nije imao vremena da pljačka i što je narod vidio njegov poraz.

Ali u ovim borbama došli su do punog izražaja nedostaci koji se stalno osjećaju u našoj diviziji. Oni bi se mogli svesti na:

1) Dezerterstvo i to iz razloga bosotinje, kao organizovani četnici, ili iz straha od odlaska sa Banije;

2) Strah od odlaska sa Banije i od Švaba koji je zahvatio i rukovodioce;

3) Podnošenje lažnih izvještaja u takvim razmjerama da je bilo momenata kad je komanda bila onemogućena;

4) Nebudnost koja je davala neprijatelju mogućnost da nas iznenadi.

O pojedinim brigadama moglo bi se reći sljedeće:

I brigada: Štab je nepotpun i nije zadovoljio u potpunosti. Ima dosta dezertera.

II brigada: Ova brigada se dobro držala i uglavnom je zadovoljila. Ona je držala cijelo vrijeme svoju [— neprijateljsku] kolonu u defanzivi, nanijela joj velike gubitke i istakla se u povratnom napadu.

III brigada: Vrlo slabo se držala za cijelo vrijeme ofanzive. Rukovodstvo nije doraslo svom zadatku i hitno moramo izvršiti izmjene. Ima dosta dezertera.

IV brigada: U početku ofanzive slabo se snašla i dozvolila je da joj Huska iznenadi bataljon i da joj oduzme dosta oružja. Međutim, poslije prebacivanja na sektor Ljubina — Kosna brigada se držala vrlo dobro. Bila je aktivna i imala je najbolje uspjehe. Štab brigade je pojačan i to se osjeća.

Artiljeriski divizion davao je dobru pomoć pješadiji. Mi smo koristili u defanzivnim borbama cjelokupnu artiljeriju sve do nailaska kolone iz Gline, kada smo sklonili poljsku bateriju, dok je brdska stalno dejstvovala.

Veza sa brigadama bila je stalno telefonska i vrlo dobra. Veza sa Štabom korpusa nije uopšte funkcionisala. Za vrijeme borbe naša radio-stanica uopšte ne radi, dok u vrijeme kad nema borbe dobro funkcioniše. Izgleda da je u pitanju strah telegrafista.

Snabdijevanje hranom nije bilo na visini i u slučaju napuštanja Banije dalo bi negativne posljedice.

Evakuacija ranjenika bila je sređena.

Napominjemo da pozadinska bolnica nije imala jasan plan za slučaj ofanzive, tako da je dobar dio ranjenika pao nama na teret u najtežoj situaciji. Ovo se ne bi smjelo ponoviti.

Informativna služba nije dala željene rezultate. Ona nije organizaciono provedena da može zadovoljiti za vrijeme ofanzivnih operacija, tako da smo bili ograničeni samo na podatke preko patrola, koji su opet bili nepouzdani.

Zapažaju se mali gubici kod nas u odnosu na broj borbi. Ovo je rezultat manevarskih borbi bez juriša, gdje je teško naoružanje igralo najvažniju ulogu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Kladarin

Komandant, p.pukovnik,
P.[38] Jakšić

(M.P.)[39]

BR. 126

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 28 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O OSLOBOĐENJU VRLIKE I OKOLINE[1]

ŠTAB
XX DIVIZ. N.O.V.J
28-XII-43 g.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Izvještavamo da smo sa jedinicama X i IX brigade ušli i osvojili Vrliku[2] i očistili sva neprijatelj. uporišta u Cetinskoj dolini i Vrličku krajinu do s. Kijeva. Očišćena su sela: Otišić, Koljane, Podosoje, Maovice, Garjak, Vinalić, Ježević i Kosare.

Neprijatelj. snage[3] u pomenutim uporištima bile su sastavljene od Nijemaca, četnika i ustaša. Ukupan broj četnika

[38] Pavle
[39] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan plavim mastilom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10/1, k. 1029.
[2] Vidi dok. br. 100, 116, 134, 177 i 178.
[3] Iz sastava 264 njemačke pješad. divizije i Drugog (ustaškog) sektora iz Sinja. Vidi dok. br. 7/22—1, k. 105, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

u ovim selima iznosio je 700 vojnika, ustaša 300 i 200 Nijemaca. Nijemaca je bilo u početku 15, ali poslije prvog dana borbe dobili su pojačanje od 150 Nijemaca. Samu Vrliku su branili Nijemci i legionari.

Borba u Cetinskoj dolini otpočela je 22 ov.mj. i sa prekidom od dva dana trajala je do 27 ov.mj. do 19h. kada su dijelovi X brigade ušli i osvojili samu Vrliku. Borba je bila uporna i žilava, gdje su četnici naročito uporno branili svaku kotu potpomognuti od Nijemaca.

Dijelovi Sred. dalm. grupe odreda su nas ispomagali,[4] obezbjeđujući nam sve pravce od Drniša ka Vrlici.

U ovim borbama neprijatelj je imao velike gubitke, čiji nam je tačan broj nepoznat, zarobljeno je 9 četnika od kojih je jedan komandir i ubijen je njemački oficir, koji je komandovao sa svim ovim miješanim posadama u Vrličkoj krajini.

Zaplijenjena je izvjesna količina raznog materijala.

Naši su gubici bili prilično veliki ovog puta i to oko 18 mrtvih i 30 ranjenih, tačan broj ćemo vam naknadno dostaviti.

U ovim borbama bilo je grešaka kod komandnog kadra, što ćemo naknadno u operativ. izvještaju[5] dostaviti i iznijeti.

Sadašnji raspored jedinica ove divizije je sljedeći: IX i X brigada na liniji Kozjak — Civljane — Kosore — Vinalić. VIII brigada na obezbjeđenju prema Sinju i na komunikaciji Sinj — Vaganj — Livno, Mosorski odred na komunikaciji Drniš — Vrlika, Dinarski odred u Ježeviću.

Uspjeh bi bio mnogo veći, efikasniji i sa manje gubitaka, da se preko Dinare i Uništa pojavila V brigada,[6] kako smo očekivali.

Nastojaćemo da obezbijedimo ovu teritoriju nadirući dalje preko Kozjaka ka Kosovu, Polači i Podinaru.

Poslali smo drugove, koji treba da uhvate vezu sa jedinicama, koje se prebacuju sa otoka na kopno sred. Dalmac. i sa zadacima za njih.[7] Izvještaj koji smo vam poslali o ofanzivi na Moseć i Svilaju, kao i o zatvaranju ovih pravaca je bio

---

[4] O dejstvima ovih NOP odreda vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15 siječnja 1944 godine.

[5] Vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 10 siječnja 1944 godine.

[6] Ova brigada zatvara pravac Knin — Bos. Grahovo i po naređenju Štaba Osmog korpusa nije upućivala svoje snage da sadejstvuju Dvadesetoj diviziji. Vidi dok. br. 109.

[7] Odnosi se na Prvu NO prekomorsku brigadu, koja se 6/7 siječnja 1944 god. iskrcala kod Pakoštana. Vidi dok. br. 68 i 124 ove knjige i tom Mornarice, knj. 1, dokumente o prevoženju ove brigade na kopno i dok. br. 24—1/6, k. 516, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

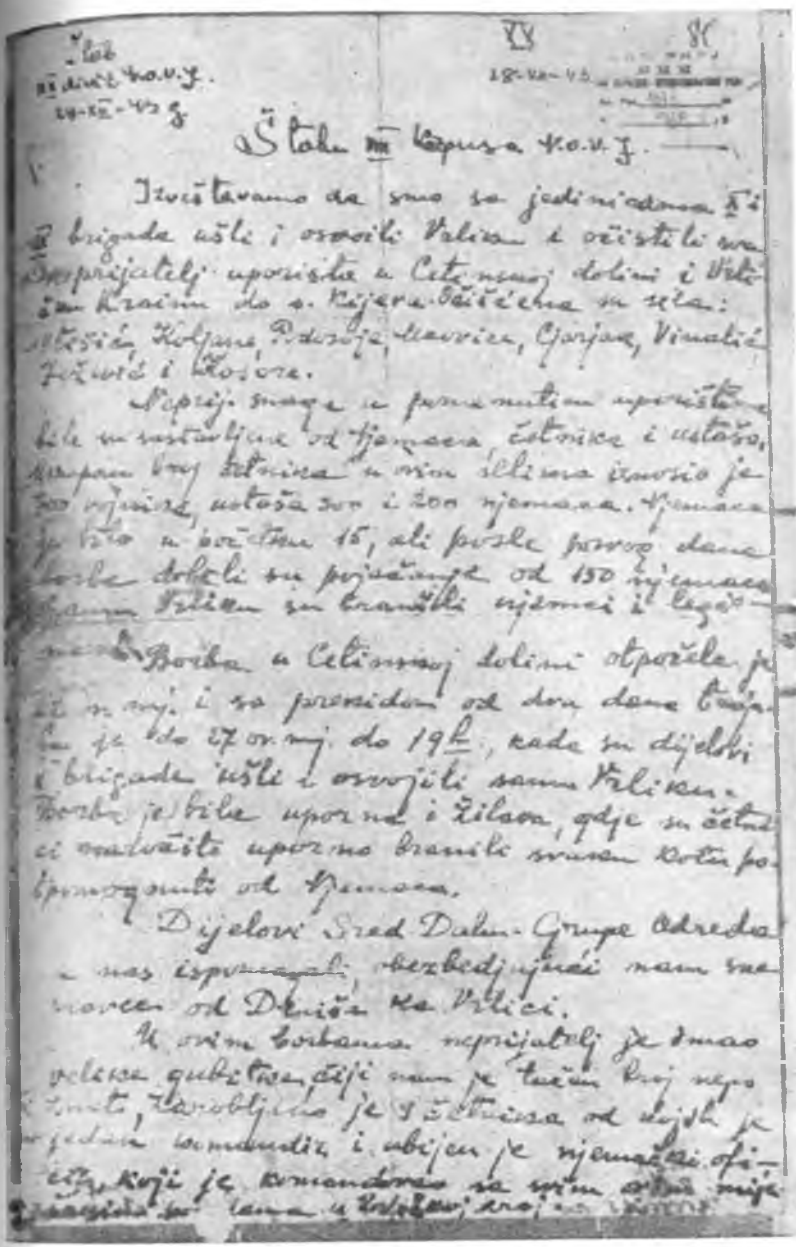

Štab
XX divit. V.O.V.J.
24-XII-43 g.

XX 86

18-XII-43

Štabu VIII Kapusa V.O.V.J.

Izvještavamo da smo sa jedinicama X i XX brigada ušli i osvojili Vrliku i očistili sva neprijatelj uporišta u Cetinskoj dolini i Vrlička Krainu do s. Kijeva. Očišćena su sela: Mišić, Koljane, Podosoje, Mavrice, Cjarjak, Vinalić, Požević i Kosore.

Neprij. snage u pomenutim uporištima bile su sastavljene od Njemaca, četnika i ustaša, kompan broj četnika u ovim selima iznosio je 300 vojnika, ustaša 300 i 200 njemaca. Njemaca je bilo u početku 15, ali posle pozvog dana borba dobili su pojačanje od 150 njemaca. Samu Vrliku su branili njemci i legionari.

Borba u Cetinskoj dolini otpočela je 22 n. mj. i sa prekidom od dva dana trajala je do 27 ov. mj. do 19h, kada su dijelovi X brigade ušli i osvojili samu Vrliku. Borba je bila uporna i žilava, gdje su četnici naročito uporno branili svaku kotu potpomognuti od Njemaca.

Dijelovi Sred. Dalm. Grupe Odreda u nas ispomagali, obezbedjujući nam snaznovce od Deniše ka Vrlici.

U ovim borbama neprijatelj je imao velike gubitke, čiji nam je tačan broj nepoznati, zarobljeno je 9 četnika od kojih je jedan komandir i ubijen je njemački oficir, koji je komandovao sa svim ovim mije[illegible] u Vrličkoj kraj[illegible]

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 126

doslovni prenos izvještaja Štaba Gr. odreda koji smo mi bili od njih dobili.[8]

Napominjemo da sada ima mogućnosti za prolaz manjih grupa kroz Mućku dolinu, i preko Moseća sa potrebnim obezbjeđenjima.

Povratićemo naše snage, koje se nalaze sa ranijim zadatkom u Livanj. Polju.[9]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. kom.
Živković Živko

K-nt
Vel.[10] M. Knežević

BR. 127

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 28 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U MOSLAVINI, KALNIKU I ZAGORJU[1]

Op. 973 43
28/XII. 43

Predmet: Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Nakon likvidacije Čazme[2] i napuštanja terena naše Zone po XXVIII Diviziji,[3] na sektoru Moslavine, nisu zapažene nikakve koncentracije neprijatelja. Na sektoru Kalnika aktivnost neprijatelja nije bila od većeg značaja, izuzev jačih patroliranja u okolini samog uporišta, dok je na sektoru Zagorskog odreda neprijatelj počeo više krstariti i praviti upade u oslo-

[8] Vidi objašnjenje o toj ofanzivi i presijecanju veze sa morem u dok. br. 114.

[9] Dva bataljona Devete NO brigade zatvaraju pravac Livno — Sinj, vidi dok. br. 116.

[10] Velimir

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/8, k. 1472 A.

[2] O napadu na Čazmu vidi dok. br. 1.

[3] Divizija se prebacila u Turopolje, gdje ostaje do kraja prosinca 1943 god. Vidi dok. br. 15, 32 i 152.

bođena i poluoslobođena sela.[4] Dobiveni podaci o neprijateljskoj ofanzivi nisu odgovarali činjeničnom stanju u pogledu koncentracija neprijatelja, kojih do ovoga momenta na sektoru naše Zone nema. Neprijatelj je pojačao garnizone Bjelovar i Varaždin, u svrhu svoje sopstvene sigurnosti. Prema najnovijim podacima dobivenim od političkih radnika, Nijemci su u Zagorju napustili Pregradu, Đurmanec, Veliku Ves i Krapinu i preko Slovenije krenuli za Njemačku.[5] Uporno su se širile vijesti o dolasku jedne njemačke pukovnije u Varaždin u vezi sa pripremanom ofanzivom na krajeve sjeverno od Save, ali prema svim znacima do toga neće doći.

Naše jedinice, poslije oslobođenja Čazme i odlaska XXVIII Divizije, nisu vodile veće i značajnije borbe. Sva njihova aktivnost bila je usmjerena na uništavanje komunikacije, ali pri tom nisu pokazale veće rezultate.

II Brigada II Operativne zone

Brigada se nalazi na sektoru Moslavine i ugrožava glavnu neprijateljsku komunikaciju Dugo Selo — Banova Jaruga, gdje sada vrši akcije.

9. XII. 43. Brigada se nalazi na sektoru Čazma — Narta. Toga dana, prilikom smjenjivanja jedne čete I Bataljona na položaju, desio se nesretan slučaj. Pao je sanduk sa tromblonskim bombama jednom borcu na zemlju, koje su eksplodirale i ranile 7 drugova, od kojih dvojicu teže.

10. XII. 43. Prema podacima iz uporišta Narta neprijatelj će vršiti nasilno izviđanje u pravcu Čazme. Snage Brigade zauzele su položaje (sekc. Čazma 1 : 100.000) kako slijedi: I Bataljon zaposjeo je desnu stranu puta od Štefanja do puta koji se odvaja od glavne ceste Narta — Čazma, a vodi prema Ravnešu na Laminac. Bataljonu pridodat je teški bacač. II Bataljon zaposjeo je položaj na lijevoj strani puta od Starog Štefanja ispod Blatnice prema rječici Batinovac, sa zadatkom da propusti neprijateljsku kolonu preko mosta na rječici Batinovac, a potom napadnu. III Bataljon sa dvije čete nalazio se u brigadnoj rezervi, dok je sa jednom zatvarao put kod Štefanja. Položaj je otkriven, a mjestimično pokriven šumarcima. Atmosferske prilike su bile loše i kiša je padala. Jedinice, koje su bile u za-

[4] Vidi izvještaj Zagorskog NOP odreda, dok. br. 42 i 114.

[5] Odnosi se na dijelove divizije »Niderland«, koji su se 23 prosinca 1943 god. ukrcali u Vrbovecu i otišli sa ovog područja u pravcu sjevera. Vidi dok. br. 32/20—a, k. 6, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

sjedi zaposjele su položaj u jutro u 6 sati. Rezerva sa Štabom brigade nalazila se u Štefanju. Na desnom boku naših snaga bio je III Bataljon Moslavačkog odreda u s. Ivansko. Neprijatelj je krenuo iz uporišta Narte sa snagama 9. i 10. satnije III Bojne II Pješ. puka, sa 70 domobrana i 20 Nijemaca, među kojima su bila 3 oficira i 1 njemački podoficir. Pri pokretu do zasjede neprijatelj je bio obaviješten i pojačao svoju opreznost, izuzivši jake pobočnice i prethodnicu. Nije postignuto iznenađenje i neprijatelj je istovremeno otvorio vatru sa zasjedom.[6] Zarobljeno je 32 domobrana, 3 oficira, 1 podoficir, ubijeno 15, a ranjeno 3 neprijateljska vojnika, zaplijenjeno je 30 karabina, 2 mitraljeza, 5 schmeissera i 1 pištolj. Naši gubici su 3 mrtva, među kojima komandir čete drug Levak Gindrić i 2 borca, a ranjena dvojica. Tom prilikom ranjen je načelnik Štaba brigade drug Božo Kušec. Utrošeno je 3.000 puščanih metaka i 6 mina za laki bacač. Štab brigade za izlazak neprijatelja na prisilno izviđanje bio je obaviješen od jednog domobranskog oficira iz samog uporišta. Napad nije izvršen po planu iz razloga što se na položaje došlo nekonspirativno, što je neprijatelja upozorilo na opreznost i veće mjere osiguranja svoje kolone.

14. XII. 43. Brigada je izvršila rušenje pruge Banova Jaruga — Dugo Selo, kod stanice Vidrenjak,[7] na dužini od 1.200 metara. Tom prilikom trebala je porušiti željeznički most na rijeci Česmi. Rušenje mosta nije uspjelo iz razloga dovoljno neprikupljenih podataka o gradnji i probojnosti bunkera, koji su osiguravali most, i time se nisu iskoristila teška oruđa, protukolski topovi, koji su mogli probijati bunkere. To je jedan od razloga da Štab II Bataljona, koji je trebao izvršiti [rušenje] mosta, nije bio dovoljno uporan u izvršenju dobivenog zadatka. Utrošeno je 5.400 puščanih metaka, 3 mine za teški bacač i 6 mina za laki i 32 topovske granate.

23. XII. 43. Brigada je porušila prugu između Križa i Ivanić Grada.[8] Šliperi sa šinjama bačeni su u vodu. Istovremeno naišao je voz sa neprijateljskim vojnicima na nagaznu minu, koja je razorila lokomotivu. Zarobljeno: 35 domobrana, 3 ustaše, 2 Nijemca.

[6] Vidi dok. br. 64 i 158.
[7] Vidi dok. br. 64, 159 i 160.
[8] Vidi dok. br. 170 i 172.

Ubijeno 10 Nijemaca. Uništeno 6 vagona i 2 borna kola. Zaplijenjeno je 30 karabina, 1 schmeisser i ostale spreme, kao i 475.000 kuna.

II Moslavačka brigada, poslije zauzimanja Čazme, postala je sređena i čvrsta jedinica. Njezina borbenost na primjernoj je visini. Brigada se popunila novomobiliziranim ljudstvom i sada broji preko 1.000 boraca i formirala je IV Bataljon. Kod napada na vojni transport 23. XII. 43. poginuo je komandant II Bataljona drug Marko Obradović, što pretstavlja osjetan gubitak, jer Brigada raspolaže sa vrlo mladim i neiskusnim kadrom. Ulaskom druga Alojza Kovačića za zamjenika komandanta Brigade osjetila se u Štabu brigade živahnost i novi polet.

U. Brigada »Braća Radić«

Brigada od 23. XI. 43. nalazila se na sektoru Križevaca, na položajima Donjara — Mali Poganac — Male Sesvete, i za to vrijeme uništavala prugu Koprivnica — Križevci i postavljala zasjede neprijateljskim patrolama, koje su kretale prema oslobođenoj teritoriji.[9]

14. XII. 43. Dvije čete I Bataljona rastjerale su koturaše na Dravskom mostu kod Botova (sekc. Đurđevac 1 : 100.000).[10] Zaplijenjeno je 1 t. mitraljez »Schwarzlose«, 12 karabina, 4—5.000 metaka i ostale ratne spreme. Na našoj strani bilo je 3 druga lakše ranjena i 1 poginuo i to komesar čete Geltner, koji je naišao na nagaznu minu.

Neprijatelj je u paničnom bijegu napustio most i prebjegao preko mađarske granice, ne pružajući otpor. Da smo tom prilikom imali eksploziva most bi bio porušen jer je neprijatelj bio 2—3 km. pobjegao od Drave. Naše su jedinice taj momenat iskoristile i prešle preko Drave, nastavljajući sa čišćenjem Gole i Ždale, gdje su se nalazili ostaci koturaške bojne, koja je pobjegla iz Koprivnice. Zarobljeno je 14 žandara i domobrana i zaplijenjeno je isto toliki broj pušaka sa odgovarajućom količinom municije i drugog raznog materijala. Time su naše jedinice izbile na granicu sa Mađarskom i nije došlo do nikakovih sukoba, jer je to stara granica. Sada se na tom sektoru nalazi partizanska straža. Sa Mađarima na tom dijelu nije

[9] O tim dejstvima vidi dok. br. 29, 30, 32/30—a, k. 6; 49/19—1, k. 158, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[10] Vidi dok. br. 161.

došlo do nikakovih sukoba. Straži smo dali direktivu, da ne puca na mađarske graničare, kada se nalaze na mađarskom teritoriju, u protivnom. ako pređu preko granice, da se upuste s njima u borbu. U Međumurju naše jedinice, kada vrše akcije, napadaju na neprijateljske vojnike gdje god se nalaze. Molimo Vas, javite nam, da li je naš stav po ovim pitanjima pravilan.

Pored ovih akcija, Brigada je izvršila niz manjih napada na neprijateljske patrole iz Križevaca i zaplijenila oko 20 puškaka. Vojnička aktivnost Brigade nije bila zadovoljavajuća iz razloga što nije imala mogućnosti većih akcija, jer se na tom sektoru nalazi jedino uporište Križevci. Najveći dio slobodnog vremena iskorišten je za vojno-politički rad sa borcima i komandnim kadrom. Izmjene u Štabu Brigade dobre su.[11] Još uvijek ova brigada spada među naše najbolje jedinice.

Zagorski N.O.P. Odred

Odred u mjesecu decembru bio je naročito aktivan na cesti Krapina — Lepoglava sa dva bataljona, dok se jedan nalazio duž rijeke Sutle, sa zadatkom čišćenja hrvatsko-njemačke granice u zajednici sa Slovenskim kozjanskim odredom, kome smo uputili 15 rukovodilaca Slovenaca i 2 p.mitraljeza. Ustaše i Nijemci na pojačanu aktivnost Zagorskog odreda primijenili su taktiku stalnog uznemiravanja naših jedinica sa manjim snagama.

30. XI. 43. I bataljon sa komandantom Odreda[12] krenuo je prema Sloveniji.

1. XII. 43. Bataljon je zauzeo položaje iznad s. Jesenjsko Cerje. U Cerju su se nalazile ustaše P. T. B. koje su osiguravale cestu Lepoglava — Krapina. Bataljon je izvršio napad, ne znajući kolike su neprijateljske snage u selu. U trosatnoj borbi[13] Bataljon se morao povući, jer su stizala pojačanja iz Krapine, i uslijed jake topovske i minobacačke vatre na položaje bataljona. Bataljon je uspio rastjerati bojnu, nanijevši ustašama gubitke od 42 mrtva, među kojima jedan pukovnik, 20 ranjenih i 80 ustaša nestalih (sumnja se da su nekoji od njih pobjegli svojim kućama, ili su ranjeni i mrtvi ostali na položajima). Za vrijeme ove borbe naši gubitci bili su 2 mrtva i 3 ranjena. Utrošeno je 1.250 metaka. Borci ovog bataljona pokazali su visoku borbenost i upornost, pa smo ih našom na-

[11] Odnosi se na izmjene prilikom formiranja NO brigade »Matija Gubec«, vidi dok. br. 41.

[12] Jopis Špiranec

[13] Vidi dok. br. 42.

redbom pohvalili. Naročito su se istakli komandir Podboj Josip, vodnik Pasariček Josip i drugarica Mirt Marija.

14. XII. 43. jedna je četa III Bataljona bila na krstarenju od Peršavec prema Maloj Velikoj (sekc. Ptuj 1:100 000) i naišla na ustašku kolonu. Četa je izvršila napad[14] i neprijatelj se u paničnom bijegu povukao u svoju bazu pod zaštitom tanketa. Zarobljen je 1 ustaša i 1 jahaći konj. Utrošeno je 100 metaka. Gubici neprijatelja nepoznati.

13. XII. 43. II Bataljon zaustavio je voz na pruzi Krapina — Vel. Ves.[15] Zarobio je 6 gestapovaca, 1 žandara, 1 domobrana, 1 financa i 1 detektiva. Zaplijenjeno je 10 pušaka i druge ratne spreme. Zasjeda na cesti uništila je 1 luksuzni automobil i ubila 4 njemačka vojnika i uništila 1 kamion. Plijen se iz kamiona nije mogao izvući zbog velike blizine uporišta Krapina, otkuda je neprijatelj sa tenkovima krenuo prema zasjedi.

18. XII. 43. Jedna četa II Bataljona na cesti između Mača i Zlatara (sekc. Ptuj) zarobila je 1 ustašu.

10. XII. 43. I Bataljon, koji se nalazio duž Sutle, postavio je zasjedu na cesti Pregrada — Sopot, ispod kapelice Sv. Lenart 1 km. udaljene od Pregrade. Neprijatelj je bio obaviješten o postavljanju zasjede i nije kretao cestom. Zasjeda je pravovremeno otkrila neprijatelja koji je kretao brdima duž ceste i istoga napala. Četa bataljona povukla se, nanijevši neprijatelju gubitke od 6 mrtvih. Istovremeno i neprijatelj se povukao u Pregradu.

12. XII. 43. I Bataljon[16] postavio je zasjedu na raskrsnici cesta Sopot — Desinić — Vinagora kod k. 266 (sekc. Rogatec 1:100.000). Iz Desinića naišao je neprijatelj sa 250 vojnika, sa 9 kamiona i 3 mala automobila, naoružan sa 15 p. mitraljeza. Vještim manevrom neprijatelj je napadnut i pretrpio je gubitke od 32 mrtva i 14 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena. Utrošeno 1.470 metaka.

Zagorski odred spada među naše najbolje odrede. On danas broji oko 600 naoružanih boraca, formiranih u 3 bataljona sa po 3 čete. Borbenost boraca na dosta je velikoj visini. Osjeća se kod rukovodilaca nedovoljno iskustvo jer su to sve mladi rukovodioci. Iz brigade »Braća Radić« poslano je nekoliko nižih rukovodilaca, jer se osjeća manjak sposobnih vodnika i ko-

---

[14] i [15] Vidi dok. br. 160.

[16] O dejstvu Prvog bataljona vidi dok. br. 114.

...ndira, dok se štabovi bataljona sređuju. Na pojačanu aktivnost Zagoraca neprijatelj vrši dnevne ispade i osjeća se da drugovi iz Zagorskog odreda nemaju još dovoljno rutine za borbu na terenu. Oni još ne znaju manevrisati. Vjerujemo da će dolaskom brigada u Zagorje taj odred postati čvršći, koji ima perspektive za formiranje brigade iz vlastitih snaga. Štab Zagorskog odreda primjeran je štab, kako po svojoj savjesnosti, tačnosti, tako i po svojoj borbenosti i upornosti u provađanju postavljenih zadataka. Ni u jednom odredu nije tako zdravo stanje u odnosu na štab kao u Zagorskom, pa vjerujemo da će drugovi iz Štaba biti u stanju da i dalje izvršavaju postavljene zadatke. Zagorskom odredu poslali smo 170 pušaka i time naoružali sve nenaoružano ljudstvo.

Kalnički N.O.P. Odred

Poslije odlaska XXVIII Divizije sa sektora Kalnika, Kalnički odred sa svim snagama nalazio se na položajima prema Varaždinu, uništavao pruge i ceste Ludbreg — Varaždin — Novi Marof. Tako je pruga Varaždin — Ludbreg — Koprivnica srušena u duljini od 8—10 km.

5. XII. 43. Jedna četa III Bataljona izvršila je napad na žandarmerijsku stanicu u Šandorovecu,[17] (sekc. Čakovec 1:100.000). Tom prilikom zarobljeno je 11 žandara, 11 manliher pušaka, 7 deka, 700 metaka i drugog materijala.

11. XII. 43. I Bataljon prebačen na sektor Cerje Tužno — Ivanec (sekc. Ptuj 1:100.000) sa ciljem ometanja popravljanja pruge Varaždin — Ivanec.

12. XII. 43. Minerska desetina i jedna četa II Bataljona izvršile su kod Varaždina napad na oklopni voz, koji se kretao prugom Varaždin — Turčin. Pancer je naišao i djelomično bio uništen. Prevrnuta su 2 vagona. U vozu neprijatelj je imao 3 mrtva i 3 ranjena. Akcija je izvedena po planu i da je bilo više eksploziva, pancer bi bio posve uništen.[18]

13. XII. 43. Jedna četa II Bataljona razoružala je finance, zapalila općinu i poštu u s. Petrijanec na cesti Varaždin — Vinica.[19] Zarobljeno je 6 financa i zaplijenjeno 5 manliher pušaka.

Kalnički odred poslije krize, postavljanjem novog štaba, danas pretstavlja sređen i dosta učvršćen odred. Štabovi bataljona mladi su, ali su do sada pokazali dosta dobre rezultate

[17] Vidi dok. br. 39/7, k. 1472 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta, tj. izvještaj Kalničkog NOP odreda od 14 posinca 1943 god. upućen Štabu Druge operativne zone.

[18] i [19] Vidi dok. br. 159.

u radu. Štab odreda sposoban je. Komandant Odreda drug Kobal[20] sposoban je vojnički, savjestan i požrtvovan u radu, ali mu manjka rutina i odlučnost. Komesar Odreda drug Ladišić[21] zadovoljava, ali se kod njega pojavila želja za povratkom u brigadu. Štab odreda nije imao zamjenika komandanta, pa smo operativnog oficira Odreda druga Miočinovića[22] postavili za zamjenika komandanta, a za v.d. operativnog oficira Odreda druga Bosnera, do sada na dužnosti komandanta bataljona.

Bjelovarski N.O.P. Odred

Odred je bio aktivan na pruzi Kloštar — Koprivnica i Bjelovar — Križevci.[23]

1. XII. 43. Neprijatelj iz Đurđevca u jačini od 250 gestapovaca krenuo je prema Virju, gdje ga je I Bataljon Odreda dočekao i natjerao u paničnom bijegu natrag u Đurđevac, nanijevši mu gubitke 10 mrtvih i 17 ranjenih, dok su naši gubici bili samo 1 mrtav. Utrošeno je 800 metaka.

7. XII. 43. Neprijatelj je iz Bjelovara sa 2 kolone krenuo prema selu Kobasičari (sekc. Bjelovar 1 : 100.000). Neprijatelj je odbijen uz gubitke od 3 mrtva i nepoznat broj ranjenih.

14. XII. 43. Jedna četa II Bataljona sa komandantom bataljona drugom Džakulom i zamjenikom komandanta Odreda drugom Gunjević Božom postavila je zasjedu na pruzi Bjelovar — Križevci, sa zadatkom da sačekaju oklopni voz. Pancer nije naišao, jer je ustaša izviđač otkrio zasjedu. Isti je ubijen.

16. XII. 43. Ista je četa usred dana sačekala transportni voz na pruzi Bjelovar — Križevci. U vozu su se nalazili gestapovci, ustaše i Nijemci i nešto civila, ukupno 600—700 ljudi. Pruga je bila minirana i vagoni su odletjeli u zrak, a četa je izvršila napad na voz. Neprijatelj je imao 75—80 mrtvih i 130—140 ranjenih, koje gubitke neprijatelj priznaje. Kompozicija vlaka sastojala se od 17 osobnih vagona, od kojih je 3 potpuno uništeno. Naši gubici: 1 mrtav. Četa se morala povući, jer je neprijatelj izvršio kontranapad. Borba je trajala 36 minuta, a učestvovalo je 28 boraca sa komandantom bataljona i zamjenikom komandanta Odreda. Da su naše snage bile veće neprijatelj bi sigurno doživio veće uni-

[20] Vlado
[21] Nikola
[22] Stevo
[23] O dejstvu ovog odreda vidi dok. br. 88.

štenje. Uspjeh bi bio velik, da u vagonima nije bilo civila. I Bataljon postavio je zasjedu između Kalinovca i Ferdinandovca (sekc. Đurđevac 1 : 100.000) gestapovcima, koji su kretali iz Đurđevca u Ferdinandovac. Zasjeda nije bila dobro postavljena i neprijatelj je pobjegao, pretrpjevši 6—8 što mrtvih, što ranjenih.

Ovaj Odred spada među najslabije. Štab odreda, kao i štabovi bataljona nisu još sređeni. Komesara Odreda i njegovog zamjenika smijenili smo, jer isti nisu zadovoljavali. Odred nije prolazio kroz veće akcije, tako da borci i rukovodioci nisu na dovoljnoj vojničkoj visini u pogledu borbenosti i disciplinoranosti. Osjeća se lokalpatriotizam, jer se bataljoni zadržavaju na svojim užim sektorima. Nastojaćemo da se u buduće bataljoni smjenjuju i prolaze kroz značajnije borbe. Odred broji preko 500 boraca iako je dao jedan bataljon za novoformiranu Brigadu »Matija Gubec«.

Zagrebački N.O.P. Odred

Iz Odreda uzeli smo 2 bataljona u sastav novoformirane Brigade »Matija Gubec«.[24] Odred sada broji oko 200 boraca. Izvršili smo promjene u Štabu odreda,[25] tako da je dosadašnji komandant ušao u Štab brigade »Matija Gubec« kao zamjenik komandanta, a operativni oficir Moslavačkog P. Odreda postavljen je za v.d. komandanta Odreda. Iz Zagrebačkog odreda povukli smo veći dio snaga iz razloga što se taj Odred razvijao samostalno bez veće kontrole našeg Štaba, a sastavljen je od mladih boraca i rukovodilaca, koji nisu prošli kroz borbe, pa je prijetila opasnost da se raspadnu. Mislimo da će se manji odred moći lakše zadržavati i uspješnije manevrirati na svom sektoru.[26]

Moslavački N.O.P. Odred zajedno sa II Brigadom II Operativne zone djeluje na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga. Odred imade tri bataljona. Po svome elementu Odred ne zaostaje iza Brigade. U Štabu odreda nema potrebne harmonije i dovoljno savjesnosti u izvršavanju dobivenih zadataka.

22. XII. 43. stigao je naš Štab sa Brigadom »Matija Gubec« na sektor Kalnika i konačno su brigade došle pod komandu Štaba divizije i sada se nalaze na sektoru Varaždina. Štab divizije nije potpun. Manjka načelnik Štaba. Predložili smo za v.d. načelnika Štaba druga Cikojević Branimira, operativnog oficira Zagorskog odreda, koji po našem mišljenju posjeduje

[24] i [25] Vidi dok. br. 41.

[26] Na ovom sektoru neprijatelj je imao jače snage radi neposredne zaštite Zagreba.

više vojničkog znanja i sposobnosti nego drug Alibaba,[27] pa Vas molimo da nam javite, koji će od njih dvojice biti načelnik Štaba.

Javili smo Vam da smo formirali podoficirsku školu, koja je otpočela 12. XII. 43. sa kursom. Sada kurs posjećuje 50 drugova, i nadamo se da će škola dosta doprinijeti jačanju naših jedinica. Komandant škole i 2 nastavnika posjeduju dosta solidno vojničko znanje i sposobni su da predaju. Komesar škole ne zadovoljava, pa ćemo ga smijeniti.

Poslije odlaska XXVIII Divizije sa našeg sektora, naše jedinice nisu se dovoljno angažovale u borbi s neprijateljem iz razloga što se upravo poslije oslobođenja Čazme formirala nova brigada i sređivala Moslavačka brigada, a naš Štab dosta je preuzak da bi mogao pravovremeno izvršiti sve zadatke, pa se postavlja pitanje proširivanja našeg Štaba. U drugarski Centralni komitet pozvan je II pomoćnik načelnika Štaba[28] i šef Pozadinskog otsjeka i time je još jedno mjesto upražnjeno. Ne znamo hoće li se spomenuti drug vratiti. Sada pristupamo formiranju intendanture na osnovu dobivenih uputstava.

Telegrafskim putem javili smo Vam da su naše operativne namjere sa Divizijom krenuti u Zagorje,[29] gdje sada poslije odlaska Nijemaca postoje objektivne mogućnosti likvidiranja uporišta Krapina, Zlatar i drugih, i time proširivanje i učvršćenje oslobođenog teritorija Hrv. Zagorja. Ukoliko bi naše snage trebale da se više angažuju na pruzi Zagreb — Novska, onda bi sa Divizijom krenuli prema Sv. Ivanu Zelini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: Komandant pukovnik:

---

[27] Vjekoslav Smjeh

[28] Milan Brunović

[29] Novoformirana divizija u narednom periodu dejstvuje na području Zagorja i Moslavine. Vidi tom V, knj. 23, izvještaje Štaba Trideset druge divizije kroz mjesec siječanj 1944 godine.

BR. 128

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 28 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O DEJSTVU ODREDA U VREMENU OD 1 DO 27 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
Op. broj 45/43.
28. XII. 1943.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Naš I hrvatski bataljon vodio je borbu[2] na 1. i 2. XII. o.g. na Hađeru i na cesti Glina — Gore. Rezultati borbe: 26 mrtvih i veći ali nepoznat broj ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka ni u mrtvim ni u ranjenim. Snage neprijatelja bile su u jačini jedne bojne. Borba je vođena 2.30 sati. U borbi je ispaljeno 3700 metaka.

Na 2. XII. 43. III bataljon vodio je borbu[3] sa neprijateljem koji je pošao iz Kostajnice da pljačka po našem oslobođenom teritoriju. Neprijatelj je nastupao u jačini jedne satnije. Jedna četa III bataljona bila je u zasjedi iznad sela Krčeva i pustila je neprijatelja što bliže na kojega je otvorila vatru. U toj borbi zarobljena je 1 poluautomatska puška, 2 karabina, 6 kola, 19 konja, 3 vojnička sedla. Neprijatelj je imao 9 mrtvih koji su izvučeni u našu korist, dok je bio veći broj mrtvih i ranjenih koje je neprijatelj uspio pod zaštitom minobacačke vatre povući sa položaja. U istoj borbi zarobljena su 2 Rusa koji se sada nalaze naoružani u našem bataljonu, jer su isti izrazili želju da ostanu u partizanima, kao i to da su poslije dugog ropstva prvi put došli do slobode.

Naši gubitci su 1 mrtav i to Đurić Pajo i 1 lakše ranjen Letica Nikola, desetar. U borbi je ispaljeno 710 mitraljeskih i puščanih metaka. Nakon kratke borbe neprijatelju je u kamionima stigla pomoć uslijed čega su se naši povukli.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31—3, k. 424.

[2] Vidi dok. br. 142.

[3] Vidi dok. br. 148.

3. XII. 43 neprijatelj je krenuo još u toku noći u jačini jedne bojne[4] od Kostajnice sa 150 konjanika, 2 kamiona, 1 tenkom sa namjerom da vrši pljačku. Neprijatelju je uspjelo pomoću artiljeriske vatre da se probije do G. i D. Pastuše, gdje je vršio pljačku do čega je god došao. Prilikom povlačenja iz Pastuše prema Kostajnici naš III bataljon napucao je i potom izvršio napad i tom prilikom zarobio 7 jahaćih konja, 7 sedala, 3 kola vojnička, 3 para konja, 1 teški bacač sa nišanskim spravama i sa 37 mina. Također je oteta od neprijatelja sva pljačka koju je bio upljačkao toga dana koja je podijeljena vlasnicima od kojih je opljačkano. Neprijatelj je imao priličan broj mrtvih i ranjenih, koji broj nismo mogli doznati uslijed ofanzive koja je nastupila. Naši gubitci su 2 mrtva i 4 ranjena, među kojima je pao zamjenik komandanta istog bataljona drug poručnik Prečanica Janko, koji je pogođen gelerom od topovske granate. U ovoj borbi ispaljeno je 4390 metaka puščanih i mitraljeskih. Borba je vođena na cesti između Komogovine i Pastuše. Na neprijateljskoj strani u borbi su učestvovali Švabe i Čerkezi.

3. XII. 1943. neprijatelj je krenuo u jačini od 200 vojnika[5] iz Matijevića i Dvora preko Zakope i Cvetovića vijencom prema Bešlincu i došao je na brdo Kolarište pored Trgova. Naš II bataljon prebacio je jednu četu pred neprijatelja, sa zadatkom ako bi neprijatelj dalje nastupao da ga dočeka sa čela dok jedna četa ostala je da tuče neprijatelja bočno. Međutim, neprijatelj nije dalje nastupao već se istim pravcem povratio prema Dvoru. Prilikom povlačenja naš II bataljon vodio je borbu sa neprijateljem u kojoj su nanijeti neprijatelju priličan broj mrtvih i ranjenih, kojih nam broj nije poznat. Neprijateljska jedinica koja je učestvovala u borbi jest III bojna iz »Tigar« divizije. Neprijatelju je uspjelo pod zaštitom svoje vatre da povuče svoje mrtve i ranjene.

Po naređenju Štaba VII divizije naši bataljoni rokirani su sa svojih sektora oko Gline. Bataljoni su bili raspoređeni i to: I bataljon Glinski Trtnik i Majske Poljane, II bataljon Majski Trtnik i Ravno Rašće, Hrvatski bataljon Prijeka, Joševica, III bataljon Balinac, — svi bataljoni imali su zadatak da kontrolišu svaki pokret neprijatelja cestom Gore — Glina i obratno i da spriječe svaki pokret neprijatelja u našu oslobođenu teritoriju iz Gline. Bataljoni su se nalazili na položaju od 5—15, ali neprijatelj uopće nije pokušavao da izlazi iz Gline prema našim položajima.

---

[4] Iz Prve kozačke konjičke divizije

[5] Lokalni ispadi dijelova 373 legionarske »Tigar« divizije. Vidi dok. br. 140 i 143 ove knjige i dok. br. 38/6, k. 8 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Noću između 15 i 16. XII. neprijatelj je krenuo iz Gline u više pravaca sa dosta jakim snagama. Naš I bataljon nalazio se na položaju između Glinskog Trtnika i Majskih Poljana, gdje je sačekao neprijatelja[6] koji je nailazio od Gline i otvorio na istog paklenu vatru sa kojom je nanio neprijatelju dosta mrtvih i ranjenih, kojih nam broj nije poznat uslijed neprijateljskog daljeg nastupanja. Nakon borbe koja je trajala 1 sat bataljon se je povukao na prvi određeni položaj Bajića Br. u Drenovcu, a II bataljon povukao se je na položaj Brezovac u Bijelim Vodama, gdje se vezao sa jednim bataljonom III brigade VII divizije. Na dan 15. XII. 43. Hrvatski bataljon sačekao je neprijatelja koji je kretao iz Gline prema Joševici i ubio 2 Švabe i 1 domaćeg ustašu; zarobio 2 karabina, 2 para vojničkog odijela i cipela i odbio neprijatelja u Glinu.

16. XII. 43 oko 10 sati neprijatelj je naišao u više pravaca sa dosta jakim snagama od Gline prema našim položajima, a sa glavnim svojim dijelovima praćenim sa 2 tenka kretao je cestom Glina — Klasnić. Naš I bataljon vodio je borbu[7] sa neprijateljem koji je kretao od Hajtića i Majskog Trtnika prema Drenovcu i Bijelim Vodama, kojemu je spriječio taj prolaz odbivši ga prema Ravnom Rašću na Maju i u ovoj borbi neprijatelju su naneseni gubitci od kojih nam je broj nepoznat, ali za 6 nam je broj poznat.

II bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je pošao iz Maje prema Klasniću, nanijevši neprijatelju gubitke. U ovoj borbi poginuo je komesar Odreda drug Ratković Milan i ranjen je komandant I bataljona drug poručnik Ostoja Begović i 1 partizan istog bataljona koji se sada nalaze u bolnici VII divizije.

19. XII. 43. naš III bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je krenuo iz Gline prema Balincu.[8] U ovoj borbi neprijatelju je naneseno priličan broj mrtvih i ranjenih, od kojih nam je uspjelo 2 Švabe svući. Zarobljeno je 2 njemačka karabina, 2 jahaća konja, 2 vojnička sedla, 2 poljska telefona sa nešto telefonske žice (kabla). U borbi je ispaljeno 420 puščanih i mitraljeskih metaka.

20. XII. 43. neprijatelj je opet pokušao da vrši pljačku u Balincu, sa kojim je naš III bataljon vodio borbu i istoga povratio za Glinu.

23. XII. 43. naš I bataljon i jedna četa I hrvatskog bataljona bila je na položaju u s. Gređanima i oko 10 sati neprijatelj je naišao iz Gline cestom prema Topuskom, sa namjerom

[6] i [7] Vidi dok. br. 5/5, k. 424B u arhivi Vojnog istoriskog instituta, tj. izvještaj Banijskog NOP odreda od 21 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa.

[8] Vidi dok. br. 125.

da se probije u Topusko. Naš I bataljon primio je borbu nanijevši neprijatelju 6 mrtvih i veći broj ranjenih. Nakon kraće borbe koja je trajala 1 sat neprijatelj se povukao za Glinu, s time što je povukao svoje mrtve i ranjene. Neprijatelj se je kretao u jačini 200 vojnika kombinovanih od Švaba i Čerkeza sa 2 kamiona i nekoliko motorcikla, — ostalo pješadija.

25. XII. 43. neprijatelj je krenuo iz Gline prema Balincu, tj. na položaje našeg III bataljona. Naš bataljon primio je borbu te pomoću naše minobacačke vatre odbio neprijatelja u njegovu bazu, nanijevši neprijatelju gubitaka u mrtvim i ranjenim. Na našoj strani ranjena su 4 druga, među kojima je ranjen zamjenik komandanta istog bataljona drug poručnik Baić Mirko. Borba je trajala 2.30 sati. Ispucano je 1700 metaka.

Noću između 26—27. XII. 43. I hrvatski bataljon sa pridodatom minerskom grupom digao je betonski most na cesti Glina — Topusko kojega je neprijatelj opet počeo da gradi.

27. XII. 43. naš II bataljon bio je u zasjedi na cesti Kostajnica — Dvor kojom je naišao jedan legionar kojega su ranili i poslije uhvatili živa zarobivši 1 njemački karabin, 1 njemačku uniformu sa čizmama.

Liste gubitaka za drugove koji su ranjeni i poginuli do 15 o.mj. poslali smo Vam ranije, a za drugove koji su poginuli i ranjeni poslije 16. XII. 43 prilažemo uz operativni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Z. politkomesara:
Jandro Pejnović

Komandant, kapetan:
Gojko Tintor

(M.P.)[9]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 1/44
1-I-1944

[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 129

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 29 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BROJNOM STANJU POJEDINIH NEPRIJATELJSKIH GARNIZONA I BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA NA SEKTORU GORSKI KOTAR I HRVATSKO PRIMORJE[1]

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOB. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 120/43
Dne 29. 12. 1943

Operativni izvještaj
od 8 do 28. XII. 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH
ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

I. Sektor: PRIMORJE

Vojnička situacija:

Od posljednjeg izvještaja[2] vojnička situacija u Primorju ostala je uglavnom nepromijenjena. Neprijatelj je 21. XII. 1943 uspio da se probije iz Zlobina na naš oslobođeni teritorij u Lič i Fužine, ali se istog dana povukao iz Liča u Fužine, dok konačno nije 23. XII. 1943 borbom izbačen iz Fužina[3] i preko Liča povukao se u Zlobin.

Podaci o neprijatelju:[4]

U Crikvenici posada jačine 200 Nijemaca, 100 žandara i domobrana, 70 policajaca, 30 finanaca i 20 agenata u civilu. Naoružanje 4 topa sa većim brojem automatskog oruđa.

U Križišću: 60—80 vojnika. Naoružanje 2 bacača i 1 top.

U Šmriki: 40—50 vojnika sa 2 bacača.

U Kraljevici: 60—80 vojnika.

U Hreljinu: 30—40 vojnika sa 2 topa i 2 bacača.

U Plasama: 30—40 vojnika.

U Zlobinu: oko 800 vojnika, 4 borna kola, 3 topa i veći broj automatskih oruđa.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28—3, k. 424/a.

[2] Vidi dok. br. 40.

[3] Sem jedinica Trinaeste divizije u napadu na Fužine učestvovala je Osamnaesta (slovenačka) divizija, vidi dok. br. 1—1, k. 119/1, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] U pomenutim mjestima najvjerovatnije su bili dijelovi 71 njemačke divizije. Vidi dok. br. 40.

U Karlobagu: 300 Nijemaca, 6 topova sa većim brojem automatskog oruđa.

U Baškim Oštarijama: 800 ustaša IX ustaške bojne.

Raspored naših jedinica:
Štab I brigade u Bribiru,
I bataljon na sektoru prema Crikvenici i Križišću,
II bataljon na sektoru prema Liču (Ravno),
III bataljon kod Karlobaga,
IV bataljon na Vratniku iznad Senja,
II bataljon I odreda kod Cesarice.

Tok borbe i akcije:

17. XII. 1943 g. upućena je jedna četa I bataljona u zasjedu između Crikvenice i Kraljevice da sačeka neprijatelja, koji bi prolazio tom cestom. Zasjeda je stigla na određeni položaj u 24 sata.

18. XII. 1943 g. u 8 sati prošao je jedan motor iz Crikvenice prema Križišću na koga se nije otvarala vatra iz razloga što se očekivalo da će naići neka veća jedinica. U 9 sati prošao je jedan blindirac za Crikvenicu sa nekoliko vojnika na koga se također nije otvarala vatra. Poslije prolaza blindirca, četa 1. bataljona u zasjedi odlučila je da se otvori vatra na neprijatelja koji prvo naiđe. Nešto kasnije naišao je iz Kraljevice motor sa dva stražara na koga su otvorili vatru dva partizana koji su bili kod same ceste. Čim su opalile prve puške oba stražara sa motora su srušili se i počeli pucati iz šmajsera. Jednom od njih uspjelo je pobjeći, ali je prema dobivenim obavijestima uslijed zadobivenih rana umro, dok je drugi uhvaćen živ. Zaplijenjen je jedan šmajser i 1 pištolj, a motor zapaljen pošto se nije mogao izvući.

Na našoj strani nije bilo gubitaka. Utrošeno 50 metaka.

20. XII. 1943 g. dvije čete 1. bataljona i II bataljona I brigade pojačani sa protukolskim topom i dva teška bacača izvršili su napad na Zlobin.[5] Raspored jedinica vidi se iz priložene zapovijesti. Borba je trebala početi u 4 sata ali zbog vremenskih nepogoda jedinice su zakasnile i borba je počela sa II bataljonom u 5 sati. Jedinice su uspjele da presijeku žičanu ogradu i da uđu u samo mjesto neprimjetno. Četa koja je napadala sa kote 730 ušla je u samo mjesto i počela sa čišćenjem kuća. Borba je trajala do 10 sati kada su se naše jedinice povukle i to na svoje polazne položaje. I bataljon uslijed lošeg vremena zakasnio je na određeni položaj, tako da nije postavio mine i zakrčio cestu što je neprijatelju omogućilo da dođe u pomoć posadi u Zlobinu.

[5] Vidi dok. br. 95.

Gubitci neprijatelja: 25 do 30 mrtvih i veći broj ranjenih. Zarobljeno ni zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubitci: 4 mrtva, 5 ranjeno i 3 nestala. Izgubljen jedan puškomitraljez i 4 puške. Utrošeno 3600 metaka za pušku, 150 ručnih bombi, 15 granata za protukolski top 47 mm., 20 mina za teški i 30 mina za mali bacač.

21. XII. 1943 g. krenuo je neprijatelj iz Zlobina u dva pravca i to: jednom kolonom od 20 kamiona, 2 tenka i nepoznatog broja pješadije preko Brda i Benkovca za Fužine. Kod Brda napadnut je od jedne čete Drugog bataljona ojačane sa dva teška mitraljeza, ali se uspio do 10 sati pod borbom probiti u Fužine. Sa drugom kolonom jačine 300 do 400 pješaka izbio je iz Zlobina na tunel prema Fužinama gdje je stigao oko 8 sati. Napao je naš II bataljon na položaju oko Liča. Borba je trajala do 13 sati do kada je neprijatelj prošao sve kote između Zlobina, Liča i Fužina, ali u Lič nije uspio ući.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Naši gubitci: 4 ranjena, od kojih 2 teže.

II. Sektor: GORSKI KOTAR:

Vojnička situacija:

Od posljednjeg izvještaja situacija u Gorskom Kotaru ostala je uglavnom nepromijenjena, osim što je 27-og neprijatelj iz Vrbovskog izbačen i povukao se u Ogulin.

Podatci o neprijatelju:

U Karlovcu nove koncentracije nisu zapažene. Neprijateljske jedinice koje su sudjelovale u ofanzivi na Kordun[6] povukle su se većim dijelom u Karlovac. Na komunikaciji Karlovac — Ogulin neprijatelj vrši normalni saobraćaj.

U Ogulinu: neprijateljska posada[7] nepromijenjene jačine.

Raspored naših jedinica:

I bataljon kod Modruša,

II bataljon na položaju prema Ogulinu (Bjelsko),

III bataljon na Kamenskom,

IV bataljon na Brezovoj Poljani na Podkameničniku prema Vrbovskom,

I bataljon I odreda na Ljubošini.

Tok borbe i akcije:

15. XII. 1943 g. u 3 sata u jutro počeo je napad na Vrbovsko.[8] IV bataljon imao je zadatak da napada od Bakarske Drage

[6] U toj ofanzivi učetvovala je 371 njemačka divizija. Vidi dok. br. 28, 140 i 143 ove knjige.

[7] U to vrijeme posadu sačinjavaju dijelovi 371 njemačke divizije i Trideset treća ustaška bojna. Vidi dok. br. 153.

[8] O borbama za Vrbovsko vidi dok. br. 163, 165, 166, 168, 170, 171 ove knjige i dok. br. 36—2, k. 105 C, te dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

u lijevo od r. Dobre sa zadatkom da se probije u centar grada koordinirajući svoj rad sa jedinicama IX slovenske brigade koje su napadale iz pravca Stubice i Senjskog. U ovom napadu IV bataljon spadao je operativno pod Štab IX slovenske brigade. Prvi nalet IV bataljona nije uspio i u zoru se je bataljon povukao na Rožman brdo, gdje je ostao cijeli dan vršeći pritisak na Vrbovsko. U 17 sati ponovno je vršen napad na Vrbovsko i IV bataljon je došao do prvih zgrada. Neprijatelj je koncentričnom vatrom odbio i ovaj napad. Napad se je produžio cijelu noć, ali bez uspjeha.

16. XII. 1943 g. II i III bataljon, kao i I bataljon I odreda koji je pripao operativno III brigadi imali su zadatak da osiguraju izvođenje akcije na Vrbovsko. II bataljon je imao zadatak da sa jednom četom zatvori pravac Ogulin — Jasenak, a ostalim dijelovima pravac Ogulin — Gomirje i držao je položaje na Brestovcu i Ljubošini. III bataljon je imao zadatak da zatvori pravac Ogulin — Kamensko — Vrbovsko. Zauzeo je položaje i to: jednom četom južne padine kote 630 kontrolišući pravac Popovo Selo — Lalić Dol; jednom četom kotu 619, a ostali dio bataljona u rezervi u Lalić Dolu. Jedna desetina na Kučaju za vezu sa II bataljonom. Odredski bataljon kao brigadna rezerva na Ljubošini. Štab brigade u Kosanovićima. Za ovu akciju brigadi su dodijeljene dvije haubice koje su bile plasirane iznad Kosanovića. Oko 7 sati u jutro neprijatelj u jačini od oko 200 ljudi krenuo je iz Ogulina preko Brestovca na položaje II bataljona u namjeri da se probije za Vrbovsko. Kretao je u dva pravca i to preko Hreljina iznad Perić mosta prema Tičevu i preko Brestovca za Goljak. Neprijateljska kolona koja je išla preko Hreljina uspjela je pod zaštitom mraka da sjeverno od Perić mosta pregazi Dobru i tako se neopaženo pojavi iza lijevog krila bataljona, koji se je povukao na liniju Trnova Poljana — kota 517. Da bi se spriječio prodor kolone koja je nastupala preko Brestovca ubačen je Odredski bataljon na položaje Lumbarda (kota 632) i Goljak (kota 525). S ovih položaja pružen je jak otpor a u 15 sati izvršen je protivnapad, te se je neprijatelj povukao u pravcu Ogulina.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i ranjenih.

Naši gubitci: 4 mrtva, 1 ranjen, 1 zarobljen i 1 nestao.

17. XII. 1943 g. u 8 sati u jutro neprijatelj je sa 3 satnije ustaša ponovno izvršio napadaje na položaje II bataljona. Ovaj napad neprijatelj je pojačao 1 topom 75 mm., koji je bio plasiran kod Perić mosta. Sa blindiranim vlakom dovukao je materijal za popravak Perić mosta, ali mu je našom minobacačkom vatrom ovaj rad onemogućen. II bataljon vodio je borbu

sa ustašama do 16 sati nakon čega se neprijatelj povukao za Ogulin.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva i 7 ranjenih.

Naših gubitaka nije bilo.

Istog dana u 6 sati u jutro IV bataljon izvršio je ponovni napad na Vrbovsko i upao u prve zgrade. Na ovaj prodor IV bataljona neprijatelj je izvršio kontrajuriš koji je odbijen našom mitraljeskom vatrom i ručnim bombama. Poslije kraće pripreme neprijatelj je izvršio i drugi juriš na čete ovog bataljona, koji je također odbijen ali su se naše snage pod borbom morale povući na Rožmanj brdo, odakle se je cijeli dan vršio pritisak na Vrbovsko.

Gubitci neprijatelja: 15 do 20 mrtvih i ranjenih.

Naši gubitci: 3 mrtva, 2 teško i 1 lakše ranjen.

19. XII. 1943 g. neprijatelj u jačini od 500 vojnika u 7 sati u jutro ponovno je napao položaje II bataljona, nadirući u tri pravca i to: prema Ljubošini, preko Brestovca i preko Vitunja. Kolone koje su napadale na Ljubošinu i Brestovac izvršile su ranije napad, tako da su se angažirale sve naše snage na tom sektoru, dok je njihova kolona koja je išla preko Vitunja šumom izbila bez borbe na Rabatić Poljanu gdje je tek primijećena. Ova kolona je brzo produžila prema Kosanovićima, koje je prošla i iznenadila slovenske jedinice na Senjskom i uspjela spojiti se sa posadom u Vrbovskom. Jačina ove kolone: dvije ustaške satnije. Ovoj se neprijateljskoj koloni uspjelo probiti s razloga što nije bilo rezerve koja bi se bacila protiv njih.

IV bataljon koji je bio na položajima na Rožmanj brdu povukao se je po naređenju preko Dobre i zauzeo položaje na Podkameničniku.

II i Odredski bataljon ponovno su se vratili na svoje stare položaje. Neprijateljske kolone koje su napadale na Ljubošinu i Brestovac vratile su se u Ogulin kad se je kolona koja je išla preko Vitunja probila za Vrbovsko.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 5 ranjenih, ali prema izvještaju Karlovačkog Partizanskog Odreda broj 558/43 od 19. XII. 1943 vozio je iz Vrbovskog u Ogulin kamionima mase mrtvih i ranjenih.

Naših gubitaka nije bilo.

23. XII. 1943 g. u 4.30 sati krenuli su ustaše iz Vrbovskog preko Vujnovića šumom prema Brezovoj Poljani i Gomirju i u 5 sati primijećeni od jednog voda IV bataljona koji je bio na položaju na Kameničniku koji je otvorio na njih puškomitraljesku vatru i nakon kraće borbe povukao se na Brezovu Poljanu u sastav bataljona. Pošto je neprijatelj sa jednom kolonom kretao šumom nad Kosanoviće, to je bataljon dobio naređenje

da se prebaci iza Kosanovića te da bočno djeluje na neprijatelja. Pod našom vatrom kolona koja se je kretala prema Kosanovićima raspršena je.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Naši gubitci: 4 mrtva i 1 puškomitraljez izgubljen.

II i Odredski bataljon dobili su zadatak da se sa svojih položaja povuku prema Lumbardi i Rabatić poljani, sa zadatkom da napadnu neprijatelja u bok.

III bataljon sa jednim vodom na Kučaju spriječio je neprijatelju prelaz preko mosta kod Ljubošine, prisilivši ga da krene preko Brestovca.

IV bataljon je dobio zadatak da krene za Vrbovsko i ispita stanje u samom mjestu. U 17 sati bataljon je ušao u Vrbovsko, gdje je uhvatio vezu sa slovenskim jedinicama, koje su nešto ranije ušle u Vrbovsko.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 6 ranjenih. Plijen: 2 mala tenka, 3 kola, 3 konja, 1 motocikl, oko 5000 metaka i druga sitna sprema.

Naši gubitci: 1 mrtav.

U toku borbi za Vrbovsko naročito se je istakao IV bataljon »M. Trbovića« III brigade kao jedinica, a kao pojedinci: operativni oficir IV bataljona drug Ožbolt Franjo, puškomitraljezac drug Minarija Ivan, politički delegat Kosovac Ivan, borac Jurčić Katica, nišandžija kod »Brede« drug Rajačić Petar, desetar Filipović Milan i delegat Maravić Dušan, — svi iz IV bataljona III brigade.

Iz III bataljona III brigade komesar mitraljeske čete drug **Bordini** Salvatore.

Iz II bataljona III brigade drug Maravić Dušan, desetar i Maravić Živko, vodnik 1. čete.

Iz I bataljona III brigade drug Gostović Đuro, vodnik.

Iz Art. diviziona I haubička baterija, bez jednog odjeljenja i dva odjeljenja 3 brdske baterije kao jedinice, a kao pojedinci: Čurčin Živan, komandir 3 baterije, komandir I baterije drug Kalafatić Nikola, bivši talijanski oficiri Rossi Bruno i Mascilango Ivan, vodnik Radulović Nikola, nišandžije Stani Petar i Zdrobljić Ivan, i zamjenik komesara diviziona drug Lončar Dane.

Za sve naprijed navedene Štab divizije izdao je svoju pohvalnu naredbu broj 25.[9]

---

[9] Redakcija ne raspolaže sa ovom pohvalom.

U toku posljednjih akcija primijećeno je da se naše jedinice i rukovodioci sve bolje snalaze u akcijama, što se može pripisati uspjehu razbijanja straha pred Nijemcima, izobrazbom komandnog kadra putem kurseva nižih vojnih starješina i oficirskih škola, koje su osnovane. Akcije se pripremaju od strane nižih štabova sa dosta razumijevanja, te su i dobijeni pozitivni rezultati.

Odluke i izdate zapovijedi izdavane su po prikupljanju svih potrebnih podataka, procjeni situacije od strane nižih štabova i komandi četa, ali se osjeća potreba da se jedinice brojčano podignu kako bi dobivene zadatke mogli postizavati sa mnogo više uspjeha. Po uspjesima koji su postignuti u posljednjim operacijama i akcijama jedinica ove divizije može se zaključiti da je rukovođenje i upravljanje borbom bilo pravilno od strane rukovodilaca.

U akcijama i borbama za Vrbovsko sadejstvo naše artiljerije bilo je dobro. Artiljerija je uvijek i na vrijeme pružala svu potrebnu pomoć pješadijskim jedinicama, tukući neprijatelja i lomeći njegovu obrambenu moć, ali rezultati artiljerijskog gađanja nisu iskorištavani od pješadijskih dijelova, što je naročito primijećeno kod slovenačkih jedinica koje su surađivale sa III brigadom ove divizije.

Isto tako u toku samih borbi nedostajala je stalna i čvrsta veza između slovenačkih i naših jedinica.

Uslijed slabe ishrane i nedovoljnog snabdijevanja opremom jedinica na položaju zdravstveno stanje i fizička izdržljivost boraca nije zadovoljavajuća i bilo je dosta boraca izbačenih iz stroja uslijed premrzlosti pojedinih dijelova tijela, ali se ovo stanje popravlja izradom i popravkom odjeće i obuće u divizijskoj radionici i radionicama kod štabova brigada.

Moral i borbenost kod boraca ove divizije uslijed uspjeha pojedinih jedinica, izobrazbe i nastojanja vojnih i političkih rukovodilaca zadovoljavajući je. Mobilizacijom novih boraca koji pristižu u ovu diviziju i koji se upućuju radi obuke u Dopunski bataljon ove divizije popunjavaju se postepeno jedinice koje su u toku borbi imale najviše gubitaka i čije je brojno stanje najmanje.

Oslobođavanjem Vrbovskog i povlačenjem neprijatelja u Ogulin oslobođena je III brigada ove divizije koja je djelomično zamijenjena slovenačkim jedinicama i sada je povučena u Brlog radi odmora i popune, poslije čega će se pregrupiranjem snaga i koncentracijom ovih moći jedinicama davati veći zadatci, koji će se moći rješavati s mnogo više uspjeha i za kraće vrijeme.

Prilog: Prijepis zapovijesti I udarne brigade.[10]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.[11] Turkulin

Komandant, potpukovnik,
V.[12] Kovačević

(M. P.)

BR. 130

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 29 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE[1]

ŠTAB
I DIVER. BATALJONA
Dne 29. XII. 1943.

GLAVNI ŠTAB NOV I POH
Broj 311 dne 23. I. 1944[2]

ŠEFU DIVERZANTSKE SEKCIJE INŽINJERIJSKOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA NOV i PO HRVATSKE

Položaj

Godišnji pregled izvršenih akcija I Diverzantskog bataljona VI Korpusa NOV i PO Jugoslavije.

Rezultat izvršenih akcija na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd je sljedeći:

1) 93 lokomotive, od toga 3 oklopne
2) 827 vagona, od toga 6 oklopnih
3) 63 cisterne sa naftom i benzinom
4) 2 autoterezine
5) 8 mostova, od toga 4 željeznička i 4 cestovna raznih dužina.

Izvršeno je 232 sječenja šinja, promet je bio obustavljen 2024 sata. Neprijatelj je imao u tim akcijama 746 mrtvih i 885 ranjenih. Najveći broj poginulih i ranjenih vojnika jesu Nijemci.

Rezultat izvršenih akcija na sporednim prugama: na pruzi Osijek — Bjelovar, Virovitica — Barč, Daruvarska pruga i Gutmanove pruge i njihovim odvojcima je sljedeći:

---

[10] Vidi dok. br. 95.
[11] Artur
[12] Veljko

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18—3, k. 105 C.
[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

I.diver.operativna
grupa od 29.XII.1943.

GLAVNI [illegible]
[illegible]

Šefu Diverzantske sekcije Inžinjerskog Odjeljka
Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske

Poslano.

Pregled i opseg izvršenih akcija I.diverzantskog četnika na VI. [illegible] NOV i PO Slavonije.

Rezultat izvršenih akcija na glavnoj pruzi Zagreb-Beograd je slijedeći;

1/ 93 lokomotive od toga 3 oklopne
2/ 827 vagona od toga 6 oklopnih
3/ 63 cisterne za nafteg i benzinom
4/ 2 auto terezine
5/ 8 mosta od toga 4 željeznička i 4 cestovna raznih dužina.

Izvršeno je 239 sjedenja Šinja,promet je bio obustavljen 2624 sata. Neprijatelj je imao u tim akcijama 746 mrtvih i 805 ranjenih.Najveći broj neprijatelja i ranjenih vojnika jesu Nijemci.

Rezultat izvršenih akcija na operativnim prugama,Osijek-Vinkovci,Osijek-Slavonski Brod,Vinkovci-Šamac,Šamačka pruga i Dalmatinska pruga i njihovim odvojcima je slijedeći;

1/ 42 lokomotive od toga 12 oklopnih
2/ 134 vagona od toga 17 oklopnih
3/ jedan željeznički blok
4/ jedna dizalica za dizanje srušenih lokomotiva i vagona
5/ jedna motorna crpka za napajanje lokomotiva
6/ 3 vodocrpa za napajanje lokomotiva
7/ 3 vršača stroja
8/ 80 skretničkih srca
9/ 38 mosta od toga 18 željezničkih i 20 cestovnih raznih dužina od 8 m do 75 m.

Izvršeno je 42 sjedenja Šinja,zapaljena 5 željezničkih stanica i 8 drvenih zgrada.

Za to vrijeme bio je promet obustavljen 670 sati.Neprijatelj je imao u tim akcijama 389 mrtvih i 805 ranjenih vojnika.

Na Dravi je uništen jedan motorni Klep.

Konačni rezultat izvršenih akcija je slijedeći;
uništeno;

1/ 135 lokomotiva od toga 15 oklopnih
2/ 961 vagon od toga 43 oklopna
3/ 63 cisterne za benzinom i naftom
4/ 2 auto-terezine
5/ jedan željeznički blok
6/ jedna motorna crpka za napajanje lokomotiva
7/ 3 vodocrpa za napajanje lokomotiva
8/ 3 vršača stroja
9/ jedna dizalica za dizanje srušenih lokomotiva i vagona
10/ 46 mostova od toga 22 željezničkih i 24 cestovna raznih dužina od 8 m do 75 m.
11/ 80 skretnički srca

Izvršeno je 274 sjedenja Šinja,zapaljena 5 željezničkih stanica i 8 drvenih zgrada,te jedan uništen motorni Klep.

Za to vrijeme bio je promet obustavljen 2700 sata.

Neprijatelj je imao u tim akcijama 1135 mrtvih i 1410 ranjenih vojnika,od toga je najveći broj ranjenih i mrtvih neprijatelja-Nijemci.

Napominje se da u 1943.god.u prosincu,januar,veljaču i mart nismo imali ni malo uspjeha i diverzantske akcije su vršene slabije.

Ove akcije su se izvršile u suradnji sa operativnim jedinicama.

Dart [illegible] Štaba Grupe

Politički komesar

Komandant

Uništeno:

1) 42 lokomotive, od toga 12 oklopnih
2) 134 vagona, od toga 37 oklopnih
3) jedan željeznički blok
4) jedna dizalica za dizanje srušenih lokomotiva i vagona
5) jedna motorna crpka za napajanje lokomotiva
6) 7 vodocrpa za napajanje lokomotiva
7) 2 vršaća stroja
8) 86 skretničkih srca
9) 38 mostova, od toga 18 željezničkih i 20 cestovnih raznih dužina od 8 m do 75 m.

Izvršeno je 42 sječenja šinja, zapaljeno 5 željezničkih stanica i 8 državnih zgrada.

Za to vrijeme bio je promet obustavljen 678 sati. Neprijatelj je imao u tim akcijama 389 mrtvih i 525 ranjenih vojnika.

Na Dravi je uništen jedan motorni šlep.

Ukupni rezultat izvršenih akcija je sljedeći:

Uništeno:

1) 135 lokomotiva, od toga 15 oklopnih
2) 961 vagon, od toga 43 oklopna
3) 63 cisterne sa benzinom i naftom
4) 2 autoterezine
5) jedan željeznički blok
6) jedna motorna crpka za napajanje lokomotiva
7) 7 vodocrpa za napajanje lokomotiva
8) 2 vršaća stroja
9) jedna dizalica za dizanje srušenih lokomotiva i vagona
10) 46 mostova, od toga 22 željeznička i 24 cestovna raznih dužina od 8 m do 75 m.
11) 86 skretničkih srca

Izvršeno je 274 sječenja šinja, zapaljeno 5 željezničkih stanica i 8 državnih zgrada, na Dravi uništen jedan motorni šlep.

Za to vrijeme bio je promet obustavljen 2702 sata.

Neprijatelj je imao u tim akcijama 1135 mrtvih i 1410 ranjenih vojnika. Od toga je najveći broj ranjenih i mrtvih neprijateljskih vojnika Nijemci.

Napominje se da u 1943. god. u mjesecima januar, februar i mart nismo imali ni malo eksploziva i diverzantske akcije su vršene slabije.

Ove akcije su se izvršile u saradnji sa operativnim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Sl. otsutan

(M.P.)[3]

Komandant
Borivoj S. Miličević

[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 131

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 30 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA U CAZINSKOJ KRAJINI U VREMENU OD 22 DO 27 PROSINCA 1943 GODINE[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 79/1943.
30. XII. 1943 g.

Operativni izvještaj dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj o izvedenom čišćenju neprijatelja (Huskine bande)[2] u Cazinskom srezu.

Opis položaja: Zemljište na kome je vršeno čišćenje jest isprecijecano — manevarsko i djelimično pošumljeno. Prostor na kome je vršeno čišćenje vidi se na sekciji Karlovac — Petrinja i Bihać R. 1 : 100.000.

Naziv naših jedinica koje su učestvovale u čišćenju: U čišćenju nepr. (Huskine bande) učestvovala je VIII Divizija i Cazinski P.O. N.O.V.J.

Naziv neprijateljskih jedinica: Neprijatelj koga se čistilo jest Huskina banda, jačine 1.200. Komandant ove bande zove se Huska Miljković. Borba je vođena sa X Legionarskom satnijom i sa još nekim nepoznatim legionarskim satnijama.[3]

Obostrana situacija: U Cazinskom srezu djeluje neprijatelj (Huskina banda) koja ometa naše akcije na okupatora u tome pravcu. U cilju olakšanja vršenja akcija na okupatora na sektoru kotara Cazinskog — Bihać donesena je odluka[4] da se sa snagama VIII Divizije i Cazinski P.O. izvrši čišćenje neprijat.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—5, k. 424—B.
[2] Muslimanska milicija Huske Miljkovića
[3] Iz sastava 373 legionarske »Tigar« divizije
[4] Vidi dok. br. 101 i 102.

Početak i tok čišćenja:

Raspored VIII Divizije 21. XII. 1943 bio je sljedeći: I Brigada na maršu od Topuskog za Vranograč, II Brigada Cetingrad i okolna sela, III Brigada Vel. Kladuša i okolna sela, i Divizion u Širokoj Rijeci.

22. XII. 1943 godine počelo je čišćenje. Raspored i zadatak jedinica koje su učestvovale u čišćenju vidi se iz zapovijesti (Op. br. 76 od 21. XII. 1943 izdanoj od Štaba VIII Divizije.[5]

I Brigada: Krenula je 22. XII. 1943 u 7 h. iz Vranograča na zadatak i to: sa tri bataljona, pravac komunikacija Vranograč — Bužim, a sa jednim bataljonom brigade i jednim bataljonom Cazinskog P.O. krenula je pravcem Vranograč — Todorovo — Ljubijankići. Glavnina brigade koja je kretala komunikacijom Vranograč — Bužim u 13 h. naišla je na neprijateljsku zasjedu koja je bila postavljena na prostoru Varoška Rijeka. Jačina ove zasjede bila je 2—3 satnije legionara među kojima je bio manji broj Nijemaca. Naši osiguravajući dijelovi stupili su u borbu,[6] ali kada je neprijatelj primijetio naše jače snage da nailaze odmah se kroz maglu povukao za Bužim, a naše snage produžile su nastupanje u pravcu Bužima i u 16 h. stigle su na liniju Lubarda — Kupusnica — Porić Selo, gdje su i zanoćile. U toku noći 22 na 23. XII. manja odjeljenja naših snaga vršili su fingirani napad na Bužim, našto je neprijatelj vrlo žestoko reagirao. Dva bataljona koja su kretala preko Todorova stigli su u 16 h. kod s. Ljubijankići bez borbe i na ovom prostoru ove naše snage zanoćile su.

II Brigada: Sa tri bataljona krenula je u 6 h. iz Cetingrada pravcem Cetingrad — Komesarac — Johovica — gdje je II Bataljon krenuo udesno iz Johovice preko Šturlića za Šturlićku Platnicu, a ostala dva bataljona produžili su razvijeni u borbenom poretku preko Kudić Sela prema Šturlićkoj Platnici.

---

[5] Vidi dok. br. 102 i 110.

[6] O borbama Prve udarne brigade vidi dok. br. 23 2, k. 830 u arhivi Vojnog istoriskog instituta, koji je uglavnom isti kao ovaj dokumenat radi čega nije ni objavljen u ovoj knjizi.

Ova tri bataljona izbili su u 16 h. na prostor Šturlićka Platnica — Bos. Ljeskovac, ne dolazeći u sukob sa neprijateljem. Na ovom prostoru brigada je zanoćila. III Bataljon ove brigade krenuo je iz Slunja u 4 h. preko Lađevca — Bogovolje i stigao u Šturlić oko 10 h. gdje je i zanoćio. U pokretu ovaj bataljon nije naišao na neprijatelja.

III Brigada: Krenula je iz V. Kladuše u 8.15 h. komunikacijom V. Kladuša — M. Kladuša — Pećigrad i to: jedan bataljon u lijevoj, a jedan u desnoj pobočnici, a dva bataljona komunikacijom. Kada je prethodnica stigla u 15 h. do k. 190, sjeverno od Pećigrada, otvorena je paljba sa Gradine iz Pećigrada na našu prethodnicu, zbog čega je prethodnica stala. Štab brigade odmah je naredio bataljonu koji je bio u prethodnici da zauzme položaj s. Mrkovine sa dvije čete, a sa dvije da zauzme položaj oko slova »E« od s. Luke. Ovaj bataljon dobio je zadatak da likvidira neprijatelja i zauzme Pećigrad. Dva bataljona koja su bila u glavnini brigade skrenuli su sa ceste udesno u s. Rosiće gdje su stigli u 16 h. Bataljon koji je bio u lijevoj pobočnici izbio je oko 16 h. na križanje cesta Todorovo — Pećigrad — Cazin; ovaj bataljon ostavio je na ovom križanju jednu četu radi blokade Pećigrada sa južne strane, dok je sa ostalim snagama bataljon krenuo prema Skokovima gdje je zauzeo položaj u 16,40 h. Bataljon koji je zauzeo položaj oko Pećigrada i dobio zadatak da isto mjesto zauzme nije mogao da izvrši dobiveni zadatak zbog toga što je bio sumrak i nisu se mogli uzeti elementi za teška oruđa bez kojih se nije moglo napasti kulu u Pećigradu. Pored toga nisu se znale snage neprijatelja u samom mjestu. Jedan vod legionara naišao je u 17 časova od pravca Cazina komunikacijom prema Skokovima, gdje se sukobio sa našim snagama koje su tek zauzimale položaj na Skokovima. Neprijatelj je nakon kraće borbe pobjegao pod zaštitom magle u pravcu Cazina. Čitavu noć Štab brigade nije imao veze sa lijevom pobočnicom. Ova brigada ostala

je noću na gore pomenutim položajima bez ikakvih promjena.

23. XII. 1943 god. Štab divizije izdao je naređenje i dao zadatak jedinicama koji se vidi u dodatku zapovijesti[7] Op. broj 76. 1943, izdanoj 23. XII. 43 u 2 h.

I Brigada: Sa dva bataljona držala je položaj na liniji Todorovo — Ljubijankići, a sa dva bataljona položaj s. Brankovača — Kupusnica — Porić Selo — k. 222 i jedan bataljon bio je u rezervi u s. Lubarda. Oko 15 h. neprijatelj je vršio ispad slabim snagama iz Bužima preko Radostova prema Porić Selu. Naše snage koje su se nalazile u Porić Selu stupile su u borbu, borba je bila kratka i žestoka. Neprijatelj, pošto je pretrpio gubitke, odbačen je nazad u Bužim. Na ostalim položajima ove brigade nije bilo drugih promjena u toku čitavog dana. Jačina neprijatelja u Bužimu bila je oko 600 legionara sa nekoliko motornih vozila.

II Brigada: Nastavila je u 8.15 h. sa tri bataljona pokret na novoodređene položaje, pravcem kretanja preko Miškića Sela — Čajić Sela, a III Bataljon krenuo je iz Šturlića za Krivaju. U pokretu kroz Čajić Selo u 11 h. naše snage sukobile su se sa neprijateljem (Huskinom bandom) južno od džamije u Čajić Selu, na konjskoj stazi. Jačina ovog neprijatelja koji se kretao u pravcu Čajić Sela bila je 250 do 300 bandita. Ova borba trajala je do 13 h. kada je neprijatelj bio razdvojen: jedne snage odbačene u pravcu Hadžića (k. 420), a drugi dio neprijateljskih snaga krenuo je preko Nuhanovića Sela i počeo da napada začelje naših snaga kod k. 308, ali je neprijatelj bio zadržan južno od k. 308. Bataljon koji je bio stigao u Krivaju iz Šturlića. čuvši borbu na lijevom krilu, odmah je krenuo u pomoć od pravca Krivaje preko k. 360, kada je neprijatelj primijetio naše snage od pravca Krivaje dao se u paničan bijeg preko r. Gračanice u pravcu s. Kovačevići. Dok se borba vodila južno od

[7] Vidi dok. br. 128.

Čajić Sela neprijatelj je napadao bočno naše snage sa Metle (k. 498). Kada je neprijatelj bio natjeran na bijeg na desnom krilu odmah je počelo povlačenje neprijatelja i na lijevom krilu pod zaštitom magle. Ovo povlačenje počelo je u 14 h. sa Hadžića (k. 420) i Metle (k. 498) u pravcu Cazina. Dva bataljona produžili su nastupanje u borbenom poretku pravcem Hadžići (k. 420) i Šanac Br. (k. 508) gdje su izbili u 16.30 h., dok je jedan bataljon ostao u Čajić Selu. U 17 h. došao je u Čajić Selo i bataljon koji je bio u Krivaji. Na prostoru Čajić Selo — Hadžići (k. 420) — Šanac Brdo (k. 508) brigada je zanoćila.

III Brigada: Sa slabijim snagama blokirala je Pećigrad, dok su ostale snage bile raspoređene na prostoriji Rosići — Čajić Selo — Skokovi. U 10.15 h. neprijatelj (Huskina banda) i nešto legionara, nepoznate jačine, naišao je od pravca Cazina i napao II Bataljon koji je držao položaj na Skokovima. Borba je trajala 30 mnt. i neprijatelj je bio prisiljen da se povuče u pravcu Cazina. Druga jedna kolona nepoznate jačine u 11 h. koristeći maglu ispala je u selo Barsku, a zatim krenula preko Bresta i u trku se sručila u Pećigrad. Ova neprijateljska kolona kada je stigla kod slova »M«, od imena Mrazovo, bila je napadnuta od naših snaga koje su vršile blokadu Pećigrada. II Bataljon koji se nalazio na Skokovima povukao se u 12 časova sa Skokova, zauzeo položaj na križanju cesta Todorovo — Pećigrad — Cazin, ovo je učinio zbog toga što nije imao veze sa Štabom brigade i sa ostalim snagama divizije. Odmah čim je ovaj bataljon došao na gore pomenuti križ bio je napadnut sa tri strane, i to: Šalkić Sela, Krakače i bočno od jedne kolone koja je kretala od Pećigrada prema k. 404. U 13 h. na križanju cesta otpočela je žestoka borba sa neprijateljem koji je nastupao od pravca Krakače i Šalkić Sela. Ovaj bataljon pustio je neprijatelja na otstojanje 10—20 met., zatim otvorio vatru na istoga iz svih oruđa i ručnim bombama tu-

kao neprijatelja. Ova borba trajala je 25 mnt. poslije čega se ovaj bataljon morao povući, pošto je bio napadnut, sa desnog boka, od neprijatelja koji je nailazio od Pećigrada. Bataljon je otstupao u pravcu Todorova, a neprijatelj koji je naišao iz Pećigrada počeo je goniti u stopu ovaj bataljon do sela Todorova, i tu se neprijatelj zadržao. Bataljon pošto nije znao situaciju na ostalim položajima oko Pećigrada povukao se preko Kozje Gl. u V. Kladušu. Neprijateljske snage koje su nastupale od sela Krakače i Šalkić Sela ostale su na križanju cesta Todorovo — Pećigrad — Cazin i osiguravale izvlačenje neprijatelja iz Pećigrada i spajanje sa snagama u Pećigradu. U 13.30 h. neprijatelj se počeo izvlačiti iz mjesta u pravcu Skokova. III Bataljon III Brigade dobio je naređenje da napadne neprijatelja koji se izvlačio iz Pećigrada, ali pošto su snage ovog bataljona bile razvučene zapadno od Pećigrada i bila je sporost i neodlučnost kod bataljona, tako se neprijatelj bez borbe izvukao iz Pećigrada i otišao u Cazin preko Skokova. U 15,10 mnt. naše snage ušle su bez borbe u Pećigrad. Neprijatelj koji je gonio II Bataljon preko Todorova vratio se nazad iz Todorova, u 15.45 h. izbio u s. Urga (k. 378), gdje se sukobio sa našim snagama i poslije kraće borbe otstupio u pravcu Visibabe i dalje za Cazin.

24. XII. 1943 god. Zadatak divizije vidi se iz direktivne zapovijesti od 23. XII. 1943, izdane u 22 h.

I Brigada: Jedan bataljon ostao je u selu Lubardama kao osiguranje prema Bužimu, a ostale snage rokirale su se udesno, i u 10 h. stigle na liniju G. Koprivna — Ljubijankići — Ponjevići. Neprijatelj je u 22 h. napustio Bužim i otišao u pravcu Otoke. Ovaj bataljon koji se nalazio u Lubardama krenuo je u gonjenje ovog neprijatelja do s. Bregova, a poslije se povratio u sastav brigade u s. Ljubijankiće.

Na ostalim položajima ove brigade nije bilo promjena.

II Brigada: Bila je raspoređena na prostoru Krivaja — s. Kovačevići — Tahirovića Selo i Čajić Selo. Do borbe nije dolazilo. Ova brigada razrušila je jedan most na komunikaciji Pećigrad — Cazin i postavila nagazne mine.[8]

III Brigada: Bila je na prostoru Pećigrad — Skokovi — Todorovo — s. Luke u divizijskoj rezervi.

25. XII. 1943 godine snage divizije ostale su na istim položajima (prostoru) kao i 24. XII. sa istim zadatkom.

I Brigada: U 11,30 h. neprijatelj (Huskina banda) jačine od 500, napao je II Bataljon i bataljon Cazinskog P.O. na liniji Mahmutovići — Brezik. Neprijatelj je u ovom napadu bio drzak i poslije kraće borbe uspio je neprijatelj da potisne ova dva bataljona u pravcu Skokova. Ova dva bataljona i 1. bataljon II Brigade sačekali su ovog neprijatelja i kada je isti stigao kod Skokova ova naša tri bataljona napali su žestoko pomenutog neprijatelja, i u 14 h. natjerali ga u paničan bijeg prema Cazinu. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih. Naši bataljoni poslije borbe vratili su se na stare položaje.

II Brigada: Dva bataljona koji su držali položaj u Kovačevićima i Tahirovića Selu napali su u 14 h. neprijatelia bočno, kojega su gonile snage I Brigade od Skokova prema Cazinu.

Ovog neprijatelja gonila su dva bataljona do sela Ćoralića. Gonjenje neprijatelja prestalo je u 15.30 h., a poslije gonjenja naše snage vratile su se na polazne položaje.

III Brigada: Bila je u divizijskoj rezervi na položaju Pećigrad — Skokovi — Todorovo.

26. XII. 1943 godine

I Brigada: Sa dva bataljona dobila je zadatak da napadne s. Ćoraliće u kojem je bila Huskina banda. Istog dana dva bataljona krenuli su u 5 h. iz G. Koprivne i izbili oko

[8] O dejstvu Druge NO brigade vidi dok. br. 3/3, k. 831 u arhivi Vojnog istoriskog instituta tj. izvještaj Štaba Druge NO Brigade o pomenutim borbama. Rozlog neobjavljivanja je kao i za Prvu NO brigadu.

6 h. kod sela Ćoralići, ušli bez borbe u isto pošto je neprijatelj pobjegao u Cazin, prije dolaska naših snaga. U ovom selu ostala su ova dva bataljona čitav dan. Neprijatelj nije nikuda kretao iz Cazina.

II Brigada: Ostala su tri bataljona na prostoru kojeg je držala i 25. XII. 1943 sa istim zadatkom, dok je jedan bataljon otišao u 6 h. iz Krivaje u Mutnik, sa zadatkom da ispita ima li neprijatelja u istom selu i ako bude da ga likvidira. Bataljon je otišao u Mutnik u 6 h. ali pošto u istom nije bilo neprijatelja bataljon se vratio u 14 h. u Krivaju. Ovog dana nije dolazilo do borbi.
III Brigada: Bila je u rezervi divizijskoj kao i 25. XII. 43, 27. XII. 1943 godine.

I Brigada: Sa jednim bataljonom ojačanim sa dva teš. bacača izvršila je u 5 h. fingirani napad na neprijatelja u Cazinu sa namjerom da bi neprijatelja izvukla da izađe iz garnizona te bi istoga udarile ostale snage I Brigade koje su na pogodnim položajima čekale izlazak neprijatelja iz Cazina. Ovaj bataljon otvorio je vatru na neprijatelja u Cazinu iz bacača i ostalih oruđa, ali neprijatelj nije ništa reagirao niti je iz Cazina izlazio.

27. XII. po naređenju Štaba korpusa[9] Divizija se povukla na odmaranje i to: III Brigada u Cetingrad i okolna sela. II Brigada u sela oko Vel. Kladuše, I Brigada i Cazinski odred u M. Kladušu i D. Šumatac, a divizion u V. Kladušu.

Ishod borbe: Postavljeni zadatak, tj. čišćenje Huskine bande nije u potpunosti uspjelo, pošto se Huskina banda uspjela održati oko Cazinskog garnizona. Neprijatelju su naneseni osjetni gubitci i kod njegove bande nastala je demoralizacija.

Gubitci neprijatelja: U ovom čišćenju neprijatelj je imao 69 mrtvih i 73 ranjena.

---

[9] Vidi dok. br. 7/15—10, reg. br. 96, k. 421 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Ratni plijen: U ovim borbama zaplijenjeno je 8 karabina, 250 met. mauzer, 2 klm. telefonskog kabla. Zarobljen je 1 legionar i 2 Huskina bandita.

Sopstveni gubitci: U ovim borbama imali smo 11 ranjenih i 6 mrtvih drugova, među kojima zamjenik komesara čete Mraović Vaso.

Gubitci u oružju: U ovim borbama izgubljena su 4 puškomitraljeza i 500 met., oštećena dva karabina

Utrošak municije: Utrošeno u ovim borbama 49 mina za teški bacač, 10 mina za mali bacač, 7.950 met. za karabine (mauzer), 5.975 za pmtr. Z.B., 1.600 metaka za tal. pmtr., 900 metaka za talijanske karab., za t. mitr. »Švarcloze« i »Šarce« 3.200.

Kritički osvrt: Na čišćenje trebalo je poći ranije. Pokazalo se da se naše starješine slabo znaju snalaziti u čišćenju ovakovih bandi i da se ne osjećaju sigurnim u ovakovim borbama. Sporost kod naših jedinica bila je velika i neodlučnost. Veza je bila slaba kako između štab. bat. i brig. tako i između štab. brigade i divizije. Ovi svi nedostatci bili su najviše što je za sve vrijeme čišćenja bila gusta magla. Također velika razvučenost jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[10] **Backović**

Komandant:
sl. otsutan

(M.P.)[11]

[10] Aleksandar

[11] Okrugli pečat Štaba Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske

BR. 132

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 30 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA OKUČANE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
VI KORPUSA NOV i POJ
Broj: Službeno
Dana 30. XII. 1943 g.
u 22.30 sati.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Pakrac 1 : 100.000)

Prema naređenju Štaba VI Korpusa NOV i POJ naša Divizija napašće neprijateljsko uporište Okučani.[2]

Prema do sada prikupljenim podacima, koji nisu provjereni, u uporištu se nalazi oko 650 neprijateljskih vojnika[3] (domobrani — Gorski zdrug, ustaše, gestapovci i Nijemci), naoružani sa oko 40 p.m., 15 l. b., 2 t. b., 2 protivtenkovska topa, ostalo puške.

Neprijatelj je smješten u bunkerima, koji su ograđeni žicom i po privatnim kućama, ispred kojih se nalazi minsko polje. Imaju se podaci: da se u sokolani i pošti nalaze domobrani (oko 230 zdrugovaca). Velika kuća na glav. raskršću zaposjednuta je od strane gestapovaca (oko 120), Nijemci (oko 100) nalaze se smješteni u barakama, koje se nalaze sjeverno od glavnog druma. Glavni centar grada (oko glavnog raskršća) opasan je sa oko 14 bunkera izgrađenih od zemlje.

Željeznička stanica zaposjednuta je od strane ustaša (oko 100) sa 6 p.m., 1 t.m. i dva laka bacača. Stanica je branjena sa 5 bunkera, od kojih su 3 zidani od cigle.

Šumarija je zaposjednuta od strane ustaša (oko 100) sa 6 p.m., 1 t.m. i 2 l.b., opasana preprekom od žica i branjena sa 5 bunkera od zemlje.

Za izvršenje napada na pomenuto uporište

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 32/1, k. 881.

[2] i [3] O napadu na Okučane vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 5 siječnja 1944 godine.

NAREĐUJEMO:

1. — **I. Operativni štab**[4]
Sastav: 4 bataljona,
2 protiv. tenk. puške,
vod teš. bacača,
ostale pripadajuće
jedinice.

1. — Ima zadatak da napadne neprijateljsko uporište Okučani i da postavi zasjede prema Novskoj i N. Gradiški.

Napad na Okučane vršiti sa dva bataljona, bez jedne čete, pravcem: Cage — Čorinac — Kosovac, a potom cestom prema centru uporišta.

Kao prvi cilj postavlja mu se likvidacija neprijateljskih snaga u Šumariji. Po likvidaciji istoga produžava nadiranje u pravcu centra.

Sa jednom četom Drugog bataljona napada pravcem: Cage — Široka Njiva — Bodegraje i fingira napad na centar grada sa sjeverozapadne strane.

Sa jednim bataljonom i 2 protiv. tenk. puške postavlja zasjedu na istočnoj ivici sela Trnava Gornja i Medari, zalomivši desno krilo ka k. 128.

Zadatak ove zasjede je da spriječi nadiranje neprijateljskih snaga iz N. Gradiške u pravcu napadnutog uporišta cestom i prugom.

Obratiti pažnju da ne bi dobili bočnu vatru sa želj. stanice Dragalić, jer se na istoj nalazi 70 neprijateljskih vojnika.

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu na istočnoj ivici Borovačkog Potoka, zatvarajući cestu i prugu. Ovom bataljonu pridodaju se i 2 protiv. tenk. puške (jedna iz Brodske brigade).

Zadatak ovog bataljona je da spriječi neprijateljsko nadiranje iz Novske u pravcu Okučana.

---

[4] Operativni štab je formiran 27 prosinca 1943 god. u cilju izvođenja marša i organizacije napada na Okučane. Vidi dok. br. 31/1, k. 881 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

2. — **Brodska brigada**
Sastav: 4 bataljona, vod t. bacača, ostali pripadajući dijelovi.

2. — Sa jednim bataljonom nalazi se u šumi Vujanovac sjeverno od s. Mašići. Isti bataljon isturiće izviđače na samu cestu, sa zadatkom da prate pokret neprijatelja glavnim drumom. Čim primijete da je neprijateljska pomoć prošla pored njih i stupila u borbu sa zasjedom kod Medara, hitno izvještavaju Štab bataljona, koji će po tom odmah napasti neprijatelja s leđa i boka.

Sa ostala 3 bataljona obrazuje divizisku rezervu u s. Ratkovac.

Štab brigade uputiće jednog člana svoga Štaba sa bataljonom, koji će se nalaziti u šumi Vujanovac.

3. — **Daruvarski odred**
Sastav: 2 bataljona, 1 protiv. t. puška iz Brod. brigade, ostali pripadaj. dijelovi.

3. — Postavlja zasjedu na padinama sjever. od k. 248, na liniji k. 248 — k. 232 — sjeverna ivica sela ... Čaglić — 400 m. istočno od puta Lipik — Okučani.

Lijevo se osigurava patrolama ka selu Subocka, a desno ka s. Bukovčani i Skenderovci.

Po nailasku neprijatelja prihvata borbu i pod pritiskom jačeg neprijatelja povlači se sa prihvatom ka s. Kovačevac, gdje opet daje otpor. Ako i sa ove linije bude potisnut jačim snagama, povlači se sa prihvatom na s. Bijelu Stijenu, odakle ponovo daje otpor i u slučaju jačeg neprijateljskog pritiska povlači se ka selu Čapregincima, gdje ostaje i štiti zaleđe jedinica, koje se nalaze u borbi oko uporišta i na zasjedama na glavnom drumu.

4. — Napad će otpočeti 31.XII.1943 g. u 22 sata. Do toga vremena sve jedinice imaju biti na svojim mjestima, kako je to ovom zapoviješću naređeno.

5. — Znaci raspoznavanja za noć 31.XII.1943 na 1.I.1944 godine biće: **Napadamo — Okučane.**

6. — Divizisko previjalište biće u selu Ratkovac.

7. — Evakuacija ranjenika biće od diviziskog previjališta preko sela Širinci — Bobare za Psunjsko područje. Za jedinice Daruvarskog odreda, kao i za bataljon kod Borovaca, isto tako za Psunjsko područje.

8. — Jedinice koje napadaju uporište, kao i jedinice koje se nalaze na zasjedi kod s. Medari, vezaće se sa Štabom divizije telefonom, a jedinice koje se nalaze u zasjedi kod s. Borovac i prema Lipiku održavaće vezu kuririma na konjima.

9. — Evakuacija plijena vršiće se preko sela Širinci za Psunjsko područje.

Za evakuaciju plijena odgovoran je intendant divizije i intendant XVIII brigade.

10. — Mjesto štabova: I Operativni štab nalaziće se na istoč. ivici sela Kosovac. Štab Brodske brigade biće u s. Ratkovac, Štab Daruvarskog odreda biće na sjever. ivici sela D. Čaglić. Štab Divizije biće na juž. ivici sela Smrtići u kućama kod mlina.

11. — Povlačenje: Znak za povlačenje biće 3 crvene raketle, ispaljene jedna za drugom u pravcu Okučana, za mjesto Štaba divizije, ili pismenim ili telefonskim naređenjem.

Na dati znak za povlačenje jedinice će se povući i to:

Jedinice Brodske brigade ka selu Prav. i Kat. Šagovina, jedinice I Operativnog štaba u pravcu sela Širinci, Čaprginci i Trnakovac, jedinice Daruvarskog odreda u pravcu sela D. Čaglić.—

Štab Brodske brigade biće u selu Prav. Šagovina, I Operativni štab u selu Čaprginci, a Štab Daruvarskog odreda u selu D. Čaglin.

Štab divizije biće u selu Širinci.

Napomena: Paziti da se pri samom napadu ne troši previše i uzaludno municija. Pucati treba samo onda kada se vidi cilj. I Operativni štab uputiće po jednog svog člana na zasjede prema Novskoj i prema N. Gradiški.

U slučaju jačeg neprijateljskog pritiska zasjeda prema Novskoj povlači se preko Široke Njive i Caga u pravcu sela Ratkovac.

Po povlačenju iz uporišta dva bataljona, bez jedne čete, povući će se do u visinu sela Bogićevci Gornji, gdje će posjesti zapadnu ivicu tog sela i spriječiti eventualno nadiranje neprijatelja iz pravca Okučana. Četa, koja je napadala uporište sa pravca sela Bodegraji, povući će se na južne padine kose Čorinac i odatle otvarati povremeno vatru na neprijatelja u uporištu.

Pri raspodjeli teških mitraljeza voditi računa da zasjeda prema Novoj Gradiški dobije veći broj istih.

Glavnu prugu presjeći će diverzanti točno u vrijeme napada na sljedećim mjestima: južno od sela Paklenice, pred zasjedom južno od sela Borovac, između potoka St. Trnava i potoka Draževac i južno od sela Mašići ispod k. 117.

Na naprijed navedenim mjestima moraju biti presječena oba kolosjeka na sastavu šina.

Nagazne mine podijeliti zasjedama spram Novskoj i Novoj Gradiški da ih postave ispred sebe na putu Novska — N. Gradiška, a prije povlačenja diverzanti će iste pokupiti i odnijeti sobom.

Sa izvršenjem ovog zadatka I Operativni štab upoznaće komandira diverzantske čete, koji će biti odgovoran za izvršenje prednjeg.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
M.[5] Bulović

Komandant, potpukovnik:
Mil.[6] Stanivuković

[5] Mirko
[6] Milan

BR. 133

IZVOD IZ KNJIGE POSLATIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE ZA PROSINAC 1943 GODINE[1]

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1368	1-XII 43	13 h	XIX div., Žumberak	Uputite osam slušalaca na niži oficirski kurs za dvanaestog ov.mj. u Plaški u oficirsku školu. Slušaoci trebaju ponijeti svoju spremu, oružje, bilježnice, pribor za jelo, umivanje, ćebe. Svakako moraju biti dvanaestog u Plaškom. Dolaze u obzir bolji vodnici, zamjenici komandira, komandiri.
1373	1-XII 43	16 h 50 m	IV korp.	Za komandanta Gošnjaka: V.Š. naređuje da sa jednom divizijom čistimo i držimo liniju Lapac — Srb — Knin.[2]
1374	1-XII 43	18 h 45 m	IV korp.	Za komandanta Gošnjaka. Rezultati iz Čazme:[3] 270 mrtvih, 80 ranjenih i 240 zarobljenih zdrugovaca 1. bojne V g. pukovnije. Plijen: 2 topa 37 mm, 2 t. bacača, 9 l. bacača, 6 t. mitr., 24 p. mitraljeza, 30 šmajsera, 500 karabina, 3 radiostanice, mnogo spreme i municije. U Slavoniji početa ofanziva od Osijeka i Podrav. Slatine i D. Miholjca prema Drenovcu Slatinskom sa 150 tenkova. XII divizija imala borbu.[4] Uništen 1 tenk, oštećen 1 tenk. Naši gubici: 50 izbačenih iz stroja.

[1] Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 119/I.

[2] Na ovoj liniji nalazile su se snage 373 njemačke legionarske divizije, vidi dok. br. 28 i 150.

[3] i [10] O napadu i oslobođenju Čazme vidi dok. br. 1, 12, 24, 27, 139 i 144.

[4] i [8] Ovdje se ne radi o ofanzivi, već o određenoj borbi snaga Dvanaeste divizije sa 901 motorizovanim pukom. Detaljnije o tome vidi dok. br. 7.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1375	1-XII 43	20 h	V. Š.	Nemci prodrli od Sušaka u Lokve.[5] U Generalskom Stolu jače koncentracije Nijemaca.[6] U Karlovac treba da stignu dvije divizije iz Austrije, već su prvi dijelovi stigli.[7] U Slavoniji otpočela ofanziva na VI korpus.[8] Nemamo ni jedne jedinice da bacimo na cestu Lapac — Srb — Knin. Za taj cilj moraćemo prebaciti VIII diviziju iz Pokuplja,[9] koja je orijentisana za dejstvo na pruzi Zagreb — Sisak, a jednom brigadom prema Karlovcu. To prebacivanje trajaće nekoliko dana.
1377	1-XII 43	23 h	V. Š.	U Moslavini u Čazmi ubijeno 270, a ranjeno 80 i zarobljeno 240 nepr. vojnika, od 1 bojne V gorske pukovnije. Zaplijenjeno 2 topa, 2 teška bacača mina, 9 lakih bacača, 6 mitraljeza, 24 puškomitraljeza, 500 pušaka, mnogo municije i ostale spreme.[10]
1385	2-XII 43	8 h	V. Š.	Za vrijeme borbe za Čazmu pored plijena u Čazmi naše snage na osiguranju ubile 165, ranjeno 200 nepr. vojnika, zaplijenjeno 200 pušaka, 2 topa 75 mm, 2 topa 37 mm, 1 mitr., 1 bacač, 5 puškomitr., 300 granata, oborena dva aviona, zapaljena 2 kamiona i 3 auta. Jedna naša brigada u Moslavini kod Križa ubila 30 novembra preko 100 Nijemaca, zapalila 15 kamiona, zaplijenila 7 mitraljeza i ostale spreme.[11]

[5] Vidi dok. br. 40.

[6] Odnosi se na snage 371 njemačke pješadiske divizije koja vrši pripremu za operaciju »Panter«. Vidi dok. br. 28.

[7] U to vrijeme nisu pristizale nove neprijateljske snage u Karlovac; nešto kasnije, 4 siječnja 1944 god. stižu prvi dijelovi 392 legionarske divizije u Karlovac i Zagreb. Vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Osma divizija nije prebačena u Liku usljed operacije »Panter«. Vidi dok. br. 28, 56, 140 i 143.

[11] Vidi dok. br. 27, 87 i 170 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 165.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1387	2-XII 43	20 h 15 m	VI korp.	Prebacivanje je hrane veoma važno pitanje. Izvršite sve potrebne pripreme da se u povoljnoj situaciji može prebaciti što veća količina.
1388	2-XII 43	8 h	VI korp.	XXVIII divizija treba se prebaciti u Pokuplje.[12] Neka nastoji to čim prije učiniti. XXI brigadu proglašujemo udarnom. Nastojte saznati imena, brojeve i sastav nepr. jedinica oko vas, naročito onih koje učestvuju u napadima pa nam javite.
1390	2-XII 43		II zona	XXVIII div. nakon prebacivanja u Pokuplje treba da uhvati vezu sa Turopoljsko-Posavskim Odredom na liniji Kravarsko — Pisarovina — D. Kupčina. Tamo ćemo do odreda poslati šifru za radio vezu sa nama. Proglašujemo za udarnu XXI brigadu XXVIII div. za njen uspjeh u Koprivnici.[13]
1391	2-XII 43		II zona	Javite opširnije o držanju Moslavačke brigade u Čazmi i naše gubitke u tim borbama.[14]
1392	2-XII 43		Žumberak	Obavijestite Turopoljsko-Posavski Odred da će se naskoro iz Moslavine prebaciti na njegov teren 28 div. te da s njome uhvati vezu i pobrine se za njen smještaj. To učinite hitno. Treba da ostane u tajnosti.
1405	2-XII 43	23 h 45 m	XIX div., V.Š. i VIII korp. i IV korp.	Danas, drugog, prošlo iz pravca Knina preko Srba za Bihać dvjesto pedeset kamiona sa vojskom i materijalom, dvije stotine tenkova, tri stotine konjanika, četiri bataljona pješadije i sto pedeset četiri kola sa materijalom. To su Nijemci.

[12] O prebacivanju Dvadeset osme divizije u Pokuplje vidi dok. br. 15.

[13] Vidi dok. br. 1.

[14] Vidi dok. br. 1 i 12.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Ukupno od dvadeset osmog novembra do danas prošlo iz Sjev. Dalm. preko Srba za Bihać hiljadu dvjesto četrdeset kamiona uglavnom sa materijalom, tristo šezdeset i tri tenka, četiri kolone pješadije svaka od bataljona i šest stotina konjanika. Vratilo se od Bihaća u sjev. Dalmaciju sto šesnaest praznih kamiona i dvanaest tenkova. Dakle radi se o odlasku iz Dalmacije tih trupa[15] (dovle za IV korp.). Danas. drugog, četnici iz Lapca i Nebljusa te Srba krenuli prema istoku. Po izjavi jednog pozvao ih pop Đujić da idu za Srbiju.[16] Bosanci i Dalmatinci trebaju biti oprezni i dočekati ih ako se gdje pojave.
1410	3-XII 43	13 h 45 m	V. Š.	Stanje je odjeće i obuće naših jedinica vrlo loše. Za poboljšanje nemamo mogućnosti. Molimo da od saveznika tražite da nam hitno pomognu. Trebali bi bar 10.000 pari odjeće i obuće.[17]
1419	4-XII 43	11 h 20 m	VI korp.	Još ovaj štab nije dobio nikakav izvještaj o stanju veze kod vas. Odmah po prvom kuriru nam pošaljite izvještaje o stanju veze kod Vas uopće.[18] U buduće nam te izvještaje redovno dostavljajte.

[15] i [19] Redakcija nije mogla utvrditi koji je to neprijatelj odlazio iz Dalmacije; kasnije u siječnju 1944 god. odlazi 114 njemačka lovačka divizija, koja upravo 6 prosinca 1943 učestvuje u operaciji »Ziethen«. Vidi dok. br. 18. Ovom komunikacijom vršeno je snabdijevanje snaga 114 i 264 a vjerovatno i 118 divizije, dok su na obezbjeđenju bile snage 373 legionarske »Tigar« divizije.

[16] Ovi podaci nisu tačni jer su četnici i dalje ostali na ovom terenu.

[17] Naše snage u ovo vrijeme na teritoriji Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske dobijale su minimalnu pomoć preko o. Visa od saveznika. Kasnije, u proljeće i ljeto 1944 god. pomoć u naoružanju i opremi je nešto obimnija i primaju je korpusi vazdušnim putem. Vidi tom V, knj. 25 i 26 — izvode iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske za ožujak i travanj 1944 godine.

[18] Redakcija ne raspolaže sa izvještajima o vezi Šestog korpusa za mjesec prosinac 1943 god., već samo za kasniji period. Vidi dok. br. 211 i druge u k. 483 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1422	4-XII 43	15 h 30 m	XIX div.	Javite da li snage koje prolaze za Bihać od Knina dolaze iz srednje Dalmacije i o kojima se tu divizijama radi. Gdje je sada sto četrnaesta divizija.[19] Koju su obalu i u kojoj dužini napustili Nijemci. Kolike su sada snage u Zadru, Šibeniku, Obrovcu, Benkovcu i Kninu. Kakova je situacija na vašim otocima.
1424	4-XII 43	14 h 10 m	IV korp.	Vijećnici ZAVNOH-a vraćaju se iz Bosne preko Banije.[20] Naredite Sedmoj diviziji da odmah uhvati vezu s Krajišnicima i osigura prihvat.
1425	4-XII 43	13 h 15 m	VIII k.	Javite da li osim kod Bos. Grahova ima sada još kakovih pokreta neprijatelja na vašem sektoru. Na prostoru sjeverno od Knina oko Zrmanje, Velike Popine i Srbskog Klanca nalaze se jače motorizovane snage.[21] Izgleda da sve to odlazi za sjever prema Bihaću i dalje. Te snage vjerovatno dolaze ne samo iz sjeverne, već i iz srednje, a možda i južne Dalmacije. Javite hitno da li osjećate odliv njem. snaga u pravcu sjev. Dalmacije i kojih divizija poimenično. To su mahom motorizovane snage sa mnogo tenkova. Gdje je sada divizija »Princ Eugen.«[22]
1426	4-XII 43	14 h	V. Š.	Vrhovnom komandantu NOV i POJ Maršalu Titu. Našem dragom Vrhovnom komandantu, inicijatoru,

[20] Odnosi se na vijećnike koji su bili na Drugom zasijedanju AVNOJ-a u Jajcu.

[21] i [35] Ove snage su uzele učešća u operaciji »Ziethen«. Vidi dok. br. 18.

[22] Sedma SS-divizija »Princ Eugen« u to vrijeme se nalazi u Bosni i Hercegovini i to: Štab divizije u Sarajevu, Trinaesti puk u Sarajevu i Četrnaesti puk u Mostaru i Nevesinju. Vidi dok. br. 3/2—a, k. 72 A i 1/1, k. 11 i 5/1, k. 10, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				organizatoru i rukovodiocu svetog domovinskog rata, čestitamo najviši čin prvog maršala naše narodne vojske, sa čvrstim uvjerenjem da ćemo pod vašom mudrom i dalekovidnom komandom dotući naše neprijatelje i izvojštiti punu slobodu naše zajedničke domovine Jugoslavije. Živio Vrhovni komandant NOV i POJ Maršal Tito Komandant, general-major Gošnjak[23] Politkomesar Žigić[24]
1428	4-XII 43	6 h 10 m	V. Š.	Predlažemo sljedeće izmjene u štabu naše 12 div. Za komesara Mirko Bulović, za zamjenika komandanta Sava Miljanović, za načelnika major Franc Kofler. Dosadašnji komesar Marijan Cvetković za šefa personalnog otsjeka u G.Š., dosadašnji načelnik štaba[25] za šefa oper. otsjeka VI korpusa. Karakteristike za sve imate u našim predlozima za činove. Javite da li se slažete.[26]
1429	4-XII 43	17 h 45 m	VI korp.	Dvadeset osmu diviziju treba prebaciti bez obzira na koncentracije kod vas. To zahtijevaju naše operativne namjere.[27] Za izmjene u štabu XII div. tražili smo saglasnost V.Š.[28] do koje se takove izmjene smatraju privremenim.[29]

[23] Ivan
[24] Rade
[25] Franc Inkret
[26] i [29] Ovaj prijedlog je usvojen i Štab Šestog korpusa je 5 prosinca izdao Naredbu br. 24, u kojoj, pored ostalog, su navedene i izmjene komandnog kadra. Vidi dok. br. 26—8, k. 881 A u arhivi Vojnog istorijskog instituta.
[27] i [30] Namjera Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske je bila da sa snagama ove i Osme divizije stvori operativnu grupu za dejstva u Turopolju. Plan nije ostvaren usljed operacije »Panter«. Vidi dok. br. 16, 28, 32, 97 i 152.
[28] Vrhovni štab NOV i POJ

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1430	4-XII 43	16 h 30 m	G. Š. S.[30]	Vaša 18. div. je u vezi s našom 13 div. i pripremaju zajedničke operacije.[31]
1431	4-XII 43	18 h	V. Š.	Za Tita. Za dva tjedna trebat će nam radiostanica. Molim Te pošalji mi davač koji sam ostavio kod Velika.[32] Javi kad je možemo dobiti Ivan.[33]
1432	4-XII 43	19 h 45 m	V. Š.	*Situacija:* 1) U Karlovac stigle dvije njemačke divizije, dok je pruga Zagreb — Karlovac blokirana.[34] Na prostoru Knin — V. Popina — Srb jača koncentracija Nijemaca sa motorizacijom koji su stigli iz Dalmacije.[35] 2) Nismo namjeravali uopšte da 28 diviziju — slavonsku prebacimo na sektor Lapac — Knin, već da je upotrebimo na sektor Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac.[36] Za dejstvo na cesti Lapac — Knin nismo ranije predvidjeli jednu brigadu XIX divizije, ali zbog naglog odlaska XIX div. u srednju Dalmaciju, ova cesta je ostala bez naše kontrole. Sada ćemo prebaciti na ovu cestu jednu brigadu kordunaške osme divizije.[37] Napominjemo da obzirom na postavljene ciljeve, snage nepr. i veli-

[30] Slovenije

[31] Snage Osamnaeste (slovenačke) i Trinaeste divizije napadale su zajednički Vrbovsko i sadejstvovale oko Lokava i Fužina. Vidi dok. br. 40 i 129.

[32] Dragičević, načelnik veze Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, poginuo prilikom neprijateljskog vazdušnog desanta na Drvar 1944 god. Vidi tom II, knj. 2, dok. br. 103.

[33] Gošnjak

[34] U Karlovcu se nalazio Štab 371 pješadijske njemačke divizije sa 699 grenadirskim pukom koji je ujedno obezbjeđivao prugu Zagreb — Karlovac. Ove snage su učestvovale u operaciji »Panter«. Vidi dok. br. 28.

[37] Za ovaj zadatak bila je određena Druga NO brigada Osme divizije i upravo u toku puta iz Korduna za Liku otpočela je operacija »Panter«, radi čega je odložen dalji put Brigade. Vidi dok. br. 28 i 56.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				činu oslob. teritorije naše snage između Save i mora su male sa vrlo slabom odjećom i obućom.
1435	5-XII 43	11 h	V. Š.	Štab VI korpusa javlja: 187 njemač. divizija je u Brodu i okolici. U Bosni dvije njemačke armije i to V SS armija, štab u Mostaru i XV rezervna armija, štab u Banjaluci. Težište ofanzive Bosna.[38]
1436	5-XII 43	14 h	V. Š.	VI korpus javlja: 187. njemač. divizija prešla iz Broda u Bosnu. Vjerovatno je prešao veći dio jedne brigade u Bosnu.
1437	5-XII 43	14 h	V. Š.	Na pruzi Beograd — Zagreb jak saobraćaj u pravcu Zagreba sa trupama i materijalom.
1438	5-XII 43	14 h 20 m	II zona	Bez obzira na tamošnju situaciju uputite 28. diviziju ovamo kao što smo vam naredili. Niste trebali praviti tri puta pitanje o našem naređenju za ovu diviziju.
1439	5-XII 43	14 h 30 m	II zona	Nastojte da što prije temeljito porušite pruge Zagreb — Banova Jaruga i Zagreb — Križevci.[39]
1441	5-XII 43	17 h	V. Š.	Formirali smo diviziju u Zagorju i Kalniku na operat. području II zone. U sastav divizije ulaze: brigada »Braće Radića«, 3 novoformirana brigada zone i odredi: Zagorski i Zagrebački koji imaju perspektivu da se brzo razviju u brigade. Predlažemo štab divizije: kdant Štrok Izidor, komesar brigade »Braće Radića«. Molimo za saglasnost i za broj divizije.[40]

[38] Odnosi se na dva korpusa a ne armije i to: Peti SS armijski i Petnaesti brdski armijski korpus. Težište Petnaestog korpusa je Dalmacija (srednja i sjeverna), Lika, Banija, Kordun i zapadna Bosna, a Petog SS korpusa centralna Bosna i Hercegovina. Ovaj je zaključak na osnovu dejstava u periodu studeni—prosinac 1943 godine.

[39] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 35, 42, 64 i 127.

[40] i [41] Vidi dok. br. 41.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1444	5-XII 43	11 h 15 m	VI k. II z.	Javite najhitnije što znate o njemačkim trupama koje su u vremenu od 24 do 26 novembra prošle od Beograda do Bosne u pravcu Zagreba. Njihov naziv, sastav, kvalitet, namjeru i ostalo što vam je poznato.
1449	5-XII 43	12 h	II zona	Odobravamo formiranje divizije i 3. brigade. U sastav divizije da uđe brigada »Braće Radića« i novoformirana 3. brigada i to kao 1. i 2. brigada u diviziji. Ova divizija operisaće kao cjelina na prostoru Kalnik — Ivanščica — Sutla — Medvednica tj. u Zagorju. Pod kdom divizije možete staviti Zagorski i Zagrebački odred. 3. brigada da nosi naziv brigada »Matija Gubec«.[41] Predložićemo V. Š. štab divizije: kdant Štrok, komesar Robić, v. d. načelnika Alibaba. Pozovite sve ove na dužnost. Postavite: u brigadi »Braće Radića« za kdanta: Kućiš Stjepana, za komesara Rukavinu Zlatka, za zamjenika komesara Blaha Đura, a druga Ničića za zamjenika komesara u Moslavačkoj brigadi. Za komandanta 3. brigade postavite Manojlovića,[42] a za predloženog komesara[43] dajte nam podrobnije podatke. . . .
1450	5-XII 43	10 h 15 m	V. Š.	1) 5-XII. jedinice Ličkog odreda napale su na cesti Lapac — Bihać jednu nepr. motorizovanu kolonu, ubijeno 20, ranjeno 15 Nijemaca. 2) 4. XII jedinice XVIII slovenač. divizije na cesti Delnice — Mrzla Vodica uništile su jedan kamion sa 25 vojnika, koji su pripadali 194 puku 71. pješad. divizije koja bazira na Rijeci.

[42] Milan
[43] Ahmet Delibegović

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				3) 5. XII prošlo iz Dalmacije za Bihać 2.000 nepr. vojnika, 300 konjanika i veći dio motorizacije. Sobom tjeraju sijena kojeg su prije 2 mjeseca prevozili iz Bihaća u Dalmaciju. Prema sinoćnjim [izvještajima] Ugljan i Pašman [su] sa minimalnom posadom.
1456	6-XII 43	11 h	II zona	Zajedno sa teškim bredama upućeno je i 17 komada rančeva sa šaržerima[44] kao i 81 komad šaržera bez ranaca. Javite da li ste taj materijal primili. Šef art. odsjeka puk. Varda[45]
1458	6-XII 43	11 h 15 m	VIII korp.	Nijemci napustili Dugi Otok i Ugljan. Naši zauzeli Biograd na Moru. Nijemci izvlače teški materijal iz Zadra i Šibenika ka Bihaću. Javite situaciju u srednjoj i južnoj Dalmaciji, sve što se opaža kod neprijatelja.[46]
1459	6-XII 43	11 h 45 m	V. Š.	Nijemci napustili otok Ugljan, na Pašmanu ostavili minimalnu posadu u mjestu. Teški materijal iz Šibenika i Zadra dalje izvlače u pravcu Bihaća. Naši su zauzeli Biograd na Moru. Zadarski odred razbio jednu njemačku kolonu kod Zadra i ubio 17 Nijemaca.
1461	6-XII 43	17 h	V. Š.	Nacionalnom Komitetu Oslobođenja Jugoslavije. U ime boraca, podoficira, oficira i politkomesara NOV i PO u Hrvatskoj pozdravljamo stvaranje Nacionalnog Komiteta. Mi izjavljujemo da ćemo se pod vašim rukovodstvom boriti protiv okupa-

[44] Okviri za municiju
[45] Demetar
[46] i [49] Radi se o smjeni 114 sa snagama 264 pješadijske divizije, a ne o napuštanju Dalmacije. Baš tada je otpočela operacija »Ziethen«. Vidi dok. br. 15 i 135.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				tora i unutrašnjih zločinaca sa voljom i požrtvovanjem da vam i na taj način omogućimo da vodite naše narode pobjedi. Živio Nacionalni Komitet Oslobođenja Jugoslavije! Živio Vrhovni Komandant drug Tito! Komandant Gošnjak,[47] Politkomesar Žigić[48]
1464	6-XII 43	18 h 30 m	XIX div.	Nijemci napustili sjevernodalmatinske otoke. Hitno provjerite ovo i brzo ovladajte svim otocima. Javite situaciju i namjere neprijatelja.[49]
1468	6-XII 43	20 h	V. Š.	Najviše nam treba obuća i odjeća, naročito cipele. Transport možemo osigurati od Senja. Do sada sa Visa nismo ništa dovezli. Također treba nam benzina. Javite šta ste nam dodijelili. Borci iz pratećeg bataljona pokušali da se prebace preko ceste Knin — Lapac dva puta, ali nisu uspjeli. Čim bude slobodan prolaz, uputićemo vam ih.
1471	7-XII 43	10 h 50 m	IV korp.	Hitno javite situaciju na sektoru Ogulin — Karlovac. Da li su Nijemci izvršili neki prodor na Kordun preko Mrežnice.[50]
1480	7-XII 43	16 h 30 m	V. Š.	Štab VI korpusa javlja: 1) Štab 187 njemač. diviz. u Brodu, a glavne snage upućene su za Vinkovce. Jedna pancirna divizija prošla preko Broda za Bosnu. 264. njemač. diviz. koja je bila u Đakovu povukla se u nepoznatom pravcu.[51] 2) U našim rukama cesta G. Jelenje — Lokve — Delnice — Brod na Kupi.

[47] Ivan
[48] Rade
[49] i [50] Vidi dok. br. 28.
[51] 264 pješadiska divizija je u to vrijeme u Lici i Dalmaciji.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Na Sušaku—Rijeci 71 pješad. njemač. divizija.
1481	7-XII 43	17 h 30 m	IV korp.	Hitno javite situaciju na Kordunu.[52]
1481	8-XII	8 h	V. Š.	Tražimo odobrenje za izdatak na Visu od 10000 pari odjeće i obuće najmanje. Molimo odobrite nam benzina, nafte, brašna, riže, pasulja, konzervi, konzerviranog mesa, eksploziva, sanitetskog materijala, u što većoj količini. Mi imamo na Visu dva broda, potrebno je vaše naređenje za izdatak.
1483	7-XII 43	20 h 30 m	Štab Morn.	V. Štab odobrio nam je nekoliko hiljada pari obuće i odjeće kao i raznog drugog materijala: benzina, nafte, brašna, riže, pasulja, konzervi, eksploziva, sanitetskog materijala, radio-telefonskog materijala. Molimo preuzmite na sebe prijem i utovar ovog materijala na naša dva broda, koji su na Visu i hitno ih uputite u Senj dok se situacija nije promijenila. U koliko je potrebno, dajte i vi jedan do dva broda, da bi se jednovremeno mogao dopremiti sav materijal. Javite što ste poduzeli.—
1484	7-XII 43	23 h 15 m	IV korp.	II brigada VIII div. vodi borbu s Nijemcima između Gvozdića i Primišlja. Izvijestite kakva je situacija kod Tušilovića i Gline. Održavajte s nama radio vezu svaka 2 sata i stalno nas izvještavajte o razvoju situacije. Brigada je bez veze sa svojom divizijom.[53]
1485	8-XII 43	10 h 45 m	V. Š.	Maršalu Jugoslavije Titu, pretsjedniku Privremene vlade Jugoslavije na položaju. Srcem punim u-

[52] i [53] Tadašnju situaciju na Kordunu vidi u dok. br. 28, 29, 34, 36, 44 i 56.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				divljenja obraćam se k Tebi, proslavljeni zapovjedniče naše Narodno-oslobodilačke vojske i predsjedniče Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, da Ti — prigodom uzvišenja na maršala i na poglavicu njezine Privremene vlade, a u ime svih ustanova ZAVNOH-a — izrazim radost zbog priznanja, kojim Ti se, na taj način, uz bratske narode federativne nam države, od Tebe osviješćeni i na veliko djelo potaknuti hrvatski narod također haran, odužuje. Puni vjere u Tvoj genij, prožeti vjernošću i odanošću, spremni na nove borbe i žrtvovanja, stupamo nadalje s Tobom, sigurni da će nas Tvoje vojničke i građanske kreposti dovesti do potpune pobjede naših ideala. Zdravo druže Maršale! Vladimir Nazor predsjednik ZAVNOH-a
1486	7-XII 43		VI k.	Javite 28. div. da se odmori na Kravarskom, sredi i pripremi za nove zadatke[54] i da stupi u vezu sa štabom IV korpusa u Topuskom.
1487	7-XII 43	23 h 30 m	IV k.	28. div. stigla u Kravarsko. Stupite s njom u vezu i obavijestite je o situaciji.
1488	8-XII 43	8 h 45 m	V. Š.	Vrijeme oblačno. Vrhovi Velebita u oblacima. Gusta magla obavija [pl.] Kapelu.
1488	7-XII 43		IV korp.	Zadržite I brigadu VIII div. za sada na Kordunu.[55] Kamione koristite za prebacivanje teških ranjenika u Liku, ako to situacija zahtijeva.

[54] Po dolasku u Turopolje, Divizija je imala odmah oštre borbe. Vidi dok. br. 15 i 32.

[55] Zadržavanje snaga Osme divizije na Kordunu je usljed operacije »Panter«.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1489	8-XII 43	10 h	V. Š.	Neprijatelj sa sektora Karlovac — Ogulin preduzeo napade na Kordun. Dvije kolone iz Karlovca izbile su jučer na liniju: Sjeničak — Vojnić. Kolone jačine po 1500 boraca sa motorizacijom. Jedna kolona prešla Mrežnicu kod Tržića i izbila do Primišlja, gdje je suzbijena i vraćena nazad preko Mrežnice.[56] Na sektoru Karlovac — Ogulin koncentrisane su juče nepr. snage. Zbog ove situacije na Kordunu zadržali smo cijelu VIII kordunašku diviziju za pariranje ovih nepr. prodora.
1490 1491	8-XII 43	10 h 30 m	II zona VI korp.	Hitno javite 28 diviziji da je nepr. iz Karlovca prodro sa dvjema kolonama do linije Sjeničak — Vojnić. sa vjerojatnom namjerom da se probije dalje prema Topuskom. Na tom pravcu nalazi se naša VIII. divizija sa kojom da se 28. divizija poveže preko Lasinje i Bučice na Kupi.
1493	8-XII 43		VI korp.	Pripremili smo oružje i municiju, koje ste tražili. Javite kada i gdje ćete poslati sprovodnike i osiguranje. Izvijestite kakve topove imate i da li imate dovoljno municije za njih.[57] Pukovnik Varda.
1496	7-XII 43	12 h	VIII korp.	Hitno javite situaciju kod vas. Nijemci preduzeli napad na Kordun i izbili u Vojnić. Vode se borbe.
1500	8-XII 43	12 h 30 m	II zona VI korp.	Javite 28. div. da ispita uslove za napad na aerodrom kod Velike Gorice. Neka se poveže sa Turopoljskim odredom.
1504	8-XII 43	18 h 30 m	Žumberak	Hitno javite situaciju preko Slovenačke stanice. Nijemci iz Karlovca

[57] Po ovo oružje išla je Čehoslovačka NO brigada. Vidi tom V, knj. 24, izvještaj ove brigade od 13 veljače 1944 godine.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				prodrli do Vojnića i Sjeničaka, gdje vodi borbe VIII. divizija. 28. slavonska divizija je na Kravarskom.
1507	8-XII 43	22 h	V. Š. Št. Morn.	Već treći dan nemamo veze s VIII korpusom. Molimo javite imate li vi vezu i što je s njihovom radiostanicom.[58]
1510	8-XII 43	22 h	XIX div.	Da komandant Kuprešanin[59] odmah dođe kod nas.
1511	8-XII 43	24 h 30 m	VI korp.	Hitno javite situaciju. Da li postoje neke nepr. koncentracije prema vama sa ofanzivnim namjerama.
1517	9-XII 43	11 h 15 m	V. Š.	Na sektor Gračac — Srb stigla je III brigada XIX div. iz sjev. Dalmacije koja treba po vašem naređenju da ide na Dinaru. Zbog izložene situacije kod nas molimo da se ova brigada zadrži na tom prostoru, pošto mi tu nemamo ni jedne jedinice, a niti ma sa kog sektora možemo rokirati u ovoj situaciji.[60] Javite nam hitno.
1518	9-XII 43	11 h 15 m	II zona	U cilju olakšanja situacije naših trupa na Kordunu i pariranja nepr. ofanzive, hitno se angažujte sa svim vašim snagama na najosjetljivije nepr. objekte na vašem operativnom području.[61]
1519	9-XII 43	11 h 30 m	VI korp.	U cilju pariranja nepr. ofanzive na Kordun i olakšanja situacije tamošnjih naših trupa, hitno se ofanzivno angažujte sa svim vašim sna-

[58] U to vrijeme Osmi korpus vodio je oštre borbe oko i na prilazima Livna. Vidi dok. br. 15, 134 i 135.

[59] Milan. O dejstvu snaga Devetnaeste divizije ranije, tj. u studenom i prosincu 1943 god. vidi dok. br. 33, 49 i 135.

[60] Vrhovni štab je ovo odobrio. Vidi dok. br. 49.

[61] Dejstva jedinica Druge operativne zone u to vrijeme vidi u dok. br. 127.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				gama na najosjetljivije nepr. objekte na vašem operativnom području.[62]
1520	9-XII 43	12 h	Žumberak	Nepr. preduzeo jaču ofanzivu na Kordun i nastupa širokim frontom. Do sad izbio na liniju Slunj — Vojnić — Sjeničak. Na Kordunu vodi borbe VIII divizija. Da bi parirali nepr. ofanzivu na Kordun, odmah se angažujte sa omladinskom brigadom i odredskim snagama na prugu Zagreb — Karlovac.[63] 28. slavon. div. dejstvovaće na sektor Zagreb — Sisak.[64]
1521	9-XII 43	11 h 30 m	II zona VI korp.	Nepr. je preduzeo jaku ofanzivu na Kordun. U više kolona sa sektora Ogulin — Karlovac. Do sada izbio na liniju Slunj — Vojnić — Sjeničak. Odmah o ovome izvijestite 28. diviziju i naredite joj da se angažuje na sektor Zagreb — Sisak na najpogodniji i najosjetljiviji cilj, najbolje na prugu.[65]
1522	8-XII 43	11 h 45 m	V. Š.	Nepr. ofanziva na Kordun nastavlja se. Nepr. nastupa širokim frontom u više kolona, do sad izbio na liniju: Slunj — Vojnić — Sjeničak. Na Kordun angažovana cijela Kordunaška divizija. Za pariranje nepr. ofanzive na Kordun, preduzećemo sa 28. slav. div. napad na prugu Zagreb — Sisak, sa Omlad. brigadom napad na prugu Zagreb — Karlovac, sa jedinicama II operat. zone i IV korpusa ofanzivno angažovanje svim snagama na najosjetljivije nepr. objekte. Molimo javite situaciju kod VIII korpusa, pošto nam se ne javlja već 4 dana.

[62] Dejstva Šestog korpusa vidi iz dok. br. 97.

[63] Snage Žumberačko-posavskog sektora vršile su niz napada na ovu prugu i manja uporišta. Vidi dok. br. 137.

[64] i [65] Vidi dok. br. 32, 74, 97, 106, 152, 165, 167 i 168.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1523	8-XII 43	11 h 45 m	V. Š.	U borbama na Primišlju, jedna nepr. kolona razbijena i odbačena nazad preko Mrežnice sa teškim gubitcima. Zaplijenjeno: 2 šarca i radio-stanica.[66] Pri likvidaciji Ravne Gore u Gorskom Kotaru ustaška posada, zarobljeno 15, više ubijeno.[67] Kod Fužina ubijeno 15 Nijemaca.
1524	8-XII 43	12 h	V.Š.	Nepr. ofanziva na Kordun se nastavlja. Nepr. je ušao u Slunj. Nepr. nadire širokim frontom u više kolona na prostoru od Mrežnice do Utinje. Na Kordunu angažovali smo cijelu VIII kordunašku diviziju.[68]
1529	9-XII 43	14 h	V. Š.	Oko Bihaća je 373 »Tigar« divizija[69] od oko 10000 boraca heterogenog sastava. Posljednjih dana pristizala su u Bihać pojačanja i materijal. Na sektoru Srb — Knin — Drniš je 254 pješad.[70] i dijelovi 114 lovačke divizije. Popa Đujića[71] banda upala u Bukovicu.
1535	9-XII 43	17 h	IV korp.	II kordunaška brigada angažovana na sektor Primišlje — Slunj.[72] Tamo je major Grubor.[73] Naredili smo da se 28. slav. divizija angažuje na sektor Zagreb — Sisak, a omladinska brigada na prugu Zagreb — Karlovac, da bi parirali nepr. ofanzivu na Kordun. XIII div. sa Slovencima napašće Vrbovsko.[74] Ispoljite najveću aktivnost prema neprijatelju. Javite razvoj situacije danas.

[66] Vidi dok. br. 56.
[67] Vidi dok. br. 40 ove knjige i dnevne izvještaje za prosinac 1943 god. Osamnaeste divizije NOV u Muzeju NOB u Ljubljani.
[68] Pravce nastupanja neprijateljskih snaga vidi u dok. br. 28.
[69] Ova divizija je obezbjeđivala komunikaciju Drvar — Bihać — Lapac — Knin.
[70] Ne, već 264 pješadijska divizija.
[71] Momčilo Đujić
[72] Vidi dok. br. 28 i 56.
[73] Nikola — načelnik Štaba Četvrtog korpusa.
[74] Vidi dok. br. 58.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1536	9-XII 43	18 h 30 m	II zona	Moslavačkom odredu izdato je 30. novembra 336 šaržera za »Bredu«, u vezi naše ranije depeše. Javite da li je odred primio šaržere i da li osim onih trebate još, ko bi ih primio i gdje. Nikakve posebne narudžbe osim one od odreda nismo primili. Pukovnik Varda.[75]
1538	9-XII 43	17 h 15 m	G. Š. S.	Nepr. preduzeo ofanzivu na Kordun sa sektora Ogulin — Karlovac. Do sada izbio na liniju Slunj — Vojnić. Vaša aktivnost neophodno potrebna na sektor Ogulin — Karlovac sa zapada,[76] na najpogodnije ciljeve. Javite situaciju kod vas.
1543	10-XII 43	20 h	V. Š.	1) Na sektor — cesta Knin — Srb — Lapac, mogli bi postići veće uspjehe i presjeći im ovu glavnu komunikaciju, kad bi imali cijelu 19. div. na tom sektoru. Zato za ovu svrhu neophodno je potrebno da ove 2 brigade 19. div. budu hitno prebačene na ovaj sektor. Molimo odgovorite hitno.[77] 2) Jedna ustaška grupa od 100 boraca uspjela se iskrcati noćas na Pag.[78]
1546	10-XII 43	12 h	VI korp.	Javite kako je završila započeta ofanziva kod vas.[79] Da li je neprijatelj zaposjeo koje od prijašnjih uporišta na liniji Virovitica — Našice. Drži li neprijatelj Čačince, Ora-

[75] Demetar

[76] Glavni štab NOV i PO Slovenije je orijentisao snage Osamnaeste divizije na ovu liniju. Vidi dnevne izvještaje ove divizije u Muzeju NOB u Ljubljani.

[77] i [80] Pomenute dvije brigade nisu došle u Liku, već je Peta bila oko Strmice, a Šesta uzela učešća u napadu na Livno. Vidi dok. br. 134 i 135.

[78] i [81] Devete ustaške bojne. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 58, u Arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[79] Na jedinice Šestog korpusa nije bila ofanziva tokom prosinca 1943 godine, vidi dok. br. 97.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				hovicu, Suhopolje, Đulavec.[80] Popravlja li prugu Osijek — Zagreb, Viroyitica — Daruvar itd.
1547	10-XII 43	12 h	II zona VI korp.	Javite XXVIII diviziji da se poveže sa štabom Turopoljsko-Posavskog Odreda gdje ih čekaju upute i šifrant za radiovezu s nama.
1548	10-XII 43	16 h	V. Š.	Kordun: 371 njemačka div. nadire pravcem Ogulin — Tounj — Primišlje — Slunj i izbila na liniju selo Vučkovići — Petrovac [k. 507] — Crevarska Strana gdje je odbijena.[81] Neprijatelj pali i pljačka sela. Druga brigada 8 div. 9.12. napala komunikaciju Tounj — Slunj kod Primišlja, zarobila 2; plen: dosta spreme, konja, kola i radio st. i zadala gubitke. Lika: 8.12. odbijen ispad četnika i Nijemaca iz Lapca prema Kamenskom. 9.12. napadnuta kolona Nijemaca na cesti Lapac — Bihać. Zapaljena 3 kamiona. Njemačka Nordling divizija smijenjena sa jednom kozačkom divizijom.[82] 373 Tigar div. povlači se za Bos. Novi i navodno za Banja Luku. Izgleda da će na njeno mjesto doći 371 div. poslije ofanzive na Kordun. Vjećnici stigli na Baniju.
1550	10-XII 43	10 h	V. Š.	Aerodromi na Krbavskom Polju upotrebljivi i za teže avione, a na Bijelom Polju samo za lakše. Mi ćemo ih još urediti. U slučaju dolaska treba nam unapred javiti vrijeme i znakove za signalizaciju sa zemlje i doček.

[80] Neprijatelj je stalno imao posade u većim mjestima. Vidi dok. br. 97.

[81] Na ovu liniju izbila je kolona koja je iz Karlovca došla u Vojnić i krenula prema Vrginmostu, dok je kolona koja je išla pravcem Ogulin — Tounj — Slunj stigla do Vel. Kladuše. Vidi dok. br. 28, 90 i 123.

[82] Raspored Prve kozačke konjičke divizije vidi u dok. br. 141.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1551	10-XII 43		IV k., VI k., VIII k., II Žumb. zona, XIII div., XIX d., Op. Š. za L.[83]	Na posljednjem zasjedanju AVNOJ-a drug Tito proizveden je u čin Maršala Jugoslavije. Neka politkomesari organizuju na najsvečaniji način proslavu tog velikog događaja. O načinu i rezultatima proslave obavijestite me. Šaljite pozdravne telegrame drugu Titu.
1554	10-XII 43	22 h	VI korp.	Pošaljite nam 10 pismenih, odanih starih boraca koji su nesposobni za operativne jedinice. Potrebni su nam za magacionere i druge povjerljive poslove. Na njihovo mjesto dobiti ćete 10 zdravih. Neka donesu karakteristike.
1556	10-XII 43	10 h 50 m	Št. M.	Na Pag se iskrcali ustaše iz Karlobaga.[84]
1557	10-XII 43	0 h 25 m	VIII k.	1) Ništa nas ne izvještavate o situaciji kao da niste pod našom komandom. O vašim operativnim namjerama po gubitku Livna i Duvna ne govorite ništa.[85] Zamjeramo Vam za takvo držanje.
1558 V Š.				2) Komandant XIX div. Kuprešanin ostaje u vezi naređenja V. Š. sa III brigadom na sektoru Gračac — Srb. Dat je predlog V. Š. da dođu i one dvije brigade na ovaj sektor za operacije na glavnoj nepr. komunikaciji Lapac — Knin.[86] O sjevernoj Dalmaciji vodite suviše malo računa.
1561	11-XII 43	11 h 45 m	VI korp.	Hitno javite 28. div. da u slučaju teže situacije da se povuku bilo preko Kupe na Kordun, bilo na Žumberak, gdje smatraju da im je lakše preći. Neka se prethodno obavijeste o jednom i drugom pravcu tj. prelazima preko Kupe i prelazima preko pruge Karlovac — Zagreb i stupe u

[83] Operativni štab NOV za Liku

[84] Vidi dok. br. 134.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				vezu sa Osmom divizijom i štabom Žumberačkog sektora. Samo u najtežoj situaciji mogli bi se prebaciti preko Save.[87]
1563	11-XII 43		V. Š.	Zagorje: 1.12. kod sela Cerje razbijena bojna tjelesnog zdruga koji je osiguravao boravak Pavelića u Lepoglavi i Ivancu. Pobijeno 60 ustaša i 1 pukovnik.[88] Početkom decembra 2000 ustaša i Nijemaca otpočeli ofanzivu na Zagorje. Na Sutli kod St. Glažute zarobljeno 80 Nijemaca, finanasa i žandara.[89] Banija: 9-XII Sedma div. napala dijelove kozačke divizije u Majuru. Pobjegli bez borbe. Plijen 1 šarac, dosta municije i rat. spreme i 40 konja sa sedlima.[90] Kordun: 9.12. vođene borbe sa ustašama i Nijemcima kod Crevarske Strane i Utinje. Nanijeti im gubitci. 10.12. kod Kamenice napali smo njemač. motor kolonu. Plijen 4 šarca, 4 šmajsera i dosta rat. spreme. Spaljen 1 auto i 4 kamiona. Ubijeno 20.
1464	11-XII 43	14 h	V. Š.	Predlažemo za komandanta VIII korpusa potpukovnika Vladu Četkovića dosad kta VIII div. a za načelnika štaba potpukovnika Milana Kuprešanina dosad kta XIX div. Za kta XIX div. potpukovnika Mićuna Šakića dosad zamjenika kta XIII div. Za kta VIII div. Mišu Šumonju dosad polit. komesara iste divizije, a za polit. komesara Aleksu Backovića dosad polit. komesara III brigade.[91]

[87] i [155] Dvadeset osma divizija ostaje u Turopolju do 24 prosinca 1943 god. kada se vraća u Slavoniju. Vidi dok. br. 117 i dalji tekst ovog dokumenta.

[88] Vidi dok. br. 42.

[89] Vidi dok. br. 13.

[90] Vidi dok. br. 125.

[91] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije je usvojio ovaj prijedlog; vidi dalji tekst ovog dokumenta.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Mislimo da je ovo najbolja kombinacija. Sa ovim se slaže i C. K. Predlažemo druga Šumonju za čin potpukovnika.
1565	11-XII 43	15 h	V. Š.	Vojno-politička situacija u sjev. Dalmaciji poslije nepr. ofanzive vrlo nepovoljna. Nepr. iskoristio odsustvo XIX div. i ovladao skoro svim našim uporištima. Pop Đujić stigao sa bandom u Bukovicu gdje mobiliše. Također mobilišu i ustaše. Na terenu su ostala dva slaba odreda. Tamošnje stanovništvo kolebljivo i nesigurno, naročito srpski živalj. Ako budemo raspolagali sa cijelom XIX div., mislimo da odmah, poslije operacija na cesti Lapac — Srb — Knin istu uputimo u sjev. Dalmac. i popravimo tamošnju situaciju.[92]
1568	11-XII 43	16 h	V. Š.	Engleski avioni mogu se u slučaju potrebe spustiti na Udbinsko polje na prostor sjeverno od Udbine od kote sedamsto šest do kote sedamsto dvadeset šest, a na Bjelo Polje samo manji avioni. Za veće avione trebalo bi urediti teren.
1562	11-XII		IV korp.	Javite tačno sadašnju situaciju, gdje se sve nalazi neprijatelj i koje komunikacije drži. Također da li kreće prema Cazinu i Bihaću, jer ima izgleda da ta divizija smjenjuje »Tigar« div. na prostoru Bihać — Gračac.[93] Druga brigada uzela Tržić i most na Mrežnici. Goni neprijatelja u pravcu Kamenice. Naredili smo Drugoj brigadi da se preorijentira u pravcu Slunja, a snage odreda da gone prema Kamenici i Tounju.

[92] U sjevernu Dalmaciju stiže ova divizija bez dvije NO brigade početkom siječnja 1944 god. Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 9.

[93] Ne Gračac, već Knin. Ne radi se o smjeni već o pripremama za operaciju »Panter« na Baniji. Vidi dok. br. 125 i 150.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Slovenci javljaju da su u Ogulinu i Karlovcu vrlo male snage. Oni napadaju Kočevje. U Gorskom Kotaru i Lici i Primorju bez promjene.
1571	12-XII 43	9 h 15 m	IV korp.	Obavijestite vaše divizione da se artiljeriska škola nalazi u Vrhovinama i da tamo upute slušaoce za viši kurs. Pukovnik Varda
1574	12-XII 43	11 h	V. Š.	Da li treba predlagati za unapređenja u oficirske činove ruk. drugove u komandama područja i mjesta.
1577	12-XII 43	14 h	IV korp.	Iz vaših izvještaja stičemo dojam da se VIII div. nije dovoljno angažovala.[94] Situacija nalaže puno aktivno zalaganje vaših snaga. Kvalitet nepr. jedinica slab. II kord. brig. zauzela Slunj i sad drži liniju Tržić — Primišlje — Slunj. Na Veljunu su naši. — Iz Slunja nepr. pošao za Cetingrad.
1577	12-XII		V. Š.	*Moslavina* 10.12. razbijene 2 satnije i 2 lov. pukov. kod s. Štefanje blizu Čazme. Zaroblj. 33 voj. i 2 oficira, ubijeno 15. Plijen 2 pm., 5 šm., 30 pušaka. *Slavonija* 6.12 naš odred napao vlak na pruzi Zgb — Bgd kod ž. st. Nova Kapela-Batrina. Zaroblj. 39 domobr. Plijen 12 pušaka i dosta lijekova. Oklop. vagon sa Nijemcima spaljen.[95] *Kordun.* 10.12. kod Crevarske Strane blizu Vrginmosta opkoljena njemačka kolona. Poslije 12 sati borbe jedva se izvukla pomoću tenkova za Topusko ne zadržavajući se u Vrginmostu. Pobijeno i ranjeno 108, zarobljeno dva.[96]

[94] Angažovanje Osme divizije vidi se iz dok. br. 90.
[95] Vidi dok. br. 64.
[96] i [97] Vidi dok. br. 90.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Na cesti Tušilović — Vojnić jednoj njemač. koloni zadati teži gubitci, kod Utinje sjever. Vojnića pobijeno 6, zaroblj. dva.[97] Na cesti Slunj — Rakovica također zadati gubitci i natjerani da tu cestu ne koriste. Nijemci napustili Slunj. Tržić blizu Tounja zauzeli smo i gonimo Nijemce prema Kamenici. Tržićki most na Mrežnici porušili smo. *Gor. Kotar.* 11.12. vođene borbe oko Zlobina.[98] *Lika.* 11.12. kod Metka pobijeno 21 ustaša i četnika. Na cesti Bihać — Lapac, lički odred sačekao motorizovanu kolonu. Ubio 12, ranio 18 vojnika, uništio 3 kamiona.
1589	12-XII 43		28. div.	Hitno javite situaciju, jačinu i namjere neprijatelja. Na Kordunu se nastavljaju borbe. Nepr. drži Vojnić, Vrginmost i Topusko.
1588	12-XII		Žumb.	Hitno javite situaciju. Da li ste predvidjeli kadar za štab Turopoljske brigade.[99]
1591	13-XII 43		VI korp.	Javite gdje se sad nalazi XII divizija i šta radi.[100]
1593	13-XII 43	17 h	V.Š.	Slavonija. 8.12. miniran voz Đakovo — Osijek. 10.12. porušeno 2 mosta i 3 km pruge Pakrac — Daruvar.[101]. Kordun: 12.12 napali smo Erzac [dopunski] bataljon 136 njemač. puka na cesti Tušilović — Vojnić.[102] Ubi-

[98] Vidi dok. br. 95.

[99] i [146] Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 47 o formiranju NO Brigade »Franjo Ogulinac-Seljo«.

[100] U to vrijeme Dvanaesta divizija je oko Đakova. Vidi dok. br. 48.

[101] Vidi dok. br. 97.

[102] Na pravcu Karlovac — Vojnić je dejstvovao 669 grenadirski puk a ne 136, vidi dok. br. 28.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				jeno 30, ranjeno 20 Nijemaca. U dosadanjim borbama pobijeno preko 200, ranjeno 240 Nijemaca. Spaseno ropstva 250 ljudi. Oteto 150 kom. stoke i 30 kola napljačkane robe. Lika: 12.12. odbijen ispad ustaša iz Gospića prema Divoselu. Pobijeno 7.
1596	13-XII 43	18 h 15 m	IV korp.	Stupite u vezu sa 28. divizijom. Ako postoje uslovi za povoljno i blagovremeno angažovanje, možete 28. div. upotrebiti za operacije na sjevernom Kordunu kao manevarsku grupu. Javite šta ste po ovome preduzeli.[103]
1604	13-XII 43		VIII korp.	Nepr. ofanziva na Kordun malaksava. Mi opet držimo južni Kordun. Na sjevernom Kordunu na sektoru: Karlovac — Vojnić — Vrginmost nastavljaju se žestoke borbe sa tristo sedamdeset prvom njemač. divizijom.
1611	14-XII 43	10 h	V. Š.	Nepr. ofanziva na Kordun malaksava. Povratili smo cio južni Kordun. Nepr. još drži cestu Karlovac — Vojnić — Topusko — Glina, gdje se sada vode glavne operacije.
1612	14-XII 43	10 h 45 m	IV korp.	Nepr. napustio Cetingrad i Kladušu i izbio u visinu Klokoča sa namjerom da opkoli Petrovu Goru u sadejstvu sa sjevernom kolonom od Vojnića — Topuskog. Budite oprezni. Jedan bataljon II brigade sljeduje nepr. ka Kladuši.
1613	14-XII 43		VIII k.	Hitno javite situaciju da li ste povratili Livno.[104]
1593	12-XII 43		XIX div.	Da Kuprešanin sa svojim štabom odmah krene za Tičevo i preuzme

[103] i [112] Dejstva Dvadeset osme divizije vidi iz dok. br. 74 i 106.
[104] Livno nije povraćeno, vidi detaljnije o borbama oko Livna u dok. br. 134.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				komandu nad one dvije brigade. III brigada ostaje tu gdje je.
1621	14-XII 43	17 h 45 m	IV korp.	Nepr. pravi most na Korani kod Vaganca. Naređeno II brigadi da se sa dva bataljona postavi na prostor: Slunj — Lađevac, jedan njen bataljon u Cetingradu, a jedan sa odredskim kod [Tounjskog] Tržića.
1628	14-XII 43		II zona	Komesara brigade »M. G.« odredite sami i predložite.[105] Ukoliko nemate, zamolite VI korpus koji je o tom obaviješten.
1629	14-XII 43	19 h	VI k.	Idite u susret II zoni, ukoliko vas zamoli za jednog komesara brigade.
1635	14-XII 43		V. Š.	Banija: 11.12 napali smo dijelove kozačke divizije na sektoru Kostajnica — Sunja. Zarobljeno 10 vojnika, 4 oficira i dosta konja.[106] Kordun: 13.12. Nijemci krenuli iz Kladuše za Topusko, a iz Cetingrada za Vojnić. Vojnić smo skoro blokirali. Već dva dana vodimo žestoke borbe na komunikaciji Vojnić — Tušilović. Neprijatelj ima oko 150 mrtvih i ranjenih. 14.12. vodimo žestoke borbe kod Vojišnice istočno od Vojnića. Bilo dosta gubitaka na obje strane. Nijemci drže komunikaciju Tušilović — Vojnić — Topusko. Sve ostalo na Kordunu slobodno. 13.12. jedna neprijatelj. kolona krenula iz Petrinje i zanoćila kod Moštanice i Blinje, a druga kolona jačine 1000 iz Dvora stigla u Žirovac.[107]
1618	14-XII 43		IV korp.	Referentu saniteta. Uputite najhitnije dra Martinčića[108] u Glavni

[105] Politkomesar ove brigade postao je Ahmet Delibegović.
[106] Vidi dok. br. 125.
[107] Vidi dok. br. 125 i 150.
[108] Nikola

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				sanitet. Najkasnije 15 decembra treba da stigne. Glavni sanitet.
1636	14-XII 43		V. Š.	2 brigada 8 div. poslije trodnevnih borbi sa pukom 371 njemač. div. na komunikaciji Tržić — Primišlje — Slunj oslobodila dio Korduna zapadno od Korane. Zarobila 2, ubila 127, ranila preko 130 Nijemaca. Plijen 500 raketli, 112 odijela, 200 ćebadi, šećera, cigareta, 45000 kuna, 16 konja, 5 kola, 6 bicikla, 2 zastave. Uništila 3 motocikla, 6 kamiona.[109]
1634	15-XII 43		IV korp., VIII korp., II zona, VI korp.	Povodom upućene čestitke G. Š. Vrh. ktu maršalu Titu, primili smo slijedeći odgovor: »Dragi moji ratni drugovi, mnogo vam se zahvaljujem na čestitki koju ste mi poslali povodom mog imenovanja maršalom Jugoslavije. Ova velika nagrada koju su narodi Jugoslavije dodijelili meni jeste zasluženа nagrada za bezgranično herojstvo boraca, komandira i politkomesara naše slavne N. O. vojske. Slava za uspjehe u dosadašnjoj borbi pripada svima i ja se ponosim što nosim ovo veliko zvanje na čelu armije koja se borila besmrtnom slavom i koja će biti ponos budućih pokoljenja naroda Jugoslavije. Sa borbenim pozdravom Smrt fašizmu - sloboda narodu. Vrh. K-dant NOV i POJ maršal Jugoslavije Tito«. Ovu depešu Vrh. kta maršala saopštite svim jedinicama pred strojem.
1601	13-XII 43		28 div.	Stupite u vezu sa IV korpusom. Ako postoje uslovi, angažujte se sa VIII div. na sjevernom Kordunu. Javite što ste preduzeli.

[109] Rezultate borbe Druge NO brigade Osme divizije vidi iz dok. br. 56.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1605	13-XII 43		XIX div.	Vaša III brigada koja ostaje na tom sektoru, biće privremeno pod komandom operativnog štaba za Liku.
1637	15-XII 43		V. S.	*Slavonija:* Naši upali u Đakovo.[110] Spoljni pojas odbrane i želj. stanica likvidirani. Nastavljaju se uline borbe. Plijen: 2 vagona brašna, 2 vagona pšenice, više art. oruđa i pušaka. Istovremeno likvidirana nepr. uporišta Viškovci i Vučevci poslije kraće borbe. *Kordun:* Nastavljaju se žestoke borbe oko Vrginmosta i Topuskog. Naši zauzeli Vojnić, nepr. se očajnički brani. Zaplijenjen 1 tenk od 35 tona, 3 mitraljeza i velika količina art. i bacačke municije. Cio Kordun, sem Topuskog i Vrginmosta slobodan. *Banija:* Da bi olakšao tešku situaciju 371. divizije na Kordunu, nepr. je angažovao 373. Tigar diviziju na pravcu Dvor — Žirovac i Kostajnica — Knezovljani.[111] VII div. zadržava nepr. Zaplijenjeno: 16 lakih mitraljeza. *Turopolje:* 28 slav. div. kod Kravarskog ubila i svukla 56 Nijemaca, 22 ranila, plijen: 6 šmajsera, 25 pušaka i 22 konja.[112] *Gorski Kotar:* U Vrbovsko naši upali, od jutros se vode ulične borbe.[113] Naši ušli u Kupinec.
1647	15-XII 43		VIII korp.	Naša VIII div. razbila njemačku 371. div. i ponovo zauzela cijeli Kordun, osim Vrginmosta i Topuskog gdje se sada vode žestoke borbe.[114]

[110] i [120] Vidi dok. br. 48, 60, 62, 71, 160 i 164.
[111] Uloga 373 legionarske »Tigar« divizije vidi se iz dok. br. 150.
[112] i [117] Vidi dok. br. 129.
[114] i [122] Vidi dok. br. 90.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Na Baniji VII div. vodi od juče žestoke borbe sa 373. Tigar div. koja nadire od Dvora prema Žirovcu i Kostajnice prema Knezovljanima.[115] Nepr. je imao do sada preko 300 mrtvih, zadobijen veliki plijen, između ostalog i 1 tenk od 35 tona; u Đakovo i Vrbovsko naši upali, vode se ulične borbe.
1648	15-XII 43		XIX div.	Da Kuprešanin sa svojim štabom hitno krene za Tičevo gdje da primi komandu nad onim dvjema brigadama. III brigada da ostane tu gdje je.
1650	15-XII 43	19 h 45 m	IV korp.	Neprijatelj. kolona u pokretu pravcem: Bihać — Pećigrad — Kladuša, stigla do s. Skokovi. Uputili odmah 2. kor. brigadu prema Kladuši sem jednog bataljona koji ostaje kod Tržića.
1652	16-XII 43	10 h 15 m	Št. Morn.	V. Š. javlja: Zastava ratne mornarice: jug. zastava sa crvenom zvijezdom u sredini zastave, a u zvijezdi sidro. Trgovačka zastava: naša jug. zastava sa zvijezdom u sredini. 40 naših brodova već nosi takve zastave.
1653	16-XII 43		XIX div.	Naredbom V. Š. potpukovnik Kuprešanin[116] određen za načelnika štaba VIII korpusa. Za kta XIX div. određen potpukovnik Šakić Mićun. Kuprešanin da krene odmah kod one dvije brigade i tamo sačeka svog kta Šakića.
1657	16-XII 43	11 h	IV korp.	Naredbom V. Š. p.pukov. Ćetković određen za kta VIII korpusa. Za komandanta VIII div. određen drug Šumonja,[117] a za komesara Backović.[118]

[115] Vidi dok. br. 125.
[116] Milan
[117] Miloš
[118] Aleksandar

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Primopredaju izvršiti odmah. Potpukovnik Četković[119] da odmah krene na put na novu dužnost. Drug Šumonja unapređen u čin potpukovnika.
1659	16-XII 43		V. Š.	Banija: 14.12. zadržani dijelovi 373 Tigar div. i Kozaka od Bos. Novog kod Gvozdanskog i druge kolone kod Knezovljana i Borojevića.[120] Kordun: 14.12. napali komunikaciju Tušilović — Vojnić — Vrginmost i natjerali dijelove 370 i 371 grenadir. div.[121] na povlačenje iz Vojnića i djelimično iz Topuskog prema Glini. Plijen 1 tenk od 35 t. sa topom 47 mm i 2 mitr., 3 kamiona, nekoliko stotina granata, 300 mina za t. bacač. Ostala sprema u prebrojavanju, uništena 3 tenka.[122]
1660	16-XII 43		VIII korpus	U XIX div. po izvještaju štaba, teško stanje u moralnom, materijalnom, zdravstvenom pogledu. Ovo se naročito odnosi na one dvije brigade što su tamo blizu vas. Kao glavne uzroke, štab divizije navodi: slaba ishrana, smještaj, odjeća i obuća i stalno prebacivanje ovih brigada sa sektora na sektor, ne vodeći dovoljno računa o njihovoj snazi. Ovo je učinilo da borbena sposobnost div. znatno opadne. Izvidite ovo stanje i hitno preduzmite potrebne mjere za popravku i osposobljavanje div. za pretstojeće zadatke.
1662	16-XII 43	16 h 20 m	VIII k.	Javite rezultat bombardovanja Splita, Šibenika i Knina.
1663	16-XII 43		IV korp.	Odlučili smo preformirati IV brig. VIII div.

[119] Vlado
[120] Vidi dok. br. 125.
[121] Radi se samo o snagama 371 pješadijske divizije a ne i 370 divizije.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				1) Novomobilisane u Plaščanskoj dolini[123] rasporediti u 3. brigadu VIII div. koja će se formalno nezvanično zvati 3. Plaščanska brigada VIII div. Čim situacija dozvoli, III brig. će se uputiti u Plašč. dolinu, gdje će prihvatiti novomobilisane. Plaščanski odred ne bi trebao da pređe 400 boraca sa novomobilisanim. Druga Momčila Novkovića uputite u naš štab pošto je upućen za kta nove ličke brigade.[124] Smatramo da za kta III brig. treba odrediti Miloša Kukića. Mjesto Kukića popunite sporazumno sa tamošnjim odgovornim drugovima. 2) Prema neprovjerenim podacima u Karlovac stigle dvije nove njemač. div. sa namjerom ponovne ofanzive na Kordun. Javite situaciju na Baniji. Gdje se nalazi 371. njemač. div.[125]
1673	17-XII 43		V. Š.	Nepr. ofanziva na Kordun razbijena. Mi smo ponovo oslobodili cio Kordun. Na Baniji nepr. preduzeo koncentričnu ofanzivu. VII div. vodi teške borbe.[126]
1678	17-XII 43		V. Š.	*Slavonija:* 14.12 na pruzi Bgd — Zgb kod Jazavice napali smo vlak. Zaroblj. 18, ubijeno 7. Plijen veća količina ratne spreme.[127] *Žumberak:* 15/16.12. ponovno porušeno 1500 m pruge Zgb — Karlovac između s. Horvati i s. Zdenčina. Promet ne radi od 13.12.[128] *Banija:* 16.12. vođene žestoke borbe kod sela: Gvozdansko, Rujevac,

[123] O mobilizaciji u Plaščanskoj dolini vidi u dok. br. 37.
[124] Odnosi se na Prvu brigadu Trideset pete divizije.
[125] i [126] Vidi dok. br. 122 i 125.
[127] Vidi dok. br. 97 i 103.
[128] Vidi dok. br. 137.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Leskovac, G. Bačuga, D. Pastuša i Maja. *Kordun:* Ofanziva trajala od 7. do 15.12. Sada sve slobodno, pa i Topusko. Zaroblj. 10, ubijeno 416, ranjeno 117 Nijemaca i ustaša. Velik ratni plijen: 1 tenk, 3 kamiona, 35 kola, 19 konja, 6 bicikla. Uništena 2 tenka, 6 kamiona, 3 motocikla. Oštećen 1 tenk, 11 kamiona. Naši gubitci 20 mrtvih, 66 ranjeno.
1678	17-XII 43	12 h	VI k.	Javite situaciju šta je sa Đakovom.[129]
1679	17-XII 43	12 h	II zona	Javite situaciju. Šta je sa vašim angažovanjem na prugu Zagreb — Brod.[130]
1680	17-XII 43	12 h 50	Št. IV k.	Pozvali smo majora Grubora u Liku, radi mobilizacije u Gackoj dolini. Po svršenom poslu odmah će se vratiti kod Vas.
1695	18-XII 43	9 h 30 m	IV k.	Hitno javite situaciju na Baniji.
1703	18-XII 43	12 h 55 m	Žumb.	Obezbijedite saradnju sa Slovencima na vašem operat. području naročito na sektoru: Novo Mesto — Kostanjevica — Samobor i sektoru: Karlovac — Ozalj.
1706	18-XII		VI korpus	Javite situaciju u Slavoniji. Mislimo da vam vratimo 28. diviziju. Nepr. ofanziva na Kordun razbijena. Oslobodili smo opet cio Kordun. Nepr. poduzeo ofanzivu na Baniju, borbe se vode. Prema neprovjerenim podacima iz Grčke i Albanije kreću 9 njemač. div. navodno za Sušak.[131] Provjerite ove podatke i kontrolišite saobraćaj na pruzi Beograd — Zagreb.

[130] Vidi dok. br. 127.

[131] Redakcija ne raspolaže sa podacima o prolasku tolikih njemačkih divizija iz Grčke prema Rijeci.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1712	18-XII 43		V.Š.	28. slavon. divizija porušila kod Velike Gorice prugu Zagreb — Sisak.[132] Saobraćaj nije radio 24 č. Na istom mjestu, za odmazdu, Nijemci su objesili 42 civila koje su doveli iz zatvora. Trebalo bi preko »Slob. Jugoslavije« osuditi ovo njemačko zvjerstvo.
1713	18-XII 43		V. Š.	*Podravina:* 14./15. 12. brigada Braće Radić protjerala koturašku jedinicu sa mosta kod Drnja. Zadati gubitci i uhvaćen plijen. Jedinice Karlovačkog odreda u borbenom takmičenju od 1. do 10. 12. zarobile 25 domobr. i legionera. Plijen 26 pušaka, 4600 metaka, 18 odijela i druge rat. spreme. Porušile kupski most Karlovac — Ozalj. Ubile 25, ranile 28 Nijemaca i ustaša.[133] Politički važno za okolinu Karlovca da se objavi. *Istra:* Imamo 12 partiz. četa, od 5. 11. do 3. 12. razoružale fašist. njemač. posade Klana, Cerovlje, Ičići, izvele 8 akcija na cestama Trst — Rijeka, kod Pule, Pazina, Matulje i Lipa, porušile okna i uređaje rudnika Tupljak. Ubijeno 33 Nijemca, 2 oficira, ranjeno 11 vojnika, 1 oficir. Plijen 1 mitralj., 3 šm., 44 puške, 10 pištolja, dosta municije i spreme. Uništeno 6, oštećeno 2 kamiona.[134]
1715	18-XII 43		G. Š. S.	Situacija kod nas: Nepr. ofanziva na Kordun razbijena. Opet smo oslobodili cio Kordun. Nepr. poduzeo ofanzivu na Baniju, borbe se vode kod Vrbovskog. Mi trebamo sarađivati naročito na sektoru Gorskog Kotara i Žumberka.

[132] Vidi dok. br. 127 i 152.
[133] Vidi dok. br. 25 i 80.
[134] Vidi dok. br. 19.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				U Gorskom Kotaru trebate što prije likvidirati Vrbovsko, gdje se nalazi ustaško-domobranska posada. Mogućnosti za vaš transport ranjenika i materijala morem postoje preko naše luke Senj. Za ovo je bitni uslov da vi držite na komunikaciji Ogulin — Delnice — Sušak jednu diviziju koja bi osigurala vezu i transport sa Senjom. Saradnju na Žumberku, na sektoru Novo Mesto — Kostanjevica — Samobor, Karlovac — Ozalj uredite sa našim operat. štabom na Žumberku, kojemu smo izdali potrebne direktive.
1716	18-XII 43	17 h 15 m	28 div.	Hitno javite situaciju. Da li je nepr. aktivan i na kojim pravcima.
1719	19-XII 43		VIII korp.	Nepr. se pripremio za pokret iz garnizona sjev. Dalmacije, primili suhu hranu za 3 dana. U Gračacu nepr. koncentracija u jačini 5000. Namjere nepoznate, govori se o čišćenju Like. Kuprešanin polazi večeras za Bos. Grahovo. III brigada XIX div. na cesti Srb — Srbski Klanac.
1720	19-XII 43	11 h 45 m	IV k.	Naredite VII i VIII diviziji da hitno upute po 7 slušalaca na protivavionski kurs u Podlapaču u vezi art. br. 29/43[135] i na viši artiljeriski kurs u vezi naređenja art. br. 15/43. Kod artiljeriske škole otpočinje 1. januara protivkolski kurs, na koji uputite iz svake divizije po 4 slušaoca, a iz odreda svega 2. Pukovnik Varđa.
1722	19-XII 43		II zona	Šaržere za Fiat mitraljeze imamo, pošaljite po njih. 1. januara počinje kod artiljeriske škole u Vrhovinama kurs na protivkolskim oruđima gdje uputite 4 slušaoca. Pukovnik Varda.

[135] Vidi dok. br. 9.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1724	19-XII 43		V. Š.	Nepr. se pripremio za pokret iz garnizona sjeverne Dalmacije, sve je spakovano, primili suhu hranu za 3 dana. U Gračacu nepr. koncentracija u jačini 5000. Namjere nepoznate, govori se o čišćenju Like.
1725	19-XII 43		V. Š.	Banija: 18. 12. njemačke kolone od Gline i Dvora pod borbom probile se i spojile kod Žirovca.[136] Imale su 150 mrtvih i ranjenih. Borbe se nastavljaju.
1726	19-XII 43		XIX div.	1. januara otpočinje kod artiljeriske škole u Vrhovinama kurs na protivkolskim oruđima, gdje uputite 4 slušaoca. Pukovnik Varda.
1737	20-XII 43		G. Š. S.	Na Kordunu je ofanzivu vršila 371. njemač. diviz. sa ustašama iz Karlovca. Ova njemač. div. poslije teških gubitaka probila se za Glinu, dok su se u Karlovac vratile ustaške snage.
1738	20-XII 43		V. Š.	*Slavonija* 17. 12. likvidirano njemačko uporište Gorjani[137] kod Đakova. Plijen 2 l. bacača, 4 mitr., 5 km. [tel. kabla], 6 šm, 100 pušaka, municije i spreme. Oštećen 1 tenk. Ubijeno 96 i kdt posade kapetan. Razoružana posada Grđevica.[138] Pruga Brod — Vinkovci prekinuta na 8, a Osijek — Đakovo na 3 mjesta. Zaroblj. 12, ubijeno 8. Plijen 24 puške. Rezultat napada na Đakovo. Zaroblj. 120, oslobođeni polit. krivci iz Kotar. zatvora. Plien 1 mitr., 1 pm., 3 šm., 160 pušaka, 2 vagona pšenice i 2 brašna. Ubijeno 80, ranjeno preko 100, spaljena stanica.[139] Povukli smo se zbog intervencije iz Vinkovaca.

[136] Vidi dok. br. 125.

[137] do [139] Vidi dok. br. 97.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Moslavina, 13. 12. miniran njemač. put. vlak Zgb — Bgd kod Popovače i porušen most, uništena lokomotiva i 5 vagona, a oštećeno veći broj.[140] 17. 12. porušeno 3500 m pruge Koprivnica — Križevci.[141] *Žumberak* 1. 12. napali smo aerodrom Kurilovec, a 4. 12. njemačko uporište Lug na cesti Samobor — Brežice. Zaroblj. 28, ubijeno 42, ranjeno 46 gestapovaca. Plijen 1 1. bacač, 1 mitr., 2 pm., 1 šm., 30 pušaka i ostalo. Spaljen 1 blind. auto.[142] *Banija*. 19. 12. odbijen ispad 1 kolone iz Gline u Topusko. Od Žirovca Nijemci se povlače za Dvor. *Kordun* 19. 12. vođene borbe sa Huskinom bandom na sektoru Vranograč — Kladuša.[143] *Lika* 18/19. 12. vršen napad na Nijemce u Dobrom Selu na cesti Lapac — Srb.
1743	20-XII 43		V. Š.	Dr. Gojku.[144] Pripremamo kongres ljekara u Hrvatskoj za polovinu mjeseca februara.[145] Program ćemo vam javiti. Sanitetski otsjek.
1747	21-XII 43		VI k.	Osmatrajte i javljajte o pokretima neprijatelja Beograd — Zagreb.
1750	21-XII 43	11 h	Žumb.	Osmatrajte i javljajte o pokretima neprijatelja Zagreb — Karlovac.
1751	21-XII 43	11 h 15 m	XXVIII d.	Osmatrajte i javljajte o pokretima neprijatelja Zagreb — Sisak.
1755	21-XII 43		Istra	Hitno javite situaciju u Istri. Da li postoji nepr. koncentracija na Rijeci — Sušaku.

[140] i [141] Vidi dok. br. 127.
[142] Vidi dok. br. 137.
[143] Vidi dok. br. 101, 102 i 104.
[144] Nikoliš
[145] Detaljnije o Kongresu ljekara u Hrvatskoj vidi u tomu V, knj. 24, izvod iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske za veljaču 1944 godine.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1765	21-XII 43		Žumberak	Prema dostavljenom prijedlogu pristupite odmah formiranju Turopoljske brigade. Sa predloženim štabom brigade slažemo se s tim da se isti za sada postave za vršioce dužnosti. Nastojte da brigada naraste na 1000 boraca u što skorijem vremenu.[146]
1766	21-XII 43		V. Š.	Do sada nismo sa Visa od materijala ništa prebacili, zato što nemamo brodova. Brodove koje smo slali u tom cilju, Štab Mornarice ih je upotrebio za saobraćaj na pruzi Vis — Italija. Mi smo intervenisali nekoliko puta kod Štaba Mornarice da otpočne i ubrza transport materijala sa Visa u Senj, ali bez uspjeha. Molimo za naređenje Štaba Mornarice da mobiliše što više brodova i da otpočne sa doturom materijala sa Visa u Senj, kako zbog hitne potrebe za odjećom i obućom tako i zbog eventualne promjene situacije na Hrvatskom Primorju.
1767	21-XII		V. Š.	Hitno treba tražiti od Saveznika da bombarduju Rijeku — Sušak, gdje se koncentrišu dvije nepr. divizije sa ofanzivnim namjerama prema Hrvatskom Primorju. Na Rijeci su fabrika torpeda, brodogradilišta, glavna skladišta i kasarne. U Gračacu oko 6000 Nijemaca,[147] treba ga bombardovati. Pretstavnik ovdašnje eng. misije izjavio je da preko vas moramo tražiti ovo bombardovanje.
1770	21-XII 43	Op. štabu za Liku		Hitno javite situaciju. Šta je sa nepr. koncentracijom u Gračacu.
1771	21-XII 43		VI k.	Da li vam se javlja 28 div. Nama se ne javlja 2 dana.

[147] Najvjerovatnije da se odnosi na snage 114 lovačke divizije koje vrše pripreme za pokret preko Gospića, Otočca, Senja za Rijeku početkom siječnja 1944 god. Vidi tom V. knj. 23. dok. br. 45, 46 i 91.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1757	22-XII 43		V. Š.	*Turopolje:* 20. 12. uništen aerodrom u Vel. Gorici.[148] Detalje još ne znamo. *Banija:* Neprijatelj drži komunikacije Glina — Žirovac i Glina — Vlaović — Kostajnica. 20. 12. na njima vođene borbe. *Lika:* 10. 12. vođene borbe sa ustašama na liniji Medak — Raduč. *Hrv. Primorje:* 18. 12. odbijen pokušaj 1 motor. jedrenjaka da se iskrca na otok Ist, a 20. 12. takav pokušaj na otok Rab.
1776	22-XII 43		II zona VI korp.	Situacija zahtijeva hitno jače ofanzivno angažovanje na najosjetljivije objekte na vašem operat. području svih vaših snaga. Mi smo vam stavili u zadatak dejstvo na prugu Zagreb — Brod — Vinkovci. Javite šta ćete i kad preduzeti. Angažujte ofanzivno sve odrede.
1781	22-XII 43		V. Š.	Na našem sektoru [raspored] njemačkih divizija: 107 brdska Split — Sinj — Solin.[149] 118 lovačka Omiš — Makarska — Metković — Dubrovnik — Vrgorac. 151 alpinska Banja Luka — Bihać. 254 pješadiska Obrovac — Karin — Bukovac — Knin — Zrmanja.[150] 264 pješadiska Gospić — Drniš. Najveći dio u Gračacu. 373 Tigar legionarska Bihać — Dvor. 71 pješadiska Trst — Rijeka — Ljubljana — Zagreb — Bjelovar. 367 i 370 pješadiska Podsused — Samobor — Stupnik — Zdenčina. 371 legionarska na Baniji.

[148] [149] [150] Vidi dok. br. 106.

[148] [149] [150] Redakcija nije mogla ustanoviti da su ove divizije u to vrijeme bile na jugoslovenskom ratištu.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				971 pješadijska Ljubljana — Karlovac. 187 rezervna Brod — Đakovo — Slav. Požega — Gradiška — Bjelovar — Đurđevac. 1 kozačka Kostajnica — Sunja — Dubica. 1 ruska dobrovoljačka Brod — Sisak — Petrinja — Glina.[151]
1783	22-XII 43		Žumb.	Javite što znate o napadu 28 div. na aerodrom Vel. Gorica i eksploziji magacina Sopnica kod s. Sesvete.[152]
1793	23-XII 43		V. Š.	1) 18/19. 12. Turopoljski odred i miner. četa 2 diverz. bataljona razoružali su posadu glavnog avionskog slagališta Sopnica istočno od Zagreba. Slagalište je dignuto u zrak zajedno sa pristiglim njemačkim pojačanjima iz s. Sesvete. Eksplozija 390 tona bombi uništila je selo Sopnicu i počinila štete u Zagrebu i Sesvetama. Zarobljeno 60 domobrana, 3 oficira. Plijen 7 pm., 60 pušaka, 3 pištolja, 10000 metaka. Presječena je pruga Zagreb — Dugo Selo na 2 mjesta i porušen kolski most 1 km od Zagreba. 2) 19/20. XII. XXVIII Slavonska divizija likvidirala je aerodrom Kurilovec kod Vel. Gorice. Zapaljeni hangari i 1 tromotorni bombarder, 6 kamiona, mnogo benzina i ulja. Zarobljen 1 njemački kapetan i 15 Nijemaca, 150 domobr., 1 domobr. poručnik. Ubijeno 50 vojnika i 1 oficir. Plijen: 1 laki bacač, 1 avion. mitraljez, 1 protivavionski mitraljez, 16 pm, 40 pušaka. Naši gubici 4 mrtva, 18 ranjenih. Kod Vel. Gorice miniran transportni vlak. Kod Turo-

[151] Radi se o jednoj i to Prvoj kozačkoj konjičkoj diviziji, a ne o dvije. Vidi dok. br. 141.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				polja porušen željez. i kolski most. Na pruzi Zagreb — Karlovac porušeno 120 met. pruge. 3) 28 Slavonska divizija potpukovnika Vinka Antića već 3 mjeseca neprekidno postiže uspjeh za uspjehom. Ona je najviše doprinijela oslobođenju Varaždin. Toplica, Ludbrega, Ivanca, Zlatara, Koprivnice, Čazme i najzad likvidirala je aerodrom Kurilovec kod Vel. Gorice. Za to zaslužuje svaku pohvalu i priznanje. Predlažemo da je pohvalite pismenom naredbom i istaknete preko »Slob. Jugoslavije«. Sada je to jedna od naših najboljih divizija.[153]
1795	23-XII 43		V. Š.	*Banija:* Neprijatelj otpočeo povlačenje sa Banije prema ishodnim bazama tj. Glini, Petrinji i Dvoru. Naše snage produžuju ofanzivne borbe. *Lika:* 20. 12. u borbama na sektoru Medak — Raduč Nijemci imali 150 mrtvih i ranjenih.[154] *Istra:* Početkom decembra na sektoru Klana — Ilirska Bistrica — Podgrad pobijeno 69 Nijemaca, mnogo više ranjeno, minirana 2 vlaka, uništena 2, oštećeno 5 kamiona. 21. 12. razoružane posade Sv. Mateja i miniran voz kod Matulja. Zarobljeno 6 domobrana.
1797	23-XII 43	15 h 30 m	28 div.	Sa divizijom se odmah prebacite preko Save i preko Moslavine krenite za Slavoniju u sastav svog VI korpusa gdje ćete se popuniti novim borcima. Pripremu i prelaz preko Save izvedite u najvećoj tajnosti.[155]
1798	23-XII 43		Istra	Govori se da su na prostoru Rijeka — Sušak dvije njemač. divizije sa ofanzivnim namjerama prema Hr-

[153] Zbog ovih uspjeha Divizija je pohvaljena. Vidi dok. br. 74.
[154] Vidi dok. br. 143, dio o Devetnaestoj diviziji i dok. br. 135.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				vatskom Primorju. Provjerite i javite.
1800	23-XII 43		VI korp. II zona	Naredili smo 28. diviziji da se prebaci preko Save i krene preko Moslavine za Slavoniju u sastav svog korpusa radi popune.
1808	24-XII 43		V. Š.	Poslije višednevnih bojeva naše jedinice zauzele su Vrbovsko.[156] Nepr. gubitci 80 mrtvih i oko 100 ranjenih. Cesta Ogulin — Delnice — Gornje Jelenje u našim rukama. Na Baniji razbijena nepr. ofanziva. Borbe se nastavljaju sa odstupanjem nepr. kolona oko Gline i Dvora. Moslavačka brigada porušila nekoliko stotina metara pruge Zagreb — Beograd i porušila most na Česmi.[157] Saobraćaj obustavljen. Poslije akcije na Veliku Goricu, saobraćaj na pruzi Zagreb — Sisak nije radio dva dana. Na sektoru Novi Marof — Varaždin brigada »Braće Radića« sa odredima vodi ofanzivne borbe sa nepr. koji se utvrdio.[158] Jake koncentracije Nijemaca na prostoru Karlovac — Samobor — Zagreb navodno sa ciljem ponovne ofanzive na Kordun i Pokuplje.
1810	24-XII 43		V. Š.	Plijen u Vrbovskom: 2 tenka, nekoliko automobila, jedan sanit. auto, 3 putnička auta, 3 kola puščane municije, 4000 sanduka šibica, veća količina oružja i mnogo druge razne spreme. Uspjeh je postignut zajedno sa jedinicama XVIII slovenačke divizije.
1813	24-XII 43		V. Š.	Savezнички torpedni avioni potopili kod Oliba krstaricu »Dalmacija«, jedan remorker i borbeni čamac. Ima

[156] Vidi dok. br. 129.
[157] i [158] Vidi dok. br. 127.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				preko 60 mrtvih i više ranjenih nepr. vojnika. Naša posada sa otoka Oliba zadobila je veću količinu ratnog materijala između ostalog: 2 topa 66 mm, nekoliko mitraljeza i dosta municije. Otoci Olib, Silba i Ist nalaze se u našim rukama. Pruga Vis – Senj sada je bezbjednija naročito noću. Štabu Mornarice treba predočit' da ubrza transport sa Visa za Senj.
1816	25-XII 43		V. Š.	Za predsjednika AVNOJ-a dr. Ribara. Sa bolom u duši učestvujemo u žalosti sa Tobom za Tvoja dva sina koji su herojski pali.[159] Oni će vječno živjeti u našim srcima i ostati kao svijetli primjeri službe narodu i domovini. Njihova junačka smrt daće još više snage svima nama za osvetu nad omraženim neprijateljem. Sa borbenim pozdravom Smrt fašizmu — sloboda narodu! Glavni Štab Hrv.
1817			G. Š. S.	Ishrana vaše XVIII divizije u Gorskom Kotaru nailazi na velike teškoće. Gorski Kotar je skroz pasivan kraj i nema živežnih namirnica. Mi također nemamo hrane. Vi trebate ovu diviziju snabdijevati iz vaših baza. Molimo preduzmite potrebno za njenu ishranu.
1718	25-XII 43		II zona	Komandi mjesta Topusko poslat ćemo 1000 kg eksploziva, 200 granata 75 mm i šaržere za Fiat. Uputite drugove za prijem materijala. Pukovnik Varda.
1820	25-XII 43		V. Š.	Neprijateljska ofanziva na Baniji razbijena. Jedna nepr. kolona blizu Dvora koja je bila opkoljena, dijelom je uništena, a dijelom uspjela umaći

[159] Ivo-Lola i Jurica. Detaljnije o njihovoj smrti vidi u tom V, knj. 2, dok. br. 92 i tom V, knj. 11, dok. br. 63.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				u Dvor. Zaplijenjeno 1 oklopni automobil, 1 radio-stanica. Nepr. se povlači u svoje ishodne baze.[160] Borbe sa Huskinim bandama u rejonu Cazina nastavljaju se.[161]
1822	26-XII 43		VI korp.	Nejasna nam je depeša o rezultatu akcije na prugu. Koliko je kamiona uništeno, da li je to bio jedan transport.[162]
1822	26-XII 43	15 h	Žumberak	Prema neprovjerenim podacima jače snage Nijemaca koncentrisane na prostoru: Karlovac — Samobor — Zagreb, sa ofanzivnim namjerama prema Kordunu i Pokuplju. Provjerite i javite. Budite oprezni. Šta vam radi omladinska brigada. Budite aktivni. Češće se javljajte.
1823	26-XII 43		Žumb.	Naredite obavještajnim i informativnim organima da tijesno sarađuju sa Slovencima.
1824	26-XII 43		V. Š.	*Turopolje:* 25. 12. razoružana posada Jakuševačkog mosta. Zarobljeno 24 domobrana, 3 ubijena. Plijen 1 pm., 1 šm., 20 pušaka, 3000 metaka.[163] *Banija.* Neprijateljska kolona sačekana kod Skokova i razbijena. Vrši se gonjenje pravcem Ćeralići — Slatina — Mutnik — Vrelo. Detalje ne znamo. Ima zaroblj. i plijena. *Kordun.* Pri čišćenju sektora Dubrave od četnika zaplijenjeno je 1 m. bacač, 2 pm., 18 pušaka.
1826	26-XII 43		VIII korp.	Hitno javite gdje se nepr. iskrcao na više tačaka i gdje je bila X brigada. Izvijestite nas o situaciji na oto-

[160] Vidi dok. br. 125.
[161] Vidi dok. br. 131.
[162] Vidi dok. br. 121.
[163] Vidi dok. br. 137.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				cima. Koje otoke drži nepr., a koje mi. Niste smjeli dozvoliti da vam X brigada bude izložena uništenju.[164]
1827	26-XII 43	VIII	korp.	Naređenjem Vrhovnog štaba od 15-XII postavljen je za komandanta VIII korpusa potpukovnik Ćetković Vlado, dosadašnji komandant VIII divizije, a za načelnika štaba potpukovnik Kuprešanin Milan, dosadašnji komandant XIX divizije. Za komandanta XIX divizije određen je potpukovnik Mićun Šakić, dosadašnji zamjenik kta XIII divizije. Ovaj raspored izvršiti odmah. Dosadašnji komandant korpusa pukovnik Ilić stavlja se na raspoloženje V. Štabu, a ppukovnik Baće Maks štabu VIII korpusa na raspored. Drugovi Ćetković, Kuprešanin i Šakić krenuli su na nove dužnosti.
1832	17-XII 43	VI	korp.	Najhitnije šaljite kursiste u ofic. školu Plaški. Kurs je počeo 23-XII-1943. Nisu poslani kursisti iz VII i VIII div., te Kordunaškog odreda.
1833	27-XII 43	Žumb., IV k. VI k. VIII k. II z.		Hitno javite imena njemačkih divizija i pukova na vašem sektoru i njihov raspored.
1835	27-XII 43		V.Š.	*Banija* je opet slobodna. Neprijatelj drži garnizone: Glina, Gore, Petrinja. Pri gonjenju nepr. zaštitnice kod Bešlinca pobijeno 50, ranjeno mnogo više. Pri čišćenju sektora Cazin kod Skokova zaroblj. 10, ubijeno 50, ranjeno 50 Huskinih bandita. Plijen 10 pušaka.

[164] Riječ je o neprijateljskom desantu na o. Korčulu. Ne radi se o Desetoj, već o snagama Trinaeste i Prekomorske NO brigade. Vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 24.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1837	27-XII 43		28. div.	Javite jeste li prešli Savu.[165] Neprijatelj iz Gline ušao u Bučicu, a jednim dijelom ušao u Pokupsko. Ako možete izvijestite Turopoljski odred da bude oprezan.
1839	27-XII 43		Žumb.	Neprijatelj iz Gline stigao u Bučicu, a jednim dijelom prešao u Pokupsko. Obavijestite Turopoljski odred da budu oprezni od toga pravca. Vjerovatno da će nepr. pokušati da čisti Pokuplje i Turopolje. Uspostavite vezu sa Turopolj. odredom i ukažite nam pomoć i prihvat ako ustreba.
1849	27-XII 43		VIII korp.	Korudun i Banija opet slobodni. Neprijatelj i dalje vrši saobraćaj pravcem Knin — Bihać. Prema neprovjerenim podacima Nijemci napustili u sjev. Dalmaciji Žegar, Ervenik, Kistanje i Benkovac. U neka od ovih mjesta ušli četnici. Javite situaciju na sektoru Glamoč — Livno — Šujica i na otocima.
1855	28-XII 43		V. Š.	371 njemačka divizija ukrcana u Sunji i Dvoru i kreće u pravcu Beograda. *Žumberak.* Vršen napad na nepr. uporišta Lug, Draganići i Lazina. Oslobođeno ropstva 31 Rus. Plijen 60 pm., odijela i obuće.[166]
1857	28-XII 43		V. Š.	Za učvršćenje discipline trebalo bi propisati uredbu o vojnoj disciplini i predvidjeti disciplinske kazne u vojsci. Do sada to nismo imali. Molimo za direktive po ovome.
1867	28-XII 43		IV k.	Pošaljite najhitnije *18 kursista* iz VII i VIII divizije i Kordunaškog odreda na niži ofic. kurs u *Plaški.*

[165] U to vrijeme Divizija se bila prebacila preko Save u Moslavinu. Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 11.
[166] Vidi dok. br. 137.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1869	28-XII 43		Žumb.	Sve vaše ranjenike zadržite za sada na Žumberku. U slučaju opasnosti za vaše bolnice ranjenike evakuisati prema Sloveniji.
1870	28-XII 43	21 h 45 m	Žumb.	Neprijatelj je ovladao prelazima na Kupi, zauzeo Pokupsko i Šišljavić i nadire prema Kravarskom i Pisarovini.[167] Hitno izvijestite potrebnu pomoć. Vjerovatno nepr. namjera da očisti Pokuplje i Turopolje od naših snaga.
1872	28-XII 43		II zona	Angažujte se ofanzivno na najpogodnije ciljeve na vašem operativnom području. Te ciljeve izaberite vi sami, pošto ste u mogućnosti da realnije procijenite situaciju na licu mjesta.
1874	29-XII 43		VIII korp.	Kako mislite upotrebiti XIX diviziju na sektoru Bos. Grahovo — Livno. Ako nemate za nju pogodnijih ciljeva, vratite je na sektor Gračac — Srb, odakle se može cjelishodno angažovati u sjevernu Dalmaciju.[168] Odgovorite.
1880	29-XII 43	21 h 45 m	Žumb.	Iskoristite prisustvo Turopoljskog odreda na Žumberku i odmah pristupite formiranju Turopoljske brigade. Izvijestite o preduzetom.
1881	29-XII 43		V. Š.	Molimo javite da li će stići traženi kadrovi iz VI divizije.[169]
1884	30-XII 43		VIII korp.	Da li imate na otocima još operativnih jedinica, gdje i koliko. Poučite se gorkim iskustvom sa Korčule i ako nema izgleda da će vas Englezi

[167] Odnosi se na operaciju »Božić Bata«, vidi dok. br. 176.

[168] Osmi korpus je naredio da se Devetnaesta divizija prebaci u sjevernu Dalmaciju. Vidi dok. br. 124 i 134.

[169] Kadar je tražen za jedinice Jedanaestog korpusa.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				pomoći, prebacite trupe sa otoka na kopno.[170]
1886	30-XII 43		II z.	Kurs za vezu završava za 10 dana. Dobićete drugove koje ste poslali na kurs.
1887	30-XII 43		VI korp.	Javite koliko ste dobili od Engleza radiostanica. Ako možete, dajte jednu II zoni radi povezivanja štaba zone sa štabom njihove divizije.
1888	30-XII 43		XXVIII div.	Vaša jedna četa, referent saniteta i radiostanica nalaze se na Kordunu. Čim bude moguće, poslaćemo vam ih.
1889	30-XII 43		VI k.	Mi sa Vojvodinom nemamo veze. Sami se povežite s njima.
1902	30-XII 43		V. Š.	Molimo izvijestite kome će se javiti tenkisti u Bariju.[171]
1907	30-XII 43		V. Š.	*Žumberak*. 28. 12. likvidirano uporište Pavučnjak. Zaroblj. nekoliko Nijemaca. Plijen 1 l. bacač, 1 pm., 15 pušaka i ostale spreme.[172] *Banija*. Izviđačka djelatnost neprijatelja kod Dvora. *Lika*. Na Drenovači ubijeno 12 Nijemaca. *Primorje*. 29. 12. odbijen ispad 200 Nijemaca iz Crikvenice prema Bribiru i nanijeti im osjetni gubitci. Ustaše evakuisali otok Pag. Naši su opet na Pagu. *Istra*. Trajala ofanziva čišćenja tri dana. Nijemci pričinili štete narodu.

[170] Ovo naređenje nije izvršeno. Na otocima je bila Dvadeset šesta divizija i otočke odredske snage, kojima je Vrhovni štab 20 siječnja 1944 god. naredio da se o. Vis brani. Vidi tom V, knj. 24, dok. br. 78.

[171] Naši tenkisti su se javljali Štabu baze NOV Jugoslavije u Bariju, odakle su upućivani na obuku kod Saveznika.

[172] Vidi dok. br. 137.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
1908	30-XII 43		V. Š.	Nemamo eksploziva već dva mjeseca. Kad bi imali eksploziva, daleko više bi oštetili i onesposobili pruge. Tražili smo nekoliko puta od ovdašnje eng. misije, ali uzalud. Molimo intervenišite.
1909	30-XII 43		VI korp.	Javite situaciju. Da li imate vezu sa brigadom na Motajici.[173] Javljajte redovno nepr. promet na pruzi Zagreb — Beograd kao i ostale pokrete.
1910	30-XII 43		VI k.	Pošaljite u Topusko osiguranje za prijem granata i ostalog materijala. Sprovodnik transporta neka se javi telefonom iz Topuskog ovom Štabu. Put kroz Baniju i Kordun slobodan.
1911	30-XII 43		VI k.	Pošaljite sa jedinicom koja će osiguravati transport oružja za vas, što veću količinu papira, boja, šapirograf, hemiskog indiga i glicerina.
1914	30-XII 43		V. Š.	Otoke je vrlo teško braniti bez sadejstva mornarice i avijacije. Imam loše iskustvo s Korčulom, Krkom, Cresom. Nijemci napustili sjev. Dalmaciju osim Zadra. Ostali četnički garnizoni. Sa dvije brigade XIX div. čistićemo četnike.
1914	30-XII 43		VIII k.	Slažemo se s vašim planom za čišćenje sjev. Dalmacije. Javite kada i kojim putem će krenuti brigada na taj zadatak.
1915	30-XII 43		VI k.	Javite vaše mogućnosti za operacije računajući i na 28 diviziju. Javite izglede za čišćenje sektora sjeverno od Bjelovara prema Kloštru, Pitomači i Virovitici. Predložite gdje i kako konkretno možete sarađivati

[173] Odnosi se na Dvanaestu NO brigadu, koja u to vrijeme operiše po Motajici u sastavu Jedanaeste divizije. Vidi tom IV, knj. 20, izvještaj ove divizije kroz prosinac 1943 godine.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				s II zonom. Ako je potrebno, možete smijeniti brigadu sa Motajice sa drugom. Da li je tamo formiran odred.
1916	30-XII 43		VI k.	Dosadašnja vaša saradnja sa II zonom nije zadovoljavajuća. Primjer borbe za Koprivnicu i Viroviticu. Pojačajte tu saradnju koja treba biti na ravnoj nozi između vas i njih.
1917	30-XII 43		II zona	Javite vaše operativne namjere. Trebalo bi opet prodrijeti u Zagorje ako ima mogućnosti. Javite gdje bi mogli djelovati koordinirano sa snagama Četvrtog korpusa.
1918	30-XII 43		V. Š.	Lika. 29. 12. jedan naš bataljon napao njemačku kolonu na cesti Gračac — Gospić. Oštećeno 12 kamiona. Nepr. imao znatne gubitke.
1922	31-XII 43		V. Š.	Dr. Gojku. Liječnički kongres sazvan 13. februara 1944 g. sa programom: 1) Osvrt na dosadanji rad i nedostatke vojnog i civilnog saniteta u Hrvatskoj. Organizaciona pitanja. 2) Iz ratne kirurgije: Ratne ozljede mekih dijelova i njihovo liječenje. Frakture i ozljede zglobova. Infekcija rana s naročitim osvrtom na gasnu gangrenu. Mobilna kirurška ekipa na terenu. Kongelacija s naročitim osvrtom na preventivne mjere. 3) Ratne zaraze. Epidemiologija i profilaksa najvažnijih ratnih zaraza. Dosadanja iskustva sa klinikom i terapijom najvažnijih ratnih zaraza.

Br.	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
				Depedikulacija u uslovima partizanskog rata. Organizacija suzbijanja kožnih i spolnih bolesti. 4) Avitaminoze i njima slična oboljenja. Sanitetski otsjek Glavnog Štaba Hrvatske
1928	31-XII 43		II zona	Na kurs rukovodilaca za vezu uputite 10 drugova. Na kurs telefonskih mehaničara 5 drugova, obratite pažnju na izbor ljudstva.
1931	31-XII 43		VI korp.	Za Gromovnika.[174] Dobili smo eksploziva. Pošalji ljude po njega. Neka se telefonom jave u ovaj štab sa Banije ili Korduna.
1932	31-XII 43			Uputite 10 drugova u Podlapaču na protivavionski mitraljeski kurs koji počinje 14. januara. Izvijestite nas koliko imate municije za protivkolska oruđa 37 mm i da li ste uputili slušaoce na protivkolski kurs. Artiljeriski otsjek G.Š.H.

[174] Ilija Hariš

BR. 134

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 31 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U DALMACIJI, BOS. KRAJINI I LICI U VREMENU OD POČETKA LISTOPADA DO 31 PROSINCA 1943 GODINE[1]

DISLOKACIJA I SASTAV JEDINICA:

Pri dobijanju naredbe broj 33 za formiranje VIII korpusa[2] jedinice koje ulaze u njegov sastav nalazile su se na teritoriji Dalmacije do obale i na ostrvima, a u Zagori zapremale su teritoriju Bosne i Like na liniji: Duvno — Livno — Bos. Grahovo i Gračac.

U sastav Korpusa ulaze:

IX divizija sa I, III i IV brigadom,

XIX divizija sa V, VI i VII brigadom, sa Kninskim i Sjevernodalmatinskim odredom.

XX divizija sa VIII, IX i X brigadom i sa Grahovsko-peuljskim, Glamočkim, Livanjskim, Dinarskim, Mosećko-svilajskim i Segetsko-marinskim odredom.

XXVI divizija sa XI, XII i XIII brigadom i Mosorskim, Makarskim, Neretvanskim i Imotskim odredom.

Kasnije su odredi formirani u tri zasebne grupe odreda[3] i to: Grupa sjeverno, srednje i južnodalmatinskih odreda, s tim da su kao samostalni ostala četiri odreda i to: Glamočki, Grahovsko-peuljski, Livanjski i novi odred, u formiranju, Duvanjski.

IX DIVIZIJA

Ova divizija bila je sastava:

Drugova:	po spisku: —	3101	Drugarica:	po spisku: —	234
	u rashodu: —	163		u rashodu: —	7
	na licu: —	2938		na licu: —	227

Ukupno je divizija drugova i drugarica imala na licu: 3165.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 34—1/6, k. 516.

[2] O formiranju Korpusa vidi tom V, knj. 20, dok. br. 51.

[3] Naredbom Osmog korpusa NOV od 24 studenog 1943 god. postavljeni su komandanti i politički komesari štabova Sjeverne i Srednje grupe NOP odreda, a samo formiranje štabova je izvršeno nešto kasnije u prosincu 1943 god.; Štab Grupe južnodalmatinskih NOP odreda formiran je 3 siječnja 1944 god. Vidi dok. br. 56 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 71, te dok. br. 13—1/2, 9—2/1, 13—2/1, k. 529, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Naoružanje divizije je bilo: 2520 pušaka,
25 mitraljeza,
144 puškomitraljeza,
256 revolvera,
4 protivkolske puške,
16 lakih bacača,
13 teških bacača
234 konja.

Divizija nije vodila svoj operaciski dnevnik[4] od dana formiranja, nego je počela 16. oktobra 1943 godine,[5] od kada vam dostavljamo sljedeće podatke: tada je divizija bila na sektoru Duvno. 16. X. 1943 godine brigade su dobile naređenje da se rasporede:

I Dalmatinska brigada: na liniji položaja: Sniježnica (k. 1191) — Zavraci (k. 902) — Klenak (k. 988) — Crnovro (k. 905) — Jelinak (k. 862); bataljon iz rezerve posjedao je položaj Kobilić (k. 755 i 736), dok je jedan bataljon upotrijebljen za čišćenje ustaških sela Trebistovo i Rakitno. Sela su imala od 200 do 300 milicionera. Poslije ovog čišćenja bataljon je morao dejstvovati na pravcu Posušje a usput da likvidira posadu u s. Kočerinu.

III dalmatinska brigada: sa jednim bataljonom zatvarala je put Studenci — Imotski na prostoru Ričice — Ljuba, jedan bataljon na prostoriji Studenci — Lovreč, a jedan bataljon na pravcu Čista — Biorine, osiguravajući pravac od Trilja, jedan bataljon na Bilom Brigu osiguravajući pravac Han — Livno.

IV dalmatinska brigada: jedan bataljon je na položaju Vaganj gdje sa bataljonom III d. brigade zatvara pravac Sinj — Livno. Ostala dva bataljona su u s. Vinica i Kamensko na odmoru i sređivanju.

Od aktivnosti neprijateljske avijacije poginula su dva druga iz saniteta IV brigade.

Štab i hirurška ekipa smjestili se u s. Grabovice, a divizijska bolnica u Čaprazlijama i Vidošima.

17. X. Sa pravca Imotskog neprijatelj je nadirao jakim snagama na položaje I dalmatinske brigade.[6] Ovaj napad se proširio i na pravac od Posušja, napad je potpomagao sa 10 topova i 10 bacača. Neprijatelj je u borbi koja se vodila do mraka imao dosta gubitaka. Naši gubitci su: 6 mrtvih i 5 ranjenih, skoro sve od artiljeriske i minobacačke vatre.

---

[4] Isti se nalazi u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

[5] O borbama od formiranja do 16 listopada vidi tom V, knj. 20, dok. br. 84 i 88.

[6] i [7] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 21.

Po padu mraka neprijatelj se je povukao na položaje iznad Posušja. U toku noći 17/18 bataljoni I dalm. brigade [prešli su] u protivnapade i sjurili su neprijatelja u Posušje. Poslije jače borbe naše jedinice su zauzele i Posušje.[7] Neprijatelj je zapalio magacine hrane i povukao se je u Imotski.

20. X. ... Jaka artiljeriska i minobacačka vatra na položajima I d.[8] brigade. Jedan bataljon ove brigade je čistio selo Rakitno od ustaških bandi koje su pobjegle u planinu Čvrstnicu.

21. X. ... Na položajima III brigade na Bilom Brigu napadao je neprijatelj iz Sinja u jačini 150 vojnika. Poslije kraće borbe neprijatelj je uz gubitke odbačen nazad u Sinj.

22. X. ... Izdato je naređenje da se I dalmatinska brigada prebaci na sekt. XXVI divizije.[9] Za vrijeme otsutnosti I dalmatinske brig. do daljeg naređenja X brigada ulazi u sastav IX divizije. Smjenu I dalm. brig. izvršiće III, IV i X brigada[10] novim rasporedom ovako: IV brigada preuzima položaj III brigade, a sa jednim bataljonom da štiti pravac od Trilja, sa jednim osigurava pravac komunikacije Aržano — Šestanovac, a jedan da postavi na prostoriju s. Ričice. Novoformirani bataljon ostaje u rezervi u Aržanu.

X brig. da zatvara pravac Han — Livno i da smijeni bataljone III i IV brigade. Prije pokreta I brigade ka Biokovu dvije Štuke su nadletile Roško Polje i bombardovale intendanturu I brigade. Ovom prilikom je poginulo 12, a ranjeno 10 drugova.

23. X. ... Neprijatelj je nadirao na položaje I brigade sa pravca Imotskog i Posušja.[11] Neprijatelj je odbačen uz gubitke od 15 mrtvih i preko 20 ranjenih. I brigada je ponovo zauzela Posušje bez gubitaka.

IV bataljon IV brigade, prema Trilju, vodio je borbu sa neprijateljskim izviđačkim odjeljenjima. Neprijatelj je odbačen uz gubitke od 3 mrtva i 2 ranjena. Na sektoru X brigade na Bilom Brigu neprijatelj je nadirao jačim snagama i borba je trajala nekoliko sati. U ovoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i preko 20 ranjenih. Naši gubitci su dva ranjena.

24. X.[12] ... Sa pravca Imotskog neprijatelj je jačim snagama napao položaj I brigade i zauzeo Posušje. Jakom pripremom artiljeriske vatre tukao je naše položaje. Poslije artiljeriske vatre krenuo je tenkovima naprijed. Iza tenkova je slijedila jurišna pješadija. Poslije žestoke borbe neprijatelj je vraćen u Posušje.

---

[8] Dalmatinske

[9] i [11] O upućivanju ove brigade u sastav Dvadeset šeste divizije vidi tom V, knj. 20, dok. br. 158.

[10] Iz sastava Dvadesete divizije

[12] i [13] O borbama ove divizije u periodu od 23 do 31 listopada 1943 god. vidi tom V, knj. 20, dok. br. 158 i tom V, knj. 21 dok. br. 21 i 42.

U toku noći 24/25 izvršena je smjena I dalm. brigade sa III brigadom. I brigada se prikuplja u s. Roško Polje.

25.X. ... I brigada je u sastavu III dalm. ostavila svoj 5. bataljon, a iz III brigade je sobom povela 1. bataljon III brigade, koji je mobiliziran od boraca sa Biokova. Pred mrak brigada je krenula preko Studenaca za Biokovo.

U toku dana neprijatelj je iz Trilja izvršio napad na položaje X brigade kod s. Vedrine. Borba je trajala dva sata u kojoj je neprijatelj imao 3 mrtva i dva ranjena. Naši gubitci: dva ranjena i dva zarobljena druga.

I na pravcu sa Posušja vođena je borba na položajima III brigade koja je po smjeni I brigade odmah morala stupiti u borbu.

30. X. ... od jutra je počeo jači neprijateljski pritisak[13] na sektoru III brigade. Borba je bila ogorčena. Neprijatelj je tukao brojnom artiljerijom naše položaje.

31. X. ... Neprijatelj je zorom već nastavio nadiranje na sektoru III brigade, u ovoj borbi naši bataljoni su potisnuti sa Sniježnice, Muslića i Bukovca, tako da su naši posjeli položaje: Pleševica — preko Oštraca — i Predenjaka — kote 1147 — 1114 — 1208. Ovim rasporedom naši dijelovi na Crnovro bili su izloženi bočnom neprijateljskom dejstvu. Danas je neprijatelj pojačao svoje snage čiji napad je potpomagalo 15 tenkova.

Neprijatelj je kušao zaobići na lijevo krilo preko s. Rakitno ali je ovaj pokušaj neprijatelja spriječen.

Naši su imali 4 ranjena druga. Neprijatelj je imao dosta poginulih i ranjenih. Jedan bataljon IV brigade koji je držao položaj prema Imotskom, kod sela Ričice, napao je neprijatelja preko Postranje u selu Proložac. Neprijatelj je razbijen i natjeran u bjekstvo prema Imotskom. Ovom prilikom naši su zapalili most kod Prološca. Sutradan je neprijatelj izvršio napad tenkovima prema Prološcu, radi čega su se ovi naši dijelovi morali povući.

Neprijatelj je iz Trilja u jačini od 80 vojnika izvršio ispad u pravcu našeg IV bataljona IV brigade koji se zbog uporne odbrane našeg bataljona poslije dvočasovne borbe morao vratiti u Trilj.

1. XI. 1943...

III dalmatinska brigada koja je jučer bila potisnuta od neprijatelja[14] sa položaja: Sniježnica — Žukovac — Starka i Oluja, a neprijatelj dopro preko Rakitnog isturivši svoje izviđačke dijelove na Lip Pl., čime su obišli desno krilo III brigade, izvršila je danas napad[15] na neprijatelja i poslije žestoke borbe

[14] Iz sastava Sedme SS divizije »Princ Eugen«

[15] O borbama Devete divizije od 1 do 4 studenog vidi dok. br. 7/4, k. 516, i dok. br. 56/2, k. 842, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

od nekoliko sati odbacila je neprijatelja nazad u Posušje i Imotski i tako zauzela — povratila sve položaje koje je i ranije držala.

Bataljoni IV brigade su raspoređeni na položaju: Kobilić iznad Vira — Ričice — Ljuba. Jedan bataljon je u Trilju a jedan u Čaporici.

X brigada je na položajima prema Trilju i na Hanu.

3. XI. 1943. . . .

Naš I bataljon IV brigade na položaju Kobilić iznad Vira, bio je iznenađen neprijateljskim napadom, koji je počeo već ujutro. Poslije dvočasovne borbe neprijatelj je odbijen. Vojno rukovodstvo ovog bataljona nije se snašlo jer da je bilo malo aktivnije moglo je neprijatelju nanijeti velike gubitke.

IV bataljon ove brigade koji se je nalazio prema Trilju, odbio je jednu manju neprijateljsku kolonu koja je bila krenula prema Kovačeviću. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 5 ranjenih.

Na položajima III brigade jaka artiljeriska vatra i pokret slabijih neprijateljskih snaga koje su lako odbijene.

4. XI. 1943 . . .

Noću 3/4 III bataljon IV brigade sa položaja kod Ričice izvršio je napad na neprijatelja kod s. Prološca. Snaga neprijatelja je bila oko jedne satnije koja se je odmah povukla u pravcu Imotskog. Gubitci neprijatelja su laki ali nepoznati a zaplijenjeno je nešto hrane i materijala. Ponovo je zapaljen most kod Prološca.

Na položaju X brigade kod Bilog Briga neprijatelj, koji je s Hana krenuo prema Vagnju, odbijen je uz velike gubitke.

5. XI. 1943 . . .

Iz Posušja neprijatelj[16] je jačim snagama krenuo desnom stranom komunikacije za Duvno i napao na položaje II bataljona III brigade. Uslijed zamorenosti ljudstva, i što je bataljon bio iznenađen, potisnut je sa Sniježnice — Briškovca i Oluje, te je neprijatelj ovladao ovim položajima i zaposjeo Muslići — Bukovac — Pleševica, tako da je ugrozio bočnom vatrom naše bataljone koji su držali položaj prema Posušju, radi čega su se i oni morali povući za nešto unazad. U toku dalje borbe neprijatelj je posjeo: Oštrc (k. 1306) — Oštrac (k. 1292) — Ošljak (k. 1256), dok je sa izviđačkim dijelovima izbio na Glavicu (k. 986) prema Mesihovini. V bataljon I brigade koji je bio u rezervi u selu Crvenice krenuo je preko

[16] Namjera neprijatelja bila je da opkoli i uništi snage Devete divizije na prostoru južno od komunikacije Imotski — Trilj, što su naše snage na vrijeme uočile i izbjegle, prelazeći u protivnapad. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 42.

Rakitnog u bok neprijatelja, a IV bataljon III brigade krenuo je preko Crnog Vrha u frontalni napad. Ovakvim manevrom neprijatelj je bio iznenađen i odbačen je nazad u Posušje. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 15 mrtvih i više ranjenih, dok su naši gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena. Pred mrak naši bataljoni držali su opet svoje stare položaje.

6. XI. 1943 . . .

Zorom neprijatelj je iz Imotskog motorizacijom od nekoliko tenkova i 64 kamiona[17] krenuo preko Prološca u pravcu Studenaca, gdje ga je dočekao jedan bataljon IV brigade. Poslije borbe od nekoliko sati, neprijatelj je uspio da se pred mrak probije do Studenaca. Put je opravio i produžio je pokret do Lovreča, gdje je i zanoćio.

Istoga dana neprijatelj je iz Trilja sa dvije kolone i to jednom prema Biorinama a drugom prema Vrpolju napao naše položaje. Borba[18] je vođena čitav dan u kojoj je IV bataljon IV brigade nanio neprijatelju 13 mrtvih i više ranjenih, dok smo mi imali jednog mrtvog i jednog ranjenog. U toku noći ovaj bataljon povukao se je od Biorina prema Strižirepu. Bataljon X brigade vodio je borbu prema Vrpolju u kojem je neprijatelj imao 40 mrtvih i mnogo više ranjenih, dok su naši gubitci: 6 mrtvih i 2 ranjena. Sa ovim pokretom neprijatelja prekinuta je saobraćajna veza sa Primorjem.

7. XI. 1943 . . .

U toku noći borci su na položajima palili velike vatre i pjesmom slavili dan Velike revolucije.

U toku dana neprijatelj je iz Trilja nadirao prema Čisti ali je uz osjetne gubitke odbijen. Iz Lovreča došao je do sela Prova, odakle je skrenuo u pravcu Šestanovca.

8. XI. 1943 . . .

Ova kolona vratila se je iz Šestanovca u selo Provo a kolona iz Trilja nije uspjela da se probije preko sela Biorine, dok ona iz Imotskog nije išla dalje od sela Prova, tako da se te kolone nisu sastale.

9. XI. 1943 . . .

Neprijateljska kolona koja je od Imotskog krenula prema Studencima jačine je 2000 Nijemaca S.S. trupa. Sa njima je i manji broj ustaša. Imaju 100 kamiona, 60 motocikla, 2 brdska, 2 protikolska topa, 6 bacača, 5 protikolskih mitraljeza, mnogo lakšeg automatskog oruđa i 6 amfibija tenkova.

---

[17] Snage iz Sedme SS divizije »Princ Eugen« i Prve domobranske pukovnije. Vidi dok. br. 13/4, k. 516, u arhivi Vojnog storiskog instituta.
[18] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 180, 181 i 183.

11. XI. 1943 . . .

Noću 10/11 I bataljon IV brigade napao[19] je Zagorje, protjerao neprijatelja i ponovo zaposjeo Kobilić. II bataljon napao je Studence ali su tenkovi spriječili da se isti zauzmu. IV bataljon napao je selo Provo. U ovom selu neprijatelja nije bilo, nego je stigao 12 ujutro sa jačom motorizacijom. Ove napade[20] na Studence, Provo i Čistu ponovili smo sa IV i X brigadom i u toku noći 12/13 bez značajnijih uspjeha.

14. XI. 1943 . . .

Na ovaj sektor stigle su dvije brigade XIX divizije i zaposjele položaje Aržano — Golinjevo.[21]

16. XI. 1943 . . .

Ovog jutra u 3 sata izvršila je III brigada pritisak na Posušje[22] i potisla neprijatelja sa Radovana. Rijeka Ričina zbog velike vode onemogućila je zauzimanje Posušja. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog, a naši gubitci: 1 ranjeni. Vrijeme je bilo vrlo nepovoljno.

17. XI. 1943 . . .

Noću 16/17 IV brigada napala je i zauzela Studence.[23] Neprijatelj je imao 3 mrtva podoficira i šest ranjenih, među kojima i 2 oficira. III brigada je i ovog dana vršila pritisak na Posušje. Uslijed pojačanja Nijemcima borba je trajala čitav dan i noć. Posušje nije zauzeto. X brigada napadala je Trilj i zauzela polovinu mjesta, nanijevši neprijatelju prilično gubitaka.

19. XI. 1943 . . .

Rano ujutro neprijatelj je izvršio napad[24] na sektoru IV brigade. I bataljon na Kobiliću poslije jačeg pritiska potisnut je u pravcu Zavelina. Neprijatelj je ovladao Kobilićem i Zagorjem. III brigada spriječila je dalje nadiranje neprijatelja. Napadnut je naš III bataljon koji je bio kod sela Ričica. Ovaj bataljon u žilavoj i ogorčenoj borbi preko cijelog dana dao je neprijatelju jak otpor i nanio mu gubitke od 20 mrtvih i 30 ranjenih, dok je naš bataljon imao 9 mrtvih i 6 ranjenih.

II i IV bataljon napadnuti su sa pravca Studenaca, pa se je IV bataljon pod borbom povukao prema Vinici, dok se je II bataljon u ovoj akciji najslabije držao i povukao se drugim pravcem, tako da je pravac Studenci — Aržano ostao prazan i nezaštićen. U toku ovoga dana IV brigada nanijela je neprijatelju gubitke od 45 mrtvih i 40 ranjenih. U današnjoj borbi naročito se je istakao III bataljon.

---

[19] i [20] O ovim napadima vidi tom V, knj. 21, dok. br. 42, 187 i 189.
[21] Vidi dok. br. 2 i 135.
[22] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 47.
[23] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 192 i 193.
[24] Vidi dok. br. 2.

21. XI. 1943 . . .

V brigada XIX divizije na položaju je Aržano — Dobranja, a VI je u selima Grabovica i Prisoje na odmoru.

27. XI. 1943 . . .

IV brigada je smijenila III na položaju: Kobilić — Jelinak i Crnovro. Na ovaj položaj neprijatelj je u zoru izvršio napad na Jelinak i Crnovro, ali je poslije kraće borbe odbačen uz velike gubitke od 20 mrtvih i veći broj ranjenih. Mi smo imali 1 mrtvog i 1 ranjenog.

Jedna neprijateljska izviđačka grupa od 30 ustaša od Posušja puštena je na najbliže otstojanje a zatim osuta vatrom, pa je neprijatelj imao 8 mrtvih i 6 ranjenih, dok su se ostali razbježali.

1. XII. 1943 . . .

III dalmatinska brigada sa dva bataljona drži položaj iznad Posušja lijevo i desno od komunikacije Duvno — Imotski. Dva bataljona nalaze se u Mesihovini i Crvenici u rezervi. Jedan od ovih bataljona vršio je čišćenje sela Sutine gdje su ubijena tri milicionera.

IV brigada je na položaju: Crnovro — Jelinak — Kobilić prema Posušju i Imotskom, desno od puta Duvno — Imotski, a dva bataljona su u rezervi u selu Roško Polje i Vojkovići. Štab divizije i hirurška ekipa nalaze se u selu Kolo, a diviziska bolnica u selu Zagoričani.

2. XII. 1943 . . .

Zbog pokreta jačih neprijateljskih snaga od Knina prema [Bos.] Grahovu[25] i od Livna prema Sinju, naređeno je da se IV brigada postavi na prostoriju Duvno — Karlov Han, jer je V brigada sa prostorije Posušje — Aržano upućena prema Grahovu, a na njeno mjesto aviziran je dolazak VI brigade. Međutim, uslijed ulaska Nijemaca u Grahovo,[26] VI brigada ostala je angažovana na sektoru Grahova, pa su dva bataljona IV brigade sa sektora sela Stipanića postavili na pravac Aržana radi zatvaranja pravca Studenci — Livno, a III dalmatinska brigada svoja dva bataljona iz Crvenice uputila je na prostoriju s. Brišnik — Kovači.

4. XII. 1943 . . .

Koristeći maglu, oko 7 sati ujutro, neprijatelj se je privukao položajima III brigade. Brigada se je povukla na prihvatne položaje, gdje je prihvatila ogorčenu borbu[27] sa daleko nadmoćnijim neprijateljem u snazi i tehnici. Istovremeno

---

[25] Vidi dok. br. 18.

[26] O ulasku Nijemaca u Bos. Grahovo i borbama oko ovog mjesta vidi dok. br. 135.

[27] Vidi dok. br. 18.

neprijatelj je nadirao i na sektoru IV brigade zapadno od puta Posušje — Duvno i čitavi front ovoga sektora pomjerao se je na sjever. Poslije upotrebe rezerve IV brigade neprijatelj je uz velike gubitke po njega zadržan u svom nadiranju. Poslije podne neprijatelj je pojačao svoje snage i sa 14 tenkova, koji su nastupili pravcem Posušje — Duvno, neprijatelj je nastavio nadiranje i tenkovima dopro do Mesihovina. V bataljon I brigade udario je u bok neprijatelju preko s. Rakitno i nanio mu osjetne gubitke, ali je neprijatelj ipak uspio da svojom pješadijom do mraka izbije na liniju s. Mesihovine. Štab IV brigade uslijed ovog nadiranja nije imao uopšte veze.

Oko 15 časova neprijateljski tenkovi od Aržana došli su do Bukove Gore i u s. Korito napali neboračke dijelove IV dalm. brigade — sanitet i intendanturu, kojima su nanijeti gubitci. Štab IV brigade u ovo vrijeme još nije održavao vezu ni sa svojim bataljonima ni sa ovim štabom. Oko 22 sata neprijateljska motorizacija nastavila je nadiranje od Mesihovina preko D. Brišnika i Kovača do mosta na r. Šujici. Radi ovoga otstupni pravac III brigade bio je prekinut i ona je ostala na prostoriji Kongora. Broj neprijateljskih motornih vozila u ovoj koloni kretao se je oko 100 kamiona i tenkova.
5. XII. 1943 . . .

Ujutro u 8 časova neprijatelj je ovom kolonom ušao u Duvno i odmah produžio u pravcu Šujice. Naša III brigada je ujutro izbila na pravac Sarajlije — Mokronoge i zatvorila pravac prema Šujici. Ovdje je porušen most i nastupajući neprijatelj vraćen je u Duvno.[28] Jedan bataljon III brigade upućen je na položaj iznad sela Stipanići radi prihvata bataljona IV brigade, od Grabovičke Pl. na ovu stranu. Oko 15 časova stigao je jedan bataljon I proleterske brigade[29] na ovaj sektor, a ostali bataljoni stigli su u toku noći. Jučerašnji pokret neprijateljske motorizovane kolone bio je do sela Korita, kojom prilikom je previjalište i intendantura IV brigade imala 23 druga i drugarice poginule ili zarobljene, dok je skoro cio sanitetski materijal i rezervna hrana intendanture pala neprijatelju u ruke. Po ovom uspjehu neprijatelj se je vratio u Bukovu Goru.

Jedan bataljon IV brigade posjeo je položaje iznad sela Stipanići radi zatvaranja pravca prema Livnu. Ovaj bataljon se je povukao u selo Dobro na odmor. Još dva bataljona su se ovim pravcem prebacili preko Vučipolja i uputili prema Borovoj Glavi bez veze i bez naređenja Štaba IV brigade.

---

[28] O tim borbama do napada na Livno vidi dok. br. 8/2, k. 842, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[29] Vidi dok. br. 54 — objašnjenje o učešću u borbi snaga Prvog proleterskog korpusa na ovom sektoru.

IV bataljon ove brigade ostaje na Roškom Polju — Grabovička Planina i nije se prebacio sa ostalim bataljonima. Sa ovim bataljonom ostala je i jedna četa III bataljona IV brigade i oni su bili odbačeni preko Kamešnice u pravcu Trogira. U toku ovog dana Štab IV brigade nije mogao da uspostavi vezu sa svojim bataljonima niti se je nalazio uz jedan od bataljona.

6. XII. 1943 . . .

I proleterska brigada posjela je položaje lijevo od puta Šujica — Duvno od s. Mokronoge na Lug — Kuk — Sarajlije a jedan bataljon isturila je u pravcu Mandina Sela. Dva bataljona III dalmatinske brigade posjela su položaj kod s. Mokronoge — k. 973 — Eminovo Selo, sa jednim bataljonom krenula je u pravcu Vučipolja u pomoć II bataljonu koji još od zore vodi borbu sa neprijateljem na položaju Gradac — Uništa. Pred mrak neprijatelj je uz velike gubitke odbijen u Duvno.

V bataljon I brigade koji je 4 ov.mj. vršio protivnapad preko s. Rakitnog u ovim borbama zadržao se je i 5-og čitav dan pa se je tek danas pred mrak povukao na liniju Mokronoge — Šujica.

Danas je Štab IV dalm. brigade bez bataljona stigao u Vučipolje.

U toku dana mi smo uhvatili vezu sa jednim bataljonom IV brigade u s. Dobro.

Oko 16 časova neprijateljska motorizacija sa pravca [Bos.] Grahova ušla je u Livno.[30]

7. XII. 1943 . . .

Ujutro našli smo II i III bataljon IV brigade na prostoriji Borova Glava — Stipića košare. V bataljon I brigade u selu Šujici bio je sinoć pred mrak bombardovan od neprijateljske avijacije, te smo imali dva poginula i 6 ranjenih drugova. Danas ujutru i ovaj bataljon nalazio se je kod Stipića košara.

8. XII. 1943 . . .

IV brigada bila je u pravcu Livno — Glamoč u cilju njegovog zatvaranja. Glamočki part. odred također je zatvarao ovaj pravac. III dalm. brigada prikupila se je na prostoriji Borova Glava.

7. i 8. ov.mj. neprijatelj je pokušao da se probije preko Borove Glave, ali je bio odbijen od snaga III krajiške brigade.[31] U toku noći 9/10. vršili smo protivnapad sa snagama III dalm. i III krajiške brigade. Neprijatelj je istjeran sa prvih položaja i borci su za bježećim neprijateljem upali u grad Livno.[32]

---

[30] O ulasku Nijemaca u Livno vidi dok. br. 30, 54 i 57.
[31] Iz Prve proleterske divizije
[32] i [33] Vidi dok. br. 54 — objašnjenje za borbe oko Šujice.

Branjen sa velikim brojem tenkova i automatskog oruđa, grad nije mogao biti zauzet. Neprijatelj je imao 20 poginulih i 50 ranjenih, naši gubitci: 1 poginuo i 5 ranjenih.

10. XII. 1943 . . .

III brigada drži položaj Debelo Brdo, IV brigada je iznad sela Priluke na položajima Prosišće — Pucigus zatvarajući pravac od Glamoča. Ostali bataljoni ovih brigada su na odmoru u Glamočkom Polju.

12. XII. 1943 . . .

Na Borovoj Glavi vodila se je jača borba sa neprijateljem koji je jednom motorizovanom kolonom nastojao da prodre u Šujicu. Poslije ogorčene borbe neprijatelju je uspjelo da se probije,[33] a bataljoni III krajiške brigade povukli su se sjeverno od ove komunikacije.

15. XII. 1943 . . .

Rano ujutro neprijatelj je iz Livna u tri pravca izvršio napad na naše položaje i to prema III dalm. brigadi u pravcu Maričevih koš., drugom kolonom u pravcu Druljske Drage i Blagodije. Dva bataljona ove brigade dočekala su neprijatelja na bliskom otstojanju i bočnom i frontalnom vatrom u ogorčenoj dvosatnoj borbi neprijatelj je odbačen u Livno.[34] U ovoj borbi neprijatelj je imao 20 mrtvih i 1 zarobljenog. Zaplijenjeno je 2 »šarca«, 10 pušaka, nešto municije i tri tovarna magarca. Na pravcu IV brigade neprijatelj je kamionima došao do sela Priluke, a odatle se u manjim kolonama uputio na naše položaje, gdje je dočekan jakom vatrom, radi čega se je neprijatelj vratio u Livno.

Za danas na noć 15/16. bio je predviđen napad na Livno,[35] u kome bi učestvovala IX divizija sa dvije brigade, III krajiška brigada i jedna lička brigada koja je trebala stići.[36] Uslijed prodora neprijatelja u Šujicu, III krajiška brigada u ovom napadu nije mogla učestvovati, a kako lička brigada nije stigla, u napadu je učestvovala samo IX divizija sa VI brigadom.[37]

Poslije jutrošnjeg neprijateljskog ispada i borbe sa neprijateljem do kasno po podne, štabovi brigada, mjesto da jurnu za otstupajućim neprijateljem, donijeli su pogrešno zaključak da se napad na Livno neće vršiti, niti su znali situaciju kod susjednih jedinica. Štab divizije ponovno im je poslao naređenje za večerašnji napad.

U toku dana, kada se je vodila borba, VI dalm. brigadi koja se je spremala na pokret u pravcu sela Dolca i Dragnića naređeno je da odmah preko Podstrmice izbiju na Strmicu —

---

[34] Vidi dok. br. 8/2, k. 842, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[35] i [36] O napadu na Livno vidi dok. br. 54, 57, 99 i 135.
[37] Iz Devetnaeste divizije

k. 1255 i Blagodiju i da odatle po mogućstvu potpomogne III brigadu na Krug Pl. i IV brigadu preko Blagodije u pravcu Prosišća. Štab ove brigade po tom naređenju dozvolio je diskusiju, pa je tamo uputio samo jedan bataljon, a ostale zadržao u Dragniću, misleći da će se zbog ovog ispada neprijatelja odložiti napad na Livno. Štabovi III i IV brigade poslije odbijanja neprijatelja ostali su na svojim ranijim položajima. Štab IV brigade nije uopšte izdao pismenu zapovijest za napad. Na ponovljeno naređenje Štaba divizije, da se napad mora izvršiti, bataljoni ove brigade u 17.30 časova došli su na polazne položaje Šušnjevača — Kalebišće blizu Suhače sa dva bataljona. Desno krilo bilo je do rijeke Bistrice, a lijevo do sela Zastinje. Pravac napada bio je preko sela Suhače. Štabovima bataljona dati su napadni pravci ali im nisu dati ciljevi koje moraju postići. Po karti im nije davat zadatak jer je bio mrak. Bataljon desno, između Suhače i Zastinja, naišao je na manje dijelove neprijatelja, koje je protjerao u pravcu Livna, a bataljon lijevo do šume Bašajkovac i tako su se ova dva bataljona primakla blizu grada. Neprijatelj je na njih otvorio jaku vatru, koja je trajala svega 15 minuta.

Kod III brigade borba se uopšte nije čula.

Na pravcu VI brigade čula se je docnije slaba mitraljeska i bacačka vatra. Štab brigade i štabovi bataljona nisu ozbiljno pristupili ovoj akciji, navodeći neaktivnost susjednih dijelova i pretpostavljajući da napad na Livno neće uslijediti. V bataljon I brigade, koji je u sastavu III brigade, bio je na lijevom krilu i njega je Štab IV brigade upućivao u napad, pa mjesto da krene ovaj bataljon, on je uputio samo jedan vod da demonstrira, izgovarajući se da napada na Livno neće biti. Bataljoni IV brigade pred zoru su se povukli preko polaznih položaja i smjestili u Šeremetove koš. i Arnauta koš. Komandant ove brigade izgovarao se je da je stekao ubeđenje da ostale jedinice neće napadati, pa se nije u dovoljnoj mjeri ni angažovao.

U ovoj akciji podbacili su rukovodioci.

III dalm. brigada po dobivanju ponovnog naređenja za napad izbila je na polazne položaje između Mrđanovca (k. 1251) i Debelog Brda (k. 1207). Na ovim položajima u 17 časova (vrijeme za početak napada) imali su dva bataljona, dok sa ostalim nisu imali veze. Napadni pravci bataljona bili su selo Zastinje, Bašajkovac i Bela Kula. Ova brigada i pored ponovljenog naređenja nije vršila napad iz razloga što su čekali da napadom počnu IV i VI brigada.

VI brigada iz istih razloga kao i gornja čekala je ponavljanje naređenja za napad, pa je sa polaznih položaja od Dalića koš. i Mihaljevića koš. sa dva bataljona krenula u napad

između Potočana i Podgrede, i to jedan prema Manastiru, a drugi prema Tvornici cementa. Ostala dva od Dalića Košara prema Borovoj Glavi u selu Zagoričani. Ovaj napad je počeo tek u 23 časa. Neprijatelj je bio u selu Potočanima, gdje ga je jedan naš bataljon blokirao. Napadom na Livno neprijatelj je bio potpuno iznenađen i naše borce zaustavio je samo stražar, ali oni nisu imali smjelosti za odlučan i jak napad, nego su dozvolili da se neprijatelj organizuje i da ih jakom vatrom vrati natrag. Oko 5 časova ujutro bataljoni ove brigade povukli su se na polazne položaje.

Žrtava u ovoj akciji nije bilo.

Kritički osvrt na ovu akciju bio bi: priprema nije ozbiljno izvršena, tehnički razrađena niti blagovremeno sprovedena. Nije uopšte iskorišćeno odbijanje neprijatelja i njegovo gonjenje prema Livnu, nego su jedinice zastale kad je neprijatelj razbiven — odbačen otstupao prema Livnu. Osjetilo se je kolebanje štabova brigada, a naročito se isticalo pomanjkanje veze među napadnim kolonama. Štab divizije također je primijetio da ništa nije bilo predviđeno za prihvat jedinica u slučaju otstupanja koje se i dogodilo, da su borci pokazali neumješnost u podilaženju i da nisu iskoristili svoje naoružanje.

Radi ovoga predviđen je drugi napad na Livno za 17.XII. Ovaj napad treba da otpočne u 18 sati.

Pripreme za ovaj napad na osnovu iskustva stečenog u neuspjehu 15 ov.mj. izvršene su blagovremeno i detaljno. Štab divizije nalazio se je na Mrđanovcu (k. 1251), gdje je sa štabovima brigada upotpunio i korigirao izdate zapovijesti.

IV brigada sa dva bataljona izbila je na polazne položaje ispred Druljske Drage i pošla u 18 časova u napad. Desni bataljon čistio je s. Zastinje, a lijevi bataljon došao je do šume Bašajkovac. Neprijatelj na ove bataljone otvorio je jaku vatru iz automatskih oruđa, bacača i artiljerije. Neprijatelj je odbačen u kuće iz kojih je davao jak otpor. Svi bunkeri su zauzeti i neprijatelj je satjeran u grad. Njihovi tenkovi bili su razmješteni po ulicama. Bombaši očistili su prve kuće, ali to nije bilo dovoljno da se prisile Nijemci da evakuišu zapadni dio grada. Pošto u ovo vrijeme bataljoni III i VI brigade još nisu bili angažovani jačom borbom, bataljoni IV brigade uslijed jake vatre morali su se povući. Ovo povlačenje štitila im je jedna četa sa polaznog položaja. Poslije povlačenja čula se jaka vatra na napadnom pravcu III i VI brigade. Borci su se vrlo dobro zalagali u ovoj akciji. Ova brigada je imala 4 mrtva i 20 ranjenih. Izgubljen je 1 p. mitraljez. Nestalih je bilo 9. Naši su uništili jedan teški mitraljez sa poslugom. Žrtve neprijatelja nisu poznate.

III brigada sa polaznih položaja napadala je pravcem Zastinje, Bašajkovac, Bela Kula. Bataljoni su podišli utvrđenim neprijateljskim položajima na 300 metara i nisu vršili napad, iako im je to naređivano. Oko pola noći odlučno je naređeno od Štaba brigade da se prelazi u napad. Štabovi bataljona su zatezali, jer su osjetili nadmoćnog i jako utvrđenog neprijatelja. Krenuli su naprijed, istjerali neprijatelja iz prvih bunkera, ali uslijed jake neprijateljske vatre i velikih gubitaka, a naročito prilikom izvlačenja mrtvih i ranjenih, te spasavanja oruđa, bataljoni su se morali povući u 4 sata ujutro na svoje polazne položaje. Ova brigada imala je 18 mrtvih, 25 ranjenih i 4 nestala, a izgubljena su 4 p. mitraljeza. Za zakašnjenje ovog napada krivicu snose štabovi bataljona zbog oklijevanja u početku napada.

Napadni pravci VI brigade bili su lijevo Bela Kula — Tvornica cementa — Manastir Gorica do potoka Brina na grad. Za osiguranje leđa sa pravca Potočana ostavljen je jedan bataljon. Dva bataljona koji su sa k. 1075 trebali da krenu u pravcu Bele Kule i Tvornice cementa, pošli su drugim putem niz Podgredu, pa na cestu i odatle su krenuli prema napadnim ciljevima. Ovo je imalo za posljedicu zakašnjenje početka napada koji je, mjesto u 18, počeo tek u 24 sata. Uslijed jake neprijateljske vatre bataljoni su brzo odbačeni na svoje polazne položaje, dok je bataljon koji je napadao Manastir stigao do njega, gdje je ostao do 4 sata ujutro, ne mogavši probiti se u grad. Ova brigada u toku 15 i 17 imala je 12 poginulih, 39 ranjenih i 9 nestalih. Izgubljen je 1 p. mitraljez. Jednom bombom iz bacača ubijeno je u selu Potočanima 10 Nijemaca. Po pričanju seljaka u ovoj borbi ubiveno je preko 50 njemačkih vojnika na ovom sektoru.

Ukupni gubitci neprijatelja u borbama za Livno i oko njega bili su 200 mrtvih i 150 ranjenih vojnika.

Neprijateljska posada Livna bila je 1000 Nijemaca sa mnogo tenkova i automatskog oruđa, bacača i topova, oko 2000 domobrana, 250 četnika Mane Rokvića i izvjestan broj ustaša kojih nije bilo mnogo.

Kritički osvrt na ovu borbu bio bi: zalaganje boraca bilo je vrlo dobro, ali su pokazali slabo iskustvo za napade na dobro utvrđena i jako branjena naseljena mjesta. Naročito se je osjećao nedostatak artiljerije, bacača i teškog automatskog oruđa.

21.XII.1943. . .

Danas u 7 sati počeo je neprijatelj sa 36 vozila napad od Livna pravcem Priluka na Glamoč.[38] Od sela Priluka do Glamočkog Polja borba se je vodila do 14 sati kada je neprijatelju

[38] Vidi dok. br. 135.

uspjelo da forsira prevoj Koričnа i da se Glamočkim Poljem probije u sam Glamoč. Manjim oklopnim jedinicama stigao je na aerodrom, koga je minirao nagaznim minama i oštetio minama. Drugi dijelovi ove kolone stigli su do sela Glavice i okolnih sela.

Između 18 i 19 sati neprijatelj se je iz Glamoča vratio u Livno.

Pravac Livno — Glamoč zatvarala je IV brigada i Glamočki odred. Borba je prihvaćena iznad sela Priluke. U ovoj borbi neprijatelj je imao 12 mrtvih i 20 ranjenih. Dva kamiona i jedan tenk su oštećeni.

III brigada dok je izišla na Koričnu neprijatelj je već bio prošao za Glamoč. Raspored naših snaga izmijenio se je sada i izgleda ovako: na Koričnі III brigada sa Glamočkim odredom, IV brigada kod Dragnića, sa jednim isturenim bataljonom kod Maričevih koš. i VI brigada u selu Ljubunčić.

U periodu vremena od 16 oktobra do 21 decembra ova divizija imala je i izvela je: 12 akcija, 21 put je vodila odbranu, imala je 84 poginula, 134 ranjena i 37 nestalih, izgubljeno je 6 p. mitraljeza.

U istom periodu vremena nanijela je neprijatelju: 447 poginulih, 336 ranjenih, 1 zarobljen, zaplijenjeno 2 »šarca«, 1 mitraljez, nešto municije, 10 pušaka, 3 magarca, oštetila 2 kamiona i 1 tenk.

XIX DIVIZIJA:[39]

Ova divizija je bila sastava:

Drugovi:	po spisku	3393	Drugarica: po spisku	206
	u rashodu	1015	u rashodu	44
	na licu	2378	na licu	162

Ukupno je divizija drugova i drugarica imala na licu: 2540.
Naoružanje divizije je bilo: 1900 pušaka

126 puškomitraljeza
1 laki mitraljez
37 mitraljeza
4 protikolske puške
1 protikolski mitraljez
6 lakih bacača
5 teških bacača
176 revolvera
1 protikolski top 37 mm.
62 šmajsera

[39] O borbama ove divizije za period od 4 do 23 listopada 1943 god. vidi tom V, knj. 20, dok. br. 144.

8.X.1943. . . . .

Kninski part. odred sa I bataljonom I brigade postavio je zasjedu na liniji Pađene — Otrić. Oko 11 časova naišla je jedna neprijateljska autokolona od 54 kamiona od Otrića prema Kninu. Jednim dijelom kolona je propuštena, dok je na ostali dio kolone otvorena vatra. Borba je trajala 2 do 3 sata, kada su naši prešli na juriš. U ovo vrijeme neprijatelju je stiglo pojačanje iz Knina i Otrića od 60 kamiona, radi čega su se naši morali povući. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 20 mrtvih i 30 ranjenih. Zaplijenjene su 4 puške, 3000 metaka, 9 šinjela, 3 para cipela, 4 hlače, 2 sanduka san. materijala, 11 ćebadi, 10 šatorskih krila, 3 torbice, 5 bluza, 1 pištolj. Zapaljena su 3 kamiona i 1 motocikl uništen.

9.X.1943 . . . .

III bataljon I brigade izveo je akciju u selu Štikada. Pomenutog dana oko 7 sati neprijatelj je iz Gračaca krenuo prema Štikadi i cilju izviđanja komunikacije i mostova. Zasjeda sa otstojanja od 100 metara otvorila je vatru i borba je trajala sve do 14 sati. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 50 mrtvih i mnogo veći broj ranjenih. Oštećena su 2 kamiona. Naši gubitci bili su 3 ranjena.

Istoga dana jedna četa I bataljona II grupe bataljona S.D.[40] postavila je zasjedu u groblju na cesti između Zadra i Pridrage. Oko 9 sati naišla su 54 neprijateljska kamiona. Nakon kratke borbe neprijatelj se je povukao. U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva, 1 zarobljenog, 3 kamiona spaljena, zaplijenjene su 3 puške, 500 metaka. Mi nismo imali gubitaka. U toku noći 9/10 I bataljon II grupe S.D. postavio je zasjedu na cesti Smilčić — Pridraga. U 22 sata naišla je neprijateljska autokolona od 45 kamiona sa pravca Zadra prema Obrovcu. Kolonu je pratilo oko 200 do 300 vojnika. Poslije kraćeg prepada neprijatelj se je povukao. Neprijatelj je imao 20 poginulih i veći broj ranjenih (preko 30). Zapaljena su 4 kamiona i 2 motocikla. Na našoj strani imali smo 4 poginula i 4 ranjena druga.

Tri bataljona V brigade bili su u zasjedi na cesti Gračac — Obrovac. Treći bataljon toga dana sprovodio je ranjenike preko Velebita za Liku. Na povratku kad se je vratio prema Žegaru u selu Štikada sukobio se je sa Nijemcima. Snaga neprijatelja bila je 800 do 900 vojnika. Borba je trajala 4 sata. U ovoj akciji neprijatelj je imao 10 poginulih i 5 ranjenih. Naši gubitci bili su 3 ranjena.

---

[40] Sjeverne Dalmacije

17. X. 1943 . . .

Druga brigada izvršila je akciju na Prevjes — Otrić. Oko 8 časova 40 do 50 neprijateljskih vojnika spuštalo se je niz Zrmanjski klanac, vozeći sa sobom jednu dvokolicu sa 2 teška bacača. Zadatak ovog odjeljenja bio je osiguranje ceste Otrić — Knin, kuda je trebala proći neprijateljska autokolona. U 9 sati naišlo je 57 kamiona na koje su naši borci pripucali. Borba je trajala do pada mraka. U ovoj borbi neprijatelj je imao 40 poginulih i 30 ranjenih. Uništeno je 8 kamiona, zaplijenjene su 2 puške, 5 šinjela, 1 par čizama, 3 torbice i nešto druge spreme. Naši gubitci: 19 mrtvih i 55 ranjenih. Izgubljena su 2 teška mitraljeza.

U toku noći 16/17 izvedena je akcija od strane I brigade na cesti Malovan — Otrić, u 20 časova naišlo je neprijateljsko naoružanje od 50 vojnika sa pravca Gračaca. Poslije ovog osiguranja naišlo je 50 kamiona. Na neprijatelja izvršen je vatreni prepad od koga je imao 10 poginulih i 20 ranjenih. Zaplijenjen je 1 pištolj, 180 metaka, jedna puška i 2 bombe. Naši gubitci bili su jedan poginuo i 12 ranjenih. Danas je Kninski part. odred vršio akciju na liniji Knin — Otrić u sadejstvu sa II brigadom, gdje je ubiveno 15, a ranjeno 20 neprijateljskih vojnika. Naši gubitci bili su 8 ranjenih drugova.

U ovoj akciji naročito se je istakao nišandžija teškog mitraljeza Luka Bekić, koji je svojom vatrom omogućio izvlačenje naših dijelova.

Oko 10 časova sa pravca Zadra naišla je neprijateljska autokolona od 44 kamiona, 3 tenka, 2 blindirana automobila i 1 bornih kola. Pozadi ove kolone na otstojanju jednog km. išla je zaštitnica od 100 vojnika. I bataljon III brigade vatrenim prepadom uspio je da zarobi cijelu kolonu, ali je neprijatelju stiglo jače pojačanje uslijed čega su se naši borci morali povući. U ovoj borbi neprijatelj je imao 80 poginulih i 70 ranjenih. Na strani Nijemaca borila se je i banda Stegnjacića. Zarobljen je jedan protikolski mitraljez, 452 metka. 1 protivavionski laki mitraljez, 1 puška, 2 pištolja i 2 automobila. Naši gubitci bili su: 10 mrtvih i 12 ranjenih. Izgubljen je 1 teški mitraljez, 1 p.mitraljez, 1 laki bacač i nekoliko pušaka. Neprijatelj je imao više oštećenih kamiona. Naši su oslobodili nekoliko zarobljenika.

18. X. 1943 . . .

V brigada sa četiri bataljona postavila je zasjedu na cesti Malovan — Otrić. Naišlo je 30 kamiona sa vojnicima. Kamioni su bili osigurani patrolama koje su primijetile naše zasjede te cilj nije postignut. U ovoj borbi neprijatelj je imao 10 poginulih, 20 ranjenih. Naši gubitci bili su: 1 poginuo i 12 ranjenih. Zaplijenjena je 1 puška, 330 metaka, 1 pištolj.

22. X. 1943 . . .

Jedinice V brigade postavile su zasjedu na cesti Otrić — Malovan. Oko 8 časova naišla je neprijateljska izvidnica jačine 30 vojnika. Kada su primijetili naše položaje neprijatelj je pobjegao u pravcu Gračaca. Odmah poslije ovoga naišlo je 40 kamiona u kojima je bilo 150 vojnika. Razvila se je borba koja je trajala 7 časova, a u kojoj je neprijatelj imao 40 poginulih i 60 ranjenih. Naši gubitci: 1 poginuo i 8 ranjenih drugova. Zaplijenjena je 1 puška.

U noći 21/22. X. I bataljon Kninskog P. Odreda izvršio je akciju na selo Matase (Promina), gdje je bilo 16 naoružane milicije. Gubitci neprijatelja su nepoznati, a mi nismo imali gubitaka. Zaplijenjeno je 5 pušaka, 290 metaka, 2 bombe, 4 para cipela, 4 ćebeta, 2 šatorska krila, 3 ranca i 2 bicikla.

IV bataljon III brigade postavio je zasjedu na cesti Benkovac — Zemunik. Ovom cestom naišla je jedna autokolona štićena tenkovima i bornim kolima, pozadi kojih se je kretao jedan luksuzni automobil i 2 autobusa. Naša jedinica izvršila je vatreni prepad, kojom prilikom je zarobljeno 22 civila, među kojima 6 četnika. Autobus je zapaljen, 2 četnika poginula.

I brigada ponovila je akciju na komunikaciji Malovan — Otrić, gdje je zasjedu posjela do 4 časa ujutro. Oko 8 časova naišla je neprijateljska izvidnica od 50 vojnika a pozadi njih kolona od 30 do 40 kamiona. Vatreni prepad razvio se je u borbu koja je trajala od 9 do 15 časova. Neprijatelj je u ovoj akciji imao 40 poginulih i 60 ranjenih. Naši gubitci bili su: 1 poginuo i 18 ranjenih.

U toku noći 22/23 II brigada izvela je akciju na pravcu Obrovac — Gračac. Sa motorizacijom koja je naišla borba se je vodila duže vremena i neprijatelj nije uspio da se probije za Obrovac. Neprijatelj je imao 30 poginulih; zaplijenjeno je: 1 »šarac«, 500 metaka; na našoj strani bila su 3 druga ranjena.

23. X. 1943 . . .

II bataljon III brigade do 5 sati posjeo je položaj na liniji Benkovac — Vrana — Biograd, a oko 6 časova naišla je neprijateljska kolona od 60 tenkova, bornih kola i kamiona i 600 vojnika sa pravca Benkovca. Neprijatelj je odbačen uz gubitke od 25 mrtvih i 30 ranjenih. Zarobljen je 1 p.mitraljez, 2 šmajsera, 1 puška, 500 metaka, 1 torbica sanitetskog materijala. Na našoj strani bila su 2 mrtva i 19 ranjenih i 9 nestalih. U ovoj borbi istakao se je vodnik II čete 33 voda Letunica Tomo, p.mitraljezac istog voda Simonov Jozo — Antin i Gnjidić Čaze, vodnik 3 čete 2 voda drug Marić Nikola koji je svojim vodom primio skoro svu težinu borbe na sebe pustivši

neprijatelja na blisko otstojanje a zatim ga jakom vatrom odbacio.

24. X. 1943 . . .[41]

Jedinice V brigade posjele su položaj na komunikaciji Gračac — Bruvno, gdje su oko 9 sati sačekali jednu neprijateljsku kolonu od 50 vojnika. Vatrenim prepadom neprijatelj je odbačen uz 5 ranjenih. Na našoj strani imali smo jednog ranjenog druga, a zaplijenili smo 1 tromblon i 500 metaka za »šarac«. III i IV bataljon III brigade čistili su selo Pridragu. Pošto je u selu bilo i njemačke posade, naši su se bataljoni povukli kada je neprijatelju stiglo pojačanje iz Obrovca od nekoliko kamiona i blindiranih automobila. U ovoj akciji neprijatelj je imao 40 mrtvih i mnogo veći broj ranjenih. Naši gubitci su: 10 mrtvih i 19 ranjenih. U ovoj borbi istakli su se komesar 3 čete IV bataljona III brigade Spanja Karlo i mitraljezac 2 čete IV bataljona Stupar Tode.

Neprijatelj je jačine 500 do 600 vojnika sa pravca Benkovca krenuo u pravcu Popovića u namjeri da se probije u Medviđu. III i IV bataljon vodili su sa njima četiri sata borbu poslije koje se je neprijatelj povukao u pravcu Benkovca. U ovoj borbi neprijatelj je imao 50 mrtvih i ranjenih; naši gubitci bili su 6 mrtvih i 9 ranjenih. I u ovoj borbi na strani Nijemaca borila se je banda Stegnjajića pojačana sa ustašama.

I brigada na liniji Gračac — Bruvno izvela je akciju na neprijateljsku kolonu koja se je oko 9 časova kretala prema našim položajima. U vatrenom prepadu neprijatelj je imao 4 ranjena, a mi 1.

25. X. 1943 . . .

I i III bataljon III brigade vraćajući se sa zasjede na komunikaciji Bruvno — Gračac, pa su kod Derin Gaja ponovo postavili zasjedu. Dva neprijateljska kamiona puni vojnika naišli su na ovu zasjedu na otstojanju od 10 metara. Drugi kamion kretao se je na otstojanju od 300 do 400 m. Vatrenim prepadom poginuli su u prvom kamionu svi osim trojice koji su uspjeli pobjeći. U kamionu se je nalazilo 30 do 40 vojnika. Tek pošto je neprijatelju stiglo pojačanje naši su se dijelovi povukli. U ovoj akciji neprijatelj je imao 60 mrtvih i 9 ranjenih vojnika. Oštećen je 1 kamion; na našoj strani nije bilo gubitaka.

26. X. 1943 . . .

Dva bataljona V brigade koji su se nalazili na odmaranju u zaseoku Čanković postavili su zasjedu na komunikaciju Derin Gaj kod same škole. Oko 8 časova naišla su 2 neprija-

[41] Za dejstvo Devetnaeste divizije u vremenu od 23 do 30 listopada 1943 god. vidi tom V, knj. 21, dok. br. 3.

teljska kamiona. Kamion je spaljen, a neprijatelj je imao 65 mrtvih; na našoj strani nije bilo gubitaka.

25, 26 i 27 Sjevernodalmatinski P. Odred vodio je borbu sa neprijateljem koji je pokušavao da se prebaci u pravcu Vodica. Neprijatelj u svojoj namjeri nije uspio. U ovim borbama neprijatelj je imao 20 mrtvih, a na našoj strani su bila 2 lakše ranjena i 2 zarobljena.

28. X. 1943 . . .

Snage III bataljona II brigade izvele su akciju na liniji Gračac — Obrovac. Oko 12 časova naišla je jedna neprijateljska kolona od 36 kamiona i 2 oklopna automobila sa pravca Gračaca. U vatrenom prepadu neprijatelj je imao 105 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubitci bili su 4 mrtva i 8 ranjenih.

II bataljon III brigade uputio je jednu svoju četu u selo Pridragu. Izdajom domaćih izroda neprijatelj je uspio da našu četu blokira u selu, tako da se je morala kroz obruč probijati. U ovoj borbi neprijatelj je imao 7 poginulih i više ranjenih, a naši gubitci 3 poginula i 10 ranjenih drugova.

29. X. 1943 . . .

I brigada je na komunikaciji Kulen Vakuf — D. Lapac u tajnosti posjela položaj. Oko 17 časova naišlo je 110 neprijateljskih vojnika i 40 konja. Odjeljenje je pušteno na bliska otstojanja, a zatim je na njega izvršen vatreni prepad, u kojem je neprijatelj imao 33 mrtva domobrana, ustaša i Nijemaca, a zarobljeno je 13 domobrana i 1 Nijemac. Zaplijenjeno je 3 »šarca«, 23 puške, 3300 metaka, 15 ručnih bombi, 1 tromblon, 1 telefonska centrala, 1 poljski top, 26 kutija dopunskog punjenja za topove, 23 noža sa opasačima, 1 fišeklije, 7 vozarskih sedala, 6 teglećih konja (dok je 30 konja ubiveno), jedna velika cerada, 17 ćebadi, 26 šatorskih krila, 14 pari cipela, 5 vojničkih bluza, 5 čakšira.

Na našoj strani bio je jedan lakše ranjeni drug.

31. X. 1943 . . .

Neprijatelj[42] u jačini od 400 Nijemaca, ustaša i četnika sa 5 topova, 2 bacača krenuo je iz D. Lapca prema Dobrom Selu. Tri bataljona V brigade bila su na položaju Lipovača (k. 781) i Kalanjuša (k. 751) i Ivanjovača (k. 773). Borba[43] je trajala 8 časova i neprijatelj je uz nepoznate gubitke odbijen. Naši gubitci su 6 mrtvih i 12 ranjenih drugova.

Neprijateljske snage do 200 vojnika[44] sa 8 tenkova i oko 10 kamiona sa 50 vojnika napadale iz Vodica i Zatona na po-

[42] Iz sastava 373 legionarske »Tigar« divizije. Vidi dok. br. 28, 140 i 143.

[43] Vidi dok. br. 135.

[44] Iz 264 pješadijske divizije

ložaje bataljona VII brigade: Okit (k. 135), k. 53, Leč (k. 94) i k. 63 — Križeva Glava (k. 102), Kosmač (k. 108) na Orlov Krug i Obrove. Poslije kraće borbe neprijatelj je otstupio u pravcu Srima, gdje je sačekao pomoć iz Vodica i ponovo napao položaj II bataljona radi čega se je ovaj bataljon morao povući. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i nepoznat broj ranjenih; naši gubitci: 1 mrtav, 1 lakše ranjen.

1. XI. 1943 . . .

Isti bataljon posjeo je položaj na liniji Vodice — M. Čista i Vodice — Pirovac, zatim Orlov Krug, Obrove i k. 27 — Bristaci. Neprijatelj je napadao[45] iz Vodica i Zatona. Nakon kraće borbe uz pomoć 8 tenkova uspio je da odbaci naš bataljon. U ovoj borbi neprijatelj je imao 9 poginulih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubitci: 7 mrtvih, 3 ranjena i 2 zarobljena. Izgubljen je 1 p.mitraljez i 7 pušaka.

5. XI. 1943 . . .

II bataljon Kninskog odreda držao je položaj Vrbica — Gostuša — Teračica iznad kuća Grbića. Jedna četa je bila u rezervi u selu Jarići. Nijemci i četnici u jačini oko 500 krenuli su iz Zrmanje prema našim položajima. U borbi neprijatelj je imao 3 mrtva.

6. XI. 1943 . . .

I Kninski part. odred izvršio je napad na Vrbnik[46] gdje se je nalazilo 10 bandita »crne garde« i komandant Amanović Božo. Napad je počeo u 11 sati noću, a završio se je oko 2. Zarobljena su 4 bandita, a Božo Amanović je ubijen. Zaplijenjeno je 15 pušaka, 500 metaka, 10 bombi. Naši gubitci: 3 ranjena.

II. Na Benkovac izvela je akciju VII brigada. Neprijateljske snage bile su 150 ustaša i Nijemaca i 60 četnika Stegnjajića. Uslijed budnosti neprijatelja koji je bio jače naoružan automatskim oruđima napad nije uspio, te su se bataljoni pred zoru povukli. Naši gubitci bili su 3 mrtva i 20 razbjeglih boraca. Izgubljena su 2 tal. p.mitraljeza.

Od 2 do 10. XI. 1943 . . .

V i VI brigada vršile su čišćenje četničkih bandi oko [Bos.] Grahova i Cetinske doline. Iz Plavna četnici su pobjegli u Golubić. Zarobljena su 4 četnika i 5 Talijana sa 4 puške.

V brigada 3. XI. upala je u Strmicu, koju je neprijatelj već ranije bio napustio.

Napad na selo Polaču izvršili su 7 ujutro I i IV bataljon V brigade, opkolili zaselak Đurići, gdje su iznenadili četnike, a gdje se je predalo 25 četnika i 4 Talijana. Zaplijenjeno je

[45] Vidi dok. br. 135.
[46] Detaljnije o napadu vidi dok. br. 135.

10 pušaka i 1 p.mitraljez bez naših gubitaka. 8. XI. I i IV bataljon V brigade napadao je Kijevo, Civljane i Čitluk. Poslije kraće borbe banda je pobjegla prema Vrlici.

8-og pred zoru bataljoni su krenuli prema Vrlici i to IV bataljon V brig. prema Gradini, koju je branilo 60 četnika, — II bat. iz sela Cetine prema Vrliki. Sa Gradine poslije vrlo kratkog otpora neprijatelj je pobjegao prema Maovicama, pa su bataljoni V brigade ušli u Vrliku.[47] U Vrlici su ostali 8 i 9 XI. do 14 časova.

8. XI. oko 18 časova jedna grupa četnika napala je II bat. VI brig. na Crnoj Glavici i Vršini, jer su osiguravajući dijelovi bili iznenađeni, bataljon se je povukao sa južne strane puta Knin — Kijevo, ali je u toku noći 8/9 ponovno zauzeo svoje stare položaje. U isto vrijeme jedna grupa od 50 četnika napala je i III bat. na Pakovu Brdu, ali su odbačeni.

V brigada krenula je 9 u 14 časova prema Sinju i u borbenom rasporedu pročistila Maovice, Otišić, Podovi, Koljane, Garjak, Vinalić, Ježević, Koljane Gornje. Neprijatelj je samo u selu Otišiću davao slab otpor, te se je poslije kraće borbe razbježao po Svilaji.

Odlaskom V brigade na Dinaru u Vrličkoj dolini ostala je samo VI brigada i prije nego što je mogla organizovati odbranu napala ju je iz Knina četnička banda sa Nijemcima u jačini 100 motornih vozila sa oko 130 tenkova[48] i 10. XI. izbili su sa pravca Drniša u neposrednu blizinu Vrlike oko 9 sati. Naše snage povukle su se u pravcu Cetine. Istovremeno neprijatelj je snagama od 40 kamiona i 10 tenkova izvršio napad na Crnu Glavicu i Polaču. U ovo vrijeme četnici su napadali sa Pakovog Brda i Kozjaka. II i III bat. izdržali su borbu do mraka, kada su se povukli prema selu Cetini. U ovim borbama VI brigada izgubila je 10 pušaka, 1 p.mitraljez, 2 telefonska aparata i sav telefonski kabl. Neprijateljski gubitci su nepoznati, a zarobljeno je 50 četnika i Talijana, 20 pušaka i 1 p.mitraljez.

10/11 noću I bat. Sjev. dalm. P. Odreda napadao je Vodice[49] u 21 čas. Pred selom likvidirano je jedno uporište i bataljon je upao u selo. Uslijed jakog neprijateljskog otpora pred zoru se je bataljon morao povući. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i više ranjenih, zaplijenjen je 1 »šarac«.

12. XI. 1943 . . .

Rano izjutra krenuo je neprijatelj iz Kistanja sa jednom patrolom jačine 50 Nijemaca u pravcu Macura. Ova patrola

---

[47] Vidi dok. br. 135 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 53 i 182.
[48] Snage 114 lovačke divizije, vidi mikrofilm »Minhen 5« br. 585 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.
[49] i [50] Vidi dok. br. 135.

naišla je na zasjedu 2. čete I bat. sjeverozapadno od crkve Sv. Nikole blizu zaseoka Grulovići. Oko 8 sati došlo je do kratke borbe,[50] poslije koje se je neprijatelj povukao u Kistanje uz gubitke od 2 poginula, 10 ranjenih i 1 zarobljenog. Zaplijenjene su 2 puške. Mi nismo imali gubitaka. U ovoj borbi naročito se je istakao mitraljezac Marušić Milan.

V brigada napala[51] je ustaško-njemačku kolonu jačine 300 domobrana i jednog voda Nijemaca koji su krenuli iz Sinja prema Hrvacama. V brigada nalazila se je u selu Bitelić. U 22 sata krenula su 2 bat. iz Bitelića i stigli u 1 sat 10/11 prema Hrvacama, a napad je počeo 11/XI u 7 sati. Pod zaštitom naše mitraljeske i bacačke vatre borci su uletili u selo i primorali neprijatelja na bijeg. Poslije ovoga neprijatelj je gonjen prema Sinju. Za vrijeme ove borbe neprijatelju je stiglo iz Sinja pojačanje 30 biciklista. Zadržan našom vatrom neprijatelj se je vratio natrag. Poslije ove stigla je jača intervencija sa kojom su naši bataljoni izdržali u borbi do mraka, natjeravši neprijatelja da sve svoje snage povuče u Sinj. Nađeno je 15 mrtvih Nijemaca, a 54 je zarobljeno; broj ranjenih nije poznat. Zaplijenjeno je 5 p.mitraljeza, 54 puške, 1 mali bacač, 14 mina za mali bacač, 16.000 metaka, 2 konja i 1 kola vojničke ratne opreme. Naši gubitci su bili 7 ranjenih.

I i III brigada IX divizije i V i VI XIX, te VIII brigada XX divizije učestvovale su u akciji osiguranja komunikacije Čista — Lovreč — Aržano — Livno.[52] Na lijevom krilu bila je 19 divizija, koja je držala i centar, dok je XX divizija bila na desnom krilu. IX divizija trebala je zatvarati pravac od Imotskog i likvidirati neprijateljsko uporište u Studencima, V brigada i VI brigada likvidirati uporišta u Čisti, Provu, Lovreču i zatvaranje pravca od Zadvarja prema Lovreču radi sprečavanja dobivanja pojačanja napadnutim uporištima. XX divizija sa VIII brig. imala je likvidirati uporišta u Trilju i zatvaranje pravca od Sinja prema Čisti i Lovreču. Napad na selo Provo počeo je u 2 sata, a na Lovreč tek u 6 zbog lošeg vremena. Neprijatelj je blagovremeno otkrio naše podilaženje i vatrom iz automatskih oruđa, artiljerije i bacača i tenkova omeo svaki pokušaj prodiranja u uporišta radi čega su se naše jedinice morale povući. Neprijateljske snage u pojedinim uporištima bile su od 400 do 500 Nijemaca.

Neprijateljske snage iz Lovreča izvršile su 16. XI. oko 7 sati izjutra napad na II i III bat. V brig. Poslije duže borbe neprijatelj se je morao povući.[53]

---

[51] O borbama oko s. Hrvace vidi tom V, knj. 21, dok. br. 185.

[52] O dejstvu ovih snaga vidi tom V, knj. 21, dok. br. 71, 74, 152 i 192, te dok. br. 2 i 135 ove knjige.

[53] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 193.

17. XI. 1943 . . .

Neprijatelj je svoj napadaj od jučer ponovio potpomognut jakom vatrom. Hrabro držanje II bat. omogućilo je da se neprijatelj odbaci na svoje polazne položaje. Neprijatelj je imao 25 mrtvih i oko 30 ranjenih. Gubitci V brigade bili su 3 mrtva i 12 ranjenih.

Pošto su neprijateljski garnizoni ojačani i nazire se njihova ofanzivna namjera prema Livnu,[54] to je izvršen sljedeći raspored naših jedinica, kojima se zatvara pravac Provo — Aržano — Livno: V brigada zaprečavala je neprijatelju nadiranje od Studenaca i Lovreča prema Velikom Svibu.

VI brigada zatvarala je pravac Provo — Svib, lijevo od V brigade bila je IV brigada, desno od VI brigade prema Čisti u selu Dobranje bile su jedinice VIII brigade.

19. XI. 1943 . . .

U 8 časova krenuo je neprijatelj iz svih garnizona i to: iz Studenaca prema IV i V brigadi, iz Lovreča prema V brigadi, a iz Prova prema VI brigadi. Prvi bataljon V brigade zadržavao je neprijatelja pred svojim položajima cijeloga dana, dok je bataljon VI brigade otstupio i tek manevrom ostalih bataljona neprijatelj je zadržan pred Velikim Svibom, pa ma da je neprijatelj upotrebljavao tenkove i artiljeriju nije mogao da odbaci ostale bataljone VI brigade. Jedinice IV brigade povukle su se iz Malog Sviba,[55] te je neprijatelj u 14.30 sati izbio za leđa V i VI brigadi do pred Aržano i na Kamenščaku između Sviba i Aržana. Zbog toga ovi bataljoni su morali biti upotrijebljeni radi obezbjeđenja prema Aržanu. Ovim je otpao predviđeni protivnapad na neprijatelja i naše jedinice povukle su se pod borbom na liniju: V brigada u Aržano, VI u Biorine i zaposjele: V brigada položaje Orlovača — Stražbenica, VI brigada Samar — Maglaj. Gubitci neprijatelja u ovoj akciji[56] bila su 22 mrtva i 30 ranjenih. Naši gubitci su 3 mrtva, 7 ranjenih i 3 nestala.

. . .[57]

4 do 7. XII. 1943

. . .[58]

14, 15 i 16. XII. 1943

Akcije V brigade sa četiri bataljona i jednim bataljonom Drvarskog odreda, sa pridatom četom pratećeg oruđa i četom

[54] O toj ofanzivi vidi dok. br. 18.

[55] Vidi dok. br. 2.

[56] Vidi dok. br. 135 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 196.

[57] Redakcija je izostavila dio izvještaja o borbama na komunikaciji Karin — Obrovac 19 studenog 1943 god. koji je uglavnom istovjetan sa dok. br. 135.

[58] Izostavljeni dio izvještaja (o borbama u Bos. Grahovu) istovjetan je sa dok. br. 135.

za vezu, naoružani sa 2 teška bacača, 1 mali bacač, 12 mitraljeza, 51 p.mitraljez pripremili su u Grahovu likvidaciju četničkog uporišta Strmica.[59] Iako je plan bio dobro i detaljno sastavljen, neprijatelj je za naše pokrete blagovremeno saznao i pobjegao prema Golubiću. Poslije kraćeg vremena neprijatelj je skoncentrisao svoje snage i napadao je na položaj našeg IV bat. na k. 448 — Crno Vrelo — Čelinka (k. 668), borba se je vodila cio dan. U prvi sumrak neprijatelj je otstupio u pravcu Golubića.

15. XII. u 12 sati neprijatelj je ponovio napad na položaje IV bataljona snagama 300 do 400 četnika sa nešto Nijemaca.[60] Do 14 časova neprijatelj je uspio potisnuti naše snage, koje su držale Crno Vrelo. Neprijatelj je i na novim položajima iznad Đakovića i Javorove Glave (k. 834) napao naše dijelove, pa kada su oni izvršili protivjuriš, neprijatelj je pobjegao u Golubić. U 24 sata I bat. napadao je selo Plavšice i Radinoviće. Neprijatelj je zadržao kratku borbu, a zatim se je povukao prema Kninu. II bat. ušao je u sela Dragišiće i Vukovići, gdje nije bilo četnika. U 6 sati ujutro bataljoni su se vratili u Strmicu. III bat. preuzeo je položaj IV bataljona i 16 ov.mj. u 9 sati napao ga je neprijatelj od 400 do 500 četnika i Nijemaca naoružanih sa 3 teška bacača i 3 manja topa koji su preko cijelog dana tukli položaj III bataljona. Poslije podne neprijatelju je stiglo pojačanje od 10 kamiona i potisnuo je naše snage sa k. 448 i tako su snage III bat. bile ugrožene na liniji Đaković. U ovo vrijeme upućena je jedna četa II ud. bat. u zaselak Orašje padinom Orlovice prema Komaljići, gdje se je nenadano sukobila sa četnicima i Nijemcima. Četa je bila iznenađena i u borbi prsa u prsa nije se snašla, te je neprijatelj zarobio jednu desetinu. Dva druga u ovoj borbi su poginula. Ostatak je uspio da se preko Orlovice spasi. Uslijed žilave odbrane III bat. neprijatelj je morao da se vrati. Naše snage povukle su se na položaj kod crkve, a neprijatelj na liniju Novković — Crkvica — Momići, gdje je zanoćio. U ovim borbama neprijatelj je imao 60 mrtvih Nijemaca, od kojih 2 kapetana i 12 četnika. Naši gubitci: 7 mrtvih, 16 ranjenih, 11 nestalih, od kojih 8 zarobljenih. Izgubili smo 11 pušaka i 1 p.mitraljez.

13 do 25. XII. 1943

Akcija VI brigade: Sa prostorije s. Glavica i Čoslije brigada je prebačena na sektor Livna, radi napada na grad.[61]

[59] O borbama oko Strmice vidi dok. br. 59, 61, 85 i 135.

[60] Kao pojačanje četnicima, sa zadatkom odbacivanja naših snaga od komunikacije Knin — Lapac, upućen je Prvi bataljon 741 puka 114 lovačke divizije. Vidi mikrofilm »Minhen 5«, br. 594, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

[61] O napadu na Livno vidi dok. br. 54, 57, 99 i 135.

Zadatak je bio sa dva bataljona likvidirati neprijatelja u s. Potočanima, a zatim nadirati prema Livnu. Sa druga dva bataljona očistiti s. Zagoričane, a zatim postaviti osiguranje prema Borovoj Glavi. Početak napada je bio predviđen u 19 sati, ali i pored forsiranog marša pred s. Potočani stigli smo oko 23 sata. III bat. krenuo je prema s. Zagoričanima, II na Potočane, a I i IV u napad na Livno na otsjeku Manastir Gorica — Crkvica isključno Vejs [Bela] Kula. Po intenzivnosti borbe u s. Potočanima ocijenilo se je da ima oko 150 neprijateljskih vojnika sa teškim i lakim bacačem i brojnim automatskim oruđem. Neprijatelj se je utvrdio po kućama, te smo naredili IV bat. da se vrati sa napada na Livno i potpomogne likvidaciju Potočana. Vršena su 3 juriša, ali su sva tri bila odbijena, i neprijatelj je vršio juriš, ali je i on bio odbijen. Iz sela Dobro neprijatelj je svojom vatrom tukao naše borce u leđa. U 6 sati povukli smo svoje bataljone na polazne položaje. III bat. kod sela Zagoričana sukobio se je sa jednom neprijateljskom patrolom koju je razbio. Pred zoru bataljon se je povukao na Nikolića Gredu — Kuk.

16.XII. na položajima iznad sela Potočana ostao je II bat., iznad sela Podgrede I bat., a III bat. iznad s. Zagoričana. IV bat. bio je u rezervi u Mihaljevićevim koš. Oko 16 časova naišla je jedna neprijateljska kolona iz Livna jačine 2 tenka i 8 kamiona, a druga iz Sujice skoro isto takve jačine. Bataljoni su s njom vodili borbu, koju je prekinuo mrak i kada se je neprijatelj povukao u Livno.

17.XII. u 9 časova oko 150 njemačkih vojnika nadiralo je od Borove Glave prema Nikolića Gredi i Kuku. Četa na izvidnici bila je vatrom iznenađena i napustila je Kuk bez otpora. Ostatak bataljona posjeo je položaje Nikolića Greda, istočno od Perišinih koš., i povezao se sa II bat. na položaju Mračaj (k. 1373 i k. 1399). Istovremeno neprijatelj potpomognut motorizacijom napadao je naš položaj iznad sela Potočane, dok je 100 neprijateljskih vojnika iz sela Podgreda izbilo na Gredu i pokušavalo da zauzme k. 1136. U ogorčenoj borbi I bat. smjelim udarom odbacuje neprijatelja skoro sa samog vrha k. 1136 i on u paničnom bjekstvu bježi u Podgredu. Neprijatelja je potpomagala artiljerija iz Livna. Pred mrak neprijatelj se je povukao u pravcu Šujice i Livna. Istog dana poslije podne dobili smo naređenje za napad na Livno u toku noći, u kojem bi naša brigada Livno napadala sa naše strane. Jedan bataljon bi ostao u Podgredi sa zadatkom osiguranja napadnih dijelova sa pravca Potočana. Dva bataljona sa k. 1075 napadali bi grad, dok bi jedan likvidirao Manastir Goricu, a zatim bi sam produžio prema Livnu. Rejon brigade od Vejs Kule preko Manastira Gorice do potoka Brine. Dijelovi sa k. 1075 naišli su

na neprijateljske dijelove kod Tvornice cementa. Poslije kraće borbe ovi su dijelovi odbačeni prema Livnu. U daljem nadiranju prema gradu naše napadne kolone naišle su na jaku i organizovanu neprijateljsku vatru potpomognutu artiljerijom, bacačima i tenkovima. Ovdje je borba trajala do 2 sata ujutro. Lijevi bataljon stigao je do pred betonsku ogradu Manastira Gorice, gdje je sačekan jakom vatrom koju nije mogao savladati. Borba je trajala do 4 časa, a naročito žestok otpor davan je iz popove kuće. Jedna bombaška desetina prišla je posve blizu kući, ali je dočekana iz najbližeg otstojanja ubitačnom vatrom i poslije kraće borbe bombama morala se je povući. Oko 5 časova brigada se je povukla, ostavljajući 1 bataljon iznad sela Potočani.

19.XII. u 6 sati neprijatelj je krenuo prema našem I bat. jednom kolonom sa Borove Glave, a drugom preko k. 1075 iz Livna. Ovako zaobiđen naš bataljon se je pod borbom povukao. Snaga neprijatelja bila je oko 200 vojnika. Napad je potpomognut artiljerijom iz Livna. Na Gredi neprijatelj se je zadržao i utvrdio. Na tim položajima i 20.XII. naš I bat. je vodio borbu, ali se je neprijatelj zadržao na Gredi. Zbog prolaska neprijatelja do Glamoča[62] i povratka u Livno naši bataljoni su se povukli prema Pribelji, a zatim su upućeni za s. Ljubunčić radi zatvaranja pravca Livno — Grahovo i bočnog dejstva na pravcu Livno — Glamoč. Jedan bataljon je bio na Grbici, a drugi na Jasenovoj Kosi.

U ovim akcijama neprijatelj je imao oko 50 poginulih. Naši gubitci su 12 poginulih, 38 ranjenih i 10 nestalih. Izgubljen je 1 p. mitraljez i 5 pušaka. Zaplijenili smo 2 puške.

19.XII. 1943....

Akcija VII brigade pojačana sa dva bataljona Kninskog P. Odreda i vojno-političkim kursom XIX divizije. Predviđena akcija[63] na Dobro Selo. Kako je neprijatelj primijetio naš pokret već u 3 sata, to je borba počela ranije od vremena koje je bilo zapovješću predviđeno, a čime je otpalo i iznenađenje, a kako je pored toga pred mrak neprijatelju stiglo pojačanje, to su se naše jedinice u 6 sati ujutro povukle i cilj nije postignut.

Gubitci neprijatelja nisu nam poznati. Naši gubitci su 3 mrtva, 15 ranjenih i 2 nestala. Izgubljene su 3 puške. Naročito hrabro su se držali drugovi Stevo Rakić, komandir 3 čete III bat., a komandir mitr. čete II bat. svojom izjavom da je ba-

---

[62] Detaljnije o upadu neprijatelja u Glamoč i o dejstvu Brigade na ovoj komunikaciji vidi dok. br. 135 ove knjige i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 15 siječnja 1944 godine.

[63] Vidi dok. br. 135.

taljon opkoljen izazvao je metež i paniku među borcima, radi čega se je jedna desetina razbježala.

Ukupni rezultati ovih akcija su:

Ukupno je izvedeno 27 ofanzivnih akcija i 13 obrambenih. U tom periodu vremena naše jedinice imale su 77 poginulih, 214 ranjenih, dok je 38 nestalo. U borbama je izgubljeno 10 p. mitraljeza, 37 pušaka, 1000 metaka i 2 telefonska aparata.

U istom razdoblju neprijatelj je imao 565 poginulih, oko 700 ranjenih i 209 zarobljenih. Zaplenjeno je 18 p. mitraljeza, 3 pištolja, 2 tromblona, 2 mala bacača, 191 puška, 211 bombi za mali bacač, 44.230 metaka, 130 l. benzina, 25 ručnih bombi, 1 tel. centrala, 26 kutija dopunskih punjenja za topove, 23 noža sa opasačem, 1 poljski telefon, 7 samara, 10 teglećih konja, 67 čehadi 14 pari cipela, 26 šatorskih krila, 6 bluza, 6 hlača, 7 torbica, 2 kamiona, 1 voj. kola sa ratnim materijalom. Ub jeno je 30 konja, a uništeno: 8 kamiona, 1 tenk, 1 motocikl i potopljen je 1 brod.

XX DIVIZIJA:

Ova divizija imala je:

Drugova:	po spisku.... 2137	Drugarica:	po spisku... 209
	u rashodu... 324		u rashodu... 26
	na licu 1813		na licu 183

Ukupno je ova divizija imala 2346.

Od naoružanja divizija je imala:

51 šmajser,
1856 pušaka
12 protikolskih pušaka
67 puškomitraljeza
34 mitraljeza
4 laka
5 teških i
4 srednja bacača
205 revolvera
218 konja.

...[64]

22.X.1943....[65]

Jedan bataljon VIII šibenske brigade postavio je zasjedu na komunikaciji u Mućkoj dolini. Na tu zasjedu naišlo je 5 neprijateljskih kamiona sa 40 vojnika, većinom Nijemaca.[66] Četa iz zasjede pripucala je na nj h i borba je trajala do mraka. U ovoj borbi neprijatelj je imao 10 mrtvih, a zarobljen

---

[64] Izostavljeni dio izvještaja je istovjetan sa dok. br. 139, u knj. 20, tomu V.

[65], [66] i [67] O borbama Dvadesete divizije tih dana vidi tom V, knj. 20, dok br. 139 i 159.

je 1 Talijan. Mi smo imali 1 mrtvog i 3 ranjena. Zaplijenjeno je svih 5 kamiona, 35 odijela, 1 mitraljez, 3 p. mitraljeza, 1 šmajser, nešto municije i pušaka. Pomoć koja je ovim Njemcima stizala u 2 kamiona sa jednim topom napadnuta je od jedne čete koja se je nalazila u zaštiti. U borbi ovo je pojačanje razbijeno uz gubitke od 15 njemačkih poginulih vojnika. Naši gubitci bili su 1 mrtav i 2 ranjena.

23.X.1943...

Prema ovom bataljonu VIII brigade koji se je nalazio na položajima Moseća krenulo je 6 kamiona sa oko 400 Njemaca i ustaša. Poslije duže borbe[67] neprijatelj se je povukao uz gubitke od 12 mrtvih i više ranjenih. Naši gubitci su 1 ranjen.

IV bat. iste brigade vodio je borbu sa 200 četnika, koji su napadali na Visoko. Poslije kraće borbe neprijatelj je otstupio ostavivši 3 mrtva. Mi nismo imali gubitaka.

II bat. VIII brigade čistio je od ustaških bandi sela Kljake. Manje neprijateljske grupice raspršile su se a naši su ušli u Kljake. Pošto je neprijatelju stiglo pojačanje od Drniša, naši su se povukli u Vinovo.

26.X.1943....

Neprijatelj je iz Drniša motorizovanom kolonom od 60 kamiona u 12 sati napadao Moseć. Ovom napadu prethodila je jaka neprijateljska priprema. Našim topom i bacačem nanijeli smo neprijatelju velike gubitke, a mi smo imali 1 poginulog i 2 ranjena.

27. X. 1943...

U toku noći neprijatelj je ostao na svojim položajima, i danas mu je stiglo pojačanje, tako da sada neprijatelj ima 112 kamiona. Sa položaja sjeverno od M. Movran napadao[68] je neprijatelj prema našem I bat. i oko 14 sati lijevo krilo se je moralo povući uslijed neprijateljske nadmoćnosti. Dvije čete I bat. povukle su se u Brštanovo, a jedna je ostala na položaju Moseća kod Granića staja.

28.X.1943....

Dijelovi VIII brigade zorom vrše napad na Moseć i ponovno zauzimaju Movran.

29.X.1943....

Dvije čete IV bat. VIII brig. držale su Movran, a I bat. držao je položaj desno od Movrana. Ove dvije čete iznenađene od neprijatelja bez borbe otstupile su ne izvijestivši pri tome I bat., uslijed čega je bio doveden u opasnost zarobljavanja

---

[68] Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 181, 191, 236 i tom V, knj. 21, dok. br. 14.

I bat. i 1 bacač. I bat. prihvaća ogorčenu borbu, koristi bacač i pred mrak istog dana ponovo zauzima Movran.

30.X.1943....

Neprijatelju je stiglo pojačanje od 55 kamiona sa artiljerijom i bacačima. Radi te neprijateljske nadmoćnosti, a naročito zbog prodora[69] Nijemaca sa pravca Prugova i Gizdavca, naše jedinice VIII brig. povukle su se prema Lećevici.

III bat. VIII brig. u toku 28, 29 i 30 štitio je pravac Gizdavac — Lećevica. Neprijatelj je na tom pravcu napadao sa jačim snagama. U ovim borbama neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i mnogo ranjenih. Naši gubitci bili su 7 mrtvih i 11 ranjenih.

U ovo isto vrijeme IX brig. zatvarala je pravac Unešić — Šibenik. Kad je neprijatelj 14.X. sa snagama od 2500, koje je potpomagao artiljerijom i tenkovima, napao[70] na naše snage sa pravca Jadrtovac — Grebaštica — Jelinjak (k. 295) — Vrpolje — Boraja. U 8 sati IV bat. prihvatio je borbu na Orlovcu i Vrčinoj Gredi sa kolonom koja se je kretala pravcem Vrpolje — Orlovac — Boraja i pod jačim neprijateljskim pritiskom, kao i zbog bočnog dejstva sa pravca Mravnik — Glumča. Ovaj bataljon je otstupio na Vitrenjak, odbacivši IV bat. sa Boraje i Vrsnog. Neprijatelj je sa glavninom prodirao na Primošten — Rogoznicu i Široko, gdje je prenoćio.

16.X.1943....

Pošto se je neprijatelj jučer pred mrak povukao, naši bataljoni potpomognuti sa jednim bataljonom Šibenske brigade ušli su opet u Široko — Primošten i Rogoznicu.[71] U ovim borbama neprijatelj je imao 25 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubitci su 3 mrtva i 6 ranjenih. Izgubljen je 1 p. mitraljez.

28.X.1943....

Neprijatelj jačine do 2000 ljudi potpomognut s tenkovima i artiljerijom izvršio je napad[72] na naše položaje sa pravca Perković — Suhi Dolac — Sitno — Sratok — Unešić — Utore — Koprno — Visoka. Borba je vođena 28 i 29. Pošto neprijatelj nije uspio da odbaci naše snage, povukao se je, a naše snage ostale su na svojim položajima. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Oštećena su 2 tenka... Poslije borbe raspored brigade je ovako: II bat. na položajima kod s. Boraje, I bat. kod Suhi Dolac, IV bat. kod Sratoka i III bat. u rezervi u selu Prapatnica.

X brigada:

24.X.1943....

U ovo vrijeme brigada je držala položaj kod Trilja. Neprijatelj je napadao[73] sa snagom od 400 Nijemaca i odbijen je

[69] do [73] Vidi tom V, knj. 21 dok. br. 14.

uz gubitke od 2 mrtva i 5 ranjenih. Jedan kamion mu je oštećen. Naši gubitci su 2 zarobljena druga.

4.XI.1943....

X brigada u Cetinskoj dolini vodila je borbu kod sela Gale. Na naše položaje iznad sela Gale krenulo je neprijateljsko odjeljenje od 50 vojnika. Poslije kraće borbe[74] neprijatelj je odbijen u žicu. U ovo vrijeme VIII brigada bila je na položajima Vaganj zatvarajući pravac Sinj — Livno.

Noću 4/5.XI. X brigada vršila je demostrativni napad[75] na neprijateljska uporišta u Trilju i Hanu.

6.XI.1943....

Na položaje našeg III bat. na Strmendocu neprijatelj je u zoru snagama od 400 vojnika vršio napad.[76] Borba je trajala duže vremena, u kojoj je neprijatelj imao 22 mrtva i 40 ranjenih, a zaplijenjene su 3 puške, 1 pištolj, 14 bombi. Naši gubitci su 4 mrtva i 3 ranjena.

Noću 10/11. IV bat. ove brigade vršio je napad na neprijatelja kod s. Budimir. Neprijatelj je bio jačine 100 vojnika. Napad nije uspio jer je neprijatelj reagirao jakom vatrom, a osim toga stiglo mu je pojačanje praćeno sa nekoliko tenkova. Neprijateljske žrtve su nepoznate, a mi žrtava nismo imali.

Noću 13/14.XI. I bat. ove brigade izvršio je napad[77] na neprijatelja u s. Provo i Čista. Snaga neprijatelja bila je oko 300 do 400 Nijemaca. Neprijatelj je jako reagirao vatrom i naši su se morali povući.

17.XI.1943....

Na sektoru VIII brigade neprijatelj je iz Hana napao[78] predstraže ove brigade koje su bile na položaju iznad Hana. Neprijatelj je odbijen u Sinj. Neprijateljski gubitci su 1 poginuli i 1 ranjeni a naši gubitci su 1 poginuo.

U noći 17/18 naše jedinice vršile su demostrativni napad na neprijateljske položaje na Nebesa. Gubitci kod neprijatelja su nepoznati, a mi ih nijesmo imali.

27.XI.1943....

Danas je neprijatelj napadao[79] pravcem Hrvace — Han sa ciljem da forsira Cetinu. Ovaj pokušaj Nijemaca odbijen je sa gubitcima od 3 poginula i 8 ranjenih. Mi smo imali 2 poginula druga.

U ovo vrijeme X. brigada imala je zadatak da zatvara pravce Trilj — Čista — Lovreč i Trilj — Tijarica — Aržano.

[74] do [77] O borbama jedinica Dvadesete divizije vidi i tom V, knj. 21, dok. br. 59, 74 i 79.

[78] Vidi dok. br. 3 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 87, 92, 191 i 194.

[79] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 162.

19.XI. neprijatelj je napadao[80] na naše položaje Č'sta — Provo. Neprijatelj je odbijen uz gubitke od 10 mrtvih i 8 ranjenih, dok smo mi imali 5 ranjenih.

1.XII.1943....

Jedinice VIII brigade držale su položaj iznad zaseoka G. Jukić — Pod Gradina — Čačijin Dolac — Vel.ko i Malo Knežiće.[81] Izvjesni dijelovi bili su orijentirani prema Vrlici za obezbjeđenje od četničkih bandi.

5.XII.1943....

Neprijatelj je napao jačim snagama iz Sinja. Borba[82] se je vodila cijelog dana. U toku dana neprijatelj je uspio da ovlada našim prednjim položajima. U mrak kontranapadom naših jedinica neprijatelj je sa istih zbačen.

6.XII.1943.....

Neprijatelj je ponovio napad[83] od jučerašnjeg dana ali bez rezultata.

7.XII.1943....

Neprijatelj je uspio da ovlada Čačijin Dolcem. Naše jedinice izvršile su noćni napad i neprijatelja odbile.

Zbog pada Livna[84] i novonastale situacije naše jedinice povukle su se u s. Sajković i Nuglašice, ali su 15.XII. dob le naređenje[85] da ponovo ovladaju neprijateljskim uporištima Bili Brig — Trnove Poljane i Vaganj.

IX brigada:

Od 1.XII. počelo je prebacivanje ove brigade na kopno na sektoru Trogir — Marina.[86]

3.XII.1943.....

Dejstvom savezničke avijacije primoran je jedan neprijateljski brod da se nasuče kod Vinišća. Jedna desetina koja se je nalazila u neposrednoj blizini otvorila je vatru[87] na neprijatelja, nanijela mu gubitke i zaplijenila nešto oružja i municije. Do 13.XII. brigada je dobila naređenje da pročisti s. Rujani i Čajići do Prologa.

X brigada:

Ova brigada bila je na položajima Gala — Otok, a sa glavnim položajem na liniji Gljev — Rasteljani. 10.XII. bri-

[80] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 107.

[81] O rasporedu ostalih snaga Divizije vidi tom V, knj. 21, dok. br. 129.

[82] i [83] O tim borbama, sastavu neprijateljskih snaga i njihovim namjerama vidi dok. br. 18 i 30.

[84] Vidi dok. br. 30, 54, 57 i 135.

[85] Vidi dok. br. 54.

[86] O ranijim dejstvima ove brigade vidi tom V, knj. 21, dok. br. 152, a o prebacivanju dok. br. 76 ove knjige.

[87] Vidi dok. br. 76.

gada je krenula na Trogirski sektor radi prenosa ranjenika i snabdijevanja odjećom, a na povratku da pročisti neprijateljska uporišta na pravcu Trogir — Moseć.[88] Tokom ovih operacija divizija je imala oko 30 mrtvih i 45 ranjenih, dok je neprijatelj imao oko 200 mrtvih i 100 ranjenih.

Prema dobivenom zadatku VIII brigada, jedan bataljon IX brig. sa Dinarskim odredom, a u saradnji sa Mosorskim, dobili su zadatak da pročiste Cetinsku dolinu[89] i odbace četničke odrede sa prostorije Maljkovo — Otišić — Koljane — Garjak — Cetina — Kijevo — Vrlika — G. i D. Maovice.

VIII brigada otpočela je napad[90] u 9 časova. III bat. nastupao je pravcem Jelenjak — [Razvale] Otišićke i Razvale Maovičke, sa zadatkom da posjedne Mačju Gredu i likvidira neprijateljsko uporište u Podosoju, te da zauzme Golo Brdo.

I bat. sa pravca Milošina na Razvale Maovičke — podnožje Mačje Grede na k. 623, te da likvidira neprijateljsko uporište kod Vukovića mosta.

II bat. sa pravca Razvale Otišićke napada na selo Otišić sa bataljonom IX brig.

Bataljon IX brig. u toku dana izvršio je čišćenje Maljkova i G. Otišića i potiskivao neprijatelja u pravcu s. Koljani, a u 14.30 časova stigao je pred Vukovića most.

Mosorski odred dobio je zadatak da napadne i posjedne selo Maovice i time osigura lijevo krilo i bok naših jedinica. Na ovom sektoru bilo je oko 500 četnika.

Mosorski odred nije prikupio svoje snage pa zato nije izvršio dobiveni zadatak. Radi toga je naređeno da III bat. napada preko Razvala Otišićkih i spustio ga ka selu Stoisavljević. Naš I bat. ostao je na Razvalama Otišićkim i Maovičkim da štiti naše lijevo krilo i osigura zaleđe jedinicama koje operišu prema Otišiću.

Po spuštanju jedinica u selo Otišić razvila se je borba koja je trajala od 11 do 16 časova. III bat. zaposjeo je Mačju Gredu, ali u povratnom napadu neprijatelj je naše snage odbacio. Držeći Golo Brdo i Mačju Gredu, neprijatelj je iskoristio nastalu šupljinu između I i III bat., pa je pod maglom provukao svoje jedinice između I i III bat. i sa lijevog boka udario naš III bat., a preko Mačje Grede i Koljana napao naš II bat. Radi ovoga naši su se bataljoni povukli. Otstupanje ovih bataljona bilo je u neredu, tako da je neprijatelju ostavljen 1 teški mitraljez, jer je posada istog poginula. Istom prilikom zarobljena su i 3 kurira. Naše žrtve bile su 3 poginula i 6 ranjenih a 6 ih je nestalo. 24 druga su dezertirala. II bat.

[88] Vidi dok. br. 75.
[89] Vidi dok. br. 100 i 115.
[90] O tom napadu vidi dok. br. 117.

imao je 3 poginula i 4 ranjena. Bataljoni IX brig. uslijed nastale situacije kod VIII povukli su se u Zasiok. Pri ovom povlačenju imali su 3 ranjena. Neprijateljski gubitci su više mrtvih i ranjenih, a 10 četnika je zarobljeno.

IV bat. VIII brig. koji se je spustio u selo Otišić, rasuo se je po selu i ljudstvo se kroz 2 sata nije moglo prikupiti, ma da je ovaj bataljon morao priteći u pomoć III bat. radi čišćenja Mačje Grede.

U toku noći osim IV bat. koji je ostao u Otišiću bez veze, a I bat. na položaju, ostale jedinice povukle su se u Zasiok.

Uslijed ovog neuspjeha Štab divizije je naredio novi napad[91] za 26.XII. X brigada sa dva bataljona angažovala se je na pravcu Pribude — Kamensko — Klačina — Movro — Razvale Maovičke i napada selo Maovice i produžuje za Vrliku. Sa jednim bataljonom napada Mačju Gredu i produžava za Koljane, sa IV bat. Golo Brdo i zauzima Podosoje.

IX brigada sa svoja dva bataljona angažovaće se sa Jelenjaka napadajući jednim bataljonom G. Otišić, a sa drugim bataljonom Razvale Otišićke — D. Otišić, a odatle produžuje na Mačju Gredu — Golo Brdo da potpomogne X brigadu.

VIII brig. sa jednim bataljonom napadaće pravcem Maljkovo čisteći frontalno Otišić između Svilaje i Cetine pa dalje potpomagati IX brigadu.

Dinarski odred sa manjim snagama napašće Vukovića most, angažovati neprijateljske snage na Glavici (Koljane), a glavninom napasti Ježević, Vinalić i Garjak, a sa jednim dijelom preko Suhog Polja ka Cetini.

Mosorski odred zatvara cestu Drniš — Vrlika i sprečava intervenciju neprijatelja sa te strane, isturivši obezbjeđenja u pravcu Kuka i Kunice.

Mosećki odred vršiće pritisak na Pribude u pravcu Svilaje i osigurati na taj način leđa našim snagama.

Neprijateljske snage bile su: Vrlička brigada pod komandom Iva Jankov (svega 700 četnika), ustaška milicija — 300 boraca i jedan odred Nijemaca — 200 boraca i četnički odred Ćućuza.

Napad je otpočeo u 12 sati. Bataljoni X brigade nastupali su neopaženo, tako da je iznenađeni neprijatelj u panici napustio Maovice, te se povukao na k. 808 — Pleća i k. 630 odakle je davao otpor. Sa Mačje Grede III bat. lako je jurišem izbacio slabije neprijateljske dijelove. Na Gradini borba je trajala do 18 časova.

---

[91] O rezultatu ponovnog napada vidi dok. br. 117 i 126.

I bat. X brig. 26.XII. oko 18 časova povukao se je bez naređenja u Svilaju, te Štab brigade za njega nije znao do 27.XII. do 11 sati. U toku noći II bat. zauzeo je Pleče i k. 808, a III k. 630. Neprijatelj se je povukao u samu Vrliku.

27.XII.1943.....

Uvidjevši našu neaktivnost, neprijatelj je skoncentrisao oko 400 četnika i 200 Nijemaca i preduzeo kontranapad na položaj X brigade. U ogorčenoj borbi neprijatelj je nekoliko puta jurišao na položaje II i III bat. i uspio je III bat. potisnuti na susjednu kotu kod k. 630, a drugi bataljon na Maovičku gradinu i k. 808. Borba je trajala cijelog dana i neprijatelj se je pod zaštitom mraka povukao u Vrliku, a zatim je i nju napustio.[92] Na sektoru IX brig. dva bataljona krenula su 26 XII. u 5 sati iz Milešine preko Svilaje za Razvale Otišićke, odakle su u 12 sati izvršile napad na s. Otišić. Do 15 sati oni su ovladali Otišićem i Golim Brdom i zauzeli Mačju Gredu. 26 XII. navečer sa jednim bataljonom vršili su napad na D. Podosoje, a u 22 sata produžili napad prema s. Garjaku. Ovdje je borba bila uporna, ali je neprijateljski otpor savladan i neprijatelj je gonjen preko Vinalića do Kosore.

27. XII. jedinice IX brig. zadržale su se na Golom Brdu — Garjaku i Vinaliću i odatle noću sa jednom četom krenule na Kosore. Neprijatelj je protjeran u pravcu Civljana, a odatle sa jednim bataljonom i sa preostale dvije čete II bat. u sadejstvu sa X brig. krenuli na Vrliku, koju je neprijatelj već bio napustio.

28. XII. 1943 . . .

U 12 časova IX brig. sa jednim bataljonom napala je neprijatelja u Civljane i poslije dvočasovne borbe potisla neprijatelja iz utvrđenih kuća. Neprijatelj se je zadržao u gornjim kućama na padini Kozjaka, odakle je otvorio vatru na naše lijevo krilo, čime je ugrozio jednu četu III bat. koja se je morala povući.

VIII brig. sa jednim bataljonom čistila je selo Otišić. Ovaj bataljon nije naišao na ozbiljan otpor neprijatelja, koji je ugrožen našim dijelovima preko Svilaje otstupio ka Vrlici. Ostala tri bataljona ove brigade nalazili su se prema Sinju na Bilom Brigu i Vagnju. Dinarski odred po dolasku na Vukovića most sa manjim dijelovima produžio je glavninom ka Ježeviću. Ovdje je neprijatelj davao slab otpor, pa se je zatim povukao na Modre Grede. 28. XII. glavnina odreda produžila je ka selu Cetina, odakle je neprijatelj davao slabiji otpor.

---

[92] Vidi dok. br. 126, 176 i 178.

Mosorski odred u toku 27. XII. zatvarao je cestu Drniš — Vrlika i Drniš — Muć na padinama Svilaje, te je u toku dana zadržao dvije kolone koje su se kretale u pravcu Muća. Ovaj odred je razbio jednu kolonu Nijemaca, kad su iz Drniša htjeli intervenisati prema Vrlici.

Mosećki odred u ovoj akciji sarađivao je sa Mosorskim odredom, te je zadržavao kolonu sa pravca Muća. Gubitci neprijatelja bili su 15 poginulih, nekoliko ranjenih. Zaplijenjen je 1 laki bacač, 1 tromblon i nešto municije. X brigada imala je 9 poginulih i 14 ranjenih.

IX brigada imala je 7 mrtvih i 18 ranjenih i 6 nestalih drugova. Izgubila je 6 pušaka. Zarobili su 5 neprijateljskih vojnika i nanijeli neprijatelju 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

Sama akcija kritikovana je na sastanku starješina, pa su pojedini niži rukovodioci uzeti na odgovornost i smijenjeni sa položaja.

Iz razloga što je četnička banda u jakosti od 700 ljudi uz pomoć artiljerije iz Drniša uspjela da odbaci Mosorski odred i s time ugrozi naš bok, te što su u Kijevo stigli snagama sa 6 tenkova, a naša IX brigada morala je krenuti za [Bos.] Grahovo,[93] prekinuli smo ovu akciju čišćenja Cetinske doline.

Marinsko-segetski odred:

22. X. 1943 . . .

Neprijatelj je sa manjim snagama krenuo od Sućurca prema Kambelovcu. Dijelovi ovog odreda sa dijelovima IX brig. koji su se bili spustili u Kaštela, izvršili su prepad[94] na ovu kolonu i borba je trajala dva sata. Neprijatelj je imao 3 mrtva, 1 zarobljenog i veći broj ranjenih. Neprijatelj se je povukao prema Sućurcu. Zaplijenjen je 1 šmajser, 3 puške, 1350 metaka i nešto bombi.

25. XI. 1943 . . .

Nakon povratka sa otoka[95] Odred je izvršio nekoliko manjih zasjeda. U jednoj takvoj akciji zarobljen je 1 njemački obavještajni kapetan. U akciji koju su izvršili 25. XI kod Trogira, uništili su i ranili 20 neprijateljskih vojnika.

Mosećki odred:

Kroz ovo vrijeme vršio je uglavnom patrolnu službu, dok od neprijatelja nije napadan. 23. XI. izvršio je uspješnu akciju,[96] kojom prilikom je zaplijenio 3 kamiona sa namirnicama, 2 teška mitraljeza, nešto pušaka i municije, a zarobio je 1 hrv. bojnika, 2 žand. narednika i jednog radio-telegrafistu.

[93] Vidi dok. br. 124.
[94] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 14.
[95] i [96] Vidi dok. br. 3.

Dinarski odred:

Ovaj odred sa jednim bataljonom XIX divizije sadejstvovao je prilikom čišćenja Cetinske doline.

Sadejstvujući V brigadi [koja je] 12. XI. napadala Hrvace, ovo uporište je likvidirano,[97] a zarobljeno je 56 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjena su 2 p.mitraljeza, dok su naši gubitci bili 2 ranjena.

Odred je držao položaj prema Vrlici i Koljanima i patrolirao sa druge strane Cetine i slao pratnju za pojedine karavane. Između 28 i 29. XI. četnici su pokušali da u 5 navrata preko Vukovića mosta zauzmu Gornje Koljane. Svi ovi neprijateljski napadi su odbijeni.

Glamočki odred:

17. XI. 1943 . . .

Dvije čete pretresale su Suvu Goru i zarobile jednog četnika.

18. XI. 1943 . . .

Jedna četa čistila je šumu Tisovac, napala četnički logor i zaplijenila 5 pušaka, 5 goveda i 1 konja. Istog dana jedna druga četa vršila je pretres Čardaka i Mliništa. Zarobljen je 1 četnik.

23. XI. 1943 . . .

Tri čete ovog odreda u sadejstvu sa tri čete Kupreškog odreda vršile su akciju čišćenja Hrbljine Planine. Iz ove akcije dotjerano je 400 ovaca, 45 goveda i 15 konja.

28 i 29. XI. pretresala je Crni Vrh kao i šumu iznad Crnog Vrha. Jedna druga četa pretresala je Staretinu Pl.

U vremenu od 15 do 30. XI. predalo se je 7 četnika.

Ostalih podataka kako od divizije tako i odreda, iako smo opetovano tražili, do danas još nismo dobili.

U ovom razdoblju vremena ova divizija sa odredima izvršila je 17 akcija napadom, a 13 odbranom. U ovim borbama mi smo imali sljedeće gubitke: 79 poginulih, 92 ranjena, 29 nestalih, izgubljen je 1 p.mitraljez, 1 mitraljez, 1 srednji bacač i 6 pušaka.

U ovom periodu neprijatelj je imao 352 poginula, 172 ranjena za koje se zna, dok je broj mnogo veći i 82 zarobljenih. Zaplijenjena su 3 p.mitraljeza, 3 mitraljeza, 2 tromblona, 11 pušaka, oko 2000 metaka. 1 pištolj, oko 20 bombi, 1 laki bacač, 2 šmajsera, 1 automobil, 5 kamiona, 35 odijela, 3 kamiona s namirnicama, 50 goveda, 400 ovaca i 16 konja. Uništeno je ili oštećeno 2 tenka i 1 kamion.

---

[97] Vidi tom V. knj. 21, dok. br. 185.

XXVI DIVIZIJA:

Ova divizija imala je:

drugova: po spisku	3521	
drugarica: po spisku		
u rashodu — — — —		317
na licu — — — — —		3204
Odredi bili su jačine:	Neretvanski	76
	Makarski	60
	Orjenski	112
	Ukupno	248

Prema tome XXVI divizija za borbu svega je imala 3769.

Naoružanje divizije bilo je: (bez odreda)

pušaka	2890
p.mitraljeza	145
mitraljeza	65
bacača teš.	14
bacača lak.	19
protik. puš.	24

1. XI. 1943 . . .[98]

MORNARICA[99]

5. XII. 1943 . . .

Sa obalskog sektora dobili smo obavještenje da je neprijatelj u selu Igranima postavio novi garnizon od 200 vojnika, da se neprijateljske snage oko Podgore i Makarske utvrđuju i ukopavaju i da postavljaju protuaeroplanske mitraljeze na položaj. Svoje snage neprijatelj grupiše u Makarskoj, Brelima, Dubcima. kao i uz cestu Zadvarje — Lovreč — Imotski.[100] Na otsjeku Dubci postavili su dalekometnu artiljeriju na položaj. Naša artiljerija sa Brača potopila je u Omiškoj luci 1 neprijateljski brod, a drugi je oštetila.[101]

8. XII. 1943 . . .

Naši mornarski odredi zaplijenili su 1 neprijateljski brod sa 30 žandara, 10 mornara sa jednim potpukovnikom i 1 morn.

---

[98] Redakcija je izostavila dio izvještaja koji se odnosi na borbe Dvadeset šeste divizije na Pelješcu i Biokovu u vremenu od 1 do 16 studenog 1943 god., a koji je istovjetan sa dokumentom u tomu V, knj. 21, dok. br. 152.

[99] Detaljnije o razvoju i dejstvima Mornarice vidi tom Mornarice, knjigu 1.

[100] Neprijatelj je vršio ova grupisanja radi zaposjedanja i odbacivanja naših snaga od obale. Vidi dok. br. 18.

[101] Vidi dok. br. 29/4—3. k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

oficirom. Ovom prilikom zaplijenjeno je 12 vagona materijala hrane i opreme.[102]

9. XII. 1943 . . .

Na obalskom sektoru neprijatelj je oborio 1 savezničkl avion. Tri borca XIII brigade ispred neprijateljskog položaja spasli su savezničkog pilota.[103] Tom prilikom poginula su 2 naša druga. Iz Stona prebjeglo je na Mljet 9 Rusa, njemačkih zarobljenika, i predalo se našim jedinicama.

12. XII. 1943 . . .

Noću 12/13 dvije čete I bat. XIII brig. napale su neprijatelja na Mljetu[104] i tom prilikom ubile 5 i zarobile 7 neprijateljskih vojnika. Ovom prilikom uništen je 1 neprijateljski brod sa 800 l. benzina. Neprijateljski zarobljenici iz borbe na Pelješcu pričaju da je neprijatelj u tim borbama imao oko 1500 vojnika izbačenih iz stroja i da se sada na otoku Pelješcu nalazi 2500 neprijateljskih vojnika.

17. XII. 1943 . . .

U sjevernoj Dalmaciji zaplijenjen je 1 neprijateljski brod[105] od oko 40 tona nosivosti. Brod je bio naoružan topom u kupoli.

19. XII. 1943 . . .

Naše kopnene i pomorske jedinice u sadejstvu sa savezničkim plovnim jedinicama izvršile su napad na Dugi Rat.[106] Ovom prilikom neprijatelju su nanijeti ozbiljni gubitci. Potopljena je jedna neprijateljska dobro naoružana maona i 3 broda, koje je ona za sobom vukla. Pored ovoga potopljene su dvije torpiljarke i 1 naoružani brod. Ova se borba vodila u Bračkom Kanalu sjeverno od Pučišća.

Izvršena je akcija na Drvenik — Makarsko Primorje[107] sa djelomičnim uspjehom. Naši pješaci jačine jedne čete uspjeli su da se iskrcaju. Neprijatelj se je utvrdio u zidane kuće, odakle se je žilavo branio. Na ovog neprijatelja naši borci upotrebljavali su benzinske flaše. Ova se uporna borba nije mogla produžiti, jer je neprijatelju stiglo pojačanje iz Splita i Omiša. U ovoj borbi neprijatelj je imao 20 mrtvih i isto toliko ranjenih. Naši gubitci su 2 poginula i 1 ranjen drug.

Uslijed jake odbrane akcija na Drvenik nije uspjela.

---

[102] Vidi dok. br. 25—1, k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[103] i [104] Vidi dok. br. 18/1, k. 874a, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[105] Vidi dok. br. 16/1—4, k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[106], [107] i [108] O tom napadu vidi tom. V, knj. 23, izvještaj Staba Dvadeset šeste divizije od 15 siječnja 1944 god. i dok. br. 18/1, 20/1, 21/1—4, k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Danas prije podne južno od Splitskih Vrata Saveznici su zaplijenili 2 ribarska broda sa jačim naoružanjem i njemačkom posadom.[108] Jedan od brodova prethodno je oštećen artiljerijom sa Brača prilikom pokušaja broda da se probije kroz Splitska Vrata. Zarobljenu posadu Englezi su uputili u Bari. Brodovi sa naoružanjem biće predani našim jedinicama.

22. XII. 1943 . . .

Nijemci su se iskrcali u 6.50 sati na Korčulu.[109] Borbe[110] na mostobranu vode se do samoga grada. Slabo vrijeme ometa upotrebu savezničke avijacije.

24. XII. 1943 . . .

5 njemačkih aviona zapalilo je 1 brod sa benzinom. Žrtava nije bilo. Brod je bio engleski. Nijemci su napustili Biograd, Pakoštane, Dugi Otok, Pašman, Iž.[111] Trogirski odred prebačen je u Stari Trogir.

26. XII. 1943 . . .

Tokom noći 24/25 ispražnjena je Korčula poslije 4-dnevnih borbi. Naše snage bile su ispresijecane neprijateljskim iskrcanim trupama.

Saveznička avijacija zbog lošeg vremena u ovoj odbrani nije sadejstvovala.

Naša mornarica u ovoj akciji učestvovala je vrlo aktivno[112] i to samo u Pelješačkom Kanalu i samo noću. Snage smo prebacili na Hvar, gdje se sada sređuju.

28. XII. 1943 . . .

Već tri dana Saveznici ne pružaju nikakvu pomoć. Neprijatelj slobodno krstari morem. Neprijateljska avijacija oštetila nam je 16 brodova.[113]

29. XII. 1943 . . .

Skoro svi naši ranjenici sa otoka evakuisani su u Italiju.

31. XII. 1943 . . .

Neprijateljska avijacija vrlo je aktivna i oštetila je po raznim lukama otoka 14 brodova.

Detaljne podatke o akcijama naših pomorskih jedinica, kao i posada na otocima još nemamo. U ovom periodu imali smo 4 mrtva, 1 ranjenog i 30 oštećenih brodova.

---

[109] Na Korčulu su vršili napad djelovi 118 lovačke divizije, jačine oko 2000 ljudi. Vidi dok. br. 175 ove knjige i istorijat 118 divizije dok. br. 3/3, k. 73 A, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[110] Detaljnije o ovim borbama vidi dok. br. 170, 171, 172, 173, 174 i 175 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 24.

[111] Vidi dok. br. 124.

[112] Vidi dok. br. 29/1, k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[113] O gubicima Mornarice vidi dok. br. 34/1, k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

U istom periodu neprijatelj je imao 25 poginulih, 20 ranjenih, 7 zarobljenih, oštećen 1 neprijateljski brod. Zaplijenjen 1 brod od 40 tona i 2 ribarska broda. Potopljeno je 2 torpiljarke, 1 naoružani brod, 1 maona sa 3 broda.

Štab Grupe sjev. dalm. part. odreda[114]

16. XII. 1943 . . .

I bat. Sjev. dalm. P. Odreda izvršio je napad na četničku bandu u Đevrskama.[115] Jačina bande je bila 250 bandita. Ovom bandom komandovao je Dražo Prostrana.

U ovoj akciji ubijeno je 20 četnika, ranjeno 13. Zarobljeno je 3 mitraljeza, 11 pušaka, 3 pištolja, 15.000 metaka, četnička komora, arhiva i ostala ratna sprema. Na našoj strani bio je 1 mrtav i 4 ranjena.

Istoga dana jedinice ovog odreda razoružale su u selu Karinu 15 četnika bandita Stegnjajića. Isti toliki broj je pobjegao.

U ovim akcijama zaplijenjeno je 15 pušaka sa municijom, a zarobljeno 15 četnika, koji su pušteni svojim kućama. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

U ovim akcijama ubijeno je 20 četnika, ranjeno 13, zarobljeno 15. Zaplijenjeno 3 teška mitraljeza, 26 pušaka, 3 pištolja, više od 15.000 metaka, četnička komora i mnogo ostale ratne spreme.

Od ostalih jedinica — štabova dalm. p. odreda, kao ni samostalnih p. odreda nismo još primili nikakav operacijski izvještaj.[116] Ovi su nekoliko puta urgirani i čim se dobiju dostaviće se tom Štabu.

Razlog ovome je terenska raštrkanost pojedinih odreda i grupa, tako da naređenja i izvještaji teško mogu da stignu, za primjer navodimo samo ovaj slučaj:

Već prije mjesec dana upućen je rokovnik sa svim naredbama i pregledima kako da se izvještaji ubuduće i kada dostavljaju. Štab XXVI divizije i Štab Mornarice ovo naređenje i rokovnik primio je tek ovih dana. Dok ovaj rokovnik prostudira raspiše i ekspeduje svojim jedinicama, a one pak opet to isto urade za svoje podređene jedinice i dok od njih opet dobiju sastavljene izvještaje, dok ih u svojim štabovima sastave

---

[114] O ranijim dejstvima vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda od 23 siječnja 1944 godine.

[115] Vidi dok. br. 120.

[116] Izvještaji su dostavljeni kasnije i to: Štab Grupe srednjedalmatinskih odreda 15 siječnja 1944 god., a Štab Grupe južnodalmatinskih NOP odreda 19 siječnja 1944 god., vidi tom V, knj. 23, gdje su ovi izvještaji štampani.

u uskupan izvještaj i upute našem Štabu, opet će proći duži period vremena.

Preduzete su sve mjere da se ovi izvještaji ubuduće redovito primaju i na ovo će se strogo paziti, tako da ih tom Štabu, ne kao sada, nepotpune i šture, mognemo na vrijeme, potpune i tačne kako po formi tako i po sadržaju dostavljati, a sve u duhu već izdatih naređenja toga Štaba.

UKUPNO BROJNO STANJE I NAORUŽANJE VIII KORPUSA NOVJ

U zbor ovoga brojnog stanja unijete su sve četiri divizije (bez I dalm. brigade, koja je sada na Visu i koja ima oko 1500 boraca, a najjače je naoružana).

U brojno stanje unijete su sve tri grupe dalm. odreda, ali u naoružanje nije unijeta Južno-dalm. grupa, od koje još podatke nismo primili.

Brojno stanje i naoružanje unijeto je i za tri samostalna odreda, dok za Duvanjski odred nije unijeto ni brojno stanje ni naoružanje, jer je taj odred tek u formiranju i od njega podatke još nismo primili.

Prema ovome bilo bi:

Drugova:

po spisku	—	—	—	15.455
u rashodu	—	—	—	2.144
na licu	—	—	—	13.311

Drugarica:

po spisku	—	—	—	935
u rashodu	—	—	—	114
na licu	—	—	—	821

Ukupno na licu gorenavedene jedinice imaju 14.132 druga i drugarice. U ovaj zbir nije uzet podatak za Mornaricu.

NAORUŽANJE:

11.689 pušaka raznih vrsta, modela i kalibara
191 šmajser (engleski, njemački, ustaški i italijanski)
818 revolvera raznih vrsta
538 puškomitraljeza raznih vrsta
1 laki mitraljez
198 mitraljeza
44 protikolske puške
1 protikolski mitraljez
3 protikolska topa
48 lakih bacača
4 srednja bacača
37 teških bacača i
545 konja

Ostali podaci po ovome dostaviće se pregledom brojnog stanja ljudstva, naoružanja, municije i stoke. Ovi podaci vrijede za period vremena u kome su se gore spomenute akcije vršile.

Većina ranjenika evakuisana je preko otoka u Italiju.

GUBICI I PLIJEN

U ovom periodu vremena od izvedenih akcija bilo je:

Naši gubitci:

Naše jedinice izvršile su 56 ofanzivnih akcija
47 defanzivnih akcija

Ukupno 103 akcije

U ovim akcijama naše jedinice imale su:
426 poginulih
970 ranjenih
104 zarobljena ili dezertirala

Od naoružanja i spreme izgubljeno je i oštećeno:
17 puškomitraljeza
1 mitraljez
43 puške
1 srednji bacač
1000 metaka
2 telefonska aparata
30 brodova razne veličine

Neprijateljski gubitci:

U ovim akcijama neprijatelj je imao:
2092 poginula
1694 ranjena (ovi podaci nisu tačni, jer je neprijatelj u ranjenim imao daleko veće gubitke, koje naše jedinice nisu mogle ustanoviti bilo zbog mraka u noćnim borbama ili zbog toga što neprijateljski položaji nisu osvojile ili u akcijama kada smo otstupali).
314 zarobljenih

Od naoružanja i materijala i spreme zaplijenjeno je, oštećeno ili uništeno:

Zaplijenjeno: 33 puškomitraljeza
8 mitraljeza
253 puške
7 pištolja

3 laka bacača
4 tromblona
3 teška bacača
2 šmajsera
61.230 metaka razne vrste
211 bombi za mali bacač
45 ručnih bombi
1 telefonska centrala
1 telefonski aparat
26 kutija dopunskog punjenja za topove
23 noža s opasačima
7 samara
67 ćebadi
14 pari cipela
6 bluza
6 hlača
35 pari odijela
26 konja
3 magarca
130 litara benzina
1 četnička komora sa mnogo ratne spreme
26 šatorskih krila
3 kamiona s namirnicama
1 automobil
8 kamiona
1 brod od 40 tona
2 ribarska broda

Oštećeno:
2 kamiona
1 tenk

Uništeno:
13 kamiona
7 tenkova
1 motocikl
2 torpiljarke potopljene
5 naoružanih brodova
1 naoružana maona
4 broda

Od stoke zaplijenjeno je:
50 goveda
400 ovaca

KRITIČKI OSVRT:

Ljudstvo:

85% boraca stupili su u jedinicu mjeseca septembra, pri kapitulaciji Italije. Uslijed stalnih borbi i stalnog pritiska ne-

prijatelja jedna redovita vojnička obuka sa ovim borcima do sada nije mogla da se izvede.

Borbene teškoće partizanskog života borci teže izdržavaju, pogotovo zbog zimskog vremena koje ih je zateklo odmah poslije dva mjeseca nego su stupili u naše jedinice.

Sva naređenja Glavnog štaba, koja se tiču borbe, naročito nove taktike u borbi sa neprijateljem koji ima jaču motorizaciju, zatim naređenja o organizaciji vojske, nastave, kako borbene tako i pojedinih kurseva, u službi veze i tome slično, odmah su raspisani svim jedinicama sa naređenjem da se po istima tačno postupa.

Pri štabovima brigada i divizija organizovaćemo kurseve i škole, da bi borce u vojničkom znanju što više osposobili za borbe protiv neprijateljske motorizacije, oko naseljenih mjesta, bunkera i u frontalnim borbama, koje nam neprijatelj često nameće.

Moral vojnika na dostojnoj je visini i da imamo tehničkih mogućnosti (naoružanje) ne bi bilo zadatka koje pred naše vojnike ne bi mogli postaviti, a da ga oni ne bi izvršili.

Starješinski kadar:

Uslijed naglog prirasta novih boraca u jedinice pri kapitulaciji Italije nismo imali dovoljno osposobljenog starješinskog kadra da postavimo na čelo tih jedinica, tako da su i slabije starješine, pa i borci koji su tek stupili u partizansku vojsku, postavljani za vojne rukovodioce. Hrabrost i odanost ovih starješina N.O. borbe je prokušana, ali njihovo vojničko znanje i iskustvo u vođenju borbe razlog je da se naše jedinice nisu odmah dovoljno snašle u partizanskoj borbi. Pri ovome naročito nam šteti što su starješine borbu primale u običnom kordonskom rasporedu bez ideje manevra vatre i pokreta svojih rezervi koje vrlo često nisu ni određivali. Taktička procjena situacije nije vršena pa radi toga nisu iskorišćavane prednosti zemljišta i naše vatre onako kako bi to moglo, da je ovoga bilo. Uslijed ovih nedostataka bilo je više gubitaka nego što je trebalo, a ovi gubitci su imali negativan odraz na moral vojnika, koji su sticali krivo ubjeđenje o slaboj našoj moći, a što je opet u njihovim vojničkim mladim pogledima na borbu neprijatelju davalo veću prednost.

Plan vatre na položaju zasebno je poglavlje i najlošija strana naših vojnih rukovodilaca, koji taj plan nisu uopšte koristili ili su ga toliko zanemarivali da je od njega bilo malo ili nikakve koristi i kao posljedicu imali smo slab uspjeh naše vatre i izvjesno nepovjerenje prema oružju. Uočivši ove nedostatke, Štab VIII korpusa organizovao je u mjesecu novembru školu gađanja u Livnu za starješine do komandanta

bataljona, ali uslijed neprijateljske VI ofanzive ova je škola morala biti raspuštena u prvoj trećini pređenog programa.

Da bi ovaj nedostatak uklonili izdali smo upute plana vatre sa objašnjenjima u skicama, zatim komandantima dajemo tehničke zadatke na rješavanje i na iste im stavljamo primjedbe i tako ih podučavamo u ovim nedostacima. Sada ponovo organiziramo škole za vojne rukovodioce u vidu kurseva i nadamo se da će se stručno znanje naših vojnih, a naročito nižih rukovodilaca u najskorije vrijeme uzdići. Ovi kursevi održavaće se kod štabova brigada, divizija i kod Štaba korpusa.

Uslijed slabog poznavanja borbe protiv motorizovanih neprijateljskih jedinica ispočetka su se naše jedinice postavljale upravno na front neprijateljskog nadiranja, dok je sada to u duhu op. br. 382 za 1943. godinu toga štaba[117] ispravljeno i sada naše jedinice posjedaju položaje uzdužno po pravcu neprijateljskog nadiranja.

Našim op. br. 164 za 1943. godinu izdali smo kratko uputstvo za rušenje i zaprečavanje pravaca nadiranja neprijateljskih motorizovanih kolona sa skicama i ovaj smo rad naših jedinica kontrolisali i ustanovili da se to sada vrši po izdatim uputstvima.

Korišćenje nagaznih mina naš je sljedeći uput koji ćemo izdati našim jedinicama radi šire publikacije i vježbanja u tome svog ljudstva.

U vezi naređenja toga štaba op. br. 380 za 1943 godinu[118] organizovali smo izviđačku službu i obuka određenim odjeljenjima izviđača i osmatrača vrši se redovito.

A prema naređenju toga štaba op. br. 379 za 1943 godinu[119] u kursu za vojne rukovodioce pri Štabu korpusa organizovaće se nastava opisa naoružanja od stručnih artiljerijskih i pješadiskih oficira, a zatim će svršeni kursisti biti nastavnici u svojim jedinicama. Ovo je organizovano na ovaj način radi jednoobraznosti nastave.

Naoružanje:

Jedinice VIII korpusa u početku njegovog formiranja bile su dobro naoružane puškama i automatskim oruđima, dok artiljeriskim oruđima vrlo slabo, tako da sve naše ofanzivne akcije na neprijateljska utvrđena uporišta moramo vršiti bez pomoći artiljeriske vatre i uslijed toga su neuspjesi pri napa-

[117] Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 100.
[118] Vidi dok. br. 39—1/1, k. 104 B, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[119] Vidi dok. br. 38—1/1, k. 104 B, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

dima na takova uporišta. Isto tako u odbrani od neprijateljske motorizacije jedinice su nemoćne da neprijatelju pruže ozbiljniji otpor bez artiljerije. Radi ovoga počeli smo formirati artiljeriske jedinice, a iz ovoga štaba raspisaće se jedinicama uputstva za nastavu i rad u obuci artiljeraca. Raspored rada sa planom rada za artiljeriske jedinice, koje je izdao taj štab svojim op. br. 383 za 1943. godinu, dostavili smo našim jedinicama.

Veza:

Nije dobro organizovana s obzirom da se uglavnom vrši kuririma i radijom u određeno vrijeme. Telefonskoj službi veze pokloniće se puna pažnja da se ona osposobi da bi mogla zadovoljiti borbenim situacijama. Pomanjkanje materijala glavne su poteškoće u ovom pogledu.

Odjeća i obuća:

I pored savezničke pomoći osjeća se veliki manjak u zimskoj odjeći, čime se smanjuje borbena vrijednost jedinice, što se odrazilo i u borbi jer jednom prilikom neprijateljska kolona nije mogla biti napadana uslijed manjkova odjevenih boraca kada se je 60 premrzlo od kojih je bilo 7—8 mrtvih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOM: KOMANDANT:

NAČ. ŠTABA:
p.pukovnik,

(M.P.)[120]

[120] Okrugli pečat Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije

BR. 135

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 31 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 31 LISTOPADA DO 31 PROSINCA 1943 GOD. U SJEVERNOJ I SREDNJOJ DALMACIJI, BOS. KRAJINI I LICI[1]

Operativni izvještaj od 1-XI do 31-XII

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 120
31. XII. 1943 g.

Dostavlja operativne izvještaje od 1. XI do 31. XII 1943 g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE i
ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

31. X. 1943 g. Sekcija Knin — Bihać 1 : 100.000. Okolna sela Dobro Selo, Doljani. Aktivna odbrana. V brigada. Nepoznat naziv neprijateljskih jedinica. Učestvovali su Nijemci, ustaše i četnici u jačini oko 400 vojnika sa 5 topova.[2]

Komanda mjesta Lapac izvijestila je da neprijatelj iz Lapca preko Boričevca kreće prema Dobrom Selu. Jedinice V brigade zauzele su položaje za odbranu Dobrog Sela i Doljana i to: I bataljon Lipovaču (kota 781), II bataljon kotu Kalanjuša (751), IV bataljon k. Ivanjovača (773), III bataljon u rezervi u Gornjem Zaklopcu.

Početak akcije u 8 sati 31. X. 1943 g.

Neprijatelj je od Lapca nastupao prema Dobrom Selu i sukobio se[3] na Priseci sa izvidnicom koja je nakon kraće borbe otstupila i neprijatelj je produžio cestom za Dobro Selo. Pod jakom artiljerijskom vatrom i vatrom automatskih oruđa uspio je neprijatelj prodrijeti cestom preko Dobrog Sela u Doljane. Nakon toga borba se je razvijala na po-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 1008.

[2] Iz sastava 373 legionarske divizije, vidi dok. br. 28, 140 i 143 ove knjige i dok. br. 38/6 a, k. 8 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[3] Vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 3 i 173.

ložajima zaposjednutim od V brigade. Borba je trajala 8 sati. I udarni bataljon izvršio je manevar i udario u bok neprijatelja od Babina Kraja. Neprijatelj se tim manevrom potpuno pomeo i dao se u paničan bijeg. I i II bataljon gonili su neprijatelja iz Dobrog Sela prema Boričevcu, ali je neprijatelj uspio izbjeći efikasno gonjenje naglim povlačenjem. Postavljeni zadatak odbrane je postignut. Gubici neprijatelja nisu poznati, ali je imao veći broj mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: 6 mrtvih i 12 ranjenih.

Utrošeno je municije: za jug. p. mitraljeze 1044 metka, za tal. puške i p. mitraljeze 2050, za francuske 50 metaka. Oštećen je jedan mitraljez »Fijat«.

Nije se niko naročito istakao, a niti pokazao slab.

Akcija je bila slabo pripremljena, jer izvidnice nisu na vrijeme opazile neprijatelja, nego tek u neposrednoj blizini, te nisu uspjele na vrijeme izvijestiti i stvoriti potrebno vrijeme za pravilnije posjedanje položaja. Štabovi bataljona, kao i niži komandni kadar, vrlo dobro su se snašli i inicijativno rukovodili akcijom svojih jedinica.

30—31. X. 1943 g. Sekcija Šibenik — Žirje — Novigrad 1 : 100000.

Bataljoni VII brigade.

Nepoznata jedinica neprijateljska. Jačina neprijatelja od 100 do 200 vojnika sa 8 tenkova i oko 10 kamiona.[4]

a) 30 oktobra II bataljon zauzeo je položaj (kota 135) Okit i kotu 53 na liniji Vodice — Mala Čista, zatim k. 94 (Leč) i k. 63 na liniji Vodice — Zaton; k. 102 (Križeva Glava), k. 108 (Kosmač), zatim Orlov Krug i Obrove.

Neprijatelj je naišao u jačini 50 vojnika sa jednim lakim bacačem. Neprijatelj je dočekan vatrom[5] i otstupio je u pravcu Srime gdje je sačekao pomoć iz Vodica nepoznate jačine i ponovo napao na položaj II bataljona, te se je bataljon povukao.

---

[4] U to vrijeme na tom području bile su snage 114 lovačke divizije. Vidi mikrofilm »Minhen 5«, br. 585, u mikroteci Vojnog istorijskog instituta.

[5] Vidi dok. br. 134.

Neprijatelj je imao 6 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubici su 1 mrtav, 1 lakše ranjen. Utrošeno je 350 puščanih metaka.

b) 31 oktobra II bataljon ponovo je zaposjeo iste položaje. Neprijatelj je izvršio napad iz Vodica, Zatona i Srime i potpomognut sa jakom artiljerijskom vatrom uspio je da izbaci II bataljon sa položaja.[6]

Neprijatelj je imao 3 mrtva.

Držanje boraca bilo je dobro, dok se niži komandni kadar nije dobro snašao.

c) Isti bataljon 1. XI. zaposjeo je liniju Vodice — Mala Čista na prostoru Mali Gaj i kote 325[7] između Vodica — Mala Čista i Vodice — Pirovac, zatim kotu 197 (Orlov Krug) — Obrove i kotu 27 (Bristaci). Neprijatelj je napao iz Vodica i Zatona oko 10 sati i nakon kraće borbe uspio da izbaci bataljon sa položaja, pošto je bio potpomognut sa 8 tenkova.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 9 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubici: 7 mrtvih, 3 ranjena, 2 zarobljena. Izgubljen je 1 puškomitraljez i 7 pušaka. Utrošeno je 500 metaka.

Držanje boraca bilo je dobro kod 3 čete II bat., dočim kod boraca 2 čete, kao i komandnog kadra 2 čete, bilo je za svaku osudu. Zasjede za sva tri dana nisu uspjele uslijed neizvježbanosti i nesnalažljivosti novog ljudstva.

5. XI. 1943. g. Sekcija Knin 1 : 100000. Okolina sela Rujišta.

Akcija Kninskog partizanskog odreda.

Neprijatelj — Nijemci, četnici jačine do 500.

Neprijatelj je imao namjeru napasti na položaje II bataljona Kninskog odreda, koji su držali Vrbicu (Gostušu), zatim Teračicu iznad kuća Grbića, a jednom četom u rezervi u selu Jarići.

Neprijatelj je u streljačkom stroju krenuo iz Zrmanje prema našim položajima. Pušten je do na otstojanje od 300—400 metara, kada je na njega otvorena vatra. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

Nedostaci u ovoj akciji bili su ti što su sva automatska oruđa zatajila uslijed slabog podmaza i nestašice ulja.

[6] Neprijatelj izvodi napade u cilju odbacivanja naših snaga od obale.

[7] Radi se o očiglednoj omašci, jer kota ove visine ne postoji na tom terenu, vjerovatno se odnosi na k. 97 (Okitac).

6. XI. 1943 g. I. Kninski part. odred izvršio je napad na selo Vrbnik.[8] Sekcija Knin 1 : 100000.

U selu Vrbniku nalazilo se je 10 bandita »crne garde«, nekoliko špijuna, te četnički komandant Amanović Božo.

Naše snage: I bataljon Kninskog odreda sa 3 teška mitraljeza.

Raspored je dat na licu mjesta. Jedan vod 2 čete ostao je na osiguranju prelaza rijeke Krke, jedan vod 2 čete dobio je zadatak da pretrese zaselak Đaković, 1 četa da pretrese zaselak Amanović i Vujatović.

Napad je počeo u 11 časova, a završio u 2 časa poslije pola noći. Akcija je izvedena po planu, a zarobljena su 4 bandita, ubijen četnički komandant Amanović Božo, zaplijenjeno je 15 pušaka, 500 metaka, 10 bombi. Naši gubici bili su 2 druga lakše i 1 teže ranjen. Utrošeno je 800 puščanih metaka.

Držanje boraca bilo je dobro, ali je bila slaba snalažljivost nižeg komandnog kadra u opkoljavanju i pretresanju kuća, te se je nekoliko bandita uspjelo izvući.

II. Sekcija Novigrad 1 : 100000. Mjesto Benkovac. Akciju je izvela VII dalm. brigada. Napad na neprijateljski garnizon Benkovac.[9]

Jačina neprijatelja 150 ustaša i Nijemaca i 60 četnika pod rukovodstvom Milorada Stegnjajića, utvrđenih u kućama sa dosta automatskog oruđa.

Snage VII dalm. brigade nalazile su se: I bataljon u selu Polači, II bataljon u Gornjim Ceranjama, IV bataljon u Brgudu.

Zapovijest je izdana na vrijeme i II i IV bataljon su je primili na vrijeme, dok je I bataljon primio kasno uslijed nemarnosti kurira. Raspored za napad je bio sljedeći: I bataljon da likvidira južnu stranu Benkovca i da se osigura od Zadra, IV bataljon sa protikolskim topom i 2 teška bacača imao je da likvidira sjevernu stranu Benkovca sa dva pravca: od Bukovice i Kule Atlagića, II bataljon imao je zadatak da drži položaj između Benkovca i Karina i da demonstrativno napada na Karin.

Akcija je trebala početi u 2 sata, ali je počela u 3 sata.

---

[8] Vidi dok. br. 134.
[9] Vidi dok. br. 134 i 152.

Iznenađenje nije postignuto, jer je izgleda neprijatelj bio obaviješten o našim namjerama. Snage su prišle do same žice, ali usliied rđavog vremena i slabe orijentacije nije se uspjelo upasti u samo mjesto, te su se bataljoni u zoru povukli.

Naši gubici su 3 mrtva i 10 razbjeglih boraca.

Za neuspjeh ove akcije razlog je nedovoljna priprema boraca i komandnog kadra, zatim vrlo rđavo vrijeme i kiša, te je sa južne strane bilo poplavilo polje, te onemogućavalo puzanje k žici, a cestu je neprijatelj branio iz bunkera, zatim vrlo slaba aktivnost štabova bataljona i nižeg komandnog kadra.

Utrošak municije: 1000 metaka, 60 ručnih bombi i 12 mina malog bacača, zatim su izgubljena 2 talijanska p. mitraljeza.

2 do 10. XI. 1943 g.

Sekcija Knin — Drvar — Split 1 : 100000.

V i VI dalm. brigada u akciji čišćenja četničkih bandi oko Bos. Grahova i Cetinske doline.[10]

Podaci o neprijatelju: četničke bande u jačini od oko 1200 četnika na sektoru Plavno — Strmica — Golubić — Cetinska dolina, pod komandom Markice Ćućuza i kapetana Mijovića, komandanta Kosovske četničke brigade, pod vodstvom Nijemaca.

Naše jedinice i to VI dalm. brigada krenula je 2. XI. iz sela Krupe za selo Kokirnu, gdje je prenoćila, a 3 izvršila pokret za selo Plavno. V dalm. brigada u toku 2-og izvršila je pokret iz Srba preko Tiškovca za Strmicu. Namjera je bila u maršu očistiti manje četničke grupice u pravcu kretanja i sa VI dalm. brigadom očistiti Plavno i zatvoriti pravac Strmica — Golubić, dočim bi V brigada od Tiškovca napala Strmicu i tako bi bile opkoljene četničke snage koje su se prema podatcima u jačini od 600 nalazile u Strmici, gdje su došle iz Bosanskog Grahova.

VI brigada je 4 ujutro izbila istočno od Konjske Glave (k. 1337) — kod Samardžija staja, odakle je upućen III bataljon sa zapadne, a IV bataljon sa istočne strane sela Plavna radi napada i čišćenja sela Plavna od četnika. Bataljoni su izvršili svoj

[10] O napadu na četnike vidi dok. br. 134 i 155 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 53, te mikrofilm »Minhen 5«, br. 585, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

zadatak, banditi su se razbježali i pobjegli za Golubić. Osiguranje za ovu akciju vršio je II bataljon na Orlovici (kota 1201), a I bataljon na Pleševici, Crnom Vrhu (kota 658) i Gredi. Zarobljeno je 4 četnika i 5 Talijana sa 4 puške. 5/6 brigada je prenoćila u selu Plavnu.

V dalm. brigada u toku 4 upala je u Strmicu po planu, međutim je neprijatelj ranije napustio Strmicu, te je brigada 5/6 zanoćila u Strmici.

V i VI dalm. brigada u toku 6 i 6/7 izvršile su pokret Strmica — Golubić — Pleševica — Podinarje, sa pobočnicom prema Golubiću. U Podinarje su jedinice izbile 7 ujutro u 4 sata. Na licu mjesta dobivena su obavještenja da se u selu Polači, zaselak Đurić, nalazi oko 50 četnika, te su odmah upućena 2 bataljona V brigade, sa zadatkom da opkole i pohvataju bandu. II bataljon VI brigade ostao je na položaju Vršine, Crna Glavica, zaključno Krčići, a treći bataljon u Polači radi zatvaranja i osiguranja od Knina prema Cetinskoj dolini, a I i IV bataljon VI brigade upućen je da padinama i preko Kozjaka izbije i zatvori pravac Vrlika — Drniš i da iznad sela Maovica uhvati vezu sa VIII dalm. brigadom XX divizije,[11] koja je po naređenju Štaba korpusa trebala u to doba da vrhovima Svilaje izbije iznad sela Maovice i zajedno sa ova dva bataljona zatvori pravac Vrlika — Drniš. Tu su morali izbiti 8. XI. u ranu zoru do 7 sati. Dva bataljona kao rezerva V brigade ostala su u toku 7 u Podinarju na odmoru.

Prema podacima neprijatelj se je nalazio u Polači (oko 50 četnika), u selu Cetini do 60 četnika, u selu Civljanima oko 200 četnika i Vrlici oko 250 četnika sa nešto Nijemaca. Plan je bio u toku 7 i noću 7/8 likvidirati sva ova uporišta osim Vrlike, tako da se 8 ujutro u zajednici sa VIII dalm. brigadom, koja je trebala dejstvovati pravac Koljane — Vrlika, potpuno opkoli Vrlika i ista u toku 8 da se likvidira.

Napad na selo Polaču 7 ujutro izvršili su I i IV bataljon V brigade, opkolili zaselak Đurići u komu se je nalazila banda i potpuno iznenadila četnike, te su se isti uz mali otpor predali, te je zarobljeno 25 četnika i 4 Talijana i zaplijenjeno 10 pušaka i 1 p. mitraljez bez naših gubitaka.

[11] O dejstvima Osme NO brigade vidi tom V, knj. 21, dok. br. 14, 59, 74 i 79.

Za svaku pohvalu bio je rad ovih dvaju bataljona, koji su poslije napornog marša akciju izveli vrlo dobro i odlično i kratkim naletom slomili svaki otpor bande.

Istog dana V dalm. brigada krenula je na čišćenje ostalih uporišta prema predviđenom planu, dok je VI, kako je navedeno, imala da osigura pravce od Knina i Drniša prema Vrlici.

I i IV bataljon V brigade dobili su zadatak kretanje i čišćenje Kijevo, Civljane i Čitluk; II i III bataljon imali su pravac kretanja i čišćenja sa istočne strane Kijeva ispod Dinare prema Cetini. Iz gore navedenih mjesta neprijatelj je pobjegao i nije dao nikakav otpor, jedino III bataljon, u zaseoku Čitluk, zaustavila je banda kratkom vatrom iz automatskih oruđa, a zatim pobjegla prema Vrlici. U toku noći 7/8 bataljoni su se odmorili i pred zoru krenuli prema Vrlici i to: IV bataljon V brigade prema Gradini, koja se nalazi zapadno od mjesta Vrlike, na kojoj se je nalazilo 60 četnika, II bataljon iz sela Cetine prema Vrlici. Pokret je izvršen na vrijeme po predviđenom planu. Otpor je dat sa Gradine i to vrlo kratak, a zatim je neprijatelj u paničnom bjekstvu pobjegao prema selu Maovici, a bataljoni V brigade ušli su u Vrliku 8. XI. oko 10 časova, gdje su ostali 8 i 9. XI. do 14 časova.

Za to vrijeme bataljoni VI brigade izvršili su pokret i zauzeli položaj prema dobivenom zadatku, međutim neprijatelj je iz Vrlike uspio pobjeći preko Maovica, pošto VIII brigada XX divizije nije izvršila dobiveni zadatak i zatvorila taj pravac.

8. XI. oko 6 časova jedna grupa četnika napala je položaj II bataljona VI brigade na Crnoj Glavici i Vrini i iznenadila osiguravajuće dijelove, te se bataljon morao povući sa južne strane puta Knin — Kijevo i posjeo položaje k. 451 — 527 — 569; u toku noći 8 na 9. XI. ovaj bataljon je ponovno zauzeo svoje položaje. Istovremeno sa napadima II bataljona jedna grupa četnika jačine oko 50 napala je III bataljon na Pakovu Brdu, ali su bili razbijeni i u panici se razbježali.

Prema dobivenom naređenju Štaba VIII korpusa[12] V brigada morala se hitno prebaciti radi

[12] Redakcija ne raspolaže sa tim naređenjem, ali ono se vidi u tomu V, knj. 21, dok. br. 53.

osiguranja komunikacije Makarska — Aržano — Livno, te je ista 9. XI. tg. u 14 časova krenula iz Vrlike prema Sinju borbenim rasporedom radi završetka čišćenja Cetinske doline od Vrlike do Sinja od banditskih uporišta, pošto to nije izvršila VIII brigada XX divizije, kako je bilo predviđeno u planu. Raspored ove brigade za čišćenje bio je sljedeći: I bataljon imao je da očisti Maovice i Otišić i kod sela Satrića da se prebaci preko Cetine u selo Bitelić. II bataljon imao je zadatak da pročisti selo Podosoje. Koljane i kod Satrića da se prebaci preko rijeke Cetine u Bitelić, III bataljon imao je zadatak da očisti sela Garjak, Vinalić, Ježević, Koljane i sastane se sa ostalim bataljonima lijevom obalom Cetine u selu Biteliću. IV bataljon kretao je kao rezerva. Čišćenje je izvršeno potpuno po planu. Neprijatelj nije nigdje pružio otpor, osim u selu Otišiću, ali su u kratkom roku razbijeni i rastjerani, te su pobjegli u Svilaju.

Odlaskom V brigade ostala je u Vrličkoj kotlini samo VI brigada i prije nego je mogla da čvrsto zaposjedne i organizuje položaje prema Kninu i Drnišu četnici su sa Nijemcima u jačini od 100 motornih vozila sa oko 30 tenkova[13] izbili iz pravca Drniša u neposrednu blizinu Vrlike 10. XI. oko 9 časova i potpuno iznenadio jedan bataljon i Štab brigade u Vrlici. Bataljon i Štab brigade odmah se povukao i napustio Vrliku u koju je ušao neprijatelj. Povlačenje je izvršeno u pravcu sela Cetine sa prihvatom. U isto vrijeme neprijatelj je sa oko 40 kamiona i do 10 tenkova izvršio napad na Crnu Glavicu i Polaču, dok su četnici napadali od Pakovog Brda i Kozjaka. II i III bataljon izdržali su borbu do mraka i povukli se po planu prema selu Cetini. IV bataljon, koji je zatvarao pravac Drniš — Vrlika, također se je povukao u selo Cetinu.

U svim ovim akcijama utrošeno je 800 jug. metaka, 2500 talijanskih za puške, i 3000 za mitraljez i VI brigada izgubila je 10 pušaka, 1 p. mitraljez. II bataljon VI brigade izgubio je pribor za kuhanje i kazan prilikom povlačenja sa Crne Glavice. Također četa za vezu VI brigade prilikom povlačenja iz Vrlike izgubila je 2 telefonska aparata i sav telefonski kabl.

[13] Iz sastava 114 lovačke divizije vidi mikrofilm »Minhen 5«, br. 585, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

Gubici neprijatelja u svim ovim akcijama: u mrtvima nisu poznati, a bio ih je veći broj, zarobljeno je ukupno 50 četnika i Talijana, 20 pušaka i 1. p. mitraljez.

Kritički osvrt: Sve ove akcije izvedene su vrlo dobro i po planu, uz punu inicijativu štabova brigada i štabova bataljona, koji su se dobro snalazili u raznim momentima i promjenama situacije, i koji su morali raditi samostalno, pošto se situacija i jačina neprijatelja nije mogla nikako ustanoviti, kao i njegov raspored, te je u toku same akcije samoinicijativa nižeg komandnog kadra došla do izražaja i donijela dobrih rezultata. Naročito je rad V brigade za svaku pohvalu. Iznenađenje Štaba VI brigade u Vrlici došlo je najviše zbog toga što VIII brigada nije po planu zatvorila pravac od Drniša, te je bataljon VI brigade hvatajući vezu na tom pravcu sa VIII brigadom i sam bio iznenađen i nije stvorio potrebno vrijeme svojoj glavnini za razvoj jedinica.

10. XI. 1943. g. Sekcija Žirje 1 : 100.000. Napad Sjevernodalmatinskog part. odreda na Vodice:

Noću 10 na 11. XI. I bataljon S. D. part. odreda vršio je napad na garnizon Vodice.[14] Napad je izvršen u 21 čas. Bataljon je izvršio juriš i djelomično uspio i likvidirano je jedno neprijateljsko uporište pred selom i izvršen je upad u samo mjesto, ali uslijed jakog otpora neprijatelja u zoru bataljon se morao povući.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i više ranjenih, zaplijenjen je jedan p. mitraljez »Šarac«.

Utrošeno 1500 puščanih metaka, 800 mitraljeskih talijanskih »Fijat« i 41 bomba.

11. XI. 1943. g. Pomorska akcija Štaba mornarice za sjevernodalm. obalu:

11. XI. 1943. g. pašmanska flotila[15] (dva broda od 40 tona, naoružanje 2 teška mitraljeza i po 8 ljudi posade), napala je 2 neprijateljska broda od oko 500 tona, naoružanih sa minobacačima i teškim mitraljezima i to kod uvale Čerana, Otok Pašman. Neprijateljski brodovi plovili su na razdaljini od oko

[14] Vidi dok. br. 134.

[15] Detaljnije o borbama ove flotile vidi dok. br. 32/1—7, k. 2020, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

1 milju, te napadnut zadnji brod i mitraljeskom vatrom oštećen — izrešetan, počeo brzo tonuti, prvi brod se povratio i jakom minobacačkom vatrom odbio napad naših brodova, preuzeo posadu sa oštećenog broda i otplovio prema Zadru, dok je jedan brod potonuo.

Gubici neprijatelja nisu poznati. Borbeni duh pašmanske flotile za vrijeme akcije bio je dobar.

12. XI. 1943. g. Sekcija Šibenik 1 : 100.000. Zasjeda Sjevernodalm. part. odreda.

Neprijatelj 12. XI. rano u zoru krenuo je iz Kistanja patrolom jačine 50 Nijemaca u pravcu Macura. Patroliranjem je na vrijeme otkrivena njemačka patrola i 2. četa 1. bataljona postavila je zasjedu sjeverozapadno od crkve Sv. Nikole u blizini zaseoka Grulovići. Neprijatelj je pušten na blizinu od 200—300 metara i oko 8 časova došlo je do borbe[16] koja je trajala kratko vrijeme, te se neprijatelj povukao u pravcu Kistanja uz gubitke 2 mrtva, 10 ranjenih i jednog zarobljenog, zaplijenjene 2 puške, i nešto vojničke spreme, bez ikakvih sopstvenih gubitaka. Naročito se istakao borac Marušić Milan, nišandžija na t. mitraljezu.

Utrošeno 2000 puščanih metaka.

10 i 11. XI. 1943. g.

Sekcija Split 1 :100.000 selo Hrvace kod Sinja. Akcija V brigade.

Napad na ustaško-njemačku kolonu od oko 300 domobrana i jednog voda Nijemaca, koji su 10. XI. krenuli iz Sinja prema selu Hrvace radi uspostave garnizona u selu Hrvace.[17] V brigada nalazila se na odmoru u selu Bitelić, poslije čišćenja Cetinske doline. Čim je stigla u selo Bitelić saznalo se je za ovu namjeru neprijatelja i odmah je odlučeno sa dva bataljona likvidirati neprijatelja prije nego se utvrdi. Zadatak je vršen prema usmenoj zapovijesti načelnika Štaba divizije pošto se moralo hitno intervenisati.

Pripreme za izvedenu akciju niie bilo iz razloga što je plan izgrađen u kratkom vremenu i u početku se mislilo da je namjera neprijatelja opljačkati naše simpatizere u selu Hrvacama i žurilo se

[16] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 91 i 188.

[17] O borbi u s. Hrvace vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 185.

da se to spriječi. Bataljoni su krenuli za izvršenje ovog zadatka u 22 sata iz sela Bitelića i na određene položaje stigli su u 1 sat poslije pola noći 10 na 11. XI. tg. I bataljon imao je zadatak da spriječi otstupnicu neprijatelja prema Sinju, s tim da zaposjedne jugozapadnu ivicu Hrvaca frontom prema Sinju, radi odbijanja intervencije iz Sinja sa jednom četom, a sa jednom četom da napadne selo Hrvace sa zapadne strane i to okolinu crkve, koja je bila utvrđena od ranije. IV bataljon je imao zadatak da napadne sjeverozapadne strane Hrvaca. Napad je otpočeo oko 7 sati u jutro 11. XI. 1943. g.

Snage IV i I bataljona u toku noći privukle su se na blisko otstojanje neprijatelju u zgradama, gdje se isti smjestio radi prenoćišta. Neprijatelj je reagirao jakom vatrom, ali brzim naletom i pod zaštitom bacačke vatre ovi bataljoni razbili su otpor neprijatelja i natjerali ga u paničan bijeg. Bataljoni su nastavili gonjenje vrlo uspješno, te je samo dio neprijatelja uspio da pobjegne u pravcu Sinja. Neprijatelju je za vrijeme borbe iz Sinja stigla pomoć od oko 30 njemačkih biciklista, koji su u streljačkom stroju napredovali prema bataljonu, ali je isti jakom vatrom sa bliskog otstojanja odbijen i povukao se nazad. Poslije kratkog vremena stigla je jača intervencija od strane neprijatelja iz Sinja, ali su bataljoni cio dan zadržali položaje i natjerali neprijatelja na povlačenje sviju snaga prema Sinju.

U ovoj akciji neprijatelj je imao 15 nađenih mrtvih, 54 zarobljena i nepoznat broj ranjenih. Zarobljeno je 5 pšmitraljeza, 54 puške, 1 mali bacač, 14 mina za mali bacač, 16000 metaka, 2 konja, 1 vojnička kola ratne spreme. Naši gubici: 7 ranjenih.

Utrošeno municije 3000 puščanih metaka, 500 mitraljeskih i 300 za francuske puške, 15 bacačkih granata.

Kritički osvrt: Akcija je izvedena po planu, jedini nedostatak kod I bataljona što se nije sa svojim desnim krilom povezao i zatvorio cestu Hrvace — Sinj, te se neprijatelj tim pravcem uspio izvući. Zatim su se vojnici predugo zadržavali oduzimanjem spreme od zarobljenih vojnika, te nisu dovoljno energično preduzeli gonjenje, koje je kasnije intervencijom spriječeno. Bila je vrlo dobra saradnja pratećeg voda teških bacača i streljačkog stroja. Sama hrabrost i borbenost kako boraca tako

i komandnog kadra u ovoj akciji bila je za svaku pohvalu.

12 do 20. XI. 1943. g.

Sekcija Split — Livno 1 : 100.000 i Makarska 1 : 100000. Akcije na osiguranju komunikacija Čista, Lovreč, Aržano, Livno. Učestvovale I i III brigada IX divizije, V i VI brigada XIX divizije i VIII brigada XX divizije.[18]

Lijevo krilo IX divizija, centar XIX, desno XX divizija.

Podaci o neprijatelju:[19] Prema podacima neprijatelj je držao garnizone u selima Studenci, Lovreč, Provo sa po oko 100 vojnika, po 4 tenka, sa 2 do 3 topa i to Nijemaca iz Banata i Srema. Od Imotskog prema Studencima i Duvnu vršilo je pritisak oko 2000 ustaša i Nijemaca. Neprijatelj je imao jači pokret u Sinju i duž komunikacija Šestanovac, Zadvarje, Zagvozd, Turija, koje su uvijek bile spremne da priteknu u pomoć garnizonima u Čisti, kao i Lovreču i Studencima.

IX divizija imala je zadatak zatvaranja pravca od Imotskog i likvidiranja uporišta u Studencima.[20] XIX divizija sa V brigadom i VI brigadom likvidiranje uporišta u Čisti, Provu, Lovreču i zatvaranje pravca od Zadvarja prema Lovreču[21] radi sprečavanja dobijanja pojačanja napadnutim uporištima. XX divizija sa VIII brigadom imala je likvidirati uporišta u Trilju i zatvaranje pravca od Sinja prema Čisti i Lovreču.[22] Brigade su dobile sljedeći zadatak: V brigada da sa dva bataljona likvidira selo Provo, a sa jednim bataljonom Lovreč, dok je sa jednim presjekla vezu između sela Lovreča i Studenaca. VI brigada sa dva bataljona zatvarala je pravac između Zadvarja i Prova, a dva bataljona imala su biti rezerva u selu Svibu. Napad je određen u 20 časova 15 na 16 noću.

Međutim iznenadno strahovito nevrijeme uz jaku buru i oluju i veliku pomrčinu omele su i potpuno ukočile podilaženje, tako da je napad na selo Provo počeo u 2 sata poslije pola noći, a na Lovreč u 6 časova u jutro. Neprijatelj je blagovremeno otkrio približavanje jedinica i jakom vatrom uz sadejstvo tenkova i bacača, kao i jakom artiljerijskom

[18] do [22] O izvršenju ovog zadatka vidi tom V, knj. 21, dok. br. 71, 74, 152, 192, 193, te dok. br. 2 i 134 ove knjige.

vatrom potpuno omeo svaki pokušaj napada, te su se jedinice morale povući. Neprijatelj je bio jači nego [što] se pretpostavljalo i posade su brojale od 400—500 Nijemaca u pojedinim garnizonima.

Neprijateljske snage iz Lovreča izvršile su 16. XI. tg. oko 7 sati kontrajuriš na II i III bataljon V brigade, ali su isti odbili svaki pokušaj neprijatelja da ih odbaci sa položaja oko garnizona, te se neprijatelj morao povući. Ponovo 17. XI. t.g. neprijatelj je napao na položaj uz jaku artiljerijsku i bacačku vatru. Međutim vrlo dobro držanje II bataljona spriječilo je opet svaku namjeru neprijatelja, te se isti ponovo morao povući u svoje garnizone. Za sve ovo vrijeme jedinice VI brigade nisu imale nikakvog okršaja.

Neprijatelj je imao 25 mrtvih i oko 30 ranjenih. Gubici V Brigade: 3 mrtva i 12 ranjenih.

Utrošeno oko 3.000 puščanih metaka, 2.000 mitraljeskih i 8 mina teškog bacača.

Kritički osvrt: Akcija nije uspjela zbog nedovoljno izvršenih priprema, uslijed hrđavog vremena koje je pratilo jedinice duž cijelog puta i nedovoljno energičnosti štabova brigada i bataljona, pored toga što je neprijatelj imao jače posade nego se imali podaci, zatim nejednovremenost napada uslijed zakašnjenja pojedinih jedinica, radi nevremena, a i to što su jedinice bile mlade i nisu bile dorasle ovom teškom zadatku.

Pošto je neprijatelj dobio jača pojačanja i dobili se podaci o njegovim ofanzivnim namjerama[28] u pravcu Livna, to je izvršen sljedeći raspored brigada radi zatvaranja pravca Provo, Aržano, Livno.

V brigada dobila je zadatak da spriječi neprijateljsko nadiranje od Studenaca i Lovreča prema Velikom Svibu. VI brigada zatvarala je pravac Provo — Svib. Lijevo od V brigade bila je VI brigada, desno od VI brigade prema Čisti u selu Dobranje bile su jedinice VIII brigade.

Neprijatelj je 19-tog XI. u 8 časova krenuo iz svih garnizona u napad i to iz Studenaca prema položajima IV i V brigade, iz Lovreča prema V brigadi, a iz Prova prema položajima VI brigade.

V brigada imala je na položaju jedan bataljon, a tri su bila kao rezerva u Svibu. I bataljon V bri-

[28] Vidi dok. br. 18.

gde uspio je da zadrži neprijatelja u toku cijelog dana na položajima između Lovreča i Sviba, dok je bataljon VI brigade bio potisnut, ali je intervencijom ostalih bataljona VI brigade i dobro izvedenim manevrom neprijatelj zadržan pred Velikim Svibom i usprkos upotrebe tenkova i jake artiljerijske vatre nije uspio zbaciti niti potisnuti bataljone VI brigade sa tih položaja. Od Štaba divizije izdano je naređenje za kontrajuriš koji je trebao biti izvršen sa tri bataljona V brigade, koji su bili u rezervi u desni bok neprijatelja koji je napadao pravcem Provo — Veliki Svib. Također jedan bataljon VIII brigade trebao je izvršiti napad u lijevi bok neprijatelja. Međutim jedinice IV brigade povukle su se i bile potisnute iz Malog Sviba,[24] te je neprijatelj u 14.30 časova izbio za leđa V i VI brigadi do pred Aržano i na k. Kamenščak između Sviba i Aržana. Zbog toga ovi bataljoni morali su biti upotrijebljeni radi zaštite i obezbjeđenja prema Aržanu. U 13 časova naređeno je brigadama povlačenje, s tim da se V brigada povuče u selo Aržano, a VI Brigada u Biorine i zaposjednu položaj: V brigada Orlovaču — Stražbenicu, VI brigada Maglaj i Samarinu. Izvlačenje je izvršeno pod borbom, ali potpuno u redu i po planu usprkos jakog pritiska neprijatelja, te su jedinice do pada mraka izvršile naređeno povlačenje, zaposjele određene položaje, a bataljoni V brigade iz rezerve očistili od neprijatelja kote Humac, Stražbenicu, Orlovaču i Selovinicu i natjerale ga na povlačenje prema Studencima.

Gubici neprijatelja u ovoj akciji bili su 22 mrtva i oko 30 ranjenih. Naši gubici 3 mrtva, 7 ranjenih i 3 nestala.

Utrošeno 3000 puščanih metaka i 2000 mitraljeskih metaka. Izgubljena je jedna puška.

Kritički osvrt: jedinice su se dobro snašle i borci hrabri pokazali i u koliko je jači bio pritisak neprijatelja jedinice su dobijale sve više samopouzdanja, te je raspoloženje kako komandnog kadra tako i boraca za opći kontrajuriš bilo vrlo povoljno i da nije popustila IV brigada i otstupila ne poslavši izvještaj sigurno bi neprijatelju bili naneseni teži gubici i možda u gonjenju zauzeto uporište Provo i Lovreč, jer je taj cilj bio i postavljen. Za pohvalu

[24] Vidi dok. br. 2.

je bilo držanje I bataljona V brigade, kao i komandanta istog bataljona, koji su cio dan izdržali na položaju pod najtežom vatrom.

17/18. XI. 1943. g. Sekcija Novigrad 1 : 100.000. Akcija VII brigade.

Radi sprečavanja neprijateljskog saobraćaja na cesti Karin — Obrovac, koja je u posljednje vrijeme jedna od najživljih saobraćajnih linija,[25] zapoviješću Štaba brigade od 16 o.m. I i IV bataljon VII brigade trebali su noću 16 na 17. XI. 1943. g. postaviti zasjedu na navedenoj cesti, ali zbog kišnog vremena ova akcija nije izvršena, već je odgođena na 17/18. XI. t.g.

Za izvršenje ovog zadatka jedinice su bile raspoređene kako slijedi:

IV bataljon sa svoje dvije čete, protikolnom puškom, protikolnim mitraljezom i teškim bacačem postavio je zasjedu na prostoru kanala koji od zaseoka Visića ide prema moru (9) na jugu, pa na sjever do kote 77. Teški bacač bio je smješten u ogradama ispod Bašića stana (sjeverozapadno od Vrkića stanova), protikolni mitraljez bio je na lijevom krilu rasporeda, dok protikolna puška bila je na desnom krilu rasporeda. Zadatak ovih četa bio je da po upadanju neprijateljske kolone u zasjedu izvrše napad.

III četa IV bataljona imala je za zadatak da sa dva voda brani leđa ovim dvjema četama na sjevernim padinama Vršeljka (kota 354), a treći vod ove čete postavljen na sjeverozapadnoj padini istog položaja, štitio je leđa ovim dvama vodovima.

Mitraljeska odjeljenja ovog bataljona bila su postavljena pozadi fronta četa na pogodnim mjestima, radi štićenja otstupanja.

I bataljon ove brigade imao je sljedeći zadatak:

Sa dva voda zauzeti četirstotu horizontalu Orljaka na prostoru Kobljani, desne granice slova »š« od natpisa Kruševo, kao i lijeve granice. Pored toga ova dva voda imala su izvidnicu na trigonometarskoj tački 566 (Vršine), sa zadatkom osmatranja u svim pravcima. Jedan vod I bataljona postavljen na Pržunu (kota 347) imao je za zadatak da štiti IV ba-

[25] Neprijatelj je vršio pripreme za ofanzivu na području sjeverne Dalmacije. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 144.

taljon od napada iz Karina. (Vodovi na četirstotoj horizontali Orljak imali su zadatak da štite IV bataljon od leđnog napada sa pravca Obrovca.)

Druge dvije čete I bataljona kao rezerve bile su postavljene i to: jedna u drazi sjeveroistočno od krivine puta kod Podorljaka, sa zadatkom da u vrijeme upada neprijateljske kolone na prostor zasjeda dviju četa IV bataljona izvrši prebacivanje preko ceste do mora i spriječi neprijatelju otstupanje u pravcu Ribnica. Druga četa u rezervi postavljena u drazi iznad zaseoka Visića imala je za zadatak da u vrijeme upada neprijatelja u zasjedu jednim dijelom izvrši presijecanje puta kod kanala (Visići) i spriječi neprijatelju bježanje u pravcu Karina, a sa drugim dijelom svojih snaga trebala je spriječiti spajanje neprijateljskih dijelova koji bi od pravca Karina pružili pomoć napadnutoj koloni.

Svi dijelovi zauzeli su određeni im položaj do 6.30 sati. U 9.30 časova 18. XI. t.g. neprijateljska prethodnica kolone, koja se je kretala od pravca Obrovca, pripucala je na padine Vršeljka, pretpostavljajući da se tu nalaze naši dijelovi, ali četa IV bataljona koja je zaista bila na ovom položaju propustila je neprijatelja a da nije otvorila vatru.

Jačina ove neprijateljske kolone bila je oko 300 vojnika pješaka, jedan automobil, oko 50 kola sa konjima natovarena sa raznom spremom. Neprijatelj je bio naoružan sa 4 topa, jednim teškim bacačem i nepoznatim brojem automatskog oružja.

Kolona se je kretala vrlo obazrivo, tako da je njena prethodnica svakako malo zastajala i očekivala nailazak glavnine.

Štab IV bataljona odmah po pojavi i nadolasku ove kolone bio je upozoren na spremnost, kao i to da propusti neprijateljsku prethodnicu. Kad je neprijateljska glavnina izbijala iz krivine puta prema koti 77, neprijateljska prethodnica stigla je i zadržala se kod kuća Vrkića stana, na koju je 2. četa IV bataljona otvorila vatru i time upozorila neprijateljsku glavninu, koja je tek trebala da počne sa ulaženjem u zasjedu. Dok je otvorena vatra, četa I bataljona koja se je nalazila u drazi na krivini puta, kao i četa IV bataljona na Vršeljku, također su otvorile vatru na kolonu. Neprijatelj se brzo snašao iz razloga što na tom prostoru nije imao tko da ga obezglavi i počeo da se penje prema Orljaku, radi

čega je postojala opasnost da presječe četu IV bataljona, koja se je nalazila na sjevernim i sjeverozapadnim padinama Vršeljka. U tom slučaju izdato je naređenje Štabu IV bataljona da svoju četu koja je bila na desnom krilu rasporeda zasjede rokira u desno, radi pojačanja dejstva na neprijateljsku kolonu, dok 2. četa zasjede trebala je ovu napustiti i popeti se na sam greben Orljaka i spriječiti neprijatelju zauzimanje kote 537 i na taj način izvući četu na padinama Vršeljka. Četa I bataljona koja je bila u drazi Podorljaka, pružajući neprijatelju otpor i sprečavajući mu da se dohvati grebena Orljaka, otstupila je na sam greben. Četa I bataljona koja je bila u drazi kod Visića upozorena je na stvorenu situaciju, sa zadatkom da spriječi pojačanja od pravca Karina.

Napadnutoj neprijateljskoj koloni od pravca Karina stigla je pomoć u dva kamiona, koju je četa I bataljona spriječila u povezivanju, tako da se je ova pomoć rasprsla i jednim dijelom otstupila u pravcu Karina, a drugim dijelom probila se je do napadnute kolone. Neprijatelju je tek pred noć stiglo pojačanje iz Gračaca u jačini od 16 kamiona vojske i 8 tenkova.[26] Neprijatelj je sebi postavio u zadatak pošto-poto ovladati grebenom Orljaka, jer u protivnom prijetila je opasnost da izgubi sav materijal. I Štab brigade smatrao je potrebnim držati u svojim rukama greben Orljaka iz istih razloga, radi čega je naređeno I i IV bataljonu da pod svaku cijenu održe greben Orljaka. U to vrijeme jedan dio neprijateljske kolone produžio je put za Karin, zbog čega se pretpostavljalo da će ostatak neprijateljske kolone poći put Karina, zbog čega je naređeno I bataljonu da svoje čete postavi na prostor padina kote 210, Visića drage, Na Slanoj. Radi održanja grebena Orljaka u našim rukama naređeno je IV bataljonu da ga po svaku cijenu održi. Međutim, Štab IV bataljona svoje dvije čete povukao je sa položaja a da o tome nije izvijestio ovaj štab, niti se pak sporazumio sa Štabom I bataljona, tako da je I bataljon samoinicijativno postavio sebi u zadatak da i dalje ostane na grebenu Orljaka i pod svoju komandu zadržao dva voda čete IV bataljona koja je bila

[26] Najvjerovatnije iz sastava 264 pješadiske divizije, koja je tada bila na ovoj prostoriji. Vidi dok. br. 134 ove knjige i mikrofilm »Minhen 5«, br. 585, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

ranije na padinama Vršeljka. Neprijatelj je očajnički napadao i dva puta jurišao na položaje I bataljona, gdje je bio odbijen. Neprijatelj je izvršio i treći juriš i uspio izbaciti I bataljon sa položaja, našto je I bataljon odgovorio kontrajurišem koji nije uspio.

Pod ovakvim stanjem naređeno je bataljonima da se povuku sa položaja.

Ishod ove akcije je bio sljedeći: Neprijatelj je imao oko 50 mrtvih, više pobijenih konja, zapaljen motorcikl, a od oružja zaplijenjeno je: jedan »Šarac«, dvije puške, dva pištolja i 500 metaka za »Šarac«. Na našoj strani bilo je 7 mrtvih, 8 ranjenih, a od oružja izgubljeno je 1 p.mitraljez i 3 puške (oružje je izgubio I bataljon za vrijeme kontrajuriša).

Da akcija nije uspjela po predviđenom planu razlog je otvaranje vatre na neprijateljsku prethodnicu. Da je Štab IV bataljona ugovorio znak za otvaranje vatre, kako je to zapovješću bilo predviđeno, na što je zamjenik komandanta bio upozoren, vatra ne bi bila otvorena na neprijateljsku prethodnicu.

Četa IV bataljona koja je bila na desnom krilu rasporeda nije postavila bočna osiguranja, tako da je tu bila napadnuta u desni bok i tu je imala 2 mrtva i 3 ranjena.

Štab IV bataljona i ovom prilikom nije shvatio ozbiljno izvršenje ove akcije, tako da Štab nije bio na svom mjestu, naime članovi Štaba nalazili su se odvojeni i daleko od streljačkog stroja, a pored toga i ovom prilikom vršili su povlačenje svojih četa bez prethodnog naređenja i obavještenja Štaba VII brigade. Isto tako niže rukovodstvo IV bataljona ostavljeno je samo sebi od članova Štaba ovog bataljona: nije bilo u mogućnosti da rukovodi sa svojim jedinicama — što se naročito očitovalo za vrijeme povlačenja čete na lijevom krilu rasporeda zasjede — iz zasjede radi zauzimanja grebena Orljaka, radi sprečavanja čete koja je bila na padinama Vršeljka, a za koju se pretpostavljalo i bila je mogućnost da bude presječena, da samoinicijativno nije izvršila povlačenje na greben Orljak i tu se spojila sa jedinicama I bataljona.

Štab I bataljona, a naročito komande I i II četa, te ljudstvo ovih četa ozbiljno je prišlo izvr-

šenju postavljenog im zadatka, tako da su oni spriječili neprijatelju da presijeku četu IV bataljona, koja je bila na Vršeljku i tako potpomogli izvlačenje četa IV bataljona koje su bile u zasjedi.

Veza za vrijeme ove akcije bila je prilična i dobra od strane Štaba I bataljona, dok IV bataljon nije po tome napravio ništa. U ovoj akciji nije se niko istakao.

4 do 7. XII. 43. g. Sekcija Split, Livno, Drvar, Knin 1 : 100.000. Akcija V i VI brigade.

Prema dobivenom naređenju od Štaba korpusa, povodom koncentracije Nijemaca u Strmici,[27] V i VI brigada u toku 2 i 3. XII. prebacile su se sa sektora Aržano i izvršile pokret prema Grahovu.

VI brigada stigla je u selo Peulje 3. XII. t.g. i u toku noći 4 na 5. XII. t.g. izvršila nasilno izviđanje stanja u Grahovu. Jedan bataljon zauzeo je bolnicu u Grahovu i ušao u samo Grahovo, kao i Gradinu (k. 933) bez jačeg otpora neprijatelja. Prema dobivenim podacima tim izviđanjem neprijatelj je držao Grahovo u jačini 300 četnika i manji broj Nijemaca[28] naoružanih sa jednim teškim i jednim malim bacačem i dosta automatskog oružja.

Prema prikupljenim podacima od informativnog oficira Grahovskog odreda koji se je nalazio stalno na tom sektoru neprijatelj je raspolagao slijedećim snagama na liniji Grahovo — Strmica u toku 5. XII. t.g. i to: u Strmici 450 Nijemaca naoružanih sa 2 teška bacača, 2 borna kola, 2 tenka i 9 kamiona. Na koti Cigelj (k. 1075) nalazilo se 70 Nijemaca, kod Vrankovića groblja 100 Nijemaca naoružanih bacačima i automatskim oružjima, Jelino Polje i put od Dugog Dola do Grahova držali su četnici sa manjim brojem Nijemaca. U Grahovu se nalazilo 200 četnika sa jednim vodom Nijemaca.

Mi smo raspolagali sa V i VI brigadom, Grahovsko-peuljskim i Glamočkim odredom.

Zadatak nam je bio zatvoriti pravac Knin — Grahovo — Livno. Prema procjeni došli smo do zaključka da je najpogodniji položaj za odbranu ovog pravca na Deralima između Strmice i Grahova, gdje se pored dobrih položaja za odbranu mogla vrlo

[27] Detaljnije o toj koncentraciji vidi u dok. br. 18.

[28] Dijelovi puka »Brandenburg«, vidi mikrofilm »Minhen 5«, br. 586—587, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

lako rušiti komunikacija i most kod Vrankovića. Između Grahova i Livna komunikacija nije bila rušena, a i teren je takav — polje da se nije mogla rušiti tako da se ne bi mogla obići. Na osnovu ove procjene odlučeno je u toku 5 na 6. XII. likvidirati neprijatelja u Grahovu, zbaciti ga sa Cigelja i uzeti pod svoju kontrolu put Strmica — Grahovo.

Početak napada određen je noću 5 na 6. XII u 24 sata.

Plan za napad bio je ovaj: dva bataljona V brigade i Glamočki odred dobili su zadatak da likvidiraju Cigelj (k. 1075), Glavicu (k. 936) i Vrankovića groblje, i da poruše most kod Vrankovića i spriječe dolazak pomoći od pravca Knina. Dva bataljona V brigade i Grahovski odred dobili su zadatak da likvidiraju Srneći Kuk, Špija (k. 1228), Kuk (1114) i Jelino Polje.

VI brigada sa dva bataljona trebala je frontalno napasti Grahovo sa pridodatim bataljonom Grahovskog odreda. Sa jednim bataljonom morala je držati položaj kod sela Luke, kao rezerva, i u slučaju neprijateljskog protivnapada morala je istog zadržati pod svaku cijenu do dolaska naših snaga. Jedan bataljon nalazio se je u selu Grkovcima.

U mrak od 18—20 časova stigla je iz Knina u Grahovo neprijateljska motorizovana kolona[29] od oko 300 vozila i smjestila se u samo Grahovo. Po dobivenom obavještenju naše snage procijenile su ovu kolonu samo 60 kamiona.

U to vrijeme jedinice su već bile krenule na zadatak prema dobivenom naređenju: desna kolona zauzela je Cigelj, Vrankovića groblje i zapalila most kod Vrankovića naišavši na vrlo mali otpor neprijatelja koji je odmah pobjegao i zatvorila pravac od Strmice. VI brigada napala je na Grahovo bez uspjeha uslijed pojačanja koje je neprijatelj dobio, a lijeva kolona nije uopće naišla na neprijatelja.

Čim su dobivena obavještenja o nailasku neprijateljske kolone u Grahovo, odmah su izdana naređenja za povlačenje snaga na položaj između Grahova i Peulja, ali uslijed jake magle i pomrčine, iako je mjesto Štaba divizije bilo udaljeno svega 45 minuta od Štaba VI brigade kuriri su zalutali i uopće u toku noći nisu našli Štab VI brigade.

[29] Vidi dok. br. 18.

Štab VI brigade samoinicijativno povukao je bataljone pred zoru. Neprijatelj je u jutro 6.XII. t.g. oko 6.30 časova sa cijelom svojom snagom izvršio prodor iz Grahova prema Livnu.[30] Jačina neprijateljske kolone bila je oko 300 motornih vozila sa oko 50 tenkova i oklopnih kola i sa jakom pratećom artiljerijom. Dva bataljona VI brigade kod sela Luke zadržali su vatrom ovu kolonu do 10 časova, ali je nisu mogli zadržati. Vatrom iz tenkova i artiljerijom bili su obasuti položaji VI brigade, tako da borci uopće nisu mogli upotrijebiti korisno svoja oružja, a za to vrijeme kamioni sa vojskom prolazili su cestom. Barikade su rušili tenkovi ili su bile obiđene preko polja.

Čim je neprijatelj izvršio prodor iz Grahova upućeni su kuriri za Livno. Motorcikl je bio u selu Grkovcima, te je imao samo toliko benzina da stigne iz Grkovaca u Livno. Međutim isti nije mogao upaliti motor pošto je benzin bio pomiješan sa naftom a ujutro je bilo jako hladno, te je motorciklista ubijen pri paljenju i tako nije uspio stići prije neprijatelja u Livno. Kuriri pješice nisu uopće mogli da stignu do Livna ispred motorizacije.

Po prodoru neprijateljske kolone V brigadi naređeno je da drži položaj prema Kninu i Strmici, a VI brigadom krenulo se prema Livnu, te su srušeni mostovi kod Sajkovića, Čelebića i tako spriječen je povratik neprijatelja prema Grahovu, koji se pokušao sa dijelom snaga vratiti 7 u jutro.

Na položaj V brigade 6. XII. t.g. oko 13 časova naišla je neprijateljska kolona iz Strmice od 8 tenkova i 2 kamiona koji su imali namjeru probiti se ka Grahovu, radi osnivanja garnizona. Kolona je dočekana u zasjedi na Deralima i jakom vatrom iz p. mitraljeza te je pobijeno oko 20 Nijemaca i više ranjenih, zaplijenjen je jedan kamion, 130 litara benzina, 20 mina za bacač i 50 ćebadi.

Ukupni gubici neprijatelja u toku ovih akcija iznose 70 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: 10 mrtvih i 20 ranjenih.

Utrošeno 2000 metaka za puške i 2500 za mitraljeze.

Kritički osvrt: Akcija je izvođena po planu uz puno zalaganje starješinskog kadra, međutim nepri-

[30] Vidi dok. br. 18, 30, 54, 57, 89 i 134.

jateljska kolona za koju se uopće nije imalo podataka, a koja je došla iz Knina, stvorila je iznenađenje, koje se uslijed slabe veze nije moglo parirati u toku noći. Držanje boraca bilo je vrlo dobro i zadržani su položaji usprkos najjače koncentracije artiljerijske vatre na pojedine otporne tačke naših položaja.

14, 15 i 16. XII. 1943. g. Sekcija Knin 1 : 100.000. Akcije V brigade u okolini Strmice i Golubića.

Prema prikupljenim podacima neprijatelj je raspolagao sa sljedećim snagama na liniji Strmica — Knin:

U mjestu Knin nalazilo se oko 1000 Nijemaca[31] u samom mjestu Kninu i okolnim selima Knina. U mjestu Golubiću nalazi se jedna četnička brigada jačine 250—300 boraca, od ove brigade nalazilo se oko 60 četnika u mjestu Plavno. U gore navedenim mjestima neprijateljsko brojno stanje često se mijenja. Naoružanje kod neprijatelja je nepoznato. U ovoj borbi učestvovalo je 3 teška bacača i 3 topa manjeg kalibra. — ostalo naoružanje nepoznato.

Četiri bataljona V. brigade i jedan bataljon Drvarskog odreda, sa pridodatom četom pratećeg oruđa i četom za vezu — naoružani sa 2 teška bacača i malim bacačem, 12 teških mitraljeza, 51 p. mitraljez, ostalo puške, — dobili su zadatak da likvidiraju neprijatelja u Strmici.[32]

Pripreme V brigade izvršene su u Bos. Grahovu. I i IV bataljon ove brigade imali su zadatak da zatvore pravac od Knina i spriječe svaku intervenciju od pravca Knina, kao i samo bjekstvo četnika iz Strmice. I ud. bataljon sa svojim snagama zaposio je kotu 834 (Javorovu Glavu), sami rt, Podtočilo. IV bataljon zaposio je kotu 448 (Crno Vrelo), k. 668 (Čelinku). II ud. bataljon imao je zadatak napasti samo mjesto Strmicu, i pročistiti Mali Mračaj i Veliki Mračaj i Mizdrakovac, i to sa sjeveroistočne strane. III bataljon imao je zadatak da napadne neprijatelja sa jugoistočne strane mjesta Strmice, da se poveže sa svojim novim krilom, sa desnim krilom II ud. bataljona. Udarni bataljon Drvarskog odreda imao je zadatak da pročisti Čumi-

[31] Iz sastava 114 lovačke i 264 pješadijske divizije. Vidi dok. br. 59 i 85 ove knjige i mikrofilm »Minhen« 5, br. 594, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

[32] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 59.

će, Bikiće prema D. Tiškovcu, Tiškovac pročistiti, poslije ovoga krenuti prema samoj Strmici, a sa jednom četom obezbijediti se od pravca Plavna.

Napad je otpočeo tačno u 6 sati 14 o.m. u jutro. Veza kada se je uhvatila između naših snaga neprijatelj je primijetio i pobjegao prema Golubiću. Četnička banda nalazila se u zaseoku Podtočilo. Prilikom nailaska IV bataljona V brigade banda je sačekala i na bliskom otstojanju otvorila vatru na iste bataljone. Bataljon se razvio u streljački stroj i u ovom momentu banda je pobjegla. Banda je pobjegla u raznim pravcima.

Poslije, kada je neprijatelj pobjegao iz Strmice, kao i navedenih položaja, nakon kraćeg vremena, neprijatelj se skoncentrisao i krenuo prema položajima IV bataljona V brigade, tako da je borba trajala preko cijelog dana, dok su ostala tri bataljona ove brigade bili na položaju bez borbe. Ovoga dana neprijatelj je bio neaktivan, samo što je pripucavao sa svojih položaja, jedino je bio aktivan prema položaju IV bataljona V brigade. Neprijatelj je u prvi sumrak otstupio u pravcu Golubića.

15 o.m. u 9 sati neprijatelj je ponovo napao položaje IV bataljona ove brigade. Neprijatelj ovoga puta napao je naše položaje u jačini 300—400 vojnika, među kojima je bilo i Nijemaca. Neprijatelj je oko 14 časova uspio potisnuti naše snage sa položaja koje su držale Crno Vrelo (k. 448). Snage ovog bataljona zauzele su ponovno položaj: bezimenu kotu iznad Đakovića i Javorovu Glavu (k. 834), gdje se je ponovno primila borba. U 17 časova jedinice ovog bataljona izvršile su protujuriš na neprijatelja, koji je pobjegao prema Golubiću u pravcu Knina.

Istoga dana u 24 časa dva bataljona ove brigade krenuli su prema Golubiću da pročiste Golubić[33] od četničke bande.

I bataljon imao je zadatak da pročisti Plavšiće i Radinoviće i napadne neprijatelja koji je držao položaj kod crkve. U samom nailasku snage ovog bataljona neprijatelj je malo zapucao u dno Golubića prema Kninu, tj. zaseoku Drobci.

II ud. bataljon imao je zadatak napasti neprijatelja u zaseoku Dragašima i Vukovićima, prema

[33] Vidi dok. br. 61, 134 i 164.

Kesićima. U navedenim zaseocima neprijatelj se nije nalazio, već se je nalazio ispred samog Veljuva (k. 462) u okolnim zaseocima. Istu noć izvršena je i ekonomska akcija u mjestu Golubiću, odakle smo uzeli oko 65 glava sitnog blaga i 6 glava krupnog blaga. U 6 sati u jutro ova dva bataljona vratila se iz Golubića u Strmicu na odmaranje.

III bataljon ove brigade preuzeo je položaj IV bataljona iste brigade 16 o.m. Snage ovog bataljona držale su položaj Javorova Glava i u produženju lijevo i desno od iste.

Neprijatelj je isto u 9 sati napao položaj III bataljona ove brigade u jačini 400—500 vojnika koji su bili izmiješani od Nijemaca i četnika. Naoružani sa 3 teška bacača, tri topa manjeg kalibra, koji su tukli položaje ovog bataljona preko cijelog dana. Neprijatelj je izjutra napadao manjim snagama, ali je poslije podne oko 15 časova neprijatelju stiglo pojačanje u 10 kamiona. Ovo pojačanje bilo je zaustavljeno na okuci ceste ispod Novkovića zaseoka jakom mitraljeskom vatrom jedinica III bataljona. Neprijatelj je nastavio prodiranje od okuke prema Komaljićima i Mizdrakovcu, potisnuo naše snage sa k. 448, i tako su snage III bataljona bile ugrožene bočno na liniji Đaković. U isto vrijeme upućena je jedna četa II ud. bataljona pod komandom zamj. komandanta pravcem od crkve na zaselak Orašje, padinom Orlovice prema Komaljići, gdje se sukobila nenadno sa četnicima i Nijemcima, koji su je sačekali u zasjedi na bliskom otstojanju, tako da je došlo do borbe prsa u prsa, kojom prilikom se četa nije snašla već se dala u bijeg i tom prilikom neprijatelj je uspio zarobiti jednu desetinu partizana i dvojica su poginula ovom prilikom. Ostali dio snaga uspio se izvući pravcem Orlovice. III bataljon u ovom momentu dao je grčeviti otpor i neprijatelj je potisnut nazad.

Nakon ove borbe jedinice su se povukle na položaje kod crkve, a neprijatelj se povukao na liniju Novkovići, crkvica, Momići, gdje je i zanoćio.

U ovim borbama neprijatelj je imao 60 mrtvih Nijemaca, od kojih 2 kapetana, 12 četnika isto je poginulo.

Naši gubici: 7 mrtvih, 16 ranjenih, 11 nestalih od kojih 8 zarobljenih. Izgubljeno 11 pušaka i jedan p.mitraljez.

Utrošak municije: U ovoj akciji utrošeno je za tal. puške i p.mitraljeze i teške mitraljeze 5033 metka, za jug. puške i p.mitraljeze utrošeno je 1405 metaka. Za francuske puške i pš.mitraljeze utrošeno je 142 metka.

U ovoj akciji izgubljena su 2 p.mitraljeza, 11 pušaka i 750 metaka.

Kritički osvrt:

Ova akcija je uspjela, ali nedostaci su što je neprijatelj bio potcijenjen od strane samog Štaba brigade i štabova bataljona, tako da je neprijatelj zaposio dominirajuće kote sa jednim dijelom, a sa jačim snagama udario frontalno na naše jedinice, koje su držale položaj. Naše jedinice ovoga puta više su vodile borbu frontalno, dok je takav položaj i teren bio nezgodan, računajući mnogo na visinsku razliku, da se nije mogao manevar izvoditi na vrijeme.

Štab I ud. bataljona V. brigade nije zaposio određeni mu položaj koji je dobio u zapovijesti od Štaba brigade, tj. nisu ga zaposjeli na vrijeme i sa određenim snagama. Četa II ud. bataljona koja je bila upućena da udari neprijatelja s boka, od Mizdrakovca i Komaljića, ista četa nije nastupala vojnički, već više grupisana, tako da je četa naišla na zasjedu neprijatelja, i tu smo dobili najveći poraz u ovoj akciji. Ovo nevojničko nastupanje pripisuje se najviše zamjeniku komandanta istog bataljona, koji je sa četom rukovodio.

13—25. XII. 1943. g. Sekcija Livno, Jajce, Drvar 1.: 100.000. Akcija VI brigade.

Brigada se nalazila na odmoru u selima Glavice i Ćoslije u sjeverozapadnom dijelu Glamočkog Polja, kada je primila zapovijest za pokret prema Livnu, kojeg se ima napasti 15 t.mj.[34] u sadejstvu sa drugim jedinicama VIII korpusa. Dana 14 t.m. izvršen je pokret u 8 sati pravcem: Glamoč — sela Dolac i Dragnić, gdje se došlo oko 17 sati i prenoćilo. Prema prvoj zapovijesti VI brigada je određena u rezervu do likvidacije Livna, ali kako neke jedinice, određene za napad, nisu blagovremeno stigle, to je VI brigada zamijenila III krajišku brigadu, koja je tada bila zauzeta borbom kod Šujice,[35] i imala

[34] i [36] O napadu na Livno vidi dok. br. 54, 57, 99 i 134.

[35] Vidi detaljnije o borbi jedinica Prvog proleterskog korpusa oko Šujice u dok. br. 54.

napasti istočni dio grada. 15 t.m. izjutra mijenja se situacija na sektorima oko Livna i naša brigada prima oko 12 sati naređenje da sa prostorije: Dolac — Dragnić krene preko Podstrmice, i posjedne položaje: k. 1255 — i iznad Druljske Drage i kote 1334 na Blagodiji, odakle pratiti razvoj situacije, te intervenisati u slučaju neprijateljskog nadiranja, bilo prema našim položajima, bilo desno ili lijevo od nas. Čim se podijelio ručak, brigada se iskupila u selu Dragnić, izdato je naređenje bataljonima za posijedanje položaja, a tada oko 16 časova dolazi novo naređenje za napad na Livno, u kome učestvuje i naša VI brigada, s tim da prethodno likvidira sa dva bataljona neprijatelja u selu Potočanima i dalje prema Livnu, a sa druga dva bataljona očisti selo Zagoričane i postaviti osiguranje prema Borovoj Glavi, i konfiskovati što više stoke od stanovništva prema nama neprijateljski raspoloženog. Čišćenje sa napadnih pravaca da otpočne u 17.30 časova, a napad u 19 časova. Brigada je odmah izvršila pokret ubrzanim maršom. Maršovalo se bez odmora i pred selom Potočanima izbilo se oko 23 časa. Uputili smo III bataljon prema selu Zagoričanima, II bataljon da likvidira Potočane, a I i IV bataljon u napad na Livno

Podaci o neprijatelju su nepoznati. Ne zna se gdje se sve nalazi, u kojoj jačini, niti sa kakvim sredstvima i oružjem raspolaže.

Naša VI brigada, desno od nje III dalm. brigada, a desno od ove IV dalm. brigada. Oko Šujice III krajiška brigada.

Naš je zadatak napasti grad Livno na otsjeku: Manastir Gorica, crkvica, Vejs Kula isključno, no s tim da ova dva bataljona prije samoga napada na grad prethodno likvidiraju neprijatelja u selu Potočanima i dalje prema Livnu, u koliko ga bude bilo, a potom udariti na grad. Druga dva bataljona očistiće selo Zagoričane i postaviti osiguranje prema Borovoj Glavi, pored ovoga nastojati da se konfiskuje što više stoke od stanovništva koje je prema nama neprijateljski raspoloženo.

Oko 23 časa brigada je stigla na Golubnjaču (1159), odakle smo uputili IV i I bataljon u napad na Livno, III bataljon za selo Zagoričane, a II bataljon u selo Potočane. Bataljoni su otišli u izvršenje zadatka. II bataljon se spustio u selo Potočane,

ne naišavši na otpor. Ulazeći dublje u selo, iz središnjeg zaseoka otvorena je na naše dijelove vatra. Od stanovnika sela nismo mogli saznati da li u selu ima neprijatelja i koja je njegova jačina. Otpočela je borba. Neprijatelj je davao vrlo jak otpor, i sudeći po jačini njegove vatre, snaga mu je mogla biti do 150 boraca, sa jednim teškim i jednim lakim bacačem i drugim automatskim oruđem. Utvrđen u kućama kojima je pristup vrlo težak zbog velike brisanosti i velike vidnosti (pun mjesec), ovaj bataljon sam ne bi ga mogao likvidirati, pogotovo kad se nije iskoristilo iznenađenje, već mu se dalo mogućnosti da se pribire i posjedne položaj, te je odlučeno da se vrati IV bataljon, koji je upućen na Livno, te da on pomogne ovu likvidaciju, a potom da se vrati za napad na Livno. Ovo je učinjeno prema diviziskoj zapovijesti, da se prvo očiste Potočani, a potom da se krene u napad na Livno. Vratili smo IV bataljon, a I bataljon je posjeo položaje zapadno od Manastira Gorice i Tvornice cementa, počeo barikadirati put, osiguravati ovu akciju od Livna. Sada su dva bataljona prešla u napad na Potočane, podišli su pod same kuće, u kojima je smješten neprijatelj i ovo je podilaženje bilo pod logično jakom vatrom, tako da smo imali znatnih gubitaka. Vršena su tri juriša, ali su bili odbijeni. Neprijatelj je takođe vršio jedan protivjuriš, ali je bio odbijen. Neprijatelj u selu Potočane potpomagan je vatrom iz sela Dobro, koja je tukla naše snage u leđa. Borba je vođena do 6 časova u jutro 16 t.m., kada smo povukli bataljone na polazne položaje. III bataljon u selu Zagoričane vršio je konfiskaciju i tom prilikom sukobio se sa jednom neprijateljskom patrolom na serpentinama ispod Borove Glave, koja je bila razbijena, a u zoru se povukao na Nikolića Gredu i Kuk.

Dana 16 t.m. na položajima iznad sela Potočana ostao je II bataljon, iznad sela Podgrede I bataljon, III bataljon iznad sela Zagoričana, a IV bataljon u rezervu kod Štaba brigade u Mihaljevićevim Košarama. Oko 16 časova naišla je jedna neprijateljska kolona iz Livna, jačine 2 tenka i 8 kamiona, a druga skoro iste jačine od Šujice. Bataljoni na položajima vodili su borbu, koju je prekinuo mrak a neprijatelj se povukao u pravcu Livna.

Noć 16/17. XII. t.g. proveli smo na istim položajima.

Dana 17 o.m. oko 9 časova neprijatelj u jačini oko 150 vojnika, razvijen u streljački stroj, nadirao je od Borove Glave prema našim položajima na Nikolića Gredi i Kuku, stigao do naših položaja na daljinu od oko 1000 metara. Četa koja je bila na osiguranju, uslijed nedovoljne budnosti i jutarnje magle bila je iznenađena i kad je neprijatelj prvi na nju otvorio vatru ona se povukla, napuštajući Kuk, i posjela nove položaje, a za to vrijeme razvio se ostatak bataljona, tako da je ovaj bataljon držao položaj: Nikolića Greda — istočno od Perišinih Košara i povezao se sa II bataljonom koji je odmah posjeo položaje: Mračaj (k. 1373 i 1399). Istovremeno neprijatelj sa jačim snagama potpomognut motorizacijom napada naše položaje iznad sela Potočana, a druga neprijateljska kolona jačine oko 100 vojnika iz sela Podgreda izbija na Gredu i pokušava da zauzme kotu 1136, odbaci naše snage i bočnim udarom na naše položaje iznad Potočana prinudi naše snage na povlačenje.

Vodi se neobično oštra borba, neprijatelj je zadržan na Kuku, onemogućen mu je izlazak iz Potočana na Gredu, a I bataljon uspijeva da smjelim udarom zbaci neprijatelja koji je podišao samome vrhu k. 1136, i da ga u paničnom bjekstvu sjuri u selo Podgreda, nanijevši mu tom prilikom osjetne gubitke. Neprijatelja potpomaže artiljerija iz Livna, koja tuče naše položaje. Borba se vodila do samoga mraka, kada je prekinuta i neprijatelj se povukao u pravcu Šujice i Livna.

Oko 16 časova u toku same borbe, kada se Štab brigade nalazio na položajima, primili smo naređenje od Divizije za napad na Livno,[36] koji ima da uslijedi 17 o.m. u 18 časova, te da se izvrše potrebne pripreme i rekognosciranje terena, i bataljoni dovedu na polazne položaje i upoznaju sa zadatkom. Vremena za sve ove pripreme nije bilo, jer je čitava brigada bila u borbi. Izvukli smo štabove bataljona i njih upoznali sa zadatkom i naredili da se čim prije bataljoni prikupe i krenu na izvršenje. Čim je prekinuta borba, otpočelo je sakupljanje, koje je trajalo dosta dugo, pošto je brigada bila razvučena na položajima oko 10 klm. širine fronta. Prikuplja-

nje snaga bilo je gotovo oko 22 časa, kada je brigada krenula u napad na Livno.

Brigada je imala zadatak da napadne sa istočne strane na Livno. Jedan bataljon ostaviti u selu Podgredi sa zadatkom osiguranja napadnih dijelova od Potočana, dva bataljona sa kote 1075 uputiti pravo na grad, a jedan bataljon da likvidira Manastir Goricu i potom produži na grad. Rejon brigade: od Vejs Kule, zahvativši Manastir Goricu i Potok Brinu.

Napad je otpočeo oko 24 časa. Bataljoni koji su napadali preko k. 1075 spustili su se nešto istočnije od ove kote, preko Kremenjače i krenuli na grad. Približavajući se liniji: Tvornica cementa — k. 1075 naišli su na isturene neprijateljske dijelove, koji su na njih otvorili vatru, te su ove dijelove protjerali. Zatim su naišli na jaku vatru, sa ove linije, iz automatskih oruđa i bacača i ručnih bombi, kao i sa boka od neprijateljskih snaga koje su bile na položajima od k. 982 do k. 1075. Povela se borba, koja je trajala na ovom dijelu položaja do 2 sata kada su se naše snage povukle pred jakim otporom, kojeg je davao utvrđeni neprijatelj i pošto su pretrpjele osjetne gubitke. Ovome povlačenju doprinijelo je i to što naše snage nisu mogle uhvatiti vezu sa III dalm. brigadom, koja je napadala desno od nas. Ova dva bataljona su se povukla nešto unazad, radi prikupljanja, te očekivanja boljeg momenta, u kojem bi nastupio prodor naših susjednih dijelova u grad, kada bi ponovo prešli u napad. IV bataljon koji je napadao Manastir Goricu podišao je samoj ogradi (betonskoj), sa napravljenim puškarnicama i bunkerima, odakle je dočekan jakom vatrom. Žestoka borba trajala je sve do 4 časa. Naročito jak otpor davan je iz popove kuće. Jedna bombaška desetina pod zaštitom ostalih snaga hrabro i oprezno privukla se je samoj popovoj kući, ali je sačekana na vrlo bliskom otstojanju od neprijatelja i poslije kratkotrajne borbe sa ručnim bombama povukla se.

Na naše snage u ovom napadu također je otvorena jaka bočna vatra od neprijatelja koji se je nalazio u selu Žabljaku, gdje se nalazila njegova glavnina, o čemu nismo imali uopšte podataka, te je ovo znatno uticalo na napad naših bataljona, koji su se našli pred brojčano jačim i utvrđenim neprijateljem, sa mnogo teškog i automatskog oružja.

Oko 5 časova brigada se povukla, ostavljajući jedan bataljon na položajima iznad sela Potočana. Nešto docnije primljeno je naređenje da se brigada povuče u selo Dragnić, radi odmora, i ovaj je pokret izvršen u 11 časova, s tim što je jedan bataljon ostao na položajima.

Dana 18 o.m. ostao je bez naročitih promjena, sem pokreta kojeg je vršila brigada.

Dana 19 o.m., u 6 časova izjutra, neprijatelj je krenuo prema položajima koje je držao naš bataljon, i to jednom kolonom od Borove Glave, a drugom od Livna preko kote 1075. Ovim zaobilaskom s bokova naš bataljon je bio prinuđen da se povuče nešto unazad i to pod borbom. Neprijatelja je bilo oko 200 vojnika, potpomagan artiljerijom iz Livna. Neprijatelj, pošto je ovladao Gredom iznad puta, zadržao se i počeo sa utvrđivanjem položaja, na kojima je i zanoćio.

Dana 20 o.m. na položajima naš bataljon je ponovo vodio borbu sa neprijateljem, ali je neprijatelj i dalje ostao na istim utvrđenim položajima.

Dana 21. o.m. neprijatelj je prodro iz Livna za Glamoč[37] i brigada je dobila naređenje da se odmah prebaci pravcem Mali, Veliki Do, i smjesti u Žderme i Zubića Košare (južno od sela Pribelja). Pokret je izvršen u 17 časova, i brigada je stigla u Veliki Do oko 20 časova, gdje je zanoćila.

Dana 22 o.m. rano u jutro izviješteni smo da se neprijatelj povukao iz Glamoča i dobili naređenje da sa dva bataljona krenemo za selo Zajarugu, a druga dva da ostanu u Velikom Dolu. Pokret smo izvršili odmah, stigli do Staroga Sela, a odmah zatim primili naređenje da se vratimo na prostoriju: Dolac — Dragnić.

Dana 23 o.m. bili smo u Dolcu i Dragniću, sa jednim bataljonom na Blagodiji.

Dana 24 o.m. dobili smo naređenje da se prebacimo za selo Ljubunčić, radi zatvaranja pravca: Livno — Grahovo i bočnog sadejstva na pravcu: Livno — Glamoč. Istoga dana brigada je izvršila pokret i prenoćila u Vidimlijama i Starom Selu.

Dana 25. t.m. produžen je pokret preko sela Korićne između Velike Golije i Grbice preko Zakopanika, za Dolac, Ravni Dolac i selo Ljubunčić gdje

[37] O tom prodoru vidi dok. br. 134.

je brigada stigla oko 16 časova, i odmah upućena sa dva bataljona na položaj: jedan na Grbici, prema putu Livno — Glamoč, a drugi na Jasenovu Kosu, prema putu Livno — Grahovo, i isti je cijelu noć 25/26 o.m. vršio prekopavanje puta i podizao prepreke.

Gubici neprijatelja: Nisu tačno poznati, ali se pretpostavlja da su u svim ovim akcijama imali mrtvih najmanje do 50 (koliko se moglo doznati od seljaka i informativne službe iz Livna).

Sopstveni gubici: U svim ovim akcijama imali smo sljedeće gubitke: 12 poginulih, 38 ranjenih i 10 nestalih drugova. Izgubljen je jedan p. mitraljez, 5 pušaka i 250 metaka za puške. Ratnog plijena imali smo samo 2 puške. Jedan ubijen neprijateljski vojnik ostao je na položaju, koga nisu uspjeli izvući.

Veza: U svim ovim akcijama unutrašnja veza u brigadi bila je zadovoljavajuća, izuzev noću 17/18. XII. t.g., prilikom drugog napada na Livno, veza je podbacila, tako da su se dva bataljona povukla prije nego su obavijestili susjedni bataljon, koji je ostao neko vrijeme sam na položaju, a tako isto unutrašnja veza u ovim bataljonima je istom prilikom bila neorganizovana.

Veza sa susjednim jedinicama nije uopšte zadovoljila, čak ni za vrijeme držanja položaja, a u akcijama nikako se nije mogla uspostaviti, iako je ova brigada ovome poklanjala naročitu pažnju, i stalno upućivala patrole u potrebnim pravcima. Kad smo neki put i uhvatili vezu, susjedna jedinica nije nastojala da tu vezu održava, te bi u tom smislu trebalo narediti potrebno svima jedinicama.

Kritički osvrt: Sve su akcije izvođene po planu, samo sa nekad kraćim, nekad dužim zakašnjenjima, što nije krivica do ove brigade, nego većinom zbog slabe veze, velike udaljenosti između brigade i divizije, te velike širine fronta kojeg je držala brigada, što je omogućivalo brzo prikupljanje snaga, naročito u napadu na Livno dana 17 o.m. Brigada je za vrijeme navedenih akcija živila pod teškim prilikama: hladnoća uvijek na položaju, bez odmora i skloništa, nego stalno pod vedrim nebom, slaba ishrana itd. Ipak su borci sve to izdržali. U drugi napad na Livno bataljoni su pošli, pošto su se cijeli dan borili, bez da su uopšte jeli i pošto su pretrpjeli znatne gubitke. Greške su bile sljedeće: prilikom

napada na Potočane 15 o.m. II bataljon nije iskoristio iznenađenje, koje je bilo postignuto, i kada se neprijatelj mogao na spavanju uništiti, bataljon nije držan čvrsto u ruci, a i sam Štab bataljona bio je podijeljen sa pojedinim četama, koje nisu održavale međusobnu vezu. Zatim, prilikom drugog napada na Livno dva bataljona morala su se spustiti od kote 1075 ka gradu, što oni nisu učinili, već se spustili ranije, i ostavili ovu kotu neispitanu, tako da ih je docnije neprijatelj napao bočno sa ove kote.

Držanje komandnog kadra bilo je na visini, tako da je isti pretrpio znatne gubitke uslijed svoje smjelosti i što se uvijek nalazio na čelu svojih jedinica. Za sve ove akcije bila je veća priprema u moralnom smislu, tako da su starješine uložile sve od sebe da bi njihove jedinice postigle što veći uspjeh. Držanje boraca bilo je također zadovoljavajuće, moral je bio priličan, naročito u prvim akcijama, a docnije je nešto popustio uslijed gore navedenih teškoća.

Utrošak municije: U ovim akcijama utrošeno je 1465 puščane jugoslovenske municije, 1362 puščane italijanske, 60 francuske, 2747 p. mitraljeske, 4312 mitraljeske, 53 ručne bombe, 15 mina od teškog bacača. Pokvarene tri puške.

19. XII. 1943. g. Sekcija Knin 1 : 100.000. Akcija VII brigade na Dobroselo i Doljani.

VII brigada XIX S. D. Divizije, pojačana sa dva bataljona Kninskog part. odreda i vojno-političkim kursem XIX divizije.

Prema prikupljenim podacima neprijateljski garnizon u Dobroselu broji oko 150 domobrana,[38] čiji je niži komandni kadar — Nijemci naoružan sa 2 teška bacača i većim brojem automatskog oruđa, koji nije poznat.

Neprijateljski garnizon u Doljanima[39] podijeljen je u dva logora: kod crkve 40—60 vojnika i na Ivanjevači (k. 773) — 80 vojnika. Na Ivanjevači imaju dva brdska topa 75 mm., broj automatskog oružja nije poznat. Naziv neprijateljskih jedinica, kao i imena njihovih komandanata, nisu poznati.

Neprijatelj, da bi osigurao vezu sa svojim snagama koje se nalaze u Dalmaciji, drži pod kontrolom cestu Lapac — Srb — Otrić — Knin — i

[38] do [40] Iz 373 legionarske divizije

cestu Gračac — Otrić — Knin. Na tim cestama drži garnizone u Lapcu,[40] u jačini od 900 domobrana i 120 četnika, u Brotnji 60 Nijemaca i 20 četnika, u D. Suvaji 200 domobrana i Nijemaca i 200 četnika sa četničkim štabom, u Srbu i Popini ima po 200 četnika, domobrana i Nijemaca. Naš je zadatak likvidirati neprijateljske posade u Dobroselu i Doljanima i nakon toga čistiti Srbsku dolinu.[41]

Izdata zapovijest za ovu akciju dostavljena je čim je izdana.

Borba je počela 19. XII. 1943. g. u 1.40 sati na garnizon u Dobroselu, a na garnizon u Doljanima u 3 sata.

Borba koja je imala prema zapovijesti započeti u 2 sata otpočela je ranije, jer je neprijatelj primijetio naše privlačenje i osuo naše borce I i III bataljona jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom. Iznenađenje koje se imalo postići bilo je na taj način osujećeno. Naši su borci prihvatili borbu i zadržali položaje do izdatog naređenja za povlačenje. Borba je trajala do 6 sati, kada su se bataljoni povukli prema izdatom naređenju.

II bataljon VII brigade koji je jednom četom imao likvidirati neprijatelja koji se nalazio kod crkve u Doljanima — vojno-politički kurs je imao likvidirati Ivanjevaču (k. 773) — zakasnio je na položaj i naišao je na neprijatelja koji ga je spremno dočekao. Borba je trajala do 6 sati u jutro, kada je izvršeno povlačenje prema izdatom naređenju.

Akcija nije uspjela, niti su postignuti postavljeni ciljevi. Iznenađenje na kojem se je imao postići uspjeh nije postignuto, jer je neprijatelj otkrio naše namjere i pred samu noć dobio pojačanje od četiri kamiona ustaša.

Gubici neprijatelja nisu nam poznati.

Naši gubici: 3 mrtva, 15 ranjenih i 2 nestala. Izgubljene su tri puške. Od poginulih drugova su dvojica komandiri i to: komandir čete pratećih oruđa poručnik Jovo Vukmirović i komandir 3. čete III bataljona Stevo Rakić.

Utrošeno je 3800 puščanih i mitraljeskih metaka i 11 granata za laki bacač.

[41] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 134.

Za pohvalu je i držanje druga Steve Rakića, komandira 3. čete III bataljona, koji je izvlačeći jednog poginulog druga i sam teško ranjen, a potom od rane umro.

Komandir mitraljeske čete II bataljona svojom izjavom da je bataljon opkoljen izazvao je paniku i metež među borcima, tako da se je jedna desetina istog bataljona razbježala. [On] je radi toga pozvan na odgovornost, obećao je da to više nikada neće učiniti.

Kritički osvrt na akciju: Akcija je pripremljena na sljedeći način: Po dobivenoj zapovijesti za akciju Štab brigade izvršio je izviđanje položaja, nakon čega je izdao zapovijest za napad. Zapovijest je sa štabovima bataljona razrađena, nakon čega je izvršeno ponovno izviđanje terena sa komandama četa. Komande četa su zapovijesti razradile sa borcima. Odluke i izdate zapovijesti povodom akcije, prema prikupljenim podacima kojima je raspolagao Štab brigade, su realne. Od strane komandnog kadra, i nižih i viših, učinjeno je sve da se postigne cilj i izvrši zadatak.

Teško oruđe — 2 bacača — kojima je raspolagala ova brigada nije stupilo u dejstva uslijed jake magle, tako da se nije mogao uočiti cilj, koji je imao biti tučen. Naše automatsko oruđe također nije moglo dejstvovati, jer nije bilo ulja za podmazivanje. Radi toga nije došlo do uzajamnog rada i suradnje između pojedinih oružja i oruđa.

Taktički i borbeni postupci naših starješina bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

U ovoj akciji naša informativna služba potpuno je zatajila, radi čega je i došlo do neuspjeha. Pripreme za samu akciju sa borcima nisu izvršene onako kako je to bilo predviđeno. Borcima nije skrenuta pažnja u dovoljnoj mjeri na privlačenje neprijatelju, koje se imalo izvršiti u najvećoj tišini, radi čega nas je neprijatelj primijetio i nametnuo nam i borbu, prije nego što je to bilo predviđeno. Iznenađenje, na kojem se sve temeljilo, nije postignuto.

UKUPNI REZULTATI U SVIM OVIM AKCIJAMA SU SLJEDEĆI:

Pobijeno je 348 neprijateljskih vojnika, među kojima jedan četnički komandant i dva oficira. Ranjeno je 70 neprijateljskih vojnika, za koje se sigurno zna, dok je broj ranjenih

vjerovatno mnogo veći. Neprijateljski vojnici su većinom, koji su pobijeni i ranjeni, Nijemci.

Zarobljeno je 109 neprijateljskih vojnika, 7 p. mitraljeza, 98 pušaka, 2 pištolja, 10 bomba, 17.000 metaka, 1 mali bacač, 14 mina za mali bacač, 2 konja, 1 kamion, jedna vojnička kola sa ratnom spremom. Uništen jedan neprijateljski motorcikl i potopljen jedan brod. Pobijeno je više neprijateljskih konja.

SOPSTVENI GUBICI:

U ovim akcijama na našoj strani bilo je 62 mrtva, 142 ranjena, 38 nestalih i zarobljenih.

Izgubljeno je 10 p. mitraljeza, 37 pušaka, 1000 metaka, 2 telefonska aparata, izvjesna količina telefonskog kabla, pribor za kuhanje jela i jedan kazan.

UTROŠAK MUNICIJE U SVIM AKCIJAMA:

U svim ovim akcijama utrošeno je 56020 metaka mitraljeskih i puščanih, 154 bombe, 23 mine za mali bacač i 23 mine za teški bacač.

KRITIČKI OSVRT:

Kratak osvrt za razdoblje od 1. XI. do 31. XII. 1943 g. izvedenih akcija od strane jedinica ove divizije.

Brigade su formirane[42] po kapitulaciji Italije. Manjim akcijama, kroz stalne borbe i sve jače akcije, jačala se borbena sposobnost jedinica.

Štabovi brigada su bili dobri i dorasli dobivenim zadacima i radi neiskusnog nižeg komandnog kadra u svim akcijama moraju se nalaziti uz štabove bataljona, koji imaju jače zadatke.

Štabovi bataljona — sastavljeni su od starih i iskusnih boraca i komandira i bila im je potrebna stalna pomoć od starijeg štaba, naročito pri složenijim zadacima.

Komandni kadar četa, komandiri, vodnici i delegati su novi borci. Nastojalo ih se osposobiti i kroz akcije provjeravao se izbor istih. Držanje je u većini zadovoljilo, ali su uslijed neiskusnosti, a imajući slabije borce trpili stalne gubitke, što se teško osjeća u jedinicama uslijed nedostatka popune dobrog nižeg komandnog kadra.

Akcije kroz ovaj period su bile dobro pripremane, naročito uzevši u obzir vrstu akcije — zasjede, susretne borbe, a pri napadu na garnizone aktivnost neprijatelja i ispade, koji su uvijek ometali plan. Što je najglavnije manevarska sposobnost neprijatelja stavlja pred jedinice i sav kadar momen-

[42] Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 31.

talne odluke i mijenjanje plana, te su stariji štabovi uvijek bili prisiljeni biti u blizini i pratiti budno rad neprijatelja i prema tome donositi odluke. Uslijed stalnog manevrovanja neprijatelja informativna služba rijetko je dala tačne podatke.

Najjači nedostatci su uvijek: slaba veza. Iako se stalno na to obraća pažnja i u raznim zapovijestima za akcije na to udara, ne funkcioniše. To je naročito došlo do izražaja na akcijama kod Grahova, kod Aržana i na Livno.

Upotreba bacača, protikolskog oruđa i teških mitraljeza: nikako nije iskorišteno cjelishodno, tako da nigdje nije došlo do potpomaganja vatrom streljačkog stroja, osim u akciji kod sela Hrvace. Tome je uzrok neizvježbanost posluge, što se popravlja.

Iz svih operacija opaža se velik broj sopstvenih gubitaka, naročito u napadima na utvrđene položaje i mjesta. To dolazi većim dijelom zbog neiskustva boraca, necjelishodna upotreba boraca od nižeg komandnog kadra, a naročito nedovoljno izvedene borbene obuke. Na pr. na Livno se jurišalo masovno sa svim ljudstvom. Nisu izabrani bombaši, koji bi bili potpomagani vatrom strijelaca i automatskog oruđa. U manjoj mjeri taj nedostatak se najjače osjeća u svim akcijama.

Treba pojačati obuku i sprovesti potpomaganje među dijelovima jedinica, među pratećim oruđem i streljačkim četama i ojačati jedinice artiljerijom.

Uglavnom, napor naročito VI brigade, zatim V i VII za ovo vrijeme bio je velik i dostojan svake pohvale izdržljivosti boraca. Neredovna ishrana, slaba odjeća i obuća, dosta izbačenih iz stroja, udaljavanje sa svog terena učvrstilo je — iako puno brojno smanjilo — jedinice.

Potrebna im je popuna, kraći odmor i bolja ishrana, te se može potpuno računati na dobar dalji razvoj jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant — potpukovnik:
M.[43] **Šakić**

(M.P.)[44]

---

[43] Mićun

[44] Okrugli pečat Štaba Devetnaeste sjev. dalmatinske divizije NOV Hrvatske

BR. 136

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 31 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O STANJU I BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Broj: V. 135—43
Dana 31 decembra 1943 god.

Predmet: Desetodnevni operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo Vam desetodnevni operativni izvještaj o radu naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) *Opća situacija na sektoru naših jedinica:*

Na sektoru Posavskog odreda nije bilo nekih znatnih promjena, jedino što su ustaše dolazile iz Jasenovca u selo Plesmo radi pljačke u jačini od 2 satnije. Na sektoru »Trokuta« banda nije upadala u sela. Na sektor južnog dijela Psunja dolazila je banda iz Okučana i Nove Gradiške. Izmjena neprijateljskih uporišta bila je djelomična.

Željeznička stanica Kukunjevac[2] dobila je za ovo vrijeme kao pojačanje [snage] od jedne satnije. također i uporište Banova Jaruga dobilo je pojačanje od 100 Nijemaca. Takođe i u uporište Novsku je stiglo pojačanje 2 satnije ustaša, tamo se nisu dugo zadržali, te su se povukli u pravcu Zagreba. Imena starješina nisu nam poznata.

Namjere neprijatelja koliko saznajemo da imade banda iz Novske da siječe šumu iznad samog uporišta Novska. Četnici ne krstare po Posavini, nego su otišli iz Okučana za Srbiju.

Na sektoru Daruvarskog odreda neprijatelj je više puta upadao u sela služeći se pomoću njihovih špijuna te ulazio u sela gdje se naše jedinice nisu nalazile i vršio po tim selima pljačku. Promjena u uporištima nije bilo naročitih, sem jedno,

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 32—2/II, k. 470.

[2] Deveta sat Treće bojne Osme gorske pukovnije vrši stalno obezbjeđenje na ovoj željezničkoj stanici, vidi dok. br. 19/1—5, k. 107, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

što je stiglo u uporište Pakrac oko 200 novih regruta. Na sektoru ovog Odreda neprijateljske namjere nisu nam poznate, jedino možemo zaključiti da neprijatelj ima namjeru upadati u pojedina sela i vršiti pljačku.

Na sektoru Bilogorskog odreda nije bilo nekih naročitih promjena, samo što je neprijatelj dana 17. XII. 1943 god. krenuo iz Virovitice u jačini od 90 vojnika sa namjerom da pokida neke bunkere u Špišić Bukovici. Naši borci su ih sačekali i odbili. Nadalje se nije opažalo da je neprijatelj kretao iz uporišta, ma u koja sela.

Promjena nije bilo, jedino se saznaje da će neprijatelj smijeniti posadu u Virovitici, da će mjesto gestapovaca doći ustaše. Daljnje namjere neprijatelja nisu nam poznate.

2.) *Rad naših jedinica i podređenih štabova:*

Za prošlih 10 dana sa jedinicama naših odreda rađeno je po rasporedu rada i to: vojna pravila, ratna služba, borbena obuka itd. Borci ista predavanja dobro shvaćaju, i mnogo ih interesuje za isto.

Sa štabovima rađeno je iz Potsjetnika za vojna pravila, najviše se zadržavalo na proučavanju topografije, tj. proučavanju karata.

3.) *Disciplina i moral jedinica:*

U Posavskom odredu obična disciplina nije na dovoljnoj mjeri kako bi to trebalo da bude, vidi se po tome što se još ne zauzima potpuno vojnički stav prema rukovodiocima. Borbena disciplina je dosta dobra, pošto kad vojnici kreću na neki zadatak vidi se kod njih dobro raspoloženje i dobro primaju kada im se napomene da idu u akciju. Što se tiče nedostatka discipline poduzele su se mjere da se to dovede na veći stepen, s tim što se održavaju sastanci sa rukovodiocima i sa vojnicima po četama i po vodovima. Jedino se opaža dosta nedostataka kod vojnih rukovodilaca radi toga što su se vršile izmjene u ovom Odredu, pa drugovi još nisu dovoljno shvatili svoju dužnost.

U Daruvarskom odredu obična disciplina dosta je slaba radi toga što još niži vojni rukovodioci nisu shvatili svoju dužnost i nisu se saživili dovoljno sa vojničkim životom. Opaža se u tom što se ne vrši pozdravljanje kod boraca, a slabo i kod rukovodilaca. Borbena disciplina je dosta dobra, pošto vojnici željno očekuju kada će ići u akciji ili u zasjedu i postavljaju pitanje više puta kada će ići u akciju.

U Bilogorskom odredu u zadnje vrijeme pokazuje se disciplina dosta dobra. Borbenost i moral kod boraca na dosta velikom stupnju. Niži vojni rukovodioci pokazuju dosta volje

za rad, iako su vršene izmjene u istom Odredu. Isti rukovodioci imaju dosta inicijative.

4.) *Stanje unutar jedinica:*

U Posavskom odredu u posljednjih 10 dana izbačeno je iz stroja 4 druga i jedna drugarica, a pridošlo je iz rashoda oko 20 drugova, priraštaj oružja i municije 2 puškomitraljeza koji su dobiveni u akciji, te je jedan puškomitraljez talijanski koji je dobit od Komande Psunjskog područja. Viška pušaka 10 koje su dobite u akcijama. Manjka pušaka je 22 talijanske, koje su metnute u bunker radi pomanjkanja municije. Manjka municije je oko 500 komada koja je utrošena prilikom akcija.

U vremenu prošlih 10 dana izbačeno je iz stroja u Daruvarskom odredu 58 drugova, a od toga otišlo ih na registraturu Daruvarskog područja, na kurs i na prisilni rad. Višak: jedna drugarica. Priraštaj oružja: 6 mauzera i 3 manlihera i jedan šmajser. 6 pušaka je zarobito u zasjedi, dok su 3 dobivene od drugova koji su se nalazili kod svojih kuća iz drugih jedinica. Manjak municije je 600 komada, a dobitak 1200 komada.

U Bilogorskom odredu u toku prošlih 10 dana izbačeno je iz stroja dva druga koji su ranjeni prilikom borbe u Špišić Bukovici, dok se je jedan drug sam ranio i to nehotice. Mrtvih nije bilo. Viška oružja: 2 puškomitraljeza i jedan šmajser, dok je jedan puškomitraljez »Šoša« dobit od komande straže Vukosavljevica. Viška pušaka: 3 talijanke i 11 francuskih. Manjak ne možemo Vam dostaviti pošto nam nije dostavito opravdanje.

Manjka drugova je 19, kao i dvije drugarice. 19 drugova dato je kao pripomoć straži pri Komandi mjesta Pitomača, a dvije drugarice su puštene kući kao bolesne.

5.) *Služba veze:*

Veza između nižih i viših štabova održava se pomoću pješaka kurira, izuzev nekih hitnijih naređenja, dodjeljuju se kuririma konji. Telefonsku vezu nemamo između Štaba grupe i odreda radi toga što nemamo dovoljno kabla i izolatora.

6.) *Izvedene akcije:*

a.) *Posavski odred.*

Dana 17. XII. o.g. neprijatelj je krenuo iz Okučana i Nove Gradiške u jačini od 300 ustaša i Nijemaca. Naši su vojnici sačekali. Borba se vodila kod sela Smrtića i Ratkovaca 8 časova.[3] U istoj borbi lakše je ranjena jedna drugarica. Neprijateljski gubitci nisu nam poznati.

19/20. XII. o.g. jedinice ovog Odreda postavile su zasjedu[4] na pruzi Poljana — Banova Jaruga kuda se kretala svakoga

[3] Vidi dok. br. 113.

[4] Vidi dok. br. 19/1—5, k. 107, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

dana neprijateljska ophodnja u jačini od 20 vojnika, naoružana sa dva p.m., ostalo karabini. U istoj zasjedi dobiveno je 5 karabina, ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika i dva živa uhvaćena. Na našoj strani nije bilo gubitaka niti mrtvih niti ranjenih.

Dana 21. XII. o.g. neprijatelj se kretao iz Nove Gradiške preko Cer. Šumetlice za Strmac u jačini od 100 vojnika. Naši su ih borci[5] sačekali u zasjedi. Borba se vodila pola sata. U istoj zasjedi dobivena su dva p.m., 6 karabina manliher i nešto ratne spreme. Zarobljeno je 6 neprijateljskih vojnika, ubijeno je 4 i 4 ranjeno. Na našoj strani nije bilo ni ranjenih niti mrtvih.

Dana 25. XII. o.g. jedna četa ovog Odreda vodila je borbu sa ustašama koji su se kretali iz Jasenovca za Trebež, nije nam poznato koliko je neprijatelj imao gubitaka. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih niti ranjenih. Istoga dana ova četa porušila je bunkere na pruzi Banova Jaruga — Lipovljani. U toku ovih 10 dana ovaj Odred davao je osiguranje prilikom sakupljanja hrane po selima, te fingirao napad na uporišta Poljana — Okučani i Gradiška[6] i sačekivali transporte koji su prolazili prugom i na iste otvarali vatru.

Na glavnu prugu Zagreb — Beograd nije se vršila diverzija uslijed toga što nemamo na raspolaganju eksploziva.

b.) *Daruvarski odred:*

Jedinice ovog odreda postavile su zasjedu [23. XII.][7] između Badljevine i Omanovca. Neprijatelj je krenuo u jačini jedne bojne iz Pakraca za Daruvar. Naši su ih borci sačekali u zasjedi i otvorili vatru na njih. Tom prilikom zarobljeno je 6 karabina i jedan šmajser i oko 600 metaka i jedna radio stanica. Zarobljeno je 6 neprijateljskih vojnika, dok je neprijatelj imao 40 mrtvih i ranjenih i 3 konja. Za prošlih 10 dana jedinice ovog Odreda postavile su zasjede na cesti Daruvar — Pakrac i Daruvar — Končanica. Neprijatelj je kretao u jačim vojnim formacijama. Jedinice ovog Odreda otvarale su vatru na neprijateljske kolone, dok za sve ovo vrijeme nisu nam poznati gubitci neprijatelja. Također ovaj Odred održavao je mitinge po selima.

c.) *Bilogorski odred:*

Dana 17. XII. o.g. naše se jedinice nalazile u Špišić Bukovici. Toga dana neprijatelj je krenuo u jačini od 90 vojnika iz Virovitice prema Špišić Bukovici s namjerom da poruši bun-

[5] Riječ je o Posavskom NOP odredu, vidi dok. br. 40/2, k. 1606 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Vidi dok. br. 168 i 178.

[7] Odnosi se na borbu 23 prosinca 1943 god., vidi dok. br. 38/1, k. 1605 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

kere koji su napravljeni za vrijeme [bivše] Jugoslavije. Jedinice ovog Odreda sačekale su ih i otvorile su vatru[8] na njih i izvršile juriš i potisnule neprijatelja u pravcu Virovitice. Neprijatelj je ostavio na bojnom polju 5 mrtvih, veći broj ranjenih. Dobiveno je 2 puškomitraljeza, jedan šmajser i 4 karabina, 7 pari odijela, 780 metaka 7/9 mm., 50 za šmajser. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih niti ranjenih.

Istoga dana jedna četa ovog Odreda nalazila se u selu Borovi koja je osiguravala konfiskaciju imovine narodnih neprijatelja.

Dana 18. XII. o.g. jedna četa ovog Odreda nalazila se prema naređenju Štaba korpusa u selu Suhopolje na osiguranju, dok se tamo vršila konfiskacija imovine narodnih neprijatelja.

Dana 20. XII. o.g. jedan bataljon ovog Odreda nalazio se u selu Špišić Bukovici. Poslije doručka krenuo je na zadatak: rušenje pruge od Vukosavljevice prema Špišić Bukovici. Porušeno je 3 klm. pruge.

Dana 22. XII. o.g. jedna četa ovog Odreda nalazila se u zasjedi na cesti Suhopolje — Virovitica. Tom prilikom zarobljena su 7 kola plijena, koja su vozita iz Suhopolja za Viroviticu po naređenju gestapovaca iz Virovitice, a koje je pratilo 7 ustaša. Tom prilikom dobivena su dva karabina. Neprijatelj je imao jednog mrtvog ustašu i jednog ranjenog. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

7.) *Stečeno iskustvo:*

Posavski odred: Iskustva imamo iz posljednjih akcija i zasjeda to jedino što se nisu pravilno izvodile, što članovi Odreda nisu vodili dovoljno kontrole nad jedinicama koje su postavile zasjedu, kako su ih postavile i na kojima mjestima bilo bi najpogodnije i kako treba zasjeda da se kombinuje. 2.) Što ovi borci nisu prošli kroz žešće borbe pa nemaju iskustva kako treba da se neprijatelj napada.

Daruvarski odred: Iskustvo imamo u zadnjoj zasjedi koja je bila postavljena kod sela Omanovca, pošto su naši borci bili zaposjeli vrlo povoljan teren, tako da su bili u konspiraciji, dok nije neprijatelj naišao na blisko otstojanje, toga je časa jedan komandant bataljona komandovao »brza paljba«, tako da je neprijatelj osjetio komandu i tom prilikom iskoristio zaklon, tako da nije bila efikasna vatra naših boraca. Drugo iskustvo: što jedan bataljon ovog odreda nije se osjećao odgovoran i nije na vrijeme izišao na položaj i udario neprijatelja sa boka, tako da se nije uspjelo pokupiti oružje, kao i ostali ratni plijen od mrtvih neprijateljskih vojnika.

[8] Vidi dok. br. 166 ove knjige i dok. br. 30—2/II, k. 470 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Bilogorski odred: U posljednjim akcijama i zasjedama kod ovoga Odreda stečena su sljedeća iskustva: da se nije dovoljno iskoristila vatra naših boraca i naši niži rukovodioci nisu izveli manevar, tako da nisu obuhvatili neprijatelja kako je to bilo potrebno, da se izveo manevar daleko bi bili veći uspjesi. Nastojaće svim silama da se ova iskustva premjere u idućim akcijama i zasjedama.

8.) *Raspored jedinica:*

Posavski odred: I bataljona istog Odreda 121 po spisku, II bataljon 143, bataljon »Hajduk Veljko« 82, Četa »Matija Gubec« 51, Bolnička četa 15, pri Štabu 28, Štab odreda 9 drugova.

Daruvarski odred po spisku: I bataljon 151, II bataljon 196, radnički vod 32, Pakračka četa 23, Vod za vezu 7, Štab odreda 8, pri Štabu 10 drugova.

Bilogorski odred po spisku: I bataljon 163, II bataljon 126, III bataljon 114, Bolnička četa 29, Grubišnopoljska četa 25, Radni vod 32, Štab odreda 7, pri Štabu odreda 6 drugova.

Posavski odred nalazi se na sektoru »Trokut«, bataljon »Hajduk Veljko« nalazi se na sektoru Okučani, češće puta se prebacuje u Posavinu i to u selo Čovac i Gređani. Stanje u odjeći i obući do sada je dosta dobro. Zdravstveno stanje je dosta dobro. Drugovi se hrane po kućama, ishrana je dobra.

Daruvarski odred: Jedinice ovog Odreda nalazile su se za prošlih 10 dana na sektoru Daruvar — Pakrac. Stanje u ovom Odredu po pitanju odjeće i obuće vrlo je loše. Zdravstveno stanje je dosta dobro. Ishrana se vrši po kućama i ista je dobra.

Bilogorski odred: Jedinice ovog Odreda nalazile su se na sektoru Virovitice i Pitomače. Odjeća i obuća u ovom Odredu je u posljednje vrijeme dosta dobra. Ishrana se vrši po kućama i dosta je dobra. Zdravstveno stanje u posljednje vrijeme je dosta dobro. Ne opaža se da imade drugova nahlađenih niti da boluje od ike druge bolesti.

9.) Posavski odred ima u vidu za idućih 10 dana da postavlja zasjede prema dobivenim informacijama da bi neprijatelj imao namjeru upadati u obližnja sela. Isto tako imaju namjeru ometati neprijateljske transporte na glavnoj pruzi Beograd — Zagreb.

Daruvarski odred ima u vidu za idućih 10 dana postavljati zasjedu na cesti Daruvar — Pakrac. Isto tako na cesti Garešnica — Hrastovac i mobilisati što veći broj vojnika.

Bilogorski odred ima u vidu idućih 10 dana postavljati zasjedu Virovitica — Špišić Bukovica i Virovitica — Slatina i na svim ostalim cestama od kuda imadu u vidu da bi neprijatelj mogao se kretati.

Z a k l j u č a k:

Gotovo po svim odredima ukoliko se zapazilo vojno rukovodstvo nije shvatilo svoju dužnost. Mi ćemo nastojati sa svim mjerama da što češće obilazimo odrede i održavati sastanke sa rukovodiocima.

U Bilogorskom odredu nemamo sada komandanta Odreda pošto je isti[9] otišao na viši oficirski kurs u Liku. Mi Vas umoljavamo ukoliko imadete nekoga druga koji bi mogao vršiti ovu dužnost da nam istog stavite na raspoloženje, pošto mi u našim odredima nemamo gotovo ni jednog rukovodioca koji bi mogao preuzeti ovu dužnost.

U posljednje vrijeme obilazeći odrede vidilo se da se drugovi nakon naših savjetovanja koje smo mi ukazali mnogo trse da bi što bolje zadovoljili na svojoj dužnosti.

Isto tako obilazeći odrede opazilo se veliko pomanjkanje municije za talijanske puške.

Mi Vas umoljavamo ukoliko bi se nalazilo municije u artiljeriskom slagalištu za iste puške da nam dodijelite potreban broj. Isto tako u svim našim odredima nalazi se veliki broj manliher i talijanskih pušaka, a u raznim područjima imade veliki broj mauzera pa ako bi bilo moguće da bi se izvršila izmjena, pošto su naši drugovi borci potrebniji i bolje im mogu poslužiti mauzer puške nego stražarima.

SMRT FASIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stojan Divić

Komandant, major:
Ivo Marinković[10]

[9] Đuka Milosavljević
[10] Narodni heroj

BR. 137

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA OD 31 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA KROZ PROSINAC 1943 GODINE[1]

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
N.O.V. i P.O.H.
Op. Broj 69/43.
31. XII. 1943 godine.

Mjesečni pregled akcija i
operacija .....

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

(Operativni otsjek)

U toku mjeseca decembra jedinice ovog sektora izvršile su sljedeće akcije:

1. XII. Napao je Turopoljsko-Posavski Odred na aerodrom Kurilovec kod Velike Gorice.[2] — Napad je izvršen sa nedovoljno snaga da bi se mogao uspješno likvidirati tako jaki garnizon, tako da je napad ostao bezuspješan. Zarobljeno je svega 10 domobrana.

2. XII. 1943 godine napravio je Ž.P.O. zasjedu na cesti Zagreb — Karlovac, koja nije uspjela jer su naišli tenkovi pa se zasjeda morala povući. —

3. XII. Omladinska Brigada »Jože Vlahović«, uz sudjelovanje jednoga bataljona Ž.P.O. napala gestapovsko uporište Lug, ali napadaj nije uspio.[3] Zarobljen je jedan p.mitraljez, 1 laki bacač, 7 pušaka i 1 šmajser, ubijeno je 14 neprijateljskih vojnika, ranjeno 29 a zarobljeno 12. —

Istovremeno je napao Ž.P.O. sa ostalim svojim snagama neprijateljsku posadu kod kote Svetog Urbana. Zasjeda nije bila dovoljno jaka pa je neprijatelj uspio da se probije i da pobjegne.

6. XII. napao je Ž.P.O. na neprijateljsko uporište Konjščicu i kotu 269 kod Samobora. Napadaj je uspio, zarobljeno je 6 ustaša, ubijeno 15, a ranjeno 15. Zaplijenjen je sljedeći materijal: 1 teški bacač, 112 mina za teški bacač, 24 mine za laki

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25—3, k. 105 C.
[2] Vidi dok. br. 142.
[3] Vidi dok. br. 145.

bacač, 10.000 mauzer metaka, kompletna radio stanica tipa t-4, 15 pušaka, i ostale ratne spreme.[4] —

7. XII. napali su ustaše P.T.S. oko 1000 njih na položaje T.P.O. u Kravarskom, sa namjerom da unište bataljon T.P.O. koji se nalazio tom prilikom tamo. Međutim toga dana je stigla na te položaje 28. Divizija, koja je zajedno sa tim bataljonom T.P.O. rastjerala neprijatelja. Od strane Turopoljskog Odreda ubijeno je 8 ustaša, 1 zarobljen i 20 ranjenih. Zaplijenjeno je nešto ratne spreme.[5]

9. XII. učinio je Ž.P.O. zasjedu na cesti Samobor — Jasenica, tom prilikom ubijeno je 4 finansa a 3 su živa uhvaćeni. Zarobljeno je 5 pušaka i 1400 metaka. —

Istoga dana napravila je Omladinska Brigada zasjedu na cesti Zagreb — Karlovac kod Zdenčine i tom prilikom uhvatila dva teretna automobila (vojna) i tri luksuzna.

11. XII. Napravio je Ž.P.O. zasjedu na istoj cesti kod Rakovog Potoka, ali su opet naišli tenkovi pa se je zasjeda morala povući. —

13. XII. Ž.P.O. po naređenju Vrhovnog Komandanta Druga Maršala Tite[6] izvršio je diverzantsku akciju na pruzi između Desinca i Jaske, potpuno je uništeno 800 metara pruge i dignut je oklopni vlak koji je išao iz Jaske jer je naišao na našu minu.[7]

Iste noći Omladinska Brigada htjela je izvršiti diverziju jačih razmjera sa svim svojim snagama na cijelom dijelu pruge između Draganića i Jaske, međutim je neprijatelj tu večer zaposjeo čitav dio te pruge pa je akcija ostala bezuspješna.

15. XII. Omladinska Brigada »Jože Vlahović« izvršila je diverzantsku akciju između Zdenčine i Horvata i tom prilikom uništeno je potpuno 1200 metara pruge.[8] —

16. XII. T.P.O. izvršio je akciju na domobransko uporište na Jakuševačkom mostu preko Save, kod Zagreba.[9] Istovremeno je napao policisku stanicu u Borovju i policisku stanicu na mitnici za Veliku Goricu. Jednovremeno izvršena je konfiskacija na imanju narodnog neprijatelja ustaše Ive Čavleka u Jarušju. Zarobljen je 21 domobran i 5 policajaca, uhvaćen sljedeći materijal: 24 puške, 1 šmajser, 1 pištolj, 3.000 metaka i nešto ostalog materijala.

---

[4] Vidi dok. br. 151.
[5] Vidi dok. br. 152.
[6] Tim naređenjem Vrhovni komandant NOV i PO Jugoslavije naređuje svim jedinicama u Jugoslaviji da pređu u napad na neprijateljsku živu silu i komunikacije u cilju rasterećenja jedinica na koje neprijatelj vrši ofanzivu. Vidi dok. br. 17/I, k. 812, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[7] i [8] Vidi dok. br. 159.
[9] Vidi dok. br. 163.

18. XII. napala je Omladinska Brigada »Jože Vlahović« ponovo neprijateljsko uporište **Lug.** Akcija nije osim ekonomske strane uspjela, jer se neprijatelj od zadnjega napadaja dobro utvrdio izgradivši 6 velikih bunkera i zagradio prozore i utvrdio školu u kojoj je bilo glavno mjesto otpora, pa se bez teške artiljerije nije moglo na brzinu likvidirati. Tom prilikom zaplijenjeno je 56 komada svinja. Istovremeno je Ž.P.O. sa jednim dijelom svojih snaga izvršio uspješan fingirani napad na Samobor. —

Iste ove noći izvršio je Turopoljsko-Posavski Odred napad na domobranski garnizon u Sopnici kraj Sesveta i likvidirao ga.[10] Tom prilikom dignuto je u zrak 390.000 kilograma avionskih bombi i protivavionskih granata. Zarobljeno je 60 domobrana, 2 oficira i 1 podoficir, a zaplijenjeno 9 p.mitraljeza, 60 pušaka i 5.000 metaka kao i veća količina ostale ratne spreme. Istovremeno su diverzanti toga Odreda dignuli most na pruzi i cesti Zagreb — Sesvete, kod Dubrave. —

19. XII. Potpomaže T.P.O. sa dva bataljona napad 28. Divizije na aerodrom Velika Gorica (Kurilovec), pa daje osiguranje na križanju ceste i pruge spram Turopolja. Tom prilikom je odbio nekoliko napadaja ustaša iz Turopolja koji su htjeli ići napadnutom aerodromu u pomoć.[11] Istu tu noć sa druga dva bataljona T.P.O. izvršio je diverzantsku akciju na pruzi Zagreb — Karlovac kod Horvata u dužini od 1300 metara. Na toj istoj dužini prerezani su svi telefonski i telegrafski stupovi i pokupljena je žica sa njih.[12] —

21. XII. Postavio je Ž.P.O. zasjedu na glavnoj cesti Zagreb — Karlovac kod Klinča Sela, tom prilikom potučen je jedan pun kamion Nijemaca. —

22. XII. Napala je Omladinska Brigada »Jože Vlahović«, neprijateljsko uporište Lazinu i Draganići, sa djelomičnim uspjehom, oslobodivši 9 kuća i zaplijenivši nešto ratnog materijala. Te iste noći izvršio je Ž.P.O. napadaj na lokalnu željeznicu »Samoborec«, koji nije uspio jer je zasjeda stigla u momentu kada je vlak prolazio. Istovremeno je izvršen napadaj na ustaški garnizon Novaki kod Podsuseda, ali su tom prilikom naišli tenkovi pa se je Ž.P.O. morao povući.

24. XII. izvela je Omladinska Brigada »Jože Vlahović« napad na Lazinu i ovaj napad je samo djelomično uspio, pošto su vodiči koji su vodili zasjedu zakasnili te je neprijatelj uspio pružiti pomoć napadnutoj posadi. Oslobođeno je 23 Rusa i zarobljeno nešto ratnog materijala.[13] —

---

[10] Vidi dok. br. 106 i 165.
[11] i [12] Vidi dok. br. 166.
[13] Vidi dok. br. 172.

Iste noći su patrole Ž.P.O. u Stupniku i Leskovcu ubile 1 ustaškog satnika i ustaškog nadporučnika dok je jedan ustaša zarobljen. Istovremeno je jedan bataljon Ž.P.O. napao njemačka pogranična sela Mokrice i Rajc i oslobodio 11 zatočenika Slovenaca i 1 ruskog poručnika crvenoarmejca.

25. XII. izvršio je Ž.P.O. diverzantsku akciju na pruzi Zagreb — Karlovac kod Horvata i tom prilikom uništio oko 500 metara pruge.

28. XII. napao je Ž.P.O. neprijateljska uporišta Pavučnjak, Bedure, Palčiće i Kurane. Nijemci koji su se nalazili u tim selima razjureni su. Tom prilikom ubijeno je 20 Nijemaca, 1 živ zarobljen i zaplijenjeno 1. p.mitraljez, 1 laki bacač sa većom količinom mina i 15 pušaka.

U svim tim akcijama zaplijenjen je i zarobljen slijedeći ratni materijal:

1 teški bacač, 112 mina za teški bacač, 3 laka bacača, 72 mine za laki bacač, 192 puške, 11 p.mitraljeza, 33.416 metaka, 110 ćebadi, 80 hlača, 80 šinjela, 80 bluza, 92 para cipela, čizama 44 para, 14 pištolja, 3 šmajsera, 3 teretna automobila, 4 luksuzna automobila, riže 50 kilograma, šećera 30 kilograma, 1 radio stanica, 2 dvogleda, oslobođeno je 32 Rusa od kojih je jedan poručnik. Zaplijenjeno je 184 svinje, 30 krava i 10 konja. Uništeno 390.000 avionskih bombi i gran. i 3.500 m. pr. Gubici neprijatelja u ljudstvu: 115 mrtvih vojnika, 117 ranjenih vojnika, 151 zarobljen, i 4 oficira.

Naši gubici u ljudstvu iznose: 26 mrtvih, 95 ranjenih. Nestalih 3. Dezertiralo 6.

Utrošeno municije: 4.500 komada metaka, 40 mina za teški bacač, 112 mina za laki bacač, 45 protivtenkovskih granata i 15 brdskih granata 65 mm.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Franc Knebl

Komandant major,
Vojko Hošteter

BR. 138

DOPIS OPĆINSKOG NOO RAKOVICE OD 31 PROSINCA 1943 GOD. ŠTABU PLAŠČANSKOG NOP ODREDA ZA UPUĆIVANJE JEDINICA NA TEREN OVE OPĆINE RADI ZAŠTITE NARODA[1]

OPĆ. N. O. O. RAKOVICA
31-XII-1943
Broj 168/43

Predmet: Za stanovništvo
ove opć. obezbjeđenje
od raznih bandi. Tražnja

II PLAŠČANSKOM ODREDU

Ovaj teren općine Rakovičke je napušten već više vremena bez vojske. U tom međuvremenu desilo se i dešava svakojakih neprilika koje narod uznemirava da mirno živi kod svojih bajti, tj. čestim upadima sa strane neprijatelja i sa Vaganca,[2] kao i iz Bosne Huskinih bandi,[3] koja je u 2—3 navrata ovdašnjem stanovništvu sela Ljeskovac — Basara i Koran. Lug opljačkala stoku i sve ostalo pokućstvo — bolje predmete koje su zatekli kod bajti.

Prema svemu gore navedenom narod je sam spotaknut — kao i govori da je čak i napušten od naših vlasti, kao i same vojske i da za isti malo vodi računa. Zato ovaj odbor općine Rakovice, kao i Drežnika, moli drugarski naslov da mu u ovoj vrlo nezgodnoj neprilici pruži najhitniju pomoć sa poslanjem koliko-toliko drugova na ovdašnji teren radi osiguranja, time da se narod usigura sa otstankom kod svojih zgarišta. Što se tiče samog naroda uvijek stoji nepokolebiv uz našu Narodnooslobodilačku borbu, za koju je do danas dosta položio i žrtava i sve takoreći materijalno stanje i koji će još položiti gdje to bude trebalo. Prema tome se iz svega toga jasno vidi da nije zaslužen da se pusti na milost i nemilost već po mogućnosti istom pruži svestrana pomoć.

---

[1] Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta, pod reg. br. 22—16, k. 1600 A.

[2] Najvjerovatnije da se odnosi na upade dijelova 373 legionarske »Tigar« divizije, koja je bila dislocirana na komunikaciji Bos. Novi — Bihać — Lapac — Srb. Vidi dok. br. 28 i 140.

[3] Muslimanska milicija Huske Miljkovića

Opć. N.O.O. Rakovica
31-IX 1943
Broj 168/43
Predmet: Za stanovništvo ove opć. obezbeđenje od vrazih bandi traženje

IV. Plašćanska Odredu.

Ovaj teren općine Rakovičke je napušten već više vremena bez vojske, u tom međuvremenu desilo se i dešava svakojakih neprilika koja narod uznemirava da mirno živi kod svojih bajti tj. čestim upadima sa strane neprijatelja i sa vagonca kao i iz Bosne Huskinih bandi koja je u 2-3 navrata ovdašnjem stanovništvu sela Ljeskovac-Prasova i Kosumlug opljačkala stoku i sve ostalo pokretno bolje predmete koje su zatekli kod bajti.

Prema svemu gore navedenom narod je sam spotaknut-kao i govori daje čak i napušten od naših vlasti kao i same vojske i dosa za isti malo vodi računa. Zato ovaj odbor općine Rakovice kao i drežnika moli drugarski naslov danu u ovoj volo nezgodnoj neprilici prvi najhitnuju pomoć sa poslanjem koliko-toliko drugova na ovdašnji teren radi sciguranje time dosa narod usigura sa opstankom bod svojih zgarišta. Stoje tiče samog naroda vojen stoji

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 138

U nadi se ostaje da će se ovoj skromnoj ali opravdanoj zamolbi u susret izaći na zadovoljstvo ovdašnjeg stanovništva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Tajnik
Pavlić
Angelina Rodić

Drug. pozdrav
pretsjednik
J. Slavić
M. Kotur.

Odbor
M. ..[4] .....
Milan Vorkapić
Boško Zderalo
Polit. rad. **Miloš Pozman**
Polit. rad. **Novak B. ....**[5] ..
Jovo Jović

(M.P.)[6]

[4] i [5] Nečitka imena u originalu.
[6] Okrugli pečat: Općinski narodnooslobodilački odbor Kordunaški Leskovac.

II

USTAŠKO - DOMOBRANSKI I NJEMAČKI DOKUMENTI

BR. 139

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 1 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA GALGOVO, NIJEMCE, GLINU I PELJEŠAC[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 335

(po podatcima primljenim 1. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: 29. XI. napali su partizani našu posadu u s. Galgovo (19 km j.z. od Zagreba). Posada se pred nadmoćnijim neprijateljem povukla u Rakov Potok (16 km j.z. od Zagreba). Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 4 ranjena.

Podr. Čazme: 28. XI. poduzeti podhvat za odterećenje Čazme[2] nije uspio uslijed jačeg neprijateljskog odpora kod Narte[3] (10 km j.z. od Bjelovara) i kod Dapci (6 km j.z. od Čazme). Vlastiti gubitci:

a) Nijemaca: 3 mrtva i 7 ranjenih (oružnika),

b) Naši: posada Čazme brojčano slaba — I/5. gorske pukovnije većinom poginula, a mali se dio probio preko potoka Česme, u kojem se nepoznati broj utopio.

U ponovnom poduzetom podhvatu 29. i 30. XI. prema Čazmi dostigla je naša kolona s. Šušnjari

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/23—24.

[2] O napadu na Čazmu vidi dok. br. 1, 12 i 24.

[3] Vidi dok. br. 6.

(8 km j.z. od Čazme), a Nijemci poslie težke borbe s. Graberje (11 km j.z. od Čazme).

1. XII. u jutro, uslijed nadmoćnosti neprijateljskih snaga, Nijemci su prekinuli podhvat za oslobođenje Čazme.

Podr. Siska: U toku noći 26/27. XI. tuklo je naše topničtvo sa 20 granata po nalogu Nijemaca s. Cepeliš (4 km j. od Petrînje).

Podr. Daruvara:

U toku noći 29/30. XI. odbijen je napad na Vel. Zdence (12 km s.z. od Daruvara). Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Neprijateljski nepoznati.

Podr. Podrav. Slatine: Podhvat kod Podravske Slatine[4] doveo je do punog uspjeha. Češći neprijateljski jači odpori u ogorčenim borbama svladani i Podravska Slatina dostignuta. Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 3 ranjena. Neprijateljski gubitci: 251 mrtav (brojano), 43 zarobljena. Plien: 23 konja, 3 teške i 3 lake strojnice, 59 pušaka, 12 sanduka streljiva i 4 kola sa opremom.

Podr. Našica: Nijemci su poduzeli podhvat u predjelu Orahovice[5] (24 km j.izt. od Podravske Slatine). Dosadanji naši gubitci: oko 60 mrtvih, dok neprijateljski kod s. Čačinaca (22 km s.z. od Našica) iznose preko 100. Neprijatelj se povlači prema Jelas Šumi (28 km s.z. od Našica). Dalji podhvat obustavljen uslijed nadmoćnosti neprijatelja.

Podr. Virovitice:

Po dobivenim obaviestima (28. XI.) neprijatelj se prikuplja jačim snagama u predjelu Špišić Bukovice (7 km z. od Virovitice) sa namjerom da izvrši prepad na želj. prugu Virovitica — Barč.

Podr. Vinkovaca:

26. XI. partizani (200) izvršili prepad na s. Nijemce (24 km j.izt. od Vinkovaca). Občina i oruž. postaja zapaljene, a selo dielom opljačkano.

Podr. Broda: 30. XI. poduzet je podhvat čišćenja predjela sa obje strane ceste: Gromačnik — Sibini (6 i 10 km z.s.z. od Broda).[6] Posljedci još nepoznati.

---

[4] i [5] Detaljnije o borbama oko Podravske Slatine i Orahovice vidi tom V, knj. 21, dok. br. 169 i 209, te dok. br. 13/1—18, k. 55, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Na ovoj cesti dejstvovao je Diljski NOP odred, vidi dok. br. 39.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Glina — Petrinja: Ponovno dobiveno izvešće da su partizani prilikom napada na Glinu[7] imali oko 2000 mrtvih i ranjenih. Gubitci Nijemaca oko 20.

Podr. Biokova: Čišćenje Biokova i Biokovskog primorja produžava se. Partizani Biokova velikim dielom već pobjegli na otoke.[8]

Podr. Zadra: 28. XI. prokrstareno je na Dugom Otoku područje od Luke (19 km j.z. od Zadra) do Brbinja[9] (20 km z.j.z. od Zadra).

Dielovi sa o. Sestrunja (21 km z.s.z, od Zadra) izkrcali su se na Dugom Otoku kod mjesta Božava[10] (26 km z. od Zadra).

28. XI. prilikom zračnog razviđanja primorja potopljeno je 4, a oštećen 1 neprijateljski jedrenjak.[11]

28. XI. zaplijenjena su 4 neprijateljska motorna jedrenjaka na Dugom Otoku kod mesta Sali (20 km j.z. od Zadra).[12]

Podr. Pelješca: 28. XI. Pelješac je tučen topničkom i bacačkom vatrom od strane neprijatelja.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 30. XI. zrakoplovstvo 1. zrakoplovne luke iz Zagreba nije radilo zbog lošeg vremena.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 27. XI. prilikom zračnog napadaja na Šibenik[13] nastale su veće štete na zgradama, bolnica skoro podpuno uništena. Ima žrtava među građanskim stanovništvom.

28.XI. parobrod »Sibeniko« i 2 motorna čamca pogođena od neprijateljskih zrakoplova kod Zadra, potonuli su.[14] Prilikom zračnog napadaja na Zadar naknadno se javlja da je nanieta veća šteta na zgradama, industrijskim poduzećima i pristaništu. Ima žrtava među građanstvom.

Naknadno se saznaje da je prilikom zračnog napada na Dubrovnik (Gruž luku, Lapad, ušće

---

[7] O napadu na Glinu vidi dok. br. 14 i 53.
[8] Vidi dok. br. 134, objašnjenje pod 98.
[9] i [10] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 144.
[11] i [12] O gubicima mornarice toga dana vidi dok. br. 3—2, k. M. II—6/1891, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[13] Napad je izvršilo savezničko vazduhoplovstvo sa baza iz Južne Italije.
[14] Vidi objašnjenje pod 11 i 12.

Omble i Babin luka) 28. XI. bilo veće štete na zgradama, pristaništu, 2 jedrenjaka potopljena, a parobrod »Cavtat« oštećen. Ima žrtava.

(M.P.)[15]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni potpukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 140

ZAPOVIJEST KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 1 PROSINCA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA OPERACIJU »PANTER«[1]

Komanda 15. brd. arm. korpusa
I a pov. op. broj 984/43 Sedište, 1. 12. 1943

Operaciska zapovest za akciju »Panther«

Umnoženo u 9 primeraka
Četvrti primerak

1) *Neprijatelj:*
Komunističke bande između Une i Korane (oko 7—8.000 ljudi, delimič. sa zaplenjenim ital. oružjem) svojim delovima napadaju zasad Glinu i stalno ometaju saobraćaj na želez. linijama Zagreb — Sunja i Sunja — Bihać.[2] One se pritom oslanjaju na mnoga svoja slagališta za snabdevanje i skrovišta, prvenstveno u Šamarici i na području Petrove Gore.
2) 15 brd. arm. korpus razbija ove bande i uništava njihovu bazu za snabdevanje. Akcija nosi šifrovani naziv »Panther«.

---

[15] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska, Glavni stožer domobranstva, Operativni odjel. Ovakav pečat se nalazi na svim dokumentima Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva.

[1] Izvod iz originala, u njemačkoj arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 42/6—a, k. 8.

[2] Odnosi se na jedinice Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije, koje su napadale na Glinu (vidi dok. br. 14 i 17 i Drugi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 8).

3) *Trupe:*
371 pešad. div. od dva ojačana pešad. puka, sa improvizovanim motorizovanim prednjim odredima.[3]
1. koz. div. sa tri konjička diviziona za napad, a sa ostalim snagama za zadatke zaprečavanja.
373 peš. div. sa najmanje dva i po ojačana bataljona i sa hrvatskim trupama.[4]

. . . . (9. strana originala)

5) *Vođenje borbe:*
6) Celokupno za vojnu službu sposobno muško stanovništvo od 15—55 god. staro na pročešljanom području treba evakuisati i predati u logor u Sisku.[5]

7) *Obezbeđenje zaliha:*
Zatečene zalihe hrane na operacis. području moraju se što više sačuvati za sopstvene potrebe. Za tu svrhu treba pripremiti potrebna kolonska vozila za prevoz. A samo one zalihe koje se ne mogu evakuisati i ukoliko nisu potrebne za minimalnu ishranu preostalog stanovništva treba uništiti.

Ona naseljena mesta pak koja se prostiru u blizini sopstvenih stalnih kantonmana treba, u sopstvenom interesu, osloboditi od ove mere.

(10. strana originala)

Prilozi: 1 karta
1 bilten o neprijatelju
1 oleata sa ucrtanom neprijat. situacijom.

Potpis:

Dostavljeno:
Odeljenjima I a, I c i qu,
i angažovanim divizijama, i to:
371 div: 1 primerak operacis. zapovesti sa prilozima:
1 karta, 10 biltena o neprijat. i 1 oleata sa ucrtanom neprijatelj. situacijom.

[3] O pravcima dejstva pojedinih pukova vidi dok. br. 28. Ova divizija je poslije borbi na Kordunu, Baniji i Turopolju napustila naše ratište i pošla za Francusku. Vidi dok. br. 4/2, strana 16, k. 119/I, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[4] U operaciji »Panter« učestvuju jedinice Drugog sektora iz Karlovca i muslimanska milicija Huske Miljkovića, vidi dok. br. 90 i 125.

[5] Druga oklopna armija je 16 prosinca 1943 god. naredila da se izvrši evakuacija onog muškog stanovništva koje se nađe bez domovnice dotičnog mjesta, sumnjive i uhvaćene van naseljenih mjesta. Sem u Sisak, ovo stanovništvo je trebalo biti smješteno i u logor u Karlovcu. Detaljnije o ovom vidi u dok. br. 46/6 a, k. 8, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

1 kozač. div.: dva primerka operacis. zapovesti sa prilozima: 1 karta, 10 biltena o neprijat. i 1 oleata.
373. div: tri primerka operacis. zapovesti sa prilozima: 1 karta, 5 biltena o neprijat. i 1 oleata.
I a : 4 primerka operac. zapovesti sa prilozima: 1 karta, 1 bilten o neprijat. i 1 oleata.
I c : 5 primeraka operac. zapovesti sa prilozima: 1 karta, 1 bilten o neprijat. i 1 oleata.
Qu : 6 primeraka operac. zapovesti bez priloga.
Rezerva: 7., 8. i 9. primerak operac. zapovesti. bez priloga.

BR. 141

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 1 PROSINCA 1943 GOD. GLAVNOM ZAPOVJEDNIŠTVU ORUŽNIŠTVA O RASPOREDU PRVE KONJIČKE DIVIZIJE[1]

ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S.Br. 1501/Taj.
U Sisku, dne 1. prosinca 1943.

Predmet: Izvješće o razporedu 1. konjaničke kozačke divizije predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA SIG. ODJEL
Zagreb

Primljeni su podatci o razporedu 1. konjaničke kozačke divizije i to:

Sisak: Stožer divizije (zapovjednik Generalmajor von Panvitz).
Glavar stožera (Ia oberstleutnant Joachim v. Schultz).

---

[6] Izostavljeni dio dokumenta govori o pripremama za operaciju »Panter«, koje datiraju od 27 studenog 1943 god., te ih je Redakcija izostavila.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 46/6—1, k. 150.

ZAPOVJEDNIČTVO
OKUŽNIČKE PUKOVNIJE

J. S. 1501/Taj.

U Sisku, dne 1.prosince 1943.

Predmet: Izvješće o rasporedu
1.konjaničke kozačke
divizije predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU OKUŽNIČTVA SIG.ODJEL

Z A G R E B.

Primljeni su podatci o rasporedu 1.konjaničke kozačke divizije i to:

SISAK: Stožer divizije/zapovjednik Generalmajor von Panvitz/.
Glavar stožera/Ia oberstleutnant Joachim v.Schultz/.
GALDOVO: Nachrichtenabteilung/zapovjednik Hauptman Schneider/
FRAČNO-NOŠČENICA-NOVO SELO: Divisionsnachschubtrupp/zapovjednik Rittmeister Brocken/
PETRINJA: Pionierbattalion/zapovjednik Hauptman Jiana/
GLINA: Reitterregiment 2/zapovjednik Oberstleutnant von Nolcken/
2.Abteilung Reg.2/zapovjednik Rittmeister Schreiber/
1.Batterie.
GORA: 1.Abteilung Reg.2/zapovjednik Rittmeister Behm/
ŠTUSLJANI: 2 km.j.od Sunje/Stab Reiterregiment 4/zapovjednik Oberstleutnant Freiher von Volt/
3.Kampfgrupe "
1 Batterie
HRV.KOSTAJNICA: 1.Kampfgrupe Reg.4
DOBREJIN: 2.Kampfgrupe Reg.4
HRV.DUBICA: Stab Reiterrgiment 1
1.Abteilung "
SUNJA: Stab 1.brigade.
2.Abteilung Reg.1
1.Artilerieabteilung/Stab - Batterie/.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik pukovnik:
Krešimir Pavelić

Fotokopija dokumenta br. 141

Galdovo: Nachrichtenabteilung[2] (zapovjednik Hauptman Schneider).
Pračno—Mošćenica—Novo Selo: Divizionsnachsehubtrupp[3] (zapovjed. Rittmeister Brocken).
Petrinja: Pionierbattalion (zapovjednik Hauptman Jians).
Glina: Reiterregiment 2 (zapovjednik Oberstleutnant von Nolcken).
2. Abteilung[4] Reg. 2 (zapovjednik Rittmeister Schreiber).
1. Batterie.
Gore: 1. Abteilung Reg. 2 (zapovjednik Rittmeister Behm).
Stubljani: (9 km. j. od Sunje) Stab Reiterregiment 4 (zapovjednik Oberstleutnant Freiher von Volt).
3. Kampfgrupe[5] „
1. Batterie
Hrv. Kostajnica: 1. Kampfgrupe Reg. 4
Dobrljin: 2. Kampfgrupe Reg. 4
Hrv. Dubica: Stab Reiterregiment 1
1. Abteilung „
Sunja: Stab 1. brigade.
2. Abteilung Reg. 1
1. Artilerieabteilung[6] (Stab — Batterie).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik pukovnik:
Krešimir Pavelić
Pavelić pk

[2] Bataljon za vezu
[3] Diviziska četa za dotur
[4] Konjički divizion
[5] Borbena grupa
[6] Artiljeriski divizion

BR. 142

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 2 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA VEL. GORICU, ČAZMU I VRBOVSKO[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 336

(po podatcima primljenim 2. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: Noću 1/2. XII. odbijen napad jače skupine part. na Vel. Goricu[2] (12 km j. od Zagreba), uz vlastita 2 mrtva i 3 ranjena.

Podr. Siska: Noću 29/30. XI. napad na s. Sela (5,5 km s.z. od Siska) odbijen bez vlastitih gubitaka.

Podr. Okučani —

Nova Gradiška: 29. XI. vođena je borba sa jačom part. skupinom[3] (2000) u produčju s. Gređani — Čovac — Vrbovljani (5,4 i 3 km j.z. od Okučana).

29. XI. kod s. Brđani (8 km izt. od Nove Gradiške) dodir sa jačim neprijateljem.

Podr. Čazme: U junačkim borbama I. bojne 5. gor. pukovnije sa višestruko nadmoćnijim neprijateljem, jedinice u borbama u i oko Čazme,[4] prema dosada prikupljenim podatcima imale su sliedeće gubitke: 5 častnika poginulo, veliki broj poginule momčadi (broj još neutvrđen), zapovijednik bojne, 40 dočastnika i momčadi ranjeno. Prikupljaju se naše i savezničke raspoložive snage radi konačnog razčišćavanja stanja kod Čazme.

Podr. Varaždina:

Jače prikupljanje neprijatelja oko Varaždina.[5]

Podr. Požege: 30. XI. prigodom čišćenja s. Kaptola (12 km s.s. izt. od Požege) neprijatelj je imao 6 mrtvih, 1 za-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/28—29.

[2] Napad je izveo Žumberačko-pokupski NOP odred, vidi dok. br. 137.

[3] Odnosi se na jedinice Posavskog NOP odreda, vidi dok. br. 11.

[4] Vidi dok. br. 1, 12, 24 i 139.

[5] Tu se nalazio Kalnički NOP odred, vidi dok. br. 127 ove knjige i dok. br. 39/7, k. 1472 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

robljen. Plien: 4 kola sa obskrbom, 2 puške, 1 strojosamokres.

Podr. Osijeka: 29. XI. odbijen je slabiji neprijateljski napad na s. Satnica (15 km z.s.z. od Osijeka).

— O —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Glina — Petrinja: 29. XI. nasilnim razviđanjem odbačen je neprijatelj iz svojih postava 2 km izt. od Gline.[6] Neprijateljski gubitci: 25 mrtvih (brojano), 16 bunkera je razoreno.

1. XII. povraćeno je s. Hrastovica (5 km j. od Petrinje).[7]

Podr. Karlovac:

30. XI. jače part. snage, koje se dielom prebacuju preko r. Kupe u Sloveniju, napale su naše osiguranje za odkup žita kod s. Žakanje (21 km s.z. od Karlovca). Vlastiti gubitci: 1 ustaša i 1 činovnik ranjen.[8]

Podr. Ogulina: Noću 30. XI. topničkom vatrom je tučen Ogulin. Vlastiti gubitci: 3 ranjena.

30. XI. kroz cieli dan napadano je s. Vrbovsko (16 km s.z. od Ogulina). 1. XII. odpočeo je podhvat za odterećenje Vrbovskog.[9]

Podr. Sinja: Sinj i nadalje ugrožen.[10]

Podr. Makarske:

29. XI. u području Gradca (32 km j. izt. od Makarske) neprijatelj je imao 8 mrtvih, a 5 je pobjeglo.

Podr. Zadra: 29. XI. završeno je čišćenje Dugog Otoka i Kornata.[11]

Podr. Dubrovnika:

1. XII. (0320 sati) neprijateljski brodovi otvorili vatru na Dubrovnik i Mlini (8 km j.izt. od Dubrovnika). Većina granata pala u more.

---

[6] Vidi dok. br. 17.

[7] Hrastovicu su bile oslobodile jedinice Osme divizije NOV Jugoslavije, vidi dok. br. 14.

[8] Napad su izvršile jedinice Karlovačkog NOP odreda, vidi dok. br. 80.

[9] O borbama za Vrbovsko vidi dok. br. 40, 129, 163, 166, 168, 170 i 171.

[10] Sinj su ugrožavale snage Dvadesete divizije, vidi dok. br. 30 i 134 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 126, 162 i 205.

[11] Vidi dok. br. 139.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva:

1. XII. zrakoplovstvo 1. zrakoplovne luke Zagreb vršilo je bojne zadaće i obskrbu.

Događaji na prugama:

Pruga Zagreb — Sisak:

Noću 1/2. XII. između ž. p. Velika Gorica i Braclin partizani su oštetili želj. prugu u dužini 1km.

Pruga Zagreb — Dugo Selo — Novska:

1. XII. između ž.p. Zagreb i Sesvete naletio je putnički vlak na minu. 7 kola izkliznulo. Pruga prekinuta u dužini od 20 metara. Ima 2 mrtva i 2 ranjena.

Noću 1/2. XII. između želj. postaje Moslavina, Popovača i Kutina naletio je oklopni vlak na teretni. 5 kola je izkliznulo. Žrtava nema.

Pruga Varaždin — Krapina:

Noću 30. XI./1. XII. partizani su porušili 200 metara pruge kod ž.p. Varaždinske Toplice prema Sv. Iliji. Djelovanjem oklopnog vlaka dalje rušenje je spriečeno.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

BR. 143

RADIOGRAM KOMANDE DRUGE TENKOVSKE ARMIJE OD 2 PROSINCA 1943 GOD. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG KORPUSA ZA OPERACIJU »PANTER«[1]

Centar veze
3. brd. čete 415
bataljona za vezu

Radiogram br. 97/1331

Komande 2. tenk. armije (poslat 2. 12. u 21 čas.).

15. brd. arm. Korpusu. I a (primljen 3. 12. u 7,27 čas).

1) 15. brd. arm. korpus izvešće — počev od oko 6. 12 — akciju u cilju razbijanja bandi oko Gline i uništenja neprijat. baza za snabdevanje u Petrovoj Gori i Šamarici.[2] Ovim treba da se postigne to da se bandama oduzme mogućnost snabdevanja njihovih jačih snaga i da se poveća bezbednost pruge Zagreb — Sisak. Akcija nosi šifrovan naziv »Panther«.[3]

(Izvod sa 5. i 6. strane originala).

Čišćenje će se izvršiti na taj način što će I kozač. div., delovi 373 peš. div. i delovi 2. hrv. lov. brigade obrazovati zaprečnu liniju u vidu kordona,[4] prema kojoj će 371 pešad. div. sa linije Karlovac — Ogulin prodirati pravcem na istok. Akcija će trajati do oko 23. 12. 43. Pošto je područje koje će se čistiti uvek služilo bandama kao oslonac to postoji namera da se sve muško, za vojnu službu sposobno, stanovništvo evakuiše.[5]

2. *U potpunoj tajnosti prema hrvat. vlastima* izvršite pripreme za evakuaciju i dostavite komandi 2. tenk. arm. što skorije predlog za njeno izvršenje. Smatram da će biti celishodno da se evakuisano stanovništvo transportuje u Nemačku i upotrebi za radove.

Za tačnost:
Urban.

Komanda 2. tenk. arm.
I a pov. op. br. 783/43

---

[1] Izvod iz originala, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 45/6—a, k. 8.

[2] i [3] O izvršenju ovog zadatka vidi dok. br. 90, 122, 123 i 125.

[4] Ove snage sem zaprečavanja, učestvuju u napadu, vidi dok. br. 122, 123, 140 i 150.

[5] Vidi o tome dok. br. 140.

BR. 144

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 3 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA POPOVEC, BOKŠIĆ, GLINU, VRBOVSKO I VRLIKU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 337
(po podatcima primljenim 3. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: 2. XII. skupina partizana opljačkala je tvornicu octa u Popovecu (3 km s. izt. od Sesveta).

Podr. Čazme: O podhvatu naših i njemačkih četa u smjeru Čazme nema novih viesti.[2]

Podr. Bjelovara: 2. XII. razpršen je 1 part. stožer kod s. Laminac[3] (13 km j.z. od Bjelovara). Plien: krugovalna postaja, 20 pušaka, 6 konja, 1 velika i 1 mala ljekarna, 20 kgr. ekrazita, 1000 naboja i mnogo gunjeva i kabanica. Vlastiti gubitci:

a) Naši: 8 mrtvih, 18 ranjenih, 7 nestalih.

b) Njemaca: 4 mrtva (1 častnik), 20 ranjenih, 3 nestala.

c) Gubitci neprijatelja: osjetni.

Podr. Okučana: U borbama kod s. Gređani — Čovac — Vrbovljani (5 i 4 km j.z. od Okučana) (Dnevno izvješće br. 336) partizani su imali oko 80 mrtvih.[4]

Podr. Našica: Od 1. XII. vode se borbe kod s. Bokšića (12 km s.s.z. od Našica). Upućena su pojačanja iz Čačinaca i Đurđenovca (20 km z.s.z. i 8 km s.z. od Našica).

Podr. Broda: 30. XI. prilikom pretrage s. Gromačnik (5 km s.z. od Broda) raztjerani su partizani koji su vršili napad. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

—— O ——

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/31—32.

[2] Vidi dok. br. 27, 139 i 142.

[3] O borbama oko Laminca, vidi dok. br. 6 i 27.

[4] Vidi dok. br. 142.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Glina — Petrinja: 30. XI. partizani su odbačeni sa visova zapadno od Gline.[5] Vatreni prepad iz topova i bacača na Glinu bez učinka.

Podr. Gor. Kotara: 1. XII. partizanska skupina od 32 sva je izginula u borbi u okolini Mrzle Vodice — Jelenje[6] (10 km j.z. i 27 km z. od Delnica).

Opkoljena posada Vrbovskog (16 km s.z. od Ogulina) odterećena je.[7] Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 9 ranjenih. Neprijateljski gubitci u mrtvima i ranjenima osjetni, 8 zarobljenih.

Podr. Sinja: 30. XI. napadaj partizana na sjevernu ivicu grada Sinja odbijen.[8]

Podr. Knina: 30. XI. partizanski napad na Vrliku[9] (21 km j. izt. od Knina) odbijen uz neprijateljskih 13 mrtvih i 2 zarobljena.

Podr. Zadra: 30. XI. završeno je čišćenje svih otoka između Zadra i Primoštena[10] (17 km j.j.izt. od Šibenika).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 2. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb nije radilo zbog lošeg vremena.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: Naknadno se saznaje da je prilikom zračnog napadaja na Zaton (7 km s.z. od Dubrovnika) potopljen 1 brod u luci, 1 neprijeteljski zrakoplov srušen, a vjerojatno i drugi. Ljudskih žrtava malo.

Dubrovnik je prilikom napadaja iz zraka 28. XI. imao sliedeće žrtve: 2 mrtva, 17 ranjenih (od vojske), a građanstvo: 15 mrtvih i 53 ranjena. Angloamerikanski gangsteri bacili su nalivpera i igračke, koje su eksplodirale u rukama djece.

Osobitosti: Pojačani promet neprijateljskih brodova između o. Šolte i o. Brača (16 km j.z. i jugoiztočno od Splita).

---

[5] Vidi dok. br. 17, 23, 143 i 145.

[6] Odnosi se na dijelove Desete NO brigade Osamnaeste (slovenačke) divizije NOV Jugoslavije, vidi dnevni izvještaj ove divizije od 3 prosinca 1943 god. u Muzeju NOB u Ljubljani.

[7] Vidi dok. br. 40.

[8] i [9] Vidi dok. br. 134, dio o Dvadesetoj diviziji.

[10] Vidi operativni dnevnik Trećeg POS, dok. br. 3—2, k. M—II, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Navodno su na o. Lošinju (45 km z. od Karlobaga) izkrcani engleski i kanadski častnici i mornari sa krugovalnom postajom. Isti su poslie jednog dana boravka na otoku internirani od pobunjenika, a po dolazku Njemaca zarobljeni.[11]

Događaji na prugama:

Pruga Novska — Brod:

1. XII. između ž. p. Nova Gradiška i Staro Petrovo Selo naišao je vlak na minu. Stroj je oštećen, a 1 štitni vagon prevrnut.[12]

Istog dana naišao je na drugom kolosjeku oklopni vlak na oštećenu prugu. 2 vagona su izkliznula.

2. XII. pruga je popravljena i uzpostavljen je promet.

Pruga Zagreb — Sisak:

2. XII. između ž.p. Lekenik i Pešćenica naletio je putnički vlak na minu.[13] 1 vagon je izkliznuo, a oštećena je pruga u dužini jedne tračnice. Žrtava nema.

Pruga Vinkovci — Šid:

Noću 2/3. XII. između ž.p. Đeletovci i Iloka teretni vlak je naišao na minu. Stroj i 2 vagona su izkliznula i zakrčila oba kolosjeka.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[11] Saveznička komanda iz Južne Italije uputila je 7 studenog 1943 god. grupu obavještajnih oficira i vojnika na Lošinj, sa zadatkom da prikupljaju podatke na terenu Kvarnera i Sjeverne Italije. Na Lošinju su ostali do 21 studenog 1943, kada su bili zarobljeni od Nijemaca svi sem jednog člana koji se tada nalazio u Senju. Detaljnije o tome vidi u dok. br. 1—1, k. 119/I, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[12] Vidi dok. br. 39.

[13] Prugu je porušio Drugi diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 145

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA LUG, RAKITNO I O BORBAMA KOD TOPUSKOG I GOSPIĆA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 338
(po podatcima primljenim 4. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: 3. XII. partizanski napad na s. Lug (3 km s. od Samobora) u toku je.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Glina — Petrinja: Partizani su se povukli iz s. Cepeliš (4 km j. od Petrinje) u šumsko područje južno od s. Cepeliša, a odatle u s. Donja Bačuga (8 km j. od Petrinje).[2]

1. XII. zauzeti su sa naše strane visovi južno od Gline i uređeni za odbranu.

3. XII. kozačke postrojbe zauzele Topusko. Plien: 4 part. borna kola.

Podr. Gospića: Noću 2/3. XII. topnička vatra sa naše postave na r. Lici bez učinka.

Podr. Knina: 1. XII. partizani odbačeni iz područja Vrlike (21 km j. izt. od Knina) prema iztoku. 11 mrtvih i 2 zarobljena partizana.[3]

Podr. Imotskog: 2. XII. partizani su zauzeli s. Rakitno i Sutina (19 km s.izt. od Imotskog).[4]

Podr. Splita: Pojačan neprijateljski brodski promet između o. Hvara i o. Brača (južno od Splita) i između o. Brača i o. Šolte.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 3. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb nije radilo zbog lošeg vremena.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/34—35

[2] Vidi dok. br. 17 i 23.

[3] i [4] Vidi dok. br. 134, dio o Dvadesetoj, odnosno Devetoj diviziji.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 2. XII. (u 1800 i 2300 sati) neprijateljski zrakoplovi napali Split. Bombe su pale u središte grada (oko pošte, bolnice, biskupije i na posebničke zgrade). Žrtava ima mnogo. Narod ogorčen, napad ima izključivo teroristički značaj.

Događaji na prugama:

Pruga Dugo Selo — Novska: 3. XII. između ž. p. Prečec i Ivanić Grad naletio je putnički vlak na minu.[5] Stroj, 2 štitna i 1 službena kola izkliznula. Ranjena 3 domobrana.

Pruga Brod — Vinkovci: 3. XII. između ž. p. Garčin i Andrijevci naišao je brzi vlak na minu. 2 štitna kola su izkliznula.[6] Promet uzpostavljen.

Pruga Križevci — Bjelovar: 4. XII. partizani su oštetili želj. prugu kod želj. postaje Brezovljani.

Pruga Bjelovar — Garešnica: 3. XII. između ž. p. Garešnica i Bjelovar part. oštetili želj. prugu kod želj. postaje Kokinac.

Pruga Zagreb — Sisak: 3. XII. popravljena je pruga između ž. p. Peščenica i Lekenik.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[5] Vidi dok. br. 52.
[6] Vidi dok. br. 97.

BR. 146

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA SA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE OKO ČAZME, BOMBARDOVANJU SPLITA I PLJAČCI NIJEMACA U OKOLICI PETRINJE[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE

GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

za 4. XII. 1943 godine

Podr. Čazme: Podhvat u smjeru Čazme[2] prekinut je 1. XII. Dosadanji gubitci iznose:

a) Njemaca: 12 mrtvih, 37 ranjenih.

b) Naši: 9 mrtvih, 13 ranjenih, 10 nestalih.

c) Neprijateljski: 75 mrtvih (brojano) i veći broj mrtvih i ranjenih odvučen.

Podr. Splita: Pojačan neprijateljski brodski promet između O. Hvara i O. Brača i između O. Brača i O. Šolte (južno od Splita).

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 2. XII. (u 1800 i 2330 sati) neprijateljski zrakoplovi napali Split. Bombe su pale u središte grada (oko pošte, bolnice, biskupije i na posebničke zgrade). Žrtava ima mnogo. Narod ogorčen, napad ima izključivo teroristički značaj.

Osobitosti: Na poluotoku Pelješcu uništeno je više sela. Velik dio stanovništva izseljen i odveden od partizana na O. Korčulu.

Njem. SS. postrojbe su prilikom ulaza u s. Taborište (5 km j. izt. od Petrinje) i Cepeliš (4,5 km južno od Petrinje) vršili pljačku, naročito stoke koju su sobom odveli. Selo Taborište i Cepeliš zapalili. U selima: Strašnik, Cepeliš, Graberje, Župić, Mala Gorica i Brest; 5 km z., 3 i 2,5 km s.z. od Petrinje) zatvarane su žene i djeca i vršena nasilja. Ako se ovo ne

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/36.

[2] O borbama za i oko Čazme vidi dok. br. 1, 24, 27, 139, 141, 142 i 144.

zapriječi prijeti opasnost da će pučanstvo u masama prelaziti na stranu partizana (intervenirano je).

2. XII. jedan častnik i 24 domobrana 1. zračnog područja, koji su bez odobrenja i naloga sjekli kolje za žičnu prepreku, zarobljeni su od strane partizana kod s. Buševeca (20 km j.z. izt. od Zagreba).

Podr. Gline: 3. XII. kozačke postrojbe zauzele Topusko. Plien: 4 part. borna kola.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Glavara glavnostožernog ureda
general (Dragojlov)
Dragojlov

RAZASLATO:

Županstvu pri Poglavniku (M.P.)
Voj. uredu Poglavnika,
Min. i zapov. oruž. snaga
Sastavak.

BR. 147

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 5 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA SA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE KOD OBOROVA, LUGA, VEL. GORICE, IVANECA, VRBOVSKOG I KISTANJA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 339

(po podatcima primljenim 5. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: 28. XI. postrojbe P.T.S. i P.S.U.V. zauzele su s. Oborovo (13 km j. izt od Dugog Sela). Neprijateljski gubitci: 25 mrtvih i mnogo ranjenih. Plien: 5 pušaka, 1 lovačka puška, i samokres, 1 teretni samovoz, a 2 prevozna čamca uništena. Vlastiti gubitci: 3 mrtva.

Partizani su u borbi kod napadaja na s. Lug[2] (3 km s.z. od Samobora) odbijeni uz 3 mrtva i 1 teško ranjenog. Vlastiti gubitci: 7 mrtvih, 8 ranjenih (dnevno izv. br. 338).

Prilikom odbijanja napadaja na Vel. Goricu[3] (uzletište Kurilovec) vlastiti gubitci: 5 mrtvih (1 častnik), 5 ranjenih (Dnevno izvješće br. 336). Neprijateljski gubitci osjetljivi.

Podr. Jastrebarskog: Noću 3/4. XII. srušen je most na r. Kupi kod Pokupja (8 km s.z. od Karlovca). 19 domobrana je zarobljeno, 7 se spaslo.[4]

Razviđanjem 3. XII. u smjeru Pišćetki (12 km s.z. od Karlovca), s. Lipnika (17 km s. z. od Karlovca) i kod s. Blatnica (14 km izt. od Karlovca) partizani su imali 8 mrtvih (među njima 1 zapovjednik — Slovenac), 1 zarobljen sa oružjem.[5] Plien: 1 samokres.

Podr. Varaždina: Pri ponovnom zauzeću Ivaneca (19 km j. z. od Varaždina) po P.T.S. i P.S.U.V. partizani[6] su dosada imali utvrđenih 64 mrtva. Plien: 18 pušaka.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/37—38.

[2] i [3] Napad na Lug i Kurilovec izvele su jedinice Žumberačko-posavskog sektora, vidi dok. br. 137 i 145.

[4] Detaljnije o tome vidi dok. br. 25 i 80.

[5] Vidi dok. br. 80.

[6] Odnosi se na jedinice Zagorskog NOP odreda, vidi dok. br. 1 i 13.

U borbi P.S.U.V. sa partizanima kod s. Jesenje[7] (35 km j. z. od Varaždina) neprijatelj je imao 24 mrtva. Plien: 11 pušaka i veća količina streljiva. Vlastiti gubitci: 2 lakše ranjena.

Podr. Križevaca: 2. XII. zarobljena je ustaška obhodnja kod s. Majurec (3 km s.s. izt. od Križevaca).

Podr. Nove Gradiške:

2. XII. partizani su odbijeni u napadaju na bunkere sjeveroiztočno od Nove Gradiške.

Podr: Vinkovaca: Zadnjih dana življa part. djelatnost u predjelu s. Nijemci — Dugo Novo Selo — Podgrađe — Ilinci (26, 24, 28 i 34 km izt. j. izt. od Vinkovaca). Partizani ugrožavaju njemačko stanovništvo pljačkom i paležom.

—— O ——

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Petrinja — Glina: 2. XII. u predjelu Petrinja — Gore (7 km j. z. od Petrinje) — Glina oslabljena je neprijateljska djelatnost.

Podr. Ogulina: U podhvatu za odterećenje Vrbovskog[8] (16 km s. z. od Ogulina) partizani su imali 11 mrtvih (brojano), 4 zarobljena sa oružjem, 7 pobjegla. Plien: 5 pušaka, 1 samokres (Dnevno izvješće br. 337).

Noću 3/4. XII. Vrbovsko ponovno težko napadnuto. Borba u toku.

Podr. Gospića: 4. XII. napad partizana na uporište Medak[9] (19 km j. izt. od Gospića) odbijen uz 3 mrtva, 5 zarobljenih partizana. Plien: 1 strojopuška, 10 pušaka i 3 sanduka dinamita.

Podr. Kostajnice: 2. XII. prepad partizana na njemačko skladište 8 km s. izt. od Kostajnice odbijen sa 10 mrtvih partizana.

Podr. Knina: 2. XII. uslied porušenih mostova, zapreka na putu i jakog neprijateljskog odpora zaustavljen je dalji podhvat u predjelu Kistanja[10] (20 km j. z. od Knina).

---

[7] Vidi dok. br. 42 i 156.
[8] Vidi dok. br. 40.
[9] Vidi dok. br. 15 i 31.
[10] Vidi dok. br. 49 i 135.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 4. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb vršilo je prenos hrane i tvoriva. Borbene zadaće nisu vršene uslied lošeg vremena.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 2. XII. izvršen je zračni napadaj na Orebić i Ston (na poluotoku Pelješcu — 37 km j. izt. od Makarske i 24 km j. j. izt. od Metkovića) i Omiš (22 km izt. j. izt. od Splita). Jedan neprijateljski zrakoplov srušen. Žrtve malene.

Naknadno se saznaje da je Split tokom noći 3/4. XII. bio 3 puta napadnut bombama. Dosada utvrđeni gubitci iznose: 6 mrtvih. Ulica je koristila priliku i počela pljačkati, što je spriječeno intervencijom vlasti (Dnevno izvješće br. 338).

Noću 2/3.XII. engleski zrakoplovi bacali su letke nad Srp. Moravicama (24 km s. z. od Ogulina).

Prilikom zračnog napadaja na Gruž (Dubrovnik) dosada utvrđeno 20 mrtvih i 58 ranjenih, nestalih veći broj (Dnevno izvješće br. 335).

Događaji na prugama:

Pruga Varaždin — Koprivnica: 2. XII. porušena je pruga između ž. p. Zbelava — Jalžabet.

Pruga Banova Jaruga — Novska: 4. XII. između ž. p. Lipovljani i Novska naletila su pružna kolica na minu. Ima 4 mrtva i 4 težko ranjena radnika.[11]

Pruga Nova Kapela-Batrina — Slavonska Požega: 4. XII. demolirali su partizani b.b. uređaje na želj. postaji Ratkovac. Odveli prometno osoblje. Prugu nisu oštetili.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[11] Vidi dok. br. 39

BR. 148

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 6 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA BREGANU, NOVSKU, VRBOVSKO I GLINU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 340

(po podatcima primljenim 6. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: 3. XII. partizani su napali njemačku stražu u s. Laduč[2] (10 km s. od Samobora) uz vlastita 2 mrtva. Napadaj odbijen.

Noću 3/4. XII. partizani su upali u općinu i poštu u s. Bregana[3] (5 km s. s. z. od Samobora), uništili b. b. uređaje i odnijeli novac.

Podr. Karlovca: 3. XII. partizani[4] su u sukobu kod s. Rečice (9 km izt. od Karlovca) imali 3 mrtva, bez vlastitih gubitaka.

Podr. Čazme: Partizani se u predjelu Čazme i s. Dapci (7 km j. z. od Čazme) utvrđuju, a prikupljaju[5] se sa namjerom napadaja na Ivanić Grad, Novoselec-Križ i Popovaču (17, 12 km j. z. i 20 km j. od Čazme).

Podr. Kutine: 4. XII. u poduzetom razviđanju njemačkog redarstva iz Kutine u smjeru Repušnice (3 km s. z. od Kutine) slab dodir sa neprijateljem. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Podr. Novske: 4. XII. napadaj partizana na Novsku odbijen bez vlastitih gubitaka.[6]

Podr. Nove Gradiške: 4. XII. razviđački dielovi naišli su na minsko polje. Vlastiti gubitci do sada nepoznati.

Podr. Pakraca: Prikupljanje partizana za napadaj na Pakrac i Lipik.

—— O ——

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/40—41.

[2] i [3] Napad je izvela Omladinska NO brigada »Jože Vlahović« i Žumberačko-pokupski NOP odred, vidi dok. br. 137.

[4] Odnosi se na jedinice Karlovačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 80.

[5] Radi se o pripremama Dvadeset osme divizije NOV za marš u Turopolje, o čemu vidi dok. br. 15.

[6] Vidi dok. br. 39.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ogulina: Partizani, koji su napadali Vrbovsko[7] (16 km. s. z. od Ogulina) naglo su se pred mrak 4. XII. povukli u j. i. smjeru.

Podr. Gline: Prema konačnim podatcima Glinu je napadala snaga od preko 10.000 partizana sa dosta topova i 3 borna kola, dok su naše i njemačke snage u Glini bile jake svega 540 ljudi.[8]

Zahvaljujući junač. i požrtvovanom držanju posade, svi su neprijateljski napadaji odbijeni te je neprijatelj imao preko 2.000 mrtvih i ranjenih, dok naši gubitci iznose: a) Njemački: 20 mrtvih i 23 ranjena, b) Naši: 2 mrtva i 8 ranjenih. Građanstvo: 3 mrtva i 1 ranjen.

Podr. Sunje: 3. XII. odbijen je part. napadaj na razvidačke dielove u predjelu 16 km z. j. z. od Sunje,[9] uz 40 mrtvih partizana.

Podr. Knina: 3. XII. zauzeto je s. Kistanje[10] (20 km j. z. od Knina). Neprijateljski gubitci: 9 mrtvih, 9 zarobljenih, 2 pobjegla.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 5. XII. zrakoplovstvo 1. zrakoplovne luke iz Zagreba nije radilo zbog lošeg vremena.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 3. XII. 12 neprijateljskih zrakoplova napali su između Zadra i Trogira našu brodopratnju u visini O. M. Drvenik (17 km j. z. od Trogira). Potopljena 2 broda, a od ljudskih žrtava: 15 mrtvih i 40 ranjenih.[11]

3. XII. napad neprijateljskih zrakoplova na Šibenik. Veće pustošenje u predjelu kolodvora i arsenala. Potopljeno: 1 brzi čamac, 1 brod za ulje, 1 predstražni čamac i 1 izvidni brod. Obala kod arsenala i pomorski kabl razoreni.

Osobitosti: Četnici zloglasnog Branka Kovačevića, koje navodno Niemci toleriraju, ubili su 10 Hrvata (katolika i 1 njemačkog đočastnika) kod s. Svilaja (19 km i. j. i. od Broda).

Otok Krk zaposjednut od naših oružnika i redara.

---

[7] O napadu na Vrbovsko vidi dok. br. 40, 129, 163, 166 i 171.
[8] Detaljnije o napadu na Glinu vidi dok. br. 14.
[9] Vidi dok. br. 128.
[10] Vidi dok. br. 59.
[11] Vidi dok. br. 76 i 134.

Zapaljena su sela: G. Pištana, Kokočak Slat. Drenovac i Rijenci (10 km j. j. z., 9 km j. z. i 15 km z. j. z. od Čačinaca i 10 km j. od Podravske Slatine) radi odpora,[12] koji je bio istavljen njemačkim četama.

Nadsatnik Štimec, koji je prebjegao partizanima kod s. Vrbovec (16 km s. i. od Dugog Sela), uhvaćen je od Niemaca kod s. Gradec (22 km s. i. od Dugog Sela) i predan našim vojnim vlastima u Bjelovaru.

DOGAĐAJI NA PRUGAMA:

Pruga Zagreb — Sisak — Novska: 5. XII. između ž. p. Caprag i Blinjski Kut izkliznuo oklopni vlak.[13]

4. XII. u blizini ž. p. Sunja minirana 1 stražara.

* * *

Pruga Zagreb — Karlovac — Ogulin: 5. XII. između ž. p. Draganići i Karlovac naletila njemač. voj. preselica na minu. Uništena 2 kola. Poginulo: vlakovođa, 3 njemačka vojnika, a 3 su ranjena.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[12] Odnosi se na otpor jedinica Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije, vidi dok. br. 7.

[13] Vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 149

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 7 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA G. JESENJE, GRADIŠTE I O BORBAMA OKO VRLIKE, BOS. GRAHOVA I OMIŠA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 341

(po podatcima primljenim 7. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Krapine: Noću 30. XI./1. XII. jedna postrojba prom. zdrugova ust. voj. na hodu iz Krapine u Lepoglavu bila je napadnuta u klancu pod selom G. Jesenje[2] (4 km. s. od Krapine) od jedne skupine jačine oko 100 partizana, koji su zaklonjeni u kućama i bunkerima na obroncima sela otvorili vatru.

U borbi, koja je trajala do 4 sata u jutro, poginulo je 22 partizana, dok su se ostali razbježali. 3 vojničara su ranjena. Od bacača mina upaljeno je nekoliko kuća u selu. Kod poginulih partizana nađene su izprave prema kojima isti pripadaju t.zv. »Zagorskoj brigadi«.

Podr. Bjelovara: Poduzetim razviđanjem raztjerani partizani kod s. Dubrave i Koritne (25 i 27 km z. j. z. od Bjelovara) imali su 12 mrtvih (brojano). Plien: 1 samokres, 5 gunjeva i 1 lovačka puška.

Podr. Kutine: 3. XII. zauzeta su pod borbom jedne gorske bojne sela: Bršljanica i Rogoža[3] (5 i 7 km j. z. od Garešnice) bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Podr. Pakraca: Noću 5/6. XII. prilikom pretresa s. Bujavica, Korita i Lovske (11 km z., 8 i 11 km j. z. od Pakraca) uhvaćen partizanski vođa Pu-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/42—43.

[2] Napad je izveo Prvi bataljon Zagorskog NOP odreda, vidi dok. br. 13, 42 i 156.

[3] Na ovoj prostoriji nalazio se Moslavački NOP odred, vidi dok. br. 127.

škarić Mate (biv. jug. nared.), a 1 ubijen. Plien: 2 puške.

Podr. Daruvara: 5. XII. prigodom čišćenja predjela s. Podbor. Batinjani (4 km s. i. od Daruvara) uhvaćeno 9 komunista i 36 sumnjivih osoba.[4]

Podr. Vinkovaca: 5. XII. partizani izvršili prepad na mješoviti vlak kod ž. p. Gradište (15 km j. z. od Vinkovaca). 25 domobrana i 4 Njemca putnika odvedeni. Vlak najvećim dielom izgorio.[5]

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Petrinje: 3. XII. obhodnja upućena u s. Hrastovica (5 km j. od Petrinje) napadnuta vatrom iz s. Cepeliša.[6] Plien: 1 tovarna kuhinja i 1 puška.

Podr. Gospića: 5. XII. partizani su topovima tukli naše postave Bilaj i Medak (5 i 15 km j. i. od Gospića) bez učinka.

Partizanska skupina iz Ličkog Osika odstupila je u smjeru jugoistoka.

Podr. Karlovca: 5. XII. razrušen je minom most 8 km s z. od Karlovca.[7] Gubitci: 19 domobrana mrtvih.

Podr. Knina: 4. XII. zauzeto je Bos. Grahovo[8] (22 km s. i. od Knina) pod slabijim odporom, dok se u predjelu 3 km s. i 6 km s. s. i. naišlo na jak odpor.

5. XII. u borbama u predjelu 8 km j. i. od Vrlike[9] (22 km j. i. od Knina) partizani su imali 44 mrtva, 23 zarobljena i 1 pobjeglog.

Podr. Omiša: 4. XII. podhvatom iz Zadvarja[10] (16 km i. od Omiša) dostignuto je razkršće Trilj (20 km s. s. i. od Omiša). Neprijateljski gubitci: 91 mrtav. Vlastiti gubitci neznatni.

Podr. Sinja: 5. XII. prikupljanje jače skupine part. u predjelu Sinja.

Podr. Imotskog: Posljedak poduzetog podhvata u području Imotskog:[11] 4. XII. dostignut predjel Posušja (10 km s. i. od Imotskog), partizani odbačeni od Aržana (23 km s. z. od Imotskog) i u daljem

---

[4] i [5] Vidi dok. br. 39.

[6] Napad su izvršile jedinice Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 128.

[7] Vidi dok. br. 25.

[8] Detaljnije o ulasku neprijatelja u Bos. Grahovo vidi u dok. br. 18, 134 i 135.

[9] i [11] Vidi dok. br. 18, napomenu 2.

[10] Vidi dok. br. 134.

prodiranju dostignuta Bukova Gora (24 km s. z. od Imotskog), a prema Livnu područje Studena Vrela (17 km j. od Duvna).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 6. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb nije radilo zbog lošeg vremena.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 5. XII. u 1500 sati ponovo težak zračni napadaj na Split. Velika šteta i ima žrtava među pučanstvom (dosada utvrđeno 8 mrtvih).

Osobitosti: 4. XII. naš zrakoplov kod Našica pretrpio udes prilikom uzletanja. Posada lakše povređena.

Događaji na prugama:

Pruga Zagreb — Sisak: 6. XII. između ž. p. Greda i Sisak put. vlak naišao na minu. 1 kola izkliznula.[12] 1 mrtav i 31 ranjen.

Pruga Zagreb — Karlovac: 6. XII. kod s. Draganića vlak naišao na minu. 3 njem. voj. i 2 želj. služ. mrtva.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[12] Miniranje je izvršio Prvi diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 150

ZAPOVIJEST ŠTABA 373 (HRVATSKE) PJEŠADISKE DIVIZIJE OD 7 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA OPERACIJU »PANTER«[1]

Poverljivo

373. (Hrvat.) pešad. diviz.[2]
Ia
Br. 197/43.— Pov.
3 priloga

Div. k-dno mesto, 7. 12. 43.

Diviziska zapovest
za poduhvat »Panter«
(Karta 1 : 100.000)

1) *Neprijatelj:* Komunističke bande između Une i Korane (7—800 ljudi, delimično sa zaplenjenim italijanskim oružjem) sada svojim delovima napadaju Glinu i stalno uznemiravaju železničku prugu Zagreb — Sunja i Sunja — Bihać. Njihov oslonac sa mnogim skladištima za snabdevanje i skrovištima nalazi se pre svega u Sv. Margareta do 20 km zap. Kostajnice) i u oblasti Petrova Gora (10 km ist. V. Kladuše).[3]

Pobliži podaci se nalaze u priloženom listu podataka o neprijatelju br. 7.[4]

Prilikom napada nemačkih nadmoćnih snaga treba računati sa sledećim mogućnostima:

a) Povlačenjem neprijatelja pre svega ka jugu i jugoistoku u velike pošumljene oblasti zap. Bihaća ili prema sev. -ist. — između Save i Kostajnice.

b) Privremeno raspuštanje bandi i iščeznuće pojedinaca među stanovništvom ili skrivanjem u šumskim skrovištima.

c) Pokušaj nasilnog proboja celih bandi masovnim napadima, naročito noću.

2) *371. pešad. div.*[5] Sa po jednom pukovskom grupom nastupa prema priloženoj skici iz prostora Oštarije i Karlovac, čisti Petrovu Goru i odatle do zapadnog dela Šamarice.

---

[1] Mikrofilm originala na njemačkom jeziku nalazi se u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. Minhen—N6 697—701.

[2] Sem ovog imena Divizija se nazivala legionarska »Tigar«

[3] Odnosi se na snage Sedme udarne i Osme divizije NOV Jugoslavije te na Cazinski, Banijski, Plaščanski i Kordunaški NOP odred.

[4] Redakcija ne raspolaže sa tim prilogom.

[5] Ova divizija je došla u novembru iz Francuske preko Italije na prostoriju Karlovac, Oštarije, Ogulin i po završetku operacije »Panter« i »Božić Bata« napušta naše ratište. Vidi dok. br. 140.

(krost.) Inf.Di... Gefechtsst., den 7.12.43
Ja
Nr. 197/43 g.Kdos.
Geheime Kommandosache
Exemplar Nr. 1
NOKW - 1023

Divisionsbefehl

über das Unternehmen " Panther "
(Karte 1 : 100 000)

1.) Feind: Kommunistische Banden zwischen Una und Korana (etwa 7-8000 Mann zum Teil mit ital. Schußwaffen) greifen z.Zt. mit Teilen Glina an und stören ständig Bahnlinien Ajzm. - Dunja und Dunja - Sisak. Ihr Schwerpunkt mit vielen Versorgungslagern und Verstecken liegt vor allem in der Samarica (bis 20 km westl. Kostajnica) und im Gebiet der Petrova-Gora (10 km nnw. V.Kladuša).

Nähere Einzelheiten sind der beiliegenden Feindnachrichtenübersicht Nr.7.

Bei Angriff überlegener deutscher Kräfte ist mit folgenden Möglichkeiten zu rechnen:

a) Ausweichen des Feindes vor allem nach Süden und Südwesten in die großen Waldgebiete westl. Sisak oder zwischen Save und Kostajnica nach Bosnien.

b) Vorübergehende Auflösung der Banden und Untertauchen in der Bevölkerung oder in Verstecken in Wald.

c) Gewaltsame Ausbruchsversuche geschlossener Banden durch massierten Angriff, besonders aus Raum

2.) 371.I.R. geht mit je einer Bgt.-Gruppe nach anliegender Planung aus Raum Cazarija und Farkovac vor, säubert die Petrova-Gora und von dort die Westhälfte der Samarica.
1./Pz.Abt. stößt mit 4 Beiwagenzügen aus Raum Petrinja und Raum Dunja gegen Nord-u. Nordostteil der Samarica vor, durchkämmt dieses Gebiet und verhindert mit weiteren Teilen Ausweichen des Gegners in Linie Gradusa - Dunja - Kostajnica nach Osten.

3.) 373.(kroat.) J.R. mit A.A.373, I./384, I./383, Pi.Btl.373 ohne 2./, 1 verst. Kp. III./383, I./A.R. 373, Gruppe Oberstleutnant Dusko Miljkovic versammelt in Vrginmost mit 371. J.R. und 1./Pz.Abt. Sie bindet und vernichtet ihre Versorgungsbasis besonders in der südl. Samarica und in Raum Sisak und verhindert ein Ausweichen des Gegners mit stärkeren Kräften nach Süden über Gvozdansko - Dusin und Cazin.

- 2 -

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 150

1. koz. diviz. nadire sa 4 konjič. odelenja iz prostora Petrinje i Sunje prema severu i severoistočnom delu Šamarice, čisti ovu oblast i ostalim delovima na liniji Gradusa — Sunja — Kostajnica sprečava povlačenje neprijatelja ka istoku.

3) *373 (Hrvat.) pešad. div.* sa izviđačkim odeljenjem 373, I./384, I./383, Pion. batalj. 373 bez 2. čete, 1 ojač. četom III./383, I./373. art. puka, muslimanskom organizacijom Huske Miljkovića u sadejstvu sa 371. peš. div. i 1. koz. div. razbija bande i uništava njihove baze za snabdevanje naročito u juž. delu Šamarice i u prostoru Zrin i sprečava povlačenje jačih neprijateljskih snaga preko Gvozdanskog — Bužima i Cazina ka jugu.[6]

Poduhvat nosi kamuflažni naziv »Panter«.[7]

4) Za ovo se angažuju:

A) *Borbena grupa Bos. Novi* (pod neposrednom komandom divizije) (Izviđač. odeljenje 373, I./384, I./383 bez 1 ojačane čete, I./373 art. puka bez 1. bater.) iz prostora Bos. Novi.

a) Izviđač. odelj. 373 ojačana 1 bater. I diviz. 373 art. puka nastupajući po naređenju iz Bos. Novog zauzima 12. 12. *Gvozdansko* i sprečava otstupanje neprijatelja ka jugu preko linije Međumajdan — Gvozdansko — Majdan, zatim, shodno priloženoj skici, naslanjajući se na I./384. 14.12. nastupa širokim frontom prema severu, čisti južni deo Šamarice (sev. Gvozdanskog) i uspostavlja vezu sa Grupom Ristov, koja od 12.12. vrši izviđanje od Bužima prema istoku, i sa delovima 371. pešad. div., koji otprilike 14.12. nastupaju prema juž. delu Šamarice.

b) I./384 posle nastupa Izviđ. odelj. 373 (12.12.) sprečava izvlačenje neprijatelja ka jugozapadu preko Žirovca do ušća r. Stupnice, 14.12. nastupajući shodno naređenju prikazanom u priloženoj skici, levo sa naslonom na Izviđ. odelj. 373 pročešljava i čisti oblast r. Javornice kao i jug.-ist. deo Šamarice (oblast zap. Zrina).

Uspostaviti vezu sa delovima 1. kozač. div. koja oko 14.12. dostiže ist. i juž. deo Šamarice, držati čvrstu vezu sa I./383, koji 14.12. nastupa iz prostora s. Divuša i sa Izviđ. odeljenjem 373 koji 12.12. nastupa duž r. Stupnice ka severu.

I./384 se upućuje na saradnju sa I. divizionom 373. artilj. puka (Dvor).

c) I./383 — bez jedne ojač. čete — od 11.12. sprečava izvlačenje neprijatelja prema istoku preko linije Kuljani —

---

[6] Neprijatelj nije uspio uništiti naše snage na prostoru Šamarice, jer su štabovi Četvrtog korpusa i Sedme udarne divizije NOVJ na vrijeme uočili namjere neprijatelja i izvukli snage ispod udara. Vidi dok. br. 122 i 125.

[7] Razvoj operacije »Panter« vidi u dok. br. 122 i 125.

Dvor, prema naređenju, shodno priloženoj skici, 14.12. nastupa od Divuše i po uspostavljanju veze sa I./384 pročešljava južni deo Šamarice (prostor Zrin).

Uhvatiti vezu sa delovima 1. kozačke div. koja 14.12. nastupa iz prostora Mečenčani i Kostajnice ka jugu i jugozapadu.

B) *Borbena grupa Ristov* sa 373. pion. batalj. (bez 2. čete) i 1 ojač. četa I./383 iz prostora Otoke, sa 1 ojač. četom III./383 i sa muslimanskom organizacijom Huske Miljkovića (300 ljudi) iz prostora Cazina.

a) Ojačani 373. pion. batalj. prema naređenju 11.12. nastupa od Otoke, još istoga dana zauzima Bužim i odavde do 15.12. (zaključno) održava živo i energično izviđanje ka istoku, sev. istoku i severu do linije: Gvozdansko — Žirovac — Vranograč.

Važno je znati:

Da li u prostoru sev.-ist. i sev. Bužima ima jačih neprijateljskih snaga? — Eventualni nazivi jedinica? — Koji su im pravci kretanja? — Da li se mogu ustanoviti namere neprijatelja?

Odmah izvestiti o pojedinostima.

Naročitu pažnju obratiti na predeo sev. ist. Bužima, da bi se blagovremeno moglo da spreči izvlačenje neprijatelja preko linije Gvozdansko — Bužim.

Starati se da se uhvati veza sa Izviđ. odeljenjem 373 i južnom Pukovskom grupom 371. pešad. div.

b) Ojačana četa III./383, koja ima da protka muslimansku organizaciju Huske Miljkovića, od 10.—14. 12. izviđa od Cazina i sev. Cazina do linije Velića Glava — V. Kladuša.

Važno je znati:

Da li se na rejonu izviđanja nalaze jače nepr. snage? — Koji su im pravci kretanja? — Njihova jačina (naziv jedinica)? — Da li se mogu ustanoviti makakve namere neprijatelja? — O pojedinostima odmah izvestiti.

Da bi se izbegli nesrećni slučajevi koji bi mogli da se dogode usled neobaveštenosti 371. peš. div. o pokretu Huske Miljkovića, ne prelaziti liniju Velića Glava — V. Kladuša prema severu, četa ima dobro da protka muslimansku organizaciju Huske Miljkovića, četu snabdeti velikim brojem signalnih pištolja.

Ustanovljeni su ugovoreni znaci sa 371. div.

Belo = ovde smo

Crveno = napadnuti smo

5) I./373. art. puka bez 1. bater. potpomaže — sa izuzetkom delova koji se nalaze pod komandom Izviđ. odelj. 373 — prvenstveno nastupanje I./384 sa mogućnošću dejstva do sev.

Zrina. Obezbediti upućivanje istaknutih osmatrača I./384 i I./383 kao i brzo dostavljanje izveštaja istaknutih osmatrača diviziji.

6) Vođenje borbe:

Poduhvat ima za cilj:

a) Uništenje bandi

b) Plansko pročešljavanje zemljišta u cilju pronalaženja i uništenja i poslednjeg skladišta i zaliha svih vrsta i hvatanja svih muških stanovnika sposobnih za vojnu službu. Stoga jedinice treba da budu vođene energično i okretno. Puteve naznačene u skici shvatiti samo kao opšte smernice. Shodno situaciji i uz izveštaj diviziji može se od istih otstupiti. Glavna je stvar blagovremeno i na odgovarajući način postići postavljeni cilj (pročešljavanje, izviđanje, napad).

Radi uništenja pojedinih bandi, a u cilju brzog prikupljanja što je moguće jačih snaga za izvršenje koncentričnog napada, mora se uvek dostaviti diviziji izveštaj sa procenom situacije. Brzo dostavljati izveštaje o neprijatelju, često održavati vezu između borbenih grupa.

Banditi koji ne pobegnu blagovremno, u najviše slučajeva se povlače u šume ili beže u skrivališta. Zabačena naselja i kuće često služe kao skloništa i oslonci bandi. Stoga je potrebno da se i izvan puteva mesta i zemljište vrlo pažljivo pretraže.

Pripreme izvršiti tako, da plan ne bude pre početka izvođenja otkriven. Stoga poslednjih dana izviđanja i akcije vršiti u drugom pravcu. Prikupljanje tek u poslednjem minutu.

7) Iz pročešljanih oblasti uzeti samo ljude sposobne za vojnu službu stare 15—55 god. i to:

a) Sumnjive i one koji u mestu nisu zavičajni,

b) Uhvaćene izvan naselja.

Diviziji je dodeljena 1 grupa Službe bezbednosti koja će vršiti hvatanja u naseljenim mestima. Isti će se kretati iza I./384.

8) *Obezbeđenje zaliha:*

Pronađene zalihe moraju da budu dobro osigurane za našu upotrebu. Upotrebiti kolonsku komoru. Ista će biti pripremljena od strane odelenja Ib. Uništiti samo one zalihe koje se ne mogu otpremiti i ukoliko ne pretstavljaju najnužniju potrebu stanovništva. Ona naselja koja leže u blizini naših stalnih mesta smeštaja, u sopstvenom interesu ne obuhvatiti ovom merom. Zaplenjeno oružje i municija u svakom slučaju mora da se obezbedi.

9) *Veze:*

Odelj. za vezu 373. uspostavlja i drži vezu:

A) *Telefonska veza*

a) sa Izviđ. odelj. 373,
b) sa desnom grupom Ristov,
c) sa Cazinom.
I./383. priključuje se na postojeću vezu.

B) *Radioveza:*

a) sa Izviđ. odelj. 373,
b) sa I./373,
c) sa desnom grupom Ristov

i stara se o vezi između leve i desne grupe Ristov.

10) Diviz. k-dno mesto ostaje u Bos. Novom.

11) Poduhvat počinje 7.12. Završetak će narediti divizija.

Odmah i stalno izveštavati o svim događajima, situaciji kod neprijatelja i naročitim događajima.

Osim ovoga dostaviti do 9,00 čas. kratke međuizveštaje.

Večernji izveštaj do 18,00 čas.

Generallajtnant i
k-dant divizije
Eduard Aldrian

Dostavljeno:
Izviđ. odelj. 373,
373. t. t.

BR. 151

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 8 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA SA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE OKO SAMOBORA, GENERALSKOG STOLA, KARLOBAGA I OBROVCA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 342

(po podatcima primljenim 8. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: 6. XII. nadmoćni partizani napali su našu posadu u s. Jurković i s. Cerje[2] (5 km j. ist. i 3 km j. od Samobora) koja se povukla prema Samoboru. 13 ustaša nestalo.

Podr. Koprivnice: Gola (17 km s.izt. od Koprivnice) jako ugrožena od partizana.

Podr. Broda: 5. XII. napadnuto osiguranje za sječu drva kod D. Dolca[3] (8 km s. izt. od Broda). Nestalo 6 domobrana.

— O —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Karlovca: 6. XII. u borbi kod s. Brest[4] (4 km izt. od Generalskog Stola) poginula 3 partizana.

Podr. Gospića: 3. XII. poduzetim razviđanjem iz smjera Karlobaga uz obalu gornjeg Jadrana je dostignuta Barić Draga (22 km j.i. od Karlobaga). Plien: 8 jedrenjaka. Topnička vatra na Gospić iz Ličkog Osika (7 km s.i. od Gospića) bez učinka.

Podr. Zadra: 6. XII. zauzet je i pored tvrdokornog odpora Obrovac[5] (36 km s.izt. od Zadra). Napredovanje u sjevernom smjeru u toku je.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 7. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb nije radilo zbog lošeg vremena.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/44—45.

[2] Napad je izveo Žumberačko-pokupski NOP odred, vidi dok. br. 137.

[3] Vidi dok. br. 39.

[4] Odnosi se na borbe Kordunaškog NOP odreda.

[5] Vidi dok. br. 49.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: Saznaje se da je prilikom zračnog napadaja na Split (5. XII. pogođeno brodogradilište, te crkva puna ljudi. Teško je stradao Lučac i Sućurac (4 km s. od Splita). Do sada utvrđeno 20 mrtvih a predmieva se da ima više žrtava.

Događaji na prugama:

Pruga Zagreb — Sisak: 7. XII. između ž.p. Lekenik i Greda naišao je teretni vlak na minu.[6] Jedna kola izkliznula. Žrtava nema. Promet uzpostavljen.

Pruga Dugo Selo — Novska: Noću 7/8. XII. minirana pruga oko Prečeca između ž.p. Dugog Sela i Ivanić Grada i oko Ludine[7] (između ž.p. Novoselec-Križ i Popovača).

Pruga Vinkovci — Ilača: 7. XII. između ž.p. Đeletovci i Slavkovci brzi vlak naletio na minu. Stroj i oboja štitna kola prevrnuta. Žrtava nema.

Pruga Bjelovar — Križevci: 8. XII. oštećen most kod ž.p. Rovišće. Pruga u prekidu.

Pruga Knin — Perković — Slivno — Šibenik — Split: Od 7. XII. obavlja se promet na prugama Knin — Plavno i Knin — Perković, Slivno — Šibenik.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[6] Vidi dok. br. 2—4. k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
[7] Vidi dok. br. 52.

BR. 152

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 9 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ZDENČINU, VEL. GORICU, ŠANDROVAC I O BORBAMA NA KORDUNU I OKO ZADRA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 343

(po podatcima primljenim 9. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagreba: Od 8. XII. borba sa partizanima između s. Horvati i Zdenčina (15 i 20 km j.z. od Zagreba).

Prom. Zd. U. V. U nastavku podhvata (7. XII.) od strane P.T.Z. i jedne njemačke sati na području Hrašće — Vel. Gorica (9 km j.izt. od Zagreba) u jugozapadnom smjeru naišlo se na jače part. snage[2] na obroncima južno od s. Dragonožec — Markuševac — Siljakovina i M. Buna (16 i 19 km j. i 20 km j.i. od Zagreba). Neprijateljski gubitci: nađeno 85 mrtvih, vjerojatno veći broj mrtvih i ranjenih odvučen i 13 zarobljenih (svi pripadnici XIII, XVII i XXI part. brigade i Turopoljskog i Posavskog part. odreda. Vlastiti gubitci: 25 mrtvih, 16 ranjenih vojničara P.T.Z. i Prom. Zd. U.V. i 12 Njemaca nestalo. Utvrđeno je prebacivanje part. u sjev. smjeru preko pruge Zagreb — Jaska na područje Sv. Jana — Samobor.[3]

Podr. Varaždina: 6. XII. oko 200 part. upalo u s. Šandrovac[4] (5 km s.i. od Varaždina), razoružalo i zarobilo 15 oružnika.

Podr. Virovitica — Našice: 6. XII. prepad part. kod s. Lukača (5 km s.s.i. od Virovitice) na njemač. samovoz. 3 vlastita ranjena.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4 46—47.

[2] Odnosi se na snage Dvadeset osme divizije NOV Jugoslavije, vidi dok. br. 32.

[3] Riječ je o prebacivanju Omladinske NO brigade »Jože Vlahović« i Žumberačkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 141 i 142.

[4] Vidi dok. br. 127.

Podr. Bjelovara:

Partizani namjeravaju izvesti do 10. XII. velenapadaj na Bjelovar i pomoći napadaj na Križevce (po izvješću povjerenika).

Podhvatom 6. XII. iz Križevaca u smjeru s. Vojakovac i Pobrđani[5] (5 i 7 km s.i. od Križevaca) potučen je neprijatelj kod Pobrđana i raztjeran na manje skupine uz 17 mrtvih i 6 ranjenih (nađenih). Plien: 1 puška i 2 konja.

Podr. Kutine: 6. XII. kod Novoselec-Križa (12 km i. j. i. od Ivanić Grada) raztjerana je part. skupina[6] na crti Šušnjari — Krčevine — Grabovac (11 i 9 km i. od Ivanić Grada), bez vlastitih gubitaka.

Podr. Banove Jaruge:

Partizani navodno prikupljaju sve mužkarce Moslavačke pl. za napadaj na Bjelovar i Garešnicu (16 km s.i. od Banove Jaruge).

Podr. Broda: Noću 4/5. XII. u borbi kod s. Završje (8 km s.z. od Broda) part. su imali 3 mrtva. Plien: 1 puška.

Podr. Vinkovaca:

Part. udarna skupina jaka 80 boraca[7] (od toga 20 kozaka) u šumama sjeverozapadno od Županje uznemiruje osiguranje šumskih radnika. U predjelu Spačve (24 km j.j.i. od Vinkovaca) 6. XII. poslie kraće borbe skupina protjerana u iztočnom smjeru.

Podr. Požege: Sjev. crte Vetovo — Kaptol — Velika — Stražeman (13 km s.i., 11 km s.s.i., 14 km s. i 14 km s.s. z. od Požege) 10 part. divizija.[8] a u prostoru Vilić Sela — Vrhovci pod gradom (11 km z.s.z. i 5 km j.j. z. od Požege) part. brigade pripremaju navodno napadaj na Požegu, koji bi se imao izvesti do 10. XII.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: 7. XII. poduzetim podhvatom smjerom Karlovac — Skakavac — Sjeničak[9] (20 km j. od Karlovca) part. su odbačeni u j.i. smjeru uz 1 ranjenog, 1 zarobljenog partizana. Vlastitih gubitaka nema.

---

[5] Na ovoj prostoriji dejstvovala je NO Udarna brigada »Braća Radić«, vidi dok. br. 127.

[6] Odnosi se na Moslavački NOP odred, vidi dok. br. 127.

[7] Na sektoru Vinkovci, Županja i Bosut dejstvovali su u to vrijeme dijelovi Drugog sremskog odreda i Županjska četa Diljskog NOP odreda, vidi dok. br. 39 ove knjige i dok. br. 1/2 i 1/5, k. 1992, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] U to vrijeme Deseta, odnosno Dvadeset Osma divizija, vrši pokret za Turopolje, vidi dok. 15, a Dvanaesta divizija je oko Voćina.

[9] i [10] Vidi dok. br. 28 i 90.

7. XII. dostignut je Vojnić[10] (22 km j.i. od Karlovca).

Podr. Dinare: U području Sinja od 8. XII. vode se borbe sjev. od Obrovca[11] (7 km s.i. od Sinja).

Nakon žešćih borbi proširen je mostobran kod Obrovca (7 km s.i. od Sinja) u smjeru sjevera i iztoka.

6. XII. u borbama u predjelu 10 km s. od Zadra i kod Obrovca[12] (36 km s.i. od Zadra) part. su imali 48 mrtvih i 6 zarobljenih.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva:

8. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb vršilo je bojne zadaće i prenos tvoriva.

Događaji na prugama:

Pruga Zagreb — Karlovac:

8. XII. između ž.p. Zdenčina i Horvati naletio je strojni vlak na 2 mine.[13] Vlak neoštećen, a pruga razorena.

Pruga Dugo Selo — Novska:

Noću 8/9. XII. između ž.p. Novoselec-Križ i Ivanić Grad naletila lokomotiva oklopnog vlaka na minu. Pruga oštećena.[14]

Pruga Nova Kapela-Batrina — Pleternica:

7. XII. između ž.p. Ratkovica i Pleternica naišao putnički vlak na minu a potom napadnut od partizana,[15] opljačkan, a putnici odvedeni. Vlastiti gubitci: 4 pripadnika oruž. snaga mrtva.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

---

[11] Vidi dok. br. 18, 30, 50 i 134.

[12] Vidi o tome opširnije u dok. br. 49 i 135.

[13] i [14] Miniranje izveo Drugi diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[15] Vidi dok. br. 39.

BR. 153

ZAPOVIJEST 670 NJEMAČKOG GRENADIRSKOG PUKA OD 9 PROSINCA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA ODBRANU NA PROSTORIJI OGULIN, OŠTARIJE, SLUNJ[1]

Poverljivo

Grenadirski puk 670 Komandno mesto puka 9. XII.1943
Odelj. Ia br. 1014/43 Pov.

Pukovska zapovest br. 2
(Zapovest za odbranu) Pothvat »Panter« (Panther)

1.) Izgleda da *neprijatelj* namerava izvršiti nekoliko napada protivu borbenih grupa odbranbenog fronta. Glavna snaga neprijatelja zasada je Brigada »Plaški« u jačini 1.000—1.500 ljudi, na prostoru južno Oštarija.[2]

2.) Grenadirski puk 670 se kao i dosada nalazi u odbrani na prostoru Ogulin — Slunj — Generalski Stol.
A. *Borbeni raspored:*
a) *Sa I/670:*

Ogulin: *Trupe:* 3/670, 1 protivtenkov. top 7,5, pripravna odeljenja iz komore i sanitetskih jedinica (oko 70 ljudi), po povratku sa specijalne akcije oko 500 hrvatskih vojnika[3] sa puškama.

K-dant borbene grupe: kapetan Kahel (Kachel)

K-dant mesta postavljen od strane feldkomandanture.

Oštarije: *Trupe:* 2/670, četvrta baterija artiljeriskog puka 371, komora oko 20 ljudi, domobranska četa 85 ljudi (samo sa puškama).

K-dant borbene grupe: p.poručnik Aleksi (Alexi)

K-dant mesta: p.poručnik Bige (Bigge) grenadirski puk 671.

---

[1] Prevod sa njemačkog jezika. Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/5, k. 22.

[2] Na ovom prostoru bila je Druga NO brigada Osme divizije NOV i dijelovi Kordunaškog NOP odreda, o čijim dejstvima vidi dok. br. 56, 86, 90 i 123.

[3] Odnosi se na Trideset treću i dijelove Desete ustaške bojne, vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Geheim

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 153

Borbena grupa Zdenac — Tounj: *Trupe:* 4/670, osiguranje mosta 14/670, komore 13. i 14./670.

K-dant borbene grupe: poručnik M a j e r (Meier) ili zamenik.

K-dant mesta: biće postavljen od 14./670.

Borbena grupa Viadukt: *Trupe:* 1 ojačana četa.

Odbranom otseka Ogulin — Oštarije — Tounj — viadukt rukovodiće komandant I./670. Pod njegovu komandu se stavljaju svi napred navedeni delovi borbenih grupa, a tako isto i 4. baterija 371 artiljeriskog puka. Za slučaj borbe za Ogulin ili Tounj pripremiti i obezbediti vatreno dejstvo sa položaja kod Oštarija.

b.) *Sa II/670*

Slunj: *Trupe:* II./670 bez jedne čete, vod lakih pešadiskih topova, 1 protivtenkov. top 7,5.

Most kod Primišlja: *Trupe:* vod pukovskih biciklista, pukovski pionirski vod.

K-dir: p.poručnik Š i r i ć (Schieritz).

Komandant obeju borbenih grupa kapetan H e f l i h (Höflich) K-de mesta itd. po nalogu kapetana Hefliha.

c.) *Borbena grupa Generalski Stol:* *Trupe:* 6./670, 2. bataljona 371 art. puka, vod lakih pešadijskih topova, pri čemu je 6./670 pod *neposrednom* komandom k-danta puka.

K-dant grupe i k-dant mesta: P.poručnik Dornsajf (Dornseif)

Isto tako se pod njegovom komandom nalazi i osiguranje mosta od jedne hrvatske čete kod Toplice Lešće. Vod lakih pešadiskih topova se povlači u rejon osiguranja Generalski Stol.

Baterija ostaje na svome dosadašnjem položaju i osigurava se pridatim delovima artiljer. puka.

B.) *Vođenje borbe:*

Odbrana se ima vršiti tako, da se unutar odbranbenih položaja, koji se imaju organizovati ili su već organizovani, ima čvrsto držati a i u slučaju opkoljavanja nema povlačenja.

Težišta u otseku:

I./670: Železnička stanica Ogulin, most na cesti Oštarije, most južno Tounja i viadukt.

II./670: Mesto i most Slunj, most kod Primišlja.

6./670: Intendantsko skladište, stanica i cesta u mestu.

Nadalje ima se pripremiti sve da se čete po nalogu puka mogu upotrebiti za protivnapade a da iste mogu biti zamenjene pripravnim odeljenjima komora.

3.) *Snabdevanje:*
Cesta Tounj — Slunj i cesta Tounj ka jugu do Skradnika ne sme se odsada upotrebljavati za pojedina vozila. Mostovna straža 14./670 ima da zaustavlja pojedina vozila te da ih pušta dalje kada se prikupe najmanje 4 sa dovoljnim osiguranjem. Kod hitnih vožnji (Sanitetska kola, prenošenje važnih zapovesti i izveštaja) ima 14./670 dati pratioca.

4.) *Nadzor nad delovima ceste koji nisu posednuti:*
14./670 nadzire patroliranjem na kamionu (jačina: 1 vođa, 3 laka mitraljeza i oko 15 ljudi) cestu Generalski Stol — Tounj, Tounj — Oštarije, cestu Oštarije — Slunj. Svaka cesta ima se po danu u raznim časovima najmanje jedanput kontrolisati. Ostala patroliranja po nalogu puka.

5.) *Pukovska rezerva:*
Na raspolaganju puka stoji: Glavnina 14./670 (kao streljačka četa na kamionima).
Komandant: poručnik Breneke (Brennecke)
Teški J.G.[4] vod i protivtenkov. vod kod Tounja.
1. vozarski eskadron u Potoku.

6.) *Veza:*
Linija Ogulin — Oštarije — osmatračnica komandanta puka — Generalski Stol biće do 10. XII. 1943 uređena kao telefonska linija.
Linija radio-veze: Komandno mesto puka — Ogulin
Komandno mesto puka — Slunj
Komandno mesto puka — Primišlje
Komandno mesto puka — Višnjić Brdo (viadukt).
Prilikom napada ili prekida veze, imaju se poslati kuriri (po dva) peške pored ceste.

7.) *Nadzor nad civilnim prometom:*
Komande mesta (ortskomandanture) će odrediti da se pojedina mesta mogu napustiti samo na temelju kratkotrajne dozvole. Sumnjive osobe uhapsiti i predati puku.

8.) *Komandno mesto puka:* Tounj.

Zastupa
.....[5]
major

Dostavljeno: A II
6./670
2./A.R.371
4./A.R.371

[4] Vod teških pješadiskih topova
[5] Pitpis necitak

BR. 154

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PETRINJSKOG OTSJEKA OD 9 PROSINCA 1943 GOD. PODHVATNOM ZAPOVJEDNIŠTVU — SISAK O PLJAČCI DIJELOVA PRVE KOZAČKE DIVIZIJE U HRASTOVICI[1]

Zapovjedničtvo petrinjskog odsjeka
broj: 153 Taj.
U Petrinji, dne 9. 12. 1943.

Predmet: Kozaci u Hrastovici. —

Podhvatnom zapovjedničtvu — S i s a k

Dne 8. prosinca 1943. u 9 sati prije podne krenulo je iz Petrinje oko 35—40 kola sa Kozacima[2] pod vodstvom kozačkih častnika u Hrastovicu radi oduzimanja hrane i siena.

Čim se za to doznalo bio je obaviešten g. Podžupan Komel, koji je o tome obaviestio njemačko Mjestno zapovjedničtvo.

U 14.30 sati vratila se ta kolona kola natovarena sa sienom i slamom, dok razne stvari bile su u slami sakrite, da se to na prvi pogled nije moglo primijetiti.

Službujući dočastnik narednik Herceg je kod Mjestnog zapovjedničtva zaustavio tu kolonu i odmah zatražio posredovanje zapovjednika obrane bojnika Lehmanna.

Čim sam ja za to doznao stavio sam se u vezu sa bojnikom Lehmannom, zapovjednikom mjesta nadporučnikom Teslaffom, koji su najspremnije posredovali i odredili su da ciela kolona kola ide na sajmište i tamo sve istovari time, da se oštećenim seljacima iz Hrastovice sve povrati.

Prije dolaska bojnika Lehmanna i nadporučnika Teslaffa, kao i mene, Kozaci su se počeli buniti i nisu htjeli pristati, a kako se skupilo mnogo svieta i domobrana prietila je opasnost, da će doći i do otvorenog sukoba i obračunavanja sa Kozacima.

Nadzorni častnik u Posadi zastavnik Cvitković je odredio nadzornom dočastniku Hercegu da odmah skupi 1. i 2. Posadnu sat. pod oružje i isti je to i izvršio. Ističem da nadzorni častnik u Posadi nije tražio odobrenje od mene kao zapovjednika odsjeka, a niti od zapovjednika mjesta satnika Buntaka.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 42/13—3, k. 217.

[2] Iz sastava Prve kozačke konjičke divizije, vidi o njenoj dislokaciji dok. br. 141.

Po mom dolasku videći da vojnici trče prema svojim vojarnama zaustavio sam svako kretanje i sa sajmišta odstranio građane i domobrane.

Kozaci su tek nakon dugog riečkanja poslušali stroge zapovjedi bojnika Lehmanna i nadporučnika Teslaffa i iztovarili su sve sieno i ostale stvari sa kola i nakon pregleda praznih kola uputili se u svoje nastambe.

Na sajmište je došlo 28 natovarenih kola u kojima je bilo oko 40 metara siena i oko 10 metara slame, zatim 15 buradi vina oko 900—1000 litara sadržine. Sva burad nisu bila puna vina, jer je mnogo vina uzcurilo, pošto burad nije imala čepove, zatim je nađeno zaklanih tri debeli svinja (svaka oko 130 kila) te dvoje manjih svinja (svako 30 kila), 1 demižon od oko 40 litara, dva ampera od oko 10 kg. krumpira, 4 vienca luka i 1 mala kaca od 50 litara kiselog zelja, te par sitnih predmeta.

Sve stvari su predstavnici Hrastovice primili radi povratka oštećenim.

Ističem, da kod te pljačke nisu sudjelovali njemački častnici i dočastnici,[3] nego naprotiv, da su oni u Petrinji preduzeli sve mjere na čelu sa bojnikom Lehmannom, koji je osobno hvatao kola, koja su htjela pobjeći.

Gosp. bojnik Lehmann i nadporučnik Teslaff su mi se izpričali za ovaj nezgodan izpad Kozaka, obećavši da neće više moći Kozaci izaći iz grada sa kolima radi pljačke, jer je on izdao potrebne upute stražarima na ulazu i izlazu iz grada.

Seljaci i građani su bili ovim postupkom vrlo uzbuđeni, međutim se je ipak posredovanjem njemačkih častnika, dočastnika, kao i mojim posredovanjem stvar mirno svršila.

Molim, da se kod Zapovjedničtva I Kozačke divizije poduzmu potrebni koraci, kako se ne bi ponovili ovakvi izpadi Kozaka spram seljaka, koji su i onako od partizanskih napada u Hrastovici[4] teško stradali. —

Za Poglavnika i Dom spremni!

Zapovjednik, satnik
Dr. Kovačević v. r.

Da je ovaj prepis vjeran svome izvorniku tvrdi i ovjerava:
Županska redarstvena oblast
U Petrinji, dne 10. prosinca 1943. —

(M.P.) Upravitelj
Županske redarstvene oblasti:
(Topljak)
Topljak

[3] Vidi dok. br. 146 o postupku njemačkih snaga u okolini Petrinje.
[4] Vidi dok. br. 14.

BR. 155

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 10 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA MARKUŠEVAC I O BORBAMA KOD NOVE KAPELE, VRLIKE I VRBOVSKOG[1]

TAJNO

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 344

(po podatcima primljenim 10. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Zagreba: 7. XII. part. su opljačkali općinsku zgradu u s. Markuševac (7 km s. od Zagreba). Odveden načelnik i tabornik.

Podr. Zlatara: Noću 8/9. XII. part. su kod s. Lobora (6 km s. od Zlatara) napali našu obhodnju.[2] Napadaj odbijen po 2 mrtva i 5 ranjenih partizana. Plien: 5 pušaka.

Podr. Varaždina: 6. XII. prepad part. na most na r. Plitvici (6 km j. od Varaždina) odbijen.[3]

Podr. Požege: 7. XII. u borbi sa partizanima, koji su napali osobni vlak 12 km s.i. od Nove Kapele-Batrine,[4] svladani su nakon kraće borbe: 25 domobrana, 16 Njemaca i 10 ustaša i odvedeni po partizanima. Vlastiti gubitci: 4 mrtva, 2 putnika lakše i 1 teže ranjen. Partizani su ostavili 3 mrtva a više mrtvih odnijeli.

— O —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Karlovca: U podhvatu koji je u toku[5] zauzet je Vojnić (22 km j.i. od Karlovca) i s. Primišlje (22 km j.i. od Ogulina). Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih i 1 pobjegao.

---

[1] Original, pisan, na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/48—49.

[2] Vidi dok. br. 42.

[3] Napad je izveo Kalnički NOP odred, vidi dok. br. 127.

[4] Vidi dok. br. 39 i 152.

[5] Vidi dok. br. 28 i 90.

Podr. Gor. Kotara:

Jače prikupljanje partizana[6] navodno oko 4.000 u okolici Čabar — Delnice — Zlobin (17 km j.z. od Delnica) sa namjerom napadaja na Sušak — Rijeku.

9. XII. poslije borbe sa partizanima u Ravnoj Gori, Sušicama i Jablanu[7] (11, 8 i 5 km. z. od Vrbovskog) milicija je prikupljena u Senjskom (2 km z.s.z. od Vrbovskog).

Podr. Gospića: 7. XII. protjerani su partizani iz Brušana (10 km j.z. od Gospića).

Podr. Sunje: Naknadno je ustanovljeno da su part. u dolini r. Sunje imali 80—100 mrtvih.[8]

Podr. Petrinja — Glina:

Po izvješću povjerenika, part. su većim dielom iz područja Glina — Petrinja odstupili u Kotar Dvor.

Podr. Dinare: Od 8. XII. vode se žestoke borbe u predjelu 14 km s.izt. od Sinja.[9]

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 9. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb nije radilo uslied lošeg vremena.

Osobitosti: Kod mosta u s. Laćarak (6 km j.z. od Srem. Mitrovice) pronađeno je 75 kgr. eksploziva engleskog podrietla.

Događaji na prugama:
Pruga Zagreb — Sisak:

9. XII. između ž.p. Greda i Pešćenica naletio je putnički vlak na minu.[10] Jedna kola izkliznula. Žrtava nema.

9. XII. između ž.p. Turopolje i Mraclin naišao je putnički vlak na minu.[11] Štitna kola izkliznula, a pruga oštećena u dužini od 20 m. Žrtava nema.

9. XII. između ž.p. Greda i Sisak eksplodirala mina na pruzi.[12] Teretni vlak koji je naišao na kvar izkliznuo je sa 1 štitnim kolima.

---

[6] Odnosi se na snage Osamnaeste (slovenačke) divizije NOV Jugoslavije. Vidi dnevne izvještaje ove divizije u Muzeju NOB u Ljubljani.

[7] Napad na Ravnu Goru izvela je Deveta NO brigada Osamnaeste divizije. Vidi dok. br. 23—2, k. 105c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Vidi dok. br. 125.

[9] Vidi dok. br. 30 i 134.

[10], [11] i [12] Miniranje pruge izvela je Dvadeset osma divizija, vidi dok. br. 74.

Pruga Dugo Selo —
Banova Jaruga: 9. XII. popravljena je pruga između ž.p. Ludine i Popovače.[13]
Pruga Bjelovar — Križevci:
Od 9. XII. uzpostavljen promet.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 156

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 11 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA S. BRDO BEDNJANSKO, GRĐEVAC, ULJANIK TE O BORBAMA NA KORDUNU I OKO LIVNA[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 345

(po podatcima primljenim 11. XII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Zagreba: 9. XII. napadnuta je riznička straža u s. Jesenice (7 km s.z. od Samobora). Jedan rizničar poginuo, 1 ranjen i 3 odvedena.[2]
Podr. Krapine: 1. XII. napali su partizani[3] stražu P.Z.U.V. u s. Brdo Bednjansko (7,5 km s.i. od Krapine). Napadaj odbijen uz 26 mrtvih partizana. Vlastiti gubitci: 2 ustaše ranjeni. Plien: 9 pušaka, 2 lovačke puške i 2 konja sa sedlima.

---

[13] Vidi dok. br. 152.

[1] Original, pisan, na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/50—51.
[2] Napad je izveo Žumberačko-pokupski NOP odred. Vidi dok. br. 137.
[3] Vidi dok. br. 42 i 127.

Podr. Križevaca: Čišćenje sela u predjelu 5 i 7 km s.i. od Križevaca[4] (6. XII.) razbijene manje part. skupine imale su 17 mrtvih i 6 ranjenih.

Podr. Bjelovara: U borbi kod s. Utiskani (11 km j. od Bjelovara) part. su imali 3 mrtva, 1 ranjenog (partizanka). Plien: 3 puške, 3 bombe i streljivo.

Noću 6/7. XII. borbe kod s. Grđevaca (21 km j.i. od Bjelovara). Nestalo je 10 domobrana.

Noću 6/7. XII. part. su napali želj. osiguranje kod Slatkog Potoka (21 km j.i. od Bjelovara). Vlastiti gubitci: 17 nestalih.

Podr. Daruvara: Borba sa part. kod s. Uljanik (18 km j.z. od Daruvara) i s. Šibovac (4 km j.j.z. od Daruvara). Part. su imali 6 mrtvih i 1 zarobljenog. Plien: 1 puška i 1 samokres.

Podr. Broda: 10. XII. prepad part. na ugljenokop kod s. Stupnika (17 km z. od Broda). Uređaji težko oštećeni. Radnici odvedeni.

— O —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Karlovca: 8. XII. vršeno je čišćenje predjela Vojnića[5] (22 km j.i. od Karlovca). Njemačke postrojbe prešle područje Slunja.[6]

Podr. Dinare: U predjelu 7 km i.j.i. od Livna u toku su jake borbe sa partizanima,[7] koji i nadalje dovlače pojačanja. Zauzeto je s. Roško Polje (15 km s.s.z. od Imotskog).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 10. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb nije radilo uslied lošeg vremena.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: Kod Pašmana težko napadnuta torpiljarka.

Naknadno se saznaje da je prilikom zračnog napadaja na Šibenik noću 2/3. XII. oštećeno više zgrada i obala u bivšoj bazi borbenih čamaca. Potopljeno je nekoliko manjih jedinica. Motorni leut sa našom posadom (2 dočastnika, 12 mornara i 1 nje-

[4] Vidi dok. br. 152.
[5] i [6] Vidi dok. br. 90 i 123.
[7] Vidi dok. br. 134, dio o Devetoj i Devetnaestoj diviziji.

mački mornar (zarobljeni od partizana (dnevno izvješće br. 340).

Događaji na prugama:

Pruga Dugo Selo —

Banova Jaruga: 10. XII. teretni vlak naišao na minu kod s. Prečec.[8] 8 vagona oštećeno.

Pruga Zagreb — Sisak:

10. XII. naišao je brzi vlak na minu između ž.p. Greda i Lekenik.[9] Stroj i 1 štitna kola izkliznula.

Pruga Sunja — Bos. Novi:

Noću 9/10. XII. između ž.p. Majur i Kostajnica minirana je želj. pruga na 5 mjesta i oštećeno 8 tračnica.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[8] Vidi dok. br. 52.

[9] Miniranje izvršio Drugi diverzantski bataljon. Vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 157

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 12 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I PO HRVATSKE OKO KRAPINE, VRBOVSKOG, RIBNIKA, KOMOGOVINE, TOPUSKOG I VEL. KLADUŠE[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 346

(po podatcima primljenim 12. XII. 1943 godine).

Podr. Krapine: Od 8. XII. Klanjec (16 km j.z. od Krapine) obkoljen.[2]

Podr. Križevaca: U borbi 10. XII. kod s. Habjanovac (17 km j. od Križevaca) part. su imali 7 mrtvih. Plien: 1 samokres, 1 strojnička ciev, 1 brzoglas i stoke. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Podr. Čazme: Razviđanjem 9. XII. utvrdilo se da part. utvrđuju Ivansku (16 km s.i. od Čazme).

Podr. Ogulina: U borbi 9. i 10. XII. kod s. Sušica i Jablana (6 km s.i. i 3 km z. od Vrbovskog part. su imali 4 mrtva i 1 ranjenog.[3] Vlastitih gubitaka nema. Plien: 1 bacač, 1 strojopuška, 1 samovoz, 24 mine, 101 dinamitski naboj i ostalo streljivo.

Podr. Gospića: U noćnoj borbi 10/11. XII. kod Ribnika i Medaka (10 i 16 km j.i. od Gospića) part. su imali 3 mrtva. Plien: 1 puška.

Podr. Kostajnice: U podhvatu kozaka 4. i 7. XII. iz Bos. Kostajnice u smjeru s. Kukuruzari — Mečenčani (5 i 9 km s.z. od Kostajnice) došlo je do borbe kod s. Komogovina[4] (14 km s.z. od Kostajnice) u kojoj su partizani imali 107 mrtvih i ranjenih. Vlastiti gubitci: 1 častnik i nekoliko kozaka poginulo i ranjeno.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/52—53.

[2] Oko Klanjeca dejstvovao je Zagorski NOP odred. Vidi dok. br. 42.

[3] O borbama za Vrbovsko vidi dok. br. 40, 147, 148, 163, 166 i 171.

[4] i [5] Vidi dok. br. 125.

Podr. Gline — Petrinje:
8. XII. kod Jelačićevog spomenika (5 km j.z. od Petrinje) napadnuti kozaci imali su 1 mrtvog i 6 zarobljenih[5] (1 častnik). Gubitci partizana neocjenjeni.

Podr. Korduna: U toku je podhvat iz Vojnića u smjeru Vrginmosta — Čemernice (18 i 11 km z. od Gline). Dostignuto je Topusko.[6] Iz smjera Slunja zauzet je Cetingrad[7] (13 km s.i. od Slunja). U Vel. Kladuši (16 km s.i. od Slunja) uništena je part. oružarnica. Plien: veliko skladište ručnih bombi.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 11. XII. zrakoplovstvo iz 1. zrakoplovne luke Zagreb vršilo je prenos pošte i tvoriva.

Događaji na prugama:

Pruga Brod — Vinkovci:
10. XII. između ž.p. Ivankovo i Vinkovci miniran je teretni vlak. Žrtava nema.

Pruga Dugo Selo — Banova Jaruga: 11. XII. između ž.p. Prečec i Ivanić Grad naletio je teretni vlak na minu.[8]

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[5] i [7] Vidi dok. br. 28, 90, 123 i 156.

[8] Miniranje izveo Treći diverzantski bataljon. Vidi dok. br. 20—3, k. 105c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 158

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 13 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ŠTEFANJE, TOUNJ, GLJEV I O BORBAMA NA KORDUNU[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 347

(po podatcima primljenim 13. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Čazme: 10. XII. u borbi kod s. Štefanje (11 km j.i. od Čazme) naša jedna sat. u razviđanju napadnuta je od premoćnih part. snaga[2] i imala 1 mrtvog, 3 ranjena, 3 častnika, 5 dočastnika i 40 domobrana nestalih. Gubitci Njemaca: 3 mrtva, 1 ranjen, 1 dočast. i 6 vojnika nestalih.

Podr. Našica: U podhvatu razviđanja 10. XII. kod s. Gazije (14 km z. od Našica) part. su imali 31 mrtvog (brojano). Vlastitih gubitaka nije bilo.

Podr. Korduna: 10. XII. poslije jače borbe oko Vrginmosta[3] part. su se povukli u iztočnom smjeru. Dostignuta je južna ivica Petrove Gore i manje part. skupine razbijene su. Napadnut je Tounj[4] (9 km i. od Ogulina). Partizani su imali 25 mrtvih. Plien: 12 sanduka streljiva. Utvrđen je jači neprijatelj na cesti: Tounj — Slunj.

Podr. Dinare: Poslie borbe sa part. zauzeto je s. Gljev (9 km s.i. od Sinja) i dalje se prodire u smjeru s. Prolog[5] (18 km s.i. od Sinja). Part. su imali oko 200 mrtvih i ranjenih.

Podr. obale: U području otoka Brač, Hvar, Korčula jači promet neprijateljskih motornih čamaca.

Usidreni neprijateljski brod (250 t.) u luci Lumbarda (o. Korčula) potopljen je zračnim napadajem.

---

[1] Original, pisan, na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/54—55.

[2] Napad je izvela Druga NO brigada Druge operativne zone, vidi dok. br. 127.

[3] Vidi dok. br. 123.

[4] Vidi dok. br. 90 i 123.

[5] Vidi dok. br. 18 i 134, dio o dejstvu Dvadesete divizije NOV.

9. XII. naš jedrenjak »Sv. Nikola« zarobljen od partizana na putu između Poljica i Makarske.[6]

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Uslied lošeg vremena nije radilo.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 10. XII. u 1530 sati napadnut Split iz zraka. Učinak još nepoznat.

Osobitosti: Amerikanci ponudili »Titi« da postave svoje častnike za vezu u njegovim stožerima kao što su to učinili i Englezi.[7]

Događaji na prugama:

Pruga Zagreb — Sisak:

12. XII. između ž.p. Greda i Lekenik teretni vlak naišao na minu. 3 kola izkliznula.

Pruga Sunja — Bos. Novi:

Noću 11./12. XII. između ž.p. Sunja i Majur minirana pruga na 3 mjesta, a između ž.p. Majur i Kostajnica na 9 mjesta.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[6] Brod »Kornat« iz Četvrtog POS zarobio je ovaj brod. Vidi dok. br. 1—I, M—I, 6/1891 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] 28 svibnja 1943 god. stigla je prva saveznička misija u Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije. Vidi »Dnevnik« V. Dedijera, str. 272 i 276, izdanje Državnog izdavačkog zavoda — Beograd, 1946 godine.

BR. 159

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 14 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA MRACLIN, VRBOVSKO I KOSTAJNICU[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 348

(po podatcima primljenim 14. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: Mraclin (19 km j.i. od Zagreba) noću 13/14. XII. teže napadnut. Borbe traju.[2] Pojedinosti nedostaju.

Podr. Varaždina: 13. XII. posada oklopnog vlaka u borbi sa partizanima kod mosta preko r. Plitvice imala je 3 ranjena, a oštećena su 2 kola.[3] Neprijateljski gubitci nepoznati.

Podr. Križevaca: U razviđanju 16 km j. od Križevaca došlo je do borbe u kojoj su partizani imali 7 mrtvih. Vlastitih gubitaka nema.

Podr. Pakraca: 9. XII. u borbi slomljen je jači part. odpor kod s. Lipovca (7 km i. od Pakraca) sa 3 mrtva i 1 zarobljenog partizana.

Podr. Đakova: Javljeno je prikupljanje jačih skupina part. u prostoru sjeverno od s. Rozmajerovac — Granice — Paučje[4] (23 km z.s.z., 24 km s.z. i 21 km z.s.z. od Đakova) sa namjerom napadaja na Đakovo ili Našice.

Podr. Ogulina: 12. XII. posada Vrbovskog (16 km s.z. od Ogulina) razpršila je part. skupinu kod Ravne Gore[5] (26 km i. od Vrbovskog) nanievši partizanima gubitke od 26 mrtvih i ranjenih. Vlastiti gubitci: 4 ranjena.

12. XII. razviđanjem iz Ozlja prema Sv. Blažu-Bratovanci (5 km s.z. od Ozlja) ubijen je 1, a ranjen 1 partizan. Plien: 1 puška. Vlastitih gubitaka nema.

---

[1] Original, pisan, na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/56—57.

[2] i [11] Oko Mraclina i u Turopolju dejstvovala je Dvadeset osma divizija NOV, vidi dok. br. 74.

[3] Vidi dok. br. 127.

[4] Odnosi se na snage Dvanaeste divizije NOV, koja je pripremala napad na Đakovo. Vidi dok. br. 26 i 48.

[5] i [6] Vidi dok. br. 40, 148, 157 i 171.

13. XII. napadaj part. na preselicu za posadu Vrbovsko kod Lukov Dola (7 km s.s.i. od Vrbovskog) odbijen uz 2 naša ranjena.[6] Partizani su imali 5 mrtvih i 3 zarobljena. Plien: 6 pušaka i 1 mazga.

Podr. Korduna i Bos. Krajine:

U toku je podhvat u Petrovoj Gori.[7] U žešćoj borbi u prostoru 5 km j. i. od s. Tušilović, koja još traje, partizani su imali do sada 150 mrtvih (brojano) i 20 zarobljenih.

Razviđanjem je ustanovljeno da u području M. Kladuša — Todorovo — Pećigrad i s. Šturlić i Tržac (20 km j.z. od Topuskog, 9 km j.i., 10 km j. i., 13 km s.z. i 20 km s.i. od M. Kladuše) nema neprijatelja.

Podhvatom iz s.Otoke (10 km s. od Bos. Krupe) dostignuto je s. Bužim[8] (16 km j.i. od M. Kladuše).

Odbijen noćni napadaj 11/12. XII. na Kostajnicu.[9]

Podr. obale: 11. XII. naše postrojbe izkrcale su se na o. Pag i zauzele mjesto Pag (9 km j. od Karlobaga).

Istog dana neprijateljske manje plovne jedinice tukle sa oko 300 topovskih metaka manjeg kalibra D. Rat (4 km z. od Omiša), uslijed čega je obustavljen promet morem duž obale.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Uslijed lošeg vremena nije radilo.

Osobitosti: Djelovanjem neprijateljskog topničtva sa o. Mljeta i Korčule ometa se naš promet morskim putem.

Brod »Sv. Josip« napadnut je noću 9/10. XII. kod uvale Dub[10] (32 km j.i. od Makarske) od 3 neprijateljska broda (od kojih 1 minonosac) i pošto je predhodno u 1½ satnoj borbi oštećen, zaplijenjen je od partizana. Vlastiti gubitci: 2 mrtva (1 njemački dočastnik) i 3 ranjena.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak noću 13/14. XII. razrušena je želj. pruga između ž.p. Turopolja i Vel. Gorice.[11]

---

[7] Vidi dok. br. 28, 90, 123 i 158.
[8] Vidi dok. br. 63.
[9] Vidi dok. br. 38, 115 i 125.
[10] Vidi tom mornarice, knj. 1, izvještaj Drugog POS od 15 prosinca 1943 godine.

Na pruzi Zagreb — Ogulin 13. XII. između ž.p. Zdenčina i Horvati naletio je teretni vlak na minu.[12] Žrtava nema. Izbačeno 9 kola. Promet zatvoren.

Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga noću 13/14. XII. kod ž.p. Ludina naletio je putnička vlak na minu. Izkliznula lokomotiva i 2 štitna kola. Promet u prekidu.[13]

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 160

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 15 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ĐAKOVO, PETRIJANEC, NARTU I GRAČAC[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 349

(po podatcima primljenim 15. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Varaždina: 14. XII. part. opljačkali općinu, poštu i spalili pismaru u s. Petrijanec (11 km z. s. z. od Varaždina).

Podr. Bjelovara: Partizani dovukli topničtvo i pojačanje te vrše jači pritisak u prostoru s. Narte[2] (10 km j. z. od Bjelovara) i Bjelovara.

---

[12] Vidi dok. br. 51 i 137.

[13] Vidi o tome detaljnije u dok. br. 64 i 127.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/58—59.

[2] Vidi dok. br. 127.

Noću 13/14. XII. nadmoćni part. zarobili su oružnike postaje Vel. Grđevac[3] (24 km j. i. od Bjelovara). Postaja zapaljena.

Podr. Podrav. Slatine: 12. XII. ustaše su u borbi kod Podravske Slatine nanijeli partizanima gubitke od 13 mrtvih (brojano).

Podr. Kutine: 12. XII. u borbi u prostoru s. Bršljanica (13 km s. s. i. od Kutine) imali smo: 1 mrtvog (dočastnik) i 1 ranjenog (Njemac). Neprijateljski gubitci nepoznati. Plien: 14 konja.

Podr. Broda: 3. XII. part. skupina pljačkaša prešla na lievu obalu r. Save kod Kobaša (23 km z.j.z. od Broda) i opljačkala Kobaš, ubila i odvela 6 građana.

Podr. Đakova: Noću 13/14. XII. part. sa jakim snagama napali Đakovo[4] i dielom upali u mjesto. Pojačanje upućeno iz Osjeka i Broda. Borbe još traju.

Podr. Kordun — Bos. Krajina: Podhvat u Petrovoj Gori nastavlja se.[5]

Pri krstarenju u prostoru: Sisak — Petrinja — Gore (6 km j. z. od Petrinje) — Glina — Maja (7,5 km j. i. od Gline) — Majska Poljana (3 km i. od Gline), kao i u prostoru zapadno od Sunje nije se naišlo na partizane.

Noćni napadaj partizana u prostoru 3—5 km s. s. z. od Kostajnice odbijen i partizani odbačeni uz gubitke 12 mrtvih.[6] Plien: 1 strojnica.

Podr. Knina: 12. XII. u borbi kod Gračaca part. su imali 13 mrtvih i 1 zarobljenog.

Podr. obale: Poslie našeg izkrcavanja na o. Pagu neprijatelj se povukao u jugoistočnom smjeru. Plien: veliko skladište soli. Neprijateljski motorni čamac sa 4 partizana potopljen. (Dnevno izvješće br. 348.)[7]

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: 14. XII. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće i prenos tvoriva.

---

[3] Vidi dok. br. 77 i 97.
[4] Detaljnije o tome vidi u dok. br. 48, 60, 65, 66, 71, 161 i 164.
[5] Vidi dok. br. 28, 90, 123, 140, 142, 152, 159 i 161.
[6] Napad su izvele jedinice Sedme udarne divizije, vidi detaljnije o tome u dok. br. 122 i 125.
[7] Vidi dok. br. 159.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 26 neprijateljskih zrakoplova odbacilo je 13. XII. svoje bombe na području Splitskog brodogradilišta »Sv. Kaja« i Sućurac. Posljedci još nisu javljeni.

Osobitosti: 14. XII. u zgradi teh. fakulteta (Kačićeva ulica) u kojoj je nastanjen zemljopisni zavod i njemačka policija došlo je do eksplozije. Pojedinosti nepoznate. Podmieva se da je po sredi neopreza pripadnika njemačke policije. Žrtava nema.

Englesko glavno zapovjedničtvo »za srednji istok« u Kairu zapovjedilo je povlačenje svih svojih častnika kod stožera Draže Mihailovića (njem. izvješće).

Po izvješću povjerenika »Titina« vlada[8] stigla je iz Jajca u s. Šiprage (29 km s. z. od Travnika), a kod Petrovog Polja (23 km s. z. od Travnika) nalazi se uzletište.

Događaji na prugama: Na pruzi Zagreb — Sisak porušena je na 6 mjesta želj. pruga. Prekinute b. b. veze.[9] Vlakovi u Sisku zadržani. Promet uzpostavljen 14. XII.

Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga 14. XII. u želj. postaji Deanovac razorene skretnice i prekinute b. b. linije.

Na pruzi Zabok — Krapina 13. XII. između ž. p. Vel. Ves i Krapina part. su strojopuščanom vatrom zaustavili putnički vlak,[10] izterali putnike i neke odveli.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[8] Odnosi se na Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije.

[9] Diverziju na ovoj pruzi izvodila je Dvadeset osma divizija NOV, vidi dok. br. 159.

[10] Vidi dok. br. 127.

BR. 161

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 16 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ĐAKOVO, SOPOT, MAJUR I VRBOVSKO[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 350

(po podatcima primljenim 16. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Varaždina: 14. XII. u borbi kod s. Sopota[2] (11,5 km s. od Klanjca) neprijatelj je imao 30 što mrtvih što ranjenih i 1 zarobljenog. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena. Plien: nekoliko pušaka i streljiva.

Podr. Koprivnice: Pošto je naša posada povučena partizani su noću 12/13. XII. ušli u s. Golu[3] (16 km s. i. od Koprivnice).

Podr. Đakova: Napadaj na Đakovo odbijen[4] uz pomoć pojačanja iz Osijeka i Broda. Partizani izmiču navodno u zapadnom smjeru (vidi izvješće br. 349).

Podr. Broda: 13. XII. u borbi sa četnicima odmetnicima zloglasnog Branka Kovačevića između Novigrada i Svilaja (12 km z. i 17 km z. s. z. od Bos. Šamca) naši dobrovoljci imali su 2 mrtva (1 častnik) i 2 ranjena, a četnici 10 mrtvih (nađeno).

Podr. Korduna: Noću 11/12. XII. u borbi kod s. Majura[5] (4 km s. i. od Kostajnice) partizani su imali 5 mrtvih (1 zapovjednik bojne). Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 9 ranjenih (kozaka).

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/60—61.

[2] Vidi dok. br. 113.

[3] U selo Gola su ušle snage NO Udarne brigade »Braća Radić«, vidi dok. br. 127.

[4] Vidi dok. br. 48, 60, 62, 66, 150, 154 i 156.

[5] Napad na Majur izvela je Sedma udarna divizija, vidi dok. br. 125.

13. XII. jaki napadaj part. na naše postave 5 km i. od Vojnića[6] odbijen nakon žestoke borbe, uz 300 mrtvih partizana.

Istog dana vršeno je čišćenje predela sjeverno od ceste: Kostajnica — Jošanica i Šamarice (16 km s. z. od Kostajnice).

Podhvatom iz Bos. Novog 13. XII. nakon više slomljenih neprijateljskih odpora dostignuto je s. Bešlinac[7] (13 km s. z. od Bos. Novog), a u toku borbe iztočno od Graduse (13 km s. z. od Kostajnice) zarobljeno je 20 partizana. Ukupan plien: 7 strojnica, 2 bacača i 20 pušaka.

Podr. Gospića: 14. XII. ustaška posada Medaka (16 km j. i. od Gospića) vodila je borbu kod s. Papuče[8] (18 km j. i. od Gospića). Partizani su imali 19 mrtvih i 2 ranjena i 20 zarobljenih. Plien: 40 pušaka, 7 strojopušaka, 1 bacač i streljivo.

Podr. Gor. Kotara: 15. XII. Vrbovsko (16 km s. z. od Ogulina) jako napadnuto od premoćnih neprijateljskih snaga,[9] djelimično prodor zabrtvljen. Dosadanji vlastiti gubitci: 1 mrtav i 12 ranjenih. Borba i dalje traje.

Podr. obale: 13. XII. prepad partizana sa 5 čamaca na lučku stražu Luka (na o. Šipan — 22 km s. z. od Dubrovnika) odbijen uz 2 ranjena naša mornara.

U cjelokupnom otočnom području živahan neprijateljski brodski promet.

13. XII. zračnim razviđanjem utvrđeno je, da se između o. Brača i Mljeta nalazi: 5 manjih neprijateljskih ratnih brodova, 1 brod od 800 tona i 120 čamaca (60 na o. Korčuli).

Naknadno se saznaje da su part. u borbama na o. Pagu[10] imali 20 mrtvih. 1 čamac sa 40 partizana potopljen. Plien: 15 pušaka i 2 brzoglasa. Otok Pag u našim rukama (vidi izvješće br. 348).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće i prenos pošte.

---

[6] Vidi dok. br. 90 i 123.
[7] Vidi dok. br. 122 i 125.
[8] Detaljnije o ovoj borbi vidi dok. br. 70.
[9] Vidi dok. br. 40, 129, 150 i 171.
[10] Vidi dok. br. 150.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 13. XII. (1205) napalo je 24 neprijateljska zrakoplova Šibenik. Porušeno 12 zgrada. Ljudske žrtve malene.

Istog dana (1255) napalo 12 bombardera zaliv Solin i Sućurac (3 km s. od Splita).

Osobitosti: 12. XII. partizani popisali sve mladiće od 15—20 godina u s. Svinjičko (16 km j. i. od Siska) i izdali nalog da se svi mužkarci do 45 godina imaju do 20. XII. javiti u partizansku vojsku.

Događaji na prugama: Na pruzi Novska — Nova Gradiška 15. XII. između ž. p. Rajić i Novska putnički vlak naišao na minu.[11] Izkliznula 4 kola. Vlak napadnut. 1 Njemac poginuo, a 54 osobe odvedene u šumu.

Na pruzi Zagreb — Karlovac 16. XII. prekinuta pruga između ž. p. Zdenčina i Horvati i ž. p. Horvati i Leskovac.[12]

Na pruzi Vinkovci — Borovo 14. XII. između ž. p. Vinkovci i Bršadin miniran vlak. Izkliznulo 6 kola. Ranjen 1.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[11] Vidi dok. br. 97 i 103.

[12] Diverziju su izvele snage Žumberačko-posavskog sektora, vidi dok. br. 137.

BR. 162

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE GORA OD 16 PROSINCA 1943 GOD. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA PANJANE, MAJUR I STUBLJANE[1]

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA GORA U PETRINJI

K Taj. broj: 1.259—1943. U Petrinji, dne 16. prosinca 1943.

Predmet: Izvješće o prilikama na području kotara Kostajnica za 9. XII. 1943.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
U R E D M I N I S T R A

Zagreb

Kotarska oblast u Kostajnici od 10. XII. 1943 taj. broj 297/43. predložila jest sliedeće izvješće:

»Dana 9. prosinca 1943. u 23 sata napali su partizani selo Panjani, Majur, Stubalj i Graboštani,[2] područne občine Kostajnički Majur ovoga kotara na slijedeći način:

Partizani su obkolili selo Panjani, u kojem su smještene kozačke postrojbe,[3] te iz tog sela produžili u sela Majur, Stubalj i Graboštani. —

Prema prikupljenim podatcima napadalo je oko 250 ljudi naoružanih sa strojopuškama, parabelama i pištoljima. Tom prilikom odveli su iz Panjana i Majura 46 konja sa opremom te dvije kuhinje, koje su bile vlastničtvo kozačkih postrojbi u Panjanima i Majuru. Borba je trajala oko 3 sata, a partizani su napali navodno i sa bacačima mina. Nakon stišanja borbe ustanovljeno je da su dva Kozaka mrtva, dva ranjena, a za petoricu se ne zna, dok je također jedan partizan ostao mrtav. Kod njega se nije pronašlo nikakovih dokumenata, pa se nije moglo ustanoviti identitet. Obučen je u podpuno trošno i poderano civilno odijelo i bio je bos, a kapom i petokrakom zviezdom.

Prilikom borbe u selu Panjanima, ustrieljena je u kući kroz zid Draginja Petrović kći Evice i pok. Petra, iz Panjana.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26/13—1, k. 217.

[2] O tome napadu vidi i dok. br. 122 i 125.

[3] Iz sastava Prve kozačke konjičke divizije, o čijoj dislokaciji vidi dok. br. 141.

Napomenuti je da kozačke postrojbe u Panjanima nisu bile pripremne za borbu, jer su ih partizani sa napadom iznenadili i na vješt način obkolili selo, tako dok su se kozačke postrojbe snašle i borbu primile, već je ista sa strane partizana bila u punom jeku.«

Predlaže se prednje izvješće radi znanja.—

ZA DOM SPREMNI!

ZAMJENIK VELIKOG ŽUPANA
V. D. PODŽUPANA: (Komel)
Komel

(M.P.)

Dostavljeno:
Opunomoćenom povjereniku kod Kozačke divizije u Sisku
G. Vjekoslavu Krčelić

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Nadzorni odjel
Primljeno dne 21.XII. 1943
N.O. Broj 4260

Odsjek II
Uzeto na znanje
AAZ. 21/XII. 43.

BR. 163

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 17 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA NOVAKE, ŽDALU, PODGORAČ, VRBOVSKO I SKRADIN[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 351

(po podatcima primljenim 17. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: 17. XII. (0400) napadnuta je u Zagrebu red. straža na radničkoj mitnici.[2] Odvedena 4 red. stražara, a 3 su pobjegla prema uzletištu. Napadači (oko 100) su se povukli prema Petruševcu (7 km j.i. od Zagreba).

Podr. Jastrebarskog: Noću 13/14. XII. u borbi kod s. Novaki[3] (4 km j.z. od Jastrebarskog) part. su ostavili 20 mrtvih, a mnoge još odvukli sa sobom. Vlastitih gubitaka nema.

Podr. Koprivnice: Noću 13/14. XII. part. zauzeli s. Ždalu[4] (24 km i. od Koprivnice) i napali stražu kod mosta kod Đekenješa. Straža se povukla na mađarsku stranu. Navodno su u Goli oružnici sa 1 častnikom (poruč. Bauer) zarobljeni.

Podr. Našica: 12. XII. part. su pljačkali s. Podgorač (11 km i.j. i. od Našica).

Podr. Ogulina: Vrbovsko još drži naša hrabra posada.[5] Snage upućene za odterećenje Vrbovskog zadržane su od premoćnih partizana kod s. Ljubošina (7 km s.z. od Ogulina). Pojačanja upućena iz Karlovca. Dosadanji vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 18 ranjenih. Neprijateljski gubitci: 24 mrtva nađeno.

14. XII. partizani su u borbi 4 km i. od Ogulina imali 5 mrtvih i 2 zarobljena. Zaplienjeno: 2 strojnice i streljivo.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/62—63.

[2] i [3] Napad je izvršio Žumberačko-posavski NOP odred, vidi dok. br. 137.

[4] Vidi dok. br. 127 i 161.

[5] O borbama za Vrbovsko vidi dok. br. 129, 159, 165, 166, 170 i 171.

Podr. Korduna: 14. XII. uspio je prodor[6] iz Vojnića do Gline. Spoj sa Topuskim uzpostavljen. Plien: 60 pušaka, 5 strojnica, 1 protuoklopni top, 12.000 naboja — streljiva.

14. XII. zauzeto je s. Gvozdansko[7] (15 km s.z. od Dvora) uz 7 mrtvih, 20 ranjenih i 4 prebjegla partizana.

14. XII. kod Cazina zarobljeno je 9 partizana i oslobođeno 2 domobrana.[8]

Podr. Dinare: Borba između četnika i partizana u prostoru i.j. i. od Skradina. Partizani su imali 8 mrtvih i 20 ranjenih.

Podr. obale: Noću 12/13. XII. mjesto Trpanj (na Pelješcu) tučeno od većih neprijateljskih brodova (vjerojatno engleski razarači).

Na O. Korčuli ima mnogo čamaca (između kojih i brzih) i minopolagača. Iztočni dio O. Korčule jako je posjednut od neprijatelja.[9]

Uništena neprijateljska bitnica na O. Mljetu (bombardiranjem iz zraka).

13. XII. odbijen napadaj part. na njemačku posadu na O. Šipan (20 km s.z. od Dubrovnika).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo je vršilo prenos tvoriva.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 14. XII. bačene su 3 bombe na Split. Jedna pala u blizini ložionice, a 2 na grad. Posljedci nepoznati.

16. XII. neprijateljski zrakoplovi kružili su nad Metkovićem, Gabelom i Čapljinom, i napadali strojničkom vatrom. Uslijed djelovanja našeg protuzrakoplovnog topničtva neprijateljski zrakoplovi su se udaljili.

Osobitosti: 14. XII. part. odveli blago seljacima u selu Bencetiću, Guci i G. Kupčini (13 km z.j.z., 9 i 8 j.z. od Jastrebarskog) koji se nalaze u vojsci.

Po izjavi jednog partizana koji se je predao, zbog slabog morala XVI. part. brigade, čija je momčad sklona predaji, dobila je zapovied da se iz Žumberka preko Korduna povuče u Slavoniju.[10]

---

[6] i [7] Vidi dok. br. 90 i 123.

[8] Vidi dok. br. 122 i 125.

[9] Na otoku Korčuli bile su snage iz Dvadeset šeste divizije, vidi dok. br. 134, dio o ovoj diviziji.

[10] Ova brigada ostala je na sektoru Žumberka sve do lipnja 1944 god. kada se prebacila u Slavoniju.

Događaji na prugama:

Na pruzi Vinkovci — Ilača noću 15/16. XII. naišao je teretni vlak na minu između ž.p. Jankovaca i Mirkovaca. Stroj i 6 kola izkliznulo. Žrtava nema.

Na pruzi Karlovac — Ozalj 14. XII. naišao je između ž.p. Zorkovca i Ozlja putnički vlak na minu. Vlak napadnut. Posada napadaj odbila. Žrtava nema.

Na pruzi Križevci — Bjelovar 16. XII. između ž.p. Cirkvena i Rovišća naletio putnički vlak na minu. Vlak napadnut vatrom.[11] Poginulo 5 putnika.

Na pruzi Osijek — Striživojna — Vrpolje noću 13./14. XII. prekinuta pruga između ž.p. Viškovci i Đakova te između Đakova i Vrpolja. Iste noći zapaljena je ž. postaja Satnica.[12] Pruga Dugo Selo — Banova Jaruga 16. XII. u prekidu između Dugog Sela i Banove Jaruge.[13]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)

(M. P.) **Helbich**

[11] Vidi dok. br. 88.

[12] Diverzija pruge je u vezi sa napadom na Đakovo, vidi dok. br. 48 i 65.

[13] Rušenje pruge izveo je Treći diverzantski bataljon, vidi dok. br. 20—3, k. 105c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 164

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 18 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA GOLU, ĐAKOVO, LIPOVAC, RIBNIK I STRMICU[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 352

(po podatcima primljenim 18. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: 17. XII. zarobljena je straža kod Jakuševačkog mosta na r. Savi.[2]

Podr. Varaždina: Prema još nepotvrđenim viestima uzpjela je I. bojna 1. rad. puk. povući se iz Gole[3] (17 km i. od Koprivnice) sa svom svojom imovinom.

Podr. Krapine: 15. XII. u podhvatu kod s. Desinića (17 km z. od Krapine) part.[4] su imali oko 30 mrtvih i ranjenih. Vlastiti gubitci: 2 mrtva, 3 ranjena. Ima nešto pliena u oružja i povozu.

Podr. Kloštra: 16. XII. part. su odbačeni od Kloštra[5] (6 km i.s.i. od Križevaca) uz 3 mrtva (brojano). Zaplienjena 1 puška, 1 samokres, 10 bombi (ruskog podrietla), 1 bacač uništen.

Podr. Đakova: Po naknadno prikupljenim podatcima part. su kod Đakova[6] imali 15 mrtvih, 40 ranjenih, 3 teklića sa oružjem i spisima zarobljena.

15. XII. u 17 sati ponovno je napadnuto Đakovo bez učinka. Vlastiti gubitci: 24 mrtva, 22 ranjena. Po još neprovjerenim podatcima imali su part. kod Đakova veoma velike gubitke.

Podr. Vinkovaca: 17. XII. partizani zauzeli i pljačkali s. Lipovac (33 km j.i. od Vinkovaca). Općina i škola su zapaljene.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/64—65.

[2] i [3] Vidi dok. br. 163.

[4] Odnosi se na dijelove Zagorskog NOP odreda, vidi dok. br. 127.

[5] Kod Kloštra bila je Druga četa Drugog bataljona NO Udarne brigade »Braća Radić«, vidi dok. br. 1/4, k. 551, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] O borbama za Đakovo vidi dok. br. 48, 60, 71 i 161.

Podr. Karlovca: Noću 16/17. XII. part.[7] su u borbi Netretić — Kunići — Sračak (15 i 20 km s.z. od Karlovca) imali 7 mrtvih i 12 zarobljenih. Plien: 5 pušaka. Vlastiti gubitci: 2 ranjena.

Podr. Gospića: 17. XII. part. napali i uzpjeli prodrieti u s. Ribnik[8] (10 km j.i. od Gospića) ali su upućenim pojačanjem iz Gospića odbačeni. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen. Neprijateljski: 5 mrtvih.

Podr. Korduna: U Šamarici (22 km j. od Petrinje) bez neprijateljskog odpora.

Razviđanjem utvrđen jači neprijatelj[9] kod Žirovca (21 km j. od Gline).

Jači sukob sa neprijateljem[10] na visovima j.i. od sela D. Bačuga (8 km j.j.i. od Gora) i 8 km j.j.i. od Petrinje. Borba je u toku.

Podr. Dinare: U prostoru s.z. od Knina vode se žestoke borbe[11] sa iznenada pojavljenim premoćnim neprijateljem. Popaljena su neka sela naklonjena part. a u kućama je došlo do eksplozija skrivenog streljiva. Odkriveno je skladište s.i. od Ervenika (22 km s.z. od Knina) i razoreno 9 tona streljiva. Neprijateljski gubitci: 50 mrtvih, 33 zarobljena i 16 prebjeglih (dielom sa tovarnim konjima natovarenim oružjem i streljivom). Predmieva se da su gubitci znatno veći.

Četnici kod s. Strmica (14 km s. od Knina) odbačeni od partizana,[12] koji su prodrli sve do ceste u prostor 14 km s.s.i. od Knina. Prodor zabrtvljen upućenim pojačanjima.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo je vršilo prenos tvoriva.

Njemački zrakoplovi potopili u Vela Luki (na O. Korčuli — 54 km j. od Omiša) 2 neprijateljska broda od po 100 tona.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 15. XII. napadnuto je iz zraka uzletište kod Zadra od 12 neprijateljskih zrakoplova. Šteta malena.

---

[7] Na ovoj prostoriji dejstvovao je Karlovački NOP odred. Vidi dok. br. 80.

[8] Napad na Ribnik izvela je Druga NO brigada Trinaeste divizije, vidi dok. br. 26/2, k. 920, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[9] i [10] Odnosi se na snage Sedme NO udarne divizije, vidi dok. br. 125.

[11] i [12] Detaljnije o tim borbama vidi u dok. br. 59, 89, 134 i 135.

15. XII. bačene 2 bombe na Šibenik bez učinka. 60% stanovništva evakuirano iz Šibenika.

U otočnom području 2 vlastita manja broda oštećena od neprijateljskih zrakoplova. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 4 ranjena.

Događaji na prugama: Na pruzi Zagreb — Sisak 17. XII. između ž. p. Vel. Gorica i Sv. Klara naletio je brzi vlak na minu.[13] 4 kola izkliznula. Ima 2 ranjena.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 165

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 19 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA SOPNICU, VRBOVSKO I OGULIN[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 353
(po podatcima primljenim 19. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: 18. XII. oko 1730 sati veća skupina part. napala je na skladište streljiva zapov. broj zrakoplovstva u Sopnici[2] (1,5 km j. od Sesveta) i savladala stražu jakosti 1 častnika i 70 domobrana zagrebačkog posadnog zdruga.

[13] Vidi dok. br. 106.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/66—67.

[2] Napad je izveo Turopoljsko-posavski odred. Vidi dok. br. 124 i 137.

Upućena pomoć iz Sesveta, nije se uzpjela probiti, a pomoć iz Zagreba u jačini 2 hrvatske i 1 njemačke sati probila se do s. Sopnice u času kada je nastupila eksplozija glavne zgrade skladišta, od koje je glavna zgrada potpuno srušena, a time je uništeno i sve streljivo koje se u njoj nalazilo. Osim toga od eksplozije porušeno je i s. Sopnica. Na ostalim skladišnim zgradama porušeni su samo krovovi, dok je streljivo izgleda sačuvano, što će se utvrditi tek pošto stručnjaci odklone postavljene uređaje za rušenje.

Dosadašnji utvrđeni gubitci: 4 mrtva, 13 ranjenih i oko 50 nestalih (od čega 2 častnika).

Stručnjaci i osoblje čast. rad. službe upućeno je, a s. Sopnica osigurano dovoljno posadom. Izvidi su u toku.

Podr. Gor. Kotara: Hrabra posada Vrbovskog[3] obkoljena i nalazi se već više dana u težkim borbama sa daleko nadmoćnijim neprijateljem. Ultimatum part. za predaju nije prihvatila. Upućene snage iz Ogulina radi odterećenja Vrbovskog u borbi 7 km s.z. od Ogulina odbacile su neprijatelja, ali su ponovno zadržani. Neprijateljski gubitci: 193 mrtva, 17 zarobljenih. Plien: 5 pušaka 14 mazgi (njem. izvj.). — Poduzete mjere odterećenja Vrbovskog iz Karlovca i Ogulina u toku su. Zrakoplovstvo nije moglo pomoći (niski oblaci i magla).

Podr. Ogulina: Partizani tuku topničkom i strojničkom vatrom naše postave u Ogulinu. Pomoć upućena iz Karlovca vodila je borbu sa nadmoćnijim neprijateljem kod s. Klič (9 km s.z. od Ogulina). Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 2 ranjena.

Podr. Korduna: Obkoljavanje područja Šamarice se nastavlja.[4] Dostignuta crta: s. Zrinj — Gvozdansko — Žirovac — Klasnić — Dragotina — sela na sjevernoj i sjeverozapadnoj padini Šamarice (28 km j.i. od Petrinje, 24 km j.i. od Gline, 22 km j. od Gline, 24 km j. i. od Gline i 11 km j.i. od Gline).

Dosada 38 mrtvih i 62 zarobljena partizana. Plien: 7 strojopušaka, 34 puške, 2 bacača, 14 tovarnjaka i nešto streljiva.

---

[3] Vidi dok. br. 163.
[4] Vidi dok. br. 125, 170 i 173.

Podr. obale: Živahan promet neprijateljskih brodova na području otoka i pojačana zračna djelatnost.

U jačoj borbi u prostoru 16 km s. od Splita nepr. odbačen u sjev. smjeru sa 20 mrtvih partizana.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Tražena pomoć posadi Vrbovsko[5] nije mogla biti pružena uslijed nizkih oblaka i magle.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 3 neprijateljska zrakoplova oborena. 4 njemačka lovačka zrakoplova nisu se vratila na svoja uzletišta. Teži zračni napadaj na Zadar. Pojedinosti nisu javljene.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova 16.XII. na Šibenik pričinio znatne štete na zgradama, želj. pruzi i pristaništu.

Osobitosti: Partizani zapalili brod »Jedro« na putu u Split, natovaren sa 7 vagona hrane i tvoriva.

Događaji na prugama: Na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Banova Jaruga 18. XII. minirana je između ž.p. Sesveta i Kraljevec Sesvetski želj. pruga.[6]

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

[5] Vrbovsko je bilo blokirano sa jedinicama NOV, vidi dok. br. 40, 129 i 171.

[6] Miniranje izveo Treći diverzantski bataljon. Vidi dok. br. 20—3, k. 105c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 166

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 20 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA KURILOVEC, SOPNICU, ĐAKOVO I O GUBICIMA OD BOMBARDOVANJA U SPLITU, ŠIBENIKU I MAKARSKOJ[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 354

(po podatcima primljenim 20. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: 19. XII. part. su u borbi kod s. Luga[2] (3 km s.z. od Samobora) imali 1 mrtvog i više ranjenih. Vlastiti gubitci: 9 ranjenih (njemač. oruž.).

19. XII. oko 2000 sati jača part. skupina napala uzletište Kurilovec[3] (12 km j.i. od Zagreba). Borba trajala do 0100 sati 20. XII.

3. zrak. udarna sat. koja je čuvala uzletište razpršena je. Do tada pronađeno 7 mrtvih domobrana. Jedan častnik ranjen.

1. zrakopl. udarna sat održala se je do dolaska pomoći (1 sat P.T.S. i 1 njemač. sat), kada su part. pobjegli, ostavivši 1 svoju strojnicu.

Drvene barake na uzletištu su zapaljene.

19. XII. (2130) odletilo u zrak drugo, a u 2214 sati treće skladište streljiva u s. Sopnici (1,5 km j. od Sesveta). U Sesvete upućeno pojačanje. Javljeni su mrtvi i ranjeni. Pojedinosti još nepoznate.

Ministar i zapovjednik Orsa obišao je 19. XII. porušeno selo i skladište Sopnicu.

Podr. Varaždina: Postrojbe P.T.S. u poduzetom podhvatu dostigle su 19. XII. r. Bednju — s. Presečno (12 km j. od Varaždina). Neprijatelj[4] odstupa prema Kalniku ne pružajući odpora.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/68—69.

[2] Na Lug je napadala Omladinska brigada »Jože Vlahović«. Vidi dok. br. 137.

[3] Detaljnije o napadu na Kurilovec vidi u dok. br. 106.

[4] Odnosi se na Kalnički NOP odred, koji dejstvuje oko Varaždina (vidi dok. br. 127), na koga je napala Prva pješadiska pukovnija PTS sa Četvrtom bojnom P.Z.U.V, vidi detaljnije o tome u dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Podr. Daruvara: 18. XII. u podhvatu na području Daruvar — Pakrac — Sirač (8 km j.i. od Daruvara) part. su imali 7 mrtvih. Plien: 5 pušaka, 1 samokres, bombe i streljivo. Demontirano 6 nagaznih mina na putu Daruvar — Badljevina (8 km j.z. od Daruvara).

Podr. Virovitice: Pri uništavanju bunkera i u borbi sa part. kod Špišić Bukovice[5] (7 km z.s.z. od Virovitice) vlastiti gubitci iznose: 3 mrtva i 3 ranjena. Neprijateljski gubitci neustanovljeni.

Podr. Đakova: Naknadno se saznaje da je Đakovo napadalo oko 3000 part.[6] U borbi u grad. vanjskom području imali su 81 mrtvog (brojano) i 17 zarobljenih. Svoje mrtve i ranjene odvukli su na 70 kola. Po izjavi pučanstva imali su najmanje 400 mrtvih i ranjenih. Vlastiti gubitci: 18 mrtvih i 59 ranjenih.[7]

Podr. Karlovca: 18. XII. kod s. Kamanje (6 km s.z. od Ozlja) zarobljena su 3, a ranjen 1 partizan.

Podr. Ogulina: 19. XII. podhvat za odterećenje Vrbovskog[8] produžen je. Vlastiti zrakoplovi bombardirali su i tukli strojničkom vatrom partizane. Naša posada hrabro se drži. Dosadanji vlastiti gubitci: 5 mrtvih, 11 ranjenih. Nepr. osjetljivi.

Posadi bačeno streljivo iz zrakoplova.

Naknadno se saznaje da je neprijatelj u borbi 8 km s.z. od Ogulina i 10 km z. od Karlovca imao 27 mrtvih i 15 zarobljenih. Plien: 12 pušaka.

Podr. Gospića: 19. XII. poduzet podhvat prema s. Počitelju[9] (12 km j.i. od Gospića). Borba u toku.

Podr. Korduna: U podhvatu 18. XII. dostignuta je pod slabim neprijateljskim odporom crta: Klasnić — Žirovac — Kraljevčani[10] (21 km j., 13 km i.j.i. od Gline i 13 km j. od Petrinje). Neprijatelj odstupa u južnom i jugoiztočnom smjeru.

Podr. Kostajnice: 17. XII. part. napali želj. postaju Dobrljin i zapalili vagone na postaji.[11] Za sudbinu uporišta želj. postaje ne zna se.

[5] O toj borbi vidi dok. br. 97 i 136.
[6] i [7] Vidi dok. br. 48 i 97.
[8] Vidi o Vrbovskom dok. br. 163 i 165.
[9] Vidi dok. br. 112.
[10] Vidi dok. br. 28 i 125.
[11] Napad je izvela Jedanaesta krajiška NO brigada. Vidi tom IV, knj. 20, naređenje Štaba Četvrte divizije od 17 prosinca 1943 godine.

Podr. obale: Podhvatom iz Šibenika u smjeru Primoštena (17 km j. od Šibenika) u jakoj borbi slomljen je neprijatelj uz 20 mrtvih i 3 zarobljena partizana.

Strojničkom vatrom sa otoka tučeni vlastiti brodovi. Danonoćno stalna neprijateljska zračna djelatnost.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Pojačavanje odbrane Vrbovsko i obskrba ove posade.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: Stalna neprijateljska zrakoplovna djelatnost na području Split — Trogir.

16. XII. bačeno 3 bombe na Makarsku bez učinka.

18. XII. bačeno 8 bombi koje su pale oko želj. postaje, novog groblja i lukobrana Splita, bez većeg učinka.

Naknadno se saznaje da je prilikom terorističkog zračnog napadaja na Šibenik (13. XII.) srušeno 24 veće zgrade u središtu grada, a više zgrada oštećeno. Dosada utvrđeno preko 80 mrtvih.

Događaji na prugama: 18. XII. eksplodirala mina na pruzi Zagreb — Sesvete. Istog dana postavljena mina eksplodirala je na pruzi Sesvete — Dugo Selo.[12]

19. XII. (2030) naišao je vlak (Beč — Zagreb) na minu kod s. Vrapče.[13] Na mjesto eksplozije upućen je njemač. sat.

Istog dana (2030) eksplodirala mina na želj. pruzi kod Odre (8 km j. od Zagreba) a oko 2100 druga između Vel. Gorice i Turopolja.

19. XII. oštećena je ž.p. kod ž.p. Kokinac.

18. XII. na pruzi Striživojna — Vrpolje — Osijek između ž.p. Semeljci i Široko Polje naišao mješoviti vlak na minu. Pruga oštećena.

Noću 19/20. XII. na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga između ž.p. Prečec i Ivanić Grad promet u prekidu.[14]

---

[12] Miniranje izveo Drugi diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[13] i [14] Odnosi se na dejstva Trećeg diverzantskog bataljona, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

19. XII. želj. pruga Zagreb — Karlovac u prekidu.[15]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
(M.P.) **Helbich**

BR. 167

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 21 PROSINCA 1943 GOD. O REZULTATIMA BORBE PROTIV JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U SOPNICI, KURILOVCU, POČITELJU I LOVCI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 355
(po podatcima primljenim 21. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: 19. XII. prokrstarena prostorija: Sopnica — Resnik — Ivanja Reka (15 km j., 4 km j.z. i 4 km j. i. od Sesveta) bez dodira sa neprijateljem. Partizani su se vjerojatno poslie napadaja na Sopnicu povukli na desnu obalu r. Save.[2]

Naknadno se saznaje da vlastiti gubitci uslied eksplozije skladišta u Sopnici (18/19. XII.) iznose: 2 mrtva (1 Njemac), 16 težko ranjenih (6 Njemaca), 20 lakše ranjenih — domobrani, a 19/20. XII.: 3 mrtva i 5 ranjenih (vidi izv. br. 354). Dva skladišta su uništena (ne tri kao što je bilo javljeno).

---

[15] Vidi dok. br. 137.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/70—71.

[2] i [3] Vidi dok. br. 106 i 166.

Pri napadaju na uzletište Kurilovec[3] ukupni naši gubitci su:

— od 3 zrak. udar. sati: 1 častnik ranjen, 5 domobrana nađenih mrtvih, oko 100 nestalih, dok su se 1 narednik i 30 domobrana spasli;

— od njemač. osiguranja i pojačanja: 1 častnik i 14 vojnika mrtvih;

— osim toga oko 450 tal. zarobljenika i 50 naših legionara (nenaoružanih) odvedeni po partizanima.

Uništen 1 zrakoplov, zapaljene 4 barake i oštećena zidana stanbena zgrada.

1. zrak. udarna sat održala se je u zidanoj zgradi u težkoj borbi, sve do dolazka pojačanja iz Zagreba.

Podr. Pakraca: 19. XII. odbijen part. napadaj na Poljanu (16 km z. od Pakraca).

Podr. Gospića: U borbi[4] kod s. Počitelja (12 km j.i. od Gospića) razpršen je stožer 1 part. brigade i 1 part bojna uz 29 mrtvih i 4 zarobljena partizana. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 1 ranjen. Plien: 2 protuoklopna topa sa 200 granata, 1 strojnica, 4 strojopuške, 30 pušaka, 15 gor. kuhinja, 1 brzoglas, 13 mula sa samarima, pismara brigade i dosta drugog tvoriva (izv. br. 354).

Podr. Korduna: U području Šamarice na juriš je zauzeta Lovča[5] (12 km s.z. od Bos. Kostajnice) uz 12 mrtvih i 23 zarobljena partizana. Plien: velika skladišta hrane i streljiva i 770 grla stoke.

Podr. obale: I nadalje se podržava živ pomorski i kopneni saobraćaj u otočnom području.

18. XII. u podhvatu 19 km i.s.i. od Zadra ubijeno je 30 partizana.

Pojačana djelatnost part. u okolici Sušaka i Crikvenice.[6]

Odmetnici dano-noćno jedrenjacima izpražnjuju otok Rab i prevoze za Senj i Jablanac (31 km j. od Senja) mužkarce i tvorivo.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo zbog lošeg vremena nije radilo.

---

[4] Odnosi se na borbe Druge NO brigade Trinaeste divizije, vidi dok. br. 112 i 166.

[5] Vidi dok. br. 28, 125, 140, 166, 169 i 170.

[6] Vidi dok. br. 129.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: Naknadno se saznaje da su zračnim napadajem na Zadar (16. XII.) osobito uništena skladišta u luci.

18. XII. napalo je 16 nepr. zrakoplova Trogir. Posljedci još nisu poznati.

Događaji na prugama:

Naknadno se saznaje da je prilikom nailaska vlaka na minu kod Vrapča izkliznuo stroj i službena kola a oštećeno 40 metara pruge. 2 lakše ranjena. (Izvješće br. 354).[7]

Na pruzi Zagreb — Kutina 19/20. XII. naletio je brzi vlak između ž. p. Prečec i Dugog Sela na minu. 12 vagona izkliznulo, a 5 oštećeno.[8]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

---

[7] Vidi dok. br. 166.

[8] Miniranje izvršio Treći diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 168

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22 PROSINCA 1943 GOD. O NANESENIM GUBICIMA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE U BORBAMA KOD V. BUNE, NETRETIĆA, PRIMOŠTENA I DUGOG RATA[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 356

(po podatcima primljenim 22. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: Noću 20/21. XII. zapaljena občinska zgrada Sv. Nedelja (5 km i. od Samobora).

21. XII. njemački zrakoplovi bombardirali su part. u području s. Kravarsko (22 km j. od Zagreba).

Naknadno se javlja da su part. u žešćim borbama[2] sa postrojbama P.S.U.V., P.T.S.U. i Njemcima kod s. Šiljakovine i V. Bune (6,5 km. j. z. i 8 km j. od Vel. Gorice) imali 32 mrtva i 4 zarobljena. Vlastiti gubitci: 10 mrtvih i 11 ranjenih.

Podr. Varaždina: 20. XII. part.[3] su u borbi kod Varaždinskog Brega, Šemovca i Zbelave (11 km i. i 6 km j. i. od Varaždina) imali 2 mrtva. Plien: 3 puške i promidžbeno tvorivo. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Podr. Karlovca: 17. XII. u borbi kod s. Netretića (17 km j. j. z. od Karlovca) ubijeno je 4, a zarobljeno 9 partizana. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Noću 19/20. XII. u borbi[4] kod s. Draganići i Novi Grad (13 km s. i 8 km z. od Karlovca) zarobljena su 3 part. Plien: 1 puška.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/72—73.

[2] Odnosi se na dejstva Dvadeset osme divizije, vidi dok. br. 74, 97 i 106.

[3] Na pomenutoj prostoriji nalazio se Kalnički NOP odred, vidi dok. br. 127.

[4] Dva bataljona Turopoljsko-posavskog odreda izvršili su diverziju na pruzi Zagreb — Karlovac u cilju posrednog sadejstva Dvadeset osmoj diviziji, koja je napadala na Kurilovec. Vidi dok. br. 124 i 137.

Podr. Bjelovara: Noću 17/18. XII. razpršeni su part. razvidački dielovi na položajima iztočno od Bjelovara.

20. XII. napadaj part. na s. Narta (9 km j. z. od Bjelovara) odbijen bez vlastitih gubitaka. Uobće jača djelatnost part. u toku zadnjih dana na području s. Narta — Bjelovar — Križevci. Namjera napasti Bjelovar.

Podr. Nove Gradiške: Noćni prepad part. (19/20. XII.) na Rajić (8 km s. z. od Okučana) odbijen bez vlastitih gubitaka.

Podr. Broda: Noću 15/16. XII. skupina Vorkapinih četnika upala u s. Živike i Pričac (26 km z. od Broda) i opljačkala 17 domova.

Podr. Vinkovaca: Novi Jankovci (9 km j. i. od Vinkovaca) navodno su središte komunističkih skupina, koje imaju zadaću rušenja i razaranja.

Podr. Korduna: Čišćenje područja: Glina — Topusko — Maja (7 km j. i. od Gline) u toku je.[5] Zauzeto je Topusko. Partizani su nakon žešće borbe u prostoru 5 km j. z. od Gline odbačeni u južnom smjeru uz 6 mrtvih i 9 zarobljenih.

Nastavlja se krstarenje po Šamarici (22 km j. od Petrinje) bez dodira sa neprijateljem.

Podr. Vrbovskog: Vrbovsko 20. XII. odterećeno.[6] Pojačanje stiglo u Vrbovsko sa 1 vlastitim ranjenim i 10 zarobljenih part.

Podr. obale: 19. XII. u borbi kod Primoštena[7] (17 km j. od Šibenika) part. su imali 10 mrtvih i 30 ranjenih.

Poslie prikupljanja brodova u otočnom području, pokušao je neprijatelj 19. XII. ukrcan u Postiri (O. Brač) (9 km j. z. od Omiša) izkrcavanje i napadaj na kopneno uporište Dugi Rat[8] (4 km z. od Omiša). Napadaj odbijen. Dalji pokušaji izkrcavanja vjerojatni su. Protumjere su u toku.

---

[5] Vidi dok. br. 28, 125, 140, 143, 166 i 170.

[6] O Vrbovskom vidi dok. br. 129. Kao pojačanje upućena je Prva sat Desete ustaške bojne, vidi dok. br. 24/2—3, k. 53, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] Vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15 siječnja 1944 godine.

[8] Vidi dok. br. 68.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo je vršilo prenos tvoriva.

Osobitosti: Noću 18/19. XII. u s. Podvrškom (11 km s. s. i. od Nove Gradiške) bacile su 3 osobe ručne bombe u uredovnicu komunističkog kotarskog suda i ubili svoje vlastite pripadnike.

17. XII. prinudno se spustio i naš zrakoplov kod Crkvena (15 km z. j. z. od Bjelovara), a 18. XII. 1 kod s. Karanovca (15 km j. i. od Doboja) bez posljedaka.

Noću 17/18. XII. neprijateljski zrakoplovi bacili su u s. Ključ i Ljubešćica (15 km j. od Varaždina) zamotke sa toplim rubljem.

Događaji na prugama: Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga 21. XII. između ž. p. Popovača i Novoselec-Križ naletio oklopni vlak na minu.[9] Štitna kola izkliznula.

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 19. XII. između ž. p. Dobrljin i Bos. Novi miniran most. Promet u prekidu.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

[9] Miniranje izvršio Treći diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 169

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 23 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA PREDGRAĐA ZAGREBA, LUG, GORJANE I DRVENIK[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 357

(po podatcima primljenim 23. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: Utvrđeno je jače prikupljanje partizana[2] navodno (3000—4000) oko samog Samobora sa namjerom da napadnu Samobor i dignu u zrak most preko r. Save kod Podsuseda.

Noću 20/21. XII. (0010) part. napali gradsku mitnicu na Radničkoj cesti. Napadaj odbili redarstvenici bez gubitaka.

Noću 22/23. XII. part.[3] napali njemač. oruž. posadu u s. Lug (3 km s. od Samobora). Pojedinosti nedostaju.

Podr. Varaždina: 21. XII. utvrđeno je jače prikupljanje part. prema Lepoglavi. Do borbe je došlo kod s. Sestranec (1 km j. z. od Lepoglave). Ishod još nepoznat.

Podr. Siska: 17. XII. prilikom pretresa s. Letovanić (13 km z. s. z. od Siska) seljaci pobjegli u šumu. 1 part. ubijen. Plien: 1 puška i 27 naboja. U selu komunistički nadpisi.

Podr. Kutine: 20. XII. u borbi kod s. Međurić (12 km i. od Kutine) vlastiti gubitci iznose: 2 mrtva i 2 nestala. Neprijateljski nepoznati.

Podr. Đakova: 20. XII. izvršili prepad na uporište Topolje i Gorjani[4] (17 km j. z., i 10 s. od Đakova). Posljedci nepoznati.

Podr. Korduna: 20. XII. prilikom čišćenja Šamarice[5] (22 km j. od Petrinje) zaplienjeno promičbeno tvorivo i 60 tona živežnih namirnica.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/74—75.

[2] i [3] Odnosi se na snage Omladinske NO brigade »Jože Vlahović« i Žumberačko-posavski odred. Vidi dok. br. 137.

[4] O napadu na Gorjane vidi dok. br. 97 i 119.

[5] Vidi dok. br. 28, 125, 140, 166 i 170.

Podr. obale: 20. XII. neprijateljski napadaji na Igrane i Drvenik[6] (14 i 23 km j. i. od Makarske) odbijen.

Slabije neprijateljsko topničko djelovanje sa O. Korčule na Orebić (na Pelješcu — 37 km j. i. od Makarske).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zbog lošeg vremena zrakoplovstvo nije radilo.

Osobitosti: Partizani Slovenci[7] u Gor. Kotaru vrlo su krvoločni, a naročito ovo ističu prema Hrvatima. Prinudno ih svrstavaju u svoje jedinice, te vrše pljačku. Narod zaplašen i ogorčen.

Događaji na prugama: Na pruzi Zagreb — Karlovac 22. XII. između ž. p. Leskovac i Horvati naletio vojni vlak na minu.[8] 3 kola oštećena. Žrtava nema.

Na pruzi Vukovar — Ilača 22. XII. kod Bokšića zaustavljen je mješoviti vlak uslijed postavljene mine. Garnitura lako oštećena.

Noću 18/19. XII. porušen most na želj. pruzi Kostajnica — Bos. Novi kod Svijetljeva.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

[6] Napad je izveo Makarski NOP odred. Vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba grupe NOP odreda za južnu Dalmaciju od 19 siječnja 1944 godine.

[7] Riječ je o Osamnaestoj (slovenačkoj) diviziji, koja je tada operisala u Gorskom Kotaru. Vidi dok. br. 23—2, 47—3, 48—3, k. 105c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Miniranje izveo Drugi diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 170

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 24 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U V. BARNI, GORJANIMA, VRBOVSKOM, POČITELJU, PEĆIGRADU I NA OTOKU KORČULI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 358

(po podatcima primljenim 24. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Grubišnog Polja: 21. XII. u obkoljenom selu V. Barna (4 km s. z. od Grubišnog Polja) ubijen je 1 partizan. Plien: 1 puška, 1 jahaći konj.

Podr. Našica: 19. XII. nasilnim razviđanjem u smjeru s. Ceremošnjaka (5 km j. od Našica) uhićeno je 14 osoba naklonjenih komunizmu. Ubijen 1, plien: 1 puška.

Podr. Pakraca: 22. XII. u borbi kod s. Omanovac[2] (5 km s. od Pakraca) odbačene su jače part. snage u smjeru Sirača i Goveđeg Polja (14 km i. s. i. i 12 km s. z. od Pakraca). Gubitci nepoznati.

Podr. Đakova: 21. XII. part. zauzeli s. Gorjani[3] (10 km s. od Đakova). Za sudbinu posade (njemač. oruž.) ne zna se.

Podr. Ogulina: 21. XII. u prostoru 9 km j. i. od Oštarija (6 km j. i. od Ogulina) uhvaćen stožer 1 neprijateljske bojne. Ubijena su 2, a zarobljena 3 partizana. Plien: 30 pušaka.

Podr. Vrbovskog: Vrbovsko oslobođeno nadmoćnog pritiska part., pristiglim našim pojačanjem.[4] Partizani odstupili. Ukupni gubitci u borbama kod Vrbovskog od 15. XII. do 20. XII. iznose: naši: 20 mrtvih (6 građana), 45 ranjenih (6 građana) a neprijateljski: oko 400 mrtvih i ranjenih.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/76.

[2] Vidi detaljnije o toj borbi u dok. br. 136.

[3] Vidi dok. br. 97, 119 i 169.

[4] O Vrbovskom vidi dok. br. 129, 159 i 171.

Podr. Gospića: 22.XII. poduzetim podhvatom prema s. Počitelj[5] (12 km j. i. od Gospića) razpršene su 2 part. bojne (II. brigade), koje su se u neredu povukle u Velebit. Neprijateljski gubitci: 29 mrtvih (brojano) i 20 zarobljenih. Plien: 2 strojnice, 5 strojopušaka, 34 puške, 4 mule, 2 konja, 11 samara, 35 sanduka raznog streljiva i nešto opreme. Tvorivo je talijanskog podrietla. Vlastiti gubitci: 3 ranjena.

Podr. Kostajnice: Noćni napadaj partizana (21. i 22. XII.) na Dobrljin odbijen.[6]

Podr. Korduna: 21. XII. u borbi kod Pećigrada[7] (28 km s. i. od Bihaća) part. su odbačeni u Petrovu Goru uz 120 mrtvih i 17 zarobljenih. Plien: 2 strojnice i 50 pušaka.

Naknadno se saznaje da su part. u borbama prilikom čišćenja Šamarice[8] (20. XII.) imali 57 mrtvih i 6 zarobljenih. Plien: 22 strojnice, 2 poljske kuhinje, streljivo i povoz. Osim toga palo nam je u ruke 1 bolnica sa 22 težko ranjena, 1 liečnik (židov), 3 bolničarke i 2 bolničara.

U s. Klasnić (13 km j. i. od Gline) eksplozijom je razoreno jedno veće nepr. skladište streljiva.

Podr. obale: 18/19. XII. part. su se izkrcali kod Krila (14 km j. i. od Splita) uz podporu plovnih jedinica. Posljedci nepoznati.

21. XII. u podhvatu čišćenja prostora Primoštena[9] (18 km j. od Šibenika) part. su imali 15 mrtvih, 60 ranjenih i 1 zarobljenog.

21. XII. odpočeo je podhvat za zauzimanje Korčule.[10] Poslije slomljenog neprijateljskog odpora kod Račišta i zapad. od mjesta Korčule (35 km j. i 38 km j. j. i. od Makarske) u daljem napadaju u južnom smjeru naišlo se na jaku

[5] Odnosi se na Drugu NO brigadu Trinaeste divizije NOU. U izvještaju ove Brigade od 28 prosinca 1943 god. stoji da su gubitci Brigade: 10 mrtvih, 8 ranjenih i 7 zarobljenih, a neprijateljski 10 mrtvih i ranjenih. Vidi dok. br. 27/2, k. 920 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Vidi dok. br. 166.

[7] Vidi dok. br. 87, 104 i 125.

[8] Vidi dok. br. 28, 140, 125 i 166.

[9] Vidi dok. br. 168.

[10] O desantu na Korčulu vidi dok. br. 134, 177 ove knjige i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije NOV od 6 siječnja 1944 godine.

topničku. strojničku i bacačku vatru neprijatelja.

Poduzetim podhvatima[11] u toku 21. XII. neprijatelj je u iztočnoj Bosni, Kordunu, Dinari i na obali imao 607 mrtvih (najmanje), 282 ranjena, 160 zarobljenih i 38 prebjeglih.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Uslied lošeg vremena nije radilo.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 17. XII. prilikom zračnog napadaja na Zadar pogođen je brod »Marbjansko« na koje je bilo ukrcano 208 tona raži za Split i Šibenik.

20. XII. neprijateljski zrakoplovi napali »Špinut« (Split).

Naknadno se saznaje da je dosada u Šibeniku srušeno 230 kuća uslied neprijateljskih zračnih napadaja.

Događaji na prugama: Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga 23. XII. između ž.p. Ivanić Grad i Novoselec-Križ naišao je putnički vlak na minu, a iza toga je zapaljen.[12] Pojedinosti nedostaju.

Na pruzi Nova Gradiška — Sl. Brod naišao je noću 23/24.XII. između ž. p. Sibinj i Sl. Brod oklopni vlak na minu. 2 kola izkliznula.[13]

Na pruzi Vinkovci — Šid 21. XII. uklonjene su 3 mine, na koje je trebao naići putnički vlak.

Na pruzi Pleternica — Našice 23. XII. između ž. p. Pleternica i Ciglenik naišao je oklopni vlak na porušenu ž. prugu. Izkočila 2 štitna i 2 oklopna kola. 2 domobrana i 1 građanin ranjeni.

Na pruzi Zagreb — Samobor 24. XII. naišao je »Samoborac« na minu. Izkliznula lokomotiva i 3 vagona. Žrtava nema.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
(M.P.) **Elblinger**

[11] Vidi dok. br. 18, 28. 54, 74, 140 i 143.
[12] Vidi dok. br. 127.
[13] Vidi dok. br. 105 i 121.

BR. 171

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 25 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA GOLJAK, GROMAČNIK, VRBOVSKO I O NJEMAČKOM DESANTU NA OTOK KORČULU[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 359

(po podatcima primljenim 25. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: Noću 24/25. XII. napadnuta vatrom straža kod Jakuševačkog mosta bez posljedka.

Podr. Varaždina: 23. XII. poduzetim nasilnim razviđanjem postrojbi P.T.S. u smjeru vile »Bauer« (10 km j. j. i. od Varaždina)[2] zarobljena 4 partizana. Plien: 11 pušaka.

Podr. Jastrebarskog: Noću 19/20. XII. partizani su u selu Goljak (9 km s. z. od Jastrebarskog) zarobili i odveli 33 Kozaka. Ubijen 1 partizan.[3]

Podr. Daruvara: 22. XII. kod s. Grbovac (14 km s. z. od Daruvara) zarobljena 3, a ubijen 1 partizan.

Podr. Broda: 24. XII. part. su u 2 maha napali skladište streljiva Gromačnik[4] (5 km s. z. od Broda). Napadaj odbijen bez gubitaka.

Podr. Ogulina: Posada Vrbovskog[5] (16 km s. z. od Ogulina) zbog nemoguće obskrbe streljivom i čuvanja ceste povučena je u Ogulin.

Podr. Gospića: 23. XII. part. tukli bacačkom vatrom naše postave na r. Lici. Našim topničkim djelovanjem neprijatelj ušutkan.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/77.

[2] Na ovom prostoru dejstvovao je Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 127.

[3] Jedinice Žumberačko-posavskog sektora su zarobile ove Kozake. Vidi dok. br. 137.

[4] O napadu na Gromačnik vidi dok. br. 119, 121, 172, 173 i 174.

[5] Vidi dok. br. 129, 163, 165, 166, 168 i 170.

Podr. obale: 22. XII. poslie slomljenog neprijateljskog jakog odpora zauzeto je mjesto Korčula i Pupnat[6] na O. Korčuli — 28 km j. od Makarske). Neprijateljski gubitci: 30 mrtvih, 56 zarobljenih. Plien: 1 top, 10 strojnica, 2 bacača, 50 pušaka, engleske odore i streljivo. Ojačani neprijatelj i nadalje daje jaki odpor.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Vršilo borbene zadaće.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 24. XII. naišao je teretni vlak na minu. Jedna štitna kola izkliznula. Žrtava nije bilo.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

[6] Vidi dok. br. 134 i 177.

BR. 172

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 26 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA OMANOVAC, GROMAČNIK, SIBINJ I O BORBAMA NA OTOKU KORČULI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 360

(po podatcima primljenim 26. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: Noću 24/25. XII. odbijen vatreni prepad na bunkere duž želj. pruge Leskovac — Horvati[2] (9 i 18 km j. z. od Zagreba).

Podr. Varaždina: Jače prikupljanje part. u području Varaždina.

Podr. Pakraca: Naknadno se saznaje da su part. u borbama[3] kod Omanovca (5 km s. od Pakraca) imali 6 mrtvih (nađeno). Vlastiti gubitci: 5 mrtvih (1 častnik), 2 ranjena i 3 nestala (vidi izvješće br. 358).

Podr. Broda: U borbi 24. XII. kod skladišta streljiva u Gromačniku[4] (5 km s. z. od Broda) part. su imali 5 mrtvih (pronađeno). Plien: 2 puške i promičbeno tvorivo. Vlastiti gubitci: 9 ranjenih.

23. XII. poslie jače borbe sa partizanima napušteno je s naše strane s. Sibinj[5] (9 km z. od Broda). Protumjere u toku.

Podr. Dinare: U toku je podhvat za povraćaj Vrlike[6] (10 km j. i. od Knina).

Podr. obale: Kod Krila (13 km j. i. od Splita) njemački jedrenjak napadnut od nepr. topovnjače. Dio posade se spasio na kopno, a 18 poginulo.

Poslie žešćih borbi zauzeta je Lumbarda[7] (na O. Korčuli). Potučeni neprijatelj na O. Kor-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/78—79.

[2] Napad je izveo Žumberačko-pokupski NOP odred. Vidi dok. br. 137.

[3] Detaljnije o toj borbi vidi u dok. br. 136.

[4] i [5] Vidi dok. br. 105, 119, 121, 171, 173 i 174.

[6] Vidi dok. br. 134, dio o Dvadesetoj diviziji.

[7] Vidi dok. br. 134, 175 i 177.

čuli progoni se s naše strane u zapadnom smjeru. Zauzeta je Čara (18 km z. od Lumbarde).

Neprijatelj je u engleskim odorama i eng. naoružanjem, a pripada jugoslov. prekomorskoj brigadi.[8] Neprijateljski gubitci: 500 mrtvih. Plien: 3 topa, mnogo oružja i streljiva i nekoliko manjih brodova.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo je vršilo prenos tvoriva.

Događaji na prugama:

Na pruzi Vinkovci — Šid 23. XII. kod želj. postaje Đeletovci miniran brzi vlak. 2 štitna kola izbačena. Žrtava nije bilo.

Na pruzi Zagreb — Karlovac 24. XII. između ž. p. Zdenčine i Horvati naletio oklopni vlak na minu. 2 kola izkliznula.

Na pruzi Nova Gradiška—Nova Kapela-Batrina 24. XII. između ž. p. Nova Gradiška i Staro Petrovo Selo minirana oba kolosjeka.[9]

Na pruzi Nova Kapela-Batrina — Brod naišao je mješoviti vlak 25. XII. na minu.[10] Jedna kola izkliznula. Žrtava nema.

Naknadno se saznaje da je prilikom napadaja na vlak kod s. Širinec (na pruzi Ivanić Grad — Novoselec-Križ) poginulo 3 njemačka vojnika i 1 ustaša. Veći broj njemačkih i hrvatskih vojnika nestalo. (Vidi izvješće br. 358.)[11]

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

---

[8] Prvoj. Vidi tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije NOV od 6 siječnja 1944 godine.

[9] i [10] Miniranje izvele jedinice Dvanaeste divizije, vidi dok. br. 105 i 119.

[11] Vidi dok. br. 170.

BR. 173

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 27 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U SIBINJU, NA ŠAMARICI I NA OTOKU KORČULI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 361

(po podatcima primljenim 27. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Broda: 24. XII. poslie žešćih uličnih borbi povraćen je Sibinj[2] (9 km z. od Broda). Naknadno se saznaje da su Njemci u borbama oko Sibinja imali 7 mrtvih i 12 ranjenih, a izgubljeno je 37 samovoza (vidi izvješće br. 360).

Podr. Ogulina: Posada Vrbovskog (16 km s. z. od Ogulina) prilikom povratka u Ogulin ubila je 1 i zarobila 1 partizana. Plien: 2 bacača, 1 strojnica, 3 strojopuške i 46 pušaka.

Podr. Korduna: Podhvat čišćenja Šamarice[3] (22 km j. od Petrinje) završen sa punim uzpjehom. Neprijateljski ukupni gubitci iznose: 882 mrtva (brojano), 191 zarobljen, 21 prebjegao i najmanje 400 ranjenih. Plien: 47 strojopušaka, 189 pušaka, 2 bacača, 3 topa, 1 protuoklopni top, 1 protuoklopna puška i razno drugo tvorivo. Uništeno nekoliko skladišta streljiva i hrane, 1 poljska bolnica, 2 poljske kuhinje. Zaplienjeno: 3027 grla rogaţe stoke, 80 konja, 14 mula, 60 tona živežnih namirnica. Predmieva se da su podhvatom čišćenja Šamarice uništene 3 neprijateljske brigade (1500 ljudi).

Podr. obale: Jedan naš motorni jedrenjak nasukao se kod Šibenika.

Bivša jug. krstarica »Dalmacija« sada u njemačkoj službi uništena je kod Otoka Silbe[4] (34 km j. z. od Karlobaga).

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/80—81.

[2] O borbi u Sibinju vidi dok. br. 97, 105, 119, 121 i 172.

[3] Vidi dok. br. 28, 125, 140 i 143.

[4] Krstarica »Dalmacija« nasukala se 19 prosinca, a 23 tog mjeseca uništila ju je savezničke avijacija. Vidi mikrofilm CK SK Hrvatske, reg. br. 3/458 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

24. XII. u području Smokvice (20 km z. j. z. od Korčule) odbijeni su svi neprijateljski napadaji.[5] U toku su pripreme za dalje napredovanje duž južne obale O. Korčule prema Blatu (29 km z. j. z. od Korčule).

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Vršilo prenos tvoriva.

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva: 22. XII. neprijateljski zrakoplovi bombardirali Zadar (vojničke barake).

Događaji na prugama: Na pruzi Strižívojna—Vrpolje—Osijek kod želj. postaje Semeljci napadnut je i opljačkan teretni vlak.[6] Pojedinosti nepoznate.

Na pruzi Ozalj — Mahično — Karlovac noću 24/25. XII. između ž. p. Ozalj i Mahično naletio putnički vlak na minu. Jedna kola oštećena. Žrtava nema.

Na pruzi Zagreb — Sisak 26. XII. između ž. p. Turopolje i Vel. Gorica naletio brzi vlak na minu. Jedna kola oštećena, a 1 izkliznula. Ima 3 mrtva i 4 ranjena.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

[5] Vidi dok. br. 134, 175 i 177.
[6] Napad na vlak je izveo Prvi bataljon Osječkog NOP odreda. vidi dok. br. 32/2, k. 471 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 174

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 28 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ŠIRINEC, SIBINJ I GROMAČNIK, TE O BORBAMA NA OTOKU KORČULI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 362

(po podatcima primljenim 28. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Popovače: 23. XII. kod s. Širinec (15 km s. z. od Popovače) napadnut je osobni vlak pošto je prije toga naišao na minu.[2] Borba prihvaćena. Partizani su uzpjeli djelimično opljačkati vlak prije nego što su odbijeni. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 2 ranjena (3 Njemca — 1 ustaša).

Podr. Broda: 25. XII. odbijeni ponovni neprijateljski napadaji na Sibinj i skladište streljiva Gromačnik[3] (9 i 4 km s. z. od Broda).

Podr. Gospića: Noću 26/27. XII. neprijatelj je tukao postave za odbranu Gospića na r. Lici strojničkom i bacačkom vatrom. Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Podr. obale: 25. XII. poslie slomljenog jačeg neprijateljskog odpora dostignut je prostor 13 km j. i. od Biograda i Tijesna (22 km s. z. od Šibenika).

25. XII. kod Primoštena (17 km j. od Šibenika) zaplijenjen je poslie kraće borbe 1 nepr. jedrenjak.

25. XII. iznenadnim izkrcavanjem i snažnim prodorom zauzeti su Blato i Vela Luka i slomljen u tvrdokornoj borbi posljednji nepr. odpor na O. Korčuli.[4] Produžava se uništenje još preostalih slabijih nepr. dielova, a mornarica spriečava bijeg neprijatelja na O. Hvar.

Osobitosti: Uzpostavljanje pruge: Vrbnik — Crikvenica — Sušak te Kraljevica — Sušak sa parobrodima pod njemačkom trgovačkom zastavom.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/82—83.

[2] Vidi dok. br. 127, 170 i 172.

[3] Vidi o tim napadima dok. br. 97, 105, 119, 121, 172 i 174.

[4] Vidi dok. br. 134. 173 i 175.

Skoro u svim selima između Štefanje — Draganac — Čazma — Vrtlinska — G. Garešnica (12 i 6 km s. i. od Čazme, 6 i 18 km j. i od Čazme) nalaze se u privatnim kućama partizanski ranjenici. Predmieva se da ih ima oko 2000.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Zrakoplovstvo je vršilo prenos pošte.

Događaji na prugama: Na pruzi Krapina — Rogatec u noći 24/25 XII. partizani su napali želj. postaju Đurmanec.[5] Uništena zgrada postaje i 4 vagona puna robom. Minirane su 4 skretnice.

Na pruzi Našice — Osijek 25. XII. porušena pruga u dužini od 60 metara [između] Naš. Breznice i Koške.[6]

Na pruzi Krapinske Toplice — Krapina 26. XII. napadnut vlak od partizana između ž. p. V. Vesi i Krapine.[7] Štete i žrtava nema.

Na pruzi Zagreb — Novska 27. XII. naišao je osobni vlak na minu.[8] Stroj i 2 kola izkliznula. 2 lakše ranjena.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

---

[5] Napad su najvjerovatnije izvele jedinice Zagorskog NOP odreda, koje su u to vrijeme dejstvovale oko Krapine i Pregrade. Vidi dok. br. 127 ove knjige i dok. br. 1/4, k. 551a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[6] Prugu je srušio Osječki NOP odred, vidi dok. br. 173.

[7] Napad na vlak izvršio je Zagorski NOP odred, a miniranje pruge izveo je Treći diverzantski bataljon. Vidi dok. br. 1/4, k. 551a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[8] Diverziju je izveo Treći diverzantski bataljon. Vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Desetog korpusa NOV Jugoslavije od 7 veljače 1944 godine.

BR. 175

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA DRUGE OKLOPNE NJEMAČKE ARMIJE OD 28 PROSINCA 1943 GOD. O BORBAMA NA OTOKU KORČULI[1]

Izvod iz dnevnog izveštaja 2. oklopne armije od 28. 12. 1943.

Poduhvat »Herbstegewitter II« (»Jesenja oluja II«) je završetkom akcije čišćenja uspešno okončan.[2]

Zauzeće ostrva Korčule je od odlučujuće važnosti za odbranu obale protivu pokušaja iskrcavanja Saveznika, za sprečavanje stalnog snabdevanja bandi sa mora i za otvaranje puta za snabdevnje morem između Dalmacije i Crne Gore (Kotor). Osobito priznanje zaslužuje Komanda 118. lovačke divizije, kao komanda poduhvata, i trupne komande — naročito 750. lovački puk i orno za borbu obalsko lovačko odeljenje Brandenburg.

Naši gubitci, koji iznose ukupno 100 mrtvih i ranjenih, mali su u odnosu na težinu borbe protivu jako utvrđenog neprijatelja. Uspehu su znatno doprineli mornarica pod komandom Admirala Jadranskog Mora i vazduhoplovstvo pod komandom Vazd. k-danta Hrvatske, koji su poduhvat pomagali pod teškim vremenskim prilikama i sa primernom borbenošću.

Prilikom Poduhvata »Herbstgewitter II«, neprijatelju, koji je napadu 750. lovač. puka istavio žilav otpor, naneti su teški gubici i zaplenjeno je mnogobrojno oružje i municija. Izvanredno teško i nepregledno planinsko zemljište, naročito na prostoru Pupnat — Smokvica i rđave vremenske prilike stavljali su trupama najveće zahteve. Brzim prodorom i smelim i preduhitrenim iskrcavanjem Obalskog lovačkog odeljenja Brandenburg neprijatelju nije dato vremena da se ponovo zaustavi, i u višednevnim uzastopnim dnevnim i noćnim napadima slomljen je otpor neprijateljskih zaštitnica.

Neprijateljski gubici: 500 mrtvih, 300 ranjenih, 212 zarobljenih, 7 topova (od kojih 5 engleskih 10,5 cm/cm), 4 protivavionska oruđa, 3 protivkolska oruđa (motor. engl.) 14 minobacača, 60 pešad. automatskih oruđa, 1 bazuka, 824 puške, 1 radio-kola i deo 1 velike engleske radio-stanice, 8

---

[1] Original, na njemačkom jeziku, nalazi se u Londonu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. London-N 10, X 303785.

[2] Napad na o. Korčulu otpočeo je 20 prosinca 1943 god. Detaljnije o sastavu snaga i borbi vidi dok. br. 134, dio o Dvadeset šestoj diviziji ove knjige i tom V, knj. 23, izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije od 6 siječnja 1944 godine.

kamiona, 2 jedrenjaka sa po 3 jarbola, 19 sa 1 jarbolom, 4 jedrilice, 4 motorna čamca, 160 malih čamaca, velike količine teške i lake municije (među kojima okruglo 1,000.000 pešad. metaka). Plen koji sadrži mnogobrojno englesko oružje i opremu verovatno će se i dalje povećavati.

BR. 176

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 29 PROSINCA 1943 GOD. O VOĐENIM BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I PO HRVATSKE OKO PREKRIŽJA, CERJA, KUPINCA, LASINJE, VRLIKE I TROGIRA[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 363

(po podatcima primljenim 29. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Samobora: Noću 28/29. XII. jedna naša obhodnja napala je kod s. Prekrižje (8 km j. z. od Samobora) stožer XVI. part. brigade. Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i nekoliko ranjenih. Vlastiti gubitci: 1 ranjen (častnik).

Podr. Pokuplja: Posljedci poduzetog podhvata u području Pokuplja[2] 26. XII.:

Po prelazu r. Kupe i slomljenog neprijateljskog odpora kod s. Letovanić i Farkašić (11 km s. z. od Petrinje) dostignuto je Cerje (16 km s. z. od Petrinje).

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/84—85.

[2] Poslije završenih operacija pod nazivom »Panter« (vidi dok. br. 28, 140, 143 i 150) neprijatelj je planirao i otpočeo nova dejstva u području Turopolja, nazvana »Božić Bata« (Weihnachtmann), sa ciljem uništenja naših snaga na uzanom prostoru i obezbjeđenja komunikacija Zagreb — Sisak. Ova dejstva otpočela su 25 prosinca 1943 god., ali uslijed blagovremenog odlaska snaga Dvadeset osme divizije — 24 prosinca, za Slavoniju preko Moslavine, vidi dok. br. 117, neprijatelj nije postigao cilj.

U operaciji »Božić Bata« učestvuju snage 371 pješadiske divizije i Četvrti konjički kubanski puk Prve kozačke divizije.

Poduzetim podhvatom iz mostobrana Pokupskog (23 km z. s. z. od Petrinje) poslie slomljenog neprijateljskog odpora dostignuto je s. Cerje (3 km s. z. od Pokupskog).

Poduzetim poduhvatom u iztočnom smjeru zauzet je + dostignut Kupinec (25 km s. i. od Karlovca) i + bezimeni potok zapadno od Kupčine (17 km s. i. od Karlovca). Iz mjesta D. Kupčina (18 km s. i. od Karlovca) dobijena vatra.

Podr. Jastrebarskog: Noću 24/25. XII. part. napali s. Lazina[3] (8 km j. z. od Jastrebarskog). Vlastiti gubitci: 4 ranjena i 17 zarobljenih (Njemaca). Neprijateljski gubitci: 2 mrtva (nađena), dok je veći broj mrtvih i ranjenih odvučen.

Podr. Krapine: Noću 25/26. XII. jača skupina part. napala mjesto i oruž. postaju Krapinske Toplice.[4] Posada oružničke postaje (14) savladana i zarobljena.

Podr. Varaždina: Jače prikupljanje part. u području iztočno Novog Marofa (4 km j. z. od Varaždin. Toplica).

Podr. Dinare: Zauzeta je Vrlika (22 km j. i. od Knina). Neprijatelj ostavio 21 mrtvog.[5]

Podr. obale: U toku je mjestimično čišćenje još preostalih nepr. manjih skupina na O. Korčuli.[6]

26. XII. napadaj part. na uporište s. z. od Trogira (14 km z. od Splita) odbijen. Posljedci nepoznati.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Uslied lošeg vremena nije radilo.

Osobitosti: Noću 24/25. XII. part. zapalili drž. pilanu u s. Đurmanec (5 km s. z. od Krapine).

Noću 27/28. XII. part. minirali strojarnicu kamenoloma »Bizek« (3 km s. i. od Podsuseda). Strojevi uništeni. Žrtava nema.

---

[3] Napad je izvela Omladinska NO brigada »Jože Vlahović«. Vidi dok. br. 137.

[4] Na prostoru Krapine dejstvovao je Zagorski NOP odred, vidi dok. br. 127.

[5] Vidi dok. br. 134, dio o Dvadesetoj diviziji.

[6] Vidi dok. br. 134, 175 i 177.

U s. Poznanovec (11 km i. s. i. od Zaboka) part. zapalili vatrogasni dom.

Ratni sud (pri kozačkoj pukovniji) osudio je na smrt streljanjem — krivca, koji je izvršio nasilje nad jednom ženom.

Događaji na prugama:

Noću 27/28. XII. srušen most kod ž. p. Bedekovčina (10 km j. i. od Krap. Toplica), zgrada postaje dielom uništena, b. b. uređaji uništeni, zapaljeno skladište.[7]

Na pruzi Zagreb — Sisak 28. XII. između ž. p. Lekenik i Greda naletio putnički vlak na minu. 2 kola oštećena. Ima 6 ozlieđenih.

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 28. XII. između ž. p. Sesvete i Kraljevec Sesvetski eksplodirale su 2 mine. Pruga oštećena.

(M.P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zastup. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Elblinger)
Elblinger

[7] Diverziju izveo Zagorski NOP odred. Vidi dok. br. 1 4, k. 551 a, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 177

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 30 PROSINCA 1943 GOD. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U POKUPLJU, KUTINI, VRLICI I NA OTOKU KORČULI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 364

(po podatcima primljenim 30. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Varaždina: 28. XII. poduzetim nasilnim razviđanjem u pravcu s. Trnoveca (5 km i. j. i. od Varaždina) part. su imali 2 ranjena i 4 zarobljena. Vlastitih gubitaka nema.

Podr. Krapine: Jače prikupljanje part. u području Krapine.

Podr. Pokuplja: Podhvat u području Pokuplja[2] uzpješno se nastavlja. Neprijatelj se povlači pod slabijim odporom. Dostignuto je: Zgurić Brdo (3,5 km s. z. od Pokupskog) — Pisarovina i Veliki P. (23 km s. i. od Karlovca) i crta: Gajec — Cerje (8,5 km z. j. z. i 7 km j. z. od Lekenika).

Podr. Broda: Naknadno se saznaje da su part. prilikom napadaja na skladište Gromačnik[3] (5 km s. z. od Broda) imali 9 mrtvih (brojano — 1 komesar), a oko 60 mrtvih odvukli. Navodno još i veći broj mrtvih leži u području sjeverno od Gromačnika.

Podr. Moslavine: Navodno se 29. XII. imadu u Moslavini prikupiti sve razpoložive part. snage.

Podr. Kutine: Razpršene su slabije part. skupine[4] kod s. Kapelica (13 km s. i. od Kutine) uz 7 mrtvih i 10 ranjenih. Vlastitih gubitaka nema.

Podr. Knina: U području Vrlike djeluju jače neprijateljske snage.[5] 27. XII. nepr. napadaj na Vrliku odbijen je.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/86—87.

[2] Vidi dok. br. 177.

[3] Vidi dok. br. 105, 119, 121, 172 i 173.

[4] Odnosi se na dijelove Moslavačkog NOP odreda, vidi dok. br. 157 ove knjige i dok. br. 1/4, k. 551 a, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[5] Vidi dok. br. 134 i 176.

Podr. obale: Po završenom podhvatu na O. Korčuli neprijateljski gubitci[6] iznose: preko 500 mrtvih, oko 300 ranjenih, 212 zarobljenih. Plien: 7 topova (među kojima 5 engl. 10,5 cm.), 4 protuzrakoplovna topa, 3 protuoklopna topa, 14 bacača, 60 strojnica, 1 protuoklopna puška, 824 puške, 1 pokretna krugovalna postaja i dielovi 1 velike engl. krugovalne postaje, 2 broda sa 3 jarbola, 15 brodova sa 1 jarbolom, 4 jedrenjaka, 4 motorna čamca, 160 čamaca, velika količina raznog streljiva (među kojima 1,000.000 pušč. naboja). Među plienom nalazi se puno naoružanja engl. podrietla.

Vlastiti gubitci: oko 100 poginulih i ranjenih mogu se prema neprijateljskim smatrati veoma malenim, tim prije što je neprijatelj branio utvrđene postave.

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Vršilo borbene zadaće i prenos tvoriva.

Osobitosti: Partizani su u mjestima Lapovci i Perkovci (8 km s. z. i 8 km s. i. od Andrijevaca) prisilno odveli sve mužkarce do 40 i žene do 30 godina starosti.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 29. XII. eksplodirala je između ž. p. Sesvete i Kraljevec Sesvetski mina pred putničkim vlakom. Ljudskih žrtava nije bilo.

Na pruzi Zabok — Varaždin u noći 28/29. XII. između ž.p. Sv. Križ-Začretje i Velika Ves razorena je pruga u dužini od 100 metara.[7] Popravak pruge oteščan uslijed prisutnosti partizana.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

---

[6] O gubicima jedinica NOV na otoku Korčuli vidi dok. br. 134 i 177.
[7] Rušenje pruge izveo Zagorski NOP odred, vidi dok. br. 1/4, k. 551 a, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 178

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 31 PROSINCA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA VARAŽDINSKI BREG, KRAPINU, ZDENČAC, RADUČ I VRLIKU[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 365

(po podatcima primljenim 31. XII. 1943 godine do 9 sati)

Podr. Varaždina: 29. XII. part. napali ustašku posadu na Varaždin Bregu[2] (9 km j. i. Varaždina). Pomoć upućena. Dosada javljeni vlastiti gubitci: 1 mrtav i 12 težko ranjenih. Borba je u toku.

Podr. Krapine: Prema viestima primljenim od Gl. rav. za jav. red i sig. partizani su 30. XII. napali Krapinu snagom od 3 brigade[3] (X., XII. i XVII.). O tome obavješteno nadležno njemačko zapovjedničtvo i zatraženo upućivanje pojačanja. Dalje viesti nedostaju.

Podr. Samobora: U borbi kod s. Prekrižja (8 km j. z. Samobora) među ostalim poginulo je i 6 part. zapovjednika sati.

Podr. Pokuplja: Podhvat u području Pokuplja nastavlja se.[4] Neprijatelj izmiče u sjeveroiztočnom smjeru. Dostignuta je: cesta Pisarovina — Kiselica Jamnička (26 i 24 km s. i. Karlovca) i crta: Cvetković Brdo — s. Starjak (10 km s. i 23 km s.s.z. Pokupskog).

Podr. Bjelovara: Jače prikupljanje part. u području oko Bjelovara sa vjerojatnom namjerom napadaja na Bjelovar.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/88—89.

[2] Napad je izvela NO udarna brigada »Braća Radić«, a na obezbjeđenju napada prema Varaždinu i Ivanecu bila je NO brigada »Matija Gubec«. Detaljnije o ovoj borbi vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Desetog »zagrebačkog« korpusa od 7 veljače 1944 godine.

[3] U ovom periodu oko Krapine jedino dejstvuje Zagorski NOP odred, vidi dok. br. 152.

[4] Vidi dok. br. 176 i 177.

Podr. Garešnice: U noćnom sukobu 27/28. XII. kod s. Zdenčac (4 km s.i. Garešnice) part.[5] su imali 2 mrtva, 5 ranjenih i 2 uhvaćena konfidenta. Vlastitih gubitaka nema.

Podr. Karlovca: 29. XII. u borbi kod s. Vukini (5 km j. z. Ozlja) part. su imali 3 mrtva. Plien: 3 puške. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Podr. Ogulina: 28. XII. u podhvatu na području Ogulina part.[6] su imali 33 mrtva.

Podr. Gospića: 29. XII. napadnuta njemačka preselica kod s. Raduča (23. km j. i. Gospića). Upućenim pojačanjima iz s. Papuča (18 km j.i. Gospića) napadači odbijeni. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena (Njemca). Neprijateljski gubitci nepoznati.

Podr. Sušaka: Njemci su 29. XII. zauzeli, a 30. XII. opet napustili Delnice. Partizani su imali 51 mrtvog[7] (od toga 1 častnik).

Vrši se čišćenje područja jugoiztočno od Crikvenice. Po još nepotvrđenim viestima stigla je 1 skupina do izpred Novog, a druga napreduje iz Karlobaga prema Senju.

Podr. Vrlike: U toku su borbe u području Vrlike.[8]

Djelatnost vlastitog zrakoplovstva: Obskrba četa.

Osobitosti: 29. XII. partizani upali u s. G. Stubica (4 km j. i. od D. Stubice), zapalili općinsku zgradu i odveli sobom općinskog bilježnika, bivšeg načelnika, pisara i redara i 1 trgovca.

Događaji na prugama:

Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga 30. XII. između ž.p. Moslavina—Popovača i Gračenica njemački oklopni vlak naišao na minu.[9] Izkliznula štitna kola.

---

[5] Odnosi se na Moslavački NOP odred, vidi tom V, knj. 24, izvještaj Desetog »zagrebačkog« korpusa NOV od 7 veljače 1944 godine.

[6] Oko Ogulina nalazila se Deveta NO brigada Osamnaeste (slovenačke) divizije NOV, — dok. br. 48—3, k. 105 c, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

[7] Iz Osamnaeste (slovenačke) divizije. Isti dokumenat kao pod napomenom 6.

[8] Vidi dok. br. 126, 134, 172 i 176.

[9] Miniranje izvršio Treći diverzantski bataljon, vidi dok. br. 2—4, k. 121, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Na pruzi Nova Gradiška — Nova Kapela-Batrina 30. XII. između ž.p. Nova Gradiška i Zapolje eksplodirale 2 mine i oštetile prugu. Jedna mina pronađena i uklonjena. Žrtava nema.

Na pruzi Bjelovar — Garešnica — Grubišno Polje 30. XII. kod ž.p. Kokinca part. razorili želj. prugu.

Na pruzi Nova Kapela-Batrina—Pleternica 29. XII. između ž.p. Pleternica i Ratkovica naišao oklopni vlak na porušenu želj. prugu.[10] Stroj i štitna kola izkočila.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

[10] Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 18.

REGISTAR

A

Aldrian Eduard (njem. gen.) — 720
Amanović Božo — 606, 634
Antić Vinko (Vicko) — 104, 390, 428, 573
Arbutina Dmitar — 445
Aržano (s.) — 12, 81, 666, 712

B

Babić Petar — 219, 223, 302, 398, 666
Babina Rijeka — 285
Backović Aleksandar — 330, 371, 401, 404, 528, 554, 562
Baće Maks-Milić — 247, 577
Baić V. Dušan — 254
Baić Mirko — 508
Balenović Đuka — 260, 264, 341
Balinac (s.) — 460, 461, 486, 507
Banija (predeo) — 8, 86, 202, 443, 448
Banina Ante — 15, 215, 362
Banski Kovačevac — 318, 320
Bari (grad u Italiji) — 481, 580
Barić Marko — 289
Baške Oštarije — 335, 336, 405
Bataljoni:
— »Hajduk Veljko« — 351, 375, 376
— mađarski — 168, 385
— prvi diverzantski Šestog korpusa NOVJ — 73, 137, 162, 353, 516, 713
— drugi diverzantski Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 35, 700, 725, 737, 762, 770
— treći diverzantski Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 190, 562, 565, 739, 754, 759, 765, 768, 781, 790
Bedekovčina (ž. st.) — 785
Begović Ostoja — 507
Beić Dušan — 285
Bekić Luka — 600
Belinić Marko — 9
Bender (vijadukt) — 302
Benkovac (grad) — 604
Benkovac (s.) — 141, 511
Bertovščak Andrija — 147, 312
Bešlinac (s.) — 452, 453, 457, 458, 462, 488, 489, 577, 748
Bilaj (s.) — 712
Bili Brig (s.) — 270, 586
Biljeg (brdo kod Vojnića) — 248, 250, 251, 325, 328, 474, 476
Bilo Gora — 333
Biočić Ante — 198, 214, 218
Biočić Frane — 185, 272, 315
Biograd (Biograd na Moru) — 430, 543
Biokovo (pl.) — 13
Bitelić (s.) — 113
Bjelovar — 310, 332
Blaha Đuro — 147, 542
Blato (s.) — 780
Blažević Mihajlo — 254
Blinja (s.) — 483
Bobetko Mijo — 172, 384
Bobić Milan — 105, 147
Bobinac Ivo-Čelo — 58
Bobinac Milan — 147
Bobinac Stjepan — 266
Bobovec Milka — 333
Bogdanović Gedeon — 390
Bokšić (s.) — 770
Bordini Salvatore — 514
Borojevići (s.) — 459, 460
Borongaj (aerodrom) — 389
Borova Glava (k. 1290) — 211, 356, 593, 594, 609, 658
Bos. Grahovo — 15, 591, 649, 650, 651, 652, 666, 711, 712

Bosiočić Jakob — 26
Botovo (s.) — 498
Božić Ilija — 331, 332
Brač (o.) — 245, 272
Brački Kanal — 622
Brdo (zaselak) — 511
Brdo Bednjansko (s.) — 735
Bregana (s.) — 708
Brest (s.) — 721
Brestik (s.) — 450, 461, 488
Brestovac (s.) — 513
Brezik (s.) — 407
Brezova Glava (s.) — 324, 325, 326, 473
Brezovljani (ž. st.) — 702
Brezovo Polje (s.) — 449, 450, 455, 456, 474, 486, 488
Brigade:
— NO brodska Dvanaeste divizije — 29, 97, 98, 157, 163, 166, 168, 177, 178, 220, 237, 259, 261, 297, 331, 340, 343, 344, 385, 386, 387, 393, 434, 435, 531, 532
— prva NO čehoslovačka »Jan Žiška« — 28, 97, 98, 157, 163, 166, 172, 173, 177, 178, 220, 234, 236, 239, 241, 298, 331, 343, 344, 384, 386, 387, 411, 434, 436, 438, 439
— prva prekomorska — 481, 492, 777
— prva proleterska Prve proleterske divizije — 212, 592, 593
— treća proleterska (krajiška) — 196, 211, 212, 356, 593, 594, 655, 656
— prva NOU Devete dalmatinske divizije — 12, 196, 212, 584, 586, 587, 592, 593, 606, 642
— treća NOU dalmatinska (Druga brigada) Devete divizije — 11, 12, 13, 14, 212, 213, 215, 356, 357, 360, 397, 584, 585, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 601, 606, 642, 656, 659
— četvrta NO splitska (Treća brigada Devete divizije) — 11, 12, 13, 14, 78, 213, 356, 357, 358, 397, 584, 585, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 598, 607, 644, 656
— prva NO Devetnaeste divizije (Peta dalmatinska) — 12, 124, 182, 186, 212, 218, 219, 222, 301, 363, 397, 398, 480, 492, 591, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 620, 625, 631, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 642, 643, 644, 649, 650, 651, 652, 653, 655, 666
— druga NO Devetnaeste divizije (Šesta dalmatinska) — 12, 124, 182, 197, 212, 213, 214, 356, 357, 358, 360, 361, 396, 398, 480, 591, 594, 595, 596, 597, 598, 600, 601, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 635, 636, 637, 638, 639, 642, 643, 644, 649, 650, 651, 655, 656, 666
— treća NO Devetnaeste divizije (Sedma dalmatinska) — 13, 182, 548, 559, 561, 562, 567, 600, 601, 602, 603, 604, 610, 632, 634, 645, 662, 666
— osma dalmatinska NO (Prva brigada Dvadesete divizije) — 16, 136, 271, 299, 300, 315, 364, 367, 422, 423, 424, 492, 584, 606, 607, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 636, 637, 638, 639, 643, 644
— deveta dalmatinska NO (Druga brigada Dvadesete divizije) — 13, 16, 17, 113, 186, 271, 272, 300, 365, 367, 423, 424, 426, 492, 584, 613, 615, 616, 617, 618, 619
— deseta dalmatinska NO (Treća brigada Dvadesete divizije) — 17, 186, 196, 271, 300, 422, 423, 426, 492, 576, 577, 584, 586, 588, 617, 618, 619
— jedanaesta dalmatinska NO (Prva brigada Dvadeset šeste divizije) — 584
— dvanaesta dalmatinska NO (Druga brigada Dvadeset šeste divizije) — 584
— trinaesta dalmatinska NO (Treća brigada Dvadeset šeste divizije) — 584, 622
— druga NOU Šeste divizije — 197
— prva NOU »Vasilj Gaćeša« Sedme divizije — 87, 203, 419, 420, 460, 461, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488
— druga NOU Sedme divizije — 88, 191, 203, 292, 293, 445, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 462, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 490

— treća NO Sedme divizije — 87, 191, 203, 295, 296, 419, 420, 448, 449, 450, 455, 456, 457, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 490
— četvrta NO Sedme divizije — 64, 65, 66, 74, 75, 87, 133, 204, 228, 292, 293, 443, 445, 446, 447, 448, 457, 458, 459, 460, 462, 463, 482, 483, 484, 486, 488, 490
— prva NOU Osme divizije — 62, 63, 64, 65, 66, 126, 155, 156, 247, 249, 317, 319, 323, 325, 327, 329, 369, 370, 399, 400, 402, 403, 404, 465, 466, 467, 468, 470, 471, 472, 474, 475, 476, 477, 521, 523, 525, 526, 527, 546
— druga NOU Osme divizije — 62, 64, 65, 66, 67, 84, 85, 106, 107, 131, 155, 205, 210, 296, 303, 306, 307, 316, 318, 320, 321, 323, 326, 327, 329, 369, 370, 371, 379, 399, 400, 402, 403, 465, 466, 467, 468, 470, 471, 472, 474, 475, 476, 477, 479, 521, 523, 526, 527, 545, 550, 552, 555, 556, 560, 562
— treća NOU Osme divizije — 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 108, 111, 126, 127, 154, 156, 159, 193, 295, 296, 316, 318, 320, 323, 324, 325, 326, 327, 329, 370, 371, 399, 400, 402, 403, 465, 466, 468, 469, 470, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 521, 522, 526, 527, 564
— druga NO Druge operativne zone (Prva moslavačka) — 7, 10, 54, 93, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 147, 229, 496, 498, 503, 504, 574, 740
— treća NO »Matija Gubec« Druge operativne zone — 146, 499, 503, 541, 542
— NOU »Braće Radića« (Prva brigada Druge operativne zone) — 7, 9, 11, 129, 147, 498, 500, 541, 566, 574, 724
— NO »Franjo Ogulinac-Seljo« — 557
— omladinska NO »Jože Vlahović« — 133, 162, 187, 188, 189, 267, 549, 550, 576, 674, 675, 676, 708, 723, 760
— dvanaesta NOU Dvanaeste divizije — 162
— prva NOU Trinaeste divizije — 141, 144, 335, 337, 510
— druga NO Trinaeste divizije — 22, 23, 44, 89, 90, 115, 117, 118, 119, 120, 254, 257, 406, 408, 756
— treća NO Trinaeste divizije — 143, 144, 515
— četvrta NO Trinaeste divizije — 44, 117, 118, 119, 405
— sedamnaesta NOU (Prva brigada Dvadeset osme divizije) — 70, 94, 101, 102, 103, 104, 121, 123, 427, 428
— osamnaesta NOU Dvanaeste divizije — 97, 98, 157, 163, 166, 168, 177, 179, 220, 223, 236, 237, 238, 241, 259, 298, 331, 342, 344, 385, 386, 387, 434, 435
— dvadeset prva NO (Druga brigada Dvadeset osme divizije) — 24, 57, 70, 71, 101, 102, 103, 104, 120, 122, 427, 428, 536
— deveta NO slovenačka — 143, 512
— deseta NO Osamnaeste divizije (slovenačka) — 699
— jedanaesta NO krajiška — 761
Bršljanica (s.) — 711
Brubno (s.) — 449
Brunović Milan — 504
Bubanj Viktor — 23, 91, 258
Bublen (k. 466) — 158, 159
Bublenski most — 159, 282, 475
Bubnjarci (s.) — 288
Bučica (s.) — 578
Budimir (s.) — 17, 614
Budrovci (s.) — 259
Bukova Gl. (k. 765) — 256, 409
Bukovica Vukmanska — vidi Vukmanska Bukovica
Bukovica (predeo) — 180, 181, 550, 555
Bulat Mićo — 39
Bulat Rade — 11, 332, 334
Bulinac (ž. st.) — 353
Bulović Mirko — 158, 179, 221, 243, 298, 332, 387, 533, 539
Buševac (s.) — 704
Bužim (s.) — 445, 484, 521

C

Carević Stevo — 384
Cazin — 62, 191, 402, 526, 527, 753

Cekinovići (s.) — 207, 321, 470
Cepeliš (s.) — 686, 701, 703, 712
Cerje (s. 16 km s. z. od Petrinje) — 783, 784
Cerje (s. kod Samobora) — 721
Cerje — vidi Jesenjsko Cerje (s.)
Cerovac (s.) — 287
Cetina (r.) — 16, 273, 417, 614
Cetingrad — 154, 382, 558, 739
Cigelj (k. 1075) — 650
Cikojević Branimir — 503
Civljane (s.) — 618
Crevarska Strana — 154, 156, 249, 319, 470, 471, 554, 556
Crikvenica — 141, 580
Crkvište (brdo) — 281
Crni Potok (s.) — 282, 475
Crnobrnja Luka — 444
Crno Vrelo (k. 448) — 653
Crnovro (k. 905) — 14, 78, 591
Cvetković Marijan — 539
Cvetković (s.) — 451, 488
Cvijanovići (s.) — 324, 325, 473

Ć

Ćetković Vlado — 111, 127, 554, 562, 563, 577

Č

Čačijin Dolac (s.) — 299, 615
Čačinci — 29, 160, 353, 686
Čajić Selo — 380, 523, 524
Čanković (s.) — 602
Čara (s.) — 777
Čaprginci (s.) — 50
Čavlovica (s.) — 456, 488
Čazma — 7, 11, 24, 26, 54, 93, 99, 100, 101, 102, 105, 229, 268, 295, 496, 498, 504, 534, 535, 573, 685, 686, 694, 703
Čelapov most — 159, 281
Čemernica (s.) — 328
Čerana (uvala) — 639
Česma (r.) — 57, 101, 102, 104, 232, 276, 278, 350, 497, 574, 685
Čičin most — 132, 207, 209, 321, 470
Čista (s.) — 590, 614
Čizmek Slavko — 334
Čolak Ljuban — 94, 147
Čovac (s.) — 698
Čurčin Živan — 514

D

»Dalmacija« (krstarica) — 778
Dančilović Nikola — 235
Dapci (s.) — 94, 685
Daruvar — 47
Daskatica (s.) — 230
Deanovac (ž. st.) — 746
Debela Glava (brdo kod Divosela) — 407
Debela Glava (brdo kod Slunja) — 471, 472
Debela Glava (brdo kod Šujice) — 208
Delibegović Ahmet — 146, 542, 559
Delnice — 789
Demonja Nikola — 103
Deralo (k. 1132) — 218
Derin Gaj (s) — 602
Desinić (s.) — 500, 755
Dilj (pl.) — 96
Dinara (pl.) — 417
Divić Stojan — 673
Divizije:
— prva udarna proleterska NOV Jugoslavije — 195, 211, 245
— šesta NOV i PO Hrvatske — 245
— sedma udarna NOV i PO Hrvatske — 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 86, 111, 127, 192, 193, 201, 419, 443, 456, 482, 506, 554, 561, 562, 564, 567
— osma NOV i PO Hrvatske — 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 107, 108, 126, 156, 192, 316, 317, 318, 323, 368, 369, 399, 402, 465, 466, 467, 468, 470, 471, 472, 474, 475, 476, 477, 478, 520, 521, 535, 547, 548, 549, 550, 554, 556, 560, 561, 567
— deveta (dalmatinska) NOV i PO Hrvatske — 11, 13, 196, 197, 198, 211, 212, 215, 356, 359, 397, 417, 418, 584, 594, 606, 642
— dvanaesta NOV i PO Hrvatske — 28, 96, 97, 98, 134, 157, 162, 163, 166, 167, 177, 178, 220, 221, 237, 260, 261, 297, 331, 342, 346, 383, 434, 529, 534, 557
— trinaesta NOV i PO Hrvatske — 62, 113, 133, 140, 183, 509, 540, 550

— osamnaesta slovenačka — 540, 542, 574
— devetnaesta NOV i PO Hrvatske — 12, 13, 125, 180, 182, 183, 198, 218, 222, 270, 301, 417, 429, 480, 534, 536, 538, 551, 555, 563, 584, 598, 610, 631, 642
— dvadeseta NOV i PO Hrvatske — 16, 112, 125, 185, 196, 212, 219, 299, 312, 363, 367, 397, 422, 491, 584, 606, 611, 642
— dvadeset šesta NOV i PO Hrvatske — 12, 13, 244, 584, 621, 624
— dvadeset osma NOV i PO Hrvatske — 7, 10, 70, 85, 100, 101, 108, 120, 133, 134, 135, 160, 162, 166, 267, 268, 346, 388, 427, 495, 501, 504, 536, 539, 541, 546, 548, 549, 550, 552, 553, 558, 561, 566, 570, 572, 573, 574, 575, 708
— trideset druga NOV i PO Hrvatske — 541, 542
Divizioni:
— artiljeriski Sedme divizije NOV i PO Hrvatske — 88, 490
— artiljeriski Trinaeste divizije NOV i PO Hrvatske — 410
— brdski Osme divizije NOV i PO Hrvatske — 370, 403
Divoselo — 407
Dobra (r.) — 143
Dobrljin — 761, 772
Dobro (s.) — 657
Dobro Selo — 569, 610, 631, 632, 662
Dolci (šuma) — 135, 721
Doležal Antun-Tonči — 236, 416
Doljane (s.) — 631
Domitrović Mika — 288
Donja Stupica (s.) — 488
Donje Dubrave (s.) — 283
Donje Pedrijevo — 33
Donji Budački — 471
Donji Čaglić — 48, 49, 372
Donji Roglji (s.) — 48, 51, 53
Dopuđa Savo — 183
Doreta Dragan — 329, 477
Došen Stevan — 146
Draganići (s.) — 578, 676, 713, 766
Dragičević Veljko — 540
Drapšin Petar — 139, 140, 167, 353
Drava (r.) — 311, 498, 519
Drenovac (s.) — 486
Drenovača (k. 579) — 580
Drežnik Grad (s.) — 479
Drivenik (s.) — 142
Drljača Nikola — 450
Drniš — 619
Drnje (s.) — 566
Drvenik (s.) — 622, 769, 770
Dub (uvala) — 743
Dubrava (s.) — 8, 711
Dubrovnik — 687, 695, 699
Dugi Otok (o.) — 687, 695
Dugi Rat (o.) — 622, 766
Dugi Rat (s.) — 767
Dugo Selo — 99
Duvno — 78, 124, 198, 270, 553, 592, 593
Đvor (na Uni) — 91, 92, 93, 445, 451, 459, 462, 489

Đ

Đakovački Kućanci (s.) — 240
Đakovića Potok (s.) — 154
Đakovo — 96, 157, 167, 168, 220, 223, 234, 236, 242, 259, 342, 347, 561, 562, 568, 744, 747, 755, 760, 761
Đevrske (s.) — 180, 437, 624
Đekić Đedo — 429
Đeletovci (ž. st.) — 777
Đujić Momčilo — 550, 555
Đulavec (Miokovićevo) — 160
Đurđanci (s.) — 259
Đurđevac (s.) — 502
Đurić Pajo — 92, 505
Đurmanec (ž. st.) — 781, 784

Dž

Džakula Dragan — 310

F

Farkašić (s.) — 783
Ferdinandovac (s.) — 502
Feričanci (s.) — 33, 138
Fetahagić Ahmet-Čelik — 18, 114, 271, 300, 481
Filipović Milan — 514
Filipović Rade — 450
Fudurić Ivan — 289
Funarić Stjepan — 396
Furlan Herman — 96
Fužine — 142, 511, 550

G

Gage (s.) — 452
Gala (s.) — 614

Galgovo (s.) — 685
Garjak (s.) — 491
Gazije (s.) — 740
Generalski Stol — 721
Gindrić Levak — 231, 497
Gizdić Josip — 81
Glamoč — 114, 124, 125, 185, 396, 398, 416, 597, 598, 610, 660
Glamočko Polje — 397
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 8, 40, 68, 70, 100, 146, 160, 182, 191, 267, 303, 304, 320, 390, 534
Glavni štab NOV i PO Slovenije — 540, 551
Glina (grad) — 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74, 75, 76, 85, 108, 191, 192, 193, 194, 286, 292, 293, 317, 449, 455, 460, 483, 506, 507, 508, 685, 687, 695, 698, 699, 708, 709, 714, 753
Glinska Poljana (s.) — 286
Gljev (s.) — 740
Gnidić Čaze — 601
Gojilo (izvor nafte) — 137
Gola (s.) — 721, 747, 755
Golo Brdo (k. 760) — 616, 617, 618
Golubić (s.) — 222, 608, 636, 653
Goljak (s.) — 774
Gomirski most — 143
Gore (s.) — 65, 66, 67
Gorjani (s.) — 237, 261, 263, 297, 331, 340, 344, 348, 568, 769, 771
Gornja Bačuga — 565, 756
Gornja Batina — 10
Gornja Budičina — 485
Gornja Pištanja — 710
Gornja Stubica — 789
Gornja Šumetlica — 351, 352
Gornje Griče (s.) — 291
Gornje Jesenje (s.) — 152, 706, 711
Gorski Kotar — 142
Goršebaša Ivan — 288
Gospić — 22, 43, 45, 558, 701, 721, 780
Gostović Đuro — 514
Gošnjak Ivan — 194, 534, 539, 540, 544
Graberje (s.) — 63
Graboštani (s.) — 483, 750
Grabovac (s.) — 353
Grabrijan Vince — 290
Gračac — 43, 116, 744, 745
Gradac (s.) — 695
Gradina (s.) — 444
Gradište (ž. st.) — 136, 711, 712
Grahovo — vidi Bos. Grahovo
Grbić Čedo — 21, 390, 428
Grbovac (s.) — 744
Grđevica (s.) — 568
Greda — vidi Nikolića Greda
Gređani (s.) — 698
Griblje (s.) — 289
Grijakovići (s.) — 475
Grmeč (pl.) — 204
Gromačnik (s.) — 383, 384, 393, 395, 411, 435, 436, 438, 439, 698, 774, 776, 780, 786
Grmušani (s.) — 446, 447, 451, 452, 457, 483, 488
Grubor R. Nikola — 106, 129, 132, 133, 550, 565
Grupe:
— istočna NOP odreda Šestog korpusa — 135, 157, 220, 235, 240, 347
— zapadna NOP odreda Šestog korpusa — 18, 46, 53, 136, 348, 372, 667
— srednjedalmatinskih odreda — 492
— druga sjevernodalmatinskih bataljona — 599
Gruž (luka) — 707
Gunjević Božo — 310, 502
Gvozdansko (s.) — 445, 452, 456, 564, 753

H

Habjanovac (s.) — 738
Hader (s.) — 63, 91, 286, 505
Hajtić (s.) — 487, 507
Han (s.) — 16, 614
Hariš Ilija-Gromovnik — 583
Hojdanić Mladen — 345
Horvati (s.) — 677
Hošteter Vojko — 189, 677
Hrastovac (s.) — 375
Hrastovica (s.) — 62, 66, 67, 68, 193, 695, 712, 731
Hrstić Dušan — 210, 306, 309
Hrvace (s.) — 606, 620, 640, 641, 666
Hrvatsko Zagorje — 268
Hvar (o.) — 245
Hum na Sutli (s.) — 153

I

Ičići (zaselak) — 83, 566
Ilić Pavle-Veljko — 198

Igrani (s.) — 770
Imotski — 13, 712
Inkret Franc (Franjo) — 139, 140, 353, 539
Ist (o.) — 575
Istra (oblast) — 82
Ivančić Filipina — 253, 330, 478
Ivanec (s.) — 573, 705
Ivanić Grad — 103, 190
Ivanska (s.) — 94
Ivanska (r.) — 94
Ivanjovača (k. 773) — 603, 662
Iveković Stjepan — 61
Ivković Branko — 26
Iž (o.) — 430

J

Jablan (s.) — 734, 738
Jagma (s.) — 372
Jagnić Janko — 333
Jakšić Pavle — 77, 88, 421, 464, 491
Jakuševački most — 576, 675, 755, 774
Jamadol (zaselak) — 279
Jandrić Dušan — 228
Janić Vlado — 139, 140, 167, 353
Janjići (s.) — 469
Jaska — vidi Jastrebarsko
Jastrebarsko — 675
Javorova Glava (k. 834) — 608, 653, 654
Jazavica (s.) — 348, 375, 564
Jelačićev spomenik — 65, 739
Jelić Slavko — 183, 433, 437
Jelinak (k. 862) — 14, 78, 591
Jergović Ivan-Priša — 172
Jesenica — vidi Lička Jesenica
Jesenice (zaselak) — 735
Jesenjsko Cerje (s.) — 60, 61, 152, 499, 554
Joka Milan — 35, 236, 440
Jović Jovo — 684
Jovići (s.) — 325, 473
Jukinački most — 64, 65, 66
Jurčić Katica — 514
Jurčić Mate — 278
Jureković Stjepan — 146
Jurković (s.) — 721
Jurman Ivan — 334
Juzbašić Rade — 329, 477

K

Kalafatić Nikola — 514
Kalanjuša (k. 751) — 603
Kalnik (Kalničko Gorje) — 7, 268, 333, 495
Kamanje (s.) — 761
Kamenica (s.) — 209, 323, 479, 554
Kamenski most — 127, 287
Kapelica (s.) — 786
Karadžija Milan — 23, 258
Kaptol (s.) — 694
Karin (G. i D.) — 437, 624, 647
Karlobag — 141, 142, 335, 336, 721
Karlov Han (s.) — 124
Karlovac — 320, 326, 712
Karlovački most — 63, 69, 192
Katolička Šagovina — vidi Šagovina
Kesar Sava — 274
Kesić Nikola — 50
Kijevo (s.) — 619
Kik (k. 1117) — 315
Kistanje (s.) — 430, 705, 709
Kladarin Đuro — 421, 464, 491
Kladuša — vidi Velika Kladuša
Klana (s.) — 83, 566
Klanjec (s.) — 738
Klasić Ferdo — 153
Klasnić (s.) — 449, 461, 486, 772
Kleut Petar — 120, 336, 410
Kličković Nikola — 59
Klinča Selo — 676
Klokočevik (s.) — 73
Kloštar Vojakovački — 755
Ključ (s.) — 768
Ključar (s.) — 248, 249, 250, 326, 470
Ključić Brdo (s.) — 121
Knebl Franc — 189, 677
Knezovljani (s.) — 460, 484
Knežević Mladen — 440
Knežević M. Velimir — 18, 114, 186, 271, 315, 495
Knežević Kosa (s.) — 325, 367, 426
Knin — 219, 222, 398, 429, 563
Kobal Vlado — 502
Kobasičari (s.) — 502
Kobaš (s.) — 745
Kobilić (k. 755) — 12, 78, 588, 590
Kobiljak (s.) — 449
Kočevje — 556
Kodrman Stjepan — 333
Kofler Franc — 99, 539
Kokinac (ž. st.) — 277, 349, 376, 702, 790
Kokočak (s.) — 710
Kolarište (brdo) — 506
Kolašac (s.) — 181

Koljane (s.) — 491
Komanda Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda — 299
Komin (s.) — 265
Komogovina (s.) — 92, 287, 460, 738
Kongora (s.) — 592
Koprivna (s.) — 138
Koprivnica — 7, 8, 100, 160, 269, 573
Korać Milan — 147
Koranski Lug (s.) — 678
Korčula (o.) — 245, 577, 623, 753, 771, 772, 774, 776, 778, 779, 780, 782
Korčula (grad) — 774, 775, 784, 786, 787
Kordun (predeo) — 154, 443, 549, 558, 564, 565
Kordunski Leskovac — 284, 678
Korićna (s.) — 416, 417, 598
Koritno (s.) — 711
Korito (s.) — 81, 592
Kornat (o.) — 695
Korpusi:
— prvi proleterski — 198, 214, 416
— četvrti NOV Jugoslavije — 62, 66, 77, 84, 106, 131, 133, 154, 158, 191, 192, 193, 194, 283, 292, 295, 368, 465, 534, 538, 560, 688
— peti (bosanski) NOV Jugoslavije — 197, 198, 212, 213, 214, 218
— šesti NOV Jugoslavije — 100, 134, 160, 342, 377, 388, 535, 536, 537, 541, 544, 549
— osmi NOV Jugoslavije — 78, 113, 124, 195, 214, 396, 398, 416, 480, 538, 548, 549, 584, 625, 628, 629, 637, 656
Kosić Brdo (s.) — 250, 253, 327, 474, 475
Kosijer Dušan — 190
Kosovac Ivan — 514
Kostajnica — 91, 92, 482, 742, 773
Košare (s.) — 296
Kovačević Andro — 362
Kovačević Veljko — 516
Kovačić Alojzije — 104, 147, 498
Kovačić Armin — 339
Kovačić Ratomir — 258
Kozarišće (s.) — 115
Krapina — 8, 500, 738, 788
Krapinske Toplice — 8, 784
Krasinec (s.) — 290
Kravarsko (s.) — 561
Krčevo (s.) — 505
Krilo (zaselak) — 772, 776
Križ (s. kod Ivanić Grada) — 103
Križevci — 736
Križišće (s.) — 141
Krk (o.) — 709
Krljiške Livade — 94
Krstinja (s.) — 154
Krug Pl. — 356
Krunić Uroš — 410
Kucaj (k. 561) — 144, 514
Kučiš Stjepan — 104, 147, 542
Kudić Brdo — 381
Kuk (brdo) — 658
Kukec Vlado — 334
Kukić Miloš — 130, 564
Kukunjevac (s.) — 161
Kulenović Hajrudin — 440
Kupa (r.) — 85, 95, 286, 290, 579
Kupinec (s.) — 561, 783
Kupljensko (s.) — 154
Kuprešanin Milan — 125, 182, 184, 548, 553, 554, 558, 562, 567, 577
Kurilovec (aerodrom) — 389, 569, 572, 573, 674, 705, 760, 763, 764
Kušec Božo — 231, 497
Kutina — 8, 786
Kutjevo (s.) — 160

L

Labin — 83
Labor (s.) — 733
Laćarak (s.) — 734
Ladišić Nikola — 502
Laduč (s.) — 708
Laminac (s.) — 698
Lapac (s.) — 552
Lasinja (s.) — 783
Lazina (s.) — 578, 676, 784
Lepoglava — 8
Leskovac (s.) — 453, 454, 456, 457, 484, 485, 565
Letica Nikola — 92, 505
Letovanić (s.) — 783
Letunica Tomo — 601
Lič (s.) — 511
Ličina Sveto — 403
Lička Jesenica — 130
Lički Osik — 721
Lig (s.) — 83
Lika (r.) — 89, 118, 255, 256, 407, 774, 780
Lipa (s.) — 566
Lipik — 21

Lipnik (s.) — 705
Lipovac (s.) — 742, 755
Lipovača (k. 781) — 603
Livada (k. 277) — 322, 472
Livada Simo — 130
Livanjsko Polje — 417
Livno — 78, 113, 114, 124, 185, 195, 196, 211, 212, 214, 270, 356, 357, 358, 359, 361, 362, 398, 416, 553, 558, 593, 594, 595, 596, 597, 607, 610, 628, 651, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 666, 736
Lobor (s.) — 151, 152, 153
Lokve (s.) — 141, 535
Lončar Dane — 514
Lončar Jovo — 134, 159, 479
Loskunja (s.) — 325, 326, 328, 473, 474, 475
Lošinj (o.) — 700
Lovča (s.) — 763, 764
Lovrak Ivan — 101
Lovreč (s.) — 606, 643, 644
Lovrić Mihajlo — 445
Lučac (deo Splita) — 722
Ludbreg — 573
Ludina (s.) — 722, 744
Lug (s.) — 569, 578, 674, 676, 701, 705, 760, 769
Lukov Dol (s.) — 743
Lumbarda (s.) — 740, 776
Lupinjak (s.) — 128

Lj

Ljeskovača (brdo) — 407
Ljubešćica (s.) — 768
Ljubojević Janko — 59
Ljubojević most — 255, 256, 409
Ljubošina (s.) — 513, 752

M

Macutovo brdo — 467, 475
Mačja Greda (k. 680) — 616, 617, 618
Mađarska — 498
Mađerčica Brdo (k. 231) — 325, 473
Madžarac Ljuban — 459
Magaračevac (brdo) — 158, 159
Mahično (s.) — 95
Maja (r.) — 485
Maja (s.) — 565
Majerović Brdo (brdo) — 471
Majske Poljane (s.) — 76
Majur (s.) — 133, 419, 420, 460, 483, 554, 747, 750
Majurec (s.) — 706
Makarska — 760
Mala Buna (s.) — 121
Mala Kladuša — 283, 305, 381
Mala Velika (s.) — 500
Mala Vinica (s.) — 81
Mali Drvenik (o.) — 709
Man. Gorica — 659
Manojlović Milan — 146, 542
Maovice (s.) — 364, 423, 491, 617
Maravić Dušan (delegat) — 514
Maravić Dušan (desetar) — 514
Maravić Zivko — 514
Marić Nikola — 601
Marina (s.) — 272
Marinković Ivo — 673
Markuševac (s.) — 733
Martinčić Nikola — 559
Martinović Milan — 450
Martinović V. Niko — 247
Marušić Milan — 606, 640
Mascilango Ivan — 514
Matasi (s.) — 601
Matetić Vladimir-Vlado — 9, 148
Matijevići (s.) — 92
Matulji (s.) — 566, 573
Mazalok Anton — 58
Mečenčani (s.) — 460
Medak (s.) — 43, 44, 90, 115, 117, 118, 407, 557, 706, 712, 738
Medarevo Brdo (k. 341) — 449
Medunić Slavko — 384
Međurić (s.) — 352, 769
Meleh Drago — 39
Merđan Dušan — 477
Metla (k. 498) — 380, 405, 524
Micić Milivoje — 147
Mihailović Dragoljub-Draža — 746
Mihaljević Ljudevit — 289
Mikašinović Simo — 206, 329, 468, 477
Milaković Jovo — 53, 378
Milanović Vlado — 227
Milašinović Čedo — 176, 241
Miličević Borivoj — 74, 519
Milković Ilija — 253
Milosavljević Đuka — 278, 673
Milošević Spaso — 208, 322, 329, 477
Miljanović Nikola — 341
Miljanović Savo — 165, 539
Miljković Huska — 283, 295, 305, 306, 368, 369, 379, 402, 443, 466, 483, 520, 678, 717, 718
Minarija Ivan — 514

Minković Stojan — 236
Miočinović Stevo — 502
Mirt Marija — 152, 500
Mišković J. Matija — 72, 122
Mlini — 695
Mljet (o.) — 622, 753
Mokrice (s.) — 677
Mokro Polje (s.) — 181
Molek Franjo — 96, 280
Mosec (s.) — 417, 612
Moslavina (predeo) — 9, 268, 427, 495, 535, 556
Motajica Pl. — 162, 581
Movran (brdo) — 612, 613
Mraclin (s.) — 268, 742
Mraović Vaso — 528
Mrđanovac (k. 1251) — 359
Mrđenović Marko — 329, 477
Mrežnica (r.) — 106, 107, 127, 206, 468, 547, 555
Mrkalji (s.) — 469
Muć (s.) — 271, 273, 417
Mutak Vladimir — 59, 105, 233

N

Narta (s.) — 24, 25, 54, 93, 94, 102, 229, 231, 497, 685, 744, 767
Našice — 162
Nazor Vladimir — 546
Neretva (r.) — 247
Netretić (s.) — 280, 766
Nijemci (s.) — 685, 686
Nikolića Greda (brdo) — 609, 610, 657, 660
Nikoliš dr Gojko — 569, 582
Nova Bukovica (s.) — 33, 34, 138, 278
Nova Kapela (s.) — 733
Nova Kapela-Batrina (ž. st.) — 556, 733
Novak Žiža — 253, 329, 477
Novaki (s.) — 676, 752
Novi Golubovec (s.) — 152
Novi Grad (s.) — 766
Novi Jankovci (s.) — 767
Novković Marko — 477
Novković Momčilo — 564
Novoselec-Križ (ž. st.) — 233, 724
Novo Selo (s.) — 122
Novo Štefanje (s.) — 25, 27
Novska — 708

O

Obradović Marko — 498
Oborovo (s.) — 705, 725
Obrovac — 16, 721
Odra (s.) — 762
Odredi NOP:
— banijski — 91, 111, 285, 482, 486, 505
— bilogorski — 47, 48, 49, 51, 52, 53, 275, 349, 350, 351, 373, 374, 376, 377, 378, 668, 669, 670, 672, 673
— bjelovarski — 7, 10, 11, 105, 146, 310, 332, 334, 502
— cazinski — 133, 159, 281, 283, 295, 307, 368, 379, 380, 382, 399, 401, 404, 465, 466, 468, 470, 471, 472, 474, 475, 476, 477, 520, 527
— daruvarski — 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 136, 162, 163, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 531, 532, 667, 668, 670, 671, 672
— diljski — 74, 135, 136, 157, 162, 178, 239, 259, 298, 331, 342, 346, 347, 348, 384, 411, 434
— dinarski — 17, 113, 364, 366, 367, 424, 492, 584, 617, 620
— drvarski — 652
— glamočki — 124, 198, 214, 215, 397, 584, 593, 598, 620, 649
— grahovsko-peuljski — 186, 212, 219, 398, 480, 584, 649, 650
— imotski — 584
— kalnički — 7, 9, 128, 333, 501, 695, 733, 760
— karlovački — 95, 279, 287, 306, 316, 513, 566, 695
— kninski — 181, 183, 430, 431, 584, 599, 600, 601, 604, 633, 634, 662
— kordunaški — 107, 127, 159, 206, 283, 465, 466, 468, 469, 471, 472, 474, 475, 476, 477, 577, 721
— kozjanski (slovenački) — 153, 499
— lički — 542, 557
— livanjski — 215, 397, 584
— makarski — 246, 584, 621
— marinsko-segetski — 17, 584, 619
— mosećko-svilajski — 17, 364, 425, 584, 617, 619
— moslavački — 10, 11, 54, 57, 93, 101, 105, 146, 229, 503, 551, 724
— mosorski — 364, 365, 367, 423, 424, 426, 481, 584, 616, 617, 619
— motajički — 162
— neretvanski — 246, 247, 584, 621

— osječki — 135, 157, 162, 172, 173, 178, 220, 227, 234, 238, 239, 241, 342, 343, 344, 348
— orjenski — 621
— otočki — 183
— plaščanski — 62, 107, 129, 132, 155, 284, 479, 564, 678
— »Plavi Jadran« — 336
— posavski — 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 137, 348, 349, 351, 352, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 667, 668, 669, 671, 672, 694
— požeški — 135, 136
— sjevernodalmatinski — 180, 183, 430, 431, 432, 584, 603, 605, 606, 639, 640
— sjevernootočki — 430, 432
— trogirski — 623
— turopoljsko-posavski — 389, 536, 552, 578, 674, 675, 676, 757
— zadarski — 183, 430, 432, 543
— zagrebački — 8, 9, 11, 101, 105, 146, 265, 503, 541, 542
— zagorski — 8, 10, 60, 128, 129, 151, 496, 499, 500, 501, 541, 542
— žumberačko-pokupski — 188, 189, 674, 675, 676, 677, 694, 721, 723, 735, 752
Ogulin — 281, 512, 513, 695, 757, 758
Okučani — 529, 530
Olib (o.) — 574, 575
Omanovac (s.) — 771, 776
Omerzo Antun — 333
Omerzo Stjepan — 333
Omiš — 707, 711
Omiška luka — 621
Orahovica (s. kod Našica) — 160
Orebić (gradić) — 707
Orlovačka (k. 776) — 78, 81
Orljak (pl.) — 647
Orljavac (s.) — 160
Ostrna (ž. st.) — 190
Otišić (s.) — 491, 616, 617, 618, 638
Otoka (s.) — 448, 463
Otrić (s.) — 181, 599
Ožbolt Franjo — 514

P

Pag (gradić) — 743
Pag (o.) — 551, 553, 580, 743, 745, 748
Paić Dragan — 305, 329, 477
Pakrac — 21
Panjani (s.) — 419, 420, 460, 483, 750
Papuča (s.) — 43, 748
Parčić (s.) — 181
Pasariček Josip — 152, 500
Pasjak (s.) — 83
Pastuša (s.) — 92, 306, 565
Pašman (o.) — 430, 639, 736
Pavičić Mile — 481
Pavlović Milan — 156, 404
Pavučnjak (s.) — 580
Pazin — 82, 566
Pečar Zdravko — 312
Pčelić (s.) — 74
Pećigrad (s.) — 380, 381, 399, 402, 522, 524, 525, 771, 772
Pejnović Jandro — 508
Pelješac (poluotok) — 685, 687, 703
Perić most — 512
Petrinjac (s.) — 501, 744
Petrinja — 65, 66, 67, 703
Petrinjčica (r.) — 66, 67
Petrova Gora (pl.) — 638, 745
Petrovac (k. 507) — 155, 159, 248, 470
Petrović Đuro — 477
Pisanica (s.) — 376
Pitomača (ž. st.) — 138, 160
Pjanići (s.) — 284
Plase (s.) — 338
Plaški (s.) — 577, 578
Plavča Draga — 209
Plavno (k. 320) — 448, 488,
Plesno (s.) — 373
Plitvica (r.) — 733, 742
Pobrđani Vojakovački (s.) — 724
Počitelj (s.) — 255, 406, 407, 761, 763, 764, 771, 772
Podboj Josip — 152, 500
Podborski Batinjani — 712
Podbor. Doljani (s.) — 375
Podgorač (s.) — 752
Podgradina — vidi Pod Gradinom (s.)
Pod Gradinom (s.) — 271, 299, 367, 424
Podlapac (Podlapača) — 40, 583
Podosoje (s.) — 491
Podrav. Slatina — 686, 745
Podvornica (s.) — 120, 121, 122
Podvrško (s.) — 768
Podzvizd (s.) — 444
Pokupje (s.) — 705
Pokuplje (predeo) — 135, 162, 786
Pokupsko (s.) — 578, 579
Polača (s.) — 604, 636, 638
Poleksić Momčilo — 15, 215, 362
Poljana (s.) — 161, 764
Poljanica (rud. uglja) — 265

Popovača (s.) — 232, 269, 569
Popovec (s.) — 968
Popović (s.) — 602
Popović Tomica — 433, 437
Popović Vojin — 247
Popovo Selo (s.) — 287
Porić Selo — 523
Postinje (s.) — 273
Posušje (s.) — 14, 15, 586, 588, 589, 590
Potočani (s.) — 596, 597, 609, 656, 657, 662
Pounje (predeo) — 285
Pozderac Hakija — 282
Poznanovec (s.) — 785
Pravutina (s.) — 290
Prečanica Janko — 92, 287, 506
Prečec (ž. st.) — 190, 737
Prekrižje (s.) — 783, 788
Prekopa (s.) — 76
Prica Čedomir — 53
Pričac (s.) — 767
Pridraga (s.) — 602, 603
Prigorac (s.) — 10
Prijeka (s.) — 460
Prilika Đuka — 260, 264, 396
Priluka (s.) — 315, 356, 357, 594
Primišlje (s.) — 132, 205, 207, 316, 321, 468, 470, 545, 547, 550, 552, 733
Primošten (s.) — 272, 762, 766, 767, 780
Prlić Ivan — 333
Prolog (s.) — 196, 212, 270
Proložac (s.) — 587, 588
Prostran Draža — 437, 624
Provo (s.) — 589, 590, 606, 614, 644
Puač S. Đako — 27, 72, 123
Pula (grad) — 566
Pupelica (s.) — 275
Pupnat (s.) — 775
Puškarić Mate — 711

R

Rab (o.) — 571, 754
Račište (s.) — 772
Radaković Dragan — 479
Radonja (r.) — 250
Radonja (s.) — 248
Raduč (s.) — 89, 90, 788, 789
Radulović Nikola — 514
Rajc (s.) — 677
Rajačić Petar — 514
Rajić (s.) — 767
Rakić Stevo — 610, 663, 664
Rakitno (s.) — 586, 593, 701
Rakovica (s.) — 284, 685
Rastovac Branko — 479
Rastovača (k. 590) — 256, 409
Ratkovac (s.) — 375, 669, 707
Ratković Milan — 93, 507
Ravna Gora (s.) — 142, 550, 734, 742
Ravneš (s.) — 275
Razvala (brdo) — 315
Rečica (s.) — 708
Repanić Nikola — 274
Ribar dr Ivan — 575
Ribar Ivo-Lola — 575
Ribar Jurica — 575
Ribnik (s.) — 255, 738, 755, 756
Ričica (s.) — 587
Rijenci (s.) — 710
Robić Ivan — 105, 148, 542
Roč (ž. st.) — 83
Rogoža (s.) — 711
Roksandić Stevo — 285
Rokvić Mane — 597
Romanić Pero — 235
Rossi Bruno — 514
Roško Polje (s.) — 586, 736
Rovišće (s.) — 722
Rožmanj (brdo) — 143, 513
Rujevac (s.) — 453, 456, 564
Rukavina Ivo — 69, 133, 368
Rukavina Zlatko — 542

S

Saili Dragutin — 388
Sambolići (s.) — 10
Samobor — 721
Satnica (s.) — 695, 754
Sava (r.) — 70, 71, 135, 267, 268, 427, 428, 573, 578, 745
Sela (s.) — 694
Semeljci (ž. st.) — 779
Sestranec (s.) — 769
Sesvete (s.) — 389
Severin (s.) — 277, 376
Sibinj (s.) — 346, 410, 434, 435, 436, 438, 439, 776, 778, 780
Silba (o.) — 575, 778
Simonov Antin Jozo — 601
Sinj — 112, 209, 210, 615, 695, 699, 712, 734
Sirač (s.) — 373
Sjeničak (s.) — 108, 126, 316, 319, 469
Skakavac (s.) — 126, 318, 320, 469
Skela (s.) — 487

Skokovi (s.) — 296, 522, 524, 576, 577
Skoličić Jože — 84
Skradin — 752, 753
Sladojevići (s.) — 28, 74
Slat. Drenovac (s.) — 710
Slatković Pavle — 333
Slunj — 127, 129, 130, 154, 155, 205, 207, 304, 324, 468, 469, 470, 471, 473, 550, 556, 557
Slušnica (r.) — 129, 479
Smjeh Vjekoslav-Alibaba — 504
Smrekar Jure — 333
Smrtić (s.) — 351, 375, 669
Solin — 749
Sopnica (s.) — 388, 389, 572, 676, 757, 758, 760, 763
Sopot (s.) — 747
Spanja Karlo — 602
Split — 563, 702, 703, 707, 713, 722, 741, 746, 760
Srima (s.) — 632, 633
Stani Petar — 514
Stanivuković Milan — 158, 179, 221, 243, 298, 332, 387, 533
St. Glažuta (s.) — 554
St. Subocka (s.) — 375
Stari Golubovec (s.) — 152
Stegnjajić Milorad — 429, 437, 634
Stojaković L. Stevo — 74
Stojić Simo — 286
Ston — 707
Stožac (k. 810) — 144
Strahinščica (pl.) — 61
Stražbenica (k. 842) — 81
Strineka Mirko — 76, 294
Strmac (s.) — 670
Strmendolac (s.) — 614
Strmica (s.) — 218, 222, 301, 398, 604, 636, 651, 652, 653, 755, 756
Stubljani (Stubalj) — 420, 460, 483, 750
Studenci (s.) — 590, 644
Stupar Tode — 602
Stupnik (s.) — 736
Subocka (s.) — 138
Sućurac (s.) — 619, 722, 746, 749
Suhopolje (ž. st.) — 160
Sunja (s.) — 286, 710
Sunja (r.) — 734
Suševići (s.) — 249, 325, 471
Sušica (s.) — 734, 738
Sutla (r.) — 10
Sužić Dušan — 459
Sužnjević Petar — 76
Sv. Ivan Žabno — 54
Sv. Katarina (s.) — 430
Sv. Lenart (kapela) — 500
Sv. Mateja (s.) — 573
Svib (s.) — 644
Svijetljevo (zaselak) — 770
Svilaj (s.) — 709
Svilaja (pl.) — 271, 417

Š

Šagovina (s.) — 49
Šakić Mićun — 554, 562, 577, 666
Šamarica (pl.) — 688, 729, 772, 778
Šandorovec (s.) — 50[illegible]
Šandrovac (s.) — 723
Šapjane (s.) — 83
Šemovec (s.) — 766
Ševo Ćiro — 273
Šibenik — 563, 687, 709, 736, 749, 757, 759, 760, 762, 773, 778
Šibovac (s.) — 736
Šibl A. Ivan — 148
Šiljakovina (s.) — 766
Šimunić Marko — 333
Šipan (o.) — 246, 748, 753
Šiprage (s.) — 746
Širinec (ž. st.) — 777, 780
Široka Rijeka (s.) — 154, 476
Široki Brijeg — 14
Šišljavić (s.) — 579
Šolta (o.) — 245, 272
Špiranec Josip — 499
Špišić Bukovica — 277, 351, 668, 670, 671, 761
Štab:
— Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda — 183, 184, 384, 429, 437, 624
— Mornarice NOVJ — 621, 624, 625
— operativni za Istru — 43, 45, 82, 182
— operativni za Liku — 115, 335, 405, 553
— Žumberačko-posavskog sektora — 187, 674, 749
Štajner Joso — 190
Štefanje (s.) — 103, 556, 740
Štikada (s.) — 599
Štitar (s.) — 136
Štrbo Maksim — 394
Štrok Izidor — 105, 148, 541, 542
Štrosmajerovac (pustara) — 135

Šujica (s.) — 211, 212, 356, 416, 593, 594, 658
Šumonja Miloš — 111, 127, 330, 371, 401, 404, 554, 555, 562, 563

T

Tabor Rafko — 280
Taborište (s.) — 703
Tarabić Joco — 210, 306, 309
Tedo »Bosanac« (kom. bat.) — 345
Tepšić Aćim — 447
Tintor Gojko — 93, 508
Tito-Broz Josip — 196, 212, 246, 339, 363, 383, 389, 538, 540, 545, 553, 560, 567, 741, 746
Tomašanci (s.) — 348
Topolje (s.) — 769
Topusko — 133, 154, 252, 269, 485, 487, 489, 508, 561, 701, 704, 738, 753, 767
Tounj — 324, 740
Tounjski Tržić (s.) — 131, 205, 208, 209, 283, 296, 321, 322, 323, 467, 472, 473, 555, 557
Trbojević Mane — 130
Trbojević Mile — 329, 477
Trepča (r.) — 470
Trgovi (s.) — 452, 462, 488, 489
Trilj — 587, 589, 590, 614, 712
Trnakovac (s.) — 49
Trnava (s.) — 259
Trogir — 271, 272, 619, 765, 783
Trpanj — 753
Trst — 82
Tržić — vidi Tounjski Tržić
Tržićki most — 206, 207, 468, 472, 557
Tupljak (rud.) — 83, 566
Turkulin Artur — 84, 145, 516
Turopolje (predeo) — 70, 85, 100, 427, 546
Turopolje (s.) — 390
Tušilović (s.) — 156, 471, 743

U

Učka (pl.) — 83
Uljanik (s.) — 736
Utinja (s.) — 554, 557
Utiskani (s.) — 736

V

Vaganac (s.) — 284, 559
Vaganj (k. 1203) — 270, 418, 588
Vagovina (s.) — 25, 102, 230
Vakslerov salaš — 375
Varaždin — 128, 332, 501, 694
Varaždin Breg (s.) — 766, 788
Varaždinske Toplice — 573, 696
Varda Demetar — 543, 547, 551, 556, 567, 568, 575
Varoška Rijeka — 521
Vedrine (s.) — 587
Vela Luka — 756, 780
Velebit (pl.) — 142, 255, 257, 408, 409
Velika (s.) — 160
Velika Barna (s.) — 277, 771
Velika Buna (s.) — 120, 121, 122, 766
Velika Gorica (s.) — 121, 268, 346, 388, 566, 572, 676, 694, 705, 723
Velika Kladuša — 133, 154, 155, 282, 303, 305, 382, 443, 476, 558, 738
Veliki Grđevac — 276, 278, 350, 376, 736, 745
Veliki Zdenci — 686
Veliko Trojstvo (s.) — 311, 312
Velimirović Milan — 289
Vergašica (most) — vidi Vrgašev most
Veternička Gora (pl.) — 152
Vetevo (s.) — 160
Vidiček Josip — 61, 153
Vidrenjak (ž. st.) — 232, 437
Vilina Glavica (brdo) — 81
Vinalić (s.) — 491
Vinčića mlin — 461
Vinica (s. kod Aržana) — 12
Vinica (s. kod Varaždina) — 10
Vinišće (s.) — 272, 300, 615
Virovitica — 31, 34, 163, 351
Vis (o.) — 245, 545
Visibaba (k. 1166) — 315
Visoko (s.) — 612
Viškovci (s.) — 234, 236, 348, 561
Vještića Gora (pl.) — 299
Vodice (s.) — 603, 604, 605, 632, 633, 639
Vojaček J. Josip — 35
Vojišnica (s.) — 559
Vojnić (s.) — 107, 108, 126, 154, 155, 248, 251, 252, 269, 303, 304, 305, 316, 318, 326, 328, 474, 476, 547, 559, 733, 736, 753
Vojnići (s.) — 451
Vratnik (brdo) — 455, 456, 486, 488
Vranjkovići (s.) — 650
Vrapče (deo Zagreba) — 762, 765
Vrbica (s.) — 218
Vrbnik (s.) — 604, 634

Vrbovec (s.) — 9
Vrbovljani (s.) — 698
Vrbovsko (s.) — 133, 143, 512, 513, 514, 515, 561, 562, 566, 574, 694, 695, 698, 699, 705, 706, 708, 709, 733, 738, 742, 747, 752, 757, 758, 759, 767, 771, 774, 778
Vrebac (s.) — 117
Vrgašev most — 281, 472
Vrginmost — 154, 247, 269, 304, 316, 471, 561, 740
Vrhovine (s.) — 556, 567, 568
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije — 195, 535, 537, 545, 554, 562
Vrlika (s.) — 299, 422, 481, 491, 492, 605, 618, 637, 638, 698, 699, 711, 733, 776, 783, 784, 786, 788
Vrpolje (s.) — 259, 589
Vrsta (s.) — 284
Vršeljak (k. 354) — 646, 648
Vučak (s.) — 353
Vučevci (s.) — 234, 348, 561
Vujičići (s.) — 319, 469
Vujović Mitar — 244
Vukelić Savo — 84
Vukini (s.) — 789
Vukmanska Bukovica (s.) — 325, 326, 473
Vukmirović Jovo — 663
Vukotić Dukljan — 81
Vuković Branko — 21, 53, 165, 227
Vukovića most — 17, 616, 618, 620
Vukovina (s.) — 39

Z

Zadar — 480, 543, 687, 723, 759, 765, 773, 779
Zagorci — vidi Zagoračka Varoš
Zagoračka Varoš (s.) — 256, 257, 409
Zagorje (predeo) — 495
Zagorje (s.) — 12
Zagoričani (s.) — 657
Zagreb — 268, 347, 389, 390, 752, 769
Zakopa (s.) — 451
Zaton (s. kod Dubrovnika) — 699
Zaton (s. kod Šibenika) — 603, 604, 633
Završje (s.) — 724
Zbelava (s.) — 766
Zdenci (ž. st.) — 138
Zdenčac (s.) — 788, 789
Zdenčina (s.) — 673, 723
Zdrobljić Ivan — 514
Zlatar (s.) — 8, 151, 573
Zlobin — 337, 338, 509, 510, 511, 557
Zona druga operativna NOV i PO Hrvatske — 7, 70, 99, 101, 128, 146, 332, 334, 495, 536
Zrmanja (r.) — 181
Zrmanja (s.) — 633

Ž

Žabljak (s.) — 659
Žakanje (s.) — 695
Žalić Zuhdija — 282
Ždala (s.) — 498, 752
Žegar (s.) — 181
Žigić Rade — 194, 539, 544
Žilić Dragan — 450
Žirovac (s.) — 228, 445, 462, 568
Živike (s.) — 767
Živković R. Živko — 18, 114, 186, 271, 367, 426, 495
Žujović Sreten-Crni — 195, 198, 222
Žumberak (predeo) — 536
Župić (s.) — 66.

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.
— prosinac —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

Strana

Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 1 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama i stanju podređenih jedinica u Moslavini i Hrvatskom Zagorju — — 7

Izvještaj Štaba Devete divizije od 2 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na prostoru Imotski i Posušje — — — — — — 11

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 2 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcima Sinj — Livno i Trilj — Aržano — 16

Pismo Štaba Zapadne grupe NOP odreda Slavonije od 2 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama o zadacima samostalnih četa 18

Naređenje Štaba Druge NO brigade Trinaeste divizije NOV Jugoslavije od 2 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za predislokaciju i uređenje prihvatnih položaja na podnožju Velebita — — — — — — — — — — — — — 22

Izvještaj Štaba Dvadeset prve NO brigade od 2 prosinca 1943 god. Štabu Dvadeset osme divizije NOV Jugoslavije o borbama kod Narte i Novog Štefanja — — — — — — — 24

Izvještaj Štaba Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« od 2 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama kod Čačinaca — — — — — — — — — — — 28

Izvještaj Štaba Drugog diverzantskog bataljona Inžinjeriskog otsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 2 prosinca 1943 god. o rušenju pruga u vremenu od 1 do 30 studenog 1943 godine — — — — — — — — — — — — 35

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 3 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa za upućivanje slušalaca na kurs PAO u s. Podlapac — — — — — — — — — 40

Zapovijest Operativnog štaba za Liku od 3 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Medak — — — — 43

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 3 prosinca 1943 god. Štabu Šestog korpusa NOV Jugoslavije o borbama i stanju podređenih jedinica od 22 studenog do 3 prosinca 1943 godine 46

Strana

Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 3 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Cazinu — — — — — — — — — — — — — — 54

Izvještaj Štaba Zagorskog NOP odreda od 3 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u Hrvatskom Zagorju i borbi na Cerju — — — — — 60

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 4 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Glinu i s. Hrastovicu — — — — — — — — — — — — — 62

Naređenje Štaba Dvadeset prve NO udarne brigade NOV Jugoslavije od 4 prosinca 1943 god. za marš iz Moslavine u Turopolje — — — — — — — — — — — — — 70

Izvještaj Štaba Prvog diverzantskog bataljona od 4 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o izvršenim diverzijama — — — — — — — — — — — — — 73

Izvještaj Štaba Sedme udarne divizije od 5 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcu Glina — Petrinja — — — — 74

Izvještaj Štaba Četvrte NO dalmatinske brigade od 5 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcu s. Studenci — s. Aržano 78

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 6 prosinca 1943 god. Štabu Trinaeste divizije NOV Jugoslavije o stanju i borbama podređenih jedinica u Istri — — — — — — — — — — 82

Naređenje Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 6 prosinca 1943 god. Štabu Osme divizije za upućivanje Druge NO brigade u Liku — — — — — — — — — — — — 84

Zapovijest Štaba Sedme udarne divizije NOV Jugoslavije od 6 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za organizaciju odbrane slobodne teritorije na Baniji — — — — — — 86

Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 6 prosinca 1943 god. Štabu Trinaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama na komunikaciji Gospić — Gračac — — — — — — — — — 89

Izvještaj Štaba partizanskog odreda Banije od 6 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica kod Kostajnice, Dvora i s. Hađer — — — 91

Izvještaj Štaba Moslavačkog NOP odreda od 6 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju novih bataljona i o borbama na Čazmi i oko Narte — 93

Izvještaj Karlovačkog NOP odreda od 6 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o rušenju mosta na Kupi kod Mahična — — — — — — — — — — — — 95

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 7 prosinca 1943 god. za izvršenje nastupnog marša na Pl. Dilj 96

Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 7 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama na Čazmi 99

Naređenje Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 8 prosinca 1943 god. Načelniku štaba za dejstvo Druge NOU udarne brigade Osme divizije i Kordunaškog NOP odreda — — 106

Izvještaj Štaba Osme divizije od 8 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o prodoru neprijatelja u Vojnić, Sjeničak i o koncentraciji neprijatelja u Petrinji, Sunji i Dvoru — — — — — — — — — — — — — 108

Strana

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 8 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcima: Sinj — Vaganj — Livno i Vrlika — s. Koljane — Dinara — — — — — — — — — — — — 112

Izvještaj Operativnog štaba za Liku od 8 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na komunikaciji Gospić — Gračac i o napadu na Medak — — — — — — — — — — — — — — 115

Izvještaj Štaba Dvadeset prve NO udarne brigade od 8 prosinca 1943 god. Štabu Dvadeset osme divizije NOV Jugoslavije o borbama kod Velike Bune i Podvornice — — — — — — 120

Naređenje Štaba Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije od devetog prosinca 1943 god. Štabu Devetnaeste divizije da Petu brigadu uputi u Glamoč, a da sa Šestom i Sedmom brigadom zatvori pravac Knin — Grahovo — — — — — — — — 124

Izvještaj Štaba Osme divizije od 9 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica oko Vojnića i Skakavca — — — — — — — — — — 126

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 9 prosinca 1943 god. Štabu Kalničkog NOP odreda za sadejstvo Zagorskom NOP odredu u razbijanju neprijateljske ofanzive u Zagorju — — — — — — — — — — — 128

Izvještaj Štaba Plaščanskog NOP odreda od 9 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o napadu na neprijateljsku kolonu na Slušnici i o mobilizaciji u Plaščanskoj dolini — — — — — — — — — — — — — — 129

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 10 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o neprijateljskoj ofanzivi na Kordun i borbama kod Tržića — — — — — — — — 131

Obavještenje Štaba Četvrtog korpusa NOV i PO Jugoslavije komandantu Četvrtog korpusa o situaciji na Kordunu, Baniji i Turopolju — — — — — — — — — — — — — 133

Pregled borbenih dejstava jedinica Šestog korpusa NOV Jugoslavije u vremenu od 1 do 10 prosinca 1943 godine — — — — 134

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije NOV Jugoslavije od 10 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama podređenih jedinica i rasporedu neprijatelja na sektoru Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara — — — — — — 140

Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 10 prosinca 1943 god. za formiranje brigade »Matija Gubec« i postavljanje na nove dužnosti rukovodilaca u podređenim jedinicama — — — — — — — — — — — — — — 146

Izvještaj Štaba Zagorskog NOP odreda od 10 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o borbama podređenih jedinica i novoj taktici neprijatelja u Zagorju 151

Naređenje Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 11 prosinca 1943 god. Štabu Sedme divizije da pojača dejstvo u pravcu neprijateljskih uporišta — — — — — — — — — — 154

Izvještaj Štaba Osme divizije od 11 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na prostoriji Voinića — — — — — — — — — 156

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Hrvatske od 11 prosinca 1943 god. za izvršenje nastupnog marša u pravcu Đakova 157

Strana

Naređenje Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 12 prosinca 1943 god. Štabu Cazinskog NOP odreda da spriječi prodor neprijatelju prema Bublenu i Magarčevcu — — — — 158

Izvještaj Štaba Šestog korpusa NOV i PO Jugoslavije od 12 prosinca 1943 god. o borbama, rasporedu, stanju i zadacima potčinjenih jedinica za period od 21 studenog do 12 prosinca 1943 godine — — — — — — — — — — 160

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 12 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Đakovo 167

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 12 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije o neprijateljskoj ofanzivi u sjevernoj Dalmaciji — — — — — — — 180

Dopis Štaba Dvadesete divizije od 12 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcu Sinj — Vaganj — Livno i o momentanom rasporedu jedinica — — — — — — — — — 185

Zapovijest Štaba Žumberačko-posavskog sektora NOV i PO Hrvatske od 12 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za diverziju na pruzi Zagreb — Karlovac — — — — — — 187

Izvještaj Štaba Trećeg diverzantskog bataljona od 12 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o rušenju željezničke pruge Zagreb — Banova Jaruga — — 190

Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 13 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o greškama i propustima u borbama oko Cazina i Gline — — — — — 191

Zapovijest Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 13 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Livno — — 195

Izvještaj Štaba Sedme udarne divizije od 13 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o koncentraciji neprijatelja u Dvoru, Bos. Novom i borbama podređenih jedinica oko Petrinje, Majura i Žirovca — — — — — 201

Izvještaj Štaba Druge NO brigade Osme divizije od 13 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama u vremenu od 7 do 10 prosinca na pravcu Tržić — Slunj — 205

Zapovijest Štaba Devete divizije NOV Jugoslavije od 14 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na Livno — — 211

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava i političke pripadnosti jedinica Trinaeste divizije NOV Jugoslavije od 14 prosinca 1943 godine — — — — — — — — — — — — 216

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 14 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o borbama Pete NO brigade na pravcu Knin — Bosansko Grahovo — — — 218

Naređenje Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 15 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za otstupanje iz borbi kod Đakova — — — — — — — — — — — — 220

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 15 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica u s. Strmici — — — — — — — — — — — 222

Izvještaj Štaba Osamnaeste NO brigade od 15 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama za Đakovo — — — — — — — — — — — — 223

Strana

Izvještaj Štaba Četvrte NO brigade Sedme udarne divizije od 15 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o pokretu bataljona i upadu neprijatelja u Žirovac 228

Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 15 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o borbama oko Narte i diverzijama na pruzi Zagreb—Beograd kod Popovače 229

Izvještaj Operativnog štaba jedinica Čehoslovačke NO brigade i Osječkog NOP odreda od 15 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama potčinjenih jedinica oko Đakova — — — — — — — — — — — 234

Izvještaj Štaba Prve čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« od 15 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama za Đakovo — — — — — — — — 236

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 16 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na s. Gorjani — — — — — — — — — — — — — 237

Izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije od 16 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o organizaciji i sistemu odbrane Otoka — — — — — — — — — — 244

Izvještaj Štaba Prve udarne NO brigade od 16 prosinca 1943 god. Štabu Osme divizije NOV Jugoslavije o borbama vođenim u periodu od 7 do 16 prosinca 1943 god. na pravcima Vojnić — Tušilović i Vojnić — Vrginmost — — — — — — 247

Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 16 prosinca 1943 god. Štabu Trinaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama na liniji Medak — Počitelj — — — — — — — — — — 254

Izvještaj Štaba Brodske NO brigade od 16 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama oko Đakova — — — — — — — — — — — — — 259

Zapovijest Štaba Brodske NO brigade od 16 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na s. Gorjani — — — — 261

Izvještaj Štaba Zagrebačkog NOP odreda od 16 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Komin i rušenju komunikacije Sv. Ivan Zelina — Varaždin — — — — — — — — — — — — — 265

Dopis Štaba Dvadeset osme divizije NOV Jugoslavije od 17 prosinca 1943 god. Štabu Omladinske brigade »Jože Vlahović« o borbama Divizije u Moslavini i Turopolju — — — — 267

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 17 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcu Sinj — Livno — — — — — — — 270

Izvještaj Štaba Devete NO brigade od 17 prosinca 1943 god. Štabu Dvadesete divizije NOV Jugoslavije o borbama i pokretu brigade od 28 studenog do 15 prosinca 1943 godine — — 272

Izvještaj Štaba Bilogorskog odreda od 17 prosinca 1943 god. Štabu Zapadne grupe NOP odreda Slavonije o borbama od 7 do 16 prosinca — — — — — — — — — — — — — 275

Izvještaj Štaba Karlovačkog NOP odreda od 17 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o razoružanju domobrana u Jamadolu — — — — — — — — — 279

Strana

Izvještaj Štaba Cazinskog NOP odreda od 17 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama na pravcu V. Kladuša — Topusko i V. Kladuša — Krstinja — Vojnić — — — — — — — — — — — — — — 281

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 18 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama NOP odreda u vremenu od 20 listopada do 5 prosinca 1943 godine — — 283

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 18 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama Sedme divizije na pravcu Glina — Petrinja — — — — — — — — — 292

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 18 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o čišćenju Cazinske Krajine od muslimanske milicije Huske Miljkovića — — — — 295

Naređenje Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 18 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za otstupanje od od s. Gorjani — — — — — — — — — — — — 297

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 18 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica u vremenu od 1 do 15 prosinca 1943 godine — — 299

Izvještaj politkomesara Devetnaeste divizije od 18 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o situaciji na pravcu Knin — Bos. Grahovo — — — — — — — 301

Izvještaj Štaba Druge udarne NO brigade od 18 prosinca 1943 god. Štabu Osme divizije NOV Jugoslavije o borbama kod Vojnića i V. Kladuše — — — — — — — — — — 303

Zapovijest Štaba Druge udarne NO brigade Osme divizije NOV Jugoslavije od 18 prosinca 1943 god. za napad na muslimansku miliciju Huske Miljkovića u Cazinskoj krajini — — 306

Izvještaj Štaba Bjelovarskog NOP odreda od 18 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o diverziji na pruzi Zagreb — Bjelovar — — — — — — 310

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 19 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o borbama na pravcu Prolog — Vaganj — Livno — — — — — — — — 312

Izvještaj Štaba Osme divizije od 19 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na pravcima Tounj — Slunj i Karlovac — Vojnić u vremenu od 7 do 15 prosinca 1943 godine — — — — 316

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 19 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za marš u Paku, Levanjsku Varoš i Slobodnu Vlast — — — — — — 331

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 19 prosinca 1943 god. Štabu NO udarne brigade »Braća Radić« da pojača dejstvo na pruzi Carevdar — Križevci i za uništenje puta Križevci — Koprivnica — — — — — 332

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 19 prosinca 1943 god. Štabu Kalničkog NOP odreda za napad na neprijateljske objekte pravcem Novi Marof — Varaždin 334

Izvještaj Operativnog štaba za Liku od 19 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama u Baškim Oštarijama i Karlobagu — — — — — — — — — 335

Strana

Zapovijest Štaba Prve udarne NO brigade Trinaeste divizije NOV Jugoslavije od 19 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Zlobin — — — — — — — — — — 337

Izvještaj Štaba Brodske NO brigade od 19 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o napadu na s. Gorjani 340

Izvještaj Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica u periodu od 10 do 20 prosinca 1943 god. kao i nekim ranijim borbama — — — — — — — — — 342

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 20 prosinca 1943 godine — — — — — 354

Izvještaj Štaba Devete divizije od 20 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o napadu podređenih jedinica na Livno — — — — — — — — — — 356

Zapovijest Štaba Dvadesete divizije NOV Jugoslavije od 20 pro-
-ıudəu eu pedeu ez ewɐɔıuıpəɹpoɔ ʃəʃuıɔɐwɐ ɯıuɐ poƃ ƃ⅁61 ɹodɯ
sıuɔɐ jateljske garnizone u Vrličkoj krajini — — — — — — 363

Naređenje Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 21 prosinca 1943 god. Štabu Osme divizije za napad na muslimansku miliciju Huske Miljkovića — — — — — — — — 368

Zapovijest Štaba Osme divizije NOV Jugoslavije od 21 prosinca 1943 god. za napad na muslimansku miliciju Huske Miljkovića u Cazinskoj krajini — — — — — — — — — 369

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 21 prosinca 1943 god. Štabu Šestog korpusa NOV Jugoslavije o stanju i borbama podređenih jedinica za period od 10 dana — — — 372

Izvještaj Štaba Druge udarne NO brigade od 21 prosinca 1943 god. Štabu Osme divizije NOV Jugoslavije o čišćenju Cazinske krajine od muslimanske milicije Huske Miljkovića — — 379

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 22 prosinca 1943 god. za napad na s. Gromačnik i diverziju na pruzi Beograd — Zagreb — — — — — — — — — 383

Izvještaj Štaba Dvadeset osme divizije od 22 prosinca 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na V. Goricu i Sopnicu — — — — — — — — — 388

Zapovijest Štaba Brodske NO brigade od 22 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za rušenje pruge Zagreb — Beograd i obezbjeđenje napada na Gromačnik — — — — — — 393

Naređenje Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 23 prosinca 1943 god. Štabu Devete divizije da sa podređenim jedinicama zatvori pravce Livno — Bos. Grahovo, Livno — Glamoč i aktivno dejstvuje na tim pravcima — — — — — — 396

Dopis Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Štabu Devetnaeste divizije — politkomesaru o situaciji u rejonu Glamoč, Livno, Korićna i o narednim zadacima — — — — — 398

Zapovijest Štaba Osme divizije NOV Jugoslavije od 23 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Pećigrad — 399

Zapovijest Štaba Osme divizije NOV Jugoslavije od 23 prosinca 1943 god. za dislokaciju podređenih jedinica — — — — 402

Izvještaj Operativnog štaba za Liku od 23 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama potčinjenih jedinica na Jadovnom, Počitelju i Ribniku — — — — 405

Zapovijest Štaba Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« od 23

Strana

prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na Gromačnik i Sibinj — — — — — — — — — — — — — 411

Naređenje Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 24 prosinca 1943 god. Štabu Dvadesete divizije za ofanzivna dejstva u dolini r. Cetine i obavještenje o situaciji i zadacima ostalih jedinica Korpusa — — — — — — — — — — — — 416

Izvještaj Štaba Sedme udarne divizije od 24 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica u selima Panjani i Majur — — — — — — 419

Zapovijest Štaba Dvadesete divizije NOV Jugoslavije od 24 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na Vrliku i okolna uporišta — — — — — — — — — — — — 422

Naređenje Štaba Dvadeset osme divizije NOV Jugoslavije od 24 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za prebacivanje iz Turopolja za Moslavinu — — — — — — — — — 427

Zapovijest Štaba Grupe sjevernodalmatinskih partizanskih odreda od 24 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na ustaško-četničke formacije na sektoru Ravnih Kotara i obezbjeđenje od Knina — — — — — — — — — — 429

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 26 prosinca 1943 god. o napadima na Gromačnik i Sibinj i diverziji na pruzi Beograd — Zagreb — — — — — — — — — — 434

Izvještaj Štaba Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda od 26 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o napadu na s. Đevrske i s. Karin — — — — — — — — 437

Izvještaj Štaba Prve čehoslovačke NO brigade od 26 prosinca 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije o borbama u s. Gromačnik i s. Sibinj — — — — — — — — — 438

Izvještaj Štaba Sedme udarne divizije od 27 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama podređenih jedinica na Baniji — — — — — — — — — — 443

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 28 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o neprijateljskoj ofanzivi na Kordun u vremenu od 6 do 15 prosinca 1943 godine — — 465

Naređenje Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 28 prosinca 1943 god. Štabu Dvadesete divizije za upućivanje jedne brigade na sektor Bos. Grahova i dejstva iste na liniji Knin — Srbski Klanac — — — — — — — — — — — — 480

Izvještaj Štaba Sedme udarne divizije od 28 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije za period od 1 do 28 prosinca 1943 godine — — — — — — — — — — 482

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije NOV Jugoslavije od 28 prosinca 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije o oslobođenju Vrlike i okoline — — — — — — — — — — 491

Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 28 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama podređenih jedinica u Moslavini, Kalniku i Zagorju — — — — — 495

Izvještaj Štaba Banijskog NOP odreda od 28 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o dejstvu odreda u vremenu od 1 do 27 prosinca 1943 godine — — — — 505

Strana

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije NOV Jugoslavije od 29 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o brojnom stanju pojedinih neprijateljskih garnizona i borbama podređenih jedinica na sektoru Gorski Kotar i Hrvatsko Primorje 509

Godišnji izvještaj Štaba Prvog diverzantskog bataljona od 29 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske — — 516

Izvještaj Štaba Osme divizije od 30 prosinca 1943 god. Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije o borbama u Cazinskoj krajini u vremenu od 22 do 27 prosinca 1943 godine — — 520

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV Jugoslavije od 30 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za napad na Okučane 529

Izvod iz knjige poslatih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske za prosinac 1943 godine — — — — — — — — 534

Izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 31 prosinca 1943 god. o borbama podređenih jedinica u Dalmaciji, Bos. Krajini i Lici u vremenu od početka listopada do 31 prosinca 1943 godine — — — — — — — — — — — 584

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije NOV Jugoslavije od 31 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 31 listopada do 31 prosinca 1943 god. u sjevernoj i srednjoj Dalmaciji, Bos. Krajini i Lici — — — — — 631

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 31 prosinca 1943 god. Štabu Šestog korpusa NOV Jugoslavije o stanju i borbama podređenih jedinica — — — — — — — — — 667

Izvještaj Štaba Žumberačko-posavskog sektora od 31 prosinca 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama podređenih jedinica kroz prosinac 1943 godine — — — — — 674

Dopis općinskog NOO Rakovice od 31 prosinca 1943 god. Štabu Plaščanskog NOP odreda za upućivanje jedinica na teren ove općine radi zaštite naroda — — — — — — — 678

II

Ustaško-domobranski i njemački dokumenti

Izvještaj Glavnog stožera domobranstva od 1 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Galgovo, Nijemce, Glinu i Peljašac — — — — — — — — — — — 685

Zapovijest Komande Petnaestog brdskog armijskog korpusa od 1 prosinca 1943 god. potčinjenim jedinicama za operaciju »Panter« — — — — — — — — — — — — — 688

Izvještaj Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije od 1 prosinca 1943 god. Glavnom zapovjedništvu oružništva o rasporedu Prve konjičke divizije — — — — — — — — — 690

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Vel. Goricu, Čazmu i Vrbovsko — — — — — — — 694

Radiogram Komande Druge tenkovske armije od 2 prosinca 1943 god. Komandi Petnaestog brdskog korpusa za operaciju »Panter« — — — — — — — — — — — — — 697

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Popovec, Bokšić, Glinu, Vrbovsko i Vrliku — — — — 698

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Lug, Rakitno i o borbama kod Topuskog i Gospića — — 701

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4 prosinca 1943 god. o borbama sa jedinicama NOV i PO Hrvatske oko Čazme, bombardovanju Splita i pljačci Nijemaca u okolici Petrinje — — — — — — — — — — — — 703

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 5 prosinca 1943 god. o borbama sa jedinicama NOV i PO Hrvatske kod Oborova, Luga, Vel. Gorice, Ivaneca, Vrbovskog i Kistanja — — — — — — — — — — — — — 705

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 6 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Breganu, Novsku, Vrbovsko i Glinu — — — — — — 708

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na G. Jesenje, Gradište i o borbama oko Vrlike, Bos. Grahova i Omiša — — — — — — — — — — — — 711

Zapovijest Štaba 373 (hrvatske) pješadiske divizije od 7 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za operaciju »Panter« — 714

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 8 prosinca 1943 god. o borbama sa jedinicama NOV i PO Hrvatske oko Samobora, Generalskog Stola, Karlobaga i Obrovca — 721

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Zdenčinu, Vel. Goricu, Šandrovac i o borbama na Kordunu i oko Zadra — — — — — — — — — — — — 723

Zapovijest 670 njemačkog Grenadirskog puka od 9 prosinca 1943 god. podređenim jedinicama za odbranu na prostoriji Ogulin, Oštarije, Slunj — — — — — — — — — — 726

Izvještaj Zapovjedništva petrinjskog otsjeka od 9 prosinca 1943 god. Podhvatnom zapovjedništvu — Sisak o pljačci dijelova Prve kozačke divizije u Hrastovici — — — — — — 731

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 10 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Markuševac i o borbama kod Nove Kapele, Vrlike i Vrbovskog — — — — — — — — — — — — 733

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 11 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na s. Brdo Bednjansko, Grđevac, Uljanik te o borbama na Kordunu i oko Livna — — — — — — — — — — 735

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 12 prosinca 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV i PO Hrvatske oko Krapine, Vrbovskog, Ribnika, Komogovine, Topuskog i Vel. Kladuše — — — — — — — — — 738

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 13 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Štefanje, Tounj, Gljev i o borbama na Kordunu — — — 740

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 14 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Mraclin, Vrbovsko i Kostajnicu — — — — — — — — 742

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 15 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Đakovo, Petrijanec, Nartu i Gračac — — — — — — — 744

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 16 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Đakovo, Sopot, Majur i Vrbovsko — — — — — — — 747

Izvještaj Velike Župe Gora od 16 prosinca 1943 god. Ministarstvu unutrašnjih poslova o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Panjane, Majur i Stubljane — — — — — — — 750

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 17 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Novake, Ždalu, Podgorač, Vrbovsko i Skradin — — — — 752

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 18 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Golu, Đakovo, Lipovac, Ribnik i Strmicu — — — — — 755

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 19 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Sopnicu, Vrbovsko i Ogulin — — — — — — — — 757

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 20 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Kurilovec, Sopnicu, Đakovo i o gubicima od bombardovanja u Splitu, Šibeniku i Makarskoj — — — — — — — 760

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 21 prosinca 1943 god. o rezultatima borbe protiv jedinica NOV i PO Hrvatske u Sopnici, Kurilovcu, Počitelju i Lovči — — — 763

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 22 prosinca 1943 god. o nanesenim gubicima jedinicama NOV i PO Hrvatske u borbama kod V. Bune, Netretića, Primoštena i Dugog Rata — — — — — — — — — — — 766

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na predgrađa Zagreba, Lug, Gorjane i Drvenik — — — — 769

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24 prosinca 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV i PO Hrvatske u V. Barni, Gorjanima, Vrbovskom, Počitelju, Pećigradu i na otoku Korčuli — — — — — — — — — 771

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 25 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Goljak, Gromačnik, Vrbovsko i o njemačkom desantu na otok Korčulu — — — — — — — — — — — — 774

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 26 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Omanovac, Gromačnik, Sibinj i o borbama na otoku Korčuli 776

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 27 prosinca 1943 god. o borbama protiv jedinica NOV i PO Hrvatske u Sibinju, na Šamarici i na otoku Korčuli — — — 778

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 28 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Širinec, Sibinj i Gromačnik, te o borbama na otoku Korčuli 780

Strana

Izvod iz dnevnog izvještaja Druge oklopne njemačke armije od 28 prosinca 1943 god. o borbama na otoku Korčuli — — — 782

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 29 prosinca 1943 god. o vođenim borbama protiv jedinica NOV i PO Hrvatske oko Prekrižja, Cerja, Kupinca, Lasinje, Vrlike i Trogira — — — — — — — — — — — — — — 783

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 30 prosinca 1943 god. o dejstvima protiv jedinica NOV i PO Hrvatske u Pokuplju, Kutini, Vrlici i na otoku Korčuli — — 786

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 31 prosinca 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Varaždinski Breg, Krapinu, Zdenčac, Raduč i Vrliku — — 788

Tehnički urednik
Džinić Dragoslav, major

Korektori:
Ribar Nada
Sotirović Siniša
Tomić Milenko

Rukopis predat u štampu juna 1958 god.

Štampanje završeno decembra 1958 god.

Tiraž 3.500 primeraka

Štampa: Vojno štamparsko preduzeće — Beograd

ISPRAVKA

Str.	*Red*	*Stoji*	*Treba*
151	17 odozdo	automatskih	automatskim
174	5 odozgo	se	sa
240	1 i 3 odozgo	Treći red odozgo treba reda odozgo i obratno	da stoji umesto prvog
296	5 odozgo	sa	su
301	18 odozdo	i a	a i
337	11 odozdo	fananaca.	finanaca.
367	19 i 20 odozgo	20 red odozgo treba da odozgo i obratno	stoji umesto 19 reda
368	18 odozgo	Cazinskon	Cazinskim
547	12 odozgo	juče	jače
561	4 odozdo	110 i 120	110 i 129
561	2 odozdo	113 i 117 Vidi	113 Vidi
600	13 odozdo	Stegnjacića	Stegnjajića
678	13 odozdo	usigura sa otstankom	usiguri sa opstankom
678	6 odozdo	[2]Original,	[1]Original,
737	1 odozgo	mornar(	mornar)